MAGYARORSZÁG

GEOGRAPHIAI SZÓTÁRA,

MELLYBEN MINDEN VÁROS, FALU ÉS PUSZTA, BETÜRENDBEN KÖRÜLMÉNYESEN LEIRATIK.

KIADTA

FÉNYES ELEK.

IV. KÖTET.

PESTEN, 1851.
NYOMATOTT KOZMA VAZULNÁL.

Digitized by Google

Digitized by Google

S.

Sachsenfeld, lásd Albertfalva.

Sacza, tót falu, Abauj vgyében, Nagy-Idához 1 órányira, az Ida pataka mellett, 680 kath., 3 evang., 7 ref., 4 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Ékesíti ezen helységet a földes uraság, t. i. Semsey Lajos k. kamarás szép izlésű kastélya s pompás angol kertje, egy üvegházzal, méhes színnel, s 3 csatorna által összeköttetett kis tócskával. Van itt továbbá derék veteményes-kert, emeletes plébánia, kórház, 2 három kerekü malom, pálinkafőző ház, sok és szép gazdasági épület. A hat szakaszos váltógazdaság kitünő haszonnal üzetik; a juhok egyátaljában megnemesitettek, s az erdő rendes vágásokra van felosztva. Ut. posta Kassa.

Ság, p. Székes-Fejér vgyében, szőlőhegy k. Keszi mellett, 139 kath. lak. F. u. gr. Zichy.

Ságh, puszta, Fejér vgyében, Lovasberény mellett.

Ipoly-Ságh, magyar m. v. Honth vgyében, Váczhoz észak-nyugotra 5 mfd. az Ipoly jobb partján, mellyen keresztül derék 3 kőhid vezet. Házai alacsonyak ugyan, de elég csinosak. Van kath. paroch temploma, s a város közepén a vgyeház; postaháza, patikája, több uradalmi épületek és boltok. Lakosai, kik 1370 kath., 21 evang., 6 óhitüekre mennek, mesterségekből, gabona- és bortermesztésből táplálják magukat. Határja első osztálybeli; szép gabonát, dohányt, dinnyét, kukoricát terem; szőlőhegye derék és jó borral fizet, erdeje makkos. — Hajdan prépostság volt, s hozzá egész uradalom tartozott, melyet jelenleg a beszterczei és rozsnyai káptalanok birnak. Az ipoly-hidjai és töltése végén láthatók egy homok dombon a nem rég épittetni szándéklott, de abban hagyott vgyeház alapfalai.

Ságh, magyar falu, Sopron vgyében, Sopronhoz délre $4^3/_4$ mfd. a sárvári országutban, 400 kath., 150 evang. lak., szép urasági kastélylyal és kerttel. Róna határa 1424 hold, mellyből szántóföld 828 h., rét 122 h., gyümölcsös 54 h., erdő 420 hold. Földe igen jó buzát terem, s a váltógazdaság divatozik. Baromfit és nemes birkát sokat tartanak. Erdeje cser, tölgy, nyárfa, s 80 éves vágásra osztatik. Birja gr. Festetics Tasziló, s feje egy uradalomnak.

Ságh, oláh-magyar-német falu, Temes vgyében, Temesvárhoz délre $1^1/_4$ mfd. rónaságon, Bega csatorna és Temes vize közt, 598 r. kath., 1153 n. e. óhitü lak., kath. és óhitü anyatemplomokkal, derék kath. tanodával, s uradalmi épületekkel. Határa 3895 hold 148 □ öl, mellyből 1866 h. 450 □ öl szántó, 652 h. kaszálló, 285 h. legelő, 14 h. szorgalomföld, 641 h. 963 □ öl erdő, 68 h. 675 □ öl vizes helyek, uradalmi legelő 117 h. 440 □ öl, urad. maradékföld 87 h. 300 □ öl, bitangmarha föld 3 hold. Földje $^2/_3$ fekete homok, $^1/_3$ fekete agyag, termékeny, s legalkalmasabb

Digitized by Google

kétszeres termesztésre. Birja a csanádi r. kath. káptalan.

Ságh, puszta, Külső-Szolnok vgyében, Czibakházához $1\frac{3}{4}$ óra, 3 kath., 7 ref. lak. F. u. Luby Imre, gr. Tige Lajos.

Tápió-Ságh. magyar falu Pest vgyében, Pesthez keletre $4\frac{3}{4}$ mfd., 1054 kath. lak., paroch. templommal. Kastély. Határa dombos, de földje igen termékeny; legelője homokos; jó bort szűr. Birja gr. Keglevich Gábor.

Ságh, puszta, Zala vgyében, a Balaton mellett, Zánkához $\frac{1}{2}$ óra. Van itt birkamajor, nagy sertés-ól, somerdő. A majoron alól keletre látszik valami elpusztult mesterséges munkáju épület, *omladékokkal*, s a köznép azt tartja: hogy Béla itt tartózkodott egy darabig a tatárfutáskor. F. u. az ájtatos szerzet. Ut. p. Veszprém.

Ságh, magyar falu, Veszprém vgyében, 309 kath. lak., termékeny *dombos* határral. Az ugodi urad. tartozik. Ut. p. Pápa.

Ságh, magyar m. v. Vas vgyében, a Ságh hegye alatt, 654 kath, 714 evang., 8 zsidó lak. Van kath. par. szentegyháza, ágostai fiók imádsághája és oskolája, termékeny határa. A híres magánálló Ságh hegy oldalán jó bort termeszt. Itt volt plebánus sok ideig azon fáradhatlan s nagy érdemű magyar literátor Kresznerics Ferencz, kinek szótára a magyar academia által 200 arannyal jutalmaztatott meg. F. u. gr. Erdődy Kajetán. Ut. posta Kis-Czel.

Ságh, puszta, Győr vgyében, Szentmárton mellett, a szőlőhegyeikkel együtt 477 kath., 338 ref. lak. A reformátusok a pázmándi anyagyülelekezettel egyesülve vannak. F. u. a pápoczi prépostság.

Ságh, tót falu, Nyitra vgyében, Récsény filial., 406 kalh., 189 evang., 42 zsidó lakossal, erdővel bortermesztéssel. F. u. gr. Sándor. Ut. p. Nyitra.

Ságh, puszta, Veszprém vgyében, Sikátor mellet. Ut. p. Pápa.

Karancs-Ságh, lásd Karancs.

Ságh-Ujfalu, magyar falu, Nógrád vgyében, 748 kath, 9 evang., 6 zsidó lak. Határja hegyes, de azért termékeny, szőlőhegye hasznos. F. u. B. Prónay. Ut. p. Szakál.

Ságod, (Nemes és Pór), 2 magyar falu, Zala vgyében, 321 kath., 12 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg $\frac{1}{2}$ óra.

Ságvár, magyar falu, Somogy vgyében, 522 kath, 813 ref., 3 óhitü, 3 zsidó lak, kath., ref. paroch. szentegyházakkal. Határa mindennel megáldatott: van nagy szőlőhegye, erdeje és termékeny szántóföldje. F. u. a veszprémi káptalan Ut. p. Siófok.

Sajó, oláh falu, Máramaros vgyében, Rozavlyával általellenben, az Iza mellett, 855 g. kath., 54 zsidó lak., anyatemplommal, és synagógával. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Sajó, (Alsó), Nulni Slana, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vgyékben, Dopschinához délre 2 órányira, a Sajó mellett, 196 kath., 406 evang. lak., evang. anyaszentegyházzal. Határában vas, és kevés réz s kősyesző ásatik; hámorral is bir. F. u. a gr. Andrássy nemzetség. Láthatni itt egy dombon valamelly régi vár romjait, mellyet hajdan Kis-Muránynak neveztek.

Sajó (Felső), tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vgyékben, Dopschinához délre egy órányira, a Radzimhegye alatt, 62 kath., 520 ev. lak. Evang. anyaszentegyház. Határja kősziklás, sovány; éghajlata hideg; juhot sokat tart. A csetneki uradalomhoz tartozik.

Sajtin, oláh falu, Csanád vgyében, a Maros mellett, Aradhoz 5 mfdnyire, 58 kath., 5020 n. e. óhitü, 14

Digitized by Google

ref., 12 zsidó lak., n. e. óhitü anyatemplommal, igen termékeny határral, sok réttel és legelővel. F. u. a kamara. Ut. p. Batonya.

Sajtosház, puszta, Poson vgyében, a kis Duna mellett, Illésházához 1, Posonyhoz 4 óra.

Sajtos-Kál, magyar falu, Sopron vgyében, a Répczemellékén, Sopronhoz délre 5 mfd., a sárvári országutban, 350 kath., 20 evang. lak., paroch. szentegyházzal. Róna határa 858 hold. mellyből szántóföld 650 h., rét 14 h., legelő 70, erdő 80 hold. Földje részint termékeny fekete agyag, részint kövecses. A váltó-gazdaság divatozik. Erdeje tölgy, cser, szil. Birtokosa Ruprecht János.

Sak, puszta, Nógrád vgyében, 6 kath. lak. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Sál, vindus falu, Vas vgyében, 213 kath., 417 evang. lak. Sovány, erdős határ. Hajdan mezőváros volt, mint kitetszik Lethenyei János által 1627-ben tett egyházi vizsgálatból. F. u. gr. Nádasdy. Ut. posta Radkersburg.

Sálfölde, magyar falu, Zala vgy ben, 386 kath., 10 zsidó lak. Földje kevés; bora jó. Láthatni itt egy régi kolostor omladékát. F. u. többen. Tapolcsához $1\frac{1}{2}$ óra.

Hegyhát-Sál, magyar falu, Vas vgyében, 254 kath., 21 evang. lak. F. u. Reiszig, Sály, s m. Ut. p. Körmend $1\frac{1}{2}$ óra.

Salamon, magyar falu, Ungh vgyében, a Tisza jobb partján 22 kath., 358 ref., 9 zsidó lak. Ref. anyatemplom. F. u. Ritter. Ut. p. Ungvár $1\frac{1}{4}$ óra.

Salamon, magyar falu, Veszprém vgyében, a Pápáról Sümegre vivő országutban 546 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Földje sok helyt homokos; erdeje igen szép. F. u. a győri püspök. Ut. p. Pápa.

Salamoncz, vindus falu, Vas vgyében, a muraszombathi uradalomban, 42 kath., 190 evang. lak. Ut. p. Radkersburg.

Salamonfa, magyar falu, Sopron vgyében, Sopronhoz délre 3 mfd., 250 kath. lak. Van $15\frac{9}{16}$ urb. telke, 748 h. szántóföldje, 194 h. rétje, 25 h. kertje, 145 h. erdeje. Földje főleg rozsot, aztán buzát, árpát és zabot terem. Birja gr. Zichy Henrik.

Salánk, magyar falu, Ugocsa vármegyében, 14 romai, 450 g.kath., 987 ref. lak., ref. és g. kath. anyatemplommal. Határa minden megyebeli faluk közt legnagyobb és termékeny; erdeje igen nagy; szőlőhegye van; s a Borsova mentiben fekvő rétjei kétszer kaszálhatók. F. u. $\frac{3}{4}$ részben gr. Károlyi nemzetség, s egy uradalom innen veszi nevezetét. Ut. p. Tisza-Ujlak.

Salfa, magyar falu. Vas vgyében, a Rába mellett, 132 kath., 3 ref., 12 evang., 14 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. F. u. Szita, Gosztonyi s m. Ut. p. Szombathely 1 óra.

Salghó, magyar-tót falu, Nyitra vgyében, Ürmény mellett, 588 kath., 175 evang., 4 ref., 16 zsidó lak. — Erdeje szép, s földje termékeny. F. u. többen. Ut. p. Nyitra.

Salgó, tót falu, Sáros vgyében, Eperjeshez keletre $\frac{1}{2}$ mfd., 219 kath. lak. F. u. a Péchy nemz.

Salgó-Tarján, magyar falu, Nógrád vgyében, 808 kath. lak. s kath. paroch. templommal. Ékesiti az uraság kastélya, és szép kertje. Határja nagy, hegyes, de azért hasznos; különösen szép makkos erdeje és egy vadas kertje is van. F. u. Jankovics Antal. Nevét vette ezen helység a régi sal ói vártól, melly egy egész uradalomnak f je volt. Épült ez sü ü erdőségek között egy magas és csucs s h gy tetejére; kerülete kőszikla mer dek teszi, aljait p dig m ly völgy k keritik. A va hoz felmenni

Digitized by Google

csak délfelől lehet, ottan is bajosan, de feljutván egyszer, az alant fekvő s mindenfelé látszható hegyekre gyönyörű kilátás esik. A lakhelyek kősziklába voltak bevágva, s mintegy 300-an férhettek el bennök. Kutja nem volt, hanem cisternákkal fogták föl a vizet. Egyébiránt az innen való letekintés a mélységbe, könnyen főszédülést okoz. Hajdan a Derencsényi család birta, azután Balassa, majd a Fiscus, később G. Volkra, ennek magva szakadtával B. Szluha, mostan Jankovics Antal. Ut. p. Szakál.

Úsz-Salgó, tót falu, Sáros vgyében, Nyárs-Ardóhoz ½ órányira, 392 kath. lak. Sok gyümölcs. Jó határ. F. u. Úsz nemzetség. Ut. p. Berthót.

Salgocska, tót falu, Nyitra vgyében, Semptéhez éjszakra 1 mfd., 264 kath., 6 zsidó lak. F. u. gr. Sándor. Ut. p. Nyitra 4 óra.

Salkova, tót falu, Zólyom vgyében, a Garan folyó mellett, völgyben; ut. postája Beszterczebánya. Egész urb. telek 9½, erdő 637 hold; majorsági birtok semmi. Földje közép termékenységű, s jó években tiszta buzát is megterem, len szinte termesztetik. Szarvasmarhát és juhot tenyésztenek. Lakja 229 kath., 172 evang. Garan folyón kivül van egy malmot hajtó hegyi patakja. Hegyei nincsenek, csak kisszerű dombjai. Birja a kamara.

Salló, (Kis), magyar falu, Honth vgyében, a Szikincze mellett, 75 kath., 508 ref. lak. Ref. anyatemplom. Sok és jó rét s legelő. Nagy juh- és lótenyésztés. Szőlőhegye jeles bort terem. Ut. p. Zeliz. Birja gr. Eszterházy Jánosnő.

Nagy-Salló, (Velke Sarluhi), magyar mezőváros Bars vgyében, Lévától délre 2½ mfdnyire, 646 kath., 16 evang., 981 ref. lak. Kath. és ref. anyaszentegyházak. Róna és dombos határja mindennel bővölködik: van tágas legelője, jó rétje, földje, erdeje, sat. Lakosai szép csikókat szoktak nevelni; az itteni baromvásár hires. F. u. az esztergomi érsek. Nevezetes azon ütközetről, melly itt történt a csász. és magy. seregek közt 1849. apr. 19-kén, mellynek következtében a császáriak visszavonultak.

Salmansdorf, német falu Vas vgyében, 271 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Kőszeg.

Salomfa, puszta, Zala vgyében, Nova mellett, szőlőhegygyel.

Salomvár, magyar falu, Zala vgyében, a Szala vize mellett, 498 kath., 10 zsidó lak. Kath. paroch. templom. A Szala partján valami régi várnak omladékait láthatni. F. u. a Salomváry nemzetségbeliek. Ut. p. Egerszeg 2 óra.

Sály, magyar falu, Borsod vgyében, Miskolctól 1⁷/₁₆, Egertől 1⁸/₁₆, ut. posta Harsánytól ⁷/₁₆ állomásra, hegyes vidéken, igen szép völgyben. Határa 7826 hold, u. m. 68 h. belterlek, 1688 szántóföld, 823 rét, 2246 erdő, 1366 szőlő, 1545 hold legelő. Urbéri szántó 650, rét 300, kenderföld 25 hold; majorsági föld 1068 hold szántó, 513 h. rét. Pap s éneklő birnak 45 h. szántóföldet és 10 h. rétet. A szőlő, 128 h. majorságit kivéve mind dézmás. A legelőből 55 h. majorsági, a többi, valamint az erdei legeltetés is közös. A föld néhol vadvizes, általában középszerű s rozstermesztésre legalkalmasb. Népessége 1618 lélek, kik közt 522 r. kath., 870 reform., 24 evang., 4 g. kath., 198 zsidó. A r. kath. és reformatusoknak helyben van anyaegyházuk, a zsidóknak is imaházuk. Ékességére szolgálnak b. Eötvös Ignácz ur., és gr. Csáky Tivadar kastélyai; a falu közepén pedig b. Szepessyféle, most gr. Seckendorf Ferdinánd bástyás kastélya áll. A sályi patak, melly itt Őszfőnél ered, a

Digitized by Google

határban 10 felülcsapó malmot hajt. Ugyan az Őszfőnél arany és ezüst érczek nyomai láthatók. Van a határban veres és fejér kőbánya. Az ugynevezett Lator v. Török ut felett volt hajdan egy pompás fekvésű vár, melly jelenleg omladékban hever. E várhegy alatti völgyben állott hajdan Eörs unokájának, Tiboldnak Váralja nevű faluja, mellynek helye most is látható. Közel ide tul a hegyen a Bükk között látszik a kisgyőri határban levő Kecskevár. Birtokosai a helységnek b. Eötvös Ignácz örök., gr. Csáky Tivadar, b. Szepessy Antal, Ádám, b. Seckendorf Ferdinand, Fáy Ignácz, Kállay Ignáczné, özv. Pankovicsné.

Sályi, magyar falu, Szathmár v.-megyében, Csengerhez északra egy órányira: 31 romai, 49. g. kath., 584 ref., 15 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Fekete agyagos határa igen termékeny, erdeje nincs, de a Szamos mellett nagy jövedelmű gyümölcsös kertjei vannak. F. u. b. Eötvös, Sulyok, Majos, László, Kolláth, Uray. Balla, Ajtay, Horváth, Gerzsenyi, Domahidy, Maróthy, Rápolthi, Nagy örökösök. Ut. p. Szathmár.

Sályi, oláhul (Savai), Bihar v. m. oláh falu, egy dombon, Váradhoz $1\frac{1}{2}$ órányira: 290 r. kath., 316 g. kath., 6 ref., 3 zsidó lak., kathol. és óhitű anyatemplommal. Határa 1590 h., mellyből 440 h. szántó, 150 h. rét. 1000 h. erdő, melly legelőnek használtatik, de télen a makk miatt tilalmas. Majorság csak az erdő. Földe javitás után jó volna; rétjei igen hizlaló szénát adnak: erdejéből sok ölfa szállittatik Váradra; ezenfelül a lakosok marha és sertés kupeczek. Birja a váradi deák káptalan.

Sámely, puszta, Szathmár vmegyében, Zsarolányhoz tartozik.

Sámfalva (Hauersdorf), német f., Vas vmegyében: 342 kath., 230 ágostai lak., kath. paroch. szentegyházzal. A rohonczi urad. tartozik. Ut. p. Kőszeg.

Sámod, magyar f., Baranya vármegyében, az Almás vize mellett: 7 kath., 21 ref. lak. ref. anyaekklézsiával. Erdeje nagy. Tavai szamosak. Sok marhát tart. Nem messze a helységhez láthatni egy dombra épült régi omladozott spácza monostort. A vaiszloi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Siklós.

Sámogy, orosz-tót falu, Zemplén vmegyében, Cseb fiókja: 93 r., 570 g. kath., 91 evang., 36 zsidó lak., görög anyaszentegyházzal, 523 hold szántóföldel. F. u. Szirmay. Ut. p. Nagy-Mihály $\frac{3}{4}$ óra.

Sámoth, puszta, Poson vmegyében, Somorja mellett: 8 kath. lak. A posonyi préposté. Határa 900 hold, s csaknem egészen szántóföld, melly szép tiszta buzát terem.

Sámson, magyar f., Bihar vármegyében, Szabolcs szélén, Debreczenhez, melly utolsó postája, 1 mfdnyire: 4092 ref., 120 r. kath., 370 zsidó, 30 óhitű lak., ref. anyatemplommal. Tagositott határa 19.000 hold, mellyből szántóföld 11,000, kaszálló 5000, erdő és bokros hely, mellynek nagyobb részét kaszálni lehet 4000, legelő semmi, hanem minden évben a szántóföldeknek $\frac{2}{3}$ használtatik legelő helyett. Urbéri birtok 113 telek után 4746 hold, majorsági föld 14354 h., de mind a kettőnek közlegelő hiánya miatt csak $\frac{1}{3}$a használható. Földe silányhomok, de rozsot meglehetős mennyiségben terem, továbbá zabot, tengerit keveset, krumplit bőséggel; árpa, buza nem termesztetik, ellenben hires és nagy görögdinnyéi országszerte ismeretesek. Végre van egy szeszgyára, Budaházy Imréé. Birtokosok: Debreczen városa, Budaházy Ferencz, Imre, Zsigmond, Gábor és Lajos, Bige Márton, Hunyady Sándor, Reviczky Menyhért és László, Vass Benjamin, Thudd József, Jan-

Digitized by Google

kovics és Kulcsár örökösök, Fábián, Huszti ivadékok.

Sámson, magyar falu, Somogy vmegyében: 703 kath., 9 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal. F. u. a közönséges papnövendék ház. — Ut. p. Nemes-Vid.

Sámson, népes magyar puszta, Csongrád vmegyében: 1500 lak. $^2/_3$ ref. $^1/_3$ kath., kik többnyire kertészek Hold-Mező-Vásárhely határain, a Károlyi grófok birtoka.

Sámsonháza, lásd Sámsonháza.

Sáncz, puszta, Bihar vmegyében, Poklostelek mellett, Baranyi család birtoka.

Sáncz, népes puszta, Somogy vmegyében Nagy-Kanizsával határos: 150 magyar kath. lak. F. u. herczeg Batthyáni Filep, kinek majorjához tartozik 177$^6/_8$ h. szántóföld, 152$^6/_8$ h. kaszálló és 370 h. magánylag használt legelő.

Sand, magyar falu, Somogy v.-megyében: 330 kath., 344 ágostai, 18 zsidó lak. Van ágostai temploma és lévitája, dombos és termékeny határa, szőlője. F. u. Szegedy Károly, cs. k. kamarás. Ut. p. Iharos-Berény 1 óra.

Sandal, orosz-tót falu, Sáros vmegyében, Zemplén szélén, Radoma fiókja: 96 r. 240 g. kath. 62 zsidó lak. Soványhatár. F. u. Keczer. Ut. p. Eperjes 2 óra.

Sandberg, falu, Zólyom vgyében, Úrvölgye mellett: 105 kath., 29 evang. lak. F. u. a kamara. Ut. posta Beszterczebánya.

Sándor, szerb falu, Bács vmegyében, a palicsi tó mellett, Szabadkához 1 mfd., 700 n. e. óhitű, 80 kath. lak., óhitű anyatemplommal. Határa 1100 □ ölével 4449 hold, mellyből urbéri szántóföld 60 telek után 2108 hold, rét és beltelek 1440 h., jó legelő 744 hold, utak 157 hold. Majorság nincs. Földje második osztálybeli. Birja Szabadka város.

Sándor, puszta, Veszprém vármegyében, Veszprémhez 2 óra.

Sándor, puszta, Szathmár vmegyében; itt végződik az ecsedi láp. F. u. többen. Szalka és Szamosszeg közt. Ut. p. Nyir-Bátor.

Sándorf, tót m. v., Nyitra vmegyében: 1139 kath. 104 zsidó lak. — Van kath. paroch. temploma, és Synagoga. Egy fertálynyira innen láthatók a régi korlátkői várnak omladékai a Fejér hegyek északi csucsán. Ut. p. Nagyszombat.

Sándorfalu, német falu, Szathmár vmegyében, Béltekhez közel: 567 rom., 20 gör. kath., 8 zsidó lak., r. kath. anyatemplommal. Határa hegyes, völgyes és sovány; erdeje derék; szőlőhegye sok bort terem, de a melly nem állandó; a falu viz dolgában igen nagy szükséget szenved. F. u. gr. Károlyi ház.

Sándorfalu, oláh falu, Szathmár vmegyében, közel F. Bányához: 355 g. kath. lak., fil. templommal, kevés tengeri és széna termesztéssel. F. u. a kamara.

Sándorfalva, orosz falu, Máramaros vmegyében: 445 g. kath., 105 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal. Határa hegyes és róna de sovány; sóbányája megszünt, de vannak bővizű sós forrásai. Birják: a kincstár, b. Kemény, Réthy, gr. Toldy, Pogány, Szőllősy.

Sándorháza, magyar f., Zala vmegyében 568 kath., 6 zsidó lak. F. u. többen. Pölöske falu és patak mellett. Ut. p. Egerszeg.

Sándorháza, igen szép uj német falu, Torontál vmegyében, Billjethez közel: 1259 kath. lak., paroch. templommal, az urad. főtiszt saját lakával. Határa 3475 h. 1600 □ ölével, mellyből 2424 h. szántó, 606 h. kaszálló de ez is feltöretett, 300 h. le-

Digitized by Google

gelő, 145 h. kéthely. És ez mind majorsági, mert ámbár 1832-ben e földek a lakosoknak szerződésileg átadattak, de olly feltétellel, hogy majorsági természetüket megtartsák. Ezenkivül van még az uradalomnak itt 400 h. sajátilag kezelt majorsági földje, s nem messze a faluhoz nagyszerü sör és pálinkafőző háza. Birja a zágrábi püspök. A föld gazdag fekete porhany, melly szép tiszta buzát és kukoriczát terem.

Sándorhegy, német f. Vas v.-megyében, 146 lak. F. u. b. Sennyei. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Sándorszállás, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Keresztur fiókja: 8 kath., 10 ref., 6. evang. lak.

Sándori, puszta, Hont vármegyében, Stelcz és Csábrág közt. Ut. p. Ipolyság 3¼ óra.

Sándori, puszta, Zala vmegyében, Pacsa mellett, erdővel és jó szántó földekkel.

Sánkfalu, helység, Gömör v.-megyében, Harkács tőszomszédságában, a Jolsva és Kövi völgyéről lejövő, s itt összevágó országút mentiben a Turócz vize mellett lapos helyen fekszik. A lakosok száma 458 megy, kik főleg r. kath., és mindnyájan magyarok. A közbirtok áll 12 urbéri, 10⅝ majorsági telekből, 26 zsellérből és 7 lakóból; 1096 hold erdőből; a Túrócz vizén van Drás oczi Sámuel urnak malma. E helységet Draskoczi Sámuel ur birja, — a lakosok fazekasok mindamellett mindent megtermő szántóföldjeiket is jól mivelik.

Sankföldе, puszta, Gömör v.-megyében, Harkács mellett.

Sankócz, puszta. Zemplén v.-megyében, malommal és korcsmákkal, Vecsehez ¾ óra.

Sántos, magyar falu, Somogy vmegyében, hegyes, erdős vidéken. 300 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Szigetvárhoz 5 óra.

Sáp, puszta, Nógrád vmegyében, Heréd mellett. Határa kiterjedését lásd Herédnél, birtokosai is ugyan azok.

Sáp, magyar falu, Poson vármegyében, a kis Duna bal partjan, Cseklészhez ½ óra. Számlál: 288 kath., 14 zsidó lak. Van sok gyümölcse, rétje, jó legelője, erdeje, kása malma. F. u. gr. Pálffy Ferencz, s más nemesek.

Sáp, magyar falu, Abauj vmegyében: 50 kath., 163 evang., 56 ref., 7 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Stikcsó.

Alsó-Sáp, tót falu, Nográd vármegyében, 450 kath., 19 evang. lak. Határja buza termesztésre hasznosabb mint szőlő mivelésre. Van itt kath. anya templom, egy, századok előtt épült 8 szegletű toronnyal. F. u. a Váczi püspök. Ut. p. Vácz 1⅜ m.

Felső-Sáp, tót falu Nógrád v.-megyében: 422 kath., 25 evang. 4 zsidó lak. Földje hasznosabb az őszivetésre, mint a bor termesztésre. F. u. Baloghi Tadé és László. Ut. posta Vácz.

Tápio-Sáp, magyar-tót falu, Pest vmegyében, Pesthez keletre 4½ mfd.: 1300 kath. lak., paroch. templommal. Két uraságí lakház. A falu szép és tágas völgyben fekszik; van termékeny buzatermő földje, Szőlőhegye, erdeje, sör és pálinkaházai, vizimalmai. A falu közepén levő tóból egy patak folydogál ki. Birja a Sötér nemzetség.

Sári-Sáp, tót-magyar falu, Esztergom vmegyében, Ut. posta Nyerges-Ujfalu. Határa 2538 hold, mellyből 1601. h. szántóföld, 344 h. rét, 76 h. szőlő, 507 h. legelő és 10 h. erdő. Ebből urbériség 1041 h. majorsági 560 h., a legelő közös. Földje a lapályban fekete és igen termékeny, dombokon sárga agyag. Lakja: 968 r. kath., sajét paroch. templommal. Van itt uraságí tisztlak, szeszgyár.

Digitized by Google

Nevezetességei közé tartozik: a kőszén bánya, egy patak, melly jeles 3 malmot forgat, meleg-forrás, nádas tó, hajdan Attadriburgi várhegy, babályi kőszikla-hegybarlang. Birja gr. Sándor Móricz, s a bajnai urad. tartozik.

Nagy-Sáp, magyar falu, Esztergom vmegyében, hegyek közt kies völgyben, egy részről kies szőlőhegyektől, más oldalrul erdöktől környezve. Határa 3142 hold, mellyből 1844 h. szántóföld, 314 h. rét. 500 h. legelő, 224 h. szőlő, 260 h. erdő. Ebből urbériség 1890, majorság 1252 hold. A föld fekete agyag, és igy minden gabonanemnek kedvező. Van egy nádastava, melly 2 malmot hajt. Lakja: 1358 lélek, kik, 209 r. kath. kivéve, reformatusok, saját egyházzal és pappal; a kath. filókegyház Bajna anyához tartozik. Birja gr. Sándor Móricz, s a bajnai urad. tartozik. Ut. posta Nyerges-Ujfalu.

Sáp, puszta, Borsod vmegyében, Edelény és Damak közt, a Sápi ér mentiben, részint hegyes erdős, részint lapályos, völgyes vidéken. Edelényhez tartozik Szász Coburg herczeg majorjával.

Sáp, puszta, Külső-Szolnok vármegyében, Czibakházához 1½ óra: 11 kath. lak. F. u. a Roth örökösök, s a Borbély nemzetség.

Sáp, magyar nemes helység, Szabolcs vmegyében, közel Földeshez: 3 r. kath., 1100 ref., 10 zsidó lak., ref. anyatemplommal, gazdag fekete szántóföldekkel, szép marhatartással. F. u. Balogh, Bagosy, Barcsa, Barnóthy, Csapó, Desseö, Demjén, Geszty, Gyarmaty, Gyöngyösy, Harangy, Hunyady, Halász, Ispán, Jámbor, Katona, Kassay, Körtvélyessy, Madarász, Milo, Nagy, Nógrády, Onadi, Ritók, Szabó, Széles, Topa, Veres, Szilágyi, Sebes, Ladányi.

Sapinecz, orosz falu, Sáros v.-megyében, Radoma filókja: 3 r., 210 g. kath. lak. Gör. anyaszentegyház. F. u. Szirmay János. Ut. posta Bartfa, 2 óra.

Sár hajdan Saár, magyar falu, Heves vmegyében, egy kis óránylra Gyöngyöstöl keletre: 2200 kath., 6 zsidó lak., kath. paroch. templommal, több szép uri és tiszti lakással. Lakosai gabonát is termesztenek ugyan, de föképen bor termesztésből táplálják magukat, melly szinére vörös, jóságára pedig a hires visontaival egyenlő. Nevezetes ezen helység régi apátúrságáról, a minthogy egy dombon valamelly monostor maradványát most is szemlélhetni; továbbá Sámuel Aba király' sirboltjáról, melly kősziklába van vágva, s a b. Baldachi hires, szinte kősziklába vágott pinczéjének egy különös szakaszában találtatik. Mellette bizonyos márvány táblán felirás is olvasható, de ezt csak b. Haller állittatta fel, évszám nélkül. F. u. gr. Eszterházy, b. Podmaniczky Lajos, b. Baldachi, Ocskay, b. Orczy, Sághy, Petrovay, Perlaky, Borhy, Hazuga, Halasy, Sávoly.

Sár, kis orosz falu, Szathmár vármegyében, a Sár vize partján, mellyben halat, csíkot, teknősbékát halász, 8 romai, 138 g. kath., 6 ref. lak., s egy fil. görög templommal. Földje kevés, de jó; rétje több; a homoki köz erdőn kivül még két erdeje van. Ut. p. Szathmár.

Sár, magyar f. Vas vmegyében, 488 kath. lak. A sárvári urad. tartozik.

Sára, magyar falu, Zemplén v.-megyében, a Hegyalján, Liszkához ½ óra a Bodrog vize mellett, az árviz által gyakran sziget módra körülvéve. Határa 976 hold, mellyből szántóföld 230 h., 1084 □ öl, rét 326 h., legelő 98 h., 1019 □ öl, szőlő 27 h. 1045 □ öl, erdő 228 h. 850 □ öl, gyümölcsös 15 h., 318 □ öl, tavak 48 hold,

Digitized by Google

1176 □ öl. Urbériség 60 h., szántó, rét 25 h., legelő 50 h., minden gyümölcsös. Majorság: 163 h. szántó, 293 h. rét, legelő 48 h., az egész erdő. Földje terem gabonát, árpát, zabot középszerüen, állattenyésztése az árvizek miatt csekély. Lakja 159, többnyire reformatus. Nevezetesebb tavai a Pozsáros és Zátony. Birja Lónyai Gábor.

Alsó- és Felső-Sárad, 2 orosz falu, Bereg-Ugocsa vgyékben, 728 g. kath., 6 zsidó lakossal, 2 fil. szentegyházzal. Határuk dombos, völgyes, Felső-Sáradé soványacska, de Alsó-Sáradé termékenyebb; erdejök szép. A n. szőlősi uradalomhoz tartoznak. Ut. p. Nagy-Szőlős.

Sáránd, magyar falu, Bihar vgyében, Debreczenhez, melly utolsó postája, $1\frac{1}{2}$ mfdnyire, homokos térségen, 1513 reform. lak., s anyatemplommal. Határa $3894\frac{1}{2}$ hold és 104 □ öl, mellyből belső telek $83\frac{3}{4}$ h., haszonvehető legelő 486, 3 fordulóra osztott szántóföld $1420\frac{1}{2}$, a nagymezőbeli mindenkor tilalmas földek $1315\frac{3}{4}$ h., káposztás $5\frac{1}{4}$ h., szőlőskert $46\frac{1}{4}$ h., cseres erdő 196, laposok $71\frac{1}{8}$ h., vizállások $119\frac{2}{4}$ h., a nagyon ritkán használható szikek $148\frac{3}{8}$ hold, és 371 □ öl. Birtokosa Eszterházy herczeg, kinek itt egyéb majorsága nincs 150 h. cserés erdőnél és $20\frac{3}{4}$ h. szántóföldnél, a többit a lakosok még 1813-ban tett szerződés szerint szabad adás vevés mellett birták mindig, érette évenként 2400 vfrtot fizetvén, mert Sáránd is hajdan hajdu-szabadsággal élt. Földje nagyobb részt sárga homokos, kisebb részben fekete homok, hátas vadföld, vagy vad szik és vizenyős. Juhokat nem tarthat a szük legelő miatt, járó marhát is keveset.

Sarbó, orosz falu, Sáros vgyében, Galiczia szélén, a makoviczi uradalomban, 59 római, 78 gör. kathol. lak. Üveghuta. Nagy bikkes erdő. Ut. p. A. Komarnyik.

Sárd, magy. m. v. Somogy vgyében, 899 kath., 10 ref., 12 zsidó lak., kath. fiókszentegyházzal. Jeles kastély és kert. Határa néhol homokos, de termékeny. F. u. Somssich Miklós, ki a birka nemesitésben igen előre ment. Ut. p. Lak 3 óra.

Sárd, (Belső), magyar falu, Zala vgyében, 128 kath. lak. Az elébbeni helység mellett fekszik.

Sárd, (Külső), magyar falu Zala vgyében, 114 kath. lak. F. u. többen. Szilvágy mellett. Ut. p. A. Lendva.

Sárfő, tót falu, Posony vgyében, Posonytól 2 postaállásra, a nagyszombati országutban. Számlál 827 kath., 5 evang., 6 zsidó lak. Van kath. par. temploma, postahivatala, vendégfogadója, jövedelmes vizimalma a Csádé patakján. Fekete sárga agyagos földjei jó rozst teremnek. Szőlőhegye pedig közönséges fejér asztali borral szolgál; legjobb a vörös hegyen termett. F. u. gr. Pálffy Ferencz.

Sárfő, tót falu Nyitra vgyében, Radoszna mellett. Számlál 611 kath., 46 zsidó lak. Van benne kath. paroch. templom, Synagoga, továbbá egy kastély és kert, tehenészet. Földje termékeny. Szőlőhegye, erdeje s jó legelője van. F. u. Zerdahelyi nemzets. Ut. p. N. Ripény.

Sárfő, puszta, Bihar vgyében, Diószeg határához tartozik.

Sárhida, magyar falu, Zala vgyében, 423 kath. lak. F. u. többen. Bak és Bóczfölde közt, ut. p. Egerszeg.

Sári, (Kis és Nagy), 2 egymás mellett levő tót falu, Bars vgyében, 131 kath: lak. F. u. Tajnay fam. Ut. p. Verebély.

Sári, tót falu, Pest vgyében, Pesthez 4 mfd., 1400 kath. lak., s paroch. templommal. Igen lapályos vidéken fekszik, mellyet a Turján taveszszal

Digitized by Google

el szokott önteni. Sok széna; kies erdő. Birja b. Laffert.

Alsó-Sári, puszta, Veszprém vgyében, Mező-Komáromhoz közel.

Felső-Sári, népes puszta, Veszprém vgyében.

Puszta-Sári, puszta, Somogy vgyében, gr. Hunyadi Józsefé. Szép kastély és kert. Nevezetes gazdaság. jeles schweiczi tehenészettel, sajtcsinálással, ménessel és merinó-tenyésztéssel. Kéthely mellett fekszik, s ut. p. Marczali.

Sarkad, puszta, Zemplén vgyében, Girnics fiókja. Ut. p. Miskolcz 3 óra.

Sarkad, magyar falu, Somogy vgyében, 56 kath., 180 ref., 5 zsidó lak. F. u. gr. Festetics László. Ut. p. Berzencze $^3/_4$ óra.

Sarkad, magyar mezőváros, Bihar vgyében, a Váradtól Gyulára vivő országutban, Váradhoz 8, Gyulához 2 mfdnyi távolságra. Posta helyben. Népessége 5269 lélek, kik közt ref. 5000, r. kath. 160. óhitü 32, zsidó 77. Van ref. anyatemploma, mellynek bádoggal fedett tornya különös modorra van épitve. Egész urbéri telek $26^5/_8$, mellyet 90 jobbágy bir; zsellér van 640, lakó 115, kézmüves 51. A határ kiterjedése mintegy 22,000 hold; ebből urbéres szántó 628, kaszálló 374, legelő 3000 hold; a többi majorság. Tölgyes erdeje szép, de szőlőskertje felette silány bort ad. A föld minősége nagyobb részben szikes vagy szurkos fajta, melly a zabot is csak esős időben termi jól meg. De a Misó nevü fordulója gazdag termékenységü. Rétje legelője elég lévén, a közlakosok is szép és sok szarvasmarhát tenyésztenek, de jó lovakat egyátalában nem akarnak tartani, mert ezeket mindjárt ellopják. A földesuraság gulyája országszerte hires czímeres marhákat nevel. A lakosok pedig fog- és vöröshagymát s sárgadinnyét nagy mennyiségben termesztenek. Határát a Fekete-Körös folyja át, melly árvizével gyakran nem csak a legelőt és kaszállót, hanem a szántóföldek nagy részét is elboritja. Innen a Gyulára vivő országut töltéseken visz, mellyeken talán az egész országban legroszabb ut van sáridején. Hetivásárt nem tart, csak 4 országos-vásárt Sz. György, Urnap, Simon Judás, Tamás apostol hetiben, mindenkor Hétfőn, a kirakodó s baromvásár együtt tartatván. Birtokosa gr. Almásy Alajos. Hajdani várát Löwenburg cs. tábornok rontatta le 1711-ben.

Sarkad, orosz falu, Beregh vgyében, Nyiresfalvához $^1/_2$ órányira, 300 g. kath., 7 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn.

Sarkad, puszta, Szabolcs vgyében, Csegéhez tartozik, 5 zsidó lak. F. u. gr. Vay Ábrahám.

Sárkány, magyar falu, Esztergom, az uj rend sz. Komárom vgyében, kies völgyben, Gyiva, Libád, Béla, Köbölkut és Magyar-Szölgyén közt, Esztergomhoz $1^1/_2$ mfd. Lakja 298 kath., kiknek helyben egy dombon egyházuk van, melly Köbölkut fiókja. Határa dombos, de termékeny, részint televény, részint agyag föld lévén. A falu mellett levő rétség már kiszárittatott. Urbéri szántóföld 143 hold, rét 67 h., szőlő 278 kapa. A majorsági föld kiterjedése nem tudatik, de van erdeje is az uraságnak. Birják e kis falut Koller ur, kinek itt szép lakháza, gyönyörü 15 holdnyi angolkertje és gyümölcsöse van, és Bertók László özvegye

Sárkány, puszta, Zemplén vgyében, Ujhelyhez $4^1/_2$ óra.

Sárkány, német falu, Székesfejér vgyében, a megyének azon csucsában, hol Komárom és Veszprém összeütközik, 644 kath., 12 zsidó lak., kath. paroch. templommal, vendégfo-

Digitized by Google

gadóval, hegyes határral. A moóri uradalomhoz tartozik. Ut. p. Moór.

Bő-Sárkány, magyar falu, Sopron vgyében, ut. postája Csorna $1\frac{1}{2}$ mfd., 1150 r. kath. lak. s paroch. templommal. Róna határa 3000 hold, mellyből 1500 h. szántóföld, 1500 h. rét, legelő és füzes. Fekete földje főleg buzát, kevesebb rozsot, árpát, zabot, tengerit, sok burgonyát terem. Szenája sok, szép lovakat, s a Rápcza áradásaiban nagy mennyiségü ludat tenyészt. Birja h. Eszterházy.

Szil-Sárkány, magyar falu, Sopron vgyében, Csornához délre $1\frac{1}{2}$ órányira, a pápai országutban, 718 r. kath., 518 evang., 4 ref., 60 zsidó lak., kath. és evang. anyaszentegyházakkal. Róna határa tagositva van. s ebből szántásra mintegy 2200, rétnek és legelőnek 1796 hold használtatik. Földje fekete agyag, s kitünő szorgalommal miveltetik. Legtöbb a tiszta buza, aztán rozs, árpa, zab. Bükköny, luczerna, lóher nagy mennyiségben terem; őszi repcze is kisebb mértékben. Birják Högyészy Pál, Potyondy család, és több közbirtokosok, kiknek csinos lakházaik vannak itt, s jeles gazdaságot és birkatenyésztést üznek.

Sárköz, magyar-orosz falu, Szathmár vgyében, Szathmárhoz 3 mfdnyire, a nagybányai, szathmári, ugocsai, máramarosi nagy országutban, 432 romai, 520 gör. kath., 341 ref., 8 zsidó lak. Fekszik egy térségen, s nevét vette a Sár-Eger és Rákta-Eger között való fekvésétől, mellyeken a vármegye költséges hidakat tart. Van romai kath. és ref. anyatemploma, az uraságnak négyszegü 3 emeletes kastélya, nagy majorsága; szép tehenészettel együtt, jó bort termő szőlőhegyei, termékeny szántóföldje és rétje. Nevezetes erdeje, mellyben a Tana a Túr vizével egyesül, tölgy, bik, éger, cserfás. Fris forrásai szinte említést érdemelnek. F. u. b. Vécsey Miklós.

Sárköz, kertész telep, Torontál vgyében, a párdányi uradalomban. Az egész áll 18 házból, s mindenik ház kap felében 16 hold (1600 □) földet, melly tesz 288 holdat. A föld fekete, s gazdag termékenységü, de az árvizek néha elöntik, bár töltések védik a határt a majorsági földekkel együtt. Lakosai kath. magyarok többnyire, de vannak németek is és zsidó, összesen 156 lélek.

Sarlósár, puszta, Pest vgyében, Tatár-Szent-Györgyhöz délre, homokos határral.

Sarluska, tót falu, Nyitra vgyében, Üzbégh mellett, 303 kath., 23 zsidó lak. F. u. a nyitrai káptalan. Ut. p. Nyitra.

Sarluska, tót falu, Nyitra vgyében, a thuróczi postautban. N. Rippényhez $\frac{1}{4}$ órányira, 135 kath., 10 zsidó lak. F. u. gr. Berényi.

Sármellék, magyar falu, Zala vgyében, 958 kath., 21 zsidó lak., paroch. szentegyházzal, termékeny rétekkel. F. u. gr. Festetics Tasziló, és a Bogyay család. Keszthelyhez 1 mfd.

Sáró, (Kis), magyar falu, Bars vgyében, a Garan jobb partján, az Esztergomból Lévára vivő országutban, 15 kath., 263 ref. lak. Ref. anyatemplom. F. u. az esztergomi érsek. Ut. p. Zeliz.

Sáró, (Nagy), magyar falu, Bars vgyében, az előbbeni helység mellett, 300 kath., 230 ref., 12 evang. lak. F. u. többen. Határa mind a két Sárónak bő termékenységü, de árviz járja. Legelője, szénája sok, erdeje kevés.

Sárok, rácz-német falu, Baranya vgyében, 121 kath., 460 óhitü, 7 zsidó lak. Óhitü anyaszentegyház. Termékeny róna határ. F. a. Károly főherczeg örök. Ut. p. Baranyavár.

Digitized by Google

Sárospatak, szabadalmas magyar város Zemplén vgyében, Kassához 9, Debreczenhez 11, ut. postájától, Ujhelytől 1 mfd. távolságra igen szép regényes vidéken. A város tulajdonképen 2 részből áll, u. m. Sáros-Nagy-Patakból a Bodrog vize jobb partján, és Sáros-Kis-Patakból, a Bodrog bal oldalán, s e két testvér várost, 34 öl hosszu, kőlábakon álló fahid köti össze. A házak száma 800; a népesség pedig 4180 lélek, kik közül 1800 reform., 1200 r. kath., 900 gör. kath., 264 zsidó, 16 n. e. óhitü. Tulajdonképeni birtokosok (polgárok) száma 800, s ezek közül választott polgár 102, kézmüves 448, kereskedő 6. A város határának kiterjedése 24,292 hold, mellyből belsőtelek 320 h., szántóföld 972 h., s ebből homokos 406 h.; legelő, 4000 h., erdő 5000 h., mellynek fele épületfát is ad, fele cserjés; rét 4500 h., szőlőhegy 2500 h., teljesen haszonvehetlen, csupa tó és nádas 7000 h., ámbár az egész kaszálló és legelő föld is az árvizek miatt bizonytalan használatu. A szántóföld jó mivelés mellett mindent jól megterem; bora a többi hegyaljai borokhoz hasonló jóságu; kőbányái felette becses malomköveket szolgáltatnak. Legnevezetesebbé teszi Sárospatakot a reformatusok régi s mind e mai napig virágzó Collegiuma (már 1550-ben theologia, s philosophia tanittatott itt) 24,000 kötetre menő könyvtárral, 15 oktatóval és 300,000 forint alaptőkével. Továbbá van itt reform., romai és gör. kath. anyatemplom, kath. kórház 20,000 frt. alapitványnyal 12 gyámoltalan számára; szinte ref. szegényház, mellynek alapja eddig csupán a ház, és 1000 váltó forint; gyógyszertár, fa- és deszkakereskedés, hires jóságu gyufagyár. Épületei közt legnevezetesebb az ugynevezett Rákóczy vár, melly jelenleg herczeg Breczenheim Ferdinánd laka, körülte pompás és nagy költséggel készült angolkert, melly a tulajdonos szivességéből a nagy közönségnek nyitva áll; — a két utczára nézö reform. főiskola, a kovácsutcza felől elvezető országut melletti mulatókerttel. Földesura a városnak Breczenheim herczeg volna, s egy uradalom innen is veszi nevét, de maga a város 1836-ban 300,000 pengőforintért magát örökösen megváltá.

Kis-Sáros, tót falu, Sáros vgyében, Eperjeshez nyugotra ½ mfd., 478 kath., 89 evang., 10 zsidó lak. Szántóföldje meglehetős; erdeje igen nagy. A faluhoz délre 1½ órányira van a hires kis-sárosi savanyuviz. Ebben igen sok szénsavany, kénkősavany-szesz és vas találtatik; mellyre nézve felette erős és ingerlő kigőzölgése a kisebb madarakat vagy állatokat megszédíti. Használ a bőr betegségekben, fekélyben és petyhedt sebekben, csúzban. F. u. többen.

Nagy-Sáros, tót m. v. Sáros vgyében, Eperjeshez északra 1 mfd.-nyire, a Tarcsa mellett, 2515 r. kath., 88 evang., 202 zsidó lak. Kath. par. templom. Nagy emeletes kastély. Számos nemes udvar. Szántóföldjei hegyesek, s közép termékenységüek; legelője, erdeje elég; lakosai közt sok timár, varga, posztós és kertész számláltatik. II. Béla idejében királyi város volt, de szabadságát Zsigmond alatt, kinek pénzsegedelmet adni megtagadott, elvesztette. II. Rákóczy Ferenczcznek kedves lakhelye vala, s itt is fogatott meg 1701-ben, mint ezt látni Eperjes leirásánál. Mostani földesurai a gróf Wolkenstein örökösök. — A városon fölül északra, egy magas, fenyves erdővel benőtt hegy tetején áll a régi és sok tekintetben nevezetes sárosi vár. Ez 8 ölnyi magas bástyával, s több toronyforma fellegváracskával van körülvéve; de 1660-

Digitized by Google

ban a vár maga biscayos közkatona vigyázatlanságából puskapor által levegőbe repült. Azért most csak omladékok, a vár udvarában ribizke s püszke bokrok találtatnak, s egy mély kút, melly igen jó vizet szolgáltat. A várból elragadó kilátás esik a Tarcsa gyönyörü völgyére, és Sáros nagyobb részére.

Sárosd, magyar m. v. Székesfejér vgyében, 630 kath., 22 ref. lak., kath. plebániával. Homokos határ. Tágas legelő. F. u. ½ gr. Eszterházy János, ½ gr. Eszterházy Pál örökösei A várostól csak egy patak választja el Puszta-Sárosdot. 199 kath., 27 ref., 2 evang. lak. Birja ezt gr. Eszterházy Pálné, született gr. Csáky asszonyság. Itt van az uraság kastélya egy csinosan elrendezett kerttel, egy válogatott schweiczi tehenészet; s egy nem nagyon rég ültetett Josephina nevü liget. Ez azelőtt haszontalan posványság, homokos mocsárhely volt, most azonban a lelkes grófnő szorgalma által, egy angolkert formára, mesterséges fasorokkal keresztülhasított kies erdő, melly halas tóval, 2 Diána szobrával, s több honi s külföldi csemetékkel dicsekszik, kiterjedése 100 hold. — Ut. p. Adony 2 mfd.

Sárosd, magyar falu, Zala vgyében, 451 kath. lak. F. u. többen. Szegvár fiókja. Sümeghez 1½ óra.

Sárosfalva, magyar falu, Poson vgyében, Somorjához 2 órányira, a szerdahelyi országut mellett. Csak egy széles utczából áll, mellyben sok derék uraságí lakházakat és egy csinos kápolnát láthatni. Szántóföldjei jó buzát, árpát, zabot teremnek. Legelője bő; rétje kevés; erdeje nincs. — Számlál 218 kath., 24 zsidó lak. F. u. a Bittó nemzetség férfi ága.

Sárosfő, puszta, Zala vgyében, erdős videken, Gyepü mellett, Sümeghez 1 óra.

Kis-Sároslak, magyar falu, Vas vgyében, 68 kath., 72 ref. lak. F. u. Szegedy, b. Mikos, s többen. Körmendhez 1 óra.

Német-Sároslak, Monshendorf, német falu, Vas vgyében, közel a Pinka vizéhez, 758 kath. lak., paroch. szentegyházzal, szép lótenyésztéssel. F. u. h. Batthyáni.

Sárosszék, Kodn Zücken, német falu, Vas vgyében, a Pinka mellett, 386 kath., 2 evang. lak., kik igen szép lovakat nevelnek. Földjei, kivált rétjei igen jók. Az uraság hat kerekü liszt- és fürészmalma jövedelmes. F. u. gr. Erdődy György. Ut. p. Szombathely 3¼ óra.

Sárpataka, Mikroluch, tót falu, Sáros vgyében, Bártfához nyugotra ½ mfd., a Tapoly mellett, 256 kath., 250 evang. lak. Kath. paroch. templom. Kövér rétek. Vizimalom. F. u. Bártfa.

Sarród, németül Schrollen, magyar falu, Sopron vgyében, a Fertő tava mellett, közel Eszterházához, 690 katk. lak. Határa homokos; rétje, legelője posványos; sok fejes káposztát termeszt és sok ludat tenyészt; erdeje, szőleje nincs. Birja h. Eszterházy Pál.

Sárszeg, magyar falu, Zala vgyében, 154 kath lak. F. u. többen. N.-Kanisához 1 óra.

Sárszeg, oláh falu, Bihar vgyében, lapályos helyen, ut. p. Székelyhid 2 mfd. Lakja 350 n. e. és egyes. oláh. Határa, melly részben lapályos, részben dombos, 1253 hold, mellyből szántóföld 402 h., rét 124 h., használható legelő 497 h., és 200 h. vizmosás, utak, tövises helyek, és 30 h. erdő. Ebből majorsági föld 30 hold szántó, 30 h. erdő. Földje agyagos, és elég termékeny határát a Gyepes folyó öntözi, s a kutyaharapás nevü domboldalból foly ki egy igen tiszta forrásviz Kuits kút név alatt. Ebből a

Digitized by Google

forrásból folydogáló viz a legelőn keresztül egy Papsár nevü mocsárt idéz elő. Birtokosa a szentjóbi apátúrság.

Sárszögh, puszta, Heves vgyében, lásd Czibakháza.

Sarud, magyar falu, Heves vgyében, rónaságon, ut. postája Kápolna. Van 1692 r. kath. lakosa, anyatemploma. Határa 6000 hold, mellyből szántó 1232 h., kaszálló 1000 h., legelő 1884 h., 1884 hold posványos és mocsáros kely, miután a határt a kis Tisza és Laskó nevü patak nedvesiti. Földje fekete, s minden gabonanemet jól megterem; legelője sok helyt szikes; szarvasmarhát sokat és szépet tenyészt. Birja a szathmári püspök, kinek itt semmi majorsága nincsen.

Sarvaly, puszta, Zala vgyében, erdős vidéken, Sümeghez $^3/_4$ óra.

Sárvár, Sassin, lásd Sasvár.

Sárvár, magyar m. v., Vas vgyében, a Rába és Gyöngyös vizek mellékén, Szombathelyhez $3^1/_4$ óra, 1300 300 evang. lak., kath. és evang. anyatemplomokkal. Van itt nagy urasági várkastély, postahivatal, vendégfogadó, szép birkatenyésztés. Birtokosa Estei Ferencz főherczeg, modenai uralkodó.

Sárvár, puszta, Abauj vgyében, F. Novaj fiókja, 13 kath. lak.

Sárvölgy, puszta, Nográd vgyében, 19 kath. lak. Salgó-Tarján filial.

Sas, magyar falu, Szolnok vgyében, a Tisza bal partján, Szolnokhoz délre 5 mfd., ut. postája Alpár. Lakja 1500 lak., kik többnyire reformatusok, anyaegyházzal. Határa 5220 h., mellyből szántó 768 h., rét 3403 h., legelő 841, szőlő 213, erdő 141 hold. Ebből urbéri szántóföld: 632 h., kaszálló 193 $^1/_2$ h., legelő 841 h., erdő 141 h., nádas 117 hold. Majorsági szántóföld 136 h., rétség $3210^1/_2$ hold. Földje mocsáros, lapos és csak középszerü. A marhatenyésztést az árvizek korlátolják. Birja Luby Imre és gr. Tige Lajos.

Sas, Mező-Sas, magyar m. város, Bihar vgyében, a Sárréten, erdőtlen síkságon, Debreczenhez, melly utolsó postája $5^1/_2$ mfd., 1279 ref. lakossal, s paroch. templommal. Szerződéses hely, s van itt 211 földesgazda, 19 zsellér, 4 lakó, 7 kontár. Határa 3000 hold; ebből régi szántóföld 1000 hold; kaszálló (mellyből mennyi van már feltörve, nem tudhatni) 2000 hold; külön kiszakasztott legelő nincs, hanem két fordulóra használtatván a határ, egyik évben egyik, másik évben másik forduló használtatik legelőnek. Földesuri majorság itt nincs. Nagyobb része a határnak szik vagy szikes föld, s csak zabot terem kitünőleg, de háromszori szántás után tiszta buzát is szépen ad. Lakosai szorgalmas földmivelők, és jeles szarvasmarhát tenyésztenek. Folyóvize nincs, de van egy állóvize, mellyet Kutasnak neveznek, s ez még soha sem apadt ki. Birtokosa h. Eszterházy; egyébiránt Sas egy a derecskei herczegi uradalomhoz tartozó 10 község közül, mellyek hajdan hajduvárosok voltak. Ezért Sas is urbért soha sem szolgált, hanem szerződés mellett birta magát, mióta hajdui szabadságát elvesztvén, földesur alá került.

Sásd, magyar falu, Baranya vármegyében, térségen, Pécshez $4^1/_2$ óra, a dombovári országutban, 351 kath., 3 zsidó lak., paroch. templommal. Határa, mellyen a sásdi patak foly keresztül 582 hold, mellyből urbéri belsőség 16 h., szántóföld 360 h., rét 145 h., legelő 35 h.; majorsági beltelek 69 hold. Van itt egy 6 holdnyi mocsár is, mellyben jó faju pióczák fogatnak. Birja Eszterházy herczeg.

Sásdi, puszta, Zala vármegyében, Köveskálhoz közel, Tapolczához $1^3/_4$ óra.

Digitized by Google

Sáska, magyar falu, Zala vgyében, egy magánálló hegy tövében, 643 kath. 13 zsidó lak., szép erdővel. F. u. h. Eszterházy. Tapolczához 1 óra.

Saskő, (Váralja), Sachsenstein, tót falu, Bars vgyében, a Garamhal partján, Sz. Kereszthez ½ mfd., 199 kath. lak. Mellette láthatni a hegyre épült omladozó állapotban lévő Saskő várát, mellytől egy egész kamerális uradalom veszi nevezetét. Selmeczhez 3½ óra.

Sásomháza, tót falu, Nográd vgyében, 5 kath., 635 evang. lak. Fekszik Fejérkő régi vára alatt, egy hegyoldalban, mellyben néhány esztendőkkel ezelőtt az ősvilág legnagyobb állatjának, t. i. Mammutnak főcsontjára találtak, s ezt a pesti muzeumban most is láthatni. F. u. Fáy st.

Sássova, orosz falu, Sáros vgyében, Kurima fiókja, 15 r., 211 g. kath., 8 zsidó lak. F. u. többen. Ut. postája Bártfa.

Sasvár, (Sassin, Schossberg), vegyes tót-német m. v. Nyitra vgyében, a Miava vize mellett, Poson vgye szélén, Posontól 8 mfdnyire. Lakja 2386 kath., 1 evang., 439 zsidó vagyonos lakos. Nevezetessé teszik ezen helyet: a csudatévő szűz Mária képe, melly egy gazdagon felkészített templomban van felállitva, s mellyhez 1564-től fogva igen nagy búcsújárások történnek, ugy hogy 1817-ben 80,000, 1818-ban 100,000 ember kereste ezt meg. — A templom mellett lévő Paulinusok monostora most a plebánus és segédei lakhelye. — A hajdan virágzó kárton-gyár megszűnt. Régi, sánczokkal körülvett vára a gyár épületeül szolgált. F. u. a hozzátartozó uradalommal együtt régenten gr. Czobor vala; most pedig ő cs. kir. felsége.

Sástelek, oláhul Szákálátsen, oláh falu, Bihar vmgyében, a Rézaljján, ut. postája Margita. Lakja 290 g. kath., 3 ref., 6 zsidó. G. kath. anyatemplom. Határa 1600 hold, mellyből 25 h. szántó, 25 h. rét, szőlő 12 hold, a lakosok szántóföldje 30 h., rét 20 h., szőlő semmi, az erdő, melly legelőül is használ 1488 hold. Alma, körte, különösen szilva bőséggel terem. Határán keresztül foly egy tiszta patak, melly soha sem szárad ki; van ezen Barthos Gábor urnak 2 vizimalma, s egy pálinkaháza. Birja Barthos Gábor.

Sásvár, orosz falu, Berog-Ugocsa vgyében, a Tisza partján, 536 g. kath. lak., s anyatemplommal. Róna határa szép buzát. s Tisza szigetje sok tengerit terem, rétje kevés. Hajdan ezen szigetben vár volt, melly sásas posványoktól vétetvén körül, Sásvárnak neveztetett. F. u. Megyery, Komjáthy, Bornemisza, Bodó, b. Berényi, Hagara, Butykay, Bessenyei, Bónis örökösök.

Sáta, magyar falu, Borsod vgyében, a Bükk hegy közt, erdős vidéken, Miskolcztól 2 8/16, ut. p. Putnoktól 15/16 állomásra. Határa 3300 hold, mellyből 37 telek után urbéri szántóföld 1183 h., rét 215 h., majorsági szántóföld 360 h., rét 45 hold, közlegelő 379 h., urad. erdő 700 hold, dézmás szőlő 276 h., majorsági 24 h., udvartelki belsőség 20, a helység fekvése 52, utak, s haszonvehetlen 46 hold. A termőföld iszapkő, vagy szappankő rétegeken fekszik, fejér és sárga homok vegyületü, fekvése meredekes, mivelése könnyü, de a záporok gyakran rongálják; tisztabuzát, rozsot, zabot, burgonyát illő menynyiségben terem. A legelő sovány, s főleg juhtenyésztésre alkalmas; egyéb marháiknak a visnyói Bükben bérelnek legelőt. A határban találtató kőszenet gömöri vasgyárosok müveltetik. Lakja 691 r. kath., 2 ref., 8 zsidó. Szép nagy kath. paroch. templom. Az

Digitized by Google

urasági kastélyt, mellyet 1735. táján a Plathy család épittetett; most Ágoston Ferencznő családja, s az egri kath. papnövelde tisztjei használják. A helység alatt elfolyó kis patakon van egy malom. Birtokosok az Ágoston család és az egri kath. papnövelde.

Sátoralja-Ujhely, — Lásd Ujhely.

Sátoros, puszta Nógrád vármegyében: 50 kath. Ut. p. Szakál 2¾ óra.

Savcsina, tót falu, Trencsén vmegyében, Kassával átellenben a Vágh parton: 119 kath., 16 zsidó lak. Több nemes épületek F. u. közbirtokosok. Ut. p. Trencsén.

Sávoly, csinos magyar falu, Nógrád vmegyében, Fülekhez közel: 468 kath. lak. Kath. paroch. templom. Földje termékeny; különösen rétjei jók. F. u. h. Coburg. Ut. p. Zelene.

Sávoly, magyar falu, Somogy v.-megyében, a Balaton szomszédságában: 613 kath. lak., s bő termékenységü határral. F. u. gr. Festetics László. Ut. p. Nemes-Vid.

Sávoly, puszta, Veszprém vármegyében, Lekért és Zsemlér közt. Ut. p. Pápa.

Schajba, tót falu, Zólyom vmegyében, Libeth mellett; 15 kath., 514 evang. lak. F. u. Libethbánya.

Schalidorf, horvát falu, Vas vmegyében, a németujvári uradalomban: 172 kath. lak., és mészégetéssel. Ide közel hires savanyuviz forrás, és fördő intézet találtatik. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Schalkova, tót falu, Zólyom vmegyében, a Garan bal partján: 199 kath., 183 evang. lak. Szép rétek F. u. a kamara. Besztercze bányához 2 óra.

Schavnik, orosz falu, Sáros vmegyében, Sztropkóhoz 2 órányira, egy kopasz hegyekkel körülvétetett völgyben: 18 r. 300 g. kath. lak. Gör. anyaszentegyház. Van itt egy kénkövés savanyúviz forrás, és fördő. A viz alkotórésze: szén-savany-szesz, szénsavany-natron v. lúgsó; kevés mészföld, és szénsavany-vas. F. u. Szirmay János.

Schavnik, tót falu, Szepes v.-megyében, a Hernád mellett: 934 kath. lak., kath. parochiával, jó szántóföldekkel, derék erdővel, a faluhoz ¼ órányira fekszik Schavnik vára, 95 kath. lak., F. u. a szepesi püspök, s a helység feje egy uradalomnak. Lőcséhez 4 óra.

Schavnik, (Styavnik), tót falu, Trencsén vmegyében, szinte a hegyek közt: 3781 kath. 85 zsidó lak. Kath. paroch. templom; synagoga; fürész malom. F. u. b. Balassa, gr. Szapáry. Ut. p. Trencsén.

Schönborn (Alsó), Novoje Szelo, német falu, Beregh vmegyében, Munkácshoz délre 1 mfdnyire: 423 r., 20 g. kath. lak. Kath fiók szentegyház. Róna határa szép buzát terem; erdeje is van. F. u. gr. Schönborn.

Schönborn (Felső), Koropec, német falu, Beregh vmegyében, Munkácshoz ¾ mfnyire: 332 r., 21 gör. kath., 9 zsidó lak. Romai kath., parochia. Földe szorgalmatos javitást kiván. Itt lovas katonaság szokott tanyázni. F. u. gr. Schönborn.

Schönhern, német falu, Vas vmegyében, 23 kath., 120 evang. lak. A borostyánkői urad. tartozik. Ut. p. Kőszeg.

Schönwies, tót falu, Sáros v.-megyében, a Fekete hegy alatt, Berzeviczéhez északra 1 mfd. 455 kath., 12 zsidó lak. F. u. b. Palocsai Horváth.

Schreibersdorf, német falu, Vas vmegyében, 102 kath., 215 evang. lak., s ágostai oskolával. A borostyánkői urad. tartozik. Ut. p. Kőszeg.

Schuplatka, puszta, Zólyom vmegyében, 11 evang. lak. Ut. posta Besztercze 2 óra.

Digitized by Google

Schvab, puszta, Bars vmegyében, a körmöczi határban: 230 kath. 15 evang. lak.

Schwedlér, német bányaváros, Szepes vmegyében, Szomolnokhoz észak-nyugotra 1½ mfdnyire: 1064 kath., 1511 evang. lak. Kath. és evang. anyatemplom. Papirosmalom. Fürész és lisztmalmok. Jövedelmei rézbányák, mellyekből évenként 2000 mázsa tiszta réz ásatik. F. u. a kamara.

Schwefelbad, tót falu, Szepes vmegyében, Leibicz szepesi város határán: 165 romai kath., 90 görög kath. lak., s egy kénköves fördővel.

Schweinezbach, tót falu, Poson vmegyében, Bazinhoz délre ½ órányira egy lapályos termékeny földön. Lakja: 550 kath., 159 evang. lak. Kath. paroch. templom; 2 nagy patakmalom; kövér rétek és szántóföldek: erdő. F. u. gr. Pálffy Ferencz.

Horvát-Schücz, horvát falu, Vas vmegyében, a Pinka völgyében, 314 kath. lak. jó réttel, erdővel. F. u. Erdődy. Ut. p. Szombathely.

Német-Schücz, német falu, Vas vmegyében, a Pinka mellett, 688 kath. lak. s paroch. szentegyházzal. Kövér rétek F. u. gr. Erdődy. Ut. p. Szombathely 2. óra.

Unter-Schützen, Alsó-Lő, német falu, Vas vmegyében: 44 kath., 714 evang. lak., evang. oskolával. A jormensdorfi urad. tartozik. Ut. posta Kőszeg.

Ober-Schützen, (Felső Lő,) német falu, Vas vmegyében, 52 kath., 1396 evang. lak. s ágostai anyaeklézsiával, s derék oskolával. Lakosai igen szorgalmas emberek, kereskednek, gyolcsot csinálnak, szép lovakat tenyésztenek, s magokat a földes uraságtól, u. m. Batthyáni Gusztáv gróftól örökösen megváltották; s a megváltásra Kakasd után ez a második eset. Az evangelikusok volt papja Wimmer Theophil Ágoston sok rendbeli munkáiról, eléggé ismeretes. Ut. p. Kőszeg.

Kis-See, magyar falu, Vas vármegyében, 68 kath. lak. F. U. Skerlecz. Ut. p. Szombathely ½ óra.

Nagy-See, magyar, falu Vas v.-megyében, Szombathelyhez fél órányira: 129 kath., 3 evang. lak., termékeny földdel és réttel. F. u. gr. Széchenyi Pál.

Sebes, puszta, Baranya vmegyében, Sz.-Erzsébet mellett. Kiterjedése 227 hold, mellyből Szántóföld 182 h., legelő 45 hold. Fekvése dombos, de birka tenyésztésre igen alkalmas. Birja Eszterházy Pál herczeg.

Sebes, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 1 mfd., 511 n. e. óhitű lak., anyatemplommal, patakkal. Urb. szántó 226, rét 64, legelő 64 h.; erdő nincs. Birja a váradi gör. püspök.

Sebes, magyar falu, Sopron vármegyében, a Rába mellett 400 kath. lak., Ut. postája Csorna 3 mfd. Határa róna és elég termékeny; van 496⅜ h. szántóföldje, 312⅜ h. rétje, 279⅝ h. legelője, 13 h. kertje, 279⅝ hold erdeje, melly tölgy, vad körte és alma, s szilfákból áll. A lóherét és luczernát már kezdik vetni. Fő termesztménye a buza, aztán rozs, árpa, zab. Birja a soproni káptalan.

Sebes (Felső), tót falu, Sáros vmegyében, A. Sebeshez ¼ órányira: 419 r., 53 g. kath., 8 evang., 9 zsidó lak. Vizimalom. Van itt az erdős hegyek közt egy régi, romokban heverő, kősziklára épült vár. F. u. gr. Haller.

Alsó-Sebes, tót m. v. Sáros v.-megyében, Eperjeshez keletre egy kis mfdnyire: 941 kath., 10 evang., 10 zsidó lak. Van itt egy franciskanus kolostor, egy más kath. szentegyház, régi kastély és kert, sok korcsma és uraságí épület, pipagyár, nagy erdő. F. u. gr. Haller nemzetség.

Digitized by Google

Boros-Sebes, oláh-magyar mváros, Arad vmegyében, Boros-Jenőhöz keletre 3 órányira: 50 kath., 586 n. e. óhitű, 291 reform., 5 zsidó lak., ref. és óhitű anyatemplommal. Határa hegyes völgyes; szőlőhegye, szép erdeje van; gyümölcscsel, fával, cserép-edényekkel kereskedik. F. u. gr. Königsegg.

Sebes, puszta, Nyitra vmegyében, Sellye filial., 9 kath. lak.

Sebespatak, oláh falu Szathmár vmegyében, Váralján túl dombokon szanaszét: 35 füstös, kémény nélkül való kalibával, s 236 g. kath., 10 zsidó lak., kik többnyire golyvások vagy némák. Erdeje a bérczeken elég; földje kevés és sovány. F. u. Károlyi, Teleki grófok, s m. nemes birtokosok. Ut. p. Iloba ½ óra.

Sebestyénfalva, tót f., Trencsén vmegyében, a Vágh jobb partja mellett, s a beszterczei várhoz közel: 281 kath. lak. F. u. b. Balassa, gr. Szapáry. Ut. p. Zsolna 4 óra.

Alsó-Segesd, magyar f., Somogy vmegyében, 110 kath., 704 r., 5 zsidó lak., ref. anyaekklézsiával. Erdővel homokos határral. Gr. Széchenyi Lajos majorátusi jószága. Ut. p. Nemes-Vid.

Segyest, oláh falu, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában: 457 n. e. óhitű lak., anyatemplommal, 8⅜ urbéri telekkel.

Segyestel, oláh falu, Bihar v.-megyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában: 287 n. e. óhitű lak., anyatemplommal, 5⅜ urbéri telekkel.

Felső-Següsd, vagy helyesebben Segesd, magyar m. v., Somogy vmegyében: 1080 kath., 6 ref., 9 zsidó lak., ferencziek kolostorával és szentegyházával. Határa homokos; legelője sok, bora nem állandó; erdeje szép; bozótjai számosak. F. u. gr. Széchenyi Lajos, s ennek majorsához tartozik. Ut. p. Nemes-Vid.

Ér-Selind, magyar falu, Bihar vmegyében, térségen, Debreczenhez 3 mfd. Ut. p. Ér-Semjén. Lakja: 650 lélek, kik kevés ref. és zsidót kivéve görög katholikusok, s eredetre nézve oroszok, de már csak az öregek tudják még e nyelvet, mindnyájan elmagyarosodtak, tornyos anyatemplommal, s Fráter B rtalan urnak csinos lakházával. Határa lehet mintegy 4000 hold, mellyből urbéri föld és kaszálló 626 hold 3 fordulóra használva, urb. legelő 253⅛; a váradi deák káptalan erdeje derék, de nem nagy; szőlője nincs; rétjei jók és sok szénát teremnek. A határt egy Krasznából kifolyó szakadék futja át, és Balázsgát nevü patak, melly a bagaméri erdőből eredvén, itt szakad az emlitett folyóba, s a legnagyobb szárazságban sem szárad ki. Van itt a rétek között egy 4 öl magas, 20 öl hosszu s széles domb, melly Törvényes-dombnak neveztetik, s benne számtalan emberfők, nyakcsontok, de más emberi csontok nem találtatnak; honnan az idevaló nép véleménye az: hogy hajdan az emberek itt ítéltettek és nyakaztattak le. Földe igen termékeny minden gabonanemre nézve. Birja ½ a váradi deák káptalan ½ Fráter Bertalan, Alajos, Miklós, Tamás, Boér Lajos, Péchy, Ormós, Miskolczy, Szunyogh, özv. Kölcsey Sámuelné, Chernel, Gulácsy, Vay, Ilosvay, Dobozy, Martinides, Sárközy s más Fráter nemzetségbeliek.

Selmecz, (Schemniczium, Schemnicz, Stiavnicza), Hont vmegyében, legnevezetesebb s igen régi szabad királyi bányaváros, Bécstől 33, Pesttől 20, Körmöcztől 4, Kassától 29 mfdnyi távolságra. Fekszik magas kősziklás hegyek közt, részint ezeknek oldalában, részint az ezektől formált szük völgyben, a földközi tenger szi-

Digitized by Google

nén felül 2172 lábnyomnyival, és igy 195 lábbal magasabban mint Pest. Levegője a bányákból kifolyó viz, és a sok hutákból emelkedő füst, gőz miatt nem igen egészséges; azért lakosi közt nem csak halvány képüek, hanem golyvások is számosan találtatnak. Határja hegyes, völgyes, kősziklás. Főbb hegycsucsai, honnan gyönyörü kilátások esnek: 1) a Kornberg, egy költséges viz csatornával; 2) Zsitna; 3) a kopasz, kősziklás Hechelstein, mely pestis idején menedék helyül szolgált a lakosoknak; 4) Paradicsom, 5) a csucsos tetejü Kalvaria hegye. Alkotó részei ezen hegyeknek: a nemes érczeket magában foglaló porphyr, csillámpalakö (Glimmerschiefer), anyag palakö, grauvacke, kvarcz, kovamárvány, fekete csillám.

Áll a város a tulajdonképen való Selmeczből, és 4-½-¾ órányi távolságra fekvő utczákból vagy külvárosokból, melyeknek nevei: Hodrusbánya, Schüttersberg, Steffolto, Szigliszberg, s mindenik különös plebániát formál. Jelesebb épületei: 1) a régi vár, melly most fegyvertárul szolgál; 2) a négyszegletü pompás ujvár, ütő-órával; 3) a kamara ház, egy roppant szép épület: itt lakik a kamara-gróf, s itt van a fő számadói hivatal, pénztár, probiergaden kanczellária; 4) a három emeletü városház, mellynek levéltárában mindenféle ezüst és vas bánya műszerek tartatnak, s nagy ünnepek alkalmával czekkel felékesitve jelennek meg a bányászlegények; 5) a magosház, sóházzal együtt; 6) a Hellenbach palota. Szentegyházai közül nevezetesek: a) kath. paroch. templom, b) a régi jesuiták temploma; c) Sz. Anna temploma, d) Boldogságos Szüz temploma, e) evang. anyaszentegyház, f) a magas hegyen épült kalvária elragadó gyönyörü kilátással, honnan némelyek ezt egész országban legszebbnek tartják. Itt említést érdemlenek a hegy tövében lévő tót templom, 2 szomszéd kápolnával; hátrább a hegyoldalban az ugynevezett szent lépcsők, hol különféle reliquiak tartatnak; ismét feljebb egy kősziklába vágott kápolna, mellyben Üdvezitőnk tömlöczbeli gyaláztatása ábrázoltatik; a hegy legfelsőbb tetején végre a német szentegyház 2 magas bádogos toronnyal, s háta megett lévő kápolnával, mellyben megváltónknak teste egy koporsóban tartatik.

Selmeczen lakik: 17,000 lélek, mellynek ⅘ kath., 1⅕ evang., 33 ref. Mind ezen tót és német ajkú lakosok 3 osztályra szakittatnak el. Az első osztályhoz tartoznak az ugy nevezett bányász polgárok (Waldbürger) kiknek kötelességökben áll a bányamiveltetésben részt venni; minél fogva ők különös kiváltságokkal, nevezetesen szabad bormérési joggal élnek, s tulajdon Előljáróság alatt állnak; a második osztályt a mesterségeket, kereskedést s más polgári élet módot folytató lakosok; a harmadikat végre a bányász legények (Knappen) teszik, s mint egy 5000-en vannak. Ebből kitetszik, hogy a Selmecziek fő élelmöket bányájukban találják, mellyek kimerithetlenek lévén (Delius k. tanácsos és oktató szerint 1740-től-1773-ig 70 millio arany és ezüst forintra ment a bánya nyereség, jelenleg is 100,000 márka (500 mázsa) ezüstöt s mintegy 4 mázsa aranyat adnak esztendőnkint, bele számitván t. i. a Selmecz környékén létező minden bányákat; és 10,000 embernek nyujtanak kenyeret s táplálékot. De igaz is hogy a selmeczi bányászság olly tökéllyel, olly okossággal folytattatik, hogy ezt a hires saxoniai se mulja feljül. Csudálkodásra gerjesztik a vizsgálódót azon számtalan mesterséges erőmüvek, mellyek éjjel, nappal, tüz viz segedelmével

Digitized by Google

mozgásban tartatnak, s mellyek az érczeket, s a vizet a bányákból iszonyu mélységről hozzák fel világosságra. Ezen erőművekre bocsátott viz némelly hegytorkolatokban gyüjtetik öszve, s vagy a hegy gerinczén, vagy földalatti csatornákban vezettetik kitüzött czéljához. Minden müvelésben tartott bányáknak felét kamarai és királyi költséggel dolgozzák; fele pedig privátusoké, kik fát és puskaport a kamarától kénytelenitetvén venni, s igy költségök nagyobb lévén, csupán a jobb reménységü bánya-üregeket müvelhetik. Leggazdagabb bánya-üreg (Schacht) mindenek közt az István nevü, melly most is, noha már 400 dolgost kell bele rendelni (ezelőtt jóval kevesebbet), esztendőnként 200,000 f. tiszta nyereséget nyujt. Ezüstön, aranyon kivül ásnak itt továbbá kevés rezet, és vasat, sok ónat s a t. és vitriolt főznek. — A bányászokat követik szorgalomban a többi polgárok is; mert itt mindennémü s jó mesteremberek találtatnak, kik közt különösen a pipacsinálók érdemlenek figyelmet, s a selmeczi cserép pipa valóban a legjobbnak tartatik egész hazánkban.

A mi jegyzésre méltóbb viszontagságait, történeteit illeti Selmeczneк, ezek röviden igy következnek: Első épitői s lakosai e városnak Morvák voltak, a minthogy lakhelyeik nyomait most is láthatni egy hegyen. Sz. István németeket hivott ki bányamüvelésre, s ez virágzó karban is volt egész IV. Béla idejéig, a mikor a Tatárok a várost egészen elpusztitották s felégeték, a lakosok széljel szóratva sürü erdőkben rejtőztek el. Ezen elszéledt lakosokat IV. Béla nagy nehezen vissza édesgette, jeles kiváltságokkal megajándékozta, s az ezekről szóló oklevelet németnyelven adá ki, melly annyival különösebb, hogy azon időkben illyenek csupán deák vagy görög nyelven irattak.

1. Lajos Gerád, Karlik, Siegelsberg, Seken, Kulpach falukat a városnak adja. — Zsigmond alatt a Hussiták itt nagy nyughatatlanságot okoztak; továbbá Erzsébet királyné Giskrát tette fő bánya-felügyelővé. — 1442-ben szenvedt Rozgonyi László seregétől. — II. Lajos idejében szépen virágzott a bánya müvelés, hatalmasan pártfogoltatván a szorgalomnak ezen ága. Ugyan ezen király adott a szegényebb polgároknak ugynevezett Moratoria levelet, nehogy őket a hitelezők tüstént kivetkeztethessék. — Rudolf 1572-ben királyi várossá tette. — 1680-ban maga körül kőfalat emelt, melly 40,000 ftba került, s mellynek nyomai maig is látszanak. — Rákóczy Ferencz elfoglalván a bányavárosokat és igy Selmeczet is: zendülés ütött ki, mivel a bányász legényeket réz pénzzel akarták fizetni. — 1710-ben 6000 embert ragadt el a pestis. — 1760-ban a bányász akadémia felállittatott s 1809-ben az erdőszeti oskola is hozzá járula. 1849. januárban itt vonult keresztül Görgey 27,000 főnyi seregével.

Selmecz (kis) (Stjavnicza Maly), tót falu, Liptó vmegyében: 250 kath., 6 zsidó lak. Ut. p. Nolcsó.

Selmecz (nagy) (Stjavnicza Welky), tót falu, Liptó vmegyében: 585 kath., 186 evang., 6 zsidó lak. — Fekusznek Rosenbergtől délkeletre 1 órányira. — Van egy erős szeszü savanyu-viz forrása; alkotó részei: elszálló szesz vas, és lúg-föld, lugsavany. Kecske vagy szamártéjjel vegyitve igen hasznos a podagrában, tagok szakgatásában; a vért és nedveket tisztitja. F. u. Rakóvszky, s más uraságok.

Sellye, m. v., Nyitra vmegyében, a Vágh jobb partján Posontól 6, Nyitrától 4 mfdnyire. Számlál: 2,205 kath., 3 evang., 3 óhitü, 12 zsidó lak. Van itt egy kath. paroch. templom, kas-

Digitized by Google

tély, mellyben az uraság tisztjei laknak, rév a Vághon, több hajó-malmok. Földje rónás, termékeny, de az áradásoktól sokat szenved, s azért sok mocsáros hely is van benne; legelője, rétje, nádja bőven, marhája sok. — 1598-ban itt a jezsuitáknak, mint a város birtokosainak collegiumok, és iskolájok volt; de 1604-ben N. Szombatra tették által. F. u. a pesti universitás.

Sellye, magy. m. v. Somogy v.-megyében, Baranya vmegyétől egészen körülvetetve: 340 kath., 703 ref. lak., ref. anya, kath. fiókszentegyházzal. Termékeny határát az árvizek járják. Marha és sertéstenyésztése virágzó karban áll. F.u. gr. Batthyányi Iván. Ut. p. Szigetvár.

Sellyeb, magyar-orosz falu, Abauj vmegyében, Forróhoz nyugotra 2 órányira: 140 r. 237 g. kath., 283 ref., 24 zsidó lak. Van itt kath. fiók, ref. anyaszentegyház, kastély, derék szőlőhegy és erdő. F. u. Tiszta és Komáromy nemzetségek.

Selyemtelek, puszta, Győr vmegyében, M. őrshöz 1 órányira: 11 kath. lak.

Selyp, puszta, Nógrád és Heves vmegyében, Lőrinczi mellett, $^2/_3$ rónaságon, $^1/_3$ hegyen dombon. Kiterjedése $^6/_8$ h. beltelek, 763$^5/_8$ h. szántóföld, 378$^4/_8$ h. rét, 91$^7/_8$ h. dézmás szőlő, 685$^5/_8$ hold erdő és legelő, nádas, utak stb. 12 h., tiszta legelő 169$^3/_8$ hold. A Zagyván innen előrésze a határnak és igy $^2/_8$ igen termékeny fekete föld, a Zagyván tul homokos és sovány. Van itt egy kőbánya, uradalmi béres és kerülőházak, korcsma. Birja Grasalkovich herczegnő. Ut. p. Hatvan.

Semetkócz, orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradalomban, Duplin fil.: 4 romai, 252 gör. kath., 3 zsidó lak. Gör. paroch. templom. Ut. p. Alsó Komarnyik.

Er-Semjén, magyar falu, Bihar vmegyében, rónaságon, Debreczenhez 4 mfdnyire 1800 lak., kik kevés zsidót és kath. kivéve, mind reformatusok, anyatemplommal, több csinos urilakkal. Posta helyben van, s N. Léta és Piskolt közt vált levelet. Határa 14,500 hold, mellyből urbériség 1454$^4/_8$ hold, belső egyházi embereké 743 h.; a többi mind majorság. Tágas erdeje elpusztult; szőlője nincs; földének mintegy 10-ed része kaszáló, kevés bozótos helyekkel s mocsárokkal vegyitve. Tagositva van, s földe reszint fekete, 1-ső osztálybeli, részint homokos, melly legelőnek, rozs és burgonya alá leginkább alkalmas. Szarvasmarhát és sertést sokat, juhot kevesebbet tart. Birják a Fráter család mindkét ágon levő tagjai, Fráter Mihály, Pál, János, Benedek, Fráter Lajosnő, Péchy örök., Krajnik Alajos, Dobozy István, Fényes Dienes, Szunyogh János, Nagy Gábor, Dobsa, Decsy, Lipcsey, Kazinczy, Pongrácz, Ördög stb. E helység születéshelye Kazinczy Ferencznek.

Semjén, magyar falu, Zemplén vmegyében, N. Tárkány fiókja: 305 ref., 12 zsidó lak., ref. anyatemplommal, 347 h. szántófölddel. F. u. a leleszi prépostság. Ujhelyhez 4 óra.

Kálló-Semjén, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Kállóhoz keletre fél mfdnyire: 304 romai, 779 g. kath. 232 ref., 18 zsidó lak., romai és gör. kath., s ref. anyatemplommal, 16 első osztálybeli egész jobbágytelekkel. Dohányt bőven termeszt. F. u. a Kállay nemzetség; Eördögh, gr. Dessewfy.

Kér-Semjén, magyar falu, Szabolcs és Szathmár vmegyében, a Szamos mellett, Nyir-Báthorhoz 6 óra, 839 többnyire ref. lak., s anyatemplommal. Határa fekete homok és igen termékeny. Közbirtokosoké.

Semphte, (Schintau Schintava)

Digitized by Google

vegyes magyar-tót m. város; Nyitra vgyében, Szereddel általellenben a Vágh partján: 1233 kath., 3 evang., 12 zsidó lak., kath. paroch. templom. — Szántóföldje sok, s ámbár homokos, még is termékeny: szőlőkertjei nagy kiterjedésüek, s a megyében a legjobb fejér bort termik; kivált ha több esztendeig áll, a legjobb, nemesebb magyarországi asztali borokkal vetekedhetik. — A Vághon több hajómalmokkal bir. Régi vára, melly hajdan a tulsó Vágh partján, most pedig az innensőn áll, sok viszontagságokat állott ki; a 17-ik század elején a Thurzó családot ismervén urának: Thurzó Stanislaus a Bocskay seregeknek általadta, később a Bethlen katonái foglalták el; de innen 1721-ben Buquoi generálistól kiüzettek, azonban ez az érsek ujvári ostromnál elesvén, ismét kezükre jött 1663. Érsek-Ujvár meghódolása után Montecuccoli 500 embert rendelt belé; kik a nagy vezér rabló csapatai ellen magokat derekasan védelmezték. Másik esztendőben ismét küldött egy sereget az érsek-ujvári basa, melly a várat nagy alattomossággal megrohanta; de szörnyü veszteséggel visszaveretett. Szinte nem kevés áldozatába került Rákóczynak a várat 1703ban elfoglalni; kinek azután egész trencséni ütközetig birtokában maradt. A várnak — melly most már egy ujabb izlésü kastélylyá változott — mostani földes ura gr. Esterházy Károly.

Semse, tót falu, Abauj vgyében, Kassához 2 órányira, a szomolnoki országutban, 470 kath. lak. Diszesiti az uraság dombon levő emeletes kastélya, s ugyan az említett domboldalon fekvő csinos angol kertje, melly egy szük völgyön által felviszen egy átalellenben lévő hegypartra, s itt egy gyönyörü erdőhöz csatlakozik. F. u. Semsey Jób.

Senye, pusztai falu, Borsod vgyében, Miskolcztól $^{11}/_{16}$ állomásnyira, egy part alatt elterülő rónaságon, lakosai tisztán magyarok. Egész határkiterjedése 1850 hold, — s miután tagositás utján rendezve van, mindenkinek birtoka egy tagban adatott ki, igy mennyi lehet a rét, mennyi a szántóföld, ennek változékonysága miatt külön kijelelni nem lehet; szőlője pedig nincs. A föld lapos, majd partos részekből áll; a lapos nagyon termékeny, s mindent megterem kevés szorgalommal, a partos részen nehéz levén a művelés, csak rozs, zab és kukoricza termesztetik. Összes lakosság 170, ebből reform. 100, r. kath., 30, óhitü 37, zsidó 3. — A Sajó vize a határ szélén folyik. Benn lakó birtokosai következők: Gacsányi Antal, Oroszlányi Törös Zsigmond, Tamás, Pál János, Czikó Miksa, Boldizsár, Molnár Sámuel, Miskolczi Péterné, Aszalay József, Konya János, András, Vecsey Sámuel, Pál, Markus Ákos, Máriassy László, Szentgyörgyvölgyi Szép Sámuel, s ezek mind reformatusok. A künn lakó birtokosok: Szathmári Király József, György, özvegy Kandó Lászlóné, Zsory Lajos, Batta Boldizsár, Balogh Ferencz, Pörös Györgyné, Hubay Antal, Sámuel, Szabó József, Bekéry Ferencz, Cziczó Károly, István, Nagy Károly, Okolicsányi József, Skrabák János, Pócs Ágoston.

Kis- és Nagy-Sennye, két magyar falu, Vas vgyében, 214 kath., 43 evang., 8 zsidó lak. F. u. Kis-Senynyének Bezerédy György, Nagy-Sennyének ugyan az, és több nemesek. Ut. p. Szombathely.

Sénye, magyar falu, Zala vgyében, 164 kath. lak. F. u. gr. Széchenyi István. Ut. p. Zalabér $1^1/_2$ óra.

Senyik, Senakowee, oroszt falu, Sáros vgyében, a Tarcsa mellett, közel Abaujhoz, 69 r., 62 gör.

Digitized by Google

kath., 56 evang. lak. F. u. Péchy. Ut. p. Böki.

Sényő, magyar falu, Szabolcs vgyében, Nyiregyházához keletre 1 mfdnyire, 132 romai, 184 g. kath., 1 evang., 444 ref., 15 zsidó lak., ref. anyatemplommal, $4^4/_8$ második osztálybeli egész telekkel. Dohány böven termesztetik. F. u. Zoltán, Boda, Tolvaj, Sipos, Somlyódy, Böszörményi, Borsy, Koczkás, Pap, Oláh, Somogyi, Vida.

Senguicz, (Kis), tót falu, Poson vgyében, egy kis fél órányira N. Sengvicztől, 264 kath. lak., bortermesztéssel. F. u. gr. Pálffy Ferencz.

Sengvicz, (Nagy), tót falu Poson vgyében, Bazintól keletre 5 fertály órányira, egy kellemes vidéken, 712 kath., 2 ref., 11 zsidó lak. Hajdan (1550-ben) Benicius Miklós költöztette ide eldődeiket Horvátországból, de most egészen eltótosodtak; egyébiránt szorgalmatos, vagyonos emberek, a szőlőmivelést, baromtartást, földmivelést nagy szorgalommal folytatják; boruk nem vetekedhetik a sz. györgyivel, récseivel sat., de azért jó és kapós. Legjobb terem a Kozara, Sztara, Gora, Zrinska familiáról.

Seprős, oláh falu, Arad vgyében, lapályos, erdős vidéken, ut. postája Kis-Jenő. Róna határa termékeny volna, de a vizek rongálják; áll 19,000 holdból, melly közt 2980 h. szántóföld, 3600 h. legelő, 2000 hold rét, 10,420 hold tölgyes erdő. Majorság 17100, urbériség 1900 hold. Sertés- és marhatenyésztés, s faeszközök készitése a fő élelemforrások. Van 28 kath., 2621 n. c. óhitü lakosa, temploma, oskolája, 4 uri lakháza. A határban láthatók Bethlehenes és Oroskosz régi helységek romjai. Birják a helységet: Czárán Márton, Emanuel, János, Gergely, Tivadar, ifj. János és Antal urak. Vizek: a Tőz, Startos folyók, és Darvas tó.

Sepse, magyar falu, Baranya vgyében, 65 kath., 695 ref. lak., ref. anyaekklézsiával, hires vörös bortermesztéssel. F. u. Károly főherczeg örök. Ut. p. Herczeg-Szőlős.

Sepsi, magyar m.v., Abauj vgyében, a Forrótól Szomolnokra vivő országutban, rónaságon.

Septej, puszta, Bihar vgyében, a mező-keresztesi határral olvadt össze.

Serbócz, orosz falu, Beregh vgyében, A. Vereczkéhez nyugotra $1^1/_2$ mfd., 148 g. kath., 4 zsidó lak. Paroch. templom. Fenyves erdő. Lakosai sok fa-eszközöket és edényeket csinálnak; földje igen sovány. F. u. gr. Schönborn.

Seregélyes, magyar m. v., Székesfejér vgyében, egy róna, lapályos vidéken, Fejérvárról délre $1^1/_2$ mfdnyire, 674 kath., 1840 ref., 15 óhitü, 12 evang. lak., kik közt nehány német is találtatik, kath. és ref. anyatemplomok. A város két egymás mellett párhuzamosan menő utczából áll. Házai tiszták, csinosak, s többnyire mind az utcza, mind az udvar felől fákkal körülvéve. Homokos határa cslég termékeny; legelője tágas; szőlőskertje nem sok; nádja böven van a velenczei tóból kifakadó mocsáros helyeken, mellyek egész a városig nyulnak, s bár néha kiszáradnak ugyan, de ha a velenczei tóban meggyül a viz, akkor tiz fontos csukákat is fognak benne. Fő disze azonban e városnak az uraság egy emeletü kastélya, melly nem rég épült, réz helyett czink fedéllel boritva, s minden felől egy gyönyörü angolkerttől körülvétetve. E nagy kiterjedésü angolkert leginkább nevezetes, mert itt az előtt csak keveset érő kopár homok legelő volt, most pedig e fában szükölködő róna vidéknek valódi ékessége. A jobbágyok szép szarvas-

Digitized by Google

marhákat tenyésztenek. F. u. gr. Zichy Ferencz.

Seregélyháza, magyar falu, Vas vgyében, 84 kath. lak. Ut. post. Szombathely.

Serges, oláh falu, Bihar vgyében, Váradhoz délkeletre 2 mfd., erdős, hegyes vidéken, 510 n. e. óhitü lak., fa anyatemplommal. — Határa $7351^{1020}/_{1100}$ hold, mellyből belső telek 105, urb. szántó s rét 497, majorsági szántó és rét 688, a maj. erdő 5686, legelő, utak, patakok 374, a fractákat elhagyva. Agyagos földe nehéz mivelésü, de baromtenyésztésre nagyon alkalmas lenne. Rengeteg erdejében nagy vadak is tanyáznak. Birja gr. Frimont Béla.

Serke, magyar falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vgyékben, Rimaszombathoz délre $1^1/_2$ mfdnyire, a Rima mellett, 96 kath., 873 ref. lak. Ref. anyatemplom. Határa nagyobbrészt róna s első osztálybeli. Nyugotra egy dombon fekszik az a vár, mellyet hajdan a Lorándfyak birtak, s melly most romokban hever. Bonfinius ezt Castrum Zirziethun-nak nevezi. F. u. többen.

Serked, puszta, Csongrád vgyében, Szatymazhoz $^3/_4$ óra.

Serétkút, tót-magyar falu, Bars vgyében, 99 kath., 6 ref. lak. F. u. többen. Ut. p. Verebély.

Setétvölgy, puszta, Abauj vgyében, Füzérhez 2 órányira, 15 kath. lakossal.

Siád, oláh falu; Bihar vgyében, Béltek $1^1/_2$ órányira, egy völgyben, 425 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 1146 hold, mellyből erdő 546, melly egyszersmind legelő, a szántó és rétföldek mind urbérieк, s felváltva használtatnak. Egyébiránt földje a dombokon agyagos, a lapályon fekete, melly buzát, tengerit, zabot terem. Lakosai sertésekkel kereskednek, s a határbeli patakon 2 kis malom van. Birja a váradi deák püspök.

Siba, tót falu, Sáros vgyében, Richvaldhoz 2 órányira, 402 kath., 47 zsidó lak. Vizimalom. Sok erdő. F. u. gr. Klobusiczky. Ut. p. Bártfa.

Sid, magyar falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vgyékben, Fülekhez egy kis órányira, 461 kath., 15 evangel. lak. Hegyes határa, szőlőhegye, s jó savanyúvíz-forrása van. F. u. többen.

Siglós, horvát falu, Sopron vgyében, Sopronhoz északra $2^1/_2$ mfd., 133 házzal, 1010 kath. lak., paroch. templommal. Határa hegyes és róna, s részint fekete, részint fövenyes. Van $784^5/_8$ h. szántóföldje, $27^3/_8$ h. rétje, 1775 kapa szőlője, tölgy- és fenyőfás erdeje. Bora savanyu; kőbányája van. Birja h. Eszterházy.

Kis-Sikárló oláhul Borgó, oláh falu, Szathmár vgyében, 315 g. kath., 6 zsidó lak., közel a Szamoshoz. Térséges határa szük, s ez is csak tengerivel vettetik. F. u. gr. Károlyi ház. Ut. p. Iloba.

Nagy-Sikárló, oláh falu, Szathmár vgyében, a hegyek oldalában szerteszéljel szórva, 10 rom., 702 g. kath., 14 ref., 52 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal. Bik, tölgy, cserfás és bérczes erdeje elég; mezeje leginkább tengerit terem; szőlőhegyei szépek. F. u. gr. Károlyi, b. Vesselényi, Darvay Gábor, Horváth Zsigmondné, s m. t. Ut. p. Iloba.

Sikátor, magy. f. Borsod vgyében Gömör vgye szélén, Miskolczhoz $3^{12}/_{16}$, Rimaszombat és Putnokhoz $1^{10}/_{16}$ állomásra, minden oldalról hegyektől övedzett mély völgyben. Határa 2160 hold, u. m. majorsági beltelek 10 h., szántóföld 206, rét 12, erdő 1590 hold; urbéri beltelek 20 h., szántóföld 192 h., rét 32 h., utak s miveletlen tér 98 hold. Az erdő

Digitized by Google

közösen használtatik legelőnek. — Földje agyagos homok, s különösen jó rozsot terem. Lakja 255 r. kath., kiknek a falutól távol egy hegy élén van régi kerek idomú fiók templomuk. Birják Szakál Józsefnő, és a jászói prépost.

Sikátor, magyar falu, Veszprém vgyében, 212 kath., 285 evang., 103 ref., 14 zsidó lak., evang. anyaekklézsiával, szép erdővel. F. u. gr. Eszterházy Imre maradéki. Ut. post. Veszprém.

Sikló, oláh m. v., Arad vgyében, szép rónaságon, Simándhoz éjszakra 1¼ mértfd., 25 kathol., 2600 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Van itt 101¼ urbéri állomány, s minden állomány 26 h. szántó, 12 h. kaszállóból áll; ezen kivül legelője egy állomány után 24 holdra számittatik. Majorsági föld a legelőből szakittatott ki 800 hold, s mivel két halom van rajta, **Kéthalmi** pusztának is neveztetik. A föld első osztálybeli, s mindent gazdagon terem. Van a helység közepén egy tó, mellynek partjain több helyeken látható forrásai vannak, tovább valami régi vár alapja látható, nagy sánczokkal körülvéve; s végre a malom-csatornán van az uradalomnak 4 kőre épitett felette jövedelmes malma. Országos vásárt tart jan. 6., apr. 24., sept. 29-dikén. Birja István főherczeg, volt nádor.

Siklós, régi nevezetes m. v., Baranya vgyében. Eszéktől 4 mfd.-nyi távolságra, egy felette kies regényes vidéken. Lakja 3207 lakos, kik közt 1747 r. kath., 1058 reform., 372 n. e. óhitü, 1 evangelicus, 29 zsidó. Eredetére nézve nagy részint magyarok; az óhitüek ráczok, a czigányok pedig egy különös gyarmatot képeznek. Házai csinosak, különösen a fő utcza derék épületeket mutathat. Nevezetesebbek ezek közül 1) a ferencziek monostora, egy régi szentegyházzal együtt, melly hajdan benedekieké volt, de ma az emlitett atyák birják, s a plébániai szolgálatot is ők teszik; 2) a reform., 3) a n. e. óhitü szentegyházak; 4) a selyembeváltóság; 5) a nagy vendégfogadó, mellynek közepén épségben áll fen egy régi török mecset; 6) a postaház. Minthogy a város már 1848. előtt nem urbárium, hanem egyesség szerint birta földjeit: annál fogva lakosai tehetősek, s mind a föld, mind a szőlőmivelésben dicséretes szorgalommal munkálkodnak. Határa délfelől róna és igen termékeny; réljei kövérek; erdeje nagy; de fő gazdagsága még is roppant szőlőhegyében áll, melly igen tartós és erős vörös bort terem, s a vilányival együtt megy kereskedésben. Nagy országos vásárai népesek. Van továbbá a kath. szentegyház mellett kénköves forrása, márvány- és kőbányája, gyógyszertára, könyvkötője, ki könyvekkel is kereskedik.

Évkönyveinkben nevezetessé teszi Siklóst, a felette fölemelkedő régi vár, melly egy magánálló hegynek csucsára épült. Ki épitette először, tudni nem lehet, annyi bizonyos, hogy Gara, mint legelső hatalmas ura, már csak kijavittatta. Ebbe hozta Gara Miklós Zsigmond királyt 1402-ben, hogy visegrádi kemény fogságát megenyhithesse; fiát Miklóst, és öccsét Jánost ajánlván a magyar rendeknek zálogul. Melly szivességét bőven is megjutalmazá a kiszabadult Zsigmond, jóval nagyitván a siklósi uradalmat. A Gara nemzetség kihaltával Mátyás király természetes fiára Corvin Jánosra szállott ezen vár; ennek halála után özvegyére, s majd későbbi férjére Brandenburgi György márkgrófra, ki pazarló lévén, hihetőleg pénzért adta el ezt Ujlaki Miklósnak. Ezt követte a birtokban Perényi, Imre, ki a reform.

Digitized by Google

vallásnak buzgó pártolója lévén, azt ezen környéken annyira kiterjesztette, hogy mai napig is a siklósi járásbeli lakosok nagyobb részt tős gyökeres református magyarokból állanak. — 1543-ban Siklós török kézre jutott, s csak 143 esztendei terhes iga után menekhetett meg attól, mikor t. i. Bádeni Lajos Pécset elfoglalván, az ide való török őrizetet is kirezzentette. Visszajövén a vár, gróf Caprara Aeneás lett földesura, ki az egészet uj alakba akarta épittetni, de szándékában meggátolta a halál; Caprara halálával a most is virágzó Batthyáni nemzetség nyeré el. Ez a várat egészen felépittette, s bástyáit régi formájokra vissza állitotta. — Ezen vár 1823-ban tűz által elégett, azonban már ismét kijavittatott, kivévén a szép, régi izletü kápolna-tornyot, melly többé helyre nem állittatott. E várban lakik egész uradalmi tisztség. Kutja igen mély, és igen jó izletü vizet nyujt. A kilátás innen felette regényes; mert egyfelől az alatta levő városra, s az ezt követő gazdag rónaságra, másfelől a mosolygó szőlőhegyekre, erdőkre; majd ismét a csavargós Dráva vizére s a sürüen elhintett falukra láthatni el. A város feje egy 23 helységből álló uradalomnak, mellyet jelenleg gr. Batthyányi Kázmér zártömege bir.

Sikota, puszta, Somogy vgyében, 12 kath., 31 ref. lak. F. u. Czindery László. Ut. p. Szigetvár.

Sikula, oláh falu, Arad vgyében, Boros-Jenőhöz nyugotra egy órányira, a Fejér-Körös mellett, 14 kath., 1468 óhitü lak., anyatemplommal, szinte lapályos, vizenyős határral, szép tölgyes erdőséggel, jeles sertéstenyésztéssel.

Sikvölgy, puszta, Komárom, az uj rend szer. Esztergom vgyében, Tatától délre 2 mfd., Zsemle, Környe, Kapberek, Körtvélyes, Bánhida közt. Határa 1400 hold. Van uradalmi majorsága, kevés, 4 vetőre osztott szántóföldje, birkatenyésztése, hegyeinsok szép tölgy- és cser-erdeje. Határa homokos, s az egész nagyobb részben kő, kisebb részben magas sövénnyel van keritve, s vadaskertül használva, szarvasok és őzek tanyája, s van egy nevezetes ugratója is. Délre a Zsemlére vezető hegyen volt Szent Bertalan klastroma, mellynek nyomai sem látszanak már. Birja gr. Eszterházy Miklós.

Silingyia, oláh falu, Arad vgyében, Boros-Jenőhöz délre $1^1/_2$ órányira, a Csiger vize mellett, 12 kath., 542 óhitü lak., anyatemplommal, pokrócz kallóval.

Sima, puszta, Békés vgyében, Endrődhöz tartozik.

Sima, magyar falu, Abauj vgyében, Erdő-Bénye fiókja, 21 r., 20 g. kath., 96 ref., 5 zsidó lak.

Sima, magyar falu, Szathmár vgyében, közel Péczhez: 10 romai, 7 g. kath., 241 ref., és 3 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa kicsiny, de mindenben termékeny; erdeje és halastava is van. F. u. a Korda, Mándy, Szodonay, Szirmai nemesek, stb. Ut. p. Szathmár.

Sima, puszta, Szabolcs vgyében, Nyiregyháza mellett, 25 romai, 3 gör. kath., 15 evang., 20 ref. lak. F. u. Elek, Désy, Horváth, Kállay, Korda, Mezősy, Balogh, Vályi.

Simaháza, magyar falu, Sopron vgyében, Sopronhoz délre $4^1/_2$ mfd., 80 kath., 30 evang. lak. Róna határja 900 hold, mellyből szántóföld $612^1/_2$ hold, rét 7, erdő $238^1/_2$ hold. A határ tagositva van, s igen jó buzatermő. Erdeje cser- és tölgyfákból áll, s 82 éves vágásra osztatik. Birják többen.

Simaháza, puszta, Veszprém vgyében. Ut. p. Pápa.

Digitized by Google

Simánd, népes oláh-magyar mezőváros Arad vmegyében, Aradhoz északra 4 mfdnyire: 496 kath., 4208 n. e. óhitű, 15 ref., 401 zsidó lak., óhitű anyatemplomokkal, synagógával, több derék urasági épületekkel, postatisztséggel, s váltással Arad és N. Zerind közt, serházzal, pálinkafőzőházakkal. Tágas határa sik és gazdag termékenységü; szép tiszta buzát és káposztát terem; szarvasmarha és sertéstenyésztése nevezetes; sok marhát hizlal. F. u. többen. — Hajdan Ápásnak is hivatott, s az onodi káptalan jószágaihoz tartozott, de ettől több nagy urak maguknak akarták foglalni. 1510. György Brandenburgi marchio erőszakkal elvette, s magát éjjel statuáltatta. 1572. Sz. György nap táján, népes vásárját egy 800 főből álló rabló csoport, melly közt egyébiránt fő emberek fiai is voltak (ifj. Dóczy Gergely) kifosztani akarván, a várost megtámadta, s kiprédálta, de visszamenet a törököktől részint lenyakaztatott, részint elfogatott, s Konstántinápolyba küldetett. A mit Oláh Miklós ezen városról ír, hogy t. i. ezt csupán bénák, vakok, stb. lakták, hinni nem lehet, mert ezt Oláh Miklóson kivül senki sem emlitette, a város nevezetessége is ellenkezőt bizonyit, s hihető hogy ezen tévedés onnan származhatott: mert vásárai híresek lévén, ezekre az akkor tájban magyarországba beszálingózó vándor czigányok, mint koldusok seregestől ellepték.

Simárd, puszta, Borsod vármegyében, Felső Zsolczától 1 órányira, 100 hold szántóföldet, 272 hold kaszállót, 12¼ h. legelőt foglal magába.

Simonfa, magyar falu, Somogy vmegyében, 256 kath. 8 zsidó lak., kath. fiók kápolnával. F. u. Somsics Miklós. Ut p. Lak.

Simongát, puszta, Somogy v.-megyében, gr. Hunyadi Ferenczé. Ut. p. Berzencze.

Simony, magyar falu, Gömör és Kis Hont egyesült vármegyében, Serkéhez ½ órányira, a Rima mellett: 7 kath., 568 ref. lak., ref. anyaszentegyházzal, első osztálybéli határral. F. u. többen. Ut. p. Rimaszombat.

Simony (Simon ovany), tót falu, Bars vmegyében, a Nyitra vize mellett; 500 kath. lak. Kath paroch. templom. Több csinos uri lakházak. Földjei szép rozsot, árpát teremnek; szénája, fája, gyümölcse elég. F. u. a Simonyi nemzetség. Ut. posta Zsámbokrét.

Simonyi, magyar falu, Vas v.-megyében, 502 kath., 830 evang., 151 zsidó lak. Evang. paroch. szentegyház. Synagoga. Határa sok jóban részesült; bir szőlőt, elég erdőt és legelőt, kövér szántóföldeket. F. u. Vidos, Szladovics, Hetyei és igen számos nemesség. Ut. p. Pápa.

Simonyi, magyar falu, Somogy vmegyében, 304 kath. lak. F. u. gr. Zichy Károly. Ut. p. Nemes-Vid.

Simontornya, magyar mezőváros, Tolna vmegyében, a Kapos és Sió vizek össze folyásánál, Fejér vármegye határszélén, 1415 kath.; 12 evang., 497 ref., 43 zsidó lak. Van itt ferenczi kolostor és szentegyház, melly egyszersmind plebaniális, a Sio vizén tul ref. anyaszentegyház, egy nagy kórház 24 férfi és 12 nő számára, gr. Styrumtól alapitva; két rendbeli uradalmi épület, gyógyszertár, pompás lovagló oskola, szép kert, derék hid a Sión, a merinó juhok számára roppant aklok. Földje igen termékeny; erdeje elég; szőlőhegye igen jó bort terem, 42 urbéri telket számlál, s országos és hetivásárokat tart. —

Nevezetessé teszi e várost régi vára, mellyet hajdan a Kapos és Sió egészen körülfolytak, s mellynek most is némelly falai és tornyai épségben

Digitized by Google

állván fen: magtárnak és tömlöcznek használtatnak. Ezen régente erős várnak számtalan ostromai közt, megjegyzésre legméltóbbak az: midőn 1441-ben Hunyady János és Ujlaky Miklós a Kis László védelmére felállott seregeket Czikádornál széljelvervén, Simontornyát is megszállották, de több napi ostrom után félbehagyni kénytelenittettek. A mohácsi veszedelem után csakhamar török kézre jutván: 143 esztendeig érezte a török terhes igáját: a midőn 1686-ban Badeni Lajos által végkép megszabadittatott. Visszajöttével a vár a hozzá tartozó uradalommal együtt gr. Lymburg Styrum birtokába esett; de 1800-ban utolsó csemetéje kihalván, ujolag a k. fiscusra szállott, ez pedig bizonyos csere fejében gr. Eszterházy Károlynak adá. Mostani birtokosa: b. Sina György, s a város feje egy uradalomnak.

Simaisziget, puszta, Békés vmegyében, Körös-Ladánytól északra $1\frac{1}{2}$ órányira fekszik.

Singlér, tót falu, Sáros vmegyében, Szinye-Lipóczhoz délre $\frac{1}{2}$ órányira: 324 kath.. 30 zsidó lak. Savanyúviz források. F. u. Szinyei Merse nemzetség. Ut. p. Berthót.

Simmersdorf, németfalu, Vas vmegyében, a stajer határ szélen, hol a Pinka vize a megyébe belép 208 kath. lak. A borostyánkői urad. tartozik. Ut. p. Kőszeg.

Simmershof, német falu, Vas vmegyében, a lendvai uradalomban, 212 kath. lak. Ut. p. Radkersburg.

Sipek (Alsó), tót falu, Honth v.-megyében, 11 kath., 113 evang. lak. Evang. templom. F. u. többen. Ut. p. Ipolyságh, 3 óra.

Sipek (Felső), tót falu, Hont v.-megyében: 74 kath., 102 evang. lak. Kath. paroch. templom. Bortermesztés. F. u. a primás.

Sipek, magyar falu, Nográd v.-megyében, hegyekkel körülvétetve: 687 kath., 14 evang., 2 ref., 40 zsidó lak. Földje javitást kiván, erdeje jó. F. u. $\frac{1}{2}$ a Balázs familia, $\frac{1}{2}$ G. Forgács József. Ut. p. Balassa-Gyarmat $2\frac{1}{8}$ óra.

Sipet, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz délre 3 mfd., rónaságon, 12 r. kath., 6 ref., 9 zsidó, 2448 n. e. óhitű lak., s anyaegyházzal. Határa 7951 hold 297 □ öl; ebből majorsági szántó 1200 h., rét 105 h., legelő 1636 h. 864 □ öl. Urbéri szántó 2997 h., rét 1218 hold, legelő 494 hold. Földe fekete tömött, jó termő, kevés esőt kiván. Folyóvize nincs, sőt kutjai is ritkák, mélyek, és nem elég bővizüek. Birja báró Duka Péter.

Sipkov, tót falu, Trencsén v.-megyében, a zai-ugróczi uradalomban: 325 kath., 72 evang., 5 zsidó lak. Határja hegyes erdős és sovány, legelője elég; de rétje felette kevés. Ut. p. Zsámbokrét.

Sirák (Sirakov), magyar f. Honth vmegyében; B. Gyarmathoz északra 2 mfd. 290 kath., 50 evang. lak. Hires bora, és sok gyümölcse van. F. u. többen. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Siróhegy, puszta, Csongrád vmegyében, Dócz fiókja, 410 kath. lak. Ut. p. Csongrád.

Sirok, magyar falu, Heves v.-megyében, Egerhez nyugotra 2 mfd. 1297 kath. lak., paroch. templommal. Fekszik erdővel körülvétetett gyönyörü vidéken a Tarna vize mellett. Szántóföldei, rétjei igen jók; erdeje elég. A falu felett észak-keletre egy magas kősziklán van puszta vára mellyet Ország Kristóf épittetett 1562-ben. F. u. gr. Sztáray János, gr. Eszterházy, Gosztonyi, b. Orczyné, Novota, Németh, Tahy, Petrovay, Vecsey.

Siroka, puszta, Árva vmegyében, Váraljához $\frac{1}{2}$ óra: 36 kath., 6 evang., 8 zsidó lak. Nagy urasági ser és pálinka főzőház — majorság, melly-

Digitized by Google

hez 300 hold szántóföld tartozik. F. u. az árvai uradalom. Ut. Postája Rosenberg.

Siroka, puszta Liptó vgyében, Maluzsina filial, 53 kath., 12 evang. lak. F. u. a kamara.

Siroka, népes tót falu, Sáros vgyében, Eperjeshez nyugotra 3 mfd., a szepesi postaúthan, 115 kath., 44 zsidó lak. Kathol. paroch. templom. Több urasági lakház. Vendégfogadó. Határa igen nagy; tágas szép erdőiben bő legelője van, a honnan a juh és marhatenyésztés nagy fontosságú; szénája elég. F. u. a Berthóty és Hedry nemzetségek. — A Braniszkó hegye alatt, s a Szoinka vize mellett fekszik, melly malmokat hajt.

Sirokány, Allersgráben, horvát falu, Vas vgyében, 114 kath. lak., sovány határral. F. u. gr. Batthyáni nemzetség. Ut. p. Szombathely.

Sislócz, orosz falu, Ungh vgyében, Botfalvához közel, Unghvárhoz 1 mfdnyire, 27 r., 139 g. kath., 18 ref., 10 zsidó lakossal. F. u. a premonstratensisek.

Alsó-Sismánd, puszta, Székesfejér vgyében, Herczegfalvához $^1/_2$ óra, 76 kath., 14 ref., 44 evang. lakossal.

Felső-Sismánd, puszta, 88 kath., 33 ref. lak. Homokos határ. F. u. mind a két pusztának: Jankovich, Kazay, Huszár, s m. t.

Sissó, tót falu, Nyitra vgyében, Trencsén vgye szélén, 261 kath., 28 zsidó lak. Sovány határral, de derék erdővel. Kath. paroch. templom van. F. u. többen. Ut. p. N.-Tapolcsány.

Sistarovecz, oláh falu, Temes vgyében, Lippához délre 2 mfd., egy völgyben, 1332 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Van itt 8 egész, 74 fél, 59 negyed, 13 nyolczad telkes, 59 urbéri, 11 szerződési zsellér, 40 lakó. Hegyes völgyes határa kiterjed 7616 holdra 1436 □ ölre, mellyből urb. szántó 1473, kaszálló 547, legelő 244, belsőség 214, szorgalomföld 107 hold s 1081 □ öl. Majorsági szerződéses házhely 11 h. 1310 □ öl, szőlő 49 h., 1119 □ öl., szilvás 413 h., 1400 □ öl, korcsma és mészárszék 19 h., szántóföld 450 h., legelő 624 h., 519 □ öl, erdő 3154 hold s 1130 □ öl, templom, tanoda 77, utak s haszonvehetlenek 280 h., 1277 □ öl. Földje agyagos és kavicsos, kevés buzát, tengerit, zabot terem, fő gazdasága a szilvában s gyönyörü tölgyes, bikkes erdejében áll. Birja a kir. kincstár.

Siter, magyar falu, Bihar vgyében, hegyes vidéken, Váradhoz $1^1/_2$ órányira, 980 ref. lak., s anyatemplommal. Határa 2800 hold, mellyből urb. szántó 726, hivatalnokoknál 72, rét 242, hivatalnokoknál 24, majorsági szántó 240, rét 240, közlegelő 60, szőlő 200, erdő 1000 hold. Agyagos földje nehéz mivelésü; de bora, gyümölcse sok, sőt gesztenyét is bőséggel termeszt. Birja gróf Csáky Antal.

Sitervölgye, oláhul Sustorozs, oláh falu, Bihar vgyében, Váradhoz északkeletre 2 órányira, hegyektől övedzett domboldalban, 440 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 330 hold, mellyből urbéri szántó 90, rét 120, majorsági szántó 16, rét 29, szőlő 53, erdő 600, cserebokor 22 hold. Földje ilványos, más része köves és vizenyős, de szárazság idején a tengerit jól megtermi. Birja gr. Csáky Antal.

Kis-Sitke, magyar falu, Vas vgyében, 221 kath. lak. F. u. h. Batthyáni. Ut. p. Körmend.

Nagy-Sitke, magyar falu, Vas vgyében, 350 kath., 212 evang., 5 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. F. u. Nagy Sándor. Ut. p. Körmend.

Sitko, tót falu, Nyitra vgyében,

Digitized by Google

Verbóhoz északra ½ órányira, 435 kath., 8 zsidó lak. Sok erdő. F. u. Ocskay család. Ut. p. Holics.

Sivette, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vgyékben, Jolsvához délre 1¼ órányira, 51 kath., 537 evang. lak., kik földmivelésből és cserépedény csinálásból élősködnek. F. u. h. Coburg. Ut. p. Rosnyó.

Skakócz, vindus falu, Vas vgyében, a lendvai uradalomban, 172 kath., 62 evang. lak. Ut. p. Radkersburg.

Skalt, puszta Szepes vgyében, A. Labs fil. 43 kath. lak.

Alsó-Slavecza, vindus falu, Vas vgyében, 200 kath. 152 evang., lak. F. u. gr. Nádasdy. Ut. p. Radkersburg.

Felső-Slavecza, vindus falu, Vas vgyében, 168 kath., 187 evang. lak. F. u. Gr. Nádasdy.

Smidraith, német falu, Vas vgyében. a magyar, ausztriai és stájer határok összejövetelénél, 8 kath., 296 evang. lak., és oskolával. A borostyánkői uradalomhoz tartozik. Ut. p. Kőszeg.

Smilnó, tót falu, Sáros vgyében, a makoviczi uradalomban, Zboróhoz ½ órányira, 882 romai, 9 g. kath., 10 zsidó lak. Ut. p. Bártfa.

Smizsán, Schmögen, tót m. v., Szepes vgyében, Iglóhoz ½ órányira, 686 kath., 140 evang., 12 zsidó lak., kath. paroch. templom. Vendégfogadó. Vashámorok. Só-rakhely. Vizimalmok. Határa elég termékeny. F. u. gr. Csáky László örökösi.

Smugócz és Dubrava, két orosz falu. Zemplén vgyében, Berezinához 1 mfdnyire, hegyes erdős vidéken, 324 g. kath., 14 zsidó lak., 497 hold szántófölddel. F. u. b. Vécsey. Ut. p. Ungvár 4 óra.

Sobor, magyar falu, Sopron vgyében, a Rába mellett, 300 kath., 200 evang. lak. Ut. postája Csorna.

Róna határa fekete agyag, s van urb. szántóföld 579⅝ h., legelő 411 h., kert92 h., majorsági szántó 33 h., rét 380 h., erdő 737 hold. Főtermesztménye a buza; lovat, szarvasmarhát szépen tartanak, de juhot a lapályos határ miatt nem; erdeje főleg tölgy, juhar, éger, nyár és szilfákból áll. Birja: gr. Batthyáni László.

Soborsin, oláh m. v., Arad vgyében, a Maros partján, hegyek alatt, Aradtól 8 mfd. távolságra az erdélyi országutban, 91 romai katholikus, 980 nem egyes. óhitü lakossal, óhitü anyaegyházzal. Van itt egy diszes urasági kastély, egy szép angolkert közepén; az angolkertből a Marospartra egy platán fasor vezet; egy más fenyőültetvényekkel szegett uton pedig Iványliget vadaskertbe járnak mulatni a lakosok, hol szarvasok, özek, és vaddisznók tanyáznak; a város előtt ismét egy kupalaku Czukorhegy nevezetü nyulik fel, bokrokkal benőve, melly az ide sereglett rókák kedves tanyája. Van itt postahivatal is és pénteken hetivásár, ezen kivül 4 országosvásár febr. 14., máj. 13., august. 18., és dec. 3-dik napján. Határja a városnak elég tágas, van 27⅞ egész urbéri telke, 919 hold legelője, 401 h. 610 □ öl majorsági földje, 39 hold urasági curia és kert, 662 h. 490 □ öl bikkes, 967 h. 79 □ öl cser, 71 hold vegyes erdő. Földje a Maros mentiben termékeny; legelője kopár, szilva elég; kecske sok tartatik. Birja a várost báró Forray Iván.

Socset, puszta, Bihar vgyében, lásd Várviz.

Sófalva, (Danilova), orosz falu, Máramaros vgyében, 270 g. kath., 60 zsidó lakossal, kik közt 25 telkes, 41 zsellér. Hegyes határa sovány. Sóbányája megszünt, de vannak bővizü sósforrásai és egy fördésre is használható fekete vize, mellyet a környékbeli nép csuzos bajokban sikerrel

Digitized by Google

használ. Birják Nagy, gr. Károlyi, Pogány, gr. Toldy, Szölösy.

Sofronya, puszta, Arad vgyében, Sz.-Pál, Kurtics, Ötvenes és Kis-Iratos határok közt 3606 hold kiterjedéssel, melly kevés sziket kivéve átaljában gazdag róna föld. Elosztatik 3 osztályra. Első osztályt birja Vörös Zsigmond, s ez áll 2038 holdból, melly közt 814 h. szántó, 475 h. kaszálló, 667 h. legelő, gazdasági épületek, kertek, ákácz erdő 63 hold, utak 19 hold. Második osztály birtokosa Tóth Károly örökösei. Ez áll 587 hold szántó, 197 hold kaszállóföldből. Harmadik osztályt birja Fribeisz Károly, s ez áll 614 hold szántó, 110 h. kaszálló, 60 hold tanya és legelőföldből.

Soj, puszta, Nógrád vgyében, Marczal filial., 137 kath., 22 evang., 2 zsidó lak.

Sók, (Magyar), magyar falu, Nyitra vgyében, Szelöcze mellett, közel a Vágh vizéhez, Érsek-Ujvárhoz 2 mfd. Lakja 1502 kath., 3 evang., 849 reform., 124 zsidó. — Van benne ref. szentegyház, synagoga. — Határa róna, és igen sikeres buzát terem; legelője, rétje elég; s azért sok szarvasmarhát, lovat, juhot tart. F. u. gr. Károlyi, gróf Hunyady, gr. Berthold, és m. t.

Sók, (Német), A. F. 2 p. Posen vgyében, Csötörtök filial., 48 kath. lélekkel. F. u. az eberhardi uradalom.

Sók, (Tót), (Salgovicz), tót falu, Nyitra vgyében, Radosnyához délre 1 órányira, 477 kath., 52 zsidó lak. Bortermesztés; synagoga. F. u. többen. Ut. p. Nyitra.

Sókut, Szolya, tót falu, Zemplén vgyében, a Sárosba vivő jó országutban, Eperjeshez 4 órányira, a Tapoly széles völgyében, 410 r. kath., 120 g. kath., 240 evang., 100 zsidó lak. Szántóföldjének egy része Radlyó és Zamutó felé lassan emelkedő dombokon fekszik. Határa 2385 hold, mellyből 75 h. beltelek, szántóföld 1759 h., rét 393 h., legelő 106 h., és egy igen mély, 52 holdnyi tó. Ebből urbériség 1100 h. szántó, 300 h. rét, az egész legelő. Földje, különösen a Tapoly mentiben jó, — de még a dombokon is jó mivelés mellett a gabona minden nemeit megtermi. Lakosai szorgalmasok, s Máramaros Szigetről felhajtott lovakkal is szoktak kereskedni. Vize a Tapoly és a rudlyói patak, mellyen malma van. Van sósforrása, mellyet a kamara 1846-ban behányatott, de e forrás, másult ismét kiadja magát; vizét a lakosok kenyérsütésre és marhaitatásra használják. Tava vadkácsákat tenyészt. Van itt r. kath. és evang. anyatemplom, s egy szeszgyár. Birják Klobusiczky Anna, Zerdahelyi József neje, gr. Barkóczy János, gr. Forgács család, és Sztankay Teréz, Podhajeczky Sándornő.

Solmár, német falu, Pest-Pilis vgyében, Vörösvártól balra ½ órányira, 1250 kath. lak., paroch. templommal. Hegyes völgyes vidéke igen regényes, s Oláh Miklós szerint Corvin Mátyás vadaskertje ideig terjedt. Határa inkább buzát, burgonyát és sok káposztát terem. Erdeje hegyeken van, mellyekben tüzkő-erek fedeztettek fel. Hajdan vára is volt. Birja a Majthényi nemzetség.

Solt, magyar m. v., Pest-Solt megyében, s az utóbbi vármegye innen vette nevét. Fekszik Pesthez 10 mfdnyire, a Dunához fél órányira, olly lapályos helyen, hogy a Duna gyakori kiöntései miatt a város jelen helyéről már szándékozik tovább költözni. Lakja 4058 reform., 129 kath., 36 zsidó. Ref. anyatemplom. Határa 20811 hold, mellyből 4000 hold szántóföld, 6000 hold kaszálló, 5554 h. legelő, 1471 h. szőlőhegy, melly 20 ölel fekszik magasabban a Duna tük-

Digitized by Google

rénél, 3847 hold nádas rétség és mocsár. Ebből majorság 4010 hold $^1/_3$ részben szántó, $^2/_3$ kaszálló; a többi urbériség. A föld hol fekete, hol homok, és pedig sok helyen futó. Tiszta és kétszeres buzát, kukoriczát, árpát, zabot terem. Állattenyésztése a sok árviz miatt elsatnyult. Országos vásárt négyet tart, u. m. jan. 18., áldozó-csütörtökön, aug. 16., és nov. 11-kén, hétfőn barom-, kedden kirakó-vásár tartatván. Birják a várost: b. Révay György, gr. Vécsey Ágoston, gr. Nemes Jánosnő, szül. gr. Bechtold Karolina assz, gr. Czebrián Antal, gr. Benyovszky Zsigmond, kinek részét jelenleg birói zálogban a kegyes kir. alapitvány birja. Van helyben postahivatala.

Sóly, magyar-német falu, Veszprém vgyében, Palota és Veszprém közt, mindeniktől egyforma távolságra, 254 kath., 451 ref. lak. Ez előtt a katholikusok is mind magyarok voltak, de most köztük több a német. A reform. temploma igen régi épület, s hihető, hogy még Sz. István király idejében fenállott, mert a veszprémi püspökség itt erősittetett meg, mint azt az oklevél vége mutatja: „Datum in villa nostra Sóly.“ Határán keresztül foly a Séd vize, s ezen van egy hegyoldalban az uradalomnak igen mesterséges készületü papirosmálma. Földjei soványak; legelője köves, kopár, rétjei jók; bora nagyon derék, s ha sokáig áll, a somlyóival vetélkedik. F. u. a zirczi cistercita apátság.

Solymos (Garan), tót falu, Bars vgyében, Honth vgye szélén, Báthoz 1 mfd., 290 kath., 9 evang. lak. F. u. h. Eszterházy.

Sólymos, Ganyacsovci, orosz-tót-magyar falu, Ungh vgyében, Szobránczhoz nyugotra $2^1/_2$ órányira, 182 r., 526 g. kath., 192 ref., 26 zsidó lakossal. Görög kathol. parochialis templom. Termékeny róna határ. F. u. Szirmay, gróf Török, b. Vécsey s mások.

Solymos, oláh falu, Arad vgyében, a Maros mellett, az erdélyi országutban, csaknem átalellenben Lippa városával. Van 19 r. kath., 1389 n. e. óhitü, 4 zsidó lak., óhitü kőtemploma, urodalmi tisztlaka, 3 Maros-, 7 patak-malma, 3 kallója. Hegyes völgyes határa roppant kiterjedésü, mert 15000 holdra felrug. Ebből 2249 hold szántóföld, és rét-urbériség, s a falutól 4 órányi távolságra mintegy 300 h. legelővel különválva sikságon fekszik, de elcsigázva; 1700 hold a falu mellett erdős, sziklás legelő, 65 hold szőlőhegy, mellyben szép gyümölcs terem, de a szőlőtőkék elhanyagolvák; a többi része a határnak uradalmi gyönyörü tölgyes, bikkes erdőség, s talán legszebb a megyében. Régi várának falai egy sziklás hegytetőn nagyrészben maig is fenállnak. Ez a vár fekvésénél fogva igen erős lehetett, mert keleti és déli oldalát mászhatatlan kősziklák fedezték; e mellett a várhegynek szinte tövét mosó Maros vize itt legsebesebben folyik. Első épitőjét a történetirók még eddig fel nem fedezték. 1597-ben Solymos várát Jósika István birta. 1607-ben Rákóczy Zsigmond Lugossi Jánosnak, lippai várkapitánynak elzálogositotta 4000 forintért. Ma Solymos kincstári birtok. Van itt jó épületi kőbánya, s nehány évvel ezelőtt egy magántársulat ólommal vegyes rézbányát nyitott itt.

Sólymos, puszta, Bihar vgyében, Gyulához $1^1/_2$ órányira, gazdag rétekkel és földekkel. Birja a váradi deák püspök. A Fekete-Körös rongálja.

Sólymos, magyar falu, Heves vgyében, Gyöngyöshöz északra 1 órányira, 1627 kath. lak., kath. paroch. templommal. Bővelkedik gabonával, fával, borral. F. u. az egri érsek.

Digitized by Google

Sólymos, oláh falu, Arad vgyében, közel Zaránd vgyéhez, igen vad, bércz es vidéken, 3 kath., 402 óhitü lak. s anyatemplommal.

Sólyom, oláh falu, Bihar vgyében, Belényeshez 2½ mfd., 149 n. e. óhitü lak., anyatemplomm l. Urbéri szántó 85, rét 60, majorsági erdő 420 hold. Folyóvize a Fekete-Körös. Határában láthatók egy régi épület romjai, melly ezonban vár volt-e vagy zárda, nem tudhatni. Birja a váradi görög kath. püspök.

Som, magyar falu, Somogy vgyében, Nagy-Berény mellett, 72 kath., 664 ref., 13 zsidó lak., ref. paroch. szentegyházzal, szőlőhegygyel, jó legelővel. F. u. gr. Viczay. Ut. p. Siófok 2 óra.

Som, magyar falu, Beregh vgyében. Kaszonyhoz 1 órányira, 10 r., 16 g. kath., 512 ref. lak. Ref. anyatemplom. Földje termékeny; rétje elég; bort is termeszt. F. u. Lónyay, Bernáth, Bárczy, Gúthy, Komlósy, s m. t. Ut. p. Beregszász.

Som, Sama, orosz falu, Sáros vgyében, Szebenhez északra ¼ mfd. 21 r., 449 g. kath., 5 zsidó lak. Gör. kath. anyaszentegyház. Sok rét, legelő és erdő.

Somberek, német-rácz falu, Baranya vgyében, 1488 kath., 939 óhitü, 48 zsidó lak., kath. és óhitü anyaszentegyházakkal. Határa sikeres buzát terem; szőlőhegye, erdeje van. Diszére szolgál az uraságnak 2 kastélya kertekkel együtt. Lakosai szép lovakat tenyésztenek. F. u. a Sauska nemzetség. Ut. p. Mohács.

Somfalva, németül Schattendorf, német falu, Sopron vgyében, Sopronhoz 1 mfd., 1300 kath. lak., paroch. templommal. Határa inkább róna mint hegyes, s közép termékenységü. Van 798⅛ h. szántóföldje, 189⅜ hold rétje, 99 hold legelője, 9⅞ hold kertje, 124 h. szőllője, és 99 hold erdeje. Bora savanyu; gyümölcse egy kis szilvánál egyéb nincs. Vizimalom a Spittel patakján. Birja h. Eszterházy.

Somfalva, oláh falu, Máramaros vgyében, 264 g. kath. lak., s leánytemplommal. F. u. a Rád nemzetség, s mások. Ut. p. Sziget.

Somodi, nagy magyar falu, Abauj vgyében, Szepsihez nyugotra 1 órányira, a rozsnyói országutban, 1226 kath., 1 evang., 7 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Földje mindent jól megterem; erdeje gyönyörü s benne sok fenyves madár és fajdtyuk fogatik. Fördőintézet. E helységben lovasság szokott tanyázni. F. u. a rozsnyói püspök.

Somodor, puszta, Somogy vármegyében, Magyar-Atád mellett, igen szép gazdasággal és gazdasági épületekkel. Gr. Batthyányi Gusztáv birja, egy uradalma innen veszi nevét. Ut. p. Kaposvár.

Somogy, puszta, Bars vgyében, Füss filial, 12 kath. lakossal. Ut. p. Verebély.

Somogy-Uzsópa, oláhul Sumusz, oláh falu, Bihar vgyében, dombos vidéken, erdők közt, Váradhoz 2½ mfdnyire, 708 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 4553 hold, mellyből 659 h. szántó, 300 h. kaszálló, 350 h. legelő, 3253 h. erdő; és csak ez majorság; a szántó, rét, földek urbériek. Földje sárga és vörös agyagos, sovány. Szép erdejéből sok fa vitetik Váradra. Birja a váradi deák püspök.

Somogy, magyar falu, Baranya vgyében, Pécshez 1¾ óra, völgyben fekszik, regényes hegyektől környezve. Van 34⅜ urbéri telke, 588 kath. lakosa. A föld veres agyag, főleg rozsot termő; szőlőhegye kitünő bort ad. Birja a pécsi székesegyház.

Somogyvár, magyar falu, Somogy vgyében, 2 mfdnyire a Bala-

Digitized by Google

tontól, ut. p. Öreg-Lak, egy kies erdőkkel és szőlőhegyekkel körülvétetett környéken. Lakja 1103 kath., 7 zsidó. Kath. paroch. templom. Határa néhol homokos, de termékeny; bora fája böven; patakja több malmot forgat. A falu felett lévő hegyen láthatni a régi Somogy vár romjait, s meszsze terjedő sánczait; oldalán továbbá a somogyi apátság düledékeit. Az első nevezetes Kupa herczeg itt laktáról, a második pedig arról, hogy hajdan hiteles levéltárral birt. F. u. gr. Széchenyi Lajos.

Somorja. (Sommerein, Sammaria, Fanum S. Mariae). régi, s a Csallóközben legnevezetesebb privilegiált m. v. Posontól 3 mfd. távolságra, s 1 fertálynyira a nagy Duna bal partjához. Hajdan, az az 1405-ben, kir. város volt, de ezen szabadságát 1465-ben elvesztette. Vannak több királyoktól szép szabadságai, privilegiumai, nevezetesen: III. Andrástól, Erzsébet királynőtől, Zsigmondtól, Corvin Mátyástól, II. Ulászlótól, Maximiliántól, I. Rudolftól, II. Ferdinándtól, I. Leopoldtól, III. Károlytól, Mária Theréziától, II. Józseftől, ugyanyira, hogy lefizetvén esztendőnként a 806 frtot a posoni várkapitányságnak, minden földesuri jusokkal élhet s földjeit szabadon használhatja. — Hatósága magának van. Két főutczája elég széles, kővel kirakott, sőt a régi időkben sánczа, és két kapuja is volt. Házaik többnyire mind földszintiek, de téglából épültek. Kitünőbb épületjei közé tartoznak: 1-ször a nagy, s belőlről is szépen kifestett kath. paroch. templom, mellyet II. József előtt a mellette lévő klastrommal együtt (ezidőben vendégfogadó) valami olaszországi eredetü Paulinus szerzetesek birtak. — 2-or A ref., egészen kötornyú templom. Ez egy felette régi épület, hajdan kath. paroch. templom volt, de ki és mikor épitette, azt nem tudhatni. — 3-or Az evang. sz. egyház. — 4-er A városháza. — 5-ör Az ispotály a városon kivül. Lakosainak száma 2603, u. m. 1502 kath; 834 evang., 267 ref., nyelvökre nézve leginkább magyarok, s kevés németek, de ezek is mindnyájan tudnak magyarul. Átaljában véve szorgalmatos vagyonos emberek, s a kézi mesterségeket, földmivelést, kereskedést, kertészséget erősen üzik. A körül belől fekvő vidékeknek, s mondhatni a Csallóköznek pórnépét ők tartják posztó ruhákkal, szűrökkel, csizmákkal, kalapokkal, a honnan nem csak országos, de szombaton tartott heti vásárai is igen élénkek, s egyszersmind nagy fontosságuak: mivelhogy a Csallóköz gabonáját többnyire ide hordja eladni. Buzakenyere ugyan hires, de a komáromival, pestivel, miskolczival, debreczenivel még sem vetélkedhetik. Továbbá találtatik itt egy patika, levélposta Csallóköz számára, serház, két rév, egyik az öreg Dunán, másik közösön Rajkával az országvári Duna ágán, 13 duna-malom, több zöldséges, gyümölcsös kert, egy lerakó hely az Austriából jött fenyőszálak, deszkák, léczek számára s a t. Erdeje a Duna szigetjében szép s mivel tölgy, bikk, szilfákból áll nagyobbára, ezen fában szükölködő környékben kivált kemény fa tekintetében megbecsülhetetlen. Szántóföldje elég és termékeny, de rétje kevés.

Puszta-Somorja, Wüst-Sommerein, magyar falu, Moson vgyében, a Hanság mellett, 823 kath. lak., fiókegyházzal. Van 19¼ harmadrendü egész jobbágy telke, 52 telkes gazdája, 152 hold második, 354 hold harmadik, 152 hold negyedik osztálybeli szántóföldje, 132 embervágó rétje, nádvágása. Lakosai földmivelésen kivül gyékén-készitésből, széna-szállitásból, és szekerezésből élnek. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Moson.

Digitized by Google

Somos, puszta, Abauj vgyében, N. Idához ¾ órányira: 7 kath. lak. F. u. a N. Idai birtokosok.

Somos-Ujfalu, magyar falu, Nógrád vmegyében, a Karancshegye és Medves közt egy szük völgyben: 1158 kath. 11 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határja hegyes, de erdeje igen szép. F. u. ½ G. Stahrenberg, kinek felfajoztatott ménese, juhai és schweizi tehenei nevezetesek e vidéken, ½ Radvánszky Antal. Ut. posta Szakál.

Somos, tót falu, Sáros vmegyében, Eperjeshez délre 2 mfd., a kassai országútban, a Tarcsa mellett: 885 kath., 14 evang., 25 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Földe, rétje igen jó, s a gazdaság müvelt európai módra folytattatik. Kastély. Vizimalom. Tehenészet. Szép tölgyes erdő. F. u. gr. Andrássy György.

Somos, oláh falu, Arad vgyében, Simándhoz 2 mfd., 1058 n. e. óhitü lak., s paroch. templommal. Határa nagyobb részt lapályos szép erdőséggel.

Somoskesz, Somostyes, oláh falu, Arad vmegyében, lapályos erdős vidéken, ut. postája Kis-Jenő. Van 1162 n. e. óhitü lak., anyatemploma, oskolája, derék urilaka. Határa 7600 hold, mellyből 775 hold szántóföld, 500 h. legelő, 1000 h. rét, 5325 h. erdő. Földje 2-ik osztálybeli, de mindent megterem; erdeje tölgyes és igen szép; sok és jeles faj sertést s marhát tenyészt. Vize a Szartos folyamnak egy ága. Birja Jakabffy Gergely.

Somoskő, puszta, Nógrád v.-megyében, 210 kath. lak. s egy régi omladozott várral: Somos-Ujfalu filial. F. u. ½ G. Stahrenberg, ½ többen.

Sompatak, tót falu, Abauj v.-megyében, 145 kath. 10 zsidó lak. Ut. p. Kassa.

Somsály, puszta, Borsod vármegyében, Csépán falu mellett, 1112 hold területtel, mellyből 240 h. szántóföld, 72 h. rét, 800 hold erdő. A völgyek lapályain fekvő szántóföldje nyirkos homok, buzát, rozsot, kukoriczát, tenkelyt, zabot, burgonyát bőven terem. A Hodos patakja által nedvesitett rétje jó réti szénával fizet. A nevezett patakon, melly a Hangonyba siet, két kőre épült malma van. Birtokosa a Csépányi család: István, Ágoston, Ferdinand, Ignácz.

Somszeg, puszta, Nyitra vmeben, Séllye filial. 7 kath. lak.

Somlyó, igen nevezetes magán álló hegy Veszprém vmegyében, Pápához délre 3 mfdnyire. Kevés kivétellel az egész hegy szőlőkkel van beültetve, s itt terem a híres somlyai bor, melly Magyarországon a fejér borok közt alkalmasint első helyen áll. A hegyet több helységek birják, mint Somlyó-Vásárhely, Doba, Nagyszőlős, stb. A hegy tetejéről felséges kilátás van a körülfekvő vidékekre, s egyik ormán most is látható a régi Somlyóvára omladékaiban. E várat Zsigmond király a Garáknak adta, aztán a Zápolyáké volt, később Bakacs Tamás érseké, kiről maradt mostani örökösére.

Somlyó, puszta, Fejér vmegyében, Battyhán és Horki puszta mellett, Fejérvárhoz 1 mfd, bortermesztéssel. Balthyányi gr. birja.

Hegyes-Kis-Somlyó, magyar falu, Vas vmegyében, 231 kath., 323 evang., 28 zsidó lak. Ágostai paroch. szentegyház. Szőlőhegy. F. u. közbirtokosok. Ut. p. Pápa.

Sonkád, magyar falu, Szathmár vmegyében, a Túr vize mellett: 38 g. kath., 497 ref. lak., ref. anyatemplommal. Kemény agyagos földeit tiszta buzával szokták vetni; rétje sok volna, de vad füvet terem; három különös tölgyes és egy közös erdeje van; a Túr vizén a gr. Teleki

Digitized by Google

uraságnak nagy jövedelmü malma forog. Fő birtokosa a gr. Teleki család, de birnak még mások is. Ut. p. Tisza-Ujlak 1 óra.

Sonkolyos, oláh-magyar falu, Bihar vármegyében, Belényeshez 1 mfd.: 228 reform., 355 g. kath. lak. Mind a két felekezetnek helyben van papja. Urb. szántó 162, rét 100, legelő 38, szőlő 2, urasági erdő 1300 hold. Földe a Fekete-körös mellékén termékeny, a dombos rész sovány. Sok szilva és más gyümölcs. Birja a váradi görög püspök.

Sonkolyos, oláh falu, Bihar vmegyében a Sebes-Körös mellett, N. Báródhoz $\frac{1}{2}$ óra, 206 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, 9 1/ egész urbéri telekkel. Határa hegyes és sovány. Itteni birtokában gr. Haller János egy agyag bányát nyittatott nehány évvel ezelőtt, honnan tiszta s erős agyagot több üveghutába jutalmas áron visznek közös birtokáról; lásd Szászfalva. Birják: Haller és Kornis grófok, gr. Batthyáni Artur, b. Rudnyánszky, Esztegár, Bagossy.

Sophiendorf, csinos német falu, Beregh vgyében, Felső Schönbornhoz $1\frac{1}{4}$ órányira: 252 r., 24 g. kath., 4 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács $1\frac{1}{2}$ óra.

Soponya, magyar falu, Székes Fejér vmegyében, a Sárviz csatornánál 162 kath., 1283 ref., 2 evang., 9 zsidó lak. Ref. anyaekklézsia. Róna határa termékeny. Sok rét és legelő. Szőlős kertek. Virágzó nemesitett birka tenyésztés. F. u. gr. Zichy János örökösei. Fejérvárhoz 2 óra.

Sopornya, tót falu, Nyitra v.-megyében, a Vágh vize mellett, Semptéhez délre egy órányira: 2195 kath., 13 zsidó lak., kath. paroch. templommal. — Határa dombos; van erdeje, szőlőkerte, s hajó-malma a Vágh vizén. F. u. gr. Eszterházy Károly.

Sopron, németül (Oedenburg), deákul (Sopronium), igen régi, s hazánkban egy a legszebb, s legnevezetesebb királyi városok közül Sopron vármegyében, mind Bécstől, mind Posontól 8, Pesthez 28 mértföldnyi távolságra. Eredete igen régi, s Bonifacius és Ranzanus romai gyarmatnak gyanitják, mellyet ide Sempronius vezetett. Lazius pedig ugy vélekedik, hogy Sopron nevét nem Sempronius Grachustól vevé, hanem Apronianustól, I. Bálint császár pannoniai kormányzójától. Oedenburgnak németül azért neveztetik, mert N. Károly császár, és III. Henrik elpusztitották, később németekkel ujra megültetvén. Annyi bizonyos hogy Sopronnál vette kezdetét Scarabantia romai város és gyarmat, melly a Rábaközig terjedt, mint ezt a kiásott romai régiségek, pénzek, emlékek bizonyitják. Első szabadságát némellyek szerint IV. Henrik német császártól nyerte, mivel a polgárok Salamon magyar királynak Nándor-Fejérvárnál a bissenusok és bolgárok ellen kitünő szolgálatot tettek. Erre azonban semmi próba nincs; hanem annyi igaz, hogy Imre, IV. Béla, V. István szép szabadságokkal ajándékozták meg, melyeket Kun László 1277-ben megerősitett. Továbbá I. Károlytól 1313-ban, 1317, 1338; I. Mátyástól 1464; Ulászlótól 1498; II. Lajostól 1524; I. Ferdinandtól 1533; Maximiliantól 1576; I. Leopoldtól 1701, I. Józseftől 1706-ban jeles kiváltságokat kapott. Nevezetes e város arról is, hogy itt 4 országgyülés tartatott, és 2 királynő koronáztatott. 1490-ben Mátyás halála után Maximilián a várost elfoglalta. 1605. törökök, tatárok, és haiduk ostromlák, de jun. 6-kán Trautmansdorf az őrsereg vezére kicsapván, az ellenséget elszélesztette. 1676. nov. 29-kén külvárosaival együtt leégett. 1706. a kuruczok ágyukkal és

Digitized by Google

bombákkal ostromlák, de a külvárosokat sem vehették be. — Maga a belváros kicsiny, de rendesen épült 3 kapuval; a külvárosok ellenben messze terjedtek, s elég csinos házakból állanak. Belvárosának minden utczái és a külsők is többnyire járdával vannak ellátva. A külváros szentegyháza régi góth izlésben említésre méltó. A város tornya, melly az országban legmagasabbnak tartatik, különösen szép izlésre épült. Sz. Benedek, előbb Sz. Ferencz szerzete templománál az igen szép torony góth módra faragva köből van összerakva a szentegyházzal együtt. Említést érdemlenek még a domokos szerzetesek kéttornyú szentegyháza, az ágostaiak nem annyira diszes, mint igen czélszerű, toronytalan temploma, az orsolya szüzek kicsiny szentegyháza, az uj vármegyeház, a Casino igen jeles épülete, s több csinos magánházak. Van itt egy társas káptalan, harminczadhivatal, posta, sóház, kath. gymnasium a sz. benedekiek alatt, virágzó ágostai lyceum, mesteriskola, és különös ágostai polgári tanoda, mellyben az elemi tudományok, és mesterségek tanittatnak, katona nevelőház a 48-dik számu magyar gyalogezred számára, 3 kórház, 4 gyógyszertár. Népessége 14987 lakos, kiknek fele romai kath., fele ágostai vallású; nyelvet illetőleg többnyire németek, kevés magyarokkal keverve. Élnek kézmüvességből, kereskedésből, földmivelésből, bor és gyümölcstermesztésből. Van itt egy czukorfinomitógyár, könyvnyomda, gyapotszövő intézet, sok késcsináló és fazekas, 2 könyvárus és müvészbolt; számos posztósai jó középszerű posztót készítnek. Van a határban egy szederegylet, és selyemtenyésztő részvényes társaság, mindegyik nevezetes szedertelep birtokában. 1847-ben 318 font tiszta legombolyitott selyem tenyésztetett. Negyven kereskedője borral, gabonával, szarvasmarhával, sertéssel, mézzel, viaszszal, aszaltgyümölcscsel, gyármüvekkel élénk kereskedést folytat. Négy országos és két hetivására (hétfőn és pénteken) nagy fontosságu, ugy hogy éven át 40,000 darab szarvasmarha, és 150,000 sertés eladatik. A baromvásárt mindig pénteken tartják. Nehány évvel ezelőtt gyapjuvásárra is nyert szabadalmat. Határa a városnak 37,865 hold és 320 □ öl, holdját 1000 ölével számitva. Ebből szántóföld van 9383 h. 485 □ öl, rét 3264 h. 440 □ öl, legelő 1870 h. 649 □, kert 270 h. 541 □ öl, káposztás 84 h. 270 □ öl, szőlő 2247 hold 932 □ öl, a város területe 245 hold 871 □ öl. Mind szántóföldje, mind réljei első osztálybeliek. Szőlőhegyei hires asztali, sőt asszú fejér bort is teremnek, különösen a Fertő tava partján. Az éghajlat itt mint Ruszton, szembetünőleg melegebb, ugy hogy ezen hegy nyugoti oldalát csak erdők vagy szántóföldek boritják akkor, midőn a Fertő felől jó bort termő szőlőtőkék, válogatott gyümölcsfák, mint baraczk, mondola, stb. diszlenek. A várostól délre és nyugotra eső hegyek már csekélyebb bort szolgáltatnak, de tetejét gyönyörü gesztenyés erdők, s oldalait gazdag gyümölcsösök fedik. A soproni aszalt szilva, körte és baraczk, katulyákba csinálva messze elhordatik, s nevezetes kereskedési czikk. A város roppant erdeje főleg tölgy, bikk, nyir, éger, részenkint fenyő fákból áll, s benne 30 éves vágásforgás alkalmaztatik. — Környéke a városnak igen gyönyörü; t. i. maga egy széles a Spittel patakjától nedvesitett völgyben terülvén el, kelet, dél és nyugot felől szőlőhegyekkel, gesztenyés s más erdőkkel és gyümölcsösökkel vétetik körül. Számosabb mulatóhelyei közül említést érdemlenek: a Neuhof,

Digitized by Google

uraságnak nagy jövedelmü malma forog. Fő birtokosa a gr. Teleki család, de birnak még mások is. Ut. p. Tisza-Ujlak 1 óra.

Sonkolyos, oláh-magyar falu, Bihar vármegyében, Belényeshez 1 mfd.: 228 reform., 355 g. kath. lak. Mind a két felekezetnek helyben van papja. Urb. szántó 162, rét 100, legelő 38, szőlő 2, urasági erdő 1300 hold. Földe a Fekete-körös mellékén termékeny, a dombos rész sovány. Sok szilva és más gyümölcs. Birja a váradi görög püspök.

Sonkolyos, oláh falu, Bihar vmegyében a Sebes-Körös mellett, N. Báródhoz $^1/_2$ óra, 206 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, $9^1/$ egész urbéri telekkel. Határa hegyes és sovány. Itteni birtokában gr. Haller János egy agyag bányát nyittatott nehány évvel ezelőtt, honnan tiszta s erős agyagot több üveghutába jutalmas áron visznek közös birtokáról; lásd Szászfalva. Birják: Haller és Kornis grófok, gr. Batthyáni Artur, b. Rudnyánszky, Esztegár, Bagossy.

Sophiendorf, csinos német falu, Beregh vgyében, Felső Schönbornhoz $1^1/_4$ órányira: 252 r., 24 g. kath., 4 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács $1^1/_2$ óra.

Soponya, magyar falu, Székes Fejér vmegyében, a Sárviz csatornánál 162 kath., 1283 ref., 2 evang., 9 zsidó lak. Ref. anyaekklézsia. Róna határa termékeny. Sok rét és legelő. Szőlős kertek. Virágzó nemesitett birka tenyésztés. F. u. gr. Zichy János örökösei. Fejérvárhoz 2 óra.

Sopornya, tót falu, Nyitra v.-megyében, a Vágh vize mellett, Semptéhez délre egy órányira: 2195 kath., 13 zsidó lak., kath. paroch. templommal. — Határa dombos; van erdeje, szőlőkerte, s hajó-malma a Vágh vizén. F. u. gr. Eszterházy Károly.

Sopron, németül (Oedenburg), deákul (Sopronium), igen régi, s hazánkban egy a legszebb, s legnevezetesebb királyi városok közül Sopron vármegyében, mind Bécstől, mind Posontól 8, Pesthez 28 mértföldnyi távolságra. Eredete igen régi, s Bonifacius és Ranzanus romai gyarmatnak gyanitják, mellyet ide Sempronius vezetett. Lazius pedig ugy vélekedik, hogy Sopron nevét nem Sempronius Grachustól vevé, hanem Apronianustól, I. Bálint császár pannoniai kormányzójától. Oedenburgnak németül azért neveztetik, mert N. Károly császár, és III. Henrik elpusztitották, később németekkel ujra megültetvén. Annyi bizonyos hogy Sopronnál vette kezdetét Scarabantia romai város és gyarmat, melly a Rábaközig terjedt, mint ezt a kiásott romai régiségek, pénzek, emlékek bizonyitják. Első szabadságát némellyek szerint IV. Henrik német császártól nyerte, mivel a polgárok Salamon magyar királynak Nándor-Fejérvárnál a bissenusok és bolgárok ellen kitünő szolgálatot tettek. Erre azonban semmi próba nincs; hanem annyi igaz, hogy Imre, IV. Béla, V. István szép szabadságokkal ajándékozták meg, mellyeket Kun László 1277-ben megerősitett. Továbbá I. Károlytól 1313-ban, 1317, 1338; I. Mátyástól 1464; Ulászlótól 1498; II. Lajostól 1524; I. Ferdinandtól 1533; Maximiliantól 1576; I. Leopoldtól 1701, I. Józseftől 1706-ban jeles kiváltságokat kapott. Nevezetes e város arról is, hogy itt 4 országgyülés tartatott, és 2 királynő koronáztatott. 1490-ben Mátyás halála után Maximilián a várost elfoglalta. 1605. törökök, tatárok, és haiduk ostromlák, de jun. 6-kán Trautmansdorf az őrsereg vezére kicsapván, az ellenséget elszélesztette. 1676. nov. 29-kén külvárosaival együtt leégett. 1706. a kuruczok ágyukkal és

Digitized by Google

bombákkal ostromlák, de a külvárosokat sem vehették be. — Maga a belváros kicsiny, de rendesen épült 3 kapuval; a külvárosok ellenben messze terjedtek, s elég csinos házakból állanak. Belvárosának minden utczái és a külsők is többnyire járdával vannak ellátva. A külváros szentegyháza régi góth izlésben említésre méltó. A város tornya, melly az országban legmagasabbnak tartatik, különösen szép izlésre épült. Sz. Benedek, előbb Sz. Ferencz szerzete templománál az igen szép torony góth módra faragva kőből van összerakva a szentegyházzal együtt. Említést érdemlenek még a domokos szerzetesek kéttornyú szentegyháza, az ágostaiak nem annyira diszes, mint igen czélszerű, toronytalan temploma, az orsolya szüzek kicsiny szentegyháza, az uj vármegyeház, a Casino igen jeles épülete, s több csinos magánházak. Van itt egy társas káptalan, harminczadhivatal, posta, sóház, kath. gymnasium a sz. benedekiek alatt, virágzó ágostai lyceum, mesteriskola, és különös ágostai polgári tanoda, mellyben az elemi tudományok, és mesterségek tanittatnak, katona nevelőház a 48-dik számu magyar gyalogezred számára, 3 kórház, 4 gyógyszertár. Népessége 14987 lakos, kiknek fele romai kath., fele ágostai vallású; nyelvet illetőleg többnyire németek, kevés magyarokkal keverve. Élnek kézmüvességből, kereskedésből, földmivelésből, bor és gyümölcstermesztésből. Van itt egy czukorfinomitógyár, könyvnyomda, gyapotszövő intézet, sok késcsináló és fazekas, 2 könyvárus és müvészbolt; számos posztósai jó középszerű posztót készitnek. Van a határban egy szederegylet, és selyemtenyésztő részvényes társaság, mindegyik nevezetes szedertelep birtokában. 1847-ben 318 font tiszta legombolyitott selyem tenyésztetett. Negyven kereskedője borral, gabonával, szarvasmarhával, sertéssel, mézzel, viaszszal, aszaltgyümölcscsel, gyármüvekkel élénk kereskedést folytat. Négy országos és két hetivására (hétfőn és pénteken) nagy fontosságu, ugy hogy éven át 40,000 darab szarvasmarha, és 150,000 sertés eladatik. A baromvásárt mindig pénteken tartják. Nehány évvel ezelőtt gyapjuvásárra is nyert szabadalmat. Határa a városnak 37,865 hold és 320 □ öl, holdját 1000 ölével számitva. Ebből szántóföld van 9383 h. 485 □ öl, rét 3264 h. 440 □ öl, legelő 1870 h. 649 □, kert 270 h. 541 □ öl, káposztás 84 h. 270 □ öl, szőlő 2247 hold 932 □ öl, a város területe 245 hold 871 □ öl. Mind szántóföldje, mind réljei első osztálybeliek. Szőlőhegyei hires asztali, sőt asszú fejér bort is teremnek, különösen a Fertő tava partján. Az éghajlat itt mint Ruszton, szembetünőleg melegebb, ugy hogy ezen hegy nyugoti oldalát csak erdők vagy szántóföldek boritják akkor, midőn a Fertő felől jó bort termő szőlőtőkék, válogatott gyümölcsfák, mint baraczk, mondola, stb. diszlenek. A várostól délre és nyugotra eső hegyek már csekélyebb bort szolgáltatnak, de tetejét gyönyörü gesztenyés erdők, s oldalait gazdag gyümölcsösök fedik. A soproni aszalt szilva, körte és baraczk, katulyákba csinálva messze elhordatik, s nevezetes kereskedési czikk. A város roppant erdeje főleg tölgy, bikk, nyir, éger, részenkint fenyő fákból áll, s benne 30 éves vágásforgás alkalmaztatik. — Környéke a városnak igen gyönyörü; t. i. maga egy széles a Spittel patakjától nedvesitett völgyben terülvén el, kelet, dél és nyugot felől szőlőhegyekkel, gesztenyés s más erdőkkel és gyümölcsösökkel vétetik körül. Számosabb mulatóhelyei közül említést érdemlenek: a Neuhof,

Digitized by Google

francia izlésü kerttel, a várostól csak 2000 lépésre; a Lever egy hegytetőn, honnan a Fertő tavára, s az egész környékre elragadó kilátás esik. Tiszta időben innen beláthatni a 3 mfre eső Eszterházát, s a 8 mfdyi távolságu posoni várat. Harmadik mulatóhely a wandorfi eltöröltetett paulinus kolostor, egy felséges erdős vidéken; végre a Fertő partján csak egy órányira eső balfi vagy farkasdi (Wolfs) fördőintézet. Nem kis diszére szolgál Sopronnak az, hogy 8 vagyonos helységnek földesura, mellyek e következők: Ágfalva, Harka (m. v.), Balf, Kopháza, Klimpa, Medgyes, Lépesfalva, Bánfalva németül Wandorf. Ez utolsó helység határában van egy igen gazdag köszénbánya. Jelenleg Sopron feje egy egész katonai és polgári kerületnek, melly magában foglalja a régi dunántuli kerületet, Komárom és Fejér vmegyék kivételével.

Kis-Sopron, puszta Békés v.-megyében, Csaba mellett.

Nagy-Sopron, puszta, Békés vmegyében, Csaba mellett.

Sormás, magyar falu, Szala v.-megyében, N. Kanizsához $^1/_2$ mfd., a Lendvára vivő postautban, 813 kath. lak., kik a szepetneki plebániához tartoznak. Határa lapályos róna, földje fekete homok és termékeny, rétje, legelője aránylag sok. F. u. b. Batthyáni, kinek majorságához tartozik 230 h. szántóföld, $143^5/_8$ h. kaszálló, és 900 h. közös legelő.

Soroksár, német m. v. Pest v.-megyében, Pesthez egy postaállomásra a Duna bal partján, 4120 kath. lak., paroch. templommal. Határa homokos, de azért szorgalmas lakosai tehetősek, s Pestre sok kerti veteményt, burgonyát, káposztát, bornyát, szalmát és szénát, tejet hordanak. Házaik rendben épültek és csinosak. Van itt postahivatal, vendégfogadó, kalapgyár, sok kézmüves, tágas szőlőskert. Birja Grasalkovich herczegnő.

Magyar-Soros, horvát-német falu, Baranya vmegyében, mély völgyben, ut. postája Pécs. Határa 1884 hold, mellyből urbéri beltelek $67^3/_8$ h., szántóföld $1141^3/_8$ h., rét $141^5/_8$ h., közös legelő 416 hold. Majorsági föld 3 hold. Földje középszerű és terem buzát, rozsot, kukoriczát, zabot. Lakja 589 katholikus. Birja a pécsi székesegyház.

Sós, puszta, Szathmár vmegyében az erdődi szőlőhegyek alatt, nevezetes juhtenyésztéssel. F. u. gr. Károlyi nemzetség.

Sós-Lehota, tót falu, Nográd vgyében, 6 kath., 224 evang. lak. Ut. p. Losoncz.

Sós-Hartyán, magyar falu, Nógrád vármegyében, 771 kath., 5 zsidó lak. Kath. anya templom. Rétjeit a hegyekről jövő iszap nagyon rongálja. Van itt egy sós forrás-kut, mellynek használása a kamarától megtiltatott, s kőfallal körülvétetett. F. u. Gyürky Pál, a kamara, stb. Ut. p. Szakál.

Sósdia, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz délre 4 órányira, dombos vidéken, a Berzava vize mellett, 1153 n. e. óhitü lak., s anyaegyházzal. Határa $7184^1/_2$ h., mellyből urbéri szántó 1895 h., rét $683^1/_2$ h., szőlő 104 h., majorsági szántó 1600 h., és erdő 2600 hold. Fekete agyagos földe termékeny s főleg buzát, zabot, kukoriczát és repczét terem. Nevezetes, hogy az itteni erdőben Szalonkák nagy mennyiségben találtatnak. Birja báró Lopresti Josepha.

Sóskut, tót falu, Székes Fejér vmegyében, Pest vmegye szélén, 1397 kath., 8 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyházzal. Határa hegyes, erdős; van hires bort termő szőlőhegye, erdeje, vizimalma, s igen jó kőbányája. F. u.

Digitized by Google

a fejérvári káptalan. Utolsó postája Buda.

Sóskut, német falu, Vas vmegyében, a németujvári uradalomban, 200 kath. lak., és mészégetéssel. Ut. p. Szombathely. A falu mellett egy gyönyörü regényes völgyben van 2 savanyuviz forrása és fördőintézete, melly erősen látogattatik. Használ ez ásványvíz a tüdő, gége, vizellethólyag, és bélnyálkásságokban, köszvényben, májdugulásban, aranyérben.

Sóstő, puszta, Zala vmegyében, Köveskálla mellett.

Sóstó, fördő, Szabolcs vmegyében, a nyiregyházi határban: 3 kath., 10 evang. lak.

Sosut, puszta, Nográd vmegyében, N. Oroszi fil. 5 kath. lak.

Sossov, (másként Svassov), tót falu, Liptó vmegyében, 437 kath. lak. F. u. a kamara. Ut. p. Rosenberg.

Sotony, magyar falu, Vas vmegyében, 588 kath. lak. Termékeny határát a Rába árja öntözi. Az ikervári urad. tartozik. Ut. p. Szombathely 3 óra.

Sóvár, tót-német m. v. Sáros vmegyében Eperjeshez délnyugotra ½ mfdnyire: 2461 r., 120 g. kath., 104 evang. lakos. Eloszlik tulajdonképen Sóvárra, Sóbányára, és Sváb utczára. Van itt 3 kath. templom, egy plébánia, nagy urasági magtár, sörpálinkafőző és kávéház. De legnagyobb nevezetessége só-főző-intézetében áll. 1575 körül legelőször fedeztetett itt fel kősó, s későbben 5 bánya-üreg miveltetett, hanem jelenleg csak a Leopold nevü van folyamatban. A sósviz ökörbőrbül készült tömlőkkel huzatik-fel, s csatornák segedelmével az itten lévő 6 medenczébe (cisterna), s innen a főzőházakba s kazánokba vezettetik. Az évenkinti sónyereség 101,000 mázsára megyen, s a főzőházaknál 110 ember, a sóshordók készitésével 24 bodnár dolgozik, ezenkivül különböző munkákra 20 rendes cseléd szolgál, ide nem értvén a számos sóstiszteket, kikre egy fő-felügyelő vigyáz fel. Sóvárhoz, mint só-kamarai jószághoz 5 falu tartozik, u. m. Gulviz, Kakasfalva, Ábránfalva, Erdőcske, és Sós-Ujfalu. Ezeknek erdőségei 10,485 holdra terjednek, mellyekhez később-ben t. i. 1797-ben még 397 12/12 hold járult. Elosztatnak 100 vágásra, s évenkint 3500 öl fát szolgáltatnak. Fő fanemek: vörös bikk, és tölgy, sokkal kevesebb nyir, juhar, köris, nyár, cser, hárs, cseresznye, alma, körte, továbbá vetett öreg és topolya fenyő, stb. A sóvári hegyláncban találtatik vasércz, különféle kövek, u. m. olivin, félopál, opáljasbis, hegykristály, obsidian, gyöngykő, kavacs, kvarcz, márga, basalt, homokkő, kovacs, stb.; valamint a sósvizben (Sohle) is találtak mészföldet, sósavanyos keserüföldet, kénsavanyos mészet, szénsavanyos vasat és meszet, meglehetős mennyiségü kavicsfölddel.

Sóvárnak eredetét némellyek Árpád idejénél előbbre teszik. 1285-ben László király a fiatal gróf Miczbán Györgynek ajándékozta Sópatak és Detre falukkal együtt, azon vitézségéért, mellyet az Ottokár, Tatárok és Conrad elleni háborukban kimutatott, s megengedte hogy ide várat épitsen; és ugyan ennek következtében Miczbán Sós de Sóvár nevet vett fel magának, s maradéki mind e mai napig ezt viselik. A többi hat testvérjétől pedig e következő nemzetségek szakadnak le: Csapy, Bocskay, Szörtey, Ráskay, Eszényi, Kövesdy. 1525-ben az eperjesi polgárok foglalták el e várat, de 1528-ban királyi parancsolatnál fogva a Sós nemzetségnek visszaeresztették. Fels a Zápolyaiaktól elvévén, Ferdinand 5521 ftért Eperjesnek zálogositá el. De később a posoni és beszterczebányai ország-

Digitized by Google

gyüléseken, visszaadatása rendeltetett. Végre Vernherr császári vezér 1517-ben lerontatta.

Ó-Sóve, falu, Bács vmegyében, ut. postája Ó-Kér 1 óra. Lakja 176 házban 1596 lakos, kik jobbára n. e. óhitüek és szerbek, paroch. templommal. Határa 1100 □ ölével 8457 hold, mellyből urbéri szántóföld 102 telek után 3495 h., rét és beltelek, 2256 h., jó legelő 1922 h., szőlő 200 h., majorsági szántó 10 h., tavak 125 h., utak 149 hold. Földje első osztálybeli, s mindent gazdagon terem. Birja a k. kamara.

Uj-Sóve, ném. m. f., Bács v-ben Ó-Sóve tő szomszédságában. Lakja 1200 lakos 169 házban, s a lakosok $^2/_3$ reformatus, $^1/_3$ evangelikus, s mind a két felekezetnek van temploma. Határa 1100 □ ölével 5407 hold, mellyből urbéri szántóföld $69^4/_8$ telek után 2342 hold, rét és beltelek 1669 h., jó legelő 1004 h., szőlő 194 h., mocsár 96 h., utak 102 hold. Majorság nincs. Földe gazdag termékenységü s első osztálybeli. Tiszta buzája híres. Birja a kir. kamara.

Sőjtör, magyar falu, Zala vmegyében, 1128 kath., 3 evang. 26 zsidó lak., kath. paroch. templom. F. u. többen.

Sőmjén, magyar falu, Vas v.-megyében, 148 kath., 506 evang., 15 zsidó lak. Sok rét és legelő. F. u. Ajkay, Berzsenyi, Kamondy és igen számos nemesség. Ut. p. Kis-Czel.

Rába-Sőmjén, magyar falu, Vas vmegyében, 299 kath. lak. A sárvári urad. tartozik. Ut p. Szombathely.

Sőmjénfölde, horvát falu, Zala vmegyében, 318 kath. lak. F. u. Inkey. Ut. p. N. Kanizsa.

Sőpte, magyar falu, Vas vármegyében, 262 kath., 7 zsidó lak. F. u. Hodászy, Noszlopy, Csontos, Ughy, Jánosy. Ut. p. Kis-Czel.

Sőptér, puszta Győr vmegyében, Pér mellett, 48 kath. lak s egy kápolnával. F. u. a győri püspök.

Sőréd, magyar falu, Székes Fejér vmegyében, Bodajkhoz egy óranegyedre: 431 kath lak., kik többnyire szőlőmivelésből élnek. Nagy vendéfogadó. Erdő. A bodajki uradalomhoz tartozik. Ut. p. Moór.

Sőreg, puszta, Pest vmegyében, fekszik Czegléd, Tápio Sz. Márton, és Szele közt. Kiterjedése 10,000 hold, mellynek $^1/_4$ része igen termékeny fekete homok; $^3/_4$ azonban soványabb sárga homok. Birja a gr. Keglevich család.

Sőregh, magyar falu, Gömör és Kis Honth egyesült vgyében, Hajnácskőhöz $^3/_4$ órányira: 593 kath. lak., paroch. templommal. F. u. többen. Ut. p. Rimaszombat.

Sőrnye, magyar falu, Somogy vmegyében, 354 kath., 4 ágostai, 16 ref. lak. F. u. többen. Nagy-Bajomhoz 2 óra. Ut. p. Öreg-Lak.

Sőrösalma, puszta, Somogy vmegyében, F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Kaposvár.

Sövényháza, német falu, Győr vmegyében, a Tóközben, 828 kath., 23 evang., 7 zsidó lak., paroch. szentegyházzal. Ékesitik az uraság kastélyai és kertjei. Határának nagy része folyó homok volt, de az uraság szorgalma által fákkal, szőlőtőkékkel beültettetett. Lakosai sok rozsot burgonyát termesztenek. Az uraság sok nemesitett birkát tenyészt. F. u. a Neuhold nemzetség. Ut. p. Győr.

Sövényháza, puszta, Csongrád vmegyében, Al-Győvel északra határos 389 kath. lak. Ut. p. Szeged.

Spácza, tót m. v., Poson most Nyitra vmegyében, N. Szombathoz északra 1 órányira: 962 kath., 7 evang., 81 zsidó lak., kath. paroch. templommal, több közbirtokos urak lakházaival. Szántóföldjei szép rozsot terem-

Digitized by Google

nek; rétjei bőven vannak, s kétszer kaszálhatók; bort is termeszt. F. u. többen.

Spetigarovecz, puszta, Szepes vmegyében, Svábócz fiókja: 11 kath. lak.

Spurkány, oláhul, lásd magyar Bisztra Ujfalu.

Stajerka, puszta, Nógrád vmegyében, Nézsa fil. 4 kath. lak.

Stanócz, vindus falu, Vas vmegyében, 10 kath., 274 evang. lak. F. u. Horváth József kamarás, és Niczky nemzetség. Ut. p. Radkersburg.

Stefanócz, orosz falu, Zemplén vgyében, Matyasócz fiókja, 19 r., 261 g. kath., 5 zsidó lak., görög anyatemplommal, 577 h. szántóföldel. F. u. gr. Barkóczy. Ut. p. N. Mihály.

Stefoltó (Szitva), tót falu Honth vmegyében, 171 kath. 15 evang. lak. F. u. h. Coburg. Ut. p. Selmecz.

Stefuro, Orosz falu, Sáros vármegyében, Nyirjes fiókja: 7. r., 324 g. kath., 6. zsidó lak. Gör. anyaszentegyház. A zboróri urad. tartozik. Ut. p. Bártfa.

Steinbach, puszta, Honth vármegyében. Postaház, és Vendégfogadó. Selmecz és Bád közt: 12 kath. lak.

Steinbach, német falu, Vas vmegyében, 153 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Kőszeg.

Steingraben, horvát f. Vas vgyében, a németujvári uradalomban, 315 kath. lak.; hegyes erdős határral. Ut. p. Szombathely.

Stej, oláh falu, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában, 386 n. e. óhitű lak, anyatemplommal, $6\frac{4}{8}$ urbéri telekkel.

Stelbach, orosz falu, Sáros v.-megyében, Berzeviczéhez nyugotra $\frac{3}{4}$ mfd. 17 r., 558 g. kath., 30 zsidó lak. Gör. paroch. templom. Földe kevés és sovány, de erdeje, szénája elég. F. u. többen. Ut. p. Bártfa.

Stepano (Alsó), tót falu, Árva vmegyében, 326 kath. 5 zsidó lak. F. u. Kubinyi. Ut. p. Rosenberg.

Stepano (Felső), tót falu Árva vmegyében, 361 kath., 4 zsidó lak. F. u. a Kubinyi család.

Stepánov, tót falu, Nyitra v.-megyében, közel a Miava vizéhez, Sasvártól egy mértföldnyire. Lakja: 1460 kath, 28 zsidó. Kath. paroch. templom. Erdeje szép; sok kender; szép szarvasmarha-tenyésztés; 3 vizimalom; jó rétek. F. u. Ő csász. kir. felsége.

Sterkócz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Papina fiókja, 296 g. kath. lak., 289 h. szántófölddel. F. u. Kéry, Bernáth, Boronkay, Szirmay.

Sterus, tót falu, Nyitra vmegyében, Verbóhoz délre $\frac{1}{2}$ órányira. 534 kath. 24 zsidó lak. — Bortermesztés. F. u. gr. Erdödy Józsefné. Ut. posta Galgócz.

Steyerdorf, német falu, Krassó vmegyében, hegyek közt, Oraviczához 2 órányira, 421 kath. lak., kik nagy részt favágásból, és zsindely készítésből élősködnek. Kath. paroch. templom. F. u. a kamara.

Stilbach, puszta, Szepes vmegyében, Wagendrüssel fiókja, 354 bányász és favágó lakosokkal.

Stinacz, horvát falu, Vas vmegyében, közel Stajerországhoz, 784 kath. lak., kik hires szekeresek. Kath. paroch. szentegyház. Földjei a Lapincz mellékén termékenyek. Szőlőhegye savanyu bort terem. A németujvári uradalomhoz tartozik. Ut. p. Fürstenfeld.

Stoczing, német falu, Sopron vmegyében, Ausztria határszélén, Kismartonhoz $\frac{3}{4}$ mfd., 73 házzal, 603 kath. lak. s paroch. egyházzal. Van $386\frac{5}{8}$ hold sovány szántóföldje, 33 hold rétje, 178 kapa szőlője, 100 hold legelője, és 2000 hold uradalmi erdeje, melly tölgy, bikk,

Digitized by Google

gyertyán fákból áll. — Birja h. Eszterházy.

Stodra, németül Stettera, német falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz északra 2 mfd., 780 kath. lakossal. Van 762 hold elég termékeny szántóföldje, 43 hold rétje, 3 h. kertje, 46 h. szőlője és 76 hold erdeje; vizimalmok a Vulka vizén. Urbéri telek 28 3/8. Birja h. Eszterházy.

Stola, Stollen, igen régi tót falu, Szepes vmegyében, a Kárpátok tövében, 9 kath., 469 evang. lak., kik sok teknőt, s más faszerszámot készítnek, továbbá fiatal medvéket, borzokat s murmutérokat fognak. Hajdan volt itt a sz. Benedek szerzeteseinek apátságuk. F. u. nagyobb részt a Marjássy nemzetség. A megyében ezen falu határát éri legelőször a Poprád. Ut. p. Késmárk.

Stolveg, puszta, Szepes vmegyében, Hnilcsek fiókja, lakosai részint bányákban dolgoznak, részint szénégetésből, favágásból élősködnek.

Stomfa, (Stampfen, Stupava), vegyes tót m. v., Poson vmegyében, a holicsi országutban, Posontól 2 1/2 mfd. Épületei elég csinosak, s köztük nevezetesebbek: a kath. paroch. templom, az uraság 4 toronnyal felékesitett roppant várkastélya, mellyhez egy szép angolkert is tartozik; a nagy vendégfogadó, az uraság roppant gazdasági épületei, a postaház, a synagoga, s egynehány nemesi curiák. Lakosai, kik 2970 kath., 1 evang., 830 zsidóra mennek, földmivelésből, mesterségekből, bortermesztésből táplálják magokat. Szántóföldei bár homokosok, de jól miveltek; rozs, kender, árpa, burgonya termesztésére igen alkalmatosok. Erdeje tágas: rétje, legelője elég. Szőlőhegye közönséges bort terem; gyümölcse sok és jó. Van vadas kertje és több vizimalma. F. u. gr. Pálffy Károlyné.

Stósz, német bányaváros, Szepes vmegyébeu, Szomolnokhoz délkeletre 1 órányira, magas hegyek közt, a jászói országutban, 876 kath., 591 ev. lak. Kath. és evang. templom. Gazdag vasbányák. Vashámorok, mellyekben évenként 5000 mázsa készittetik. F. u. a kamara.

Stosskova, puszta, Liptó vgyében, a Fekete-Vágh mellett, szörnyü kősziklás hegyek közt, 73 kath. lak. s egy kápolnával. F. u. a kamara.

Straczena, tót falu, Szepes v.-gyében Istvánfalva fiókja, 296 kath., 26 evang. lak. F. u. gr. Csáky.

Strázsa, tót falu, Nyitra vgyében, Sasvárhoz 1 fertálynyira: 1295 kath., 5 evang., 23 zsidó lak. Termékeny határ; schweiczi tehenészet, vizi malmok; sok jó rét. F. u. Ő csász. királyi felsége.

Alsó és Felső Strázsa, két német falu, Vas vgyében, közel a Rábához, 871 kath. lak. Hegyes, sovány határral, fenyvessel. F. u. Gr. Batthyáni. Ut. p. Radkersburg.

Strelecz, vindus-tót falu, Zala vgyében, 218 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Határjában van egy jóizü forrás, mellyhez Sz. Vid napján nagy összejövetelek történnek, s mellynek vizével szemeiket szokták mosni az emberek. Ut. p. A. Lendva.

Strem, horvát-német falu, Vas vgyében, 518 kath. lak. Jó bortermesztés. F. u. gr. Batthyáni család. Ut. p. Szombathely.

Strukócz, vindus falu, Vas v.-megyében, a lendvai uradalomban, 20 kath., 211 evang. lak. Ut. p. Radkersburg.

Stuben, német falu, Vas vgyében, 16 kath., 535 evang. lak. és oskolával, sovány határral. A borostyánkői uradalomhoz tartozik. Ut. p. Kőszeg.

Stubnya (Alsó), tót falu, Thurócz vgyében, Körmöcztől 2 1/2 mfd. — a Thuróczba vezető országutban,

Digitized by Google

213 kath., 355 evang. lak. Van egy vizi malma és kallója a Zsarnovicza patakján; ispotálya, igen jó rétjei; de főnevezetessége meleg ásványos forrásában áll. Alkotó része a viznek, melly kristály tisztaságu, s minden erősebb szag nélkül való, igen finom kénkő-szesz, vas részecskékkel vegyes mészföld, kevés selenit és keserü só. Használ az elgyengült tagok erősitésében, reszketésben, mindenféle tisztátalan daganatokban, rühben, más bőr-nyavalyákban. Egyébiránt a fördőnek több osztályai vannak, s elosztatik a podagrások, czigány, paraszt és urak fördőjére; ezeken kivül vannak még az ispotályfördők. F. u. Körmöcz városa.

Stubnya (Felső), (Neustuben), tót falu, Thurócz vgyében, ugyan csak a körmöczi országutban, 1516 kath., 14 evang. lak. Kath. paroch. templom. Határja részint hegyes és erdős, részint dombos és meglehetős termékeny; legelője elég lévén, lakosi sok juhot, tehenet tartanak. F u. Körmöcz városa.

Studenki, puszta, Árva vgyében, Bukovinához 1 óra, 66 kath. lakossal.

Studenki oravka, puszta, Árva vgyében, 150 kath. lak.

Studnicsna, puszta, Liptó v.-megyében, Komjátnához ½ órányira, 5 kath. lak.

Stupne, puszta, Szepcs vgyében, bányász és szénégető lak.

Styavnicska, tót falu, Thurócz vgyében, a rosenbergi országutban, 86 kath., 560 evang., 14 zsidó lak. Van benne két kastély, őrlő- és fürész-malmok a Szklabina patakján. Földje jó, erdeje szép. F. u. a Révay csal. s mások. Ut. p. Radnó.

Sugatag, oláh falu, Máramaros vgyében, 6 r., 583 g. kath., 8 zsidó lak., anyatemplommal. F. u. a királyi kincstár és gróf Vay Ábrahám. Ut. p. Sziget.

Akna-Sugatag, német-oláh-magyar falu, Máramaros vmegyében, 789 r. kath., 5 ref., 300 g. kath. lak. A romai és görög katholikusok egy templomban teszik az isteni szolgálatot, de külön papjok van. Akna-Sugatag a Pap és Rednik nemzetségnek extravillanuma volt, de a hol a régibb időkben az emlitett nemzetségek kir. adománylevelében foglalt Szlatinka-háza nevezetü falu állott. Ez nevét vette a sós kútlól (oláhul: Szlatyina), mellyet mint nemesi birtokon lévőt a máramarosiak tetszésük szerint használják. Minthogy pedig ezen sós kút mellett, mintegy 50 évvel ezelőtt sóbánya nyittatott, azon környéket a kamara megszerezvén, az illető birtokosok kifizettettek. Itt igen szép fejér só vágatik. (1825-ben 90,280 mázsa 50 font kő-só, 14.905 m. por-só). Ut. p. Sziget.

Sukoró, magyar falu Székesfejér vgyében, Fejérvártól 2 mfd., a budai országut mentiben, a velenczei tóra fekvő domb tetején, honnan szép kilátás esik a környékre. Lakja 260 kath., 630 ref., 5 zsidó. Ref. anya-, kath. fiók-szentegyház. Főgazdasága szőlőhegyében áll; nádja elég a velenczei tóból. F. u. a fejérvári káptalan. Ut. p. Velencze.

Sukorot, puszta, Somogy vgyében, Iharos mellett.

Sulczriegel, német falu, Vas vgyében, 126 evang. lak. F. u. gr. Batthyányi Gusztáv. Ut. p. Köszeg.

Sumjácz, orosz falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vgyékben, Garan völgyében, Murányhoz északra 2 mfd., 89 r., 1457 g. kath. lak. Görög kath. paroch. templom. Földe köves, hideg s inkább marha, juhtartásra alkalmatos. Van vashámora, erdeje, és savanyúvize. F. u. herczeg Coburg. Ut. p. Rosnyó.

Digitized by Google

Sumony, magyar falu, Baranya vgyében, lapályos rónaságon, ut. postája Szent-Lőrincz $1\frac{1}{2}$ óra, 450 kathol. lak., paroch. templommal. Határa 2505 hold; ebből majorsági szántóföld 109 h,, rét 143 h., erdő 1496 h.; a többi urbéri szántó 574 h., rét 145 h., közös legelő 34 h. Határa igen termékeny volna, de árvizek járják; lakosai sertésekkel és faeszközökkel kereskednek. — A pécsi káptalan birja.

Sumusz, oláhul, lásd Somogy-Usópa.

Alsó- és Felső-Sunyava, 2 tót falu, Szepes vgyében, Liptó v.-megye szélén, igen erdős, hegyes vidéken. Az elsőben lakik 607, a másodikban 492 katholikus. Vizimalma mind a két helységnek van; határuk sovány; erdejök sok. F. u. a szepesi püspök, Felsőnek az alapitványi kincstár. Ut. p. Horka.

Súr, magyar-tót falu, Veszprém vgyében, 696 kath., 720 evang., 32 zsidó lak., kath. és evang. paroch. anyaekklézsiákkal. Nagy erdő. Sok legelő. Hegyes, középszerü határ. Ut. p. Veszprém 3 óra.

Súr, (Valta), tót falu, Poson vármegyében, a Vágh mellett, 369 kath., 5 zsidó lak. F. u. gr. Eszterházy József. Ut. p. Nagy-Szombat.

Súr (Nagy), tót falu, Poson vgyében, a Vágh vize mellett, 886 kath., 64 zsidó lak. Kath. paroch. templommal. Több hajó-malmokkal a Vág vizén; legelője bőven, azért szép szarvasmarhát nevel. F. u. gr. Eszterházy József. Ut. p. Nagy-Szombat.

Súr (Varra), tót falu, Poson vgyében, ugyancsak a Vágh mellett: 446 kath., 8 zsidó lak. F. u. gr. Eszterházy József.

Súr (Hegy), magyar falu, Poson vgyében, a kis Duna partján, Szenczhez 1 órányira, 608 kath., 39 ref., 5 zsidó lak., sok gyümölcscsel, erdővel, jó legelővel. F. u. gr. Pálffy család senioratusa. Ut. p. Cseklész.

Súr (Péntek), magyar falu, Poson vgyében, Szenczhez $\frac{1}{2}$ órányi meszszeségre, 103 kath., 13 evang., 11 ref. lak. Legelője, rétje jó; szép marhát nevel. F. u. a gr. Pálffy csal. senioratusa. Ut. p. Cseklész.

Surány, magyar falu, Vas vgyében, 317 kath. lak. F. u. Szita, Gosztonyi, s t. m. Ut. post. Szombathely 1 óra.

Surány, magyar-tót falu, Beregh vgyében, Beregszászhoz $1\frac{1}{2}$ mfdnyire, 251 r., 58 gör. kath., 300 ref., 8 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Erdeje igen sok; földje termékeny. F. u. Bay, Ajtay, Farkas, Somosy, s m.

Surány, magyar-tót falu, Nógrád vgyében, 429 kath., 512 evang., 18 zsidó lak., kath. fil. evang. anyatemplommal, két csinos kastéllyal és kerttel. Határja hegyes, de erdeje, legelője sok van. F. u. a Sréter család. Ut. p. Balassa-Gyarmat 2 óra.

Surány (Nagy), tót m. város, Nyitra vgyében, Érsek-Ujvártól északra, $1\frac{1}{3}$ mfdnyire, a Nyitra bal partján. Lakja 1803 kath., 5 evang., 6 reform., 409 zsidó. Kath. paroch. templom. Synagoga. Róna határa első osztálybeli s igen termékeny; a barom, különösen a juhtenyésztés virágzó állapotban van; rétjei kétszer kaszállhatók; s a Nyitra vizén több jövedelmes malommal bir, mellyek közt a gr. Károlyi Lajos angol-amerikai lisztgyára különösen nézésre méltó. F. u. $\frac{1}{2}$-ben gr. Károlyi Lajos; a más felében több közbirtokosok. — Hajdan vára volt, de 1663-ban a törökök elfoglalván, széthányták.

Surányka, tót falu, Nyitra v.-gyében, Egerszeghez $\frac{1}{2}$ órányira; 309 kath., 6 evang., 14 zsidó lak.; kath. paroch. templommal. F. u. többen. Ut. p. Nyitra.

Digitized by Google

Surd, magyar falu, Somogy v.-megyében, 284 kath., 400 ágostai, 8 zsidó lak., evang. anyaekklézsiával. Szőlőhegye jó fajér bort terem. F. u. gróf Zichy Domokos. Ut. p. Zákány $^1/_2$ óra.

Surján, rácz falu, Torontál v.-megyében, a Temes bal partján, Módoshoz egy órányira, 20 kath., 484 óhitü lak., s anyatemplommal, $40^2/_8$ egész jobbágytelekkel, erdőséggel. F. u. a Koczó család. Ut. p. N. Becskerek.

Sussa, magyar falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyékben, Rimaszombathoz délre 1 órányira, 79 kath., 93 ref. lak. F. u. többen.

Sussán, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesü't vgyékben, Osgyánhoz 1 órányira, 574 kath., 36 evang. lak. — Az osgyáni urad. tartozik. Ut p. Rimaszombat.

Sust, oláh falu, Bihar vgyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában, 258 n. egyes. óhitü lak., anyatemplommal.

Sutócz (Alsó és Felső), Nyitra vgyében, két egymás mellett levő tót falu, az első 117 kath., a második 154 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. N. Tapolcsány.

Suttó (Sutova), tót falu, Thurócz vgyében, a Vágh vize jobb partján, melly itten lép be a megyébe: 33 kathol., 291 evang., 13 zsidó lak. — Földje sovány, de erdeje szép, legelője pedig igen jó. F. u. a Révay csal. Ut. p. Nolcsó.

Sükösd, magyar falu, Pest-Solt vgyében, Bajához 2 óra, 30 év óta dombon fekszik. Határa 6510 hold, mellyből szántóföld 2061 hold, rét 1260 h., legelő s tavak, 5-dik s 6-dik évben használhatók 1132 h., kiirtott szőlők 83 h., uj szőlő 77 h., kis-kellői szőlő 49 h., uradalmi erdő 231 h. Fekete nevü, iharos erdő 48 h., gemenczi erdő, melly tolnamegyei decsi és ócsényi helységekkel határos 1457 hold, a helység lágy erdeje 28 hold. Majorsági szántó és rét 84 h. Szántóföldjei részint homokdombokon, vannak, mellyek csak rozsot teremnek, részint lapályban, de ezek árvizek által rongáltatnak a legelővel és kaszállókkal együtt. Népessége 2983 rom. kath., kik dalmátok voltak, de már jobbára elmagyarosodtak. Kath. par. templom. A Dunából itt több erek és fokok szakadnak ki, mint: Vajas vize, Hajdufok, Korpádi és Kerülő fokok. Birtokosa a kalocsai érsek.

Sülincz, vindus falu, Vas vgyében, a lendvai uradalomban, 39 kath., 146 evang. lak. Ut. p. Radkersburg.

Sümegh, magyar m. v., Zala vgyében, fekszik regényes vidéken, hajdan nevezetesebb vára alatt, 3194 kath., 2 óhitü, 16 evang., 56 zsidó lak. Van itt kath. paroch. szentegyház, püspöki kastély és kert, kórház, gyógyszertár, posta-hivatal, ferenczi kolostor és szentegyház. Határa a városnak roppant kiterjedésü, szántóföldjei tágasok, makkos erdeje szép; derék szőlőhegye van. Itt lakott a maga nemében egyetlen egy koszorus költönk s köztiszteletü hazánkfia néhai Kisfaludy Sándor. F. u. veszprémi püspök, s a város feje egy uradalomnak.

Sürgyefalu, oláh falu, Szathmár vgyében, szétszórva épülve, Kövér vidék szomszédságában, mellytől a Kapnik vize választja el; 728 g. kath. lak., s anyatemplommal. Roppant erdős, kősziklás bérczei vannak, s köves telkeiken igen kevés tengeri teremvén, köszörükő készitéséből s napszámokból élősködnek. Ugy látszik, mintha a hegyeknek valamikor összeomlása történt volna itt, mert a leomlott kősziklák egymáson hevernek, néhol torony magasságra felemelkedve, néhol mint kő-keritések. Itt laknak Karácson Tódornak nemes-

Digitized by Google

séggel nyert telkein, mostani szegény ivadékai azon bátor vitéznek, ki kevesed magával 1717-ben Borsánál a tatárokat szörnyen megverte. F. u. a kamara. Ut. p. Nagybánya.

Süttő, német falu, Esztergom v.-megyében, a Duna mellett, a pestbécsi fő országutban, ut. posta Nyerges-Ujfalu. — Határa 4382 hold, mellyből 887 h. szántóföld, 197 h. rét, 587 h. szőlő, 15 h. kert, 2696 h erdő, melly egyuttal legelő. Földe hegyes, fejér homok s agyag, igen silány termésü, bora azonban a neszmélyihez hasonlitható. Van egy az erdőben eredő patakja, s a magas Gerecse hegynek egy része szinte ide tartozván, ebből márványköveket ásnak, s ezek simitása egyik fő foglalatossága a süttőieknek. Lakja 1054 rom. kath., saját paroch. templommal. Derék vendégfogadó. Birja az esztergomi érsek, de majorsági föld itt csak 5 hold az erdőn kivül.

Süttör, magyar falu, Sopron v.-megyében, közel a Fertőhöz, Sopróntól keletre 3 mfd., 750 kath. lak., s paroch. templommal. Eszterháza pompás kastélyával együtt e helység határára épült. Földjei nagyon középszerüek; legelője posványos; szénája, nádja a Hanságból elég; erdeje nincs. Urbéri gazda 93. Földesura h. Eszterházy, s nevet ad egy uradalomnak.

Süvegd, puszta, Bihar vgyében, Bihar város szomszédságában, 1500 hold róna fekete agyag s homokos gazdag szántóföldekkel és rétekkel. Birja a váradi deák püspök.

Süly, puszta, Külső-Szolnok v.-gyében, Kötelekhez 1½ óra, 682 kathol., 4 óhitü lak. Dohánytermesztéssel. F. u. Almásy István, gr. Almásy Alajos, Almásy József, Almásy Mihály örök., Erős, Csepreghy, Orczy, Rakóvszky, Halasy, Hellebront, Torma, Ország, Thassy, Végess, Majzik, Bosa, Bakó, Cseh, Goth. Ut. postája Szolnok.

Süly, magyar falu, Poson vgyében, Vajkához ¾ órányira, közel az öreg Dunához, 235 kath. lak. Szántóföldje nem sok, de jó; fája, legelője a Duna szigeteiben bőséggel. Gyümölcse sok; nevezetes az uraság nagy és szép gyümölcsöse a Duna egyik szigetében. Örökös F. u. gr. Zichy Ferraris, de most Ullman birja. Ut. p. Somorja.

Tápió-Süly, magyar falu, Pest Pilis vgyében, egy gyönyörü völgyben, Pesthez keletre 4½ mfd., 850 r. kath., 20 zsidó lak. Nevezetesek itt az igen régi kath. paroch. templom; melly még a 13-ik században épült, egy hegybe beásott góth boltozatu üreg; egy régi sáncz és váromladék, melly Leányvárnak neveztetik. Határa hő termékenységü; bora, fája, szénája elég. Birja Kovács Zsigmond és az Elthre nemzetségbeliek.

Sülye (Sulyka), tót falu, Nógrád egy völgyében, 10 katholikus, 149 evangel. lak. F. u. gr. Zichy, b. Balassa. Ut. p. Losoncz.

Sülyk, puszta, Honth vármegyében. Házasnényo fil. 11 kath., 12 evang. lak.

Svábfalu, magyar falu, Vas v.-megyében. 274 kath. lak. A kőszegi urad. tartozik. Ut. p. Kőszeg.

Svabócz, tót falu, Szepes vgyében, Poprádhoz keletre egy órányira, 69 kath., 227 evang. lak. Jó föld. Gyolcsszövés. Két vizimalom. Savanyuviz. Tehenészet. Kastély. Kathol. paroch. templom. F. u. Marjássy. Ut. p. Horka.

Svetahócz, vindus falu, Vas v.-gyében. a muraszombathi uradalomban, 236 kath. lak. Ut. p. Radkersburg.

Svirzsó, tót falu, Sáros vgyében, Gáboltó fiókja: 163 r., 10 gör.

Digitized by Google

kath., 14 evang., 40 zsidó lak. Ut. p. Bártfa $1\frac{3}{4}$ óra.

Szaár, német falu, Székesfejér vmegyében, Komárom vmegye szomszédságában, 1108 kath., 3 reform., 12 zsidó lak., kath. anyatemplommal. Buzája sikeres; szőlőhegye kevés; erdeje roppant. F. u. gr. Eszterházy Miklós. Ut. p. Moór.

Szabadhely, oláh falu, Arad vmegyében, Paulishoz nyugotra egy órányira, a Maros mellett, 24 kath., 1518 óhitű lak., anyatemplommal, gazdag róna határral, mellynek egy része homokos. F. u. a kamara. Ut. p. Arad.

Szabadhely, magyar és német falu, Győr vgyében, Győrhöz közel, 650 kath., 320 evang., 240 ref. lak., kath. paroch. szentegyházzal, Van itt sok gyümölcsös, szőlőkert és mulatóház. 1809-ben jun. 14-kén itt történt meg az ütközet egy részről Eugen olaszországi alkirály, más részről József országunk nádora és János főherczeg seregei közt, mellynek következtében a mieink még azon éjjel Komárom felé visszavonultak. F. u. a helységnek Győr városa.

Szabadi, magyar falu, Somogy vmegyében, 173 kath., 89 ágostai lakossal. F. u. gr. Batthyáni. Ut. post. Szigetvár.

Szabadi, puszta, Nógrád vármegyében, 8 evang. lak. Salgó-Tarján filial.

Fok-Szabadi, magyar falu, Veszprém vgyében, a Sió mellett, 461 kath., 838 ref., 8 zsidó lak., kath. és ref. anyaszentegyházakkal. Sok marhát tart; rétje sok; F. u. a veszprémi káptalan. Ut. p. Siófok.

Szabadi, magy. falu, Győr vmegyében, közel a Dunához, 311 kath., 2 evang., 3 ref., 2 zsidó lak. F. u. gr. Viczay. Ut. p. Győr.

Szabadka, Maria Theresiopolis, Szuboticza, szab. királyi város Bács vmegyében, Szegedhez 4, Bajához 6, Pesthez 20 mfdnyi távolságra, dombokkal változó homokos térségen. — A város kiterjedése nagy; házai többnyire alacsonyak, és még náddal fedettek; azonban az ujabb időkben igen kezdett szépülni. Nevezetesebb épületei: a kalocsai székesegyház mintájára épült kathol. paroch. templom; a ferenczieк zárdája; az óhitüek szép tornyos temploma; synagóga; városháza; kathol. gymnasium; postaház; kórház; lovaskaszárnya. Népessége a hozzá tartozó falukkal és pusztákkal együtt 45,000 lélek, kik 3000 n. c. óhitüt, 400 zsidót, 80 ref., 90 ágostait kivéve mindnyájan romai katholikusok, Eredetre s nyelvre nézve a többség dalmaták, kevesebb magyarok, legkevesebb szerbek. Határa a városnak magának is roppant kiterjedésü, mert 2000 □ ölével 128,242; 1600 □ ölével pedig 160302 holdat foglal el. Névszerint 2000 □ öles holdakban szántóföld van 8718, rétekben és beltelkekben 81,485, jó legelőben 19,351, homokos legelőben 11,370, szőlőskertekben 2284, lágyfás erdőben 2700, nádas rétségben 940, tavakban és mocsárokban 940 hold. Földje délre fekete homok, melly mindent bőven terem; nevezetesen termesztetik itt buza, rozs, árpa, zab, kukoricza, köles, sok dohány és len. Szarvasmarha, ló, juhtenyésztése felette virágzó, s az ezekkel való kereskedés fő élelmét teszi a lakosoknak. Határában vannak Palics és Vért tavak s a Ludas mocsár, melly bővelkedik csukával, pontytyal, sügérrel és vizimadarakkal. Ezen tavak körül szíksót is sokat gyüjtenek. Kézmüvesei közt a vászonszövők és festők érdemlenek említést, egy műtakács pedig nadrágkelméket is készit. Négy országos vásárjai hiresek szarvasmarhára, lóra, juhra; — ezenfelül nyers bőrökkel,

Digitized by Google

gyapjuval, dohánynyal, gabonával, sertéssel, festett vászonnal nevezetes kereskedés üzetik. Bor sok van, de gyenge, hanem gyümölcs bőséggel és jó. Szabadka a zentai ütközet után sánczokkal megerősittetetvén, főhelye lett a törökök ellen vont fegyveres határszélnek; később, azaz 1743-ban szabad kamarai, majd 1779-ben szabad királyi várossá tétetett. Jelenleg Bács vmegyével együtt az ujan felállitott temesi bánság és szerb vajdasághoz tartozik. Határán kivül még több pusztákat és 3 falut bir, u. m. Sándort, Bajmakot és Csantavért.

Szabadka, puszta, Bihar vmegyében.

Szabad-Szállás, szabad m. v., szabad Jász- és Kún-kerületekben, Kún-Szent-Miklóshoz délre 2 mfd.-nyire, 65 kath., 4874 ref., 17 óhitü lak., ref. anyatemplommal, postahivatallal. Határának egy része homokos, hol jegenye és nyárfák vannak ültetve, szőlőskertje is van, de a melly sovány, s inkább gyümölcs kedveért tartatik. Az 1838-diki hallatlan Duna árvize ide is elhatott, több házakat döntvén le, pedig árvizet itt ezelőtt soha nem tapasztaltak.

Szabar, német falu, Baranya v.-megyében, 600 kath. lak. s fiókegyházzal, erdővel, szőlőhegygyel. F. u. Károly főherczeg örök. Ut. post. Mohács.

Szabar, Zugerbach, horvát falu, Vas vgyében, 304 kath. lak., kövecses határral. F. u. gr. Batthyányi nemzetség. Ut. p. Kőszeg.

Szabár, magyar falu, Zala vmegyében, 714 kath., 6 evang., 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. a gróf Saller Judith örökösei. Ut. p. N.-Kanizsa.

Szabás, magy. falu, Somogy v.-megyében, 200 kath., 654 ref., 20 zsidó lak. Ref. anyatemplom. Homokos határ. F. u. ½ Nagy István, ½ Vasdinnyei és mások. Ut. p. Babócsa 3 óra.

Szabás, kis curialis helység, Baranya vgyében, erdők közt, 44 német kath. lak. Határa 599 hold, s ez mind majorsági, u. m. 60 h. beltelek, 4 h. szántóföld, 16 h. rét, 519 hold erdő. Birja Majláth György.

Szabaton, puszta, Tolna vgyében, Gyönk mellett. Ut. p. N. Dorog.

Szabolcs, puszta, Székesfejér vgyében, Adonyhoz 1 óra, 228 kath., 50 ref., 10 evang. lak. Sok birka, tehenészet. — Az adonyi uradalomhoz tartozik.

Szabolcs, magyar falu, Baranya vmegyében, Pécshez 1½ óra, nyilt völgyben fekszik. Van 37 egész urb. telke, 790 kathol. lak., paroch. temploma, jó szőlőhegye, igen jeles kőszenet adó bányája. A föld meszes kövecscsel vegyitve, rozsot, kukoriczát terem. Határában egy bő forrás több malmot forgat. Birja a pécsi székesegyház.

Szabolcs, magyar falu, Szabolcs vmegyében, a Tisza mellett, Tokajhoz ¾ mfdnyire, 120 romai, 115 gör. kath., 4 evang., 237 ref., 6 zsidó lak., ref. anyatemplommal, 20⅛ első osztálybeli egész jobbágytelekkel. Határa gazdag termékenységü; dohányt és különös jó dinnyét termeszt. F. u. Boronkay, Dobozy, Mudrányi, Pethő, Szemere, Törös, Vattay. A megye hajdani elpusztult várától vette nevezetét.

Szabolcs, oláh falu, Bihar vmegyében, Telegdhez ½ órányira, 381 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. — Sárga agyagos földe jó mivelést kiván; erdeje derék. Birják: Bölönyi, Szegezdy, Sulyok, Várady, Bogdán, Miskolczy, Tardi, Lélek, Büge.

Dráva-Szabolcs, magyar f., Baranya vmegyében, 24 kath., 589 reform. lak., ref. anyaekklézsiával. Halászata haszaos. Fája, szilvája, le-

Digitized by Google

gelője bőven. F. u. a siklósi uradalom. Ut. p. Siklós.

Szacsal, oláh falu, Máramaros vgyében, az Iza mellett, melly ezen határban veszi eredetét, 2 rom., 1276 g. kath. 97 zsidó lak., két gör. kath. parochiával, egy synagógával. F. u. többen Ut. p. Sziget.

Szacsur, Szacsurov, orosztót falu, Zemplén vmegyében, rónaságon, Ujhelyből Galicziába és Sárosba vezető országutban, Eperjeshez 4 mfdnyire, 480 gör., 390 romai kathol., 20 evang., 20 ref. és 140 zsidó lak., gör. és rom. kath. plebániával. Határa 5000 hold, mellyből tölgyes és égerfás erdő 600 h., szántóföld 2000 h., rét 1700 h., legelő 500 h., a többi beltelek és haszonvehetlen tér. — Egész urbéri telek $40^4/_8$, melly után szántóföld 960 h., rét 350 h., a többi majorság. Földe agyagos és sovány ugyan, de jó mivelés mellett minden gabonanemet megterem. Rétjei a Tapoly folyó mentiben jók; ezenkivül van még egy dávidvágási patak a helységet keresztül futó, 3 csinos nemesudvar, 2 szeszgyár. Birják: Sós Tamás és Klára, Némethy Gábor, Szirmay Ferencz.

Szada, magyar falu, Pest vgyében, Gödöllőhöz északra $^1/_2$ órányira, dombos vidéken, 800 ref., 100 kath., 20 evang. lak., ref. anya-, kath. fiók-templommal. Határa homokos; szántóföldje, rétje kevés; erdeje meglehetősen elpusztult; fő gazdasága nagy szőlőhegyében áll, melly igen becses fejér bort terem, e mellett rakva gyümölcsfákkal, s a gyümölcskereskedés fő élelmét teszi a lakosoknak. — Egy dombon valami régi épület maradványai is láthatók. Birja a váczi püspök és a nagyváradi káptalan.

Szada, magyar falu, Zemplén v.-megyében, a Takta mellett délre $1^1/_2$ mfdnyire, 110 r., 39 g. kath., 909 reform., 14 zsidó lak. Ref. anyatemplom. Szántóföldje 1594 hold, s első osztálybeli; rétje, legelője, nádja elég, de szőlője, erdeje nincs. Ut. postája Tállya.

Szadek, tót falu, Szepes vmegyében, Lublyó vár alatt 25 házban 143 r. kath. lakik. Szántóföldjei középszerüek s hegyen feküsznek, majorságiak, de a lakosok által miveltetnek, kik különben marhakereskedésből táplálják magukat. A falu Poprád folyó mellett fekszik, s a lublyói uraság birtoka. Lásd Lublyó.

Szadek, puszta, Szepes vgyében, Ó-Lublyó mellett, 164 katholik., lakossal.

Szadecsne, tót falu, Trencsén vgyében, Domanishoz $^1/_4$ óra. Táplál 235 kath., 4 zsidó lak. Van fenyves és bikkes erdeje. F. u. többen. Ut. p. Trencsén.

Szadellő, magy. falu, Abauj-Torna vmegyében, Tornához északnyugotra $^1/_2$ órányira, 54 kath., 308 ref., 4 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa részint termékeny, részint köves és sovány; bort termeszt; erdeje, fürész és lisztmalma van. Nevezetessé teszi ezen helységet nagy barlangja, melly igen messze elnyúlik, s benne különféle állatok csontjai szemlélhetők. F. u. gr. Keglevich, Gedeon, Boronkay, Marjássy, s m. Ut. p. Rosnyó.

Szádok (Csiszitz), tót falu, Nyitra vgyében, a Nyitra vize mellett, 66 kath., 6 evang., 6 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Nyitra.

Szaderlak, német falu, Temes vgyében, Aradhoz 1 óra, a Maros mellett, 1458 kath. lakossal, s paroch. templommal. Határa első osztálybeli s igen szép buzát terem. Van $109^6/_8$ egész urbéri telke. Birja Lovász Amália örök.

Szádvár, egy régi elpusztult vár, hegytetőn, Drenka alatt, Torna vmegyében, Rozsnyóhoz 4 óra. Her-

Digitized by Google

czeg Eszterházynak egyik uradalma innen veszi nevét.

Szágy, német falu, Baranya vármegyében, erdős, hegyes vidéken, Pécshez 1 óra, 360 r. kath., 5 zsidó lak. Határa 1089 hold, mellyből urbéri beltelek 4 h., szántóföld 160 h., rét 126 h., legelő 39 h., szőlő 77 h., majorsági erdő 683 hold. Földje sovány agyag. Birja Majláth György.

Szaján, nagy magyar népes puszta, 3112 kath., 6 óhitü, 4 zsidó lak., kath. paroch. templommal. F. u. Tajnay János. Ut. p. U. Kanizsa.

Szajk, német-shokacz falu, Baranya vmegyében, 691 kath., 2 evangel., 10 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal. Határa első osztálybeli. — Szőlőhegy. F. u. a pesti egyetem. Ut. p. Mohács.

Szajk, magyar falu, Zala vmegyében, Letenye fiókja. Ut. p. N. Kanizsa, 458 kath. lak.

Szajkán, puszta, Bihar vmegyében, Váncsod határával egybeolvadva.

Szajkófalva, Oszuj, orosz falu, Beregh vmegyében, Bilkéhez északra $^1/_2$ mfd., 603 g. kath., 14 zsidó lak. Gör. kath. parochia. Határa hegyes, sovány; de erdeje gyönyörü. F. u. Lipcsey, Gorzó, Ruzsák, Morvay, Ajtay, s mások. Ut. p. Nyiresfalva.

Szajla, tótokkal vegyitett magy. falu, Heves vgyében, Sirokhoz északra $^3/_4$ mfd., 645 kath. lak. Fája, rétje bőven; gabonája is elég. Az ide való lakosok tót eredetüek, de elmagyarosodtak. F. u. a siroki birtokosok, egy kettőt kivévén. Ut. p. Eger.

Szajol, magyar falu, Szolnok v.-gyében, a Tisza bal partján, Török-Szent-Miklóshoz 1 mfd., 736 kath. lakossal. F. u. a Fejér nemzetség.

Szák, régi neve Szuk, magy.-tót falu, Komárom, most Esztergom v.-gyében, Tatához $1^3/_{16}$, Neszmélyhez, melly a tatai fiókpostán át ut. postája, 2 állomásra. A helység egy tóparton, hol vizimalom is van, dombon fekszik, s Szend helységgel szép fasoros ut köti össze. A tó mellett nagyszerü téglavetője van, melly a megyében legjobb téglákat készit. Káposztát sokat termeszt. Dombos határa a legjobbak közül való fekete föld, különösen nehéz és tiszta buzát terem. Jó karban tartott kis szőlőhegye, a tó völgyében szép kaszálló rétsége, és sz. Erzsébet felől kis erdeje van. A falu szélén egy régi klastrom maradványai látszanak. E mellett a falu felett legnagyobb tetőn áll a kath. templom, kilátása messze vidékre szép, és tornya szinte Győrtől belátható. A falu közepén nem régen találtak egy pinczét, melly fölé az uradalmi magtár épült. Van $52^1/_4$ urbéri telke, 490 ágostai, 310 r. kath., 75 ref., 3 zsidó lakossal. Kath. és ref. fiók templom. Az ágostaiaknak pedig helyben van régi anyaegyházuk, s erről különös jegyzést érdemel, hogy ámbár a régi tót lakosok annyira elmagyarosodtak, hogy a tót nyelvet jó formán nem is értik, még is bizonyos ünnepek alkalmával papjoktól tót egyházi beszédet kivánnak. Birja a falut gr. Eszterházy Miklós.

Száka, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez $1^1/_2$ mfd., a havasok tövében, 369 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 180, rét 100, legelő 700, majorsági erdő 1290 h. Földe igen sovány, de juhtartásra nagyon alkalmas havasi legelője. Birja a váradi görög püspök.

Szakács, oláh falu, Arad vmegyében, Buttyin fiókja, 4 kath., 410 óhitü lak., s anyatemplommal, hegyes völgyes határral. Ut. p. Arad.

Szakács, oláh falu, a nagyobb hegyek alatt Bihar vmegyében. a váradi deák püspök béli uradalmában, 204 nemegyesült óhitü lakossal, s anyatemplommal. — Lakosai dióból,

Digitized by Google

szilvából, almából s faragásból keresnek egy kis pénzt. Földe sovány.

Szakácsi, magyar falu, Borsod vgyében, Szikszótul Tornára vivő országut mellett, Szikszótól $1^{6}/_{16}$ állomásra. Határa 1891 hold. mellyből 67 hold beltelek, 992 h. szántóföld, 411 h. rét, 45 h. szőlő, 305 h. erdő, 31 h. használatlan. Urbériség 9 telek. Határa nagy részt hegyes, északi s keleti részén lapályos, vadvizes; általjában földe sovány. Lakja 252 ref., helybeli anyaegyházzal, 156 romai, 98 gör. kath., 19 zsidó. Birják: gróf Vay Ábrahám, Ragályi János és Orosz István örökösei.

Szakácsi, magyar falu, Somogy vmegyében, 1109 kath., 70 ref., 83 zsidó lak. Kath. fiókszentegyház. Synagoga. Van jó földje, erdeje. Curialis helység. — Ut. postája Nemes-Vid 1 óra.

Szakadát, oláh falu Bihar vmegyében, Telegdhez $^{1}/_{2}$ órányira, 564 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, hegyes, völgyes határral, $30^{7}/_{8}$ urbéri telekkel. Birják gr. Kornis Károly, Zomborky, özv. gr. Haller Jánosnő, Kovács Imre.

Szakadát, oláh falu, Bihar v.-megyében, egyenes téren, ut. p. Telegd $^{1}/_{2}$ mfd., 614 n. e. óhitü lakos., anyatemplommal. Szántóföld 800, rét 700, erdő 2000, legelő 5000 hold; majorsági birtok 200 h. szántó, 300 h. rét, és az erdő; a többi urbériség. Agyagos, silány földe terem kevés kétszerest, tengerit, sok szilvát. — A határt északról a többi helységek határaitól a Sebes-Körös választja el; ezenkivül vannak több patakok is. — Birják gr. Kornis Károly, özv. gr. Haller Lászlónő, Szerdahelyi Imre, Kovács Imre, Nagy Lajosnő, Szepesházy Antal, Zombory Antal.

Szakadát, német falu, Tolna vmegyében, dombos vidéken, 683 r. kath. lak., s paroch. templommal. — Birja gr. Apponyi család. Ut. p. Nagy-Dorog.

Szakál, magyar falu, Bihar v.-gyében, a Sárrét déli részén, nagy lapos és vizenyős helyen, ut. postája Nagyváradhoz 3 mfd, Népessége 716 lélek, kik közt gör. nem egyesült 574, reform. 142. Az óhitüek oláh eredetüek. Óhitü és ref. parochia, $24^{1}/_{8}$ urbéri telek, egész telkesgazda 22, zsellér 12, lakó 20, mesterember 5, Határa, mellyet a Sebes-Körös árja nagyon rongál, tesz 3707 holdat s 39□ ölet, mellyből urbéri szántóföld 891, majorsági 702 h.; urbéri kaszálló 397, majorsági 1400 hold; urbéri legelő 248, majorsági 248, és 17 hold majorsági erdő. Földe gazdag termékenységü volna, ha a Sebes-Körös néha az egész határt el nem boritaná, s az anyaszénát el nem sepernő. Szénája különösen jó terem, s azért a szarvasmarha-tenyésztés virágzó karban áll. Folyóvize a Sebes-Körös, melly a helységből egy dülő földnyire foly el, s ben a helységben van egy patak Ér nevezet alatt, melly a Sebes-Körösből vevén eredetét, annak áradásával e patak is megáradván, szinte egész helységet elboritja. Különben a Sebes-Körös medre is magasabban áll, mint a körülfekvő szántó- s kaszállóföldek. — Birtokosai: Sztadió Károly és János, Ercsey Lajos, Szarka Gábor, Borbély Sámuel, Balku József, özvegy Kölcsey Sámuelnő, Fényes Klára, özv. Csapó Ferencznő, Nadányi Borbála, Rácz Sándor, Sebes Gábornő, Sápi.

Szakál, (Nagy), tót-magyar falu, Abauj vmegyében, Enyiczkéhez $^{3}/_{4}$ órányira, egy termékeny síkságon, 455 r., 150 g. kath., 22 ref., 19 zsidó lak. Két kastély. F. u. Roll, Kazinczy, b. Szepessy. Ut. p. Kassa.

Szakál, magyar falu, Nógrád v.-megyében, az Ipoly parton, 847 kath., 29 evang., 4 ref., 1 görög lakossal.

Digitized by Google

Kath. paroch. templom. Postahivatal. Erdeje, rétje igen jó; az Ipolyon 2 hasznos malma van; Litke felé pedig a hegyek tetején kővé vált tengeri csigákat láthatni. F. u. 1/4 Szentiványi, Kovács, Kis, Szigyártó s m.t. Balassa-Gyarmathoz 2 mfd.

Szakál, magyar falu, Baranya vmegyében, Abaliget fiókja, Pécshez 4 1/2 óra, hegyek közt elszórva 151 kath. lak. Határa 714 hold, mellyből urbéri beltelek 16 h., szántóföld 298 h., rét 128 h., legelő 240 h., szőlő 31 hold. Majorság nincs. Birja a pécsi kath. papnövendékház.

Szakál, magyar falu, Tolna v.-megyében, a Kapos bal partján, 1537 kath., 17 zsidó lak., paroch. szentegyházzal vizimalommal, termékeny szántóföldekkel, szőlőhegygyel, nagy marha és juhtenyésztéssel. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Nagy-Dorog.

Szakáld, lásd Poga Borsod vmegyében.

Szakálház, német falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz nyugotra 1 mfdnyire, 2430 r. kath., 83 n. e. óhitü lak., kath. anyatemplommal. Róna határa igen laposan s lejebb fekszik mint a Bege vize, s 1/6 részben mocsáros, 5/6 részben gazdag első osztályu buzaföld. Kiterjed 10,327 holdra és 1137 □ ölre, mellyből házhely 347 hold, szántóföld 5988 h., rét 1604 h., legelő 799 h., salétromos föld 827 h., 761 □ öl, szabad földek 17 h. 400 □ öl, uradalmi legelő 181 h. 764 □ öl, vályogmór 3 h. 800 □ öl, mészárszékföld 5 hold, uradalmi erdő 555 hold 112 □ öl. — Majorság itt nincs, kivévén a fenérintett urad. legelőt, erdőt, szabad földeket. Lakosai 1756-ban költöztek be Lotharingiából, s Mainz vidékéről, igen vagyonos emberek; van köztök 199 egész, 98 fél 6 fertály telkes és csak 44 zsellér. Tartanak szép német faj lovat 1400 darabot, s 1600 tehenet, mivel tejjel Temesvárra nagy kereskedést üznek. — Ökröket nem szoktak használni. Határát a Beregszó patak nedvesiti, melly nyáron kiszárad. — Birja a kir. kincstár.

Szakállas, (Ipoly), magyar f., Honth vmegyében, az Ipoly jobb partján, 537 kath., 86 evang., 15 reform. lak. Kathol. paroch. templom. Határja első rendü, van sok buzája, bora, marhája, juha, tölgyes erdeje, vizimalma. — F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Esztergom 4 óra.

Szakálas, gyönyörü puszta, Szolnok vmegyében, Török-Sz.-Miklóssal határos. — Határa 3000 hold, mellynek fele szik, Fertő- és Tiszarét; fele gazdag aczélos fekete föld, csak burgonyát nem terem. Lakja 250 magyar. A Tisza rétjében egy tó is van. Birtokosai a Borbély, Irsay és Magyari Kósa nemzetségek.

Apácza-Szakálas, magyar falu, Komárom vmegyében, a Csalóközben, Komáromhoz 4 mfd., a posoni országut mellett. Nevét bajdani birtokosától a posoni sz. Klára szüzektől vette. Határa 4839 8/16 hold, u. m. 1324 hold szántóföld, 1564 h. kaszálló, 1791 hold legelő, 100 h. mocsár, 59 hold beltelek. Ebből urbéri szántóföld 341, rét 291, legelő 378 hold. Az Öllös nemes család curiája 230 hold, a többi gr. Eszterházy Vinczenő birtoka, kinek itt szép gazdasága van. Földje igen jó, tisztabuzát, kukoriczát, burgonyát, czukorrépát gazdagon terem. Vize a Folyó, melly hallal bővelkedik, s vizét télen és tavaszszal a posonmegyei fakadás és forrásos helyekről veszi, s a komáromi Csalóközt e folyóéren önti el az árviz. Az uraságnak van gulyája és 3000 nemes birkája. Lakja 560 reform., 139 kath., 20 zsidó. Ref. anyatemplom, uraságí tisztlak, maglár, s egy olajütő, melly 2000 for. jövedelmet hajt az uraságnak.

Digitized by Google

Bálvány-Szakálas, puszta, Kavalháttal együtt fekszik Komárom vmegyében, a Csalóközben, Keszegfalva, Megyercs és Gutta közt. Kiterjedése 4341 hold, mellyből homokbuczkák 150 h., homokos de mindent bőven termő szántóföld 200 h., a határ többi része gazdag kaszálló vagy mocsáros, nádas rétség. Vizei a Vág-Duna egy ága, a Császta ér. — Fő termése a széna, mellynek nagy része el szokott adatni, vagy tul a Dunára az érsek csémi pusztájára hordják. Birja az esztergomi érsek. E puszta hajdan népes hely volt, s a reformatusok derék anyaegyházat birtak itt; az urvacsorához való edények Megyercsen maig is használtatnak. Mind a kehelyen, mind a tányéron, mellyek ezüstből vannak, e szavak olvashatók: „Bálvány-Szakálasi reformált ekklézsiáé.“ Van e pusztának délkeleti részén egy kerek domb, melly mesterséggel készült, 4—5 öl magas, mellyen közmonda szerint a romaiak idejében municipium volt. Az épület elpusztulván, maradványiból a mostani tisztilak épült, az alapból, melly sok ölre tart a föld alatt, s föld alatti rejteke is volt, mostanában vágták ki a csaknem összeforrott köveket, s mit még eddig fel nem használtak, most is köből számra ott hever. Mint egy kövöni felirás mutatja, municipium volt a szakálas Jupiternek szentelve.

Thúri-Szakálas, magyar falu, Komárom vgyében, a Csalóközben, a posoni országutban, Komáromhoz $3\frac{1}{3}$ mfd. Róna határa 2711 hold, mellyből szántóföld 811 h., kaszálló és legelő 2000 hold. Földe igen termékeny porhanyós fekete agyag; — rétjei hires szénát s annyit teremnek, hogy felső Csalóköz is ide jár szénát vásárlani. Az uraságí rétség Madé földének neveztetik. Legelője mocsáros. Lakja 119 reform., 100 kathol., 3 zsidó, s csak többnyire zsellérek és haszonbérlők, mert a határ curialis birtoka Ghyczy Rafael urnak, ki itt szép lakházat, kertet és szőlőt is bir.

Szakasz, német-oláh falu, Szathmár vmegyében, Erdőd és Béltek közt, 504 romai, 170 gör. kath., 20 reformatus lak., r. kath. anya, görög filial templommal. Határa nagyon középszerű termékonysággel bir, de erdeje, szőlője jó. F. u. nagy részt gr. Károlyi ház. Ut. p. Szathmár.

Szakcs, magyar m. v., Tolna v.-gyében, egy hosszan elnyuló gyönyörü völgyben, 2013 kath., 10 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal, melly egy kies dombra épült, a lovas katonaság számára több tisztilakkal, és 147 $\frac{3}{4}$ egész jobbágytelekkel. A paplakhoz egy ritka szépségü, nemesitett gyümölcsfákban gazdag kert tartozik. Határa felette termékeny, erdeje nagy, s tele vadakkal; szőlőhegye tartós fejér bort terem; téres legelője sok szarvasmarhát, juhot tenyészt; 4 országos vására élénken látogattatik. F. u. h. Eszterházy. Simontornyához 3, ut. postája N.-Doroghoz 5 óra.

Szaknyér, magyar falu, Vas v.-megyében, 4 kath., 30 evang., 64 reform. lakossal. F. u. Sigray. Ut. p. Lövő.

Szakolcza, (Skalicz, Skalicze), szab. kir. város, Nyitra vmegyében, a vármegye északnyugoti csucsában, Morvaország szélén, a Morva vize mellett, Posontól 14, Holicstól $1\frac{1}{4}$ mfdnyi távolságra. Eredetére némellyek még a Marahanusok idejére teszik. A II. András leveléből, ki ezen hely birtokában Tamás nyitrai főispán fiait Sebus és Sándor bazini és szt.-györgyi grófokat ujolag megerősitette, s hogy ezen emlitett grófok népesitették meg ezt, az látható IV. Béla 1256-ki adománylevéléből. — Mikor szabadult fel ezeknek birtoka alól, nem

Digitized by Google

tudhatni, de a XIV-dik század vége felé már királyi helység vala, s szab. királyi várossá első Lajostól tétetett 1372-ben. Egyébiránt Szakolcza más több hazánkbeli városokkal együtt sokat szenvedett a hajdani időkben; kivált a husszitáktól sokat ostromoltatott, s többször megvétetett. Corvin Mátyás Podiebrad ellen menvén, — seregével itt több napokig pihent. — 1605-ben Bocskay vezére Dengeleghy elfoglalta; hanem a császáriak rárohanással visszavették, s felgyujtották. A Bethlen háborujában Rauber nevü császári parancsnok árulással ezeknek általadta, s csak a nicolsburgi békességgel jött vissza. — 1682-ben Tököli hirtelen meglepvén, seregét ezen környékről pótolgatta. Az utolsó Rákóczi-zendüléskor pedig Ricsán cs. kir. tábornok a morvaiaktól segittetve — elűzvén a városból a Rákócziakat, — a város falait ledöntette; s a katonák a házakat felprédálva, hamuvá tették.

A mostani város kőfallal keritett, elég csinos házai többnyire emeletesek és kőből épültek. — Nevezetesebb épületei: az igen régen épült kath. paroch. templom, mellyet még 1104-ben épitett valami Prunis János nevü gazdag szőlőbirtokos; továbbá a régi jesuiták temploma és klastroma, melly klastromban van a kath. kisebb 4 osztályu gymnasium (1824-ben 145 tanulókkal); az irgalmas szerzet épülete; a városháza; a Stibortól fundált gazdag ispotály; az evang. szentegyház; synagoga, s a t. — Lakosai 6176 főre mennek, s ezek közt 5157 kath., 841 evang., 178 zsidó van. — Nyelvökre nézve többnyire tótok, kevés németek; egyébiránt vagyoncsok; Morvaországba erős kereskedést üznek; 109-re menő posztósai jó közönséges kék posztót csinálnak; délkeletre fekvő szőlőhegyeiben bort termesztenek, s tágas kiterjedésü határjokban szép szántóföldeket, réteket birnak. A Morvában való halászat s a városon kivüli szélmalmok is szép jövedelmet hoznak be. — Van itt továbbá egy könyvnyomtató intézet, hol csak imádságos könyvek és kalendáriumok jőnek sajtó alá, s tót nyelven; több kisszerü posztógyár; nagy kő- és márvány bánya, s jó nagy erdő.

Szakoly, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Debreczenhez észak-keletre $2\frac{1}{2}$ mfdnyire, 48 rom., 520 g. kath., 4 evang., 508 ref., 28 zsidó lakossal, ref. anyatemplommal. Fekete és sárga homokos határa bő termékenységü; némelly földesurak nemesitett birkákat tenyésztenek, a lakosok pedig sok dohányt plántálnak. F. u. Bekő Pálné, Borsos, Csuka, Czakó, b. Eötvös, Fekete, Finta, Gencsy, Gulácsy, Jánky, Jármy, Korda, Kovács, Kende, Markus, Mercs, Pap, Vad.

Alsó-Szakony, ném. Unter-Zagersdorf, magyar falu, Sopron vgyében, Csepreghez $\frac{1}{4}$, Sopronhoz 4 mfd., 60 házzal, 383 kath. és evangel. lak., kik contractuálisták. Van 600 hold termékeny szántóföldje, 30 h, kövér rétje a Répcze mellékén, 35 h. legelője, 25 h. szőlője, 20 hold erdeje. Birja h. Eszterházy.

Felső-Szakony, ném. Ober-Zagersdorf, magyar falu, az előbbeni helység mellett, szinte a Répcze vizénél, 80 házzal, 500 kath. és evang. lak., kath. és evang. anyaegyházakkal. Van 1100 hold termékeny szántóföldje, 150 h. kövér rétje, 130 h. legelője, 170 h. szőlője, 128 hold erdeje. A lakosok szinte contractualisták; különben földesura h. Eszterházy.

Szakonyfalu, vindus falu, Vas vmegyében, a szentgotthardi uradalomban, 216 kath. lak., sovány, kövez határral. Ut. p. Rába-Keresztur.

Magyar-Szákos, oláh falu,

Digitized by Google

Temes vmegyében, Krassó vmegye szélén, Temesvárhoz keletre 6 hold, hegyes völgyes helyen, 3000 n. e. óhitü lak., s anyaegyházzal. Sovány hegyes határa 8270 hold és 960 □ öl, mellyből urb. szántó 2764 hold 1100 □ öl, a falu területe 530 hold, legelő 537 h., rét 1389 hold, 300 □ öl, szorgalomföld 903 h. 1040 □ öl, gyümölcskert 7 h. 800 □ öl, cserje 40 h., vizmosás és patakok 24 h., utak és határvonalok 536 h. 1500 □ öl; majorsági föld 1288 h. 800 □ öl, szőlő 7 h. 400 □ öl. Szilvája szerfeletti bőséggel s épületköveket igen jókat adhat. Birja a kir. kincstár, s a lugosi tiszttartósághoz tartozik. Hajdan magyarok lakták, s Nyaláb, Kereszlő, Kovácsi, Kóróbánya, Beres, Bogáros dülők nevei maig fenmaradtak, s másfél öl széles, 3 öl hosszu forráskutja is magyarok maradványának tekintetik.

Török-Szákos, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz délkeletre 2 mfdnyire, rónaságon, 1646 n. e. óhitü lak., kiket 3 rendes lelkész vezérel. Határa 4668 hold 48 □ öl, mellyből belső telek 298, szántóföld 1668, rét 801, legelő 318 h. 400 □ öl, szorgalomföld 218 hold 675 □ öl. Urbériség a szorgalmi földdel egyetemben 3198 h. 675 □ öl. A három lelkész földje 102 hold; — majorság 1369 hold és 973 □ öl, melly többnyire kaszálló és legelő. Földe részint sárgás, részint gazdag fekete agyag; urbérileg második osztálybeli, s főleg kétszerest terem. — Határa szélét a Pogonis futja meg. Itt van a megyei szolgabirói lak. Birja a kir. alapitvány.

Szakul, oláh m.v., Krassó vgyében, a Lugostól Kárásebesre vivő országutban, mindegyiktől egy postaállásnyire, 14 kath., 1012 n. e. óhitü, 9 reformatus, 5 zsidó lakossal, óhitü anyatemplommal, — postatisztséggel, szép szilvásokkal, erdőkkel. — Birja Házy csal.

Szala, magyar falu, Ahauj vmegyében, 93 r., 18 g. kath., 11 evang., 298 ref., 30 zsidó lak. Reformatus szentegyház. Synagoga. Kastély. F. u. Turánszky. Ut. p. Forró.

Szalaba, magyar falu, Zala v.-megyében, 283 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Sümeg.

Szalabér, magyar m. v., Zala vgyében, a Szala völgyében, kies és termékeny vidéken, 915 kath., 8 ev., 51 zsidó lakossal. Kath. paroch. templom. Szép kastély és kert. Postahivatal. Vendégfogadó, vizimalmok. — Szőlőhegye nagy, és jó bort terem. Rétei is jók. F. u. a Szalabéri Horváth család.

Szalacs: magyar m. v., Bihar v.-gyében, Debreczenhez 5 mfd., az Ér-mellékén, utolsó postája Ér-Semjén. Lakja 5300 lélek, kik közt 900 rom. kath., a többi reformatus, s mind a két felekezetnek van helyben anyaszentegyháza. — Tágas határa mindennel megáldatott; van jó fekete szántóföldje, az Ér mentiben kövér rétje, jó bort termő szőlőhegye, erdeje. Mária Terézia szerint itt 111 telek volt, de ez 1782-ben 77-re szállittatott le. Birja a váradi deák káptalan.

Szalafő, magyar falu, Vas vmegyében, 22 kath. 107 evang., 454 ref. lak., ref. anyaekklézsia. Hegyes határ. Sok erdő és legelő. Itt veszi a Szala vize eredetét. — F. u. Gr. Batthyáni s m. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Szalakuz, magyar falu, Nyitra vgyében, Nyitrától északkeletre 1¼ mfdnyire, 485 kath., 13 zsidó lak., kath. paroch. templommal, synagogával, kastéllyal s kerttel. Erdeje derék; bort termeszt; gyümölcse bőven. F. u. a Bartakovich család.

Szalánez (Kis), tót magyar falu, Abauj vgyében, Regete-Ruszkához 1 órányira hegyek között, 171

Digitized by Google

rom. kath., 23 g. katholikus, 2 evang., 60 ref., 27 zsidó lak. F. u. gr. Forgách, s m. Ut. p. Kassa 4 óra.

Szaláncz (Nagy), magyar-tót falu, Abauj vmegyében, 140 r., 8 g. kath., 6 evang., 250 ref., 7 zsidó lakossal. Kath. fiók., ref. anyaszentegyház. Van egy régi omladozott vára, s igen szép, vadakkal bővelkedő erdeje. F. u. gr. Forgách.

Szalánta. horvát falu, Baranya vgyében, nyilt dombos helyen, postahivatallal és váltással Pécs és Siklós között, a siklósi országutban. Határa 2504 3/8 hold, mellyből urbéri beltelek 202 h., szántóföld 1202 h., rét 101 h. 2/8, legelő 263 2/8 h.; majorsági beltelek 3 7/8 h., szántóföld 207 2/8 h., rét 55 hold, legelő 128 h., erdő 341 4/8 hold. Földe fekete agyag, melly igen jól terem buzát, kétszerest, kukoriczát, rozsot, és sok káposztát. Lakja 490 r. kath., kik igen tunya, rosz indulatu emberek többnyire. Itt volt hajdan Sz. Márton püspök temploma, hol most az országut mellett egy feszület áll; s ennek romjaiból épült a mostani egyház. Van itt vendégfogadó is és uradalmi lak. Birja a pécsi székesegyház.

Szalapataka, magyar falu, Zala vmegyében, 489 kath., 27 zsidó lak. F. u. többen. Türje mellett. — Ut. p. Szalabér.

Szalárd, magyar m. v., Bihar vgyében, egy kies térségen, mellyet távulról szép szőlőhegyek, erdők és rétek környékeznek, a Berettyó vize mellett, Váradhoz északra 2 1/4 mfd.-nyire, 79 r. kath., 1983 ref., 14 zsidó lak. Ref. anyatemplom. Vizimalom a Berettyó vizén. Határa nagyon lapályos, s azért felette sok szénát terem; homokkal kevert agyagos földei minden gabonanemet gazdagon visszaadnak. Kiterjedése 7467 hold, mellyből urbéri szántó 1080 h., majorsági 2910 h., urbéri rét 467, majorsági 1200 h., legelő 650, erdő 900 hold; — szőlő nincsen. Keletre a helységtől mintegy óranegyedre van fördőintézete és savanyuvize, melly távul vidékekről is erősen látogattatik. A viz 2 fő forrásban csergedez, mellyek közül az első a fördő- és vendégházaknál, a másik ettől nehány száz lépésnyire egy erdőcske szélében találtatik, s üvegekre, hordókra ebből a kutból szoktak tölteni. A vidék itt igen kellemesen változó és regényes, s szépségét nem kevéssé emelik a régi Adorján várnak puszta meredező falai, mindenfelől rétes, mocsáros helyekkel körülvéletve. Vásárokat nem tart. A várost különben a gr. Csáky család birná, de adósságok miatt sok kézen megy keresztül; 1848-ban birták Vodiáner Sámuel, Almásy Pál, Figdor Herman, Stern Manó, stb.

Kis-Szalatna, tót falu, Zólyom vmegyében, 9 kath., 225 evang. lak. Szép réteket bir. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. N.-Szalatna.

Nagy-Szalatna, tót m. v., Zólyom vmegyében, a Szalatna vize mellett s völgyében, 592 kath., 899 ev. lak. Kath. és evang. anyaszentegyház. Határa a legjobbak közüli a megyében; szép szarvasmarhát és sok juhot nevel. Van savanyu vize is. F. u. h. Eszterházy. Van helyben postahivatala.

Szalatnya (Szlatina), magyar falu, Honth vmegyében, Ipoly-Sághoz északra 1 1/4 mfd., egy felette kies vidéken, 288 kath. lak. Határa fekete agyag, s mindent bőven terem; bora, gyümölcse sok. Hires savanyu vizéről értekeztünk fentebb a vármegye leirásánál. F. u. h. Coburg.

Szalatnya, puszta, Nógrád v.-megyében, 55 kath. lak., s savanyuvizforrás. Losoncz fil.

Szalatnak, német falu, Baranya vmegyében, hegyes, erdős vidéken, Köblény fiókja, Pécshez 4 1/2 órányira, 560 r. kath. lak. Határa 1498 hold,

Digitized by Google

mellyből urb. beltelek 90 h., szántóföld 709 h., rét 236 h., legelő 25 h., szőlő 70 hold; majorsági szántóföld 60 h., rét 8 h., erdő 300 hold. Birják közbirtokosok.

Szalatin, puszta, Liptó vmegyében. Gombási fil. 16 kath. lak.

Szalavár, magyar falu, Zala vmegyében, a Szala vize mellett, lapályos vidéken, 913 kath., 14 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Határa nagy és termékeny. Nádja, szénája sok, erdeje is van. Nevezetes e helység gazdag apátságáról, melly még 1019-ben alapitatott a benedeki szerzetesek számára, egész a mohácsi veszedelemig szépen virágzott, de 1588-ban a törököktől elpusztitatván, jószágait hol egyházi, hol világi urak birták. Végre 1715-ben máj. 28-kán III. Károly visszaállitván, az ausztriai götviczivel egyesité ugy mind azon által, hogy e helynek mindig különös apátja, nem pedig priorja legyen. Ez alkalommal az apáti lakás innen Apáthiba tétetett által, később pedig hiteles levéltára is melly részint Kapornakon, részint szombathelyi káptalannál őriztetett, visszaadatott. Látni itt több épületek romjait; s némellyek ide római gyarmatot tesznek. Ut. p. Nagy-Kanisa $3\frac{1}{2}$ óra.

Száldobágy, oláh falu, Bihar vmegyében, dombos vidéken, ut. postája Déda, 300 n. e. óhitű, 30 zsidó lak., óhitű anyatemplommal. Határa 450 hold, mellynek fele cserés haszonvehetlen föld. Mind urbériség. Szabad fáizása van Kraszna vmegyei Nagy-Bükk nevü erdőben. Rétjeit a Berettyó szeli át. Birják gr. Kun Gergely és Kabos József.

Száldobágy, magyar falu, Bihar vmegyében, Váraddal határos, hegyen épülve, 786 ref. lak., s anyatemplommal. Határa 3500 hold, mellyből szántó 200, rét 205, legelő 155, szőlő 945, erdő 2000 hold. Urbériség szántóban, legelőben, szőlőkben, rétben 1400 h., majorsági szőlő 100, erdő 2000 hold. Földe sovány, gödrös, bokros; fő jövedelme borból, gyümölcsből áll. Birja a váradi deák püspök.

Száldobos, orosz falu, Máramaros vmegyében, rónaságon, 989 g. kath. lak., kik közt 40 telkes, 150 zsellér és 5 lakó van. Paroch. templom. Határa meglehetős; szénája elég. Birja a kir. kincstár.

Szalk, puszta, Solt vmegyében, lásd Tass leirását.

Szálka, német-rácz falu, Tolna vmegyében, 866 kath., 230 n. e. óhitű, 6 evang. 4 zsidó lak. Van kath. paroch. szentegyháza, nagy szőlőhegye, erdeje, termékeny szántó-földjei. A kath. plébánia csak 1837-ben állitatott fel. F. u. h. Batthyáni Filep. Ut. p. Szegszárd.

Szálka, puszta, Bihar vmegyében, N. Várad és Szőlős mellett, 600 holdnyi termékeny róna határral. Birja a váradi deák püspök.

Szalka, magyar m. v. Honth v.-megyében, Esztergomtól $1\frac{1}{2}$ mfdnyire az Ipoly jobb partján: 1184 kath. 5 evang. lak. Kath. paroch. templom. Határa nagy kiterjedésü és termékeny, terem sikeres buzát, rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, dohányt, bort. Rétjei kétszer kaszálhatók; téres legelőjén sok szarvasmarhát lovat, juhot, tenyészt. F. u. az esztergomi érsek.

Tisza-Szalka, magyar falu, Beregh vmegyében, a Tisza jobb partján Kaszonyhoz 2 mfdnyire: 18 r. kath., 510 ref., 30 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. F. u. többen. Ut. p. Beregszász.

Szállás, puszta, Árva vmegyében, Jablonkához $1\frac{3}{4}$ óra: 80 kath. lak.

Szállás, puszta, Poson vmegyében, Hochstein filial, 20 kath. lak.

Uj-Szállás, tót falu, Abauj v.-

Digitized by Google

megyében, Regete-Ruszkához 2 órányira: 218 r., 29 g. kath. lak. F. u. gr. Forgách.

Szalmad, magyar falu, Szabolcs vgyében, közel Encsencshez, 175 romai, 154 g. kath., 10 ref., 8 zsidó lak. Határa sivatag homok; Kaszállója nincsen. F. u. Bereczky, Czakó, Hetey, Horváth, Mánczy, Jánky, Molnár, Szalay, Zsiday örökösök. Ut. p. N. Kálló.

Szalmahid, puszta, Kalocsa mellett 54 hold határral, az érsek birja.

Szalmateres, magy. falu, Nógrád vmegyében, 523 kath., 6 evang. lak., kik a mostani szilvásokból költöztek jelen helyökre. Erdeje középszerű; rétje földje elég, F. u. Plachy, Rutkay, smt. Ut. p. Szakál.

Szalmavár, puszta Veszprém vmegyében, Ut. p. Pápa.

Szálnik, orosz falu, Zemplén vmegyében, Pucsák fiókja, 171 g. kath. lak., 152 h. szántófölddel. F. u. gr. Keglevich örök.

Szalócz, magyar falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyékben, Rosnyóhoz délre 2 órányira, a pesti postaútban; 63 kath., 376 ref. lak., ref. anyaszentegyházzal. Határa részint termékeny lapály, részint hegyes, legelője csekély; szenet hord a közellévő hámorokba. F. u. h. Eszterházy.

Szalók, orosz-magy. falu, Zemplén vmegyében, Hegyi fiókja, 132 r., 304 g. kath., 4 evang., 128 ref., 50 zsidó lak. Gör. kath. és ref. templom. 807 hold szántóföld. Vizimalom. F. u. többen. Ut. p. N. Mihály.

Alsó-Szalók, (Nizni Slawkov), tót falu, Sáros vmegyében, Berzeviczéhez délre 1 órányira, 1114 kath., 10 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Vizimalom. Sok erdő. F. u. a szepesi káptalan, Semsey smt.

Eger-Szalók, magyar falu, Heves vmegyében, Egerhez ¾ órányira, 1354 kath. lak., paroch. templommal, jó bortermesztéssel, s termékeny szántóföldekkel. F. u. az egri káptalan.

Felső-Szalók, tót falu., Szepes vmegyében, Sáros vmegye szélén, egy terméketlen völgyben, 602 kath., 7 evang., 35 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Sok és jó mész. Négy vizimalom. F. u. Vitkóczy, Teőke, Kolacskovszky, Szerdahelyi, Reviczky. Ut. p. Lőcse 5 óra.

Kis-Szalók, (Klein Schlagendorf) tót falu, Szepes vmegyében. Késmárkhoz ½ órányira, 410 kath. lak. F. u. Késmárk városa.

Nagy-Szalók, német falu, Szepes vmegyében Felkához ½ órányira, a Kárpátok felé, 93 kath., 1370 ev. vagyonos lakosokkal, kik juhot tartanak, pálinkát főznek, különösen pedig sok gyolcsot csinálnak. Kathol. parochia. Másfél órányira a helységtől, épen a Királyorra (Königsnase) tövében van a hires nagy szalóki savanyuviz, melly Schmeksnek neveztetik. Üvegekben nem ollyan állandó, mint az új lublyai, de a vizelletre jobban hajt; a fövény bajokban felette foganatos; erősen feloszlató; gyomrot nem terhel sok ivás után is. A fördőépületek nem elegendők. Egyébiránt a fördőnek gyönyörű vidéke van, s innen legjobb felmenetel esik a Kárpátokra, valamint egy órányira esik a nevezetes vizrohanás (Zuhatag) is, a kohlbachi völgyben. F. u. gr. Csáky. Ut. p. Késmárk.

Nemes-Szalók, magyar falu, Veszprém vmegyében, 136 kath., 215 evang. 134 ref., 103 zsidó lak. evang. és ref. fiókszentegyházzal. Gabonája jó; szénája meglehetős mennyiségben terem; erdeje kevés; vizimalom a Halyagos patakján. F. u. Szakonyiak s több nemesek.

Pór-Szalók, magy. falu, Vesz-

Digitized by Google

prém vmegyében, a szombathelyi országutban, 161 kath., 47 evang. 58 ref. lak. F. u. h. Batthyáni Fülöp. Ut. p. Pápa $1^1/_2$ óra.

Tisza-Szalók, magyar falu, Szolnok vmegyében, a Tisza partján, ut. postája Bánhalma. Lakja 1246 r. kath., 507 ref., 68 zsidó, kath. és ref. anyatemplomok. Határa 9768 hold 743 □ öl, mellyből szántó 7103 h. 1120 □ öl, rét 1852 h. 750 □ öl, legelő 384 h. 536 □ öl, szőlő 111 h. 1068 □ öl, Tisza folyása 73 h. 589 □ öl, belső telkek 242 h. 280 □ öl. Urbéri föld $584^1/_2$ h., rét $250^1/_2$ h., szerződés mellett birnak a lakosok 1077 h. szántóföldet, a közönség közösen használ 1697 h. 899 □ ölet. Majorság a b. Orczy László részén, mellyet a Lejeune testvérek birnak haszonbérben 3934 h. 813 □ öl. Az egy negyed részen mellyet többen birnak 2094 h. 888 □ öl, belső emberek földjei 120 h. 951 □ öl. A határ $^1/_8$ része szikes, $^5/_8$ homokos, $^3/_8$ része fekete föld. A szikes leginkább megtermi a tiszta buzát és zabot; a homok a rozsot és zabot, a fekete föld mindent gazdagon. A birkatenyésztés, s Lejeune uraknál a gazdaság virágzó karban. Itt van a Mirkó gátja, melly a N. Kunságon keresztül 17 rányira tömérdek földet ment meg a Tisza árjától, hol még a mult század közepén káka és nád uralkodott, jelenleg pedig a legjobb buza terem rajta. E gátnak hossza 720 öl, magassága az erén $3^1/_2$ öl, több helyeken 3 és 2 öl, az alja 20 öles, teteje 7–8 öl. Birtokosok $^3/_4$ részben b. Orczy László, $^1/_4$ részben Für Lajos, Doboczki István, Ignácz, Imre és Felix, Thorma Ferencz, Thassy Gábor, özv. Magyar Józsefnő, Magyar Pál, Hellebront László, Vratarics Imre, József és Borbála, Markus Ferenczné, Vratarics Mária, Nagy Károlyné, Rozalia Riszky Jánosné asszony.

Szalóka, magyar falu, Szabolcs vmegyében, a Tiszán túl Beregh v.-megye szomszédságában, 1 r., 4 g. kath., 280 ref., 6 zsidó lak., ref. anyatemplommal, 6 második osztálybeli egész jobbágytelekkel. F. u. a leleszi Convent. Kisvárdához 3 óra.

Szalonak, (Schlaning), német m. v. Vas vmegyében, egy meredek hegyen, 380 kath., 775 ágostai, 600 zsidó lak. Van itt egy igen régi vár, kath. és ágostai paroch. templom, synagoga. A várat Pamkirker András épitette 1450-ben ugyan az t. i., ki a 15-dik században egy paulinus kolostort alapitott. Határa sovány; hegyei mind vizben, mind fában szükölködnek; csupán némely régi elhagyatott bánya-üregekre akadhatni. Lakosai nagyobb részt kézművesek, főkép pedig vargák és csizmadiák. F. u. gr. Batthyáni Lajos tömege és Kristóf, s a város feje egy uradalomnak. Ut. p. Kőszeg.

Szalonna, magyar falu, Borsod vmegyében, Szendrőhöz északra $^5/_{16}$ állomásra a Bódva kies völgyében, erdős hegy alatt. Határa 3970 hold, mellyből 113 h. belsőség 1210 h. szántóföld, 806 h. rét, 67 h. szőlőhegy, 1716 h. erdő, 58 h. használatlan. Urbériség $16^4/_8$ telek. Határa e vidéken a leggazdagabbak közül való. A falu alatt folyik a Bódva vize, melly a határszélen egyesül a Rakacza patakkal, s a két folyam völgye körül erdőkoszorus hegyektől keritett tágas térséget képezvén, regényessé teszi e vidéket. Lakja 176 házban 480 reformatus, 239 romai, 118 görög katholikus, 9 evang., 84 zsidó. Ref. anya, r. kath. fiók egyház. A nép jámbor, vagyonos, s köztök sok kézműves találtatik. A szendrői határ felé vezető hármas hegyen látszanak a pauliausok háromhegyi zárdájának maradványai, melly zárdának ajándékozá Kelchen Miklós báthori jószágait.

Digitized by Google

Birtokosai a helységnek, Ragályi, Vadnay, gr. Csáky, Berzeviczy, Kalas, Vattay, Komjáthy, Varnay, Szathmáry, Csoma, Thuránszky, Dezső, Papszász, gr. Gyulay, Fáy családok.

Szalonta, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolctól $^{13}/_{16}$ állomásra, sík vidéken. Kiterjedése 1575 hold, mellyből uraság szántóföldje 1008 hold, rét 252 h., közös legelő 200, erdeje 25 hold, tagositva s felmérve azonban még nem levén. Ezen határ leginkább rozsot, buzát és zabot terem, valamint kukoriczát és burgonyát. A földminősége ritka és fekete homok; az állattenyésztés rosz karban van, a mezei gazdaság türhető. A lakosok száma 325 lélek, ebből r. katholikus 37, g. kath. 28, ref. 196, anyaegyházzal, zsidó 64. A helység határában van a Hejő patak és Baraczkos, vannak több apró tavai, mellyekben nád terem. Földes ur Szentimrei József, Lengyel József, Vadnay László, Putnoki Károly, — birtokosok: Debreczenyi Pál, Czakó Károly, Kondor Mihály, Visolyi Károly, Zsori család, Bereczki, Kovács, Dáncs, Koncsek, Bizony, Gonczi család.

1700 Maklári Nagy Gergely beigtatását l. Gelynél. 1702.

Szalonta, (Nagy-Szalonta), magyar mezőváros, Bihar vmegyében, a mezőségen, a Váradról Gyulára vivő országutban, Váradhoz 4 mfdnyire, 10,300 lakossal, kik kevés kath., óhitüt és zsidót kivéve mindnyájan reformatusok, s köztök több 200 nemes családnál találtatott. Posta helyben, s egy ref. anyaegyház, s a nagy tüz után igen számos vörös cserép fedelü házak láthatók. Határa elég nagy ugyan, de még is a szomszéd urságoktól bérlenek pusztákat és földeket, mert saját határuk a népességhez kicsiny. Ezt a Kölcsér fulván keresztül, a sertéseknek alkalmas turkáló helyet készit, s valóban szemügye a lakosoknak a sertéstenyésztésre van fordítva, a minthogy a szalontai nyulánk, konyafülü vörös sertések országszerte ismeretesek E mellett sok szarvasmarhát tartanak, s ezzel, sertéssel, juhval, mézzel kereskednek; fuvaroznak szőlős kertjeikben csekély bor, ellenben mezőségeiken híres görög dinnye termesztetik. Nagy országos vásárt tart. Birtokosa: h. Eszterházy, de a város régente hajdui szabadsággal élvén, földjeit mindig szabad adás vevés mellett örökös szerződésnél fogva birta és birja. Hajdu korának emlékét most is egy fenálló csonka torony falai tartják fel.

Szamárdi, magyar falu, Somogy vmegyében, a Balaton mellett 595 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Legelője, földje jó. Itt van a köhegy, melly jó bort terem. F. u. a tihanyi apátság. Ut. p. Siófok.

Számbor, tót falu, Zólyom vmegyében, Ribárhoz keletre $^1/_2$ órányira, 8 kath., 219 evang. lak. Határa mindent jól terem. Tölgyes erdeje derék. F. u. többen. Ut. posta Besztercze.

Szamosszegh, magyar falu, Szathmár vmegyében, a Szamos bal partján, mintegy $1^1/_2$ órányira ezen viznek a Tiszába való ömlésétől: 23 romai, 15 görög kath., 1486 ref., 20 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa tágas és igen termékeny; rétje sok; a Szamoson ezelőtt hidja, most révje vagyon. F. u. többen. Nyir-Báthortól $5^1/_2$ óra.

Szamostelek, oláh-magyar falu, Szathmár vmegyében, a Szamos tekerületében, 7 romai, 396 g. kath., 36 ref., 15 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal. Róna határát a Szamos árja kövéríti, s azért felette termékeny; kaszállói jók. F. u. b. Vécsey, Rápolthi Nagy, Tolnay, Zaffiry, Katona, stb. Ut. p. Szathmár.

Digitized by Google

Szanács, puszta, Somogy vmegyében, Szil mellett.

Szanád, rácz-német falu, Torontál vmegyében, Csókához egy kis órányira, a Tisza mellett: 378 kath., 1382 n. e. óhitü., 6 zsidó lak., kath. és óhitü anyatemplomokkal, kastélylyal, füz erdővel, 113⅜ egész jobbágytelekkel. F. u. Áldásy Ignácz örökösei. Ut. p. Török-Kanisa.

Szanat, magyar falu, Vas vmegyében, 354 kath. lak. F. u. a szombathelyi püspök. Ut. p. Szombathely ¾ óra.

Szanda, magyar-tót falu, Nógrád vmegyében, 387 kath., 24 evang., 11 ref., 3 zsidó lak. Szép makkos erdővel bir. F. u. a Sréter nemzetség. A régi összeomlott Szanda vára csak 1 fertálynyira esik a helységtől. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Szanda, puszta, Külső Szolnok vmegyében, Szolnokhoz 1 óra: 11 kath. lak. Határa homokkal vegyes; sok buzát, kukoriczát termeszt; szőlőskertje is van. Innen Szolnokig egy erős töltés vezet, melly országutul szolgál, s a Tisza árvizét visszatartja. gr. Keglevich Miklósé volt, most birja Vodianer Sámuel örök.

Szaniszló, oláh-magyar-német falu, Szathmár vmegyében, N. Károlyhoz délnyugotra 1½ órányira, 490 romai, 1420 görög kath., 265 ref., 18 zsidó lak., romai és görög kath., ref. anyatemplommal. Határa nagy kiterjedésü, s terem dohányt, búzát, rozsot, zabot, tengerit; sok marhát és juhot tart. F. u. gr. Károlyi.

Szank, puszta, Szabad Jász és Kun kerületekben, Kun-Szent-Miklóshoz tartozik.

Szankocz, puszta, Zemplén vmegyében, Örmező fiókja.

Szanticska, tót falu, Abauj vmegyében, 54 r. 30 g. kath. lak. F. u. Péchy. Ut. p. Kassa.

Szántó, magyar-tót falu, Lévához 1½ mfd. Honth vmegyében, 179 kath., 96 evang. lak. Vendégfogadó. Szőlőhegy. Határjában több ásványos vizek találtatnak mellyek még vegytanilag meg nem vizsgáltattak. Savanyu vizét hasznosnak tartja a köznép a gyermek giliszták ellen; — egyébiránt a szarvasmarha is nagyon szereti. F. u. a cisterciták. Van saját postahivatala, s váltás Ipolyság és Báth közt.

Szántó, magyar falu, Nógrád vmegyében, Apcz mező várossal határos, ut. postája Hatvan. Határa 1887⅝ hold, u. m. 52⅝ h. belsőség, szántóföld 1187 h, rét 478⅜ hold, kenderföld 18⅝ h., legelő 151 hold. Ezekből majorság 1 h. beltelek, 401⅝ h. szántóföld, 123⅜ h. rét. Földje fekete és termékeny, leginkább megtermi a rozsot, ezenfelül tiszta buzát, ritkán árpát, zabot és kukoriczát bővebben. Lakosai közül némellyek fuvaroznak. Számuk 750, kik többnyire r. katholikusok. A helység alatt folyik az ugynevezett Szuka és Zagyva vize, mellyek áradásaikkal a rétekben de különben is sok kárt okoznak, mint 1845-ben. Van itt egy kisszerü szentegyház, s Almásy Pál urnak tisztilaka. Birják h. Grasalkovichnő, Almásy Pál és gr. Teleki család.

Szántó, magyar orosz-német m. v. Abauj vmegyében, Tokajhoz 2 mfdnyire: 1727 r. 432 g. kath., 311 evang., 825 ref., 1172 zsidó lak. Romai és görög kath., evang., ref. anyaszentegyházak. Synagóga. Nemesi szabad curiák. Határa tágas és termékeny; dohányt termeszt; erdeje derék; nagy kiterjedésü szőlőhegye a Hegyaljához számitatik, s azért bora tokaji név alatt kél el. F. u. hg. Breczenheim Ferdinand.

Szántó, tót falu, Pest Pilis vmegyében, Vörösváron felül 1 mfd. hegyek közt 1138 kath. lak., s paroch. templommal. Nagy kiterjedésü erde-

Digitized by Google

jében meszet, szenet éget; bort és sok gyümölcsöt termeszt; szántóföldjei hegyeken levén, soványak. Birja a Jurkovics család.

Szántó, puszta, Komárom vmegyében a Csalóközben, Ekel és Nagy-Keszi közt. Kiterjedése 430 h., melly mind jó szántóföld. Birja az esztergomi káptalan.

Szántó, puszta, Pest-Solt vármegyében, Dusnok és Nádudvar közt fekszik, 1000 hold kiterjedéssel, melly többnyire kaszálló. Birja a kalocsai érsek.

Szántó, magyar falu, Zala vmegyében, 1283 kath., 32 zsidó lak., Kath. paroch. szentegyház, roppant szőlőhegye jó bort terem. Erdeje van, közel ide láthatók Tátika vár omladékai. F. u. gr. Festetics Tasziló. Keszthelyhez $1\frac{1}{2}$ óra.

Szántó, magyar falu, Tolna v.-megyében 1402 kath., 6 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Gazdag rét és szántóföld. Szőlőhegy. Erdő, vizimalom. F. u. a veszprémi püspök. Ut. p. Dorog.

Kis-Szántó, magyar falu, Bihar vmegyében, kies rónaságon, Váradhoz 1 mfdnyire, 459 ref., 4 r. kath., 4 g. kath., 7 óhitü lak., ref. anyatemplommal, az uraságnak csinos épületeivel s kertével és egy olajgyárral, melly most nem asztali, hanem lámpa olajat készit. Határa 1581 hold, mellyből contractualis szántó $415\frac{3}{4}$ rét $180\frac{3}{4}$ h., majorsági szántó 412 h. 736 □ öl, rét és legelő 206 h. 876 □ öl. Földe fekete porhanyós és első osztálybeli. Birja: Lányi Imre.

Nagy-Szántó, magyar falu, Bihar vmegyében, Váradhoz $1\frac{1}{4}$ mfd., egészen rónaságon, 523 lak., kik kevés görög, s még kevesebb romai kath. kivéve, mindnyájan reformatusok, ref. és g. kath. pappal, s Józsa Péter urnak egy szeszgyárával. Határa 1842 hold, mellyből szántó 1292, rét 400, legelő 150 hold. Ebből urbéri föld 458, majorsági 1384 hold. Róna fekete földe mindent gazdagon terem. Birtokosok: Józsa Péter, Bige Imre, Márton és Károly, özv. Beliczay Jánosnő.

Puszta-Szántó, puszta, Nógrád vmegyében, a pesti országutban, Rétsághoz $\frac{1}{8}$ mfd. A puszta dombok közt völgyben fekszik, s kiterjedése 1200 hold, mellyből szántóföld 918 h., rét 73 h., szőlő 120, erdő 89 h., legelő nincs. Mind majorság. Földje agyagos, főleg rozsot terem, de csak középszerüen. Lakik itt 231 kath., 31 ágostai, 17 zsidó, kik tót és magyar nyelven beszélnek. Folyója nincs, hanem a puszta közepén van egy mocsárja. Birtokosok: Szubszkynő assz., Mészáros Károly, Vida Mihály, Palma Elek, Nemák, Vincze Ferencz, Földváry Sándor, Sóky János, Horváth János, Foltin Pál és Antal, Szabó Pál, Thuránszky András, Kalmár István.

Szántód, puszta, Somogy v.-megyében, 111 kath. lak. Kath. kápolna. Rév a Balatonon, mellyen Zalába járnak át. F. u. a tihanyi apátság. Ut. p. Szemes $\frac{1}{2}$ óra.

Szántóhalma, puszta, Borsod vmegyében, lásd Tisza-Dorogma.

Szántova, dalmát falu, Bács v.-megyében, ut. postája Gara, a Duna mellett, 2700 r. kath. 25 zsidó lak., paroch. templommal. Határa 1100 □ ölével 8526 hold, mellyből urbéri szántóföld 71 telek után 2516 hold, rét és beltelek 1681 h., jó legelő 347 h., homokos legelő 1934 h., szőlő 199 h., majorsági szántóföld 6 h., makktermő erdő 1022 h., lágyfa erdő 216 h., nádlórét 385 h., tavak 150 h., utak 70 hold. Határa lapályos, részben homokos, általjában termékeny, s második osztálybeli. Nagy epreskert. Sok sertés. Birja a k. kamara, s feje egy uradalomnak.

Szany, magyar mezőváros, Sop-

Digitized by Google

ron vmegyében, a Rábaközön, a pápai országutban, ut. postája Pápa 2 mfd. Van 2500 r. kath., 40 evang., 10 zsidó lakosa, kath. paroch. egyháza. Róna határa 6500 hold, s ezen kivül egy magán Irtás nevü puszta 260 holddal. Ebből szántóföld 2500 hold, rét 1400 h., legelő 2000 h., erdő 600 hold. Földe fekete agyag, némelly helyeken lapályos. Főtermesztménye a tiszta buza; termeszt sok és jó illatu dohányt is; szép lovakat, sok szarvasmarhát és bivalokat tenyészt, de juhot csak az uraság tart. Urbériség: 81 2/3 telek, mellyet 165 földesgazda bir. Erdeje tölgy, szilfa; a laposokon éger, körös és jegenye fákból áll. E város feje a várkeszői uradalomnak, mellyet a győri püspök bir. A keszői vár közel a Rábához omladékban hever.

Szap, magyar falu, Győr vmegyében, a Duna bal partján a Csilizközben, 334 kath., 250 ref. lak., ref. anyaekklézsiával. Legelő, erdő elég. Vizahalászat. Sok gyümölcs és duna malom. F. u. többen. Ut. p. Győr.

Szapár, magyar-tót falu, Veszprém vmegyében, 619 kath., 11 zsidó lak. Kath. paroch. templomát szép rézzel fedett tornya ékesíti. Erdeje derék; földjei soványak. F. u. gr. Szapáry család. Ut. p. Veszprém.

Szapárfalva, lásd Fegyvernek puszta, Heves vmegyében.

Szaplányos, puszta, Somogy vmegyében, gr. Festetics Taszilóé. Ut. p. Iharos-Berény.

Szaploncza, oláh falu, Máramaros vmegyében, a Tétsőről Hosszúmezőre vivő országútban: 8 r., 791 g. kath., 291 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal, synagógával, hires savanyuvizzel, s derék bikkes és tölgyes erdővel. F. u. a Szaplonczay nemzetség. Ut. p. Sziget.

Szaporcza, magyar falu, Baranya vmegyében, az Almás vize mellett; 22 kath., 300 ref., 2 zsidó lak. Van ref. anyackklézsiája, sok erdeje, lapályos de termékeny határa. F. u. a siklósi uradalom. Ut. p. Siklós 2 1/2 óra.

Szaránd, oláh falu, Bihar vmegyében, Váradhoz 1 1/4 mfd. dombon, 410 n. e. óhitű lak., fa imaházzal, derék udvarházakkal. Hegyes völgyes határán van 1000 h. szántó, 300 h. rét, és 2300 h. erdő, mellyből 400 h. nyomás. Majorsági birtok 2500 hold. Földe agyagos és vadvizes; füve is nagyon vad, s kevés sikerű. Szilva sok, van patakja. Birják b. Radivojevich István és Thuolt József.

Szaránk, magyar falu, Heves vmegyében, Méra filókja: 734 kath. lak., s áldott róna határral. F. u. Almásy Józsefné, Almásy Emanuel és Károly, Czobel, Abaffy, Szeleczky örökös, Gosztonyi Imre. Ut. posta Árokszállás.

Szárász, német falu, Baranya vmegyében, Tolna vmegye szélén, Pécshez 6 óra, 318 kath. lak. Határa agyagos, rozsot, dohányt, répát, burgonyát terem, s kiterjed 1347 holdra, mellyből urbéri beltelek 38 h., szántóföld 602 h., rét 60 h., legelő 25 h., szőlő 46 hold; majorsági beltelek 1/8, szántóföld 3/8 h., erdő 574 4/8 hold, de ebben a legeltetés közös a lakosokkal. Birja a pécsi püspök.

Szaravola, oláh falu, Torontál vmegyében, Sz. Miklóshoz keletre 2 órányira, az Aranka vize mellett: 112 kath., 4 evang., 4112 n. e. óhitű, 8 zsidó lak., óhitü anyatemplommal, 248 4/8 egész telekkel. Lakosi szép szarvasmarhát, és sok juhot tenyésztenek; erdeje van. F. u. gr. Gyulay családbéliek.

Szarazán, oláh falu, Krassó vmegyében, Bozsúrhoz 1 órányira: 4 kath., 531 óhitű lak., anyatemplommal, bortermesztéssel. Birja Malenicza.

Digitized by Google

Szárazd, német falu, Tolna v.-megyében, a Kapos mellett, 35 kath., 558 ágostai, 12 zsidó lak., ágostai anyaekklézsiával. Dohányt termeszt. Szőlőhegye van. F. u. több közbirtokosok. Ut. p. N. Dorogh.

Szárazberek, magyar falu, Szathmár vmegyében, a Szamosközben, ut. p. Szathmár-Németi. Lakja 383 ref., 203 g. kath., anyatemplomokkal. Földe róna és fekete agyag, melly mindent megterem. — Birják többen.

Alsó- és Felső-Szárazbő, két igen szép és termékeny puszta, Heves vmegyében, kövér szántóföldekkel, rétekkel. s nevezetes juhtenyésztéssel. Fekszenek Kömlő és Besenyő közt, 250 kath., 157 ref. lak. Mindenik földesur birtoka külön van szakitva, egy egy kis pusztát képez. F. u. Recsky Istvánné, Szemere Ábrahám, Lipcsey Károly, Kós Anna, Szathmáry Király Pálné, Puky István, Papszász József és Lajos, Fáy Sámuel, Elek Menyhért, Kállay Péter árvái, Dapsy Raphael, Barkasy György, Báthy Erzsébet, Harsányi Juliánna. Ut. p. Kápolna.

Szárazpatak, oláh falu, Ugocsa vármegyében, dombos, erdős, sovány vidéken, 237 n. e. kath. lak., filial templommal. F. u. b. Berényi, Majos, Bessenyei örökösök. Ut. p. N. Szőlős.

Szárazvölgy, Szucha Dolina, tót falu, Sáros vmegyében, Szedlicséhez ½ órányira, 163 kath., 94 evang. lakossal. F. u. többen. Ut. p. Bártfa.

Német-Szárcsa, német falu, Torontál vmegyében, Becskerekhez keletre 2½ mfdnyire, 796 kath., 6 óhitü lak.; kath. szentegyházzal, 31 egész jobbágytelekkel. Lakosai nagyon szép lovakat tenyésztenek. F. u. az auranai perjel.

Oláh-Szárcsa, oláh falu, Torontál vmegyében, 148 kath., 4 evang., 8 ref., 1162 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal, 93⅜ egész telekkel. F. u. az auranai perjel.

Szárföld, magyar falu, Sopron vmegyében, ut. p. Kapuvár ¾ mfd., 1100 kath., 10 zsidó lak. Róna határa nagyobb részt kövecses és sülék. Terem buzát, rozsot, kevés kukoriczát; a burgonya bőven terem. Urbériség 49½ jobbágytelek, 2 nemesi telek, 97 zsellér. Erdeje nincs, csak a határ nyugoti részén vannak füzfa ültetvények. Birja h. Eszterházy.

Szarkó, oláh falu, Bihar vmegyében, a Lakságon, egy dombtetőn, ut. p. Várad, 227 g. kath. lak., anyatemplommal. Határa 716 hold, mellyből szántó 459, rét 147, legelő 60, szőlő 20, erdő 30 hold. — Majorsági birtok 117 hold. Agyagos földe kevés rozst terem; szilva elég. Vize az Almás patak. Birja gr. Csáky György.

Szárnya, tót falu, Árva vgyében, a galicziai határszélen, 628 kath. lak. 22⅜ sessio. Gyolcskereskedés. F. u. az árvai urad. Ut. p. Rosenberg.

Szárazvám, Müllendorf, német falu, Sopron vmegyében, N.-Höfleinhoz ¾, Vimpassinghez 1¾ órányira, 1038 kath. lak., s paroch. templommal. Határa kövér és sovány, szőlőhegye, erdője van. Birja h. Esztérházy.

Szárszó, magyar falu, Somogy vmegyében, a Balaton mellett, 221 kath., 350 ref., 11 zsidó lak., reform. paroch. szentegyházzal. Határa termékeny; halászata van. F. u. gr. Hunyady József. Ut. p. Szemes.

Szartos, puszta, Komárom vmegyében, a Csalóközben, gr. Zichy István csicsói uradalmában. Áll 144⅝ hold kaszállóból.

Szarva, (Nagy), magyar falu, Poson vgyében, Somorjához ¾ órányi járásra, a Szerdahelyre vivő országut mellett. Van egy nagy, órával ékesitett

Digitized by Google

négyszegletü kastélya, kath. filiáltemploma, egy kis erdőcskéje, 329 kath., 1 ref. lak., kik sok és jó szántóföldekkel birnak. Rétei hasznosok, valamint az uraság majorsága és juhtenyésztése is igen nevezetes. Ezelőtt derék urasági ménese volt, melly tartós kocsi-lovakat nevelt. Birta ezen helységet a hozzá tartozó uradalommal együtt, a közönségesen szeretett, s jobbágyaihoz igen kegyes ur gróf Illésházy István, ki utolsó éveiben maga is itten tartá lakását. Ut. p. Somorja.

Kis-Szarva, igen szép kis puszta, Nagy-Szarva tőszomszédságában, Poson vgyében, s szinte a szarvai urad. tartozik.

Szarvas, magyarosodni kezdő tót m. v., Békés vmegyében, Körös vize partján, Mező-Túrhoz 3 mfdnyi távolságra. — Régiségét mutatja az, hogy itt római pénzek, hamvedrek ásattak ki, s egy a fejérvári káptalanban találtató oklevél azt tartja, hogy 1304-ben bizonyos gróf Budun Zovard nemzetségéből birta volna. — Hajdani várát ki épitette, nem tudhatni, de hogy 1566. a gyulai vár eleste után az is török kézre került, az bizonyos. Azonban 1595. Maximilián hg visszavétette, s hihető, hogy egész 1677-dik évig a kereszténveknél maradt, melly évben ismét elvesztették, míg végre 1685-ben a mieink által visszavétetvén, egészen széthányatott. A vár udvarának közepe ott volt, hol most az evang. nagy templom áll, 1685. után a helység maga is elpusztult, s csak 1722-ben ülték meg ezt ujonnan némelly Csabáról és Aszódról jövő evang. tótok. — 1731-ben vásári, 1743-ban vám-privilegiumot nyert a város. 1739. dögbalál uralkodott. 1747 németfyek Apatelekre (Aradban). s ismét mások 1754-ben Nyiregyházára kivándoroltak, s ez által alapját vetették e most is virágzó városnak. 1790 Tessedik igazgatása alatt Practico-Oeconomicum Institutum állittatott, de a melly — fájdalom! — régen elenyészett.

Ékesitik a várost gróf Bolza kastélya, s angolkertje, a Körösön túl egy gyönyörü narancsos, a hajdan industrialis, most pedig T. Lehóczky ur gyümölcsöskertje, az evang. templomban lévő hires orgona, de leginkább az evangelikusok virágzó gymnasiuma, melly a földesuraság nagylelkü segitségével csak 1836-ban hozatott ide által Mező-Berényből. A gymnasium megalapitására az uraság N.-Kondoroson a legelőből adott 5 sessió földet, fűvészkertnek 27 holdat, benn a városban két malomnak való helyet. A gymnasiumon kivül az alsó fiú- és leány-oskolák is jó karban vannak. — Van itt továbbá r. kath. paroch. templom, evang. szentegyház és anyaekklézsia, több csinos urasági épület, gyógyszertár, könyvnyomda, vendégfogadók, s a Körösön derék hid. Népessége 16,452 lélek, kik közt 925 kath., 15,340 evangelikus, 142 ref., 45 n. e. óhitü. Eredetökre nézve tótok ugyan, de magyarul kevés van, ki nem tudna. A város szolgálatja, a jegyzőkönyvek s a számadások magyar nyelven vitetnek. — A szarvasi számos mesteremberek vásárra Erdélybe eljárnak; a földmivelőkre is a derék Tessedikről ragadt némi józanabb gazdálkodás. nevezetesen luczernát, lóherét sokat termesztenek, s ezek magvaiból szép pénzt vesznek be, valamint gyümölcsfáik nemesitésére is több gondot forditnak, mint más alföldi helységek.

Határa, a kákai, halásztelki, csákói, n. kondorosi, szénási, décsi, és csejti pusztákkal, mind szélességben, mind hosszaságban könnyen kiterjed 2—3 mfdnyire, s rajta a tanyák szétszórva ugy látszanak, mint meg annyi kis fa-

Digitized by Google

luk; a határ laposabb részét a viz gyakran járja, ugy hogy némellykor Túrig lehet csónakon menni. — Földje fekete porhányós agyag, s olly termékeny, hogy itt a kukoricza vetést úgy tekintik, mint földjavitást, melly egyszersmind arra mutat, hogy rendesen nem szokták megmivelni a földet, trágyázni pedig épen ritkán. Legelője, rétjei nagy kiterjedésüek; szőlője is sok van. E szerint a természet bőven adott ezen vidéknek buzát, bort, jó kerti gyümölcsöt, dinnyét, mézet, mindenféle zöldséget, vad sáfrányt, lóhert, vad galambokat, vizimadarakat, vadréczéket, sok túzokot, nyulat, rókát, s néha farkast. Számos szarvasmarháin, lovain, sertésein kivül 50,000 juhot tart, nagy részt közönséges birkákat. A Körös vizében, melly mind embernek, mind marhának jó italul szolgál, — fognak sokféle halat, rákot, csikot; — továbbá ezen hozzák le az Erdőhátról a tűzi- és szerszám-fákat, Csongrádtól pedig felfelé a tiszahátiak jóféle kormos, pogácsa, masánczki almával szolgálnak. — Egyébiránt fogyatkozásai közé tartozik az, hogy fája nincsen, továbbá ki van téve az áradásoknak, a nagy orkán-szeleknek: marhadögnek, ragadó nyavalyáknak, különösen pokolvarnak (carbunculus), s sok házi férgeknek. — Egész urbéri telek 325 van, ide nem számlálván néhány szabad telkeket, mellyeket az uraság a városnak, tisztviselőknek, ekklézsiáknak, s oskoláknak használatul általadott. F. u. gr. Batthyáni István, gr. Bolza József, gr. Eszterházy Mihály, gr. Mirovszky Vilmos.

Szarvashát, puszta, Baranya v.-megyében, Vörösmarth fiókja, 21 kathol. lakossal. A béllyei uradalomhoz tartozik.

Szarvaskend, magyar falu, Vas vmegyében, Körmendhez délre 1 óra, 172 kath., 170 evang., 18 ref. lak., kath. paroch. szentegyházzal. — Szőlőhegy. Erdő. F. u. a Sibrik nemzetség.

Szarvaskő, magyar falu, Heves vmegyében, Egerhez északra 1 ¼ mfd., 298 kath. lak. Sok erdő. F. u. az egri érsek.

Szarvaszó, oláh falu, Máramaros vmegyében, Hosszúmező és Sziget közt a Tisza mellett, 432 g. kath., 49 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal, termékeny szántóföldekkel. F. u. többen.

Szarvkő, németül Hornstein, horvát m. v., Sopron vmegyében, Kismartonhoz 1, Sopronhoz 3½ mfd., a bécsi postautban, 1750 kath. lak., s paroch. templommal. Határa erdős, hegyes és róna; van 56⅜ urbéri telke, 1563 h. szántóföldje, 185⅝ hold réte, 76 h. kertje, 328 kapa szőlője, 175³⁹/₆₄ h. közös legelője, 172 hold uradalmi réte, és 5291 hold szinte uradalmi erdeje, melly tölgy, bikk és hársfákból áll, s tele vadakkal. Bora savanyu; gyümölcse kevés. Régi várának romjai közel a városhoz egy hegytetőn szemlélhetők. Birja h. Eszterházy.

Szász, magyar-német falu, Baranya vmegyében, közel Tolna vmegyéhez, Pécstől 6 óra. 1043 lakossal, kik közt 1003 r. kath., 21 evang., 19 zsidó, nyelvre nézve 720 magyar, 320 német. Van derék paroch. temploma. Agyagos határa főleg rozsot terem, s kiterjed 3406 holdra, mellyből urbéri beltelek 57 h., szántóföld 1084 h., rét 257 h.. szőlő 270 hold majorsági beltelek 2⅜ h., rét 29 h., erdő 1204 hold. de ebben a legeltetés közös a lakosokkal. Birja a pécsi püspök.

Szász, m. falu, Poson vmegyében, Légh mellett, 305 kath. lak. Szép uri lakházzal, és kerttel, s jövedelmes vendégfogadóval a pesti utban. Határának egy része buzaföld, egy része

Digitized by Google

pedig homokos, s inkább rozsnak való. F. u. Bacsák család. Ut. p. Poson 3 óra.

Szásza, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyében, Ratkóhoz délre ½ órányira, 389 evang. lak. Szántóföldei hegyesek és szárazok; rétei jók. — F. u. többen. Ut p. Tornalja.

Szászberek, puszta, Külső-Szolnok vmegyében, Ujszász mellett, 136 kath. lak. F. u. b. Orczy György ör., h. Eszterházy.

Szászfalu, orosz falu, Bereg-Ugocsa vmegyében, közel a Tiszához, termékeny síkságon, 30 romai, 680 görög kath., 65 zsidó lak., g. kath., anyatemplommal, synagógával. Hires dohányt termeszt. Hajdan szászok lakták. F. u. b. Perényi, s a nyalábi uradalomhoz tartozik. Ut. p. N. Szőlős.

Szászfalva, oláh falu, Bihar vmegyében, hegyes völgyes vidéken, Élesdhez délre 1 mfd., 120 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa magának a helységnek kicsiny; hanem van itt egy vidék, mellyben 10 falu, u. m. Szászfalva, Krajnikfalva, Dubricsony, Gálosháza, Rikosd, Oláh-Kakucs, Magyar-Kakucs, Birtyin, Rév és Sonkolyos közösen bir szántóföldeket, réteket, külön legelőt és roppant — mintegy 20,000 holdnyi — erdőséget. E közös tért birják a váradi deák káptalan, gr. Batthyáni József és Vincze, gr. Kornis Károly, gr. Haller Sándor, Servánszky János, Sándor és Erzsébet, Nemes Ádám, Áron János stb. — Magát Szászfalvát birja a váradi deák káptalan.

Százfa, magyar falu, Abauj v.-megyében, 141 kath., 394 reform., 60 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. F. u. többen. Ut. p. Forró.

Szászoka, orosz falu, Beregh vmegyében, Nelipinához ¾ mfd., 261 g. kath., 3 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Német-Szászka, oláh-német kamarai mváros, Krassó vmegyében, a Néra vize mellett, hegyek közt, Oraviczától délre 3⅕ mfdnyire, 839 kath., 1186 n. e. óhitü, 2 evang. lak., kath. és óhitü anyatemplommal, postatisztséggel és váltással Oravicza és Fejértemplom közt, köves, hegyes határral minden földmivelés nélkül, gyönyörü és nagy erdőséggel, gazdag réz, vas- ón-bányákkal, márványtöréssel, bányahivatallal és helyettes törvényszékkel.

Oláh-Szászka, oláh f., Krassó vmegyében, a Néra vize mellett, 34 kath., 865 óhitü lak., s anyatemplommal, kősziklás határral.

Szászova, Zólyom vmegyében, dombon, ut. postája Beszterczebánya. Van 276 evang., 73 kath. lakosa, egy nagyszerü 1460-ban épült temploma, 12½ urbéri telke, s egy hegyi patakja, Földe homokos agyag, s meglehetös termékeny. Majorsági föld itt nincs. Birja Beszterczebánya v.

Szata, magyar falu, Vas vmegyében, 6 kath., 118 ref. lak. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Lövő.

Szatina, magyar falu, Baranya vmegyében, egy minden oldalról hegyekkel bekeritett völgyben, Pécshez 4 óra, 206 rom. kath. lak. Határán van urbéri beltelek 6 h., szántóföld 270 h., rét 115 h., szőlő 16 h., majorsági erdő 338 hold. — Birja a királyi kincstár.

Szatina, tót falu, Nyitra vmegyében, Szenicze fiókja. Ut. p. Holicstól 3¼ óra, 483 kathol. és evang. lakossal.

Szathmár-Németi, vagy csupán Szathmár, egy a legrégibb s legnevezetesebb királyi városok közül, Szathmár vmegyében, Debreczenhez keletre 12 mfd. távolságra. Szathmárt Németitől a Szamos választotta el hajdan, s az elsőt már Árpád magyarjai mostani helyén ta-

Digitized by Google

lálták, a mellette később épült Németit a Sz. István nejével Gizelával bejött németek szállották meg, a mint ezt II. András leveléből láthatni; aztán Szathmár Németivel összekapcsoltatván, egy szabad királyi várossá lett 1715 109 cz. A mostani szabályozás után, a Szamos már nem a két város közt, hanem Szathmár alatt délről folyik. Nevezetesebb épületei: a r. katholikusoknak ujan kiigazitott székes egyháza, melly jelenleg a magyarországi legszebb templomok közé tartozik; a reformatusok és g. katholikusok két-két szentegyházai, a kath. püspöki kastély és seminarium; a katona leány-nevelőintézet és apáczazárda, az irgalmas szerzet zárdája, szegények intézete, városház, rom. kath. lyceum s ref. gymnasium, sóház, postahivatal, és a városnak még épités alatt levő szinházi s casinoi épülete. Házak száma 1840. Népessége volt 1845-ben 14,446, kik közt nők 5599; férfiak, rom. és gör. katholikusok 3077, ágostaiak 70, reformatusok 5594, n. e. óhitüek 8, zsidók 128. Nyelvökre általában magyarok. Polgárok száma 450, köztök 40 választott polgár. Fő foglalatosságuk a kézmüvesség, kereskedés, föld és szőlőmivelés. A czéhes mesteremberek száma 1142, s ezek közt 368 csizmadia, 292 gubás, 156 timár, 81 kenyérsütő, 61 kádár, 29 mészáros stb. Kereskedő van 44, u. m. 8 fűszeres, 12 rőfös, 3 vasárus, 1 bőrkereskedő, 20 apró kalmár. Gyógyszertár az irgalmasbarátokéval együtt 4. Gyár egy sincs, a városi sörházat ide nem számitván. — Határa 30,000 holdat foglal el 1600 □ ölével számitva, s ezekből a belső telek 560 hold. Szántóföldei feketeagyagosak, felette termékenyek, s 14,000 holdat foglalnak el, réteik kövérek, s a gyümölcsösökkel, szilvásokkal együtt 6260 kaszásra terjednek; öt darab erdeje többnyire tölgyfákból áll, s 6102 holdat foglal el. A Bikk aljában, a várostól 3 órányi távolságra, az erdődi határral érintésben vannak szép renddel helyezett szőlőhegyei (4967 kapa), mellyek nem magosak, bennök kő épen nem találtatik, s igen termékenyek. A szőlők nem tőkére, hanem karikára müveltetnek, és igy egészen másképen, mint hazánk más bortermő vidékein. — A Szamos vize a határt hasítván, sok tekerületet képez, s a közöttök levő gazdag gyümölcsösök lankáknak neveztetnek. Haszna e folyóviznek a malmok forgatásában, harcsa, potyka, csuka, a hires kecsege és tok halak fogásában, és árjai által okozott földek, rétek, gyümölcsösök kövéritésében helyeztetik. De kártételei is tetemesek, s a város 10 ezer ölnyi töltést kénytelen tartani. A határ többi részét közlegelők teszik. Jótékony és tanuló intézetei: a szegények kórháza, változó számu betegekkel; az irgalmas szerzet 8 baráttal és 18 betegágygyal; r. kath. püspöki lyceum és kir. gymnasium; reform. gymnasium; katonaleány-nevelde, 30 apáczával és 70 leánynyal; kis katonanevelde készülőben; több romai, gör. kath., és reformatus elemi tanodák. Takarékpénztár, 500 részvényre, 20 pfrtjával. A város jövedelme 1844-ben 86318, 1845-ben 78008 forint. volt czüstben, s ez jött a korcsmáltatásból, sörházból, hidvámból, 7 vizimalomból, mészárszékekből, makkoltatásból, piaczi jövedelemből, Oroszteleken és Rézteleken birt jószágokból, stb. — De lássuk már röviden a város történetét és viszontagságait is. — 1217., 1230. még királyi erősség vala. 1203. II. András a zothmári németeket, kik Gizela királynéval jöttek be, igen szép szabadságokkal ajándékozta meg. 1261. V. István királynak mulatóhelye volt, s a szathmár-németieknek 1264. nevezetes szabadság-levelet adott. —

Digitized by Google

1330. hogy a németiek kir. vadászok voltak, irja Katona 8. k. 517. lap. — 1411. a város több magyarországi várakkal s helyekkel együtt Belgrádért cserében adatott György serviai despotának. 1164. Szathmáron pénzverő kir. kamara volt. 1501. II. Ulászló fenyegető parancsolatja által védelmezte a városiakat Geréb László erdélyi püspök ellen, ki a dézmák ki nem adása miatt a misemondást, gyónást, s egyházi temetést megtiltotta, s a halottakat a föld szinén büzhödni hagyta. 1543. I. Ferdinand Szathmárt Báthori Andrásnak, Kristófnak, Istvánnak ajándékozta, kik a várat a Szamos szigetén fölépitették. 1558. Izabella, Zápolya özvegye a lakosokat minden huszad, harminczad, s más vámok fizetésétől fölmentette; Balassa Menyhértet fő-kapitánynak tette, s Nagybányát három vmegye dézmájával neki adván, lakásul Szathmárt rendelte, de ez a várkatonákat maga részére héditván, a várat Ferdinand részére elfoglalta. Megboszankodván ezen Zápolya Zsigmond, Szathmárt török segitséggel keményen ostromoltatta, de Zay Ferencz kapitány vitézsége miatt sikertelenül. 1564. Balassa, katonáival Kassa vidékére ránduluán, Báthori István, Váradról szekereken vitt katonákkal, a lakosok egyetértésével estveli csordahajtáskor a várat hirtelen meglepé és visszafoglalá, lekonczolván előbb a német katonákat, s rabságba ejtvén Balassának nejét és gyermekeit. 1565. Svendi Lázár és Báthori András a vár visszafoglalására nagy erővel közelgvén, ezt Báthori István felgyujtatván, oda hagyta, s katonáival Váradra költözött, s igy a várat Svendi ismét felépittette. 1622. a szathmári vár Bethlen Gábornak békekötésnél fogva átadatott. 1645. a linczi békénél fogva Rákóczy György fejedelem nyerte el, ki a városiakat a közadótól fölmentette. — 1646. Rákóczy György elnöksége alatt, a reformatusok hires egyházi ülést tartottak itt, mellyre 115 predikátor jelent meg, s Geleinek az egyháziakban szabott rendo helybenhagyatott. 1657. jun. 26. a szathmáriak Rákóczy jószágait tüzzel vassal pusztitó lengyelekkel egyességre léptek, hogy pogány módra ne sarczoltassanak, s elégedjenek meg 2600 tallérral. 1659. a várat I. Leopold megbizottai általvették, s ekkor ujabban megerősittetett. 1660—1663. e környéken nagy pusztitást teve a tatár, s Szathmárt is felgyujtotta. 1668 I-sö Leopold megparancsolá, hogy a városban lakó nemesek szinte mint más polgárok adót fizessenek, s katonát tartsanak; ellenben a városiak a vármegye gyüléseiből ki ne zárassanak. Ugyan ez évben a vármegye gr. Nádasdy Ferencz országbirájához intézett levelében keservesen panaszkodik a szathmári német őrsereg erőszakoskodásai ellen, s kéri ezeket magyarokkal felváltatni. 1669. az elkeseredett nemesség a gombási erdőben lesben állván, a zsákmányra kirándult német katonákat megtámadta, nagy részét felkonczolta, vagy a Szamosba fulasztotta. 1680 Apaffy Mihály 24 ezer törökkel, erdélyiekkel a várat egy holnapig ostromolta, de sikertelenül. 1682 Tököly Imre fegyverszünés alatt a várat hadi fortélyal kezére keritette, de már 1684-ben katonái I. Leopold seregeinek feladák. 1686 a vérengezéséről s kegyetlenségéről ismeretes Caraffa Antal cs. tábornok Szathmárban szállásolt, s itt egy év alatt annyira sarczolá a szegény népet, hogy ez neki többet fizetett ekkor (61,033 ft. 20 k.) mint mikor királyi várossá lön (41,773 ft. 33 denár). 1703 Rákóczy Fer. vezérlése alatt felkelőket b. Károlyi Sándor és Bekker cs. tábornok Szathmárnál elszélesztették; de később a

Digitized by Google

vár gr. Forgács Simonnak, Rákóczy vezérének a német katonák által, alku mellett, hogy hadifoglyok maradjanak, áladatott; s ekkor a városiak részint a németek, részint a kuruczok pusztitásai által véginségre jutottak, s szőlőhegyeikbe költöztek ki. 1705-1706. Rákóczy több izben unszolá a várost, hogy a várat rontsa le, de sikertelenül. Végre 1711-ben Károlyi Sándor csakugyan elhányatta. Ugyan ez évben a békekötés, melly Debreczenben kezdetett, Károlyban folytattatott, Szathmárban bevégeztetett, gr. Pálffy János nádor közbenjárására, mellynek következtében Majténynál 12,000 válogatott magyar fegyverét letévén, I. József hűségére esküdt. 1804. az egri püspöki egyházmegye felosztatván, Szathmáron is állittatott egy uj r. kath. püspökség, mellynek megyéje kiterjed Szathmár, Marmaros, Ugocsa, Beregh, Ungh vármegyékre. A káptalan, melly 6 rendes kanonokból áll, az $183^{2}/_{6}$ 23. törvényczikk értelmében hitelességi kiváltsággal ruháztatott fel.

Alsó-Szátok, puszta, Nógrád vmegyében, Romhány mellett, Rétsághoz $1^{1}/_{2}$ órányira. Kiterjedése 516 hold, mellyből beltelek $19^{75}/_{100}$ h., szántóföld $260^{26}/_{100}$ h., rét $68^{55}/_{100}$, legelő és szőlőhegy $167^{64}/_{100}$ hold; erdő nincs. Szántóföldei, rétei rónán, szőlője s legelője dombokon feküsznek. A föld minősége agyag és szürke homok, melly legjobban megtermi ugyan a rozsot, de buzát, árpát, zabot, tengerit, lencsét, bükkönyt is jól terem; rétei jók, s a birtokosok szép magyar teheneket, tinókat tenyésztenek; juhokat nem. A Lókos pataka e pusztán vonul át, s rajta derék kőhid áll. Bora e vidéken a legjobbak közé tartozik. Nevezetes e puszta arról, hogy a romhányi ütközet alkalmával, Bercsényinek egy nagy csapatja a szátoki hegységen táborozván, a megáradt Lókos vizén által nem mehetett segitségére többi seregének, s megveretetése főleg e körülménynek tulajdonittatik. Végre e puszta nevezetes átkelési helyül szolgál; mert a gyöngyösi, pásztói, sziráki vásárokra erre járnak, és Szolnokról Ipolyságra erre hordják a sót, s az alföldre járó juhhajcsárok, tót fazekasok és bodnárok erre szokták utjokat venni. — Van e pusztán 2 uri lakház; egyik a Tapolcsányi örökösöké, másik Révay Gusztávé, melly igen régi, s hajdan jeles épület lehetett. Birtokosok: Bene Károly, Révay Gusztáv, Tapolcsányi János örök., Hamar Miklós. A puszta tagositva van.

Felső-Szátok, tót falu, Nógrád vmegyében, A. Szátok puszta mellett, Rétsághoz $1^{1}/_{4}$ órányira, dombos helyen, 458 többnyire kath. lak. Vendégfogadó. Határának kiterjedése bizonyosan nem tudatik, de van itt 24 egész urbéri telek, majorsági birtok pedig semmi. Szőlőhegye 105 kapa. Földe ollyan mint A. Szátoknak. A Lókos a réteken itt is keresztül folyik a dombon fekvő helység mellett, a kis forrásokból összejövő viz malomra is szolgál. Végre mocsáros helyei és egy tava szinte van. Birtokosa az egri káptalan.

Szátulbárb, oláhul, lásd Bártfalva.

Szatumik, oláh falu, Krassó v.-megyében, Lugoshoz fél mfdnyire, 5 kath., 536 óhitü lak., anyatemplommal, részint róna, részint dombos és termékeny határral. Birják: Jakabffy, Trautenberg, Asbóth, Borngaesser családok.

Szaturó, oláh falu, Arad vármegyében, 13 katholikus, 502 óhitü lakossal.

Szatymáz, puszta, Csongrád v.-megyében, Szeged város határán, postahivatallal és váltással Szeged és Kistelek közt.

Digitized by Google

Szava, magyar falu, Baranya v.-megyében, 12 kath., 412 ref., 6 zsidó lak. Ref. anyaekklézsia. Határa első osztálybeli; szőlőhegye, erdeje, vizimalma van. F. u. a siklósi uradalom. Ut. p. Siklós.

Százd, (Szatice), tót-német falu, Honth vmegyében, Ipolysághoz nyugotra 1½ mfd., 406 kath., 170 evangel., 3 ref. lak. Evang. templom. Gazdag határ. Bor, gyümölcs, dinnye, fa elég. F. u. gr. Steinlein stb.

Szebedrás, tót falu, Nyitra v.-megyében, 439 kath. lak. Kath. par. templommal. F. u. b. Braunecker özvegye. Ut. p. Privigye.

Szebeléb (Klieb, Sieben Brod), tót m. v., Honth vmegyében, Némethihez fél órányira, 1057 kath. lak., kik hajdan németek valának. Kath. paroch. templom. Bor- és gyümölcstermesztés. Derék erdő. Jó és elégséges legelő. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Selmecz.

Szeben, Cibinium, Sabinow, szabad kir. város, Sáros vmegyében, Eperjeshez éjszaknyugotra 2 mfdnyire, a Tarcsa vize mellett igen kies vidéken, 2590 tót lakossal, kik közt 1798 r., 200 g. kath., 576 evangel., 16 zsidó. Van kath. paroch. és 2 evangel. anyaszentegyháza, egy kegyesatyák collegiuma, gymnasiummal együtt, papiros malma. A város kőfallal van körülvéve; egyébiránt sok lent termeszt; sok és jó gyolcsot készit; borral kereskedik; gabonából, szilvából sok pálinkát főz. A szilva a házikertekben szokott megaszaltatni. 1406-ban Zsigmond szabadságot ad a városnak, hogy magát kőfallal bekerithesse. 1453-ban régi szabadságai megerősittetnek. I. Ferdinánd alatt királyi városi rangot, s több részjóságokat nyer. 1575-ben Maximiliántól Orkusa helységével ajándékoztatik meg.

Szeben, puszta Bihar vmegyében, Sz. János mellett, 1500 holdnyi igen termékeny róna határral. Birja gr. Frimont Béla.

Szebény, német-magyar falu, Baranya vmegyében, 1031 kath. lak., s paroch. szentegyházzal, bortermesztéssel. F. u. a pesti egyetem. Ut. p. Pécs.

Szebenye, puszta, Abauj vmegyében, F. Novaj fiókja, 6 kath., 20 ref., 6 zsidó lak.

Szebedin, tót falu, Zólyom v.-megyében, 24 kath., 249 evang. lak. Kathol. parochialis templom. F. u. a kamara.

Szebeszkó, vagy máskép Sz.-András, puszta, Thurócz vmegyében, Neczpálhoz ½ óra, 17 kath., 30 evangel. lakos., s egy omladozott templommal.

Szécs, tót falu, Nyitra vmegyében, Kosztolnafalva filial., 257 kath. lakossal. F. u. Bosányi család. Ut. p. Privigye.

Szécsan, oláh falu, Krassó v.-megyében, Bozsúrhoz ½ órányira, 197 óhitü lak.

Szécsán, német falu Torontál vármegyében, a Temes parton, Becskerekhez keletre 4½ mfdnyire, 1616 kath., 2 evang., 6 óhitü lak., szép két tornyu kathol. anyatemplommal, 87⁰₈ egész telekkel. Határa minden gabonát gabonát gazdagon terem; halászata a Temesben nem megvetendő. F. u. az auranai perjel.

Szecse (Kis), magyar falu, Bars vmegyében, Levához 1 mfd., 49 kathol., 6 evang., 376 ref. lak. F. u. h. Eszterházy.

Szecse (Nagy), magyar falu, Bács vmegyében, a Garan mellett az esztergomi országutban, 52 kath., 385 ref., 13 evang. lak. Ref. anyatemplom. Földe, rétje termékeny; legelője tágas; ordeje is van. F. u. h. Eszterházy.

Szécsény, magyar falu, Sopron

Digitized by Google

vgyében, Sopronhoz keletre a győri postautban 2 mfd., 350 kath. lak. Van 413 hold szántóföldje, 58⅛ h. rétje, 80 h. legelője, 20¾ h. kertje. Földje 3-ik osztálybeli. Urbéri földesgazda 45. Birják e helységet ugyanazok, kik Pinnyét, lásd Pinnye.

Szécsény, magyar falu, Vas v.-megyében a Gyöngyös mellett, 556 kath., 3 ref. lak. Kath. paroch. szentegyház. Termékeny buzatermő határ. F. u. Ebergényi Benedek és Victor. Ut. p. Szombathely.

Szécsény, magyar m. v. Nógrád vmegyében, egy gyönyörü termékeny dombos rónaságon: 2489 kath., 43 evang., 8 óhitü, 561 zsidó lak. Ékesitik ezen várost a volt gr. Forgács József majd Pulszky Ferencz kétemeletü szép kastélyja, egy pompás angol kerttel együtt, mellyben sok különböző ritka bel és külföldi növények, virágok gyümölcsök találtatnak; továbbá a ferenczieck monostora (zárdája) és szentegyháza, több uraságí épületek és csinos magán házak. A katholikusoknál a Sz. Ferencz szerzetbeli atyák teszik a plébánia szolgálatot, a számos zsidóknak pedig helyben van Synagogájok és rabbijok. Határja Szécsénynek igen áldott: igy az Ipoly felé gazdag rétekkel, délre termékeny szántóföldekkel, majd szép makkos erdőséggel, és szőlőhegygyel dicsekedhetik. Lakosai részint földmivelők, részint mesteremberek, s a város birája régtől fogva hadnagy nevet visel. Sikon fekvő régi várának, most csupán némelly maradványait láthatni, s többféle viszontagságai közt el nem mellőzhetjük azt megjegyezni, hogy 1705-ben itten gyültek össze a dunamelléki confoederatus vmegyék, a mikor II. Rákóczy Ferenczet fejőknek választván, ez alkalomra emlék pénzt is verettek. Birják több közbirtokosok.

Szécsény-Kovácsi, magyar falu Nógrád vmegyében, 258 kath., 48 evang., 4 ref., 5 zsidó lak., s több szép uri lakházakkal. Földjei a térségen termékenyek; erdeje növendék. Az Ipoly ezen falut félhold formára bekeriti, s itten jóval mélyebb lévén mint egyebütt, halászatja is jövedelmesebb. F. u. Bibithi-Horváth, Fáy, Tapolcsányi, Ambrózy, Radványi, smt. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Szécsényke, magy. falu, Honth vmegyében, Ipolysághoz 1½ mfd. 360 kath. lak. Kath. paroch. templom. Kastély, szőlőhegye, földje, rétje termékeny. F. u. Liptay, Tersztyánszky, Illésy.

Felső-Szécsényke, német-magyar falu, Nógrád vmegyében, 401 kath., 40 evang., 34 zsidó lak. kik dohány termesztéssel keresik élelmöket. Synagóga F. u. Baloghy László. Ut. p. Rétság.

Szecső, magyar falu, Pest vmegyében, Pesthez keletre 4¾ mfd., 1500 kathol., 15 zsidó lak., paroch. templommal. Erdők közt fekszik, hegyes völgyes vidéken. Szántóföldjei homokosak; bort terneszt; erdeje sok és szép. Birja Eszterházy herczeg, s a bujáki uradalomhoz tartozik.

Német-Szecső, magyar falu, Vas vmegyében, 134 kath., 13 evang., 118 ref., 14 zsidó lak. F. u. a Dienes nemzetség smt.

Molna-Szecső, magyar falu, Vas vmegyében, 92 kath., 5 evang., 315 ref. lak. F. u. h. Batthyáni.

Egyházas-Szecső, magyar falu, Vas vmegyében, 134 kath., 5 evang., 43 ref. lak. Kath. paroch. szentegyház. F. u. a Szecsődy nemzetség.

Terestyén-Szecső, magyar falu, Vas vmegyében, 60 kath., 14 evang., 56 ref. lak., ref. anyaszentegyházzal. F. b. h. Batthyáni, s mások. Mind a 4 Szecsöd Körmönd, és Hidvég közt fekszik a Rába környé-

Digitized by Google

kén, termékeny földekkel és rétekkel. Ut. p. Körmönd.

Szedékerte, tót falu, Sáros v.-megyében, Ternyéhez egy órányira: 432 kath., 40 evang., 40 zsidó lak. Termékeny határ. Erdő. F. u. a Dessewffy nemzetség. Ut. p. Bártfa.

Szederkény, puszta, Heves vmegyében, Istenmezején felül: 197 kath. lak. F. u. Csernus, Radics örökösök, Szalatnay, Brezovay.

Szederkény, magyar falu, Borsod vmegyében, közel a Tiszához, a Sajó beleszakadásánál, Miskolcztól $1^{13}/_{16}$ állomásra, Szöged, Sajó, Örös és Kisfalud szomszédságában, róna vidéken. Használható földe 10,197½ hold, mellyből 1435 h. szántó föld, 8762½ hold rét és legelő. Felszabadult jobbágy telke $29^{3}/_{4}$. Lakosa: 1141, ebből 71 r. kath., 5 g. kath., 1043 ref. 3 evang., 19 zsidó, ref. anyaegyházzal. Birtokosok gr. Erdődy György, özv. Fáy Barnabásné, gr. Fáy István. A határ minden gabonát bőven terem, kevéssé szikes, azonban kivált bő legelője jó, s baromtenyésztésre igen alkalmas. Van három tava, s a Tiszában bő halászata, de az árvizektől is sokat szenved.

1651-ben Lorántfy Zsuzsánna e helyet, mint pusztát ajándékozta 32 hajdu családnak, később is e hely a Rákócziaktól több kedvezéseket s kiváltságokat nyert, különösen 1703—1704—és 1705-ik évekről, melly időről e hely város név alatt is fordul elő. Rákóczy halastavának helyét a Tiszán tul a Kisfaludi határban a Tetemvár körül most is mutogatják. 1733. máj. 26-káról emlékezetes az iszonyu szélvész, melly a házakban és fákban iszonyu pusztitásokat okozott. Mint Rogerius váradi kanonok munkája 28. fejezéséből kitetszik, közel e helyhez ment végbe IV. Bélának a tatárokkal való szerencsétlen ütközete, hihetőleg a sajó-szögedi határnak e helységgel határos része az időtől nyerte a Tábor föld nevezetét.

Szederkény, német falu, Baranya vmegyében, 525 kath. lak., s fiókegyházzal, bortermesztéssel. F. u. a pesti egyetem. Postahivatal és váltás Mohács és Pécs közt.

Szedliczna, tót falu, Trencsén vmegyében, a Vágh balpartján: 158 kath., 33 evang., 30 zsidó lak. Termékeny határ; jó rét és legelő; erdő; synagoga. F. u. többen. Ut. p. Trencsén 1 óra.

Szedlicse, orosz tót falu, Sáros vmegyében, Eperjeshez dél-nyugotra 2 mfd. 271 r. kath., 350 g. kath., 19 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Nagy erdő. F. u. többen. Ut. posta Eperjes.

Szedlicske, tót falu, Zemplén vgyében, a csicsvaaljai vártól délnek, az Ondava völgyében, N. Mihályhoz 3 óra. Földjének ⅔ rónaság, ⅓ hegyes; kiterjedése 1281 hold, mellyből beltelek 103 h., szántóföld 730 h., rét 241 h., legelő 207 hold; van ezenkivül vagy 200 hold erdeje is. Ebből urbériség $13^{5}/_{8}$ telek után 325 h., 110 h. rét, 80 h. legelő, többi majorság. Földje a rónaságon termékeny, a dombokon sovány. Lakja 240 görög, 220 romai kath., 5 ev., 70 zsidó. Lakosai renyhék, s az italt módnélkül szeretik. Határában az Ondava vizén kivül van még egy a hegyekből lefolyó árka, elegendő mészköve, melly háznagyságu kősziklákból a csicsvaaljai vár felé csö dombon jobbra-balra emelkedik. Birják Farkas István, gr. Barkóczy János, Raksányi, Horváth, s más kisebb birtokosok. G. kath. anya, r. kath. fiók egyház.

Szedlincsne, puszta, Honth vmegyében. A. Badin fil. 22 kath. lak. Unyatinnal határos, vendégfogadóval.

Szedmerocz, tót falu, Trencsén vmegyében, Pruszkához ½ óra: 260 kath., 2 zsidó lak. Földje néhol ter-

Digitized by Google

mékeny, különben hegyes, köves. F. u. gr. Königsegg. Ut. p. Trencsén.

Szeged, Szegedinum, Szegedin. Ezen régi nevezetes és népes város fekszik Csongrád vmegyében, az ész. szél. 46°/ 16¹/ 20¹¹/, és a k. h. 37/° 49¹/ 30¹¹/ alatt, a Tisza jobb partján, ott, hol a Maros a bal oldalon vele összefolyik, sik térségen, Pesthez 21, Szabadkához 4, Temesvárhoz 14 mfdnyi távolságra. Áll a belső városból, vagy Palánkából, a Sz. Rókus, felső, és alsó külvárosokból, s mindenikben van egy kath. paroch. szentegyház, s a két utolsó városban minoriták, és sz. ferenczieк teszik a plebánia szolgálatot. A buza piacz (Fruchtmarkt) több sor házat foglal magában, s jelenleg a városnak ezen része igen szép kezd lenni. Vára, melly hajdan nagy erősség volt, ezen nevet most nem érdemli, s katonai és fenyitőházi épületekből áll. A vár és város között lévő térségen a nagy vásár, a Rókus városban a baromvásár szokott tartatni. A Tiszán való általmenetelre a vár szegletónél egy hajóhid szolgál. A házak többnyire alacsonyak, de lehet emeletes házakat is számosan látni, kivált a belvárosban. Jelesebb épületek a két kath. parochialis, s a minoriták, és a sz. ferenczieк igen régi nevezetes szentegyházain, és zárdáin kivül: a n. e. óhitüek szép temploma a belvárosban, a derék és alkalmas oskolai épület, a pompás és jó izléssel készült városháza, a várral általellenben, a roppant polgári ispotály a Rókus városban, a sóházi épületek, stb. Van itt még egy kisebb óhitü szentegyház, és synagóga. Népessége a városnak: 35,861 lélek, kik közt, 1589 n. e. óhitü, 54 evangelikus, 43 reformatus, 681 zsidó, a többi r. kath., s nyelvökre nézve általjában magyarok, mert a kevés rácz ok, görögök, németek, és zsidók nagyobbára szinte értik és beszélik a magyar nyelvet. Határa Szegednek roppant kiterjedésü, s 187,682 holdat foglal magában; földe kevés részben fekete agyag, sokkal nagyobb részt sárga és fekete homok. Lakosai sok és szép szarvasmarhát, jeles lovakat (kivált mellyek mezőhegyesi ménektől származnak) igen sok juhot és sertést tartanak, szőlőskerteket mivelnek, a dohány termesztést nagyban üzik és fuvaroznak. Továbbá számos és mindenféle kézmüves találtatik itt, igy szinte egy szóda-gyár, könyvnyomtató intézet, s mintegy 80 malom a Tiszán. Túl a vizen pedig Új-Szegeden (már Torontál vmegyében) hazánkban leghirescbb hajó-csinálás létezik. Kereskedésre kedvező fekvés lévén a városnak, ez valóban nagy fontosságu, kivált dohányra, gyapjura, gabonára, épületi fákra, és marhára nézve. Továbbá a szegedi szappan, mind szépsége, mind olcsósága miatt kapós áruczikk lévén, ezzel jövedelmes kereskedés üzetik, kivált pesti vásárok alkalmával. Végre a török tartományok, és az austriai birodalom közt folytatott transitó kereskedésből nevezetes hasznot lát. Mind ezen hasznok következésében Szegednek polgárai vagyonosok, e mellett hiven megtartották ősi szokásaikat, erényeiket, minélfogva most is egyenes lelkü, vendégszerető, és buzgó hazafiak, kik közt minden időben, részint a katonai és polgári pályán, részint a tudományokban többen jelesen kitünteték magukat. Van itt egy jó karban álló kath. gymnasium és philosophiai oskola (lyceum), a kegyes oskolabeli atyák vezérlése alatt, említést érdemlő phisikai eszközök gyüjteményével; capit. oskola, egy nagy országos fenyitőház, mellyben nem csak magyarországi, hanem más austriai tartománybéli rabok is tartatnak; sóház, és só szállitási-hivatal, harminczad posta tisztség, roppant pol-

Digitized by Google

gári ispotály, kaszárnya, több gyógyszertárak és vendégfogadók.

Eredete a városnak bizonytalan, de a régi irományok szerint II. András idejében kezdett gyarapodni. IV. Béla a tatár pusztitás után Tápé faluval ajándékozta-meg a vissza költözötteket, hozzá kapcsolván még Vártót. Szabadságait, s kiváltságait Szegednek igen számos királyok részint megerősitették, részint ujakkal is pótolták, nevezetesen, I. Károly, Zsigmond, Corvin Mátyás 1454. és 1469-ben, II. Ulászló 1498-ban, Maximilian, II. Ferdinand 1631-ben, III. Károly 1719-ben. Királyi város lett 1715-ben. Nevezetesebb története e következő: itt köttetett meg 1444 jun. 13-kán a békesség a török és I. Ulászló közt, mellynek felbontása a várnai ütközet által olly érzékenyen megboszultatott. 1458-ban december hónapban, a magyar Rendek itt országgyülést tartván, III. Fridrik ellen a háborút elhatározták. II. Ulászló alatt a hires csehekből álló fekete sereget rablásai miatt, Kinizsy Pál Szeged környékén tette semmivé. Ugyan II. Ulászló alatt Dózsa György, fellázadt pór-haddal Szegednek indúlt, de itt a polgárok felfegyverkezvén, Csanádnak vette útját. A mohácsi veszedelem után Zápolya János közel 40,000 emberrel itten állapodott meg, s Solimán hazamenete után innen indult Budára. 1551-ben Muhamet nagy vezér a várost elfoglalta, itt várat épitetett, s ezután egész 1686-ig török kézben maradt. 1709-ben és 1710-ben nagy döghalál, 1777-ben 1788-ban éhség uralkodott. A többszöri árvizeket, s tüzeket elhallgatván, csak azt emlitjük, hogy legközelebb 1836-ban augustus és september hónapokban a nagy szárazságon kivül, még a gyakori gyujtogatások is rémitették a szegény lakosokat. 1849-ben juliusban a magyar országgyülés Pestről ide költözött, de innen is csakhamar Aradra kénytelenitették székét áttenni.

Új-Szeged, magyar m. v. Torontál vmegyében, Szegeddel általellenben a Tisza bal partján: 552 kath., 2 evang., 4 ref., 6 óhitü, 18 zsidó lak., szép kertekkel, s élénk kereskedéssel. De legnevezetesebbé teszik ezen helyet hajógyárai, hol egész magyarországban legszebb, s legnagyobb hajók készülnek, mellyek mind a Dunára, mind a Tiszára alkalmazhatók. Ezt a helyet a kamara birta, de Szeged szabad királyi város magának megcserélte, némelly puszta részeket adván érette Csongrád vmegyében.

Szegegyháza, puszta, Szabolcs vmegyében, Uj-Fejértóhoz északra: 18 r. kath., 5 evang., 19 ref. 63 g. kath., 33 zsidó lak. Igen tágas és gazdag puszta. F. u. Szilassy, s azok kik Fejértót birják.

Szegfalu, magyar falu, Zala vmegyében, 109 kath. lak. F. u. többen. Út. p. N. Kanisa 3 óra.

Szeghalom, régi magyar helység, Békés vmegyében, közel Bihar vmegyéhez, Békéshez északra 4 órányira: 45 kath., 5551 ref., 10 evang. lakosokkal, 750 házzal, ref. templommal s oskolával, több csinos uradalmi épületekkel. Az utczák rendezve vannak, s a házak közt sok csinos épület találtatik, csak kár, hogy a tüzi veszedelemnek nagyon ki van téve a nádtetők és nád udvarkeritések miatt. Ékességére szolgál a helységnek a Kárász ur jó izlésü háza, egy mellette lévő virágos, gyümölcsös kerttel, s szinte a gr. Festetics épülete. Határa lapályos fekete föld, néhol szikes, néhol vizjárta rétes, szárazság idején felette megkeményedő. Termesztenek rajta kétszeri szántás után buzát, árpát, zabot, kölest; tartanak szép szarvasmarhát, lovat, juhot, és igen sok sertést. Az uraság-

Digitized by Google

nak több ezer felette nemes selyem birkái, s czimeres szarvasmarhái vannak, mellynél fogva a lakosoknak jó alkalmuk van barmaik nemesitésére, s ezt használják is. Szőlőskertjeik gyenge borát magok emésztik, gyümölcsfáik vadak, az oltást nem gyakorolják. A Sebes-Körös áradásai ellen sok töltések és ásott fokok csináltattak. A halászat benne kevés figyelmet érdemel; ellenben az itteni lápokban nád nagy bőséggel vágatik. — Szeghalom igen régi helység lehet, mert a váradi regestrumban Sceguholm és Zieghulm név alatt már 1200 táján gyakran fordul-elő, nevét pedig vehette a Sebes Körös tekerületében lévő halomtól, mellyen most gr. Festeticsnő magtára s pinczéje vagyon. F. u. Kárász Miklós Septemvir örök. és gr. Festeticsné.

Szeghegy, német-magyar falu, Bács vmegyében, a szabadka-ujvidéki postautban, ut. postája K. Hegyes ¼ óra. Lakja 1600 ágostai, 100 ref., 60 r. kath., evang. anyatemplommal. Határa 1200 □ ölével 8972 hold, mellyből urbéri szántóföld 96 telek után 3802 h., rét és beltelek 2311 h., jó legelő 2353 h., szőlő 276 h., tó 16 h., utak 214 hold. Majorság nincs. Határa homokos s Bács megyében 4-ik osztályú. Vajjal kereskedik. Birja a k. kamara.

Szeghi-Long, magyar népes puszta, Zemplén vmegyében, a Bodrog mellett, Liszkához ½ óra. Határa kiterjedését nem tudhatni, de van jó de kevés szántóföldje, kövér rétjei, vagy 150 hold legelője, mellyet azonban Kisfalud helysége is használ; jeles bort termő szőlőhegye, Meszes nevű tava. Lakja 170 romai, 85 görög kath., 30 ref., 20 zsidó, kik mindnyájan zsellérei voltak az alapitványi kincstárnak, melly itt főbirtokos, s van 20 h. szántó, 75 h. majorsági rétje, ezenkivül bir itt 16 h. földet gr. Péchy Emanuel, korcsmát föld nélkül gr. Szirmay Tamás, egy vinczellér házat gr. Vay Ábrahám.

Szegvár, magyar falu, Csongrád vmegyében, a Kurcsa vize partján, Szenteshez 1, a Tiszához fél mfdnyi távolságra: 4508 kath., 10 ref., 25 zsidó lak. Itt van a megyének diszes vármegyeháza, egy emeletü egészséges tömlöczeivel. E mellett nevezetes épületek még itt: a kath. paroch. templom és plébánia, az uraság házai, vendégfogadó. F. u. a gr. Károlyi nemzetség, de vannak itt szabad cur. udvarok is, névszerint a Vidovich családé.

Szegvár, magyar falu, Zala v.-megyében 312 kath., 3 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal. F. u. Gál Miklós, cs. k. kamarás. Sümeghez 2 óra.

Szehánfa, puszta, Somogy v.-megyében, F. u. Guzics nemzetség. Ut. p. Kaposvár.

Szék, puszta, Nyitra vmegyében, Mocsonok filial. 15 kath. lak.

Szék, oláh falu, Bihar vmegyében, erdők között, rónaságon, a váradi deák püspök béli uradalmában, 404 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 481 h. szántóföld és rét, s 1403 h. erdő, s az csupán majorság, a szántóföldek urbériek. Hajdan a Teleki nemzetség birta, s a kastély omladékai nem rég még látszottak. A béli urad. tisztek itt szőlőket tartanak, s a kövecscsel kevert sárga föld igen jó bort terem. Földje kevés javitással jó, s lótartásra különösen alkalmas volna, mivel a határnak lapályra menő részét felette szereti. E lapályon, közel a helységhez egy nagy kerek nádas tó van, mellynek iszapja felette mély és soha ki nem szárad; vize kevessé sós levén, a marhák, lovak felette szeretik. Erdeje makktermő, s itt terem legtöbb gyalogfenyő. Patakja 2 malmot hajt.

Szék, magyar falu, Heves vme-

Digitized by Google

gyében, Pétervásárhoz keletre ¾ mfd. 549 kath., 5 evang. lak., fekszik nagy kopasz hegyek közt, mély völgyben. Van egy kősziklákból fakadó sóstartalmú forrásvize, és nevezetes kőbányája, mellyből zöld, vörös, és sárga szinű köveket ásnak. F. u. b. Orczy Józsefné, Széky, Lipcsey, Dapsy Raphael, Papszász György örök., Elek árvái.

Szék, puszta, Veszprém vármegyében, közel Devecserhez.

Magyar-Szék, magyar falu, Baranya vmegyében, egy hegy tövében, Pécshez 2½ óra a dombóvári országutban, 460 kath. lak., paroch. templommal, vendégfogadóval. Határa 1571 hold, mellyből urbéri belsőség 16 h., szántóföld 492 h., rét 172 h, legelő 400 h., szőlő 45 h.; majorsági beltelek 2¾ h., erdő 442 hold. Földje sárga agyag s főleg rozsot terem. Birja a pécsi székesegyház.

Német-Szék, német falu, Baranya vmegyében, Magyar-Szék tőszomszédságában, 420 r. kath., 6 zsidó lak., kik német eredetűek ugyan, de magyarul is jól beszélnek. Sárga agyagos határa 1477⅛ hold, mellyből urbéri belsőség 32⅝ h., szántóföld 646 h., rét 226 h., 138 h. legelő, 71 h. szőlő; majorsági beltelek 2 h., szántóföld 5 h., rét 6. h., erdő 348 hold. Birja a pécsi kath. seminarium.

Székas, oláh falu, Temes vmegyében, Lippához délre 6 órányira, 608 n. e. óhitű lak., anyatemplommal. Határa 3838 hold, mellyből 202 hold belsőség, 105 h. legelő, 257 h. rét, 516 h. szántóföld, 55 h. szorgalom föld, 427 hold majorsági szántóföld, 170 h. rét, 830 h. bokros legelő, 1307 hold erdő, 69 h. vizmosás és utak. Határa hegyes ugyan, de azért megtermi a zabot buzát, s kevesbbé a kukoriczát. A lakosok legelőjöket szilvafákkal ültetik be. Birja Nikolics Dániel ur.

Székas, oláh falu, Krassó vmegyében, 13 kath., 1991 óhitű lak., anyatemplommal, postatisztséggel, és váltással Oravicza és Dognácska közt, hegyes erdős határral, gyümölcsösökkel. F. u. a kamara.

Szekcső, (Duna), magyar-német-rácz m. v. Baranya vmegyében, a Duna jobb partján, egy kellemes s kereskedésre alkalmas vidéken, 3005 kath., 581 óhitű, 7 evang., 23 zsidó lak. Kath. és óhitű anyaszentegyházak. Postahivatal. Szép urasági kastély és kert. Dombos határa igen szép buzát terem; erdeje nagy; szőlőhegye tágas; legelője elég; juhtenyésztés. Ezelőtt nem rég a városon kivül lévő dombon valamelly vár omladékai látszottak, s maradványaiból romai műre lehetett gyanitani, de ezek már ma alapkövig lerontattak, s kövei más épületre vitettek. Hajdani birtokosa a városnak és várnak a Jakosich nemzetség vala; erről ment a Bezerédyekre. Jelenleg földesura a Bésán nemzetség.

Kapos-Szekcső, magyar-német falu, Baranya vmegyében, Tolna vmegye szélén, rónaságon a Kapos vize mellett, Pécshez 6 órányira. Lakja 445 r. kath., 411 evang., 13 zsidó, nyelvet illetőleg 458 magyar, 400 német. Evang. anyaekklézsia. Homokos határa 2690 hold, mellyből urbéri beltelek 47 h., szántóföld 869 h., rét 377 h., legelő 462 h., 243 h. szőlő; majorsági beltelek 1⅞ h., szántóföld 107 h., rét 531 h., erdő 50 h. Sok dohányt termeszt. Birja herczeg Eszterházy.

Székegyháza, puszta, Csanád vmegyében, ut. p. Tót-Komlós ½ óra.

Székely, magyar falu, Szabolcs vmegyében, N. Kállóhoz északra 3 kis órányira: 113 rom., 44 g. kath., 309 ref., 4 n. e. óhitű, 25 zsidó lakos., reform. anyatemplommal. Határa igen termékeny; van 2⅛ első osztálybeli

Digitized by Google

egész telke. Földes ura Zoltán, Madácsy.

Kis-Székely, magyar-német falu, Tolna vmegyében, 969 kath., 9 evang., 10 zsidó lak. paroch. szentegyházzal, termékeny szántóföldekkel, szép erdővel. F. u. b. Szina György. Ut. p. N. Dorog.

Nagy-Székely, (Magyar és Német Székely), német-magyar falu, Tolna vmegyében, 109 kath., 99 evang., 1840 ref., 10 zsidó lak. Itt mind a német, mind a magyar ajku reformátusoknak külön anyaekklézsiájuk van, de a németeké számosabb. Lakosai igen szorgalmatosak, és szép lovakat tenyésztenek. F. u. b. Szina György. Ut. p. Nagy-Dorog.

Székelyhid, magyar mezőváros, Bihar vmegyében, mind Debreczentől, mind Váradtól és N. Károlytól 5 mértföldre; posta helyben. Egy része a városnak kies dombon fekszik, s ez hajdan Székelyváros nevet viselt, különös birája, s r. kath. lakossága volt, holott a hegy alatt a lapályban elterjedő alsó város, mellyet ismét reformatusok laknak többnyire maiglan is, neveztetett Székelyhidnak, szinte külön birája levén: de a mult század végével mind a felső mind az alsó város egyesittetvén, együtt is csak Székelyhidnak neveztetik. Határa, mellynek kisebb része dombos, nagyobb része róna, tesz összesen 13,072$^3/_8$ holdat 1100□ölével; mellyből 3917$^1/_8$ hold szántóföld, 2772$^5/_8$ h. kaszálló, 1292 h. legelő, 2114$^2/_8$ h. erdő, 947$^1/_8$ h. nádlórét, 496 h. belső telek; 1357$^6/_8$ h. szőlő, 15 h. temető, külső majorok 30$^1/_8$ h., utczák 15 hold. Egész urbéri telek: 103$^7/_8$ — A fennevezett mennyiségből ismét urbéri belső telek 469$^1/_8$, szántóföld 2909$^1/_8$, kaszálló 1565$^3/_8$ hold; majorsági: belső telek 26$^4/_8$, külső majorok 30$^1/_8$, szántóföld 1008$^6/_8$, kaszálló 1207$^2/_8$ hold. — Földje fekete agyag, melly trágya mellett bőven fizetne, de nem trágyáznak; kétszeres, tengerit leginkább terem. Dombon levő szőlőhegye hires fejér bort ad. Folyóvize az Ér, s egy kis patak. A patak a hegyek tövéből eredvén, nyugotra folyik az Ér vizébe, ez pedig a város nyugoti része alatt északról délre lassan folydogál. Szabályozása már munkába vétetvén, eddig is sok föld menekült meg a posványos viztől. Erdeje, szinte mint a szőlő, alacsony hegysoron fekszik, s többnyire tölgycser fákból áll. — Népessége 3441 lélek, kik közt 2239 reformatus, 1079 r. katholikus, 46 görög kath., 11 n. e. óhitű, 25 ágostai, 41 zsidó, földes gazda 382, zsellér 108, lakó 116, kézmüves 86, boltos 2. Gyógyszertár helyben van, s Biharnak egyik fő orvosa itt szokott lakni. Jelesb épületei: a dombon levő kath., s a lapályban épített reform. paroch. szentegyházak; egy régi modoru zárdához hasonlitó urasági kastély, ennél különb az uj magtár a piaczon. — Régi omladozott vára a várostól észak felé esik a rétek között. Mikor épült, nem tudhatni; de épitése azért nevezetes, mivel a vizbe sürüen levert vastag fákra, mellyek vastag fákkal bedeszkáztattak, és földdel meghordatván, a várfenéknek egész területe vastagon beborittatott, s kerülete keményen kiégetett téglafallal is bekeritteték, melly 1663-ban a váradi basával tett egyességnél fogva rontatott le. — Hetivásárt, még pedig igen látogatottat minden pénteken tart; ezenkivül országos vásárra öt re van szabadalma, de még ezentul is mind a három nagy ünnep előtt egy egy országos vásár tartatik itt. Azonban baromvására csak kettő van, u. m. februarban Susanna-vásár előtt való csötörtökön, és novemberben Katalin vásár előtt való csötörtökön. — A város feje egy uradalomnak, mellyet bir özvegy gr. Stubenberg Gusztávné, és

Digitized by Google

fia gr. Stubenberg József. Székelyhid Toféus Mihály erdélyi hires ref. püspök hazája volt. Lásd életét Bod Péter smirnai szent Policarpusában 109 lapon.

Székelytelek, oláhul (Szityityelek), oláh falu, Bihar vmegyében, dombos vidéken, Váradhoz 2½ mfdnyire, 519 n. e. óhitü, 170 gör. kath., 8 ágostai, 2 zsidó lak., két anyatemplommal. Határa 2000 hold, mellyből urbéri szántó 500, rét 250, majorsági erdő 1250 hold, de legelőnek is használtatik. Földe agyagos és meglehetős, rétjei nagyon jók; erdeje szép cser és tölgyfákból áll. Birja a váradi deák káptalan.

Szekér, puszta, Zólyom vmegyében, Zólyom filial. 75 lak.

Kis-Szekeres, magyar falu, Szathmár vmegyében, F. Gyarmathoz egy órányira: 3 kath., 284 ref., 11 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Földe kövér; rétje nem bő; erdeje meglehetős. F. u. gr. Majláth Antal, Domahidy, Ilosvay, Isák, Mándy, s. m.

Nagy-Szekeres, magyar falu, Szathmár vmegyében, 50 r. kathol., 398 ref., 10 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Fekszik Gegő pataka vagy tó mellékén, melly hallal, csikkal bővölködik, kivált ha a Szamos árjából részesül. Földje szép buzát és dohányt terem: van egy tiszta Körisfa erdeje, s egy meglábalhatlan kerek tava, mellynek vizét a köszvény ellen foganatosnak tartják. F. u. a b. Barkóczyak, Isák, Morvay, Mándy, Domahidy, stb.

Szekeres, puszta, Honth vmegyében, Szalka mellett, Esztergomhoz 3 óra.

Székes-Fejérvár, (lásd Fejérvár.

Székesút, oláh mezőváros Temes vmegyében, az Aradról Torontálba vivő jó országutban, 2½ mfdnyire, 150 német kath., és 2359 n. e. óhitü lak., kiknek nejök mindenféle ruha szöveteket készitenek. Van itt egy nagyszerü, szép belszerkezetü óhitü templom, 3 óhitü lelkész, igen csinos kath. kápolna, kath. és óhitü tanoda, derék vendégfogadó. Határa 8299 h., mellyből 5335 hold szántóföld, 1524 h. rét, 536 h. legelő, 334 h. házhely, 570 h. kivágás. Urbériség: 5583; majorság: 2716 hold. Földe gazdag fekete porhanyós, néhol szikes, főleg buzát és kukoriczát terem. Juhot a Berctan fajból tartanak. A Maros elválasztja a határt Arad vmegyétől, s mellette mintegy 90 hold füzes van, melly alkalmas vesszőkkel bővölködik, s van benne fáczány is. A várostól nem messze áll az uradalmi sörház és szeszgyár. Az egész határban a legelő igen kövér, és bőséges széna is terem. Galambos és Aranka patakok a határt keresztül futják. Országos vásárt hármat tart, u. m. jan. 27., jun. 27. és sept. 4-kén, és hetenkint csütörtökön mindig. Jelenlegi birtokosa: b. Szina György.

Szeklencze, orosz falu, Máramaros vmegyében, 1105 g. kath., 230 zsidó lak., g. kath. paroch. templommal. Határa vadvizes és sovány; rétje, legelője elég. Birják Bay, Darvay, k. kincstár, Mándy, Nagy, Kovács, Rácz, gr. Teleki, Ujfalusy, Uray, Szőllősy családok.

Székó, orosz-tót falu, Ungh v.-megyében, Unghvárhoz északra 1¼ mfdnyire: 143 r., 230 g. kath., 7 ref., 23 zsidó lak. F. u. Pribék, Ibrányi, s. m.

Szekszárd, magyar m. v. Tolna vmegyében, s egyszersmind fő városa Tolna vmegyének, 7920 kath., 10 ágostai, 1900 ref., 15 zsidó lak. kath. és ref. paroch. szentegyházakkal. Fekszik a boráról nevezetes szekszárdi hegy tövében, igen kellemes vidéken. Keleti róna határát a Sárviz barna vize nedvesiti. Fő ékessége: a hegyre épült diszes vmegycház, melly

Digitized by Google

hajdan vár formára körülkeritett kolostor és apát-lakás volt. Van itt fő nemzeti kath. oskola, selyemgombolító-ház, jól elrendelt kórház, gyógyszertár, vendégfogadó, sok csinos épület, a vármegyeház alatt egy nagy tekervényes uraságí pincze, postahivatal, rabdolgoztató-intézet. A lakosok szép szabadságokkal birnak; mert földjeiket még 1848 előtt szabadon adhatták, vehették. Szőlőhegye roppant, s hires vörös bort terem; erdeje szép; országos és hetivásárokat tart.

A szekszárdi kolostort és apátságot 1 Béla király alapitotta 1063-ik esztendőben, a szent Benedek szerzetesek számára; hogy testvére vérének kiontatását valamennyire jóvá tegye. Holt teste csak úgyan ide temettetett. 1777-ben Mária Therézia az apátsághoz tartozó jószágokat és igy Szekszárdot is a magyar királyi tud. egyetemnek ajándékozá. F. u. a tudományi kincstár.

Székudvar, oláhul Szokodor, oláh-magyar falu, Arad vmegyében, szép rónasagon, Kis-Jenő és Sikló közt, 600 r. kath., 10 ref., 3407 n. e. óhitü lak., óhitü anyatemplommal, kath. és óhitü oskolákkal, a körösi malomcsatornán jövedelmes 4 kerekü szép malommal. Határa 26026 hold, mellyből 5934 h. szántóföld, 4974 h. kaszálló 3100 h. nádasrét, 10,000 h. közlegelő, 2000 h. erdő, 18 h. uradalmi kert. Ezekből majorsági szántó 513 h., kaszálló 2473 h., nádas 3100 h., erdő 2000 hold. Földje 1-ső osztálybeli, s mindent, de különösen zabot gazdagon terem; azonban néha a földárja sok kárt okoz. Káposztát szinte nagy mennyiségben termeszt, de legelője szikes vizes levén, inkább a sertéseket kezdik szaporitani. A határ északi részét mossa a Fejér-Körös, melly árjaival rongálja a földeket, középen folyik a malom-csatorna, déli részen a ménesi hegyekről jövő Bugyér; végre szinte a határon mennek keresztül Trajan árkának romjai. Birtokos: gr. Wenkheim József.

Szekula, (Székelyfalva), tót f., Poson vmegyében, Sz. János mezővárossal egyben függésben, s táplál 1159 kath., 100 zsidó lak. Synagoga. F. u. gr. Batthyáni Jánosné örök.

Szelcsova, oláh falu, Krassó vmegyében, a Maros mellett, a vármegye északkeleti csúcsában: 5 kath., 572 óhitü lak., anyatemplommal, részint róna, részint kősziklás határral. F. u. a kamara.

Szelcz, tót falu, Nógrád vmegyében, 35 kath., 285 evang. lak. F. u. b. Balassa. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Szelcz, tót falu Honth vmegyében, Csábrág-Varkókhoz közel: 186 kath. 8 evang. lak., kik többnyire bodnárok, és kerékgyártók. F. u. a bozóki uradalom.

Szelcz, puszta, Bars vmegyében, Szent Benedek filial. 15 kath. lak.

Szelcze, puszta, Torna vármegyében, Jabloncza fiókja: 13 lakossal. F. u. Fáy.

Szelcze, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyékben, 6 kath., 401 evang. lak., kik sok faeszközt csinálnak. A rahói uraságok birják.

Tápio-Szele, magyar f., Pest vmegyében, Pesthez $8\frac{1}{2}$ mfd., saját postahivatallal és váltással Czegléd és Jász-Berény közt. Van 2264 lakosa, kik közt 1794 kath., 212 evang., 94 ref., 164 zsidó. Kath. paroch. templom. Határa, Berincsek, Félegyháza, és Kara pusztákkal együtt, mellyek mind összetagositattak, 20716 $^{212}/_{10000}$ osztályozott hold, mellyből szántóföld a közte levő kaszálló laposokkal 11,000 hold, legelő 5636 h., szőlő 689 h., erdő puha fával beültetve 282 h., belső telkek 282 h., a Tápio viz folyama és tava tesz 400 h., utak 266 h., buczkák és vakszikek 162 h.,

Digitized by Google

1842-ben bevégzett tagosztályzattal elfogyott 1990 hold. Ebből urbériség 1871 hold, majorsági 16618 hold. Földje sziks fekete homok, melly igen jól terem buzát és árpát, van azonban homokbuczkás része is, de ez szinte jó rozs és zab terméssel szolgál.

A helységen keresztül folyik a Hajta vizével egyesülve a Tápio, s benne télen át sok csuka és csík fogatik. Birtokosok: Ambrózy Tamás, Batta Sámuel, Batik Elek, Czékus Józsefnő, Dubraviczky Simon örök., Dubraviczky László és Miklós, Detrich Jenő, Ebeczky Kálmán, Fáy Sándor, s Gyürky Pál, Gáspár János, Komjáthy örök., Káldy Kálmán, Kecse Péter, Komjáthy Gábornő, Markos Mihály, Ondrejovics Károly, Plachy József, Paczolay örök., b. Prónay Albert, Rákóczy János, György, és Endre árvája, Richter Anna, Rutkay József, Miklós és Sándor, Szodoray Elek, Sárközy István, id. Viczián István, if. Viczián István, Viczián Antal, Lajos és György, Veres Sándornő, Zombory László és Ágoston.

Mátra-Szele, lásd Mátra.

Szelecz, tót falu, Zólyom vmegyében, dombon, keskeny de regényes völgybe szorítva; ut. postája Beszterczebánya. Határa 4005 hold 1200 □ öl; ebből belsőség 48 hold, szántóföld 1067 h., rét 627 h., legelő 637 h., erdő 969 h., dubravai erdők 215 h., Dubrava hegy kiterjedése 441 hold 341 □ öl. Urbériség 18½ telek, allodialis föld 70 hold. Agyagos, kavicsos, dombos határa főleg zabot terem, rozsot és árpát kevesebb sikerrel. Lakja 720 kath., 76 evang., kath. paroch. templommal, egy curialis kastélylyal, melly ezelőtt Szeleczky családé volt, s már romladozó félben van. Van két patakja, s az egyik 2 malmot hajt. Birja a kir. kincstár, s a zólyomlipcsei urad. tartozik.

Szelecz, falu, Trencsén vmegyében, Beczkóhoz keletre, 1½ órányira a hegyek közt. Földje sovány, de erdeje roppant. Lakosi, kik 768 kath., 110 evang., 9 zsidóra mennek, az itt folyópatakban pisztrangot fognak. Kath. paroch. templom. F. U. a dubniczai uradalom. Ut. p. Trencsén.

Szelém, magyar falu, Honth v.-megyében, B.-Gyarmathoz éjszakra 2 mfd. 330 kath. 18 evang. lak., számos uri lakházak. Szőlőhegye nevezetes bort terem. F. u. többen.

Szelencse, puszta, Bács vmegyében, kiterjed 2700 holdra 1200 □ ölével, mellyből 2665 h. szántóföld és rét, 35 h. utak. Gazdag fekete földje 1 oszt. Birja a kamara. Parabuty és Paraga faluk közt fekszik Zomborhoz délre melly utolsó postája 5 mfdnyire.

Szelepcsény, tót falu, Bars vmegyében, a Zsitva mellett: 611 kath. lak. Tölgyes erdő. Jó rét, és föld. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Léva 3 óra.

Szelepka, tót-orosz falu, Zemplén vmegyében, Butka fiókja: 205 r. 198 g. kath. 15 zsidó lak., 24 h. Szántóföldel. F. u. gr. Schmidegg, Viczmándy. Ut. p. N.-Mihály.

Széleskut, (Szolocznicza, Breitenbrun) tót falu, Poson vmegyében, Detrekőváraljához délre 1 órányira hegyek, erdők közt. Lakja 1507 kath., 24 zsidó. Kath. paroch. templom. Fenyves erdő, sovány hegyes határja, jó legelője, vizimalma van. F. u. h. Pálffy. Ut. post. Malaczka.

Széleskut, (Breitenbrunn), német m. v. Sopron vmegyében, közel a Fertőhöz, 1300 kath. lak., par. templommal, tágas szőlőhegygyel, kevés szántóföldekkel. Ut. p. Sircz.

Alsó-Szeleste, magyar falu, Vas vmegyében, 144 kath. 50 evang. lak. F. u. Horváth János örökös. Ut. p. Szombathely.

Digitized by Google

Felső-Szeleste, magyar falu, Vas vmegyében, 318 kath., 11 zsidó lak. F. u. gr. Festetics Imre. Ut. p. Szombathely.

Szelestó, orosz falu, Beregh vmegyében, Munkácshoz éjszakra 1 mfdnyire: 41 r., 299 g. kath., 7 evang. lak. Gör. kath. paroch. templom. Van itt vashámor és igen jó vasöntő-gyár, 2 vizi malom, szép tölgyes, bikkes erdő. F. u. gr. Schönborn.

Szelestyén, puszta, Honth v.-megyében, Zsély fil. 54 kath. 128 evang. lak.

Szélesvilág, puszta, Bars vmegyében, Füss filial. 23 kath. lak.

Szelevény, puszta, Külső-Szolnok vmegyében, Csépához 1 óra: 413 kath. lak., 9 evang., 23 ref., 13 zsidó lak. Dohány, gabona, bortermesztés. Sok juh, és marha. F. u. többen. Ut. p. Alpár.

Szelezsán, oláh falu, Arad v.-megyében, Boros-Sebeshez közel: 284 óhitü lak.

Szelezsény (Kis), tót falu, Bars vmegyében, Ar. Maróthoz 1 mfd 108 kath. lak. F. u. Boronkay. s a t.

Szelezsény (Nagy), tót falu, Bars vmegyében, 579 kath., 54 evang. lak. Kath. és evang. anyatemplomok. Sok erdő. F. u. többen.

Szélföld, puszta, Zemplén v.-megyében, Nagy-Tárkány fiókja.

Szeli (Alsó), magyar falu, Poson vmegyében, a Dudvágh mellett. Számlál 592 kath., 763 evang., 93 ref., 4 zsidó lak. Evang. anyaszentegyház, és ekklésia; nagy marha, és juh-tenyésztés. Ut. p. Poson 5 óra.

Szeli (Felső), magyar falu, Poson vármegyében, az előbbeni falutól egy kis óra járásnyira. Ugyancsak a Dudvágh mellett: 850 kath., 1100 evang., 30 ref., 8 zsidó lak. Van kath. paroch. temploma, és evang. anyaszentegyháza. Határa igen termékeny; legelője, rétje bőséggel. F. u. gróf Eszterházy József, de bir benne szép inscriptionalis jószágot Benyovszky Péter kapitány is.

Szelid, puszta, Heves vmegyében, Hatvanhoz tartozik. F. u. h. Grasalkovics.

Szelid, puszta, Pest-Solt vmegyében, Duna Pataj és Kalocsa városok határai közt, 300 hold leginkább szántóföldből áll, s Pataj városa birja.

Alsó-Szelistye, orosz falu, Máramaros vmegyében, 800 g. kath., 60 zsidó lak., paroch. templommal, sovány hegyes határral. Birják a kir. kincstár, Botka, Eszényi, Kállay, Majos, Fogarasy, Eötvös, Szaplonczay, Szentpály, és a helybeli görög egyesült plebánia.

Felső-Szelistye, oláh falu, Máramaros vmegyében, az Iza mellett: 5 r., 1312 g. kath., 83 zsidó lak., két gör. kath. parochiával, és synagógával. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Szelistye, oláh falu, Arad v.-megyében, Erdély szélén, közel a Maroshoz, hegyen-völgyön szétszórva, 310 n. e. óhitü lak., s paroch. fatemplommal. Határa 2556 hold, mellyből szántóföld 452 h., rét 64, legelő 40 h., erdő 2000 hold. Földjében jó buza, de főleg kukoricza termesztetik. Szilvása sok. Vize a Maros, és több apró patakok. Birja b. Lopresti Józsepha.

Szelistye, puszta, s Uj-Hutának is neveztetik, Szathmár vmegyében, Nagy-Bányához nyugotra 3 órányira, zordon erdős vidéken. Határa 5000 hold, s csak nem mind erdőség. Nevezetessé teszi jó hirben álló üveggyára, melly gr. Károlyi Györgyé, de Schreiner Ferencz ur által béreltetik. A gyár 60 munkást foglalatoskodtat, s készit évenkint 10—15000 schok üveget (1 schok 3 pft.), melly vegyesen fehér, zöld, és tábla üvegekből áll; közönséges üveg, és finom itt nem kerestetik. A met-

Digitized by Google

szö-intézet Misztót faluban van. A hamuzsirt és kovakövet veszi, de ez utóbbiból az uradalomban is kap, hanem rosz minőségben, ugy hogy csak közönséges finom üveghez is alig lehet 1% felhasználni. — E gyár felvirágzását igen nehezitik a rosz karban levő vizi és száraz utak.

Vaskoh-Szelistye, oláh falu, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában, magas hegyek közé szoritott völgyben, 350 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Hegyes, kösziklás, sovány határa 2302 hold, mellyből szántó 110 h., rét 110 h., legelő 445, erdő 1637 hold. Majorsági föld nincs. Lakosai közt 20 fazekas találtatik.

Belényes-Szelistye, oláh f., Bihar vmegyében, Belényeshez 1½ mfd., 364 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 280 h., rét 180 h., legelő 250, majorsági erdő 1250 hold. Hegyes völgyes határa igen sovány, de hegyi legelőjén juhokat tenyészthet. Birja a váradi görög püspök.

Száldobágy-Szelistye, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 3 mfd., lapályos helyen, 32 gör. kath., 619 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 560, rét 240, majorsági erdő 660 hold. Birja a váradi deák püspök.

Papmező-Szelistye, oláh f., Bihar vmegyében, Belényeshez 1½ mfd. egy dombon, 141 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 276, rét 60, legelő 30, majorsági szántó 60, rét 30, erdő 176 hold. Birja Dobsa Sámuel.

Szellő, magyar falu, Baranya vmegyében, 356 kath. lak. Szőlőhegy. F. u. a pécsi püspök. Ut. p. Pécs.

Kis-Szelmencz, magy.-orosz falu, Ungh vmegyében, Unghvárhoz nyugot-délre 2¼ mfdnyire: 89 róm. 96 g. kath. 64 ref., 24 zsidó lak. F. u. Szerencsy István ör. s. m.

Nagy-Szelmencz, magyar-orosz falu, Ungh vmegyében, igen közel Kis-Szelmenczhez: 115 r., 224 g. kath., 253 ref., 35 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határja mind a két Szelmencznek róna és igen termékeny; tölgyes erdejök derék. F. u. Szerencsy István örök., s m.

Szelőcze, magyar falu, Nyitra vmegyében, Sók mellett: 1062 kath., 18 evang., 74 ref. 105 zsidó lak. kath. paroch. templommal. — Határa ollyan mint Sóké, azaz termékeny, róna; legelője sok van. F. u. gr. Hunyady sat. Érsekujvárhoz 2 mfd.

Szelpicz, tót falu, Poson most F.-Nyitra vármegyében, Szuhához 1 fertálynyira: 382 kath. lak., bortermesztéssel, s jó szántóföldekkel. F. u. gróf Pálffy Ferencz. Ut. post. Nagy-Szombat.

Széltalló, oláhul **Márzsinye**, oláh falu, Bihar vmegyében, Margitához, melly utolsó postája, 1 mfdnyire, dombon fekszik. 360 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal, 33 urbéri telekkel. Határa 8000 hold, mellyből szántóföld hegyen-völgyön gazok közt lehet 1000 h., s ennek felé a magot sem termi meg. Kaszállók a Berettyó laposán, s a szántóföldek közt 570 h., mellynek harmada sem használtatik árviz idején; szőlőhegye 300 h., majorsági erdő 500 h., többi része a szántóföldek közt is gazos, bokros, és a legelő nagy kiterjedésü elpusztult erdőbül áll. Vizei: a Berettyó s a beleömlő 3 patak, mellyeken két malom áll. Birtokosai: gr. Gyulai Karolina, báró Frimont Péterné, gróf Bethlen Ádámné, gr. Degenfeld Pál, gr. Teleki József, b. Radák, gr. Teleki, Eötvös Tamás, Baranyai rész.

Széltarcsa, puszta, Bihar vmegyében, Szalonta és Kötegyán közt az országutban. Gazdag határát a Kölesér

Digitized by Google

néha meglátogatja. Kis erdeje is van. Birja a Megyaszay örök.

Szemely, horvát falu, Baranya vmegyében, rónaságon, ut. postája Pécs. Van $31^{6}/_{8}$ urbéri telke, 533 kath. lakosa. A föld meszes, néhol veres agyaggal kevert; terem rozsot, hajdinát, kukoriczát. Birja gr. Batthyáni Gusztáv.

Szemenye (Alsó), magyar falu, Zala, vmegyében 200 kath. lak. Ut.p. A. Lendva. Birja h. Eszterházy.

Szemenye (Felső), magyar f., Zala vmegyében, közel a Murához, 210 kath., 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Gazdag határ. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Szemenye, magyar falu, Vas vmegyében, 452 kath. lak. Derék erdő. Dombos határ. Bortermesztés. A sárvári urad. tartozik. Ut. p. Szombathely.

Szemere, magyar falu, Abauj vmegyében, Fájhoz $1^{1}/_{4}$ órányira: 154 kath., 8 evang., 271 ref., 8 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Szép kastély és kert. F. u. Darvas. Ut. post. Kassa.

Szemere, tót falu, Komárom vmegyében, Érsekujvárhoz $1^{1}/_{4}$ mfd. 712 kath., 50 heber lakossal, kath. anyaegyházzal. Határa dombos, de igen jó fekete földje van, kiterjed $5768^{4}/_{10}$ holdra, mellyből $57^{15}/_{32}$ urb. telek után 2228 hold urbériség, 2851 hold majorság, 305 h. erdő, 131 hold szőlő. Birják Balogh, Jankovich, Halasy, Barlangy, Rozsos, Szombathelyi, Petrics, és többen. 1532-ben Puszta-Szentmihályi Tamás és András most Csúzyak, egész Szemere helységét örök áron megvették Várday Borbálától, Abaffy Ferencz hitvesétől.

Szemere, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $2^{15}/_{16}$., ut. posta M.-Kövesdtől $^{8}/_{16}$ állomásra, rónaságon. Határa 3000 hold, u. m. 153 h. belsőség, 1542 h. szántó, 605 h. rét, 700 h. legelő. Urbéri szántóföld 27 telek után 810 h., rét 270 h., a helységé 32 h. szántó, 35 h. rét; majorsági szántóföld 700 h., rét 300 h. A legelő közös. A határ $^{2}/_{3}$ vizenyős, szikes, $^{1}/_{3}$ gazdag fekete agyag. Lakja 920 r. kath., 4 zsidó, kath. anyatemplommal. Mocsáry András kastélyát uj angolkert ékesiti. A helység mellett folyik el a Rima vize, határszélén pedig az Ostoros patak. Birja Mocsáry András.

Győri-Szemere, magyar falu, Győr vmegyében, a pápai országutban, 653 kath., 150 evang., 447 ref., 67 zsidó lak. Van evang. és ref. anyaekklézsiája, nagy de homokos határa. F. u. közbirtokosok többen. Ut. post. Tét.

Szemeréd (Alsó), Szemerovcze, magyar falu, Honth vmegyében, Ipolysághoz nyugotra 4 mfd. 354 kath. lak. Kath. paroch. templom. Szép urasági kastély, és kert. Gazdag határja bővelkedik gabonával, borral, gyümölcscsel, fával; gr. Forgách birta, de mostanában megvette tőle gr. Eszterházy Józsefnő.

O-Szemere, orosz falu, Ungh vmegyében, Vorocsó fiókja, 7 rom. 400 gör. kath., 13 zsidó lak. F. u. a kamara.

Uj-Szemere, orosz falu, Ungh vmegyében, hegyek közt: 423 gör. kath., 10 zsidó lak., g. kath. paroch. templommal. F. u. a kamara.

Répcze-Szemere, magyar m. v. Sopron vmegyében, a Répcze mellett, Sopronhoz 6 mfdnyire, 800 rom. kath. 300 evang. 30 zsidó lak., kath. paroch. templommal, több uj lakházzal. Róna határa 2183 hold, mellyből szántóföld 1101 h., rét 430 h., legelő 605, belsőség 47 hold; erdő nincs. Fekete földe termékeny; rétjei különösen jók. Birják: Ajkay, Csontos, Dongó, Jugovics, Marton, Molnár, Simon, s m. t.

Digitized by Google

Szemeréd (Felső), magyar falu, Honth vmegyében. Igen kies környéken ¼ mértföld a szalatnyai savanyú vizhez: 337 kath., 72 evang. lak. Határja hasonló az Alsó-Szemerédihez. F. u. Steinlein, Ivánka, s a t. Ut. p. Ipoly-Ságh.

Puszta-Szemes, német falu, Somogy vmegyében, 282 kath. lak. F. u. gr, Széchenyi Lajos. Ut. post. Szemes.

Szemes, magyar falu, Somogy vmegyében, a Balaton mellett, 482 kath., 30 ref., 7 zsidó lak. Kath. fiókszentegyház. Postahivatal. Termékeny határ. F. u. gr. Hunyady.

Szemeth, magyar falu, Poson vmegyében, Dienesdihez 1 fertálynyira, az öreg Dunának egy ága mellett. Számlál 457 kath., 9 evang. lak. Rétje, erdeje jó; sok káposztát, muhart, termeszt. F. u. az eberhardi uradalom. Ut. p. Somorja. (Posonon ál).

Szemlak, oláh-magyar-tót mezőváros, Arad vmegyében, a Maros jobb partján, magasan fekvő rónaságon Aradhoz 5 mfd. Lakja 353 rom. kath., 348 reformatus, 1150 ágostai, 3400 n. c. óhitü, ágostai és óhitü anyaegyházakkal. Határa 17,447 hold, mellyből szántóföld 14313 h., legelő 2330 h., szőlő 40 h., nádas, erdő és sziget 800 hold. Majorsági szántóföld 6006, urbéri 8307 hold. Földje első osztálybeli, s főleg tiszta buzát és kukoriczát terem. Marhatenyésztése virágzó. Minden évben három országosvásárt tart hétfőn, és mindig az aradi országos vásár előtt tizenöt nappal. Hetivásárok kedden tartatnak. Birja a várost gr. Hadik Gusztáv.

Szemő, lásd Szimő.

Szenamál, puszta, Borsod v.-megyében, Lak és Hegymeg közt, egy része Abauj vmegyébe is átterjed. Hangácshoz tartozik.

Szénás, puszta, Békés vmegyében, a szarvasi határhoz tartozik.

Szénásfalu, (Szenicze) tót f., Bars vmegyében, Geletnekhez 1 fertály. 560 kath. lak. Erdeje legelője bőven. Vizi malom a Garan vizén. F. u. Selmecz városa, melly ut. post.

Szénásfalu, (Szenicz) élénk tót m.v. Nyitra vmegyében. Nagyszombattól 4 mfdnyire a morvai országutban, 922 kath., 873 evang., 950 zsidó lakossal; kik közt számos nemesek, mesteremberek posztósok találtatnak. Van itt a városnak kath. és evang. paroch. temploma, és Synagoga; az itt birtokos uraságoknak számos kastélyaik, és kertjeik; vendégfogadók, sörházak, vizimalmok. Határa nagy, szántóföldje sok, s meglehetős termékenységü. Erdeje, melly vadakkal bövelkedik, tágas; legelőjén több csapat nemesitett juh tanyázik; bort is termeszt; országos vásárai népesek. F. u. a berencsi uradalom birtokosai u. m. gr. Nyáry, gr. Amade, b. Jeszenák, b. Horeczky, és több nemesek.

Szénbánya, puszta, Baranya vmegyében, Szabolcshoz közel. Van jeles kőszénbányája, hol Cox is égettetik. A pécsi székesegyház birja.

Szencse, tót falu, Bars vármegyében, 454 kath. lak. bor, és gabona termesztéssel. Többeké.

Szencz, (Wartberg, Szenecz), magyar m. v. Poson vmegyében, Posonhoz 3 mértfdnyire a N.-Szombati országutban. Számlál 1630 kath., 41 evang., 69 zsidó lakosokat. Van itt egy kath. paroch. templom, synagoga, derék vendégfogadó, s több uraságí tiszti lakás, épület, bolt, s a t. Határa keletfelé rónaság s termékeny; nyugotra vagyon 2-ik osztálybeli bort termő szőlőhegye, s a Szent-Márton erdeje, melly fasorokkal van keresztül hasitva, s benne szép vadászatok esnek. Születési helye Szenczi Molnár Albertnek. De legnagyobb nevezetessége hires marhavásárjában áll, melly

Digitized by Google

az egész országban méltán az elsők közé tartozik; mert itt minden hétfőn több száz darab hizlalt ökrök állittatnak fel eladás végett. Ezen ökrök többnyire Léva, Érsekujvár, s Vácz felől jönek, s a kövéreket a bécsi, és posoni mészárosok vásárolják fel. Ezen nagy fontosságu marha kereskedésnek nem csekély része magoknak a szenczieknek kezökben van, kik közt azért sok vagyonos is találtatik. F. u. gr. Eszterházy Józsefnő.

Szend, magyar falu, Komárom most Esztergom vmegyében, domb oldalon, Tatától $1\frac{1}{16}$, ut. postája Neszmélytől $1\frac{13}{16}$ állomásra. Határa alacsony domhos; földje Komárom megyében első osztálybeli, s igen termékeny. Van két tava, egy malommal. Rétjei szépek, de szőlőhegye csekély bort terem. A nép szorgalma szembetünő, különösen a lótenyésztés körül dicséretet érdemel. Legelője bő. Urbéri telek van $36\frac{23}{32}$; ezután beltelek $49\frac{1}{8}$ hold, szántóföld $1054\frac{1}{2}$ h., rét 57 h. Lakja 492 ágostai, 486 r. kath., 178 ref., 15 zsidó, s mind a három keresztény felekezetnek helyben van papja és temploma. Birja gr. Eszterházy Miklós.

Szend, puszta, Somogy vármegyében. Sokaké. Ut. p. Kaposvár.

Alsó-Szend, magyar falu, Abauj vmegyében, közel a Hernádhoz: 39 r., 5 g. kath., 15 evang., 230 ref., 12 zsidó lak. Ref. szentegyház. Szép kastély. F. u. Kandó nemzetség. Ut. post. Forró.

Felső-Szend, magyar f., Abauj vmegyében, 73 r. 42 gör. kath., 40 evang., 60 ref., 13 zsidó lak. Mind a két Szend határa igen termékeny, s boruk is jó van. F. u. Turánszky. Ut. post. Forró.

Szendehely, Szenda, német falu, Nógrád vmegyében, Váczhoz 1 órányira, dombon, 509 r. kath. lak., egy kisded templommal és korcsmával. Határa 1470 hold mellyből beltelek $21\frac{6}{12}$ h., szántóföld $516\frac{3}{4}$ h., rét $79\frac{9}{4}$ h., szőlőhegy $60\frac{5}{4}$ h., erdő 703 hold, legelő $89\frac{2}{4}$ h. És ez az erdőn kivül mind urbériség. A földek parton feküvén, vizmosások által rongáltatnak; burgonya is csak ritka évben sikerül jól; a szőlőhegy azonban jó. A helység alatt egy árok kanyarodik, melly esőzések alkalmával a hegyekről letóduló vizet mind magába foglalja. A falun keresztül megy a váczi országut, s előtte áll a Nagyszál hegye, melly füvészeknek is igen érdekes, e mellett mészkövekkel bővelkedik, mellyekből jó meszet égetnek. Birtokosa a váczi püspök.

Szendrő, magyar m. v. Borsod vmegyében, a Boldva kies völgyében, közel a folyamhoz, egy fölötte északra emelkedő hegy alatt, körül hegyes vidéken; Miskolcztól északra. Edelényen keresztül $2\frac{5}{16}$ állomásra, Határkiterjedése, a hozzá csatolt Garadna, Szent-Miklós, Ivánka, Kazincz és Csehi pusztákkal együtt 10938 hold, szomszédai Galvács, Abód, a garadnai részen Szendrő-Lád, puszta Kazincz felől Nyárád, Kelecsény, továbbá Szuhogy, Alsó-Telekes s végre Csehi puszta felett Szalonna helységek. A nevezett határ kiterjedésből belsőség 236, szántóföld 3257, rét s legelő 2596, szőlő 206, erdő 4443, használaton kivüli 200 hold; ebből $12\frac{18}{32}$ telek felszabadult urbériség. A föld urbéri osztályzat szerint a harmadik osztályba tartozik ugyan, de midőn a Boldva által nem rongáltatik meglehetős termékenységü; szőlője középszerü borral fizet, erdeje makkal bővelkedik. Lakóház van 305, lakos 2135 ezek közül 1318 rom. kath., 30 g. kath., 559 ref., 27 evang., 201 zsidó. A r. kath. és reformatusoknak helyben van anyaegyházuk, amazokéhoz Abód, Galvács, Meszes, Szalonna Vány, és Csehi, Ivánka, Királykút

Digitized by Google

fiókegyházak is tartozván; zsidók is birnak synagógát. Ékesiti a várost gróf Csáky várkastélya, melly a régi vár omladékain épült. A város alatt elfolyó Boldva 2 vizi malmot hajt. Birtokosok itt gr. Csáky Zsigmond, gróf Csáky Jánosné és Istvánné, s Gencsy József, ezenkivül a határ egy részében peralku utján 75 nemes család. A határhoz kapcsolt puszták birtokosai gr. Csáky családon kivül következők u. m. Csehi pusztáé Vattay, Fodor, Pásztor, Garadnáé, Papp, Okolicsányi, Széky, Puky, Sz.-Miklós, Fáy Barrabásné és Berzeviczy Lajos urak.

Vég-Szendrő vára hajdan a török ellen nevezetes erősség volt, erős kőbástyákkal, őrtornyokkal, sánczokkal ellátva. Hogy ki épitette, a régi történetek homályában fekszik; megerősitette Bebek György, ki azon időben Kassától fogva több várak birtokosa volt. Erről Bcél Mátyás Istvánfy után következőleg ir. „Is vero (Georgius Bebek) quum a Solimanno ardentissimis precibus Johannis Sigismondi Transylvani, anno sexagesimo et quinto, post millesimum et sexcentesimum, liberaretur, gratum ei se praestiturus, contempto Caesare, summum copiarum transylvanicarum imperium amplexus est, junctisque sibi Turcis et Tartaris, continuis itineribus has is partes ditionem suam repetiturus properavit. Id ubi Svendius (Svendi) intellexit, adventum Bebeci antevertendum esse ratus, quamvis uxor ejus Sophia Báthori caesaris partes tueri videbatur, tamen huic parum fidens, Senderonem cum ipsa in aliam arcem munitissimam Szadvariam profecta esset, immissis militibus, qui in subjecto oppido, stipendiis caesareis alebantur, liberumque videbant, in eam adgressum, occupavit, ejectisque foeminae custodibus, militem caesareum imposuit (Istvánfy Lib. XXII. f. 284). Ez idő után egy sorsa volt e várnak Ónod, Diósgyör, Putnok s a t. szomszéd várakkal, volt Bocskai, Bethlen, Rákóczy birtokában, mig nem Rákóczy Ferencz alatt egészen elpusztittatott. A városban látszanak még egy zárda maradványai is, mellyet 1660. Wesselényi Ferencz épittetett.

Alsó-Szénégető, Unter-Kohlstetten, német falu, Vas vmegyében, 254 kath. lak. F. u. hg Eszterházy. Ut. p. Kőszeg.

Felső-Szénégető, német falu, Vas vmegyében, Lékához 1 órányira, 214 kath. lak., paroch. szentegyházzal, erdős sovány határral. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Kőszeg.

Szengető, puszta, Sáros vmegyében, A. Sebes fiókja: 84 kath., 6 zsidó lak.

Szenicz, lásd Szénásfalu.

Szenicze, tót falu, Zólyom v.-megyében, partoldalon, a szeleczi patak mellett, ut. p. Beszterczebánya. Van 141 evang., 41 kath. lak., 6 egész urb. telke. Majorság nincs. Földje homokos és jó mivelés mellett mindent megterem. Birja Radvánszky Antal.

Szemna, hajdan Szejna, most tót falu, Nógrád vmegyében, régenten mezőváros volt, 10 kathol., 364 evang. lak. Evang. anyatemplom. Határa kősziklás, hegyes, erdős, sok hüvelyes veteményt (ázalék) termeszt. F. u. gr. Zichy, b. Balassa. Ut. p. Gács.

Szemna, tót-orosz-magyar falu, Ungh vármegyében, Nagy-Mihályhoz délre 2½ mfldnyire, 580 r., 238 g. kath., 2 evang., 3 ref., 22 zsidó lak., romai kath. paroch. templommal, b. Vécseynek kastélyával, termékeny földekkel, erdővel, vizimalommal. F. u. b. Vécsey.

Szemna, magyar falu, Somogy vmegyében, közel a Kaposhoz: 63 kath., 1 024 ref., 10 zsidó lak. Ref. anyaekklézsia. Gazdag határ. Szőlő-

Digitized by Google

hegy. Erdő. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Szigetvár.

Szenográd, tót falu, Honth v.-megyében, Zólyom vmegye szélén, 1131 kath., 4 evang. lak. Kath. paroch. templom. Határa nagy kiterjedésü, de hegyes, kősziklás. Erdeje roppant. Legelője elég, s rajta sok juh legel. Van egy vendégfogadója és több vizimalma. F. u. a bozóki uradalom. Ut. p. Selmecz.

Szent-Adorján, magyar falu, Zala vmegyében, 174 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg.

Sz. Ágota, vám és korcsma, Szabolcs vmegyében, a pesti utban, közel P. Ladányhoz, 5 kath. lak. F. u. Debreczen városa.

Szent-Ágota, puszta, Székes-Fejér vgyében, Sár-Kereszturhoz fél mfld, 444 kath., 183 ref., 10 evang., 4 zsidó lak., kath. fiók-egyházzal. Sok uraságí épület. Nagy és termékeny róna határ; nevezetes birkatenyésztés. F. u. a tudományi alapitvány. Ut. p. Fejérvár.

Szent-András, (St. Andrä), német falu, Moson vármegyében, 1 mfld a Hansághoz, 792 kath. lak., paroch. szentegyházzal. Határa második osztálybeli, s van 91¼ egész jobbágytelke, 78 telkes gazdája, 343¼ hold első, 836 hold második, 1265 h. harmadik, 264 h. negyedik osztálybeli szántóföldje, 148 embervágó rétje, sok káposztája. Széksószedés. Szénaszállitás. Sok vizimadár. F. u. Károly főherczeg örök. Ut. p. Moson.

Szent-András, magyar falu, Zala vmegyében, 184 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg.

Szent-András, magyar falu, Zala vmegyében, 322 kath., 8 zsidó lak. F. u. többen.

Szent-András, oláh falu, Bihar vmegyében, Váradhoz 1 órányira, szép rónaságon, 450 g. kath. oláh lak., kik a magyar nyelvet is jól beszélik. Paroch. templom. Határa 1066 hold, mellyből szántóföld 577, rét 225, erdő 180 hold; urbériség 802, majorság 84, közös legelő 180 hold. Földe porhanyós fekete s mindent jól terem; lakosai ügyes marhakereskedők. Határában folyik a Sebes-Körös és a Pecze, melly utóbbikon a váradi kis-prépostnak 1000 köből gabonát jövedelmező malma van. Birják ½ részben a váradi deák káptalan kis-prépostja, ½ részben gr. Frimont Albert és Servánszky Ferencz.

Szent-András, német-oláh mv., Temes vmegyében, Temesvárhoz éjszakra 1½ órányira, 1381 r. kath., 648 n. e. óhitü, 13 zsidó lak., kath. és óhitü anyatemplomokkal. Van itt 117 egész, 99 fél és 10 negyed-telkes, 96 zsellér, 40 lakó, 38 mesterember, 3 boltos. Urbéri szántóföld 4056 hold, belső telek 275 h., kaszálló 1128 h., legelő 559 h., szorgalmi föld 61 h., gyümölcsös 59 h., szőlő 101 h. Majorsági szántó 76 h., kaszálló 32 h., 1189 h. rét, 414 h. legelő, szerződési zsellérföld 18 h., téglavető 4 h., a megye epreskertje 6 hold. Földe első osztálybeli gazdag termékenységü, s azért főleg csak tiszta buzával vettetik; ökröt feletto keveset, csak lovakat, és az oláhok juhokat tartanak. Vize a Beregszó patak, melly 2 malmot hajt. Országos vásárt nem tart, hanem hetivásárokat kedden. Birja a kir. kincstár, s itt van a tisztartóság székhelye.

Szent-András, magyar falu, Sopron vmegyében, a Rábaközön, közel Veszprém vmegyéhez, ut. p. Pápa 2 mfld. Lakja 150 r. kath., 500 evang., 15 zsidó. Evang. anyaegyház. Határa róna és lapályos, mindazáltal termékeny. Van 1400 hold szántóföldje, 500 h. rétje, melly árvizek által szenved, 230 h. legelője, 36 h. kertje, 200 hold erdeje, melly tölgy- és szilfákból áll. Fő termesztménye a buza, aztán rozs,

Digitized by Google

árpa, zab, kukoricza, burgonya. Lovai jelesek; juhokat a lakosok nem tartanak, csak az uraság 1800 darabot. Urbériség: 39½ telek. E helység születéshelye a sok érdemet szerzett buzgó magyar literatur Kiss Jánosnak, a dunántuli evang. egyházkerület superintendensének. Birja a falut gr. Batthyáni László.

Szent-András, (Svaty Andreas), tót falu, Liptóvmegyében, 72 kath., 229 evang. lak., kath. paroch. templom. Ez a környék Benedekfalváig Philiszteusok völgyének neveztetik. F. u. Andreánszky család. Ut. p. Rosenberg.

Szent-András, tót falu, Zólyom vmegyében, a Garan folyó mellett, ut. p. Beszterczebánya. Határa felmérve nincs, de van mintegy 175 h. szántóföldje; 160 h. rétje, 3432 h. erdeje, kihasitott legelője nincsen; sz. János nap után marhájokat a havasokra hajtják a lakosok, s ott juhaikat legeltetik, miért az uradalomnak 11 pft. haszonbért fizetnek. Urbériség 18 telek; majorsági föld nincsen. Földe agyagos, kavicsos és terméketlen, vizmosások által is rongáltatik, főleg zab termesztetik. Lakja 750 kathol., kik jobbára házaló kereskedők, s azért magyarul is beszélnek. A Szobotnicza patak itt ömlik a Garanba, s e patakon fát szokott usztatni a kamara. Van kath. paroch. temploma s kényelmes vendégfogadója. Birja a k. kamara.

Szent-András, magyar falu, Békés vmegyében, az egyesült Körös mellett, melly ezen helységet félhold formára keletről délre, és éjszakra két egyenlő ágakra szakadva körülfolyja, Szarvashoz nyugotra ½, Pesthez 16, Gyulához 7 mfldnyi távolságra, 2880 r. kath., 1127 ref., 15 evang., 130 zsidó lak. Igen régi helység, mert 1550-ben már Oláh Miklós említi Hungáriájában, 1561-ben a királyi conscriptio szerint volt benne 45 porta, s birtokosai voltak Glesán Miklós, Paksi Kristóf és Lajos, Ujlaki Sebestyén. Elpusztulván ez is a 17-ik század végén, 1719-ben kezdték ujra megülni nehány Kabáról, Bihar vmegyéből, ide költözött reformatus lakosok. Ugyan ekkor kathol, és evang. tótok is szállongtak ide, de később ben ez utóbbiak Tót-Komlóst ülték meg, a katholikusok pedig egészen elmagyarosodtak. A helység rendetlenül van épülve, utczái szükek, házai szerteszéljel és szegény készületüek. Nevezetesebb épületek benne a kath. és ref. templomok, paroch. ház, a b. Rudnyánszky, sz. györgyi Horváth, Szakál, Cseh Ferencz földesurak szép házai, mellettök lévő csinos és hasznos kertekkel. Sz. András határának mennyiségét mutatja az itt következő leirás, melly az 1774. 16. aug. történt, s 1775-ben felsőbb helyt helyben hagyott kimérés szerint történt; egy urbéri teleknek belső járandóságát 2 holdjával, külső járandóságait 58 holddal számlálván, a régi urbárium első pontja szerint: 79⅜ urbéri sessiók intra- s extravillanuma tesz 3554 hold 750 □ öl, jó és hasznos, 1200 hold 550 □ öl szikes és vizenyős, összesen 4755 hold. Házas zsellérek intravillanuma tesz: 11 h. 248 □ öl, jó és hasznos 20 h., szikes és vizes összesen 31 h. 248 öl. Uradalmi allodium tesz: 360 h. 4 öl jó és hasz., urbarialis kenderföldek tesz: 60 h. 426 □ öl. Közönséges és szabad fundusok: 453 h. 1253 □ öl jó és hasz., 13 h. 83 □ öl szikes és vizes, összesen 467 h. 36 □ öl. Közönséges legelő: 4530 h. 254 □ öl jó és hasz. Ehez tartozó laposok: 998 h. 958 □ öl szikes és vizes. Körös vize mellett lévő és legelőhöz tartozó zugok: 712 h. 425 □ öl szikes és vizes. Vizállás s fertők: 332 h. 625 □ öl szikes és vizes. A Körös vize foglal el: 312 h. 236 □ öl. Országutak: 152 h. 418 □

Digitized by Google

öl jó és hasznos. Összesen: 9122 h. 153 □ öl jó és hasznos, 3608 h. 1257 □ öl szik. és vizes; mindössze: 12,730 h. 1410 □ öl.

A legelőből később curiáknak kiszakíttatott 84 hold, nemkülönben 1814-ben uj szőlőknek 414 hold 563 □ öl, és igy maradt 4031 hold (1600 □ ölével számitván), 991 □ öl legelő. A helység tart 1600 darab szarvasmarhát, 1000 lovat, 8000 juhot és birkát, 600 sertést, de nem mind tulajdon legelőjén, hanem haszonbérbe is szokott venni. A föld tulajdonságára nézve fekete porhanyos agyag, melly minden trágyázás, ugar nélkül is bőven terem csupán egy felturásra, (mert csak egyszer szántanak, s akkor is rosszul). A buza különösen aczélos, sikeres, s azért a pesti zsemlyesütőktől nagyon becsültetik. Bora kedves izü; szőlőskertjeikben sok meggy, cseresznye, alma, szilva terem, de fanemesitéssel nem sokat bajlódnak. A Körösben rákot sokat fognak, de halat kevesebbet. Czéhbeli s nem czéhbeli mesterembereket 60-on felül számlál. Fában nagy szükséget érez. Földesurai a helységnek néhai Paksy Miklós örökösei, u. m. sz. györgyi Horváth, b. Rudnyánszky, b. Mondbach, Rosty, Cseh, Kürty, Szakál, Csabai, Tótváradjai, Kornis, Daróczy s m. számosan.

Szent-András, magyar falu, Abauj-Torna vmegyében, Tornához délre 2 mfldnyire: 542 kath., 125 ref. lak., kath. paroch. templommal. Földe, rétje jó; legelője cleg; tölgyes erdő. Lakosai meszet és szenet égetnek. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Rosnyó.

Szent-András, (Svati Ondrey), tót falu, Szepes vmegyében, ut. p. Horkához közel a liptói postautban, 146 kath., 3 evang. lakossal s jó savanyuviz-forrással. Alkotó részei: szén-savany-szesz, elszáló vasvitriol, ércz-mész (ochra), elemésztő föld, keserüsó, bányász alkali. Használ a felesleges csipös nedvtől származott bajokban, s a gyengeségi nyavalyákban. F. u. Szentandrásy, Mercz, Szmrecsányi, Sváb, Hatbafny s m.

Szent-András, magyar falu, Abauj vmegyében, a Hernád völgyében, 98 kath., 412 ref, 51 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Első osztálybeli határ. Dohánytermesztés. F. u. többen. Ut. p. Forró.

Szent-András, puszta, szabad Jász és Kun kerületekben, Árokszálláshoz tartozik, melly a Tarnán túl 2 mfldnyi távolságra van, Heves és Csász szomszédságában. Nagy részt homokos lévén, csak legelőnek használtatik, egy része tanyákra osztatott.

Szent-Anna (Ó), oláh mváros, Arad vmegyében, Aradhoz éjszakra 3 órányira, 302 kath., 2566 n. e. óh., 19 zsidó lak., óhitü anyatemplommal.

Szent-Anna (Új), magy.-ném. mv., Arad vgyében, az előbbeni város szomszédságában, 3852 kath., 283 n. e. óhitü, 4 evang., 7 ref., 22 zsidó lak., kath. paroch. templommal Határa róna és szerfelett termékeny; szőlőskertjei vannak; dohányt termeszt. Örökös földesura a gr. Fekete nemzetség, magvaszakadtával a kamara.

Szent-Anna, (Svata Anna), tót falu, Liptó vmegyében, 64 kath., 268 evang. lak. Földe sovány; erdeje derék; sok sört, pálinkát főz; lakosai pedig sok fakészületeket s hegedüket csinálnak. F. u. Allemann s más család.

Szent-Antal, magyar falu, Poson vármegyében: 72 kath., 6 zsidó lak. Somorjához ½ óra, a szerdahelyi országutban. Diszére szolgál a gr. Apponyi kastélya s szép angolkertje. Láthatni itt még egy franciskanus monostort és templomot, melly egyszersmind paroch. Ezen templom mellett van ismét egy elhagyatott igen régi de kicsiny szentegyház. Vendégfogadó.

Digitized by Google

Szent-Antal, tót mv., Honth vmegyében, Selmeczhez délre 1 m.-fldnyire, 1459 kath., 2 evang. lakos. Ékesíti az uraság hegyoldalban épült nagy és pompás kastélya, vadaskertje, s a kath. paroch. templom. Határa hegyes; földjei inkább csak tavaszit teremnek; fenyves, bikkes erdeje igen szép; gyümölcse sok. F. u. h. Coburg.

Szent-Antalfa, magyar falu, Zala vmegyében, 144 kath., 219 ev., 298 ref., 32 zsidó lak., ref. és evang. anya-, kath. fiók-szentegyházzal. Határa felette kicsiny, s az is szőlőhegyekkel van beültetve; nem is élhetne el, ha 2 pusztája nem volna, u. m. Barczaföldje, mellynek földe a kötől alig látszik, és Bárczfa, mellyet bizonyos családok nádori adomány mellett birnak. Bora felette kemény és tartós. Hajdan a szent-antalfaiaknak különös kiváltságuk volt, mint királyi farkas-vadászoknak. F. u. nemesek. Tapolczához 1 óra.

Szent-Balás, magyar falu, Somogy vmegyében, 320 kath., 6 zsidó lak. Kath. anyaszentegyház. Szőlőhegy. Erdő. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Kaposvár.

Szent-Balázs, magyar falu, Zala vmegyében, 711 kath., 4 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. Inkey János, Skublics. Ut. p. Hahót.

Szentbék, falu. Somogy vmegyében, lásd Szent-Benedek.

Szent-Benedek v. Szentbék, magyar falu, Somogy vmegyében, 20 kath., 163 ref. lak., kath. és ref. paroch. szentegyházakkal. Határa termékeny; erdeje, rétje, legelője elég. F. u. a kaposfői prépost. Ut. p. Kaposvár. Van itt majorsági kaszálló $38^3/_8$ hold, szántóföld $67^6/_8$ h., legelő, s uraságí és dézmás szőlők $379^2/_8$ hold.

Szent-Benedek, vindus falu, Vas vmegyében, 32 kath. lak. Kath. paroch. szentegyház. E helység környékén legjobb borok teremnek az egész tótságban. De híres e hely még mindszentnapi vásárjáról is. Ekkor szabják meg az uj bor, és szilva-pálinka árát az egész Vandaliára nézve: a mint ekkor itt kél, ugy jobbára tovább is megmarad. — F. u. Niczky, Tóth, Geiger s mások. Ut. p. Radkersburg.

Szent-Benedek, magy. falu, Post és Solt egyesült megyében, az ugynevezett Sárközön, Kalocsa határával szomszédos, 847 reform., 411 kath., 8 zsidó lak., ref. és kath. anya-egyházakkal. Határa 2330 hold, mellyből szántóföld 950 h., rét 635 h., veteményes kert 60 h., erdő 20 h., közös legelő 400 h., uradalmi szántóföld 40 h., rét 25 h., erdő 200 hold. Egész földe róna, sőt lapály annyira, hogy a lakosok a helységtől mintegy 200 öl távolságra fekvő Duna kiöntési ellen $1^1/_2$ öl magas dombocskákon kénytelenek sövényházaikat készíteni, s néha még innen is kiszoríttatnak, mint a közmondás tartja, „Uszód úszik, Benedek bukik". Egyébiránt az összes kaszálló, legelő és fél szántóföld illetőség a helység közelében, fél szántóföldi illetőség pedig a helységtől 2 mfld távolságra fekszik. Minősége termékeny fekete agyag, melly mindent böven terem, ha árviz nem bántja, azonban a zöldség-termesztés nagyban és kereskedésre üzetik. Szénája sok de sásas. A Dunán át Tolna vmegyébe révje van Biskó nevü; továbbá a határ bővelkedik mocsárokkal, s különösen a falu alatt elterjedő Pecze tó igen ártalmas a közegészségre. Birja a falut a kalocsai káptalan. Ut. postája Paks.

Szent-Benedek, puszta, Békés vmegyében, Gyula környékén.

Szent-Benedek, tót mv., Bars vmegyében, a Garan jobb partján, egy szük völgyben, Lévától éjszakra $2^1/_2$ mfldnyire. Lakja 1128 kath. Dí-

Digitized by Google

szére szolgál a góth izlésre épült igen régi 2 tornyu kath. paroch. templom, mellyben tartatik a hiteles levéltár, (minthogy ezen hely locus credibilis); alatta pedig szemlélhetni azon sírboltot, hol a nagy érdemü Koháry nemzetség több tagjai, s ezek közt a halhatatlan Koháry István gr. Honth vmegyei főispán holt tetemei nyugosznak. Ez köztudomás szerint a híres 1664-ki törökökkel történt lévai ütközetben esett el. Határa a városnak hegyes; földjei középszerüek; szőlőhegye tágas és jó bort terem; erdeje elég. F. u. 1565-től fogva az esztergomi káptalan a hozzá tartozó uradalommal együtt; — ezelőtt a Benediktinusoké volt, kiknek I. Geyza 1085-ben itt gazdag apáturságot alapitván, monostort is építtetett. A mostani várformára épült kastélyt egy fő káptalanbeli tag, s az uraság tisztjei lakják.

Szent-Bén-Kálla, (Fanum Sancti Benedicti), magyar falu, Zala vmegyében, 642 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Szántóföldje kevés de jó; legnagyobb kincse fejér borában áll, melly felette édes, kellemes, a mellett erős és szeszes. Azon hegyet, hol e jó bor terem, Töltésnek hivják, s egy magasabb hegy ormozatja alatt kezdődik, melly oromnak kopasz, kenyérszinü nagy lapos kövekből álló sziklái messziről ugy látszanak, mint az egymásra tétetett kenyerek. Van itt egy régi monostor-omladék is. F. u. gr. Eszterházy család, s a veszprémi püspök. Tapolczához 1 óra.

Szent-Biborcz, vindus falu, Vas vármegyében, a mura-szombati uradalomban, 42 kath., 190 evangel. lak. Ut. p. Radkersburg.

Szent-Borbás, shokacz falu, Somogy vmegyében, 179 kath. lak. F. u. a szent-jakabi apátság. Ut. post. Szigetvár.

Szent-Demeter, puszta, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyékben, Hubó fil. 5 ref. lak.

Szent-Dienes, magyar falu, Baranya vmegyében, rónaságon, ut. p. Szent-Lőrincz. Határa 2086 hold, urbéri szántóföld 1056 h., rét 524 h., közös legelő 506 hold. A föld minősége jó. Lakja 754 kath., 5 zsidó; csinos paroch. templom. Eszterházy h. birja.

Szent-Dienes, puszta, Bihar vmegyében, lásd Berettyó-Sz.-Márton.

Szent-Domján, puszta, Baranya vmegyében, Büköshöz $^1/_2$ órányira. Kiterjedése 1373$^6/_8$ hold, ebből a pusztán lakó kis házasok beltelke 8$^2/_8$ h., szőlőjök 41$^6/_8$ h., uraságibeltelek 3$^6/_8$ h., szántóföld 110$^2/_8$ h., rét 9$^6/_8$ h., erdő 1200 hold. Lakja 23 kath. magyar. Birja a pécsi káptalan.

Szent-Domonkos, magyar falu, Heves vmegyében, Pétervásárhoz észak-keletre 1$^1/_2$ órányira, 492 kath., 6 zsidó lak., erdős, hegyes határral. F. u. gr. Károlyi György, Greskovics Ignácz. Ut. p. Eger.

Szent-Elek, oláh falu, Bihar vmegyében, Váradhoz 1 mfld, dombon, 450 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 90, rét 108, majorsági erdő, melly legelő is, 360 hold. Van egy pataka, és sovány agyagos földe. Birja a váradi deák káptalan.

Szent-Elek, (Stegerbach), horvát mv., Vas vmegyében, $^1/_2$ órányira a stájer széléktől, 1959 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Nagy de sovány szőlőhegy, melly savanyu borral fizet. Szép erdő. Lakosai igen erős és magas emberek, híres szekeresek, s szekerezni Gréczbe és Pestre járnak. F. u. h. Batthyáni. Ut. p. Fürstenfeld.

Szent-Endre, szabadalmas város, Pest-Pilis vmegyében, Budához 2 mfldnyire, 3600 lak., kiknek $^2/_3$ rom. kath., kevés reform., evang. és zsidó, $^1/_3$ része n. e. óhitü. Nyelvre nézve németek, ráczok, magyarok. Hajdan

Digitized by Google

nevezetesebb város volt, mit számos szentegyházai (1 kath., 6 óhitü templom) bizonyitnak. Most néhány csinos házain kivül van vendégfogadója, gyógyszertára, révje a Dunán, több boltja és malma a Dunán. Szántóföldje kevés, de mindent jól megterem, különösen a kukoriczát; erdeje nagy; de fő kincse szőlőhegyében áll, melly 2550 holdra terjed. Földe ennek nagyobb részint kösziklás, nehéz mivelésü, de híres vörös bort terem, azonban fejért is termesztenek. A város az ó-budai koronai uradalomhoz tartozik, de szabad adás-vevési joggal már régen él.

Szent-Enyed, puszta, Somogy vgyében. F. u. gr. Batthyáni Gusztáv. Ut. p. Kaposvár.

Szent-Erzsébet, magy. falu, Baranya vmegyében, két hegy közt, ut. p. Szent-Lőrincz. Határa 1849 5/8 hold, majorsági birtok 835 5/8 h. erdő, urbéri szántó 539 6/8 h., rét 212 2/8 h., szőlő 177 h., legelő 85 3/8 hold. Földe igen silány. Lakja 141 reform., saját templommal. Birja Eszterházy hg.

Szent-Erzsébet, magyar falu, Heves vmegyében, Sz. Domokoshoz 1/2 mfld, 908 kath. lak. Kath. paroch. templom. Sok erdő; szép szarvasmarha-tenyésztés. F. u. Utasy, Menyhért, Zay, Kovács, Plathy, Ónody, Gellény, Szilák. Ut. p. Eger.

Szent-Erzsébet, magyar falu, Zala vmegyében, 93 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg.

Szent-Erzsébet (Alsó), magy. falu, Zala vmegyében, 416 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Szent-Erzsébet (Felső), magyar falu, Zala vmegyében, 16 kath., 141 ref. lak. F. u. többen. Ut. p. A. Lendva.

Szent-Gál, népes magyar helység, Veszprém vármegyében, a Bakonyban, 452 kath., 41 evang., 2714 ref. lak., kath. és ref. anyaszentegyházakkal. Szántóföldjéből két nyomás síkon fekszik, a többi hegyen, völgyön. Erdeje roppant, s benne nagy vadak is tanyáznak; azonban e szép erdő irtogatás és tömérdek favágás által, mind a mellett hogy zár alá vétetett, fogy és ritkul. Legelője a Bakonyban elég, de rétje kevés. Számos őrlő- és deszkametszö-malmokkal bir. Hajdan a szent-gáliak királyi vadászok voltak, s e czímmel éltek, azonban ma is szép szabadságokkal birnak, nevezetesen helybeli nemességgel (territorialis nobilitás), s innen magyarázhatni meg a házak szörnyű népességét. Egyébiránt mind a mai napig megmaradt azon szokás, hogy évenkint a királyi udvarnak különféle nagy vadakat visznek, hódoló kötelességök jeléül. Ut. p. Veszprém.

Szent-Gál, magyar falu, Baranya vmegyében, rónaságon, ut. p. Sz.-Lőrincz. Határa 1588 hold, mellyből urbéri szántóföld 766 h., rét 444 h., közös legelő 362 hold. A helybeli kath. lelkész bir 16 hold földet. Földe jó és mindent megterem. Lakja 689 kath., 8 ref., 9 zsidó. Paroch. templom. Birja gr. Batthyáni Gusztáv.

Szent-Gothárd, német mv., Vas vmegyében, a Rába jobb partján, Szombathelytől 6, a stájer széléktől 2 órányi távolságra, igen gyönyörü vidéken. Számlál 790 kath., 10 evang. lakost, kik többnyire mesteremberek és kereskedők. Van itt egy nagy vendégfogadó, gyógyszertár, csinos városház, válogatott uraságí tehenészet. Hétfön tartott hetivására feletle népes, főkép gabonára, sertésre és marhára nézve; ezenkivül tart még 8 országos vásárt.

Híres e város gazdag apátságáról, mellyet III. Béla a zirczivel együtt 1183-ban a cisterciták számára alapitott, s melly alapitásától kezdve mindig nevezetes és független vala. Azonban a mohácsi ütközet után lassan

Digitized by Google

lassan elpusztulván, jószágait is 200 esztendőnél tovább hol világi, hol egyházi urak birták, miglen 1734-ben III. Károly ezeket a szerzetnek visszaadván, egyszersmind Ausztriában lévő szentkereszti apátsággal összekötötte. A szerzet temploma igen szép, belseje 12 corinthiai oszlopon nyugszik, a nagy oltárt óriási márványzott oszlopok mellékezik, s magas menyezetének pompás festése, kivált a sz.-gothárdi ütközet rajza valóban nézésre méltó. Az emeletes kolostornak csak egy négyszögü szárnya van kiépitve, s nevezetes benne a 3000 darabból álló könyvtár, és az apát lakásában szemlélhető történeti képek Dorfmeistertől. A kolostor mellett pedig láthatni egy veteményes, és egy mulató kertet, gyönyörü árnyékos séta-helyekkel. Ezen apátsághoz tartozik a sz.-gothárdi uradalom, melly magából a városból, és 29 helységből áll, s mind szelid égaljára, mind nagy termékenységére, mind felséges vidékére nézve honunkban a legszebbek közé tartozik. Terem igen sikeres buzát, sok kukoriczát, rozsot, burgonyát, dohányt, hajdinát. Rétjei a Rába és Lapincs mellékein buja növésüek, s még ezen kivül a lóhere-, bükköny-termesztés divatban lévén, az állattenyésztés szépen virágzik. Erdeje bőséges. Szőlőhegyei nagy kiterjedésüek, s kedves asztali bort szolgáltatnak. Legjobb a várhegyen termett (Schlössel), a nagyfalvai határban, azután az ercsényi, badafalvai, krisztyáni, s a t. Végre azon széles völgy, mellyet a Rába Stájerországból bejöttében képez, hazánknak legbájolóbb vidékeivel vetélkedik. Balra a szép szőlőhegyeket, mosolygó réteket, kövér buzatermő földeket, csinos falukat, s azoknak hegyen fekvő tornyos templomait; jobbra pedig a komor fenyves erdőket, s formáikat minduntalan változtató hegysorokat, lehetlen belső öröm s elragadtatás nélkül szemlélni.

A szent-gothárdi ütközet, mellyben Montecuculi a törököket 1664-ben egészen tönkre zúzta, az ide közel fekvő nagyfalvai határban ment véghez.

Szent-Grót (Német-), (Gerisdorf), német falu, Vas vgyében, igen erdős és hegyes vidéken, 879 kath. lak., paroch. szentegyházzal, szép erdővel. F. u. a német-ujvári uradalom. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Szent-Grót, magyar mv., Zala vmegyében, a Szala vize mellett, 1371 kath., 97 evang., 400 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal, synagógával, uraságí kastélylyal és kerttel. Határa elég tágas; sok bort termeszt. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Egerszeg.

Szent-György, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Bicskéhez $^1/_2$ óra, 45 kath. lak. Szőlőhegygyel, erdővel, kövér földekkel. F. u. József, cs. k. főherczeg örök.

Szent-György, puszta, Somogy vármegyében, 60 kath., 4 ref. lak. Ut. p. Kaposvár.

Szent-György (Tót-), magyar falu, Somogy vmegyében, 483 ref. lak., ref. anyaekklézsiával, vizimalmokkal, jó marhatartással. F. u. gr. Széchenyi Lajos. Ut. p. Babócsa.

Szent-György (Duna-), magyar mv., Tolna vmegyében, közel a Dunához, 43 kath., 1700 ref., 6 zsidó lak., ref. paroch. szentegyházzal. Határa nagy de homokos. Vörös és fejér bora dicsértetik. F. u. közbirtokosok. Ut. p. Földvár.

Szent-György, magyar m. v. Vas vmegyében, a Répcze mellett, 265 kath., 27 ágostai, 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Szép kastély és kert, Határa termékeny; rétjei különösen jók; bort is termeszt. F. u. Horváth János cs. kir. kamarás örökösei. Ut.p. Kőszeg.

Digitized by Google

Szent-György (Mező), magyar falu, Veszprém vmegyében, Fejér v.-megye szélén, 282 kath., 851 ref., 38 zsidó lak., ref. anyaekklézsiával, termékeny homokos határral, bortermesztéssel. F. u. a Kenesey örökösök, Szücs, Matkovics, Katona s m. t. Ut. p. Lepsény.

Szent-György, puszta, Szabolcs vármegyében, Böszörményhez délre, Zelemérrel határos. F. u. Hajdú Böszörmény városa, Elek, Erős, Vay, Némethy, Orosz, Rózsa, stb.

Szent-György (Bur-), tót f., Poson vármegyében, Sz. Jánoshoz 1 órányira: 2967 kath., 208 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Határa róna homokos; nagy erdeje vadakkal bővölködő; legelője elég; négy vizimalma, s az uraságnak egy majorsága van. F. u. gr. Batthyáni Jánosné.

Szent-György, német-magy. falu, Baranya vmegyében, erdős hegyek közt, Pécshez 4 óra, 403 kath. lak. Határa agyagos, s 937 holdat foglal el, mellyből urbéri beltelek 53 h., szántóföld 477 h., rét 105 h., legelő 50 h., szőlő 40 hold; majorsági beltelek 5 h., szántóföld 110 h., rét 5 h., erdő 92 hold. Birja b. Gervay.

Szent-György, rácz-német f., Torontál vármegyében, Becskerekhez keletre $1\frac{1}{2}$ mfldnyire, 1004 kath., 958 n. e. óhitü lak., kathol. és óhitü templomokkal, szép uraságí épületekkel, s egy igen gyönyörü kerttel. $93\frac{4}{8}$ egész jobbágytelket számlál. F. u. ittebei Kiss Miklós.

Szent-György, puszta, Pest-Solt vmegyében, lásd Tass leirását.

Szent-György, puszta, Komárom-, most Esztergom vmegyében, Bánhida, Szőlős Tata, N. Tagyos és Patár közt. Határa 3500 hold. Van uradalmi majorja, szép rétsége. Szántóföldjei $\frac{1}{8}$ homokosak, a többi fekete és igen jó termő; a gazdaság itt 4 vetőben folytattatik birkatenyésztéssel. Birja gr. Eszterházy Miklós.

Szent-György (Tatár-), magy. tót falu, Pest-Pilis vmegyében, ut. p. Örkény $1\frac{1}{2}$ óra, 500 kath. lak. Róna határa homokos és turján; sok marhát, juhot és sértést tenyészt. Birja Grasalkovich herczegnő.

Szent-György, (St. Georgen, St. Georgius, Svati Gyur), kőfallal körülkeritett szab. kir. város, Poson vmegyében. Fekszik két kinyuló szőlőtőkékkel beültetett hegyek közt, Posonhoz 2 órányira. Hajdan nagyobb virágjában volt, mert Rudolf és Mátyás kir. alatt Magyarország kincskamarájának neveztetett, sőt Bél Mátyás szerint azon időben több nemes család lakott benne mint Posonban. Azonban a tatárok, kuruczok pusztitásai, a sokszori tüzi veszedelmek, főképen pedig a borkereskedés megcsökkenése miatt igen alászállott. Királyi várossá 1647-ben lett; utczái kövezettek, házai alacsonyak; nevezetesebb épületei a sz. György temploma, melly azon helyen áll, hol a szent-györgyi és bazini grófok sírboltja volt; a piaczon álló piaristák temploma és klastroma, ebben van egy kath. gymnasium, mellyben a piaristák 1824-ben 98 ifjakat tanitottak. Evang. anyaszentegyháza, a város és katonai ispotály, az itt tanyázó lovas ezredeseknek szállása s a t. 1819-ki vármegyei összeirás után találtatott itt: 224 ház, 589 család, 13 tiszt, 217 polgár és mesterember, 17 nemesi szolga, 330 zsellér, összesen 1278 férfi, 1357 asszony, azaz: 2634 lélek. Az 1830-ki egyházi felszámitás szerint pedig laktak benne 1741 kath., 842 evang., 393 zsidók; összesen 2976 lélek. Nyelvökre nézve $\frac{2}{3}$ rész tót, $\frac{1}{3}$ német.

Fő élelmök a lakosoknak a szőlőmivelés, a minthogy fejér asztali borok az egész vmegyében legjobbnak tar-

Digitized by Google

tatik, sőt aszuszőlőjök is a tokaival sok tekintetben vetélkedhetik. Ismertető jelei ezen aszuszőlő-bornak: a világos arany szín, (a tokainak világos zöld szín), a kövérség, édesség, és egy különös kellemetes zamat, továbbá hogy kifejlésére 3—4 esztendő legalább megkivántatik, s ez alatt mindig törkölyén kell állnia.

A város kivül nyugotra egy halmon lehet látni a sz.-györgyi régi 2 emeletü várat, melly most pusztán, laktalanul hever. E közt és a város közt terül el Neustift helysége, melly tulajdonképen Sz.-Györgynek külső városa, s a gr. Pálffy birtokához tartozik.

A város jövedelmét szép nagy erdejéből veszi és 5 vizimalmából, s azon kénköves fördőből, melly innen fél órányira keletre egy hosszan elnyuló égerfákkal bővelkedő posványság mellett fekszik.

Szent-György, puszta, Heves vmegyében, Szent-Imréhez tartozik, 8 kath., 7 ref. lak.

Szent-György (Alsó), szabad közönség, szabad Jász és Kun kerületekben, a Zagyva és Tarna vizek összefolyásánál, mellyek áradásai ellen nagy töltést kénytelen tartani. Számlál 4047 kath. lakost. Van derék paroch. temploma, capitalis oskolája s vizimalmai. Határa róna, s egészen fekete földből áll, melly tiszta buzát gazdagon, más vetcményt középszerüen terem. Borsa nevü erdeje 240 holdat foglal el. Ut. p. Jászberény.

Szent-György (Felső). szabad közönség, szabad Jász és Kun kerületekben, a Zagyva partján, 2052 kath., 2 evang. lak., paroch. templommal. Határa délre homokos, egyebütt termékeny fekete föld; van nádas rétje, tölgyes erdőcskéje s vizimalma. Kiterjedése, a hozzá tartozó, s tőle 16 mfldnyire eső szent-lászlói pusztán kivül 4059 hold, mellyet 340 gazda bir. Említést érdemel a határban a Tá-borhely, hol hajdan a törökök táborozván, itt sok fegyvereket ásatnak ki; végre egy sóstó, mellyben sok vizimadár és hal tanyázik, de ha máshonnan hoznak ide halat, az nehány óranegyed alatt eldöglik. Ut. p. Jász-Berény ½ mfld.

Szent-György, tót falu, Sáros vármegyében, Szebenhez keletre 1½ mfld, 72 kath., 11 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. a Péchy nemz.

Szent-György, (Jurszke), tót falu, Szepes vmegyében, Bélához keletre ½ órányira: 158 romai, 147 g. kath., 202 evang. lak.

Szent-György, tót falu, Thurócz vármegyében, a posoni országutban, 63 kath., 1 evang. lak., termékeny határral. F. u. többen.

Szent-György, magyar falu, Bars vmegyében, a Garan bal partján, 217 kath., 3 evang., 452 ref. lak. Ref. anyatemplom. Legelőjök sok, s a Garan melletti füzesek fát eleget szolgáltatnak. F. u. a primás.

Szent-György-Ábrány, magyar-tót falu, Szabolcs vmegyében, Bihar vmegye szomszédságában, Debreczenhez 2½ mfldnyire, 313 r., 478 g. kath., 13 ref., 8 zsidó lak., r. és g. kath. anyatemplommal. Ékesíti az uraság csinos kastélya, s igen nagy és szép kertje. Határa sárga és fekete homokos; dinnyét, tengerit, burgonyát, rozsot, buzát terem; erdeje derék. F. u. Ábrányi Alajos, ki itt jeles gazdaságot folytat.

Szent-György-Bánok, magyar falu, Zala vmegyében, 836 kath., 14 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Szent-Györgymező, lásd Esztergom várost.

Szent-Györgyvár, magyar falu, Zala vmegyében, a Szala vize mellett, 428 kath. lak., paroch. szent-egyházzal, igen termékeny határral. F. u. gr. Szóchenyi Ist. Ut. p. Egerszeg.

Digitized by Google

Szent-Györgyvölgye, magyar falu, Zala vmegyében, 118 kath., 10 evang., 900 ref. lak. Kath. és ref. anyatemplomok. F. u. több nemesek. Ut. p. Egerszeg.

Szent-Huberth, franczia falu, Torontál vmegyében, ut. p. Komlóshoz délre $1\frac{1}{4}$ mfldnyire, 976 kath., 41 óhitü, 14 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Határa ennek is első osztálybeli, s $73\frac{4}{8}$ egész jobbágytelket számlál. F. u. gr. Zichy Ferraris Ferencz örök.

Szent-Imre, magyar falu, Külső-Szolnok vmegyében, Denzshez keletre 1 mfld, 7 kath., 1998 reform., 3 evang., 13 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Határa néhol homokos, de igen termékeny; szőlőt mivel, sok juhot tart. F. u. Sréter Mihály örökösei, Okolicsányi, Papszász Ignácz, Fábián, Lőcsey, Kállay Péter, Gacsal. Ut. p. Debreczen.

Szent-Imre, magyar falu, Bihar vármegyében, szőlőhegy déli oldalában, honnan felséges kilátás esik a Berettyó tágas völgyére, Váradhoz 3 mfldnyire, 1200 lak., kik kevés kath. és zsidót kivéve mindnyájan reformatusok, tornyos anyatemplommal. Határa 4015 hold, mellyből urb. belső telek 244 h., szántóföld 1225 h., dézmás és taksás hegyiföld 120 h., kaszáló 524 h., legelő 30 h., dézmás szőlő 970 h., taksás kerti szőlő 102 h., majorsági szőlő 100 h., szántóföld 33, belső telek 6, rét 127 h., erdő (1600 □ ölével) 507 hold, mellyből évenként 4 hold urbéri fáizás fejében a lakosoknak kiadatik; mocsáros hely 30 hold. Földe vörös agyagos és cserföld, megtermi ugyan a tiszta buzát és tengerit is, de jobban kedveli a rozsot. Bora az egész Érmelléken a legjobbak közé tartozik. Gyümölcse szinte sok, különösen cseresznyéje és téli almái kitünő jóságuak: juhot nem tart, de szarvasmarhái szépek. Rétjei sok és jó szénát teremnének, de az itt elfolyó Berettyó gyakran elönti és semmivé teszi. Birja a váradi deák püspök.

Szent-Imre, (Merecice), tót falu, Sáros vmegyében, Radács fiókja: 292 r., 21 g. kath., 7 zsidó lak. F. u. Szentimrey, Károlyi. Ut. p. Eperjes.

Szent-Imre, kies helyen fekvő puszta, Somogy vmegyében, ut. post. Szigetvár. Határa 908 hold; földe jó s mind buzát, mind rozsot jól terem. Birják Somsich József, Márffy, Igmándy, gr. Festetics Tasziló, Gotthárd urak.

Szent-István, német falu, Baranya vmegyében, 728 kath. lak., s fiók-egyházzal, szép erdővel, termékeny határral. F. u. Károly főherczeg örök. Ut. p. Baranyavár.

Szent-István, magy. falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól délre $2\frac{8}{16}$ állomásra, ut. p. Mező-Kövesd. Róna határa 6833 hold, mellyből beltelek 188, szántó 3444, rét 1301, legelő 1900 hold. Ezekből ismét majorsági szántó 246, rét 42 hold, a legelő közös. Földei fekete agyagos jó minőségüek, fő terméküek a rozs; legelője sovány. Lakja 2295 r. kath., paroch. templommal. Határában sok apró tavak s vizállások vannak. Országutban feküdvén, fuvaroznak. Birja az egri káptalan.

Szent-István, magy. falu, Veszprém vmegyében, 12 kath., 421 ref., 8 zsidó lak. Régi ref. temploma helyett uj van épülőben. Földje, rétje sok, legelője is igen jó. F. u. gr. Zichy István. Ut. p. Veszprém.

Szent-István, (Stefánföld), német mv., Torontál vmegyében, N.-Becskerekhez keletre $3\frac{3}{8}$ mfldnyire, 1908 kath., 19 n. e. óhitü, 14 zsidó lak., kathol. anyatemplommal. Határa szerfelett termékeny; lakosai contractualisták, s vagyonos emberek. F. u. a zágrábi káptalan.

Digitized by Google

Szent-István, magyar és dalmát falu Pest-Solt vmegyében, Bajához csak 412 ölnyi távolságra, a nagy kiterjedéses sárközi őrjegség partján, homokdombos tájékon. Lakja 2562 r. kath., és 18 zsidó. Ezek Pandur és Kákony elpusztult helységekből szállittattak ide, és pedig Pandur 1782-ben, Kákony 1805-ben szállittatott ide mostani Szent-Istvánba. Van kath. temploma, nagy sörháza, és 3 tisztilaka. Határa 4214½ hold, mellyből három nyomásu urb. szántóföld 1590 h., különös kukoriczások 53 h., bab és kender alá 26 h., burgonya alá 26 h., kaszállók 636 h., legelő 1166 h., futó homok 200 h., szőlő 1047 kapa, egy kapára 400□ölet számitva, 349 h., uradalmi föld 168½ hold. Ezenkivül az uradalomnak szép és tágas erdői vannak Pörből, F. Pandur, Cserta és Rezet nevezetek alatt. A föld átaljában homokos, s mivel a szántóföldek távul esnek, nem is könnyen trágyázhatók. Birja a kalocsai érsek.

Szent-István, puszta, Borsod vgyében, Rakaczához tartozik.

Szent-István, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Mendén tul keletre, 130 lak., igen szép szántóföldekkel, s gazdasággal. — Birja Kovács Zsigmond.

Szent-István, tót falu, Sáros vmegyében, a Hernád mellett, Kassához 1 mfd. 392 kath. lak., kath. par. templommal. Sörfőzőház. Vizimalom. Nagy erdő. F. u. Kassa város.

Szent-Iván, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Abához fél óra, 214 kath., 83 ref., 7 evang. lak., szép gazdasággal. F. u. gr. Zichy Domokos. Ut. p. Fejérvár.

Szent-Iványi, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Baracskához ¼ óra, 61 kath. lakossal. F. u. többen. Ut. p. Martonvásár.

Szentiványi, magyar és horvát falu, Győr vmegyében, Győrtől 1 mfdnyire, 1578 kath., 1 ref., 7 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Nagy kiterjedésü határa homokos. Legelője sok. F. a szentmártoni főapát.

Szentiván, puszta, Somogy v.-gyében, Ladnál.

Alsó-Szent-Iványi, falu, Székes-Fejér vmegyében, Czeczéhez 1 mfd., 341 kath., 62 ref., 11 evang., 9 zsidó lak., róna termékeny határral. Kancza nevü halmán bort termeszt. F. u. Jankovich, Modrovich, Németh, Nagy, Pyber, Kreskay, stb. Ut. p. Sár-Bogárd.

Szentiványi, puszta, Nógrád v.-megyében, Pásztó szomszédságában, 2300 hold határral, szép erdővel és kövér rétekkel.

Szentiványi, (Curialis), magyar falu, Nógrád vmegyében, Ecseg, Gutás faluk, és Liponya közt, köszirtes hegyekkel és növendék erdőkkel környékezve, mély árkos földek közt. — Van itt 960 hold szántóföld, 595 h. rét, 861 h. erdő és legelő, 116 hold beltelek és szőlők, mellyek parlagok. A szántóföldek sárga agyagosak és homokosok, a záporok által rongáltatnak, soványak; erdeje fiatal. Urbériség itt nincs. Lakja 518 r. kath., 113 ev., 42 zsidó. Van Szuha nevü folyója s egy patakocskája, igen nevezetes forrásvize, melly köszvényben sikerrel használtatik, s fördőházat megérdemelne, kősziklás hegyeiben vas és réz kövei. Rom. katholikus anyatemplom, és iskolaház. — Birják több közbirtokosok.

Szent-Iván, német falu, Veszprém vmegyében, 618 kath. lak., bortermesztéssel. Az ugodi urad. tartozik. Ut. p. Pápa.

Szent-Iványi, magyar falu, Baranya vmegyében, rónaságon, ut. postája Sz.-Lőrincz. Határa 910 hold, mellyből urbéri szántóföld 448 hold, rét 286 h., elkülönzött legelő 176 h. Földe jó, és mindent megterem. Lakja

Digitized by Google

490 kath., 8 ref. Birja gr. Batthyányi Gusztáv.

Despot-Szent-Iván, szerb falu, Bács vmegyében, Kulához délre 2 mfd., 1800 n. e. óhitü, 50 kath. lakossal, óhitü paroch. templommal. — Nagy vendégfogadó. A helység magosan fekvő rónaságon fekszik. Határa 1100 □ ölével 9836 hold, mellyből urbéri szántóföld 107 6/8 telek után 3737 hold, rét és beltelek 2695 h., jó legelő 2986 h., szölő 176 h., mocsár 118 h., utak 121 h. Földei első osztálybeliek. Birja a kamara, de majorsági birtoka nincs.

Felső-Szent-Iván, magyar-dalmát falu, Bács vmegyében, Bajához keletre 2 mfd., 2500 r. kath. lakossal, paroch. templommal, postahivatallal, vendégfogadóval. — Határa 1100 □ ölével 8676 hold, mellyből urbéri szántóföld 96 telek után 3610 hold, rét és beltelek 2214 hold, jó legelő 1200 h., homokos legelő 800 h., szölő 240 hold, majorsági szántóföld és rét 400 hold, mocsár 36 h., utak 176 h. Földei első osztálybeliek. — Birja Grasalkovich herczegnő, s a bajai urad. tartozik.

O-Szent-Iványa, puszta, Torontál vmegyében, magyar hely, 64 házzal, 354 kathol. lak., dohánytermesztéssel. F. u. a kamara.

Új-Szent-Iványa, rácz-német falu, Torontál vmegyében, Szegedhez délre egy órányira, 100 kath., 562 n. e. óhitü, 7 zsidó lak., óhitü anyatemplommal, 27 5/8 egész jobbágytelekkel. F. u. a kamara.

Priglevicza-Szent-Iván, német falu, Bács vármegyében, Zomborhoz délre 1 1/2 mfd., 3200 r. kath., 20 zsidó lak., paroch. templommal. Selyembogár-tenyésztés. Határa 1100 □ ölével 11172 hold, mellyből urb. szántóföld 111 4/8 telek után 3568 h., rét és beltelek 2632 h., jó legelő 534 hold, szölő 77 h., urad. szántóföld és rét 447 h., igen szép uradalmi tölgyes erdő 3219 hold, tó és mocsár 645 hold, utak 50 hold. Fekete földe gazdag, s első osztálybeli. — Birja a kamara.

Szent-Iványa, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Pereghez keletre, a dömsödiek birják.

Szent-Iván, német falu, Pest-Pilis vmegyében, Vörösvárhoz délre 1/4 mfd., 580 kath. lak. Fekvése egy völgyben igen kellemes; homokos határa rozsot, dohányt, burgonyát terem; szőlőhegye kevés. Birja a Majthényi nemz.

Szent-Iván, magyar falu, Zala vgyében, 300 kath., 4 zsidó lak. Katholikus parochialis templom. — F. u. gr. Festetics Tasziló. — Ut. p. Nagy-Kanisa.

Szent-Ivánfa, magyar falu, Vas vmegyében, 181 kath., 98 evang., 18 zsidó lak. F. u. közbirtokosok. Ut. p. Szombathely.

Szent-Jakab, magyar falu, Vas vmegyében, Zala vmegye szélén, 152 kath., 50 evang., 18 ref. lakossal. Határa, mellyhez a Boldogasszony puszta is tartozik, közép termékenységü. Rétje kevés, de legelője roppant, mert 2,300 holdat foglal el. — F. ura gr. Sigray. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Szent-Jakab, magyar falu, Zala vmegyében, 244 kath., 10 evang. lak. Nagy erdő. — F. u. gr. Festetics Tasziló. Ut. p. Sümeg.

Szent-Jakab, puszta, Pest v.-megyében, Gödöllő, Mogyoród és Kerepes közt. Határa 1500 hold, szántóföldje homokos, rétje kevés, de erdeje tágas. Van itt az uraságnak majorja juhtenyésztéssel. Birja a váczi püspök.

Szent-Jakab, magyar falu, Heves vmegyében, Pásztóhoz délre 1 órányira, magas hegyek alatt, dombos helyen s Nógrád vmegye szélén,

Digitized by Google

700 rom. kath. lak., és igen régi rosz templommal. Határa 3855 h., mellyből szántó 1132 h., rét 315 h., szőlő 68 h., erdő 2120 h., legelő 20 hold. Ezekből majorsági föld 496 h., rét 115 h., szőlő 18 h., erdő 2120 hold, a többi urbériség vagy dézmás szőlő. Agyagos és homokos földe főleg rozsot, zabot, burgonyát, kukoricát, árpát terem; rétjei mindig kétszer kaszállhatók. Határán folyik a Zagyva, melly két kerekü malmot forgat. — Birja b. Podmaniczky Lajos tömege, b. Révay György, gr. Czebrián Antal, Nagy Imre, Csányi és Horváth családok.

Szent-Jakab, tót falu, Zólyom vmegyében, a beszterczei völgyben, ut. postája Beszterczebánya. Van 341 kath., 84 evang. lakosa, egy régi katholikus temploma, egy sodrony-gyára és rézhámora. Homokos földe sovány, s buzát nem terem. Egész urb. telek $12\frac{1}{2}$. Majorság nincs. Birja a kamara és Beszterczebánya város.

Szent-Jakabfa, német falu, Zala vmegyében, 238 kath. lak. Határa igen kicsiny, de jól mivelt. Lakosai más határokban birnak szőlőket. — F. u. a veszprémi püspök. Ut. p. Sümeg.

Szent-János, St. Johann, német m. v., Moson vmegyében, közel a Hansághoz, 2123 kath., 5 ágostai lak. Kath. paroch. templom, s gazdagon alapitott plébánia. $181\frac{1}{8}$ másod rendü jobbágytelke után van 91 telkes gazdája, 704 hold első, 1657 hold második, 1458 harmadik, 152 negyedik osztálybeli szántóföldje, 880 embervágó másod, 745 harmadrendü rétje. Nádja böséggel. — F. u. Károly főherczeg örök. Ut. p. Moson.

Szent-János, Kidc, puszta, Szathmár vmegyében, M. Betli szomszédságában, gr. Károlyi házé.

Szent-János, oláh falu, Torontál vmegyében, a német-bánáti vidék határszélén, Margitához délre $1\frac{1}{4}$ mfdnyire, az alibunári és iláncsai mocsárok szomszédságában, 4 kath., 1164 óhitü lak., s anyatemplommal, $50\frac{6}{8}$ egész telekkel. — F. u. a kamara.

János-Szent, (Szvati Jan), vegyes német-tót m. v., Poson vármegyében, a Morva vizétől $\frac{1}{2}$, Posontól 7 mfd. távolságra. Kath. par. templom. Urasági lakház. Harminczad és posta hivatal. — Lakosai közt, kik 1578. kath., 190 zsidóra mennek, hajdan több anabaptisták voltak, de a r. kath. hitre téritettek Mária Therézia és Batthyáni primás alatt; később II. József alatt ismét mozogván, herczeg Batthyánitól lecsillapittattak 1785-ben. Isteni tiszteletöket német nyelven tartják. Határa Sz. Jánosnak róna, tágas, nagy részt homokos, azonban rozst, árpát, kendert jól terem; legelője elég; — erdeje szép, benne sok vad. Van két vizimalma is. F. u. gr. Batthyáni János özvegye s feje egy uradalomnak, melly másképen élesköinek neveztetik.

Szent-János, magyar falu, Bihar vmegyében, egy igen kies rónaságon, a Sebes-Körös mellett, Váradhoz 1 mfd., 1354 reform., 5 rom., 5 gör. kath., 7 óhitü, 1 ágostai, 6 zsidó lakossal, reformatus anyatemplommal, csinos urasági házzal s 2 emeletes magtárral. Határa 3074 hold, mellyből urbériség 3 fordulóban 546 hold szántó, 182 h. kaszáló, 523 h. közlegelő, 280 h. ut, temető stb. Majorsági szántóföld 510 h., rét 190 h., erdő 943 hold. Földe részint feketés, részint sárgás vagy kövecses, terem kétszeresl, tengerit, az uraságnál árpát és repczét is. A nők Váradra kenyereket hordanak. Szép erdejében egy dombon valami zárda romjai szemlélhetők; ehez közel az 1705. év táján elpusztult Sz. János falu helye, temploma omladékával ma Teleknek

Digitized by Google

nevezletik. Folyóvize: a Sebes-Körös, melly néha károkat okoz. Birtokosa: gr. Frimont Béla.

Szent-János, puszta, Békés vármegyében, Mezőberényhez nyugotra.

Szent-János, puszta, Bars v.-megyében, Léva filial., 19 kathol. lak. F. u. h. Eszterházy.

Kis-Szent-János, puszta, Győr vármegyében, Gönyő mellett, 45 kath. lak.

Nagy-Szent-János, puszta, Győr vármegyében, 75 kathol., 4 reform. lakossal. F. u. gr. Eszterházy Miklós.

Szent-Jobb, magyar m. v., Bihar vmegyében, kies vidéken, utolsó postája Székelyhid 1 1/2 mfd. Lakja 863 r. kath., kik német és tót nyelven is beszélnek, 452 reform., kath. és ref. anyatemplomokkal. Határa éjszakról hegyes, délről a Berettyó mentében lapos s dombos, földei nem igen termékenyek. Kiterjedése 4000 hold, mellyből urbéri szántó 546, rét 182, dézmás szőlő 700; majorsági szántó 272 h., rét 618 h., szőlő 200, erdő 1600 hold, melly közös legelőnek is használtatik. A Berettyón nagy malma van az uraságnak 3 kerékre és 6 kőre. Többi nevezetesebb épületei a r. kath. és reform. anyatemplomok, az urasági lak, melly hajdan híres vár volt, most egy kapujánál, s benőtt sánczánál egyébb nem látható. A 16-dik században Bocskay birta, de tőle 1604-ben Barbianus kassai császári vezér Concin Cyprian v. váradi alkapitány által elvétetle. 1660. a törökök Nagyváraddal együtt elfoglalták. 1686. Caraffa 4000 német és 3000 magyar katonával ostrom alá vevén, feladásra kényszeritette. — 1711-ben a szathmári béke után Löwenburg cs. tábornok széthányatta. E várban tartatott Bihar vgye közgyülése 1688-ban aug. 30-kán, s a megye jegyzőkönyve is csak akkor kezdődik. Ekkor iktattatott be bihari főispánnak Benkovics Ágoston váradi püspök. Ez időben várkapitány Horváth János volt, ki bizonyságot kért magának kiadatni az iránt, hogy ő 1686—1688-dikig a tisztviselők nélkül maradt megyét maga kormányozta. Ugyan e gyülés alatt alispánokká választattak Buday István és Baranyi Mihály; jegyzővé Lázár János; szolgabirákká Rácz Ferencz, Torday Ferencz, Komáromy János, Fodor György, Bölcskey Miklós. Az alispánoknak fejenként 200, jegyzőnek 150, szolgabiráknak 80, esküttteknek 12 forint határoztatott évi fizetésül. — Végre nevezetes Sz. Jobb a sz. benedekiek prépostságáról és zárdájáról is, mellynek jelenleg nyomai alig látszanak. Alapitotta ezt Sz. László 1083-ban, Mercurius levén a főapátur, ki Sz. István jobb kezét ide hozta. III. István az apáturt egyedül a király és az esztergomi érsek hatósága alá rendelte. 1241. a tatárok elpusztitották. 1472. a pecsét s a hitelesség tőle elvétetett. 1493. a paulinusok kapták meg, s birták csaknem 1557-ig, midőn a reformatio e vidéken is elterjedett. — Birtokosa a sz.-jobbi apátság.

Szent-Katalin, horvát falu, Vas vmegyében, 195 kath. lak., par. szentegyházzal. F. u. Erdődy. Ut. p. Szombathely.

Szent-Katalin, magyar-ném. falu, Baranya vmegyében, erdős hegyes vidéken, Pécshez 4 óra, 221 r. kath. lak, kik közt 160 magyar, 51 német. Agyagos határa 1814 hold, mellyből urb. beltelek 19 2/8 h., szántóföld 384 h., rét 112 h., legelő 52 h., szőlő 42 hold; majorsági beltelek 2/8 h., erdő 1200 hold, szőlő 5 hold. Birja a kir. kincstár.

Szent-Kereszt, magyar falu, Vas vmegyében, 121 kath. lak. F. u.

Digitized by Google

gr. Széchenyi János, Istoczy csal. stb. Ut. p. Szombathely.

Szent-Kereszt, tót-német falu, Pest-Pilis vmegyében a pilisi zordon hegyek közt, Vörösvárhoz éjszakra $1\frac{1}{2}$ mfd., 860 kath. lak., par. templommal. Kevés szántóföldje sovány, köves, inkább zabot s kevés rozsot, több burgonyát terem. Erdeje nagy, s benne meszet, szenet éget. Pilis hegyében több üregek látszanak, mellyek elhagyott bányák lehetnek; patakja rákkal bővelkedik. A helységen kivül egy klastrom romjai láthatók. — Birja a maróti kir. alapitványi uradalom.

Szent-Kereszt, Swati Kriz, tót falu, Sáros vmegyében, Eperjeshez nyugotra 2 mfd., 269 kath., 83 evang., 14 zsidó lakossal. Katholikus paroch. templom. F. u. a Berthóty, és Hedry nemz.

Szent-Kereszt, (Heiligen Kreuz, Swaty Krizs), tót m. v., Bars vmegyében, a Garan jobb partján, Körmöcz és Selmecz közt, mindeniktől 2 mértföldnyire egy kies vidéken. Határa hegyes, és csak közép termékenységü; gyümölcse sok; fája bőven; az uraság rétei szépek. Lakja 951 kath., 4 evang. Diszére szolgál a kath. parochial. templom s az uraság kastélya egy csinos kerttel. F. ura a beszterczei püspök, s feje egy uradalomnak, mellyhez még 18 helység tartozik.

Szent-Kereszt, puszta, Bars vmegyében, G. Ujfalu filial. 94 kath., 3 evang. tót lak.

Szent-Király, magyar m. v., Baranya vármegyében, rónaságon, ut. postája Sz. Lőrincz. Lakja 950 lélek, kik többnyire nemesek, és romai katholikusok, egy szép izlésü paroch. templommal. — Határa tágas és igen termékeny; rétje kevés de jó; erdeje elég. — Közbirtokos nemesek birják.

Szent-Király, puszta, Pest-Solt vmegyében, Akasztó, N. Harta, Ács és Szelid puszták közt. Kiterjedése 12,000 hold, melly nagy részben jó fajta szántóföld és szikes laposokból áll. Felét birja Pataj város, felét a kalocsai érsek.

Szentkirály, magyar falu, Somogy vmegyében, 223 kath., 372 ágostai, 10 zsidó lak., evang. anyaekklézsiával. Földe termékeny. — F. u. gróf Festetics Tasziló. Ut. p. Berzencze.

Szentkirály, puszta, Somogy vgyében, Vracsik mellett.

Szent-Király, puszta, Pest-Solt vgyében, Kecskeméthez keletre, 350 lak. Roppant határa részint homokos, részint igen termékeny lapályföld. Nagyobb részét Kecskemét város birja.

Szent-Király, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Laczháza mellett, a Vattay nemzetségbeliek birtoka.

Szent-Király, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Dány és Izsaszeg közt. Van igen szép és tágas erdeje, jó szántóföldei és rétje, juhtenyésztéssel. Birja Grasalkovich herczegnő.

Szent-Király, magyar falu, Zala vmegyében, 210 kathol. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Szentkirály, helység, Gömör vmegyében, felülről Recske, alólról Abafalva helységekkel határos, a Tornaljától Putnok felé vivő országut mellett, lapos helyen fekszik. Diszesiti ezen helységet Jankovics Antal urnak nagy kastélya s több épületei. A lakosok száma 314, kik közül rom. kath. 194, reform. 120. — Van $12\frac{1}{8}$ urbéri, 23 majorsági telek, 24 zsellér, és 714 hold erdeje, s a Sajó vizén jó malma. — Szántóföldje mindent megterem; rétje jó és sok takarmányt ad; a lakosok a szarvasmarhatenyésztésnek nagy kedvelői. Az egész helységnek ura Jankovics Antal.

Magyar-Szent-Király, ma-

Digitized by Google

gyar falu, Csesznek mellett, 184 kath., 48 evang., 404 reform., 42 zsidó lak., reformatus anyaekklézsiával, jó réttel, bortermesztéssel, erdővel. Ut. p. Veszprém.

Német-Szent-Király, német falu, Veszprém vmegyében, Magyar-Szent-Király mellett, 160 kath. lak. Mind a két Szent-Királynak birtokosa volt gróf Eszterházy László, rosnyói püspök. Most zár alatt lévő örököse fele részben gr. Eszterházy Imre, felében gr. Eszterházy János maradékait illeti.

Pinka-Szent-Király, magyar falu, Vas vmegyében, 29 kath., lakossal, par. szentegyházzal. F. u. g. Erdődy. Ut. p. Szombathely.

Szent-Király-Szabadja, magyar falu, Veszprém vmegyében, 198 kath., 1513 ref., 135 zsidó lak., kath. és ref. paroch. szentegyházakkal, synagogával. Gabona termő mezeje nagy kiterjedésű, de rétje felette kevés; szőlője erdőkkel koszoruzott völgyön levén, savanyu bort ad; erdeje derék. F. u. nemesek és közbirtokosok. Ut. p. Veszprém.

Szent-Kozma, puszta, Bihar vmegyében, lásd Herpály.

Szentkút, puszta, Győr vgyében, a téti határban, 179 kath. lak., szentegyházzal, hova népes búcsujárások történnek.

Szentkút, Heiligenbrunn, német falu, Vas vmegyében, 288 kathol. lak., paroch. szentegyházzal, jó borral. F. u. gr. Batthyáni család, s a németujvári uradalomhoz tartozik. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Szent-Kut, kis német falu, Magyar-Ürögtől felfelé erdős hegyormok között, igen regényes helyen fekszik, Baranya vmegyében. Hajdan a szent Pál szerzeteseknek itt is volt egy fiók zárdájuk, de ez jelenleg elpusztult, s helyét csak egy fakereszt jelöli. Kiterjedése 205⅝ hold, mellyből urb. beltelek 12⅛ h., rét 2⅜ h., szőlő 4 hold, uradalmi erdő 187 hold. A föld meredek, kövecses. Lakja 104 r. kath. Birja a pécsi káptalan.

Szent-Kut, puszta, Nógrád v.-megyében, 30 kath. lak. Van itt egy nagy 2 tornyú templom, hol népes búcsujárások tartatnak. Birja az Almássy család. N. Barkány filial.

Szent-László, puszta, Székes-Fejér vgyében, Keresztur mellett, 75 kath., 41 reform. lak. F. u. többen.

Szentlászló, puszta, Somogy vgyében, Kiliti mellett.

Szent-László, német falu, Somogy vgyében, 672 kath. lak., paroch. szentegyházzal. Hegyes határa igen jól miveltetik. Szőlőhegy, erdő. F. u. Festetics Ágoston, Sámuel és Dénes. Ut. p. Kaposvár.

Szentlászló, puszta, Somogy vgyében, gr. Festetics Taszilóé.

Szent-László, magyar falu, Veszprém vmegyében, 813 kath., 413 evang., 11 zsidó lak., kath. és evang. paroch. szentegyházakkal. Földe homokos, erdeje roppant; van ásványos forrása és fördőintézete. Szőlőhegy. A cseszneki uradal. tartozik. Ut. p. Veszprém.

Szent-László, német falu, Baranya vmegyében, Mecsekhegy sorában, regényes völgyben, erdős ormok alatt fekszik, ut. postája Pécs. Határa 651⅜ hold, mellyből 31⅞ h. beltelek, 32⅝ h. szántóföld, 5⅛ h. rét, 577⅜ h. erdő, melly legelőül is szolgál, majorsági föld 4 h. Urbériség itt nincs, mint irtvány, mellyet a lakosok az uraságtól haszonbérben birnak. A nagy hegyeket a záporok e határban sürüen látogatják, s azért földe burgonyánál egyebet alig terem. Lakja 182 kath., kik többnyire takácsok és faragók. E kies magányban a pécsi püspök kastélya említendő, melly gr. Eszterházy által épitte-

Digitized by Google

tett szökő-kut- és halastóval. A püspök birja a falut.

Szent-László, tót falu, Pest-Pilis vmegyében, Vörösvárhoz éjszakra $\frac{3}{4}$ mfd., magas hegyektől keritett mély völgyben, 483 kath. lakossal, paroch. templommal. — Kevés szántóföldje sovány, köves, s fő kincse erdejében áll. Mészégetés. A maróti kir. alapitványi uradalomhoz tartozik.

Szent-László, puszta, szabad Jász és Kún kerületekben; déli részén határának egy esővizből eredő folyócska van, melly teknősbékákkal szolgál, s mellőkén kövek ásatnak. — Birja $\frac{1}{3}$ Jákohalma, $\frac{1}{3}$ Mihálytelek, $\frac{1}{3}$ pedig Felső-Sz.-György közönség. Egy illy harmadrészre esik 5189 h. Fekszik e puszta ut. postájától Csongrádtól 1 órányira.

Szent-László, (Puszta), magyar falu, Zala vmegyében, 131 kath., 190 evang. lak. Evang. anyatemplom. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg.

Szent-László-Egyháza, magyar falu, Zala vmegyében, 621 kath., 8 evang., 60 zsidó lak. Ferenczrendi klastrom. Synagoga. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg.

Kis-Szent-László, puszta, Somogy vmegyében, 50 kath., 21 ref. lak. F. u. Festetics Antal fiai.

Szala-Szent-László, magy. falu, Zala vgyében, 652 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Földei, rétjei termékenyek. F. u. gróf Széchenyi István. Ut. p. Egerszeg.

Szécsi-Szent-László, magyar falu, Zala vmegyében, 74 kath., 218 ref. lak. F. u. gr. Szapáry. Ut. p. A. Lendva.

ValkóSzentLászló, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, Pesthez 5 órányira, ut. postája Bagh. Két kis dombon nyulik el, s határa 3000 holdra terjedvén, ebből 2100 h. szántóföld, rét 200 h., szőlő 60 hold, erdő és legelő 640 hold. Liget és Gyú puszták 2000 holdnyi erdőségekből állanak. Ebből majorsági birtok az erdőkön kivül 455 hold harmados és 165 hold majorságilag kezelt szántó. A föld sárga agyag, s nem igen termékeny, főleg rozsot és zabot termő. Van 1200 r. kath. lakosa, $43\frac{2}{4}$ egész urb. telke, fiók-egyháza. A helységhez tartozó Gyú puszta 600, Liget puszta pedig 1400 hold erdőségből áll, s ez utóbbit szerződésileg a lakosság már századok óta csekély árért haszonbérben tartja. A helység és a puszták birtokosa Eszterházy herczeg.

Szent-Lázár, oláh falu, Bihar vmegyében, a Bereltyó partján, nagy lapályban, Margitához, melly utolsó postája, 1 mfd., 319 g. kath., 7 n. e. óhitü, 4 zsidó, 67 földesgazda, 18 zsellér, 7 lakó, 1 kontár lakossal, g. kath. anyaegyházzal. Földe vörös agyagos, főképen rozsot terem, erdeje, szőlője nincs. Egész urbéri telek 21. Birtokosai a Baranyi család után: Szártory, Osváth, Dessewffy, Buday urak.

Szent-Lélek, puszta, Borsod vmegyében, hegyek közt, a diósgyőri határban, a paulinusok zárdája romjaival.

Szent-Lélek, tót falu, Esztergom vmegyében, Maróth, Dömös és Kesztölcz közt a pilisi magas hegyektől környezett mély völgyben, 300 kath. lak., és templommal. Határa $2128\frac{1}{2}$ hold, mellyből $177\frac{1}{8}$ h. szántóföld, $54\frac{3}{8}$ rét, $47\frac{2}{8}$ h. szőlő, $10\frac{2}{8}$ h. káposztás, 1900 hold erdő, melly egyszersmind legelő. Földe hegyes, homokos és igen silány. Patakjai, mellyekben rákokat fognak, szamosak. Meszet éget. Hajdan üvegbányája is volt; egy zárdának és templomnak pedig maig is láthatók romjai. Ezelőtt a pesti paulinusok birták,

Digitized by Google

most a maróti k. alapitványi urad. tartozik. Ut. p. Dorog.

Szent-Léránt, magyar falu, Vas vmegyében, 126 kath. lak., paroch. szentegyházzal. F. u. Sümeghy és Szecsödy családok. Ut. p. Szombathely.

Szent-Lőrincz, magyar falu, Tolna vmegyében, a Sárviz mellett, 14 kath., 1804 evang., 4 ref., 7 zsidó lak., evang. anyaekklézsiával. Itt van az esperesi megye által felállitott deák oskola. Határa gazdag termékenységü, van szép buzája, derék szőlőhegye, dohánya, olajtörő malmai. F. u. gróf Apponyi Antal. Ut. p. Nagy-Dorog.

Szent-Lőrincz, magyar falu, Vas vmegyében, 87 kath. 6 evang. lak. F. u. közbirtokosok. Kath. paroch. szentegyház. Ut. p. Szombathely.

Szent-Lőrincz, magyar falu, Baranya vmegyében, rónaságon, postahivatallal és váltással Pécs és Szigetvár közt. Határa 2349 $^{5}/_{8}$ hold, mellyből majorsági birtok rét 24 hold, urbéri szántóföld 1192 $^{5}/_{8}$ h., rét 703 h., közös legelő 424 hold, majorsági szántóföld 6 hold. Földe igen termékeny, kivévén a határ északi részét, melly hegyes völgyes. Lakja 940 kathol., 6 ref., 8 zsidó lak., kath. par. templommal, derék uradalmi épületekkel, s egy csinos főszolgabirói lakkal. Birja Esterházy Pál hg, s egyik uradalma innen veszi nevét.

Szent-Lőrincz, puszta, Pest-Solt vmegyében, Alpár és Kecskemét közt. Róna határa mintegy 12000 h., mellynek nagyobb része homokos, de általában termékeny. Birja szász Coburg herczeg.

Szent-Lőrincz, puszta, Pest-Pilis vgyében, a pesti határ és Vecsés közt. Igen tágas és szép puszta, nagy birka-, ló- és szarvasmarhatenyésztéssel. Van itt jeles és sok szőlőskert, hires sörház. Birja Grasalkovich herczegnő, de haszonbérlők szokták kezelni.

Szent-Lőrincz, puszta, Nógrád vmegyében, Vadkert filial, 89 kath., 6 evang. lak.

Szent-Lőrincz, magyar falu, Zala vmegyében, 230 kath. lak. Ut. p. Egerszeg.

Homok-Szent-Lőrincz, puszta, Pest-Solt vármegyében, lásd Szalk-Szent-Mártont.

Szent-Luka, német falu, Somogy vmegyében, 184 kath. lak. Nagy erdőség. Üveghuta. F. u. Festetics nemes nemz. Ut. p. Kaposvár.

Szent-Mária, magyar falu, Zemplén vmegyében, Zemplénhez közel, a Bodrogközben, 230 rom., 63 g. kath., 45 ref., 7 zsidó lak., 188 h. szántófölddel, erdővel. F. u. az egri káptalan. Ut. p. Ujhely.

Szent-Margita, puszta, Somogy vmegyében, Festetics Antalé és Igmándyé.

Szent-Margita, igen nagy puszta, Szabolcs vmegyében, Polgárhoz délre a pródi puszta szomszédságában, 385 r. kath., 87 ref. lak., roppant legelővel, rétekkel. Posványos ereiben sok nád és gyékény terem. F. u. az egri káptalan.

Szent-Margith, magyar falu, Zala vmegyében, 84 kath. lak. F. u. Sümeghy. Ut. p. Lövő.

Szent-Márton, puszta, Baranya vmegyében, Gödre mellett, 177 kath. lak. Nagy erdővel, hamuzsirfőzéssel. F. u. Petrovszkynak kihaltával a kamara.

Szent-Márton, német falu, Aradhoz nyugotra 1 órányira, 1826 kath., 32 óhitü, 7 ref. lak., kath. par. templommal. Határa róna, és szerfelett termékeny; szőlős kertet mivel, dohányt, fejes káposztát, sokat termeszt. F. u. gr. Venkheim József.

Szent-Márton, magyar m. v., Győr vmegyében, a hires Pannonhal-

Digitized by Google

ma nyugoti tövében, Győrtől dél felé 2 mfdnyi távolságra, Lakik a városban 2140 kath., 1 ref., a szőlőhegyekben 803 kath., 2 ref., 2 zsidó. Van kath. parochiája, országos vásárai. A lakosok főkép kézművekből s bortermesztésből élnek. De a legnevezetesebbé teszi ezen helyet a Pannonhalmán lévő igen régi, hires és gazdag apátursága a Sz. Benedek szerzeteseinek. Ezen apáturságot még Geyza herczeg alapitotta 997. esztendőben, de tökéletességre fia, Sz. István vitte, ki a szerzetet sok jószággal, a fő-apátot jeles kiváltságokkal ajándékozá meg, mint ezt láthatni az általa 1001-dik évben kiadott oklevélben. A Pannon hegyének 3 halma van. Az egyiken áll a kétemeletü s kőfallal keritett zárda; a másikon a kalvária; a harmadikon a Boldogasszony szentegyháza, s alatta a szerzetesek temetőhelye. A zárda keletről és északról szőlőhegyekkel környeztetik, délről pedig szép erdőség terjed el. — Ritkaságai e következendők: egy elefánt-csontból készült, a Krisztus történeteit ábrázoló, s 35,000 frtra becsültetett oltár; egy arany, rubintokkal kirakott kehely; pompás misemondó ruhák Sz. István király idejéből, ugyan ezen királynak mennyegzői ruhájával; a Sz. István ülőszéke általellenben az oltárral; a fő apátok képei emberi nagyságban lefestve; egy 100,000 kötetre menő könyvtár, néhány felette ritka könyvekkel és kéziratokkal. Szentegyháza 997-től fogva egyszersmind a város parochialis sz.-egyháza. — Emlitést érdemel még az, hogy Sz. István király idejében czüst pénz veretett, szent László alatt pedig 1078-ban országgyülés tartatott. Ez apáturságot, mellyet Corvin Mátyás emelt fő-apáturi rangra, különféle viszontagságai után 1785-ben József császár eltörölte, de I-sö Ferencz 1802-ben ujra visszaállitotta. — Most a fő-apátnak a mágnások tábláján szava. s széke van, s három apátot, u. m. a tihanyit, bakonybélit és szolnokit maga nevezi ki.

Szent-Márton, puszta, Somogy vgyében. Gr. Batthyáni Gusztávé.

Szent-Márton, magyar falu, Vas vmegyében, a Rába mellett, 214 kath., 14 ref. lak. Határa a németfalusi pusztával együtt elég tágas, és termékeny. Rétje jó, legelője 2,000 hold. F. u. gr. Sigray. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Szent-Márton, magyar falu, Vas vmegyében, 112 kath., 190 ev. lak., kath. paroch. szentegyházzal, ágostai oskolamesterrel. F. u. nemesck. Ut. p. Szombathely.

Szent-Márton, puszta, Baranya vgyében, a Hegyháton, erdős, hegyes vidéken, Pécshez 4 óra, 132 kath. lak., kik urasági cselédek. Határa 3416 hold, mellyből beltelek 5 h., szántóföld 206 h., rét 489 hold, erdő 2709 h., szőlő 7 hold. Birja Gervay bárú.

Szent-Márton, puszta, Szathmár vmegyében, az ecsedi láp mellékén, szép erdővel, inkább homokos, mint fekete földdel. F. u. a gr. Károlyi ház.

Szent-Márton, magyar falu, Szathmár vmegyében, Szathmárhoz 1/4 mfd., a Szamos mellett, 400 lak., kik nagyobbára reformatusok, kevesebb gör. kath. Határa 1200 hold, mellyből 900 h. szántó, 300 h. rét. Az urbériség 300 h., a többi majorság. Földe a Szamos által beiszapolva levén, buja kövér, melly minden évben tengerit gazdagon terem; rétjei hasonlóul sok és jó s.énát és sarjut adnak; s a sz.-mártoni szarvasmarhák e vidéken hiresek. Birják: Gáspár Dániel, Péterffy Albert, Péterffy Ferdinand, Márkus Imre, Téglásy József, Szőke Károly,

Digitized by Google

Pap György, és egy telket a királyi ügyvéd.

Szent-Márton, német falu, Arad vmegyében, Simándhoz nyugotra 1 órányira, 1826 kath., 32 óhitű, 7 ref. lak., kath. paroch. templommal. Határa róna, és szerfelett termékeny; szőlőskertet mivel, dohányt, fejes káposztát sokat termeszt. F. u. gr. Venkheim József.

Szent-Márton, német mezőváros, Sopron vmegyében, Sopronhoz nyugotra 3 mfd., 744 kath. lak., par. szentegyházzal. Határa igen hegyes és sovány; van 744 h. urb. szántóföldje, 160 h. rétje; a majorsági birtok nem tudatik. Két kis patakon kivül említést érdemel még az, hogy néhol láva maradványok szántatnak fel. Két országos vásárt tart, u. m.: jun. 15., és nov. 12-kén. Birja herczeg Eszterházy és a Sibrik család.

Szent-Márton, tót m. v., Thurócz vmegyében, egy igen kies térségen, a Thurócz vize mellett, számlál 164 kath., 920 evang., 50 zsidó lak. Ékességére szolgál a vármegye szép háza, mellyben tartatnak az ülések; a derék nagy templom, a luther. anyaszentegyház; synagoga, s ezeken kivül más privát, és urasági épületek. Határja nem igen nagy, de termékeny: kivált jó árpát és borsót terem; sőre hires; hat országos vásárai felette népesek. Sz. Márton a 14. században szabad kir. város volt, most pedig örökös ura a Révay csal. Ut. p. Th. Zsámbokrét.

Belényes-Szent-Márton, oláh falu, Bihar vgyében, Belényeshez $^1/_4$ mfd., dombos helyen, 33 görög kath., 261 n. c. óhitű lak., anyatemplommal, Urb. szántó 300, rét 150, legelő 100 hold; erdeje nincs; juhot tart; földe meglehetős. Birja a váradi görög püspök.

Berettyó-Szent-Márton, magyar falu, Bihar vmegyében, nehány száz ölnyire B.-Ujfaluhoz, a Debreczenből Váradra vivő országutban, mindeniktől $3^1/_2$ mfdnyire a Berettyó mellett. Van 201 férfi lakosa, kik közt 132 reform., 35 kath., 4 gör. kath., 20 n. e. óhitü, 9 zsidó. A rom. katholikusok Liptóból szakadtak ide. Ref. és kath. parochia. A közlakosok mind zsellérek, s köztök 9 mesterember. Nagy vizimalom a Berettyón. Az egész határt e 4 puszta teszi: Sz.-Márton, Ujlak, Sz.-Dienes, és Szomalyom. — A három elsők közül egy minden harmadik évben ugarnak, kettő pedig ősz és tavasz vetés alá használtatik; Szomalyom ellenben minden évben tilalmas. Mind a 4 puszta kiterjedése tesz 1100 □ ölével 11,700 holdat, mellynek mintegy harmada kaszálló; a többi pedig szántóföld. Szőlője, erdője nincs; s az egész határ majorsági birtok. Mi a föld minőségét illeti, Szomajom gazdag fekete szántóföldekkel s rétekkel bir, de a többi 3 puszta szikes levén, csak közép termékenységü, hanem a szarvasmarha, juhtenyésztés általában jó karban áll. Főbb birtokosok: Baranyi Károly, Laszkay Ferencz, báró Rudnyánszky Sándor és Dessewffy Ignáczné. A két első birja az egész három első pusztának $^3/_6$ részét. Báró Rudnyánszky és Dessewffyné a 4 pusztában $^1/_6$ részesek; a kisebb birtokosok ugyan azokban $^2/_6$ részesek. Szomajomban zálogos birtokos Izsák János $^1/_4$ részben, másik $^1/_4$ birja neje után Elek Pál. Kisebb birtokosok: a Pázmán család leányági ivadékai.

Dráva-Szent-Márton, shokacz falu, Somogy vmegyében, a Dráva mellett, 838 kath., 8 reform. lak., kath. paroch. szentegyházzal. — Nagy és mocsáros határ. Marhatartás. Van apátsága, mellynek czime: Abbatia S. Martini de Vaska. F. u. a vaskai apát. Ut. p. Szigetvár.

Magyar-Szent-Márton,

Digitized by Google

puszta, Torontál vmegyében, magyar hely, Uj-Pécshez 1 mfdnyire, 127 házzal, 872 kath., 2 zsidó lakossal, kik dohánykertészek. F. u. a kamara.

Óri-Szent-Márton, német falu, Vas vmegyében, 325 kath. lak., paroch. szentegyházzal. Földei a völgyekben jók; rétjei kövérek; erdeje kicsiny. F. u. gr. Erdődy György. Ut. p. Szombathely.

Pecze-Szent-Márton, magyar falu, Bihar vmegyében, Váradhoz ½ órányira, dombos térségen, 183 rom. kath. lak., templommal s jeles urilakkal. Határában az urb. szántóföld 51, rét 15, legelő 60, majors. szántó 100, rét 120, erdő 604 hold. Földe jó mivelés mellett mindent megterem, különben sárga és fekete agyag. Határában van az ugynevezett váradi hires Felix melegfürdő is. Fekszik e meleg forrás, melly mellett elegendő lak és fürdőépületek találtatnak, egy szép erdő szélén, egyenes téren, közel az ugynevezett püspök szinte meleg fürdőhöz. Mind a két meleg forrás alkatrészeit legujabban Grosz Fridrik váradi orvos ur vegykémi vizsgálatra vevén, azt tapasztalá, hogy mind azon részek, mellyek a carlsbadi fürdő orvosi erejét teszik, ezekben is föltaláltatnak, s ivásra is külön nyavalyák ellen szintolly sikerrel használhatni. A Felix melegfürdőt messze földekről látogatják, s görcsökben, gutaütésrei hajlamban, csúzos nyavalyákban, sebekben nagy sikerrel használtatik. E forrás kevés távolságra patakká erősödvén, az uraságnak igen jövedelmes 4 kövü lisztmalmot hajt; ezenkivül 3 gubakallót a debreczeniek bérlenek; vize soha sem fagy be. Birja a helységet a praemonstrati szerzet Váradi Hegyről nevezett prépostsága (Praepositura S. Stephani Proto-Martyris de Promontorio Varadinensi).

Rába-Szent-Márton, ném. falu, Vas vmegyében, közel Stájerországhoz, 154 kath. lak., paroch. szentegyházzal. F. u. gr. Batthyáni nemzetség. Ut. p. Keresztur.

Rácz-Szent-Márton, rácz falu, Torontál vmegyében, Uj-Pécshez nyugotra 1 mfdnyire, 18 kath., 10 reform., 1562 n. e. óhitü, 4 zsidó lak., óhitü anyatemplommal, 105 egész jobbágytelekkel. Határa lapályos, s csak közép termékenységü. F. u. a kamara.

Szalk-Szent-Márton, magyar m. v., Pest-Solt vmegyében, Posthez 8 mfdnyire. Ut. p. Kun-Sz.-Miklós. Határa 11,850 hold, mellyből szántóföld 5080 h., kaszáló 3000 h., legelő 3320 hold, szőlő 300 h., erdő 150 hold. Ebben azonban már Homok-Szent-Lőrincz, Feketehalom és Nagyállás puszták határai is benfoglaltatnak. És ez egészből urbériség 100 egész telek után 6200 hold, uraságí majorság pedig három pusztán 2680 h. szántó, 1800 h. kaszáló, 720 h. legelő. — Határát részben a Duna mossa. Földe részint igen termékeny fekete homok, részint sárga homok és szik. — Általjában a tiszta buzától kezdve minden szokott gabonanemet jól megterem. Határában van továbbá Csabany név alatt egy cs. k. sóház, melly dunavecseinek szokott hibásan neveztetni. Népessége a fenemlitett pusztákon lakó cselédekkel együtt 3164 lélek, kik 350 kath. és 27 zsidót kivéve, mindnyájan reformatusok, helybeli templommal és pappal. Országosvásárt 4 tart, mindenkor azon hétnek hétfőjén és keddén, mikorra a privilegium szól; baromvásár hétfőn, kirakó kedden. Birja a várost gr. Festetics Tasziló.

Sziget-Szent-Márton, német falu, Pest-Pilis vmegyében, a Csepel szigetben, Budához délre 4 mfd., 650 rom. kath. lak., kik homokos földeiket szorgalmasan mivelik,

Digitized by Google

rozsot, burgonyát, zöldséget, bort termesztenek. Birja a cs. k. család.

Szilvás-Szent-Márton, m. falu, Somogy vmegyében, 23 kath., 295 ref., 6 zsidó lak., ref. fiók-ekklézsiával és oskolatanitóval. F. u. többen. Ut. p. Szigetvár.

Tápió-Szent-Márton, magyar falu, Pest vmegyében, ut. post. Czeglédhez északra 2 mfd. Lakja 1100 rom. kath., 800 evang., kiknek nagy része tót eredetü, de már elmagyarosodnak, 90 ref., 5 zsidó. Kath. fiók-, evang. anyatemplom. Több derék urilakok. Róna határa egy a leggazdagabbak közül való a megyében; hires tiszta buzát terem; rétje kevés, de jó; erdeje és nádasa van. Közbirtokosoké.

Tisza-Szent-Márton, magyar falu, Szabolcs vmegyében, a Tisza mellett, Ungh és Beregh vgyék szomszédságában, 53 rom., 25 g. kathol., 340 ref., 27 zsidó lak., reform. anyatemplommal, 4 második osztálybeli egész telekkel. F. u. gr. Forgács nemzet.

Szent-Mihály, magyar falu, Fejér vmegyében, a sárviz csatornánál, 84 kath., 540 ref., 5 evang., 6 zsidó lak. Ref. anya-, kath. fiók-sz.-egyház. Buzája sikeres. Rétje bőven. Bora középszerü. Van itt egy csinos uraságí kastély és kert is. F. u. gróf Zichy Edmund. Ut. p. Sár-Bogárd.

Szent-Mihály, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Adonyhoz fél óra, 7 kath. lak. Hajdan itt kolostor volt. Az adonyi urad. tartozik.

Szent-Mihály, puszta, Somogy vmegyében, Kakonya mellett.

Szent-Mihály, puszta, Somogy vgyében, Ladnál.

Szent-Mihály, puszta, Somogy vgyében, gr. Hunyady Ferenczé.

Szent-Mihály, puszta, Veszprém vgyében, lásd Herendet.

Szent-Mihály, nagy magyar falu, Szabolcs vmegyében, Tokajhoz délnyugotra 2 mfdnyire, közel Bátthez: 168 romai, 49 g.-kath., 4730 reform., 1 n. e. óhitü, 65 zsidó lak., reform. anyatemplommal. Gazdag határa roppant kiterjedésü, s igen szép buzát terem; rétje sok: legelője pedig több ezer holdakra terjed, de egy részét az árvizek járják, posványos ereiben nádat bőséggel vághat; szőlőskerteket mivel, s Tokajra sok kenyeret szokott hordani. Van 110⅛ első osztálybeli urbéri telke. F. u. gr. Dessewffy örök., kik itt jeles kastélyt, kertet birnak, van pálinkafőző gépe, s e mellett finom nemesitett juhokat tenyészt.

Szent-Mihály, puszta, Torontál vmegyében, magyar hely Ellemérhez 1½ órányira: 91 házzal, 816 kath., 8 evang., 4 ref. lakossal, kik dohánykertészek. F. u. Ittebei Kiss Erneszt tömege.

Szent-Mihály, puszta, Komárom, most Esztergom vmegyében, Komáromhoz ¹⁶/₁₈, Uj-Szőnyhöz ¹⁵/₁₈ állomásra Csep, Igmánd, Kocs és Szend közt. Határa 2927 hold mind majorság; vidéke halmos, keleti része jó fekete föld, nyugoti homokos, rajta szépen rendezett tagositott majorságok vannak. A szendi ér mellett szép rétjei vannak, s a rétség szélén egy régi templom romjai láthatók. Van 130 magyar lakosa. Birják a csepi közbirtokosok.

Szent-Mihály, Mihalyaszi, tót falu, Sáros vmegyében, az Eperjesről Szebenbe vivő országutban: 601 kath., 27 evang., 14 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa a jobbak közül való a megyében, különösen a Tarcsa mentiben lévő rétjei nagyon jók. Van erdeje s egy kastélya is. Földes ura gr. Szirmay.

Szent-Mihály, puszta, Somogy vmegyében, Szigetvárhoz 1½ óra. Határa róna s 2264 holdra terjed.

Digitized by Google

Földje jó; szép erdeje 1764 hold. Birja Czindery László.

Kis-Szent-Mihály, Klein-Petersdorf, német falu, Vas v.-megyében, 275 kath. lak. A szentmihályi urad. tartozik.

Nagy Szent-Mihály, igen szép puszta, Pest-Pilis vmegyében, Pest és Czinkota határai tőszomszédságában. Határa róna, és csak kissé dombos; szántóföldje 918 hold, s ez homokos ugyan, de jó erőben tartott, s azért szép gabonát, kukoriczát, kölest, burgonyát terem; 589 holdra menő rétjei igen jó és sok szénát adnak, sarju is kaszálható; legelője 403 hold. Van a pusztán egy major tágas gazdasági épületekkel. Birja Grasalkovich herczegnő, de haszonbérlők kezelik.

Német-Szent-Mihály, némettől Rautendorf, német falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz nyugotra, 2¼ mfd., 1020 romai kath. lak. Róna határa első osztálybeli, főleg gyönyörü tiszta buzát terem. Kiterjed 1105 holdra, mellyből 432 h. szántó, 324 h. legelő, 324 h. kaszálló, mocsár 25 hold. E helység 1808-ban telepittetett ide, s folyvást maga magát haszonbérelte; földesura a királyi kincstár levén. Vize a Bege csatornája, melly halászaton kivül, más hasznot nem hajt a lakosoknak, mivel nem hajósok, mint az oláh szentmihályiak.

Német-Szent-Mihály, Grosz Petersdorf, német m. v., Vas vmegyében, 1260 kath., 638 ágostai lak. Kath. paroch. szentegyház. Vendégfogadó. Gyümölcse sok. Országos vásárai hiresek. F. u. gr. Batthyáni Gusztáv, s a város feje egy uradalomnak. Ut. p. Szombathely.

Oláh-Szent-Mihály, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz nyugotra 2 órányira, 20 r. kath. 11 zsidó 2120 n. e. óhitü lak., kik 3 pap által vezéreltetnek. Róna határa lapályos, de igen termékeny főleg tiszta buzát, kevés repczét, sok kukoriczát terem. Kiterjed 7657 holdra, 955 □ ölre, mellyből szántóföld 3680 h., 404 h. közlegelő, 152 h. szorgalmi föld, s 3020 h. 955 □ öl, részint az uradalom által használt, részint más lakosoknak kibérlett föld. Határát a Bege csatornája szeli át, mellyben halászatot is tart. — Birja a kir. kincstár, kinek itt jeles épületei, s egy 4 emeletes magtára van a Bege parton.

Puszta-Szent-Mihály, St. Michael, horvát-német falu, Vas vgyében, 678 kath. lak., paroch. sz.-egyházzal. Földje nehéz agyag. Szőlőhegy. Erdő. F. u. h. Batthyány. Ut. p. Rába-Szent-Mihály.

Rába-Szent-Mihály, magyar falu, Vas vmegyében, a graeczi posta- és országutban, 286 kath. lak., paroch. szentegyházzal, kastélylyal. Van vendégfogadója, jó földje és rétje, szőlője, erdeje. F. u. B. Sennyei. Postahivatal és váltás Rába-Keresztur és Körmend közt.

Rába-Szent-Mihály, magyar falu, Győr vgyében, Csécsenynyel általellenben, mellytől a Rába választja el, 402 kath., 49 evang. lak., kath. paroch. szentegyházzal. Földei feketék, szikesek és lapályosak. — Rétje legelője bőven. Fája is van. — F. u. h. Eszterházy, de bir benne Bezerédy család is. Ut. p. Tét.

Szent-Mihályfa, puszta, Somogy vmegyében, M. Ujfalu mellett, 140 kath. 23 ref. lak.

Szent-Mihályfa, magyar falu, Zala vmegyében, 61 kath. lak. F. u. nemesek. Ut. p. Egerszeg.

Szent-Mihályfa, magyar falu, Zala vmegyében, 214 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Szent-Miklós, magyar falu, Székes-Fejér vmegyében, Fejérvártól délre 5 mfd., 712 kath., 140 ref., 198 evang., 5 zsidó lak., paroch. szentegy-

Digitized by Google

házzal, s evang. fiók gyülekezettel. Homokos határán sok birka legel; szőlőskerteket bir. F. u. gr. Zichy János örökösei. Ut. p. Sár-Bogárd.

Szent-Miklós, St. Nikló, magyar falu, Moson vármegyében, egy kies vidéken, a Rábcza vizéhez közel, 1031 kath., 2 ágostai, 1 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal, egy halomra épült díszes kastélylyal és kerttel. Van 113 3/4 egész jobbágytelke, 58 telkes gazdája, 628 h. második, 507 h. harmadik, 604 1/2 h. negyedik osztálybeli szántóföldje, 225 embervágó másod, 711 1/4 harmadrendü rétje, szőlőskertjei 340 kapát foglalnak el. Van egy kis selyembogár-tenyésztése is. F. u. b. Sina.

Szent-Miklós, magyar-horvát falu, Somogy vmegyében, 950 kath., 5 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal. Földje termékeny, szőlője sok és jó. F. u. gr. Festetics Tasziló. Ut. p. Berzencze.

Szent-Miklós, puszta, Somogy vmegyében, 72 kath. lak.

Szent-Miklós, Nikla, német-horvát falu, Vas vmegyében, a n. ujvári uradalomban, 255 kath. lak. paroch. szentegyházzal. Ut. p. Szombathely.

Szent-Miklós, oláh-magyar falu, Szathmár vmegyében, N. Majtényhoz délre egy órányira: 586 görög kath., 169 ref. lak., g. kath. és ref. anyatemplommal. Fekete földje jó buzát, és hires dohányt terem; rétjei jók. F. u. gr. Károlyi nemzetség.

Szent-Miklós, puszta, Borsod vmegyében, Garadna és puszta Kazincz közt, leginkább erdőségből áll, és Szendrőhöz tartozik.

Szent-Miklós, kis német falu, Komárom, most Esztergom vmegyében, ut. p. Neszmélyhez 3/16 állomásra. Kies völgyekkel változó határa 1400 hold. Területének fele csupa erdőség, szép hegyfokokkal, és völgyekkel, déli része szőlőhegy; rétje kevés; legelő az erdőkben; szántóföldjei szelid emelkedésü dombokon feküsznek és agyagosak. Urb. telek 10 5/8. Lakja 408 r. kath., kiket gr. Eszterházy József szálitott ide 1739-ben. Fiók egyháza. Szomódhoz tartozik. Birja gr. Eszterházy Miklós.

Szent-Miklós, puszta, Komárom vmegyében, Udvard helységgel határos. I. Geyza 40 ekére való földet ajándékozván a garan-szent-benedeki apátságnak, ezt Szentmiklós puszta név alatt különösen birja az esztergomi káptalan. Hajdan virágzó mezőváros volt, de a török háborukban közel esvén Érsekujvárhoz, igen sokat szenvedett és elpusztult. A Zsitva partján, Sz. Márton halmán ma is láthatni egy zárda maradványát; s hihető, hogy épen ebben tartotta Tamás érsek 1309-ben azon nemzeti zsinatot, mellynek következtében hazánkban is a r. katholikusoknál urunk felséges megtestesülésének emlékére a harangok délben és estve meghuzatnak.

Szent-Miklós, magyar falu, Zala vmegyében, 365 kath. 5 zsidó lak. Kath. paroch. egyház. F. u. h. Eszterházy.

Szent-Miklós, puszta, Békés vmegyében, Csaba mellett.

Szent-Miklós, német falu, Zala vmegyében, 412 kath. lak. F. u. h. Batthyáni. Ut. p. N. Kanisa.

Alsó-, Felső- és Közép-Rácz-Szent-Miklós, puszta, Székes-Fejér vmegyében, 144 kath. 78 ref., 5 evang. lak. F. u. többen. Ut. p. Adony.

Belényes-Szent-Miklós, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 2 1/4 mfd., 326 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 110, rét 80, majorsági erdő 520 hold. Folyóvize a Fekete-Körös. Agyagos földei a dombon soványak, a lapályban jók.

Digitized by Google

Határában van egy omladozott templom és csonka torony. Birja a váradi görög püspök.

Bur-Szent-Miklós, (Svati Miklasz) t. f. Poson vmegyében, Sasvárhoz 1 órányira: 2198 kath., 15 zsidó lak. kath. paroch. templommal, synagogával. F. u. a cs. kir. család.

Dány-Szent-Miklós, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Irsa és Uj Hartyán közt, ut. p. Czegléd. Határa, melly alsó és felsö Dány-Sz.-Miklósra oszlik igen tágas, de nagyobb részt homokos. Van 200 magyar lakosa, kik többnyire cselédek és pásztorok. Birja Nagy-Körös város, és a gr. Beleznay nemzetség.

Fertő-Szent-Miklós, németül Sz. Niclo, magyar m. v. Sopron vmegyében, Sopronhoz keletre a györi postautban $3^1/_4$ mfdnyire, posta állomással, 2100 r. kath, 8 evang., 30 zsidó lak., kath. paroch. templom. Több csinos épületek. Határa nagy, de többnyire homokos és sovány; bora nem kelendő; erdeje pusztuló félben. Birják: h. Eszterházy, Bezerédy, Konkoly, Lukenich, Rohonczy, Nagy Péter, s többen.

Hegyköz-Szent-Miklós, magyar falu, Bihar vmegyében, Debreczenhez 6, Székelyhidhoz, melly utolsó postája, 1 mfd. Van 856 ref. lak., s uj tornyos anyatemploma. A helység hegyes völgyes erdökkel és szölökkel körülvett vidéken fekszik; s határa 7000 hold, mellyből 1591 h. urb. szántóföld, 9 h. majorsági, 590 h. (1000 □ ölével) urb. rét, 10 h. majorsági; 800 h. dézmás szölö, 4000 h. majorsági erdö; gyeplegelö nincs, hanem az erdö járható része használtatik legelöül. Földe kemény agyagos s jó mivelést kiván; a lakosok vesés tele ökröket tenyésztenek; de legfontosabb élelemág még is a bortermesztés. A falu alsó részét egy patakocska folyja át. Birtokosa a váradi deák püspök.

Lajta-Szent-Miklós, németül Neudörfl, német m. v. Sopron vmegyében, Ausztria határszélén, Német-Ujhelyhez csak $^1/_2$ mfdnyire, 158 házzal, 1361 kath. lak., paroch. templommal. Van 460 h. szántóföldje, 100 h. legelője, 111 hold kertje, 53 kapa szölője; erdeje nincs. Földje nagyon középszerü. Nagy vendégfogadó. Sörház. Harminczadhivatal. Savanyuviz forrás. Birja h. Eszterházy.

Német-Nagy-Szent-Miklós, német mezöváros Torontál v.-megyében, az Aranka vize mellett, Szegedhez keletre 4 mfdnyire: 1568 kath., 2 evang., 30 óhitü, 6 zsidó lak. Kath. paroch. templommal, 119 egész jobbágytelekkel. A nagy Révay Miklós születése-helye. F. u. gróf Nákó Sándor.

Oláh-Szent-Miklós, oláh falu, Bihar vmegyében, termékeny rónaságon, Váradhoz 3 mfd., 1350 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 3680 hold, mellyből szántóföld 1258 h., rét 1600 h., legelö 822 h. Majorság itt nincs, mert a lakosok örökös szerzödés mellett birják földjeiket Eszterházy herczegtöl. Földe fekete agyag és szik, terem kétszeresl, tengerit. Folyóvize nincs, hanem van egy Toprongyos nevü ér, s egy járhatatlan ingatag láp, mellyet egy buzgó forrás táplál. Végre láthatók itt egy régi földvár nyomai.

P. Szent-Miklós, puszta, Szabolcs vmegyében, birtokosai; Borbély, Bán, Balogh, Barta, Bihary, Budaházy, Csapó, Cseke, Darvasy, Dobray, Fekete, Fülcky, Gyöngyösy, Mészáros, Nagy, Eötvös, Jankovics, Lorszky, Sinay, Szabó, Szilágyi, Tóth, Zsiday, Farkas, Domokos, Katona, Szentkirályi, Nyírö, Bérczy, Jeney, Biró, Sápy, Kemecsey, Karmasin, Karacs, Tiszay, Szeles, Márton, Gál, Kál-

Digitized by Google

lay, Csató, Kun, Kiss, Körösy, Török, Körtvélyesy, Koroknay, Bene, Nagyiday, Szöllősy, Nagy-Ványi.

Rába-Szent-Miklós, magyar falu, Győr vmegyében, 197 kath. lak., fiók szentegyházzal, F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Tét.

Rácz N. Szent-Miklós, rácz-oláh-magyar m. v. Torontál vgyében, Német N. Sz. Miklós mellett: 1970 kath., 146 evang., 172 ref., 5716 n. e. óhitű, 302 zsidó lak, óhitű, ev. anyatemplomokkal, csinos magán és uradalmi épületekkel, gyógyszertárral, vendégfogadóval. Határa nagy kiterjedésű s igen termékeny; sok marhát, juhot, sertést, lovat tenyészt; szőlőskertjei, s erdeje van; 260⅝ egész telket számlál. A 61-ik számu magyar gyalog ezred nevendékháza, ideiglen ide helyeztetett. Földes ura gr. Nákó Sándor.

Rét-Szent-Miklós, puszta, Bihar vmegyében, Nagy-Rábé mellett. Róna határa 6000 hold, s gazdag szántó földjei és rétjei vannak. Birja id. özv. Kruspir Sándornő és ifj. özv. Kruspir Sándornő.

Sziget-Szent-Miklós, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, a Csepel sziget közepe táján a soroksári ága mellett a Dunának, ut. p. Laczháza. Van 1600 lakosa, kik többnyire reformatusok, anyatemplommal. Határa homokos, de jó rozsot, burgonyát, kukoriczát és sok zöldséget terem. Birja a cs. k. család.

Tisza-Szent-Miklós, rácz-magyar falu, Torontál vmegyében, Csóka és Pádé közt, mindeniktől egy órányi távolságra: 934 kath., 1912 n. óhitű., 14 zsidó lak., óhitű anyatemplommal, kövér szántóföldekkel, sok legelővel, és réttel, 136⅞ egész jobbágytelekkel. Az utakat itt szép fasorok ékesitik. F. u. a volt nádor, József ő cs. k. fő herczegsége örökösei. Ut. p. Török Kanisa.

Vácz vagy **Kis Szent-Miklós**, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, Váczhoz 1¼ mfd., kellemes dombos vidéken, 390 ref., 120 kath., 30 evang. lak., ref. fiók templommal, melly Veresegyházához tartozik. Szántóföldje elég termékeny; erdeje kevés, de szőlőhegye derék és jó bort terem. Birja Grasalkovich herczegnő.

Szent-Miklósfa, magyar falu, Vas vmegyében, 318 katb., 5 zsidó lak. F. u. a győri püspök. Ut. p. Szombathely.

Szent-Mitra, puszta, Torontál vmegyében, N. Becskerek mellett, 1950 hold igen gazdag határral. Az elleméri uradalomhoz tartozik, s most a kir. kincstár birja.

Szent-Pál, magyar falu, Győr vmegyében, a Kis-Duna mellett, 450 kath., lak. paroch. szentegyházzal. Földje sikeres buzát, és hires káposztát terem. F. u. gr. Sándor. Ut. posta Győr.

Szent-Pál, puszta, Győr vmegyében, Győri-Szemeréhez ½ óra, 79 kath., 13 evang. lak.

Szent-Pál, magyar falu, Somogy vmegyében, Csurgóhoz 1 óra, 87 kath., 102 ágostai lak., homokos határral, bortermesztéssel. F. u. többen. Ut. p. Zákány.

Szent-Pál, puszta, Somogy vmegyében, Inkey Antal örököseié.

Szent-Pál, puszta, Komárom vmegyében, a Csalóközben, Komáromhoz 1 órányira. Kiterjedése 1879 ⅒ hold, melly egészen majorsági birtok s szántóföldnek, rétnek és legelőnek használtatik. Vannak itt több mocsáros tavak is, és az öreg Dunában derék erdős sziget találtatik. A föld fekete agyag, s mindent gazdagon terem, u. m. tisztabuzát, árpát, zabot, tengerit, repczét, czukorrépát. A birkatenyésztés virágzó karban. Birja gr. Zichy Miklós.

Szent-Pál, magyar falu, Zala

Digitized by Google

vmegyében, 63 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. A. Lendva.

Kis-Szent-Pál, puszta és kertész község, Arad vmegyében, Aradhoz $1\frac{1}{2}$ mfdnyire. Az egész pusztát, melly 3406 holdból és $^{249}/_{1100}$ ölből áll, a dohány-kertészközség tartja haszonbérben. A község népessége 280 r. kath. magyarság. A határból, melly kevés sziket kivéve, gazdag buzaföld, szántóföld van 2226 hold, gyep pedig 980 hold. Van még egy 62 holdnyi sásas, és nádas tó is, melly felette ritkán szárad ki. Birja Almásy Pál, volt hevesi ülispán.

Tat-Szent-Pál, tót magyar falu, Somogy vármegyében, 831 kath., 10 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal, jó rétekkel. F. u. b. Eszterházy. Ut. p. Öreg-Lak.

Szent-Péter, német falu, Moson vármegyében, a Hanság szomszédságában, 1348 kath. lak. s paroch. szentegyházzal. Van 129 másod rendű egész jobbágytelke, 75 telkes gazdaja, 920 hold első, 1195 második, 932 h. harmadik, 392 h. negyedik osztálybeli szántóföldje, 743 embervágó rétje, nádvágása. Széna szállás és szekeresés. F. u. Károly főherczeg örök. Ut. p. Moson.

Szent-Péter, magyar falu, Vas vmegyében, a Rába mellett, 726 kath., 4 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Sok és jó rét. F. u. a szombathelyi káptalan. Ut. p. Szombathely.

Szent-Péter, puszta, Veszprém vmegyében.

Szent-Péter, magyar m. v. Borsod vmegyében, Miskolcztól $^{15}/_{16}$ állomásra a Sajó jobb partján, Miskolczról a bányavárosokba vivő főutvonalon, szőlő termő hegye alatt terülő sik vidékén a kies Sajónak. Szomszédai, Bábony, Kisfalud, Berente, Duzsnok, Zsiliz, Boldva. Határ kiterjedése 17863 hold mellyből 2740 h. szántóföld, 2635 h. rét, 935 h. szőlő, többi belső telek, legelő viz állásos haszonvehetlen föld; urbéri föld 1050 h. szántóföld. A föld nagyobb részben fekete homok, kisebben veres nyirok, s leginkább gabona, rozs és buza alá mivelteik. A három tenyésztést a lakosok kereskedésre is kiterjesztve, szép sikerrel üzik, ugy hogy mióta kivált a gazdák takarmány termesztést is kezdenek gyakorlani, a földmivelést és állattenyésztést virágzásnak indulni mondhatjuk. A lakosok összes száma 3712 lélek, kik közt 360 r. kath., 30 gör. kath., 17 evang., 2570 reform., 735 zsidó. A r. kath. és reformatusoknak helyben van anyaegyházuk, s a zsidóknak synagógájok. A nép jelleméről dicsérőleg keveset szólhatunk. Van helyben egy pálinka gyár. Nagy lisztmalom a Nyögőpatakon, sok fogadó. Mint emliténk, a Sajó a városhoz közel folyik keresztül a határon, a Nyögőpatak pedig a várost metszi át. Birtokos családok a városban, gróf Szirmay István s Tamás előfi jogon, Pilta, Ragályi, Márjássi, Losonczy s több mások. A város öt országos vásárt tart: mart. 12-ik, april 24-dik, jun. 29-dik, sept. 29-dik, dec. 6-án kirakodó s három vásárt együtt.

Hajdan szent-péteren a templáriusoknak klastromuk és templomuk volt, az országuttól délre eső dombon, mellynek északi oldalánál nem régiben ástak ki egy veres követ, melly több ideig az ut mellett hevervén, végre egy nagyszombati szerzetes által elvitetett, ki abban nagy mennyiségü aranyat talált. Ez emlitett régi templom maradványaiból épült a mostani kath. templom.

Régenten a város a dédesi várhoz tartozott, mellyet egy időben Pál vagy Palócz országbiró birt. Vérhatalmat nyert László királytól, mellyet Miksa, s II. Rudolf királyok is megerősitettek; ezt azonban jelenleg nem gyakorolja. Három vásárt a fenebb emlitett Palócz

Digitized by Google

országbiró tett ide által Dédesről, kettőt pedig a Szirmay nemzetség szerzett.

Érdekesnek tartjuk a város régi állapotának ismertetésére következő két oklevelet közleni.

Nos domina Veronica, conthoralis magnifici domini Emerici de Pelsütz, memoriae commendamus, tenore praesentium significantes, quibus expedit universis: quod nos, tum ex eo, ut olim per serenissimum principem dominum Sigismundum, Dei gratia hungariae regem, ut et ejus successores, hominibus et populis in civitate Szent Péter vocata commorantibus et existentibus, in eo specialis gratia libertatis data fuisse haberetur ut ipsi populi et homines in dicta Sz. Péter commorantes tempore ipsius domini Sigismundi regis piae memoriae, ejusque successorum in tributo in possessione Mehi (Mohi) exigi solito, et consveto tributum solvere non tencantur, tum etiam ad justam petitionem magnifici domini Ladislai de Palócz, judicis curiae regiae, dictis populis et hominibus annuimus et gratiose concessimus, ut iidem populi et homines in jam fata civitate commorantes et existentes, dum cum eorum currubus, rebus et mercimoniis ad dictum tributum pervenerint, sive eorum alter pervenerit, pacifice, libere et absque alicujus tributi solutione pausare, negotiari, ire et redire valeant et possint. Quocirca vobis universis nostris tributariis tributorumque exactoribus in praescripta Mehi (Mohi) constitutis et in futurum constituendis harum serie firmiter committimus et mandamus: quatenus dum et quando et quotiescunque praescripti populi et homines in dicta civitate Szent Péter commorantes, dictis eorum cum curribus, rebus et mercimoniis ad praedictum tributum pervenerint, seu eorum alter pervenerit, vosque praesentibus requisiti fuerint, ipsos et quemcumquelibet ipsorum, cum dictis eorum curribus, rebus, et mercimoniis libere, pacifice pausare, et absque alicujus tributi solutione ire atque negotiari permittatis, et permitti debeatis, et hanc libertatis gratiam per nos eisdem populis et hominibus modo praevio concessam, firmiter et absque ulla contradictione observare debeatis, secus in eo nullatenus facturi. Praesentes vero post earum debitam lecturam exhibentes, seper restitutis. Datum in Vamos in festo beati Urbani papae, anno domini 1452. (Sz. Péter város jegyzőkönyve 2-dik szám 22—23 lapján).

1611. Gróf Thurzó György levele a Sz. Péteriekhez.

Mi Bethlenfalvai gr. Thurzó György Magyarországnak nádorispánja, az kunoknak birája, Árva várának és azon vármegyének örökös és főispánja, az fenséges II. Mátyás Magyarország királyának főtanácsa és Magyarországban Helytartója.

Salyó szent Péter városában lakozó nemeseknek fejenként, köszönetünknek és jó akaratunknak utána adjuk tudtokra, hogy azon városnak birái és polgárai panaszolkodnak minekünk, adván elönkbe, az ő sok elszenvedhetetlen, szomszédságbeli töröktül való nyomoruságukat és különb-különbféle szolgálatot és fizetést, mellyek eléggtételére magok elégtelenek levén, ti az adófizetésben velek semmiképen nem akarnátok egyetérteni, és ökot reá segíteni. Mivelhogy azért az ország törvénye is azt tartja, hogy nemes embernek nem levén nemes háza, annak tartozik fizetni, a kiében lakik; a török adófizetésben is az igazság azt mutatja, s kivánja, hogy az kivel egyaránt éli a határt, együtt vele viselje is, a terhet.

Annakokáért tinektek fejenként nemes uraimék, az kik abban a Sajó sz. Péter városában laktok, és affélék vagytok, hagyjuk nádorispánság tisz-

Digitized by Google

tünk szerint, és erősen parancsoljuk, hogy mindennemü minőségeteket, okvetéseteket hátra vetvén az megirt Sajó szent Péter városabeli birákkal s polgárokkal egy aránt a töröknek sommát fizessetek, és mindenekben hozzájok accommodálván magatokat mindenkor és minden dologban velők egyetértsetek, és a terhet együtt viseljétek. Holott pedig ennek nem engednétek és a szerint nem engednétek, a vagy nem járnátok, szabadságot adtunk azon szent péteri biráknak, mostaniaknak és következendőknek, hogy személyetekben és marháitokban reá kényszerithessenek benneteket, és a sommát, a ki reátok háramlanék, megvehessék rajtatok. Egyebet azért ebben ne merjetek cselekedni. Ez levelünket megolvasván, is meg az beadóknak megadatni akarjuk és hadjuk. Költ az ő felsége király urunk szabadvárosában Eperjest szent István havának tizenhatodik napján, ezer hatszáz tizenegyedik esztendőben.

Szent-Péter, magyar falu, Komárom vmegyében, Komáromhoz $1^3/_4$ mfd. 1190 r. kath., 997 reform., 23 zsidó lak., kath. és reform. anyaegyházakkal. Határának nagyobb része róna, kisebb részben dombos. Földje fekete és sárga homok, de mind a mellett igen termékeny; rétjeit a Zsitva árjai rongálják. Van itt $109^1/_2$ egész urbéri telek, szőlőhegy, uradalmi szeszgyár, és jeles birkatenyésztés. Birja gr. Zichy Miklós, de hajdan a komáromi várhoz tartozott.

Szent-Péter (Kis), lásd Kétfél.

Szent-Péter, Petrovjani, tót falu, Sáros vmegyében, Eperjeshez 1 mfd., a kassai országutban, s a Tarcsa mellett: 776 kath., 9 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Emeletes kastély. Tehenészet. Vendégfogadó. Liszt- és fürész-malom. Erdő. Jó rét. F. u. gr. Klobusiczkyné.

Szent-Péter, puszta, Csongrád vmegyében, Horgos mellett, 228 kath. 186 n. e. óhitü lak.

Szent-Péter, (puszta), magyar falu, Zala vmegyében, 48 kath. 56 ref. lak. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg.

Szent-Péter, tót falu, Nógrád vmegyében, 30 kath. 381 evang. lak. Evang. anya templom. A helység szép vidéken fekszik, de földje sovány; szőlője meglehetős. F. u. b. Balassa gr. Zichy az idősb. Ut. post. Balassa-Gyarmat.

Ág-Szent-Péter, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Keresztúrhoz 1 óra, 123 kath., 36 ref., 1 evang. lak. Az ercsi urad. tartozik. Ut. p. Fejérvár.

Bur-Szent-Péter, tót falu, Poson vmegyében, ut. p. Sasvár. Számlál 1337 kath., 41 zsidó lak. Mind a két helységnek határja róna, rozs, kender termesztésre igen alkalmatos; legelőjük bőven, a lakosok szép szarvasmarhát, az uraság pedig sok juhot tart. Erdeje roppant s tele vadakkal; 9 fürész és liszt malom. F. u. a csász. kir. család.

Őri-Szent-Péter, magyar falu, Vas vmegyében, 68 kath. 813 ref. lak. Kath. és ref. paroch. szentegyházak. Erdeje, legelője bőven. F. u. gr. Batthyáni Károly. s. m. Ut. p. Lövő.

Rácz-Szent-Péter, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Keresztúrhoz $^1/_2$ óra, 70 kath., 15 ref., 8 evang. lak.

Rácz-Szent-Péter, rácz-német falu, Torontál vmegyében, közel Szaravolához, szinte az Aranka mellett: 806 kath., 12 evang., 2270 n. e. óhitü, 42 zsidó lak., kath. és óhitü anyatemplomokkal, erdővel, $219^3/_8$ egész telekkel. F. u. gr. Szapáry József és Antal. Ut. p. Csatád.

Szala-Szent-Péter, magyar falu, Zala vmegyében, 454 kath., 24 evang. lak. F. u. többen.

Szent-Péteri, puszta, Pest

Digitized by Google

vmegyében, Tan mellett, 21 kath. és ref. lak.

Szent-Péterfalva, Prostrum, német falu, Vas vmegyében, a Pinka mellett 718 kath. lak., paroch. szentegyházzal, szép erdővel, szőlőhegygyel, jó réttel. F. u. gr. Erdődy. Ut. p. Szombathely.

Szent-Péterur, magyar falu, Zala vmegyében, 980 kath., 10 ref., 16 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. többen.

Szent-Péterfölde, magyar f., Zala vmegyében, 144 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Szent-Simon, magyar falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyében, Borsod vmegye szélén: 713 kath. lak., kath. paroch. templommal. F. u. gr. Csáky. Ut. p. Putnok.

Szent-Tamás, puszta, Somogy vmegyében, 20 kath. lak.

Szent-Tamás, magyar falu, Vas vmegyében, 78 kath., 40 evang. lak. F. u. gr. Festetics Tasziló. Ut. p. Körmend.

Szent-Tamás, lásd Esztergom.

Szent-Tamás, szerb-magyar helység Bács vmegyében, a Ferencz csatornája mellett, Ujvidéktől északra 4 mfd. E helység szerencsétlen emléke az 1848-ki magyar forradalomnak. Mindnyájan tudjuk, hogy ez alkalommal Sz.-Tamás vala főhelye a harczoló szerbeknek, kik ezt erősen besánczolván, több izben hiában ostromoltatott a magyar serogek által, mig végre Perczel serege által bevétetvén az egész hely kevés kivétellel leégett és elpusztult. 1848 előtt számlált 8500 n. e. óhitü szerb, és 3000 magyar kath. lakost. Kath. és szép óhitü temploma szinte leégett a roham és bevétel alkalmával. Határa 2200 □ ölével számitva 27740 hold, mellyből szántóföld 5403, rét és beltelek 14,000 h., jó legelő 7061 h., szőlő 420 h., Curialis szántóföld és rét 263 h., nádas 60 h., mocsár 240 h., utak 293 hold. Határa a leggazdagabb fekete föld. A koronai szabad tiszai kerülethez tartozik.

Szent-Tamás, puszta, Szolnok vmegyében, Török-Sz.-Miklós mellett, 9000 hold gazdag fekete szántó, kaszálló és legelő földekkel, marhahizlalással és birkatenyésztéssel. Birja az Almásy nemzetség osztatlanul. Határában igen kevés a szik, s az uraság haszonbérlőknek szokta kiadni, kik itt a rendes gazdálkodáson kivül repczét termesztenek, s marhát hizlalnak.

Szent-Tamás, puszta, és dohány-kertész község, Arad vmegyében, Pécska szomszédságában. Róna határa-egy részben gazdag feketeföld, részben mocsáros, részben pedig homokos. Áll az egész 1642 holdból. Ebből a kertészközség, melly 380 r. kath. magyart számlál, 1034 holdat bir; a többi majorságilag kezeltetik. És pedig az 1034 holdból házhely 34 h., veteményeskert 32 h., szántóföld 640 h., kaszálló 130 h., legelő 160. Az erdő kiterjedése 102 hold. Birja a pusztát Mahler Ferencz; ezelőtt Stettner Máté referendár birta.

Szent-Tamási, puszta, Pest-Solt vmegyében, melly alsó, felső és közép Tamásira osztatik, fekszik Tass, Szalk-Szent-Márton, Kun-Sz.-Miklós helységek és Apaj puszta közt, 106 magyar lak. Kiterjedése 6893½ hold 1200 □ ölével, mellynek fele jó szántóföld, fekete agyag, fele pedig szikes legelő és rosz kaszálló. Birják: gr. Bechtold, b. Révay Károly Teréz kisasszonya, gr. Czebrián, Jankovics Lőrincz.

Szent-Tornya, puszta, Békés vmegyében, Orosházához északra 1 órányira. A Paksy örökösök birják lásd Szent-András.

Szent-Vid, vagy másképen Li-

Digitized by Google

kocs, puszta, Győr vármegyében, a Pestről Győrbe vivő országutban. Vendégfogadó. Határában egy régi szentegyház omladékait láthatni. Lakja 47 kathol.

Szenta, lásd Zenta.

Szenta, magyar falu, Somogy vmegyében, 264 kath., 28 ágostai, 226 ref. lak. Ref. anyaekklézsiával, kath. fiókszentegyházzal. Erdeje szép; határa mocsáros. F. u. gróf Festetics Tasziló. Ut. p. Berzencze $^1/_2$ óra.

Szente, magyar falu, Nógrád vmegyében, Nándor mellett: 366 kath., 4 evang. lak. Ut. p. Balassa-Gyarmat $4^3/_4$ mfd.

Szentes, magyar falu, Zemplén vmegyében, Király-Helmecz fiókja, 82 kath., 659 ref., 56 zsidó lak., ref., anyatemplommal. Szántóföldje 841 h. F. u. többen. Ut. p. Ujhely.

Szentes, magyar falu, Somogy vmegyében, 408 kath. lak., homokos határral, nagy erdővel. F. u. gr. Széchenyi Pál. Ut. p. Babolcsa.

Szentesike, magyar falu, Ungh vmegyében, Szobránczhoz délre $1^3/_4$ mfdnyire: 3 r., 12 g. kath., 157 ref., 9 zsidó lak., ref. szentegyházzal, jó földekkel, erdővel. F. u. Mokcsay, Szemere György, Viczmándy.

Szentes, szabad népes magyar város, Csongrád vmegyében, közel a Tiszához a Kurcza vize mellett, melly a Körösből szakadván ki Mindszenten felül a Tiszába ömlik, Pesthez 16, Szegedhez 5 mfdnyi távolságra. Népessége 20,060 lélek, kik közt 6700 r. kath., 12,220 reform. 340 evang., 600 n. e. óhitü, 200 zsidó, s nyelvökre mindnyájan magyarok. Házak száma 2310. Nevezetesebb épületek: a ref. nagy templom, rézzel fedett tornyával, s ugyan ezeknek emeletes oskolája; a kath. anyaszentegyház és parochia, a városnak az uraságtól megvett épületei, a városháza, a nagy vendégfogadó, s több csinos magános polgári házak. Van a görögöknek is egy kis sz.egyházok, az evangelikusoknak templomok, egy synagóga, gyógyszertár, postahivatal. Még 1800. csak két ház volt cseréppel fedve, de jelenleg igen sok, serkentvén erre a lakosokat mind példája, mind a Tud. Gyüjteményben kinyomatott oktatása által, a mostani nagy érdemü idősb. ref. predikátor: Kiss Bálint. Van itt a reformatusoknak a feljebb emlitett nagy oskolával együtt 5 oskola épületjök. A katholikusok 3, a n. e. óhitüek, evangelikusok, és zsidók egy egy oskolát tartanak. Találtatik itt egy ref. és egy kath. ispotály. Egészen róna, s csak néhány emberi kéz által csinált halmoktól hasitott határának kiterjedése 6 négyszegü mfd., beszámitván az utakat, s vizek árkait is; de ennek $^1/_3$ része a csak nem minden évben előforduló árvizek miatt nagy részt mind eddig haszonvehetetlen volt. Földjének területei igy következnek: felül 2—3 láb mélységre fekete termőföld (Dammerde), ezen alul két ölnyire sárga agyag, mellynek alja kövecses, ezután jön kékes kénköves szagú marga. A szántóföldek, mellyek közt $554^7/_8$ állomány, sessio, telek (egy állomány 56 holdból, egy hold 1100 □ ölből állván), egy tagban vannak kiadva, s azokat kiki tetszése szerint mivelheti. Minden gazdának vannak tanya épületjei, itt teleltetik jószágaikat, nyáron itt tartják fejős teheneiket, jármas ökreiket, kocsi és nyomtató lovaikat, és többen a takarás után a juhokat is. A legelők közösek, s eddig kiki annyi marhát tarthatott, mennyit tetszett. Az allodialis földek 5270 holdat tesznek, ide számlálván a sz. lászlói majorságot és Bökényt, a Fábiányi puszta pedig, mellyet szinte a szentesiek mivelnek 13,600 holdat foglal el. Szentesnek földje gazdag termékenységü: mert minden ugarlás, trágyazás nélkül csak

Digitized by Google

egyszeri szántás után őszi gabonából 5—24 magot ád. A szántást rendszerint ökrökkel végzik 4—6—8 darabot fogván egy ekébe. Szőlője két helyen van a városnak, az északi részén lévőt Hékédi, a délit Berki szőlőknek nevezik, mind össze 1064 holdat tesznek, de kevés bort szolgáltatnak, Gyümölcsfáikat csak 30 esztendő óta nemesitik. Erdő nincsen, hanem a Tisza és Kurcza parjain füzesek vannak, de ezek kevés tüzifát adnak. Ákáczfákat majd minden udvaron, s az utczák mentében olly bőséggel láthatni, hogy a város távolabbról ákácz-erdőnek tetszik. A Tisza rétjén eddig bőven termett nád és gyékény, hanem ezek gyökereit száraz esztendőkben a sertések elpusztitván, most haszontalan gizt gazt terem. Vizimalom van a Tiszán 31, szárazmalom 44, szélmalom 2, olajmalom 5. Czéheik vannak a csizmadiáknak, szürszabóknak, és ruhaszabóknak, szücsöknek, kovácsoknak, kerékgyártóknak, vargáknak, ácsoknak, molnároknak, és takácsoknak. Vannak kőmivesek, korsósok, fazekasok, 2 könyvkötő, pék- és ruha-festő. Az asszonyok kender- és lenfonalaikat takácsokkal szövetik, s pénzért fejérittetik. Jövedelme van a városnak a Bódi vagy Béldi révből a Kurczán lévő vámból, állodialis és árendalis földekből, sörházból, malmok, mészárszékek, vendégfogadók, csapszékek árendáiból, a szőlőkre, házakra, földekre kivetett adóból. A Tiszán, Kurczán, Körösön kivül e következő folyói vannak még: Kórogy, Veker, Mágócsi-ér; de ezekben csak árviz idején szokott viz lenni. A Tiszából legtöbbet potykát; kecsegét ritkán fognak ki a halászok. Szentes határán, több már elpusztult helységek voltak, millyenek: Ecser és Fabián, mellyeknek puszta templom falai még most is állanak, s az ecseri templom nagy tornya csak 1752-ben dült le, Sz.-László, Királyság, Sz.-Mihályfalva, ennek szentegyháza talpköveit 1835-ben ásták ki, Hékéd, Sz.-Ilona szigete, és az ugy nevezett Pétska város melly onnan nevezetes, hogy Haruckern György hadélelmezési biztos 1697—1698 itt sütette a sok kenyeret Eugen serege számára.

Szentes, mostani nevét első birtokosától, bizonyos Zendus nevü magyar vitéztül vette. Első eredete homályos; hanem tudva van, hogy itt romai gyarmatok laktak: mert a Kurcza vize partján a város északi vége felől, most is sok hamuval megtöltött vastag cserépedény találtatik, több római pénzekkel együtt. — 1239-ben a Nagy-Kunsághoz tartozott, valamint ezzel határos Kún-Szarvas, Kun-Dorus, Vásárhely, s más Körös- és Maros közti földek. Hanem már Corvin Mátyás idejében Békés vármegyébe esett, és 1686 táján, midőn a török e részről kiüzetett, kapcsoltatott Csongrád vmegyéhez, H. M. Vásárhellyel együtt, melly ismét Csanád vmegyétől vétetett el; 1241 a kunok a tatárokkal egyesülve kirablották, s elpusztitották. 1530 táján a város bevette a ref. vallást részint saját földesura Dossy Miklós, részint Fabián Sebestyén, Mágócs, és Sz.-Mihályfalva birtokosainak, u. m. Mágócsi András, és Gáspár, Sövényházi Móricz Péternek példájára, Ozorai Imre, Túri Literatus Lukács, és a Kun nemzetből való Szegedi Kiss István lévén itt a terjesztő tanitók. A török háborukban sokat szenvedt ezen helység a törököktől, tatároktól, németektől ráczoktól, s három izben egészen felégettetett. A lakosok menedékhelye a város mellet elnyuló nagy rétség volt. A törökök itteni uralkodása alatt, a gyulai basa, török és tatár családokat szállitott ide lakosokul, melly alkalom-

Digitized by Google

mal a magyarok a város alatti rétségben lévő Sz.-Illona szigetébe költöztek, Büttösi István nevü papjokkal. 1686 ezen város alatt verte meg Veteráni cs. k. generál a szegedi törökök segitségére sietö gyulai és szarvas várbeli törököket a mikor aztán, ezen vidékről végképen elpusztultak, s a kik itt maradtak kereszténvekké lettek, s a magyarokkal összeházasodván, maradékaik most is török néven neveztetnek. 1709. a döghalál 900, 1739-ben 800 lakost seprett el. 1716. a Temesvárt ostromló császári seregnek kenyeret, zabot, szénát, sajtot szállitott a város, az oskolamester Szönyi Lörincz is elkisérvén a lakosokat, ki szinte fegyvert fogván, mind Temesvárnál, mind Nándor Fejérvárnál példás jeleit adta vitézségének. — 1747-ben a reformatusoktól a templom s papiház elvétetett, s a kevés számmal megtelepedő katholikusoknak adatott által, a reformátusok vályogból épitvén maguknak egy kis szentegyházat. 1748. a sáskák pusztitották határaikat, mellyektől csak 1750-ben juliusban szabadulhattak meg. 1760. husvéd másod napján tüz támadván, a város $^2/_3$ része, a ref. vályog szentegyházzal együtt leégett, mellynek felépitése téglából ugy engedtetett meg, hogy a torony a templomtól 7 ölnyi távolságra legyen. Ennek helyébe épült a mostani szép és nagy szentegyház 1806—1825-ig, a napszámokon kivül 34,176 ezüst forintba kerülvén. — A Körös és Tisza nevezetesebb áradásai voltak: 1751-ben, 1816, és 1830-ban. Ezenkivül emlékezetes a lakosok előtt az 1765-iki sáros tél, és azt követett bő nyár, valamint az 1784. 1807. 1816-iki fergetegek, mellyek sok jószágokat elpusztitottak. 1831-ben a cholerában 1100 lakos halt meg augustus hónapján. 1836. minden jószágnak közel $^1/_4$ része eldöglött. 1836. elején, a város lakosai mélt. gróf Károlyi István, Lajos, és György urak engedelmével örökösen megváltották magokat, ns. Papi Boros Sámuel akkori főbirónak emlékezetet érdemlő törekedése, s a nemes és nem nemes polgároknak egyetértése következtében, 1,368202 ezüst forintért és 47 krajczárért.

Szenyér, magyar falu, Somogy vmegyében, 710 kath., 21 óhitü, 20 ref., 9 zsidó lak., kath. fiók-szentegyházzal, jó réttel, erdővel. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Nemes-Vid.

Szennyes, puszta, Szathmár v.-megyében, a lugosi határtól vétetik körül, 8 romai, 30 g. kath., 4 ref., 4 zsidó lak. Patay István itt nemesitett juhokat tenyésztet. F. u. a Patay nemzetség. Hajdan népes falu volt, s a Zennyesi család birta.

Szenyicze, tót falu, Zólyom v.-megyében, Beszterczebányához $^1/_2$ órányira, a Radvánszky nemzetség birtoka.

Szepes-Váralja, (Kirchdorf), a szepesi XVI városokhoz tartozó, kicsiny, de csinos város, Lőcséhez keletre $1^3/_4$ órányira, a sárosi postautban, 2366 kath., 778 evang. német és tót lak. Van nagy kathol. paroch. temploma, mellynek plebánusa mindig a szepesi nagyprépost; irgalmas barátok kórháza, evang. szentegyháza, vendégfogadója, termékeny jó határa, s legnagyobb len-kereskedése a megyében.

Szepes-Váraljához egy puskalövésnyire, nyugotra egy dombon áll a szepesi káptalan vagy szepesház, kőfallal, bástyákkal, s két kapuval ellátva. Az alsó kaputól mennek sorba a 10, emeletes kanonokházak; a felső kapunál van a püspöki palota egy szép kerttel, a székesegyház két kis toronynyal, melly III. Bélától 1189-ben a prépostsághoz épittetett, s 1776-ban Maria Theresia által püspöki szentegyházzá rendeltetett. A seminarium-

Digitized by Google

ház szép épület; a káptalan levéltára pedig nagyon nevezetes.

A városhoz szinte közel láthatni Szepesvárát, egy magas, csúcsos gránitszikla tetején, melly egészen elszakasztva áll a többi hegyektől, s azért innen leirhatlan gyönyörű kilátás esik a lábai alatt fekvő regényes dombokra, lapályokra, helységekre, majorokra. Első eredete a most tiszteletes omladékokban heverő várnak bizonytalan, ha csak azt Borsunak Bunger fiának nem tulajdonítjuk, ki Béla névtelen jegyzője szerint a lengyel határszélre küldetett, hogy ott egy erős végvárat épitsen. A 15-dik és 16-dik században a hatalmas Zápolya, majd 1531—1645-ig a Thurzó nemzetség uralta; melly ekkor kihalván, a koronára visszaesett.—III. Ferdinand 1638-ban a Szepes vármegyei örökös grófsággal s főispánsággal együtt Csáky Istvánnak ajándékozta azon hűségeért, mellyel a belső háborukban királyja iránt viseltetett.

Szepes, puszta, Bihar vmegyében, Debreczen határához tartozik, s rajta polgári tanyák vannak. Földe fekete homok és igen termékeny.

Szepesd, a Balaton mellett fekvő gyönyörű kies magyar helység, Zala vmegyében, 142 kath., 96 evang., 103 ref., 8 zsidó lak. Mind a 3 felekezetnek van fiók-szentegyháza. Halászata a Balatonban gazdag. Ut. p. Veszprém.

Szepetnek, magyar falu, Zala vmegyében, Nagy-Kanizsához $^3/_4$ órányira, melly utolsó postája, 1028 r. kath., 458 ágostai lak., kath. és ágostai par. szentegyházakkal. Lakosai közt vannak német és horvát nyelven beszélők is. Róna határa termékeny, különösen rétje s legelője bőven levén, marhát sokat és szépet tart. Földesura h. Batthyáni Filep, kinek majorságához tartozik 603 hold szántóföld, 466 $^5/_8$ h. kaszálló, és 2400 hold részint közös, részint magán legelő.

Szépfalu, (Schöndorf), német falu, Temes vmegyében, Aradhoz 3 órányira, 1340 kathol. lak., paroch. templommal. Gazdag határa első osztálybeli; van 96$^2/_8$ urbéri telke; a lakosok szép lovakat tenyésztenek. Birja b. Prónay Albert.

Széplak, falu, lásd Apáthi Abauj vmegyében.

Széplak, magyar falu, Vas v.-megyében, 432 kath. lak., bortermesztéssel, erdővel. F. u. b. Mikos. Zala vmegye szélén fekszik, s ut. p. Szalabér.

Széplak, magyar falu, Sopron vmegyében, a Fertő tava mellett, Sopronhoz 2$^3/_4$, Eszterházához $^1/_4$ mfld. Van 114 háza, 845 kath., 8 zsidó lakosa, paroch. temploma. Az urbéri szántóföld 1200 hold, rétje nincs, csak a helységnek 4 kaszás, 20 hold kert, 300 kapás szőlő; legelőjét meg nem mondhatjuk; az uraságnak két kis erdeje. Földe nagyobbára homokos, a többi agyagos, a Fertő körül posványos. Szarvasmarhát szépet, lovat roszat, juhot közönséges fajból, ludat sokat tart. Bora kevés, de jó. Birja a helységet h. Eszterházy Pál. A falu közepén áll jó magas dombon a gyönyörű kilátású, két tornyos, 6 haranggal s órával ékesitett kath. szentegyház. Az egyház mellett elölről van két szép kálvária; egyik a Krisztus kínszenvedését, másik Jézus szivét ábrázolja, mindenike kúpalaku halmon, oszlopok—és vassal helyesen kerítve, s mesterségesen készitett vassajtóval ellátva. Mind ezeket épittette néhai gr. Széchenyi György, ki akkor itt a templommal szemközt álló kastélyában lakott, (e kastély utóbb magtárrá alakittatott), zálogban birván a helységet. Volt itt egy congregatio is, a Krisztus kínszenvedésének társasága, mellyet II. József töröltetett el. A Sz. Miklós felé vezető ut mellett találtatik egy árkokkal kerített nagy

Digitized by Google

□ térség, mellyen a monda szerint templariusok zárdája állott; különben e hely jelenleg is várhelynek nevezteték.

Széplak, puszta, Tolna vmegyében, Czikó mellett, egy templom omladékával, ut. p. Szekszárd.

Széplak, oláhul Szuplák, oláh falu, Bihar vgyében, Váradhoz délre 4 mfld, a Fekete-Körös jobb partján, lapályban, a honnan árvizkor utczái is ellepetnek. Van 724 n. e. óhitü, 84 reformatus lak., n. e. óhitü templommal, s a reform. régi templomának romjaival. Határa 700 h. szántó, 100 h. bokros tövises legelö, 500 h. ritkás tölgyerdö, 100 h. Körös medre és kövecses térek. A lapályos rész buzának és tengerinek igen termékeny, nedves időben az árviz rongálja. Az erdön kivül csak 8 hold majorsági rét van itt. Birja a váradi deák káptalan.

Széplak, magyar mv., Bihar v.-megyében, Kraszna vármegye szomszédságában, Debreczentöl 10 mfdnyi távolságra, ut. p. Déda. Fekszik a Rézhegyek tövében apróbb dombokon, s némelly részben ezek völgyeiben. Népessége 1400 lakos, kik közt 1160 reform., 200 g., 40 pedig rom. kath., s mind a három felekezetnek helyben van papja. Urbéri telek $26^{7}/_{8}$, mellyet bir 50 gazda. Határa 6200 hold, mellyböl szántó 1800, kaszálló 2000, szölö 500, erdö 1900 hold. A szántóföldekből 1300 urbéri, 500 majorsági. Földe szappan-agyagos, vadvizes, azonban gondos mivelés mellett mindent meglehetösen terem. A város határán, és pedig a kaszálló réteken keresztül csavarog a Berettyó folyam; a városon magán keresztülfoly pedig egy patak, melly a baromlaki határban ered. Hegye a Réz, melly e határban is a Somlyó oldalban köszönt adhatna. Hetivásárokat kedden, s ezen kivül 4 országos vásárt tart, mellyek azonban szinte kedd napokon tartatnak, bár a szabadalom szerdára szól, mivel a környékbeli oláhság szerdán böjtölni szokott. Birtokosai: gr. Kun Gergely, Kabos József a Szénásy ágon, és több apró mintegy 45 közbirtokosok az ugynevezett Kója lineán.

Széplak, puszta, Somogy vmegyében, Spissich, Sárközy, Gál s másoké.

Szepsi, (Moldau, Moldava), régi nevezetes magyar mv., Abauj vmegyében, Kassához nyugotra 5 órányira, a Bódva mellett, termékeny síkságon, 1082 kath., 67 evang., 1232 ref., 6 n. e. óhitü, 22 zsidó lak., kik hajdan királyi kerékgyártók voltak, a királyi butort ök vitték táborba, s innen szép szabadságokkal ajándékoztattak meg.

Jelenleg többnyire mesteremberek, föleg csizmadiák és timárok. Van itt kath. és ref. anyaszentegyház, lovas kaszárnya, gyógyszertár, 3 malom a Bódván, derék szölöhegy, nagy városház. A kath. plebánia a kassai megyében csaknem legrégibb s leggazdagabb; országos, kivált pedig hetivásárai gabonára híresek.

Hajdan köfallal vétetett körül. 1683-ban, 26-dik novemberben Sobiesky János 40,000 föből álló segédseregével visszament itt megállapodván: Tokaj, Tarczal, Tálya, Mád, Bénye hegyaljai helységek követei 1000 hordó bort igérének a fejedelemnek, csak hogy táborát vidékükön keresztül ne vezesse. F. u. több közbirtokosok, kik közt egyébiránt az Okolicsányi nemzetség legnagyobb részt bir.

Szer (Puszta-), vagy Puszta-Zeer. Ezen igen nevezetes puszta Csongrád vmegyében körülvétetik a tömörkényi, anyási, hanházi, péteri, szegedi, mindszenti és kisteleki határoktól. Térsége 13,000 holdnyi. Földje általjában homokos ugyan, de nem igen soványos, és azért számos czimeres szarvasmarhán s juhon fölül

Digitized by Google

gabonát is olly bőségesen terem, hogy az 1817-diki középszerű esztendőben, egyetlen uj törés után, a legtisztább tavaszi buzaszemet harminczszorosan megadta. Az egész puszta sik, kivévén nehány dombokat, mellyek egyenlő magasságban, és arányos távolságban hihetőleg emberi kezekkel hányattak. Erdeje most semmi. Vize a Tisza kiöntései, és egy nagy tó, mellyben számos és mindenféle vizimadarakon kivül, gyakran hattyúk és gödények seregenként tartózkodnak. Épületjei: a tó mellett egy vendégfogadó, melly Tó-Hajlati csárdának neveztetik, ehez közel dohány-termesztők lakásai, és azok mellett egy régi elpusztult szentegyház, mellynek magas, góth izlésre épült mohos falai az utazóknak több mildnyire megmutatják dicső magyar eleink legelső országgyülése helyét. Ugyanis Árpád, Lehel és Bulsu vezérek által Zalánt a Bolgár fejedelmet tönkre tévén, a magyarok Körtvély tónál és Gömölsö erdőnél összegyültek, az ország állapotjáról tanakodtak, törvényt hoztak, s innen a hely Szernek neveztetett. A puszta ezelőtt gr. Erdődy nemzetség öröksége volt, de ezt született gr. Zichy Leopoldina asszonyságnak, néhai general Pallavicini Marchio özvegyének felvallotta, s igy a Pallavicini nemzetség van jelenleg birtokában. Lakik a pusztán 156 kath. lélek.

Szerászló, pusztai falu, Somogy vmegyében, Szigetvárhoz 4 óra. Magában foglalja Zsiffalva, Sz. Tamás, Ipoltfa, Csonkakő, Váralja, Volta, Bánya fordulókat, és áll összesen 3194 holdból. Határa hegyes, völgyes, majd róna, nagyobb része jó gabonát termő. Zsiffalván sok és igen jó bor termesztetik. Van 226 reform., 167 kath. magyar lakosa. Birják: gr. Somsich, Pongrácz és József, Mérey, Cséby, Thassy, Hodossy, Herman, Gotthárd, Madarász, Vasváry és Dongó.

Szerb, oláh falu, Arad vmegyében, Buttyin fiókja, hegyek, erdők közt, 5 kath., 428 óhitü lak., s anyatemplommal.

Szerdahely, magyar mv., Poson vmegyében, a pesti országutban, Posontól 5½, Komáromtól 7 mfld távolságra. Áll ezen város 3 részből, u. m. tulajdonképen való Szerdahely városából, továbbá Nemesszegh és Ujfalu nemes helységekből. Kövezetlen utczái nem igen rendesek, de benne sok szép kastélyokat, s más többnyire téglából épült, sindely-cseréppel fedett magán épületeket láthatni. Szerdahelyben magában lakik 132 kath., 32 evang., 2 ref., 6 óhitü, 350 zsidó; Ujfaluban 649 kath., 68 evang., 15 ref., 528 zsidó; Nemesszeghben 294 kath., 2 evang., 1 ref., 2 görög, 297 zsidó. Van itt továbbá egy kath. par. templom, egy synagóga, gyógyszertár, 3 vendégfogadó. Lakosai részint mesteremberek, s a körül fekvő vidékeknek kész posztóruhákat, szűröket, kalapokat, csizmákat csinálnak, részint földmivelők. A zsidók kereskedésből táplálják magokat, mellyet a gabonára s marhára nézve a népes heti- és országos vásárok sikeresen elömozditanak. (Heti vásárai pénteken tartatnak). F. u. Szerdahely városának a posoni várkapitányság, Ujfalu és Nemesszegh helységeinek pedig több közbirtokos urak, u. m. Bacsák, Kondé, Perényi s m. t.

Szerdahely (Vágh), vegyes tót-magyar f., Poson vmegyében, Szered mellett. Lakja 1050 kath., 21 zsidó. Van kath. paroch. temploma, jó határa; hajó-malmai a Vágh vizén. F. u. az esztergomi érsek. Ut. p. N.-Szombat.

Szerdahely (Nyitra-), (Nyitranszka Sztrada), tót falu, Nyitra v.-megyében, a Nyitra vize mellett, N.-Tapolcsánhoz ½ órányira, 271 kath., 246 evang., 6 zsidó lak. Kath. paroch. templom; evang. szentegyház; szép

Digitized by Google

kastély és kert. Határa jó és termékeny; bortermesztés. F. u. a Zerdahelyi család.

Szerdahely (Vágh-), tót falu, Nyitra vmegyében, 584 kath., 9 zsidó lak. A Vágh bal partján, Pöstyéntől északra 1 órányira, termékeny sík határral, vizimalmokkal. F. u. gr. Erdődyné.

Szerdahely, magyar falu, Zala vmegyében, 884 kath., 11 zsidó lak. F. u. Inkey. Ut. p. Hahót 1 óra.

Szerdahely (Bodrog-), magy.-orosz falu, Zemplén vmegyében, 285 r., 414 gör. kath., 306 ref., 31 zsidó lak., gör. kath., ref. anya-, r. kathol. fiók-szentegyházzal, 1231 hold szántóföldde, vizimalommal. F. u. többen. Ut. p. Ujhely.

Szerdahely, magyar falu, Sopron vármegyében, Fertő-Sz.-Miklós mellett, s azzal egybeolvadva 300 kath. lak., a Bezerédy család derék kastélyával. Határa ollyan mint Fertő-Sz.-Miklósé, s szinte azon birtokosok birják.

Szerdahely, puszta, Veszprém vmegyében, Nagy-Dém mellett, ut. p. Pápa.

Szerdahely, magyar falu, Vas vmegyében, 3 kath., 10 evang., 98 ref. lak. A mura-szombati urad. tartozik. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Szerdahely, magyar falu, Vas vmegyében, Köszeghez 1 óra, a szombathelyi országutban, 354 kath. lak., és paroch. szentegyházzal. Jó bor. Középszerű szántóföld. F. u. a rohonczi uradalom és a Sibrik nemzetség.

Szerdahely, puszta, Somogy vmegyében. Közbirtokosoké. Ut. p. Szigetvár 4 óra.

Szerdahely, magyar falu, Baranya vmegyében, az Okor vizénél, 14 kath., 598 ref. lak., ref. anyaeklézsiával. Határa buzát, kukoriczát, zabot terem. Van itt egy régi omlott szentegyház is. F. u. a siklósi uradalom. Ut. p. Siklós.

Szerdahely, puszta, Tolna v.-megyében, a völgységben, Bátaszékhez 4 óra.

Szerdahely (Tót-), horvát falu, Zala vmegyében, a Mura mellett, 560 kath. lak., termékeny róna határral. A Csúzy család becsehelyi urad. tartozik.

Szerdicsa, vindus falu, Vas v.-megyében, a lendvai uradalomban, 328 kath., 48 evang. lak. Savanyuvizzel. Ut. p. Radkersburg.

Szerecsen, magyar falu, Győr vmegyében, Veszprém vmegye szélén, 502 kath., 25 evang., 222 ref., 2 zsidó lak. Reform. fiók-gyülekezete Szemeréhez tartozik. Kath. fiók-szentegyház. F. u. gr. Eszterházy. Ut. p. Téth.

Szerecsen, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Seregélyeshez $^1/_4$ óra, 83 kath., 38 ref. lak. Határa homokos, de termékeny. Tágas legelő. Sok széna és nádló rét. F. u. gr. Eszterházy, Fribájsz, Bottlik, Csefalvay, Kazay, Miskey, Huszár, Híros, Nedeczky, s a t.

Szerecsény (Gárdon-), puszta, Veszprém vmegyében.

Szered, nevezetes kereskedő magyar-tót mv., Poson vmegyében, a Vágh vize jobb partján, mellyen itt egy hosszu fahid viszen keresztül, Nyitra vgyébe; Posonhoz $6^1/_2$ mfd. Széles fő utczája több nemes épületekkel dicsekszik, mellyek közt említést érdemel a szép kath. paroch. templom, a Vágh partján a cs. k. sóház, s átalellenben az urasági nagy kiterjedésű kastély, egy elég nagy kerttel. A számos zsidók is birnak egy synagogát. Egyébbiránt Szered összefüggésben áll Ujváros ka és Koronautcza tót helységekkel, kiknek különböző elöljáróságuk van, s az első Nyitra vármegyéhez tartozik. Lakosai 2262 kath., 20 evang., 333 zsidókra men-

Digitized by Google

nek, s mesterségekből, földmivelésből, főképen pedig fa és gabona kereskedésből táplálják magokat. A hidon felül mindjárt van az Árva, Liptó v.-megyékből a Vágh vizén lehozott szálfák, deszkák, léczek s minden épületre való fák, s eszközök lerakó-helye, honnan aztán a körülfekvő vidékekre hordatnak el. Országos és kedden tartott heti vásárjai nevezetesek, kivált gabonára, és szarvas marhára nézve. F. u. gr. Eszterházy Károly. Van saját postahivatala.

Szerednye, orosz-magyar-tót m. v. Ungh vmegyében, Unghvárhoz délkeletre 3 mfdnyire: 534 r., 750 g. kath., 4 n. c. óhitü, 10 evang., 24 ref., 256 zsidó lak. Romai és görög kath. paroch. templom. Synagóga. Postahivatal. Kastély. Hajdankori várának csak omladékait mutatja. Az e megyében találtató számtalan kallók egyike itt áll közel a városhoz. Szőlőhegye nagy s mind izére, mind különös zamatjára nézve országszerte hires fejér bort terem. Földes ura gróf Majláth, gr. Klobusiczky, gr. Barkóczy, b. Perényi, Péchy, Szikszay, Kardos, Szirmay stb.

Szeregyháza, puszta, Békés vmegyében, Gyula környékén.

Szerelmes, puszta, Zemplén v.-megyében, N. Mihály fiókja.

Szeremle, magyar falu, Pest-Solt vmegye legvégső déli helysége Baján alul 1 mfldnyire fekszik a Duna mellett olly lapályos helyen, hogy az árviz csaknem minden évben meglátogatja, s határos Batta tolnamegyei, Szekcső baranyamegyei, és Bát-Monostor bácsmegyei helységekkel. Lakja 2213 reform., 32 r. kath., 30 óhitü, 6 zsidó. Van derék cseréppel fedett ref. anyatemploma, magas bádog fedezetü toronynyal. Határa 7000 hold, mellyből szántóföld 615 h., legelő és beltelek 2000 hold, nádtermő föld 1000 h., kaszálló 2000 h., erdő 1385 hold. Ebből majorság csak 600 h. kaszálló és ugyan annyi nádas rétség 20¾ egész telek után. Földe kövér televény, melly bár minden évben vettetik, s a zab-, kukoricza-tarlót kétszeres váltja fel, mégis gazdagon fizet. De bőséggel is trágyáznak itt, mivel a ló-, különösen a szarvasmarhatenyésztés nemcsak a földes, hanem a földetlen gazdáknál is virágzó karban van. Az öregek pedig a méhtenyésztést nagyban üzik. Egyedüli csapása Szeremlének a gyakori árviz. A mellette folyó Duna mindjárt a helység alatt 3 szigetet képez, s ezek közül Pörböl az, hol 1770 év előtt a helység feküdt, de a falu helye többé nem látható, mivel e sziget a megye által átvágatván, a faluhely a Duna által elsodortatott. Van még a legelőn egy domb is, mellyet a köznép egyházdombjának nevez, miután rajta egy templom vagy más kőépület maradványai több izben ásattak ki. A helység birtokosa a kalocsai érsek.

Szerencs, Béla nevetlen jegyzőjénél Zerenche, Zeremssu, magyar m. v. Zemplén vmegyében, Tokajhoz nyugotra 2 mfdnyire: 685 r., 345 g. kath., 6 evang., 1001 ref., 92 zsidó lak. Romai és gör. kath. paroch. templom. Igen régi ref. szentegyház melly már 1321-ben parochialis volt. Ebben temettetett el Rákóczy Zsigmond, s fiai; 1618-ban ebben emeltek egy Mauzoleumot, mellyet a német katonák rútul megcsonkitának. Az uraság' háza, vagy kastélya a régi vár, mellynek bástyái és tornyai le vannak rontva. Hajdan széles és mély árokkal vétetett körül, mellyet a benne fakadó számtalan meleg forrás vize tölte-meg. A kapu előtt az árok partja mellett dél felől vala a külső vár, melly hasonlólag posványságokkal volt körülvéve. A belső várnak gr. Erdődyt illető része részint pusztán áll, részint magház. Az Almásy ré-

Digitized by Google

szen ellenben derék úri alkalmatosságok vannak. Van itt továbbá synagóga, nagy vendégfogadó, két malom az Ondi patakján, nádas tó, számos lágymeleg forrás, köbányák. Szántóföldje 1725 hold, s az leginkább szikes, mellynélfogva gyakori trágyázást kiván. Ezekből a földekből a jobbágyok csak 24 egész telekre valót birnak, a többi az uraságé. Rétje 560 hold, s mind anya szénát, mind sarjút igen jót terem. Legelője a népességhez képest szük. Tölgyes, cserfás erdeje elég. Szőlőhegye ámbár a Hegyaljához nem tartozik, még is némelly részein, u. m. az Előhegyen, és Berkeczen olly jó bort terem, hogy a hegyaljainál semmivel sem alábbvaló. — Árpád Szerencset két kún vezérnek, u. m. Édnek, és Edumérnek ajándékozta, s Béla jegyzője szerint ugyan ezeknek a Mátra vidékén sok földet adott, hol azután Pota nevü unokájuk várat épitvén, ez Potának neveztetett, ma pedig Patának mondatik. Éd, és Edumér tehát törzsökei voltak a maig is virágzó Patay nemzetségnek. — Később Szerencs a Monaki nemes ház kezébe jutott, ez pedig a Sz. Bened, szerzeteseinek adván, a szerzet belőle apátságot szerzett, hozzáadván még Új-Ör helységét, vagy másképen Ingvárt, melly jelenleg mint puszta, Monakhoz használtatik. — 1556. Némethy Ferencz az apátot kiüzé, a zárdát elfoglalá, s belőle várat csináltatott, megerősitette, s igy Isabella királyné számára Szerencset meghóditá. 1565-ben Némethy Ferencz a tokaji ostromban elesvén, Szerencs is visszajött Ferdinand kezére. 1583 Rudolph a várost egri kapitány Rákóczy Zsigmondnak elzálogositá s ettül az időtül fogva mindig a Rákócziak birták, s gyakran is laktak itt a II. Rákóczy Ferencz idejéig, ki hazáját elhagyván, jószágait is elveszteté. Azonban az ártatlan hugát illető jószágok meghagyattak Rákóczy Juliánnánál, kit gr. Aspermont vevé feleségül. Azért Szerencsnek felét most is gr. Erdődy mint Aspermont örökös birja, másik fele pedig majd gróf Illésházyra, majd gr. Grasalkovichra, majd Szirmay Tamásra, majd Almásy nemzetségre szállott, ki mind ez ideig birtokában van, sőt a gr. Aspermont résznek felét szinte zálogképen megszerzé.

Szerencsfalva, oroszfalu, Beregh vmegyében, Hribóczhoz 1 órányira: 157 g. kath. lak., hegyes, sovány határral. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Szerep, magyar falu, Bihar v.-megyében, Debreczenhez 5 mfd., a Sárrét mocsárai mellett, 980 nagy részben ref. lak., s anyatemplommal, s csinos uri lakházzal. Határa a kis és nagy gatályi, és zódoni pusztákkal együtt 18,000 hold, mellynek azonban nagyobb része nádas rétség vagy mocsár, melly csikol, halat, teknősbékát, vadmadarakat nagy bőséggel szolgáltat; gazdag kaszállóit a Berettyó árja rongálja; — sok és szép szarvasmarhát tenyészt az uraság, de a lakosok szegények, s mintegy 200 h. urbériséget birnak csak. Határán van az ugynevezett Sószeg, melly hajdan sóraktár volt, melly mellett feküdt a régi Szerep helysége, ez előtt mintegy 123 évvel mostani helyére költözvén. Birtokosa: Kelemen János.

Kis-Szeretva, magyar-orosz falu, Ungh vmegyében, Deregnyőhöz ½ órányira, közel oda, hol az Ungh a Laborczával egyesül: 73 r. 120 g. kath., 74 ref., 10 zsidó lak. Sok és jó rét. F. u. Kulin, Szirmay, Körösényi, s, m. Ut. p. Nagy-Mihály.

Nagy-Szeretva, magyar-orosz falu, Ungh vmegyében, az Ungh vize mellett: 137 r., 118 g. kath., 243 ref.,

Digitized by Google

22 zsidó lak., ref. szentegyházzal, igen termékeny határral. F. u. Kulin.

Szerfalu, oláh falu, Máramaros vmegyében, 482 g. kath., 37 zsidó lak., anyatemplommal. F. u. Demján, Borodi, s. m. Ut. p. Sziget.

Szergény, magyar falu, Sopron vmegyében, a Hanság mellett, 560 kath. lak., paroch. szentegyházzal. Határán van 505 h. szántóföld, 135 h. rét, 700 h. legelő, mellynek fele mocsáros; 30 h. kert. Földje főleg rozsot és burgonyát terem. Szénája, nádja elég. Erdeje is van, melly éger fákból áll. Birja h. Eszterházy Pál.

Szergény, magyar falu, Vas vmegyében, a Marczal bozótja mellett, 64 kath., 436 evang., 8 zsidó lak. Van evang. szentegyháza, hol évenkint kétszer tartatik predikatios isteni tisztelet, és oskolája. F. u. gr. Erdödy Kajetán. Ut. p. Pápa.

Szerinke, puszta, Somogy v.-megyében, Földes ura gr. Batthyáni Kázmér tömege.

Kis-Szernecz, vindus falu, Zala vmegyében, a Kerka patak mellett, melly itt ömlik a Murába. Eszterházy herczeg birja. Utolsó p. Alsó-Lendva.

Szernye, magyar falu, Beregh vmegyében, a Szernye vize mellett, Munkácshoz délnyugotra 3 mfdnyire. 14 r., 10 g. kath., 528 ref. lak. Ref. anyaszentegyház. Róna határa szép buzát terem; erdeje, halászata van; de az árviz rongálja. F. u. többen.

Szeszta, Czestice, magyar-orosz falu, Abauj vmegyében, N. Idához nyugotra 1 órányira: 140 r., 251 g. kath., 420 ref., 38 zsidó lak. Kath., gör., kath., ref. szentegyház. Földe termékeny; szénája, nádja a kanyapta mocsárban elég. F. u. gr. Csáky, b. Perényi, Lánczy. Ut. p. Kassa.

Szette, magyar falu, Honth v.-megyében, az Ipoly partján: 712 kath. lak. Kath. paroch. templom. Határja 1-sö osztálybeli: búzát, rozsot, kukoriczát, dohányt, bort terem. Tölgyes erdeje is van. F. u. az esztergomi érsek. Ut. p. Ipoly-Ságh.

Szetyechov, tót falu, Trencsén vmegyében, a bicsei uradalomban 474 kath. lak. Lakosai sok sindelyt, léczet készitnek. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Zsolna.

Szidorfalva, Arabowo, orosz falu, Beregh vmegyében, Munkácshoz éjszaknyugotra 3 mfd. 149 g. kath., 6 zsidó lak. Szép bikkes erdő. F. u. gr. Schönborn.

Szielnicza, tót falu, Zólyom vmegyében, a selmeczi országutban: 480 kath., 5 evang. lak. Cserépedényei leghiresebbek az egész megyében. F. u. a beszterczei káptalan. Ut. p. Bucsa.

Szigeth, puszta, Trencsén v.-megyében, V. Besztercze filial. 26 kath. lak.

Szigeth, puszta, Veszprém vármegyében, Jánosi mellett.

Szigeth, szabad koronai város Máramaros vmegyében, rónaságon, keletről az Iza folyóval egyesülő Róna folyó, délről a városon alul a Tiszába ömlő Iza folyó, északról a Tisza folyótól környezve, délről magasabb, több oldalról alacsonyabb hegységek közt fekszik. Az oláhok Szigitnek, az oroszok Szihotának nevezik. Határa 21,125 hold, mellyből beltelek 375 h., szántóföld 4029 h., kaszálló 10,016 h., külső gyümölcsös és méhes kertek 357 h., erdő és csere 5326 h., haszonvehetlen föld 992 hold. Ezenkivül az ugynevezett köháti legelői és erdői a városnak mint jobbára a szomszéd helységekkel közösek, felmérve nem levén, mennyiségök nem tudatik. A házak száma 857, mellyek közt sok csinos épület látható. Van itt romai és görög kath., és reform. anyatemplom, synagóga, reform. lyceum, kath. gymnasium, takarékpénztár, kis-

Digitized by Google

dedóvó, b. Stojka erdélyi püspök által alapitott ápolda 12500 v. f. tőkével; házankénti koldulást megszüntető egyesület 1800 pft. tőkével, piarista zárda, kir. kam. igazgatói lak, nagy cancellaria, kir. erdőtisztség cancelláriája, városház, nemesi és királyi nagy vendégfogadó, sör-szesz- és eczetgyár, több mulatóhelyek, mint az ujmalom kert az Iza folyó mellett a városhoz közel, és a városban a Banzsalgó-utczában lévő fördőház. 1846-ban olvasó társaság is alakult s már 200 kötetnyi könyvtárral birt. Népessége a városnak 6336 lélek, kik közt romai katholikus 2119, görög katholikus, 1225, 1978 ref., 50 ágostai, 964 izraelita. A nyelv főleg magyar, aztán oláh, orosz és német. A lakosok a földmivelést szorgalmasan folytatják; s ezenkivül van itt 716 kézmüves, 117 kereskedő, 6 művész. A valóságos polgárok száma volt 1846-ban 311.

Szigeth, magyar falu, Zala v.-megyében, 213 kath. lak. F. u. a kamara, Inkey s. m. t.

Szigeth (Kis), magyar falu, Zala vmegyében, 338 kath., 5 zsidó lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Győri-Sziget, magyar falu, Győr vmegyében, azon szegletben mellyet a Duna és Rábcza folyók összefolyása képez, melly vizek Győrtől választják el. Lakja 3386 kath., 94 evang., 1 óhitü, 850 zsidó lak. Kath. paroch. templom, synagóga. Lakosai mesterségből, kertészkedésből, napszámból, kereskedésből táplálják magokat. F. u. a győri püspök, kinek itt szép kertje van.

Őri-Sziget, magyar falu, Vas vmegyében, 41 kath., 236 ágostai lak., evang. anyaekklézsiával. F. u. nemesek. Felső-Őrhez közel, Utolsó posta Kőszeg.

Öttevény-Sziget, magyar falu, Győr vármegyében, a mosoni Duna mellett, 783 kath. lak., paroch. szentegyházzal. Sok szántóföld és legelő. Dunamalmok. F. u. gr. Viczay és gr. Sándor. Ut. p. Győr.

Szécsi-Szigeth, magyar m. v., Zala vmegyében, a Kerka vizénél, 283 kath., 12 evang., 3 zsidó lak. Van egy régi várkastélya, és kath. paroch. temploma. Határa áldott: van bora, buzája, erdeje, s jó legelője. Feje a gr. Szapáryak uradalmának, mellyet hajdan a Széchy hatalmas nemz. birt. Ut. A. Lendva.

Kis-Sziget, puszta, Torontál vmegyében, magyar hely a bébai uradalomban, 12 házzal, 80 kath. lak., dohánytermesztéssel. Földes ura gr. Batthyáni.

Szigeti, puszta, Bihar vmegyében, Nyüved mellett, Váradhoz 2 mfd. Határa lapályos, mocsáros, a Berettyó árjától gyakran szenvedő, de különben gazdag termékenységü, s 2100 holdra terjed. Birják a nyüvedi közbirtokosok, lásd Nyüved.

Szigetecske, puszta, Somogy vmegyében, 10 ref. 5 kath. lak.

Szigetvár, magyar-shokacz-német m. v. Somogy vmegyében, egy az Almás vizétől képezett szigetben, 2895 kath., 11 ágostai, 17 ref., 2 n. e. óhitü, 300 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyháza hajdan török mecsetvolt; csarnokában a szigetvári ostrom lefestve szemléltetik. Van itt továbbá ferenczi kolostor és szentegyház, óhitü csinos templom, urasági kastély, városház, postaház, vendégfogadó, több boltok és derék épületek. Áll a város ó és uj városból, s a magyar Leonidás, gr. Zrinyi Miklós dicső halála által megszentelt várból, Épitője e várnak bizonyos Osvald Anthémius görögországi indigéna volt s később enyingi Török Bálint erősitette meg, I. Ferdinand pedig még jobb karba tette, annyira, hogy Stansics Márk várkapitány a Tolgon Osman, és Ali-

Digitized by Google

herélt pasa által próbált véres ostromokat nagy veszteséggel visszaverhette. Stansics halála után 1562-ben. gr. Zrinyi Miklós vevé át a parancsnokságot, kinek csaknem példátlan vitéz bátorságát, honszeretetét, férfias elszántságát, s dicső halálát nem is szükség előhoznom; mert az minden igaz magyarnak mélyen emlékezetébe és szivébe van vésve. Szigetvárnak minden erőssége, a Szolimán török császár által személyesen kormányzott ostrom alkalmával egy földsáncz volt, melly most is létezik, árokkal. Legnagyobb védelme pedig az Almás vize, melly hajdan a város, és még inkább a vár körül elterülve, posvány nádas rétet csinált, s ez nem rég szárittatván ki, jelenleg legjobb kaszálló. A Zrinyi belső vára e posványban, legbelől egy kis szigetben készült, jobbára pallisádákból állott, s hozzá csupán egy hidon lehetett jutni, most is hidon kelletik a várba menni; de faépületjei könnyen meg égtek s igy Zrinyinek vagy megkellett égni, vagy kirohanni. Annál nagyobb a dicsősége, hogy illy csekély erővel s csekély védelem szerekkel, a roppant török tábort huzamos ideig feltartóztathatta. Bevévén a puszta várat a török, itt magát megfészkelé, s innen gyakori rablásokat vitt végbe, miglen 1688-ban szerződés által, mint Eger, visszafoglaltatott. A mostani várban, a Zrinyiéből egy tégla sem látszik, hanem egy török mecset még van benne. Az egész vár III. Károly alatt épült, kis szarkafészek, rendetlen 4-szög formában, s részint a török épületből megujittatott, most védelemre nem való; bástyáinak belső töltései nincsenek, csak külső falai állnak, s az uraság gazdaságára fordittatnak.

Határa szigetvárnak nagy, bár sok helyt lapályos, de termékeny. Bora középszerü. Lakosai mesterségeket s a kereskedést erősen üzik. Országos és heti vásárjai népesek; s valamint most nagy-ország, — és postautban esik, ugy hajdan is a török országut rajta ment keresztül Kanisa felé Bécsnek és Stájer országnak, s el sem lehete kerülni a sok posvány miatt. F. u. Czindery László.

Különös örömére szolgálhat minden magyarnak azon néhány évek óta behozott szokás, miszerint Zrinyi Miklós halála napja mind a földes uraságtól, mind a lakosoktól, mind a környékbeli hazafiaktól a tárgyhoz illő méltósággal ünnepeltetik, ugy hogy csak az ohajtható, hogy azon emlékoszlop, mellyre már több hazafiak sok summákat ajándékoztak, mentül hamarabb felállittassék, s ez által azon vád, mintha mi magyarok nagy férfiainkról megfelejtkeznénk, legalább e dicső hazafiban tettleg megczáfoltassék. Egyébiránt ott, hol mint mondják Zrinyi elesett, most is van egy kis kápolna a belső városnak kanisai kapuján kivül az Almás hidján által menvén jobbra; és igy már akkor a belső várból a városon keresztül vágta magát.

Szigliget, magyar m, v., Zala vmegyében, a Balaton mellett, egy köves hegysor tövében, 766 kath., 9 zsidó lak. Kath. fiók szentegyházzal. Szántóföldje kevés és sovány; szőlőhegye igen jó bort terem; erdeje derék. Régi vára, melly kies kilátásu hegyen épült, most omladékokban hever. F. u. a Lengyel örökösök. Keszthelyhez $2\frac{1}{2}$ óra.

Sziglós, lásd Siglós.

Szigraben, német falu, Ausztria szélén lásd Szikra.

Szihalom, magyar falu, Borsod vmegyében, Egertől 1, u. p. M.-Kövesdtől $^{8}/_{16}$ állomásra, halmos rónaságon. Béla névtelen irója 59-ik lapon Zenuholmunak nevezi. Határa 7200 hold, u. m. 200 beltelek, 3003 szántóföld, 1320 rét, 2677 hold legelő. Urbéri szántóföld van 102 telek

Digitized by Google

után 2448 h., 1020 hold rét melly szinte feltöretett; majorsági szántóföld 555 h., rét 300 hold; a legelő közös. Földje igen termékeny fekete agyag. Lakja 2276 r. kath., 17 zsidó. Lakosai közt sok fuvaros. A határt a csavargó Rima öntözi. A helység nyugoti része magas hányott halmon fekszik, mellynek felső szinén embercsontok, sőt egész emberi csontvázak s fekete reczés külsejü nagyon vastag urnaforma cserépedények széttört darabjai hevernek. E halom nyugoti csucsát szinte emberi kezekkel hányt földvár alaku kis domb koronázza. E halmot a köznép Árpádvárának hivja. Végre a határ külön részeiben gyakran találtatnak vastag aranykarikák s vékony aranysodronyok. Kath. paroch. templom. Birja a helységet az egri káptalan.

Szihelne, tót falu, Árva vmegyében elszorva a hegyeken és völgyeken: 960 kath., 5 zsidó lak. 3 vizimalom. 54 2/8 sessio. Lentermesztés. Juhtartás. Híres sajt. Gyolcs és fa eszközök készitése. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Szihla, tót falu, Zólyom vmegyében, Gömör vmegye szélen: 182 kath. lak. Fekszik rengeteg erdőség közt. Földje csak zabot terem. Üveghutája s savanyuvizforrása van. Birja a kamara. Ut. p. Végles.

Szijártóháza, magyar falu, Zala vmegyében, 110 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Szijmező, puszta, Veszprém vmegyében.

Szikláp ja, puszta, Borsod v. lásd Dorogma.

Szikra, (Siegraben), német falu, Sopron vmegyében, Ausztria szélén, Sopronhoz 3 mfd., 577 kath., 293 evang. lak., paroch. templommal. Határa igen hegyes és erdős, s 3359 holdra terjed, mellyből szántóföld 800 h., rét 220 h., erdő 2500 hold. 1010 hold majorsági birtokon kivül, a többi urbériség. Van egy patakja. Birja h. Eszterházy Pál.

Szikszó, puszta, Heves vármegyében, Füzes Abonyhoz 3/4 órányira: 47 kath. lak. Fáczányos kert. F. u. az egri érsek.

Szikszó, magyar m. v. Abauj vmegyében, Kassához 16 órányira a pesti országutban: 815 r., 130 gör. kath., 8 evang., 2215 ref., 3 n. e. óhitü, 698 zsidó lak. Kath., ref. anya templomok. Synagóga. Vendégfogadók. Postahivatal. Határa első osztálybeli és igen szép buzát terem; rétjei kövérek; bora sok s jóságra nézve a hegyaljaival vetélkedik. Van számos mesterembere, s nevezetes népes vásárokat tart. F. u. gr. Csáky, b. Perényi, s némelly nemesek.

Szil, puszta, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök váradi uradalmában.

Szil, puszta, Borsod vmegyében, Tisza-Bábolna mellett, 120 hold határral melly kaszállónak használtatik. Határát Tetes patak öntözi. Birja az egri főkáptalan.

Szill, tót falu, Nyitra vmegyében, Egerszeghez 1/2 órányira; 213 kath. 1 evang., 4 zsidó lak. F. u. a nyitrai püspök. Ut. p. Nyitra.

Szill, magyar mezőváros, Sopron vmegyében, a Rábaközön, ut. postája Csorna 2 mfd. Róna határa lapályos, de azért igen termékeny. Legtöbbet termeszt buzát; rozsot, árpát, stb. kevesebbet. Lóher nagyobb, luczerna kevesebb mennyiségben termesztetik. Van 2000 r. kath., 10 zsidó lak., paroch. temploma, 87 7/8 egész jobbágytelke, mellyet 198 telkes gazda bir, és 32 zsellére, mintegy 200 hold erdeje, melly többnyire éger fákból áll; szőlő nincs. Az ide tartozó Barbaháza puszta, föleg rétekből és legelőből áll. Tulajdonosa egy ud-

Digitized by Google

vartelken kivül herczeg Eszterházy Pál.

Szil, magyar-német falu, Somogy vármegyében, Tolna vmegye szélén, 1159 kath., 174 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Synagóga. Szőlőhegy. Erdő. Van itt sok tehetős német lakos. F. u. gr. Hunyady Ferencz és mások. Ut. p. Kaposvár.

Szilád, tót falu, Nyitra vmegyében, a Vágh jobb partján, Posoń vmegye szélén. Számlál 558 kath., 128 evang., 48 zsidó lak. F. u. gróf Eszterházy Károly. Ut. p. Galgócz.

Szilágy, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, Váczhoz 1¾ mfd. 900 kath. lak., s paroch. templommal. Két nyomásu határa hegyen völgyön terül el s elég termékeny; van szőlőhegye, erdeje, de rétje kevés. Birja a váczi püspök.

Szilágy, magyar falu, Baranya vmegyében, 564 kath. lak., s fiókegyházzal. Fejér bora a legjobbak közül való a megyében. F. u. a pesti-egyetem. Ut. p. Pécs.

Szilágy, puszta, Szabolcs vmegyében, Csegéhez tartozik: 16 kath., 5 evang., 33 ref. lakossal. F. u. gr. Vay Ábrahám.

Szilakszó, puszta, Gömör v.-megyében, Borsod vmegye szélén, Domaháza mellett, ut. p. Putnok.

Szilas, magyar falu, Abauj-Torna vmegyében, a Kassáról Gömörbe vezető országutban: 640 kath., 698 ref. Kath. és ref. anyatemplom. Sok uradalmi épület. Nagy juh-tenyésztés. Erdő. Lehetős határ. A helység feje a h. Eszterházy szadvári uradalmának. Ut. p. Rosnyó.

Szilas, az érsekléli pap nemesi székhez tartozó magyar falu, Komáromhoz 3¼ mfd. a posoni országuton belől Ekecstől délre ½ órára, 327 lak., kik közt 215 kath., a többi ref. Határa 1873 hold, mellyből 905 hold szántó, 16 hold szőlő és gyümölcsös, 426 h. legelő, 390 h. kaszálló, 36 h. beltelek, 5 hold füzes. Fekete porhanyos földje igen termékeny. Bora jól elkel. Rétje és legelője közt sok lapos találtatik. Van itt egy nagyszerü olajütő, melly 2000 v.f. jövedelmez. Birtokosai a falunak. Pázmány, Poda, Kasza, Kossa, Végh, Pálffy, Csóka családok.

Szilas, puszta, Veszprém vmegyében, Ut. p. Veszprém.

Szilas, oláhul Szilágy, falu, Temes, vármegyében, Temesvárhoz délkeletre 4 órányira, Krassó vmegye szélén, a szilasi hegy nyugoti oldalán, részint völgyben, részint dombokon. Lakja 1664 lélek, u.m. 140 magyar, 42 német és tót r. kath., 5 tót evang. 1477 n. e. óhitü oláh, anyaegyházzal. Urbéri szántóföld 2040 h., kaszálló 985 h., legelő 390 h., szorgalomföld 369 h. 1400 □ öl. Majorsági szántó 505 h., szőlő 350 h., legelő 512 h., rét 155 h., 156 □ öl; erdeje 7000 hold. Földe második osztálybeli s legalkalmasabb buzára és zabra; bora erős zamatu, s a bánsági legjobb borok közé tartozik. A szorgalomföldek pedig szilvafákkal vannak beültetve. Birja a kir. alapitvány, s a n.-kövéresi urad. tartozik.

Szilas, puszta, Torontál vármegyében, Sz.-Mihály, Csenej, Dinnyás szomszédságában. A kamara birja.

Szilas, puszta, Heves vmegyében, T. Halász mellett, 1000 hold többnyire lapályos árvizjárta kaszállóval, és legelővel. Birja a szathmári püspök.

Rét-Szilas, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Czecze és Szent-Miklós közt, 53 kath., 117 ref., 13 evang., 6 zsidó lak., szép szántóföldekkel és rétekkel. F. u. Pázmándy, Mészöly, Huszár, Sigray. srb. Ut. p. Sár-Bogárd.

Szilbás, rendetlen nyomorult szerb falu, Bács vmegyében, Palán-

Digitized by Google

kához északra 2 mfd. 1300 n. e. óhitü, 36 kath., 40 evang. lak., óhitü anyatemplommal. Határa 1100 □ ölével 10,444 hold mellyből urbéri szántóföld 115⁶/₈ telek után 3808 hold, rét és beltelek 2868 h., jó legelö 3327 hold, mocsár 122 h., utak 319 h. Majorság nincs. Határa első osztálybeli s fekete földje mindent gazdagon terem. Birja a k. kamara.

Szilha, oláh falu, Krassó vmegyében, a bégai kerületben, 10 kath., 1290 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa igen jó s mindenféle gabonát, különösen szép tiszta buzát terem. Uradalmi birtok: 1624 h. erdő, 77²/₄ h. szántó, 18³/ h. rét, 1148³/₈ h. legelö. Urbériség: 177 h. beltelek, 606 h. szántóföld, 317 hold rét, 135 h. legelö, 114³/ h. szilvás, 6 h. szölö, 15 h. szorgalomföld. Birja a kamara.

Szilicze, magyar falu, Abauj-Torna vmegyében, Pelsőczhez keletre 1¹/₄ mfdnyire: 103 kath., 674 ref., 5 zsidó lak. Ref. anya, kath. leány szentegyház. Hegyes és erdős határ. Keletre mintegy ¹/₄ órányira a magas sólyomkői hegyen van egy régi omladozott vár. De legnevezetessebbé teszi ezen helységet az ugy nevezett ledniczei barlang, melly a faluhoz nyugotra csak csekély távolságra esik. Torkolatának (melly délre esik), magasága 18, széle 8 öl. Földalatti boltozatai egy általjában kőszikláson, s délfelé messze kiterjednek, ugy, hogy mindnyájan mind eddig meg nem vizsgáltathattak, részint a tátongó mélységek, részint a síkos, jéges ut miatt. Fő különössége ezen barlangnak abban áll, hogy gyomrában a hideg épen abban a mértékben növekedik, mellyben a külső meleg nő. Igy nyáron át a boltozatról lecsepegő viz egyszerre megfagy, s sokszor olly nagy jég csapokat képez, hogy köszikla darabokat tekinthetné az ember. A barlang falai pedig különféle alakzatokat ábrázoló jégmázzal vonatnak be. Ellenben télen a belső mérséklet egészen lágymeleg, s azért telelni mindenféle állatok vonulnak ide, u. m. nyúlak, rókák, baglyok, denevérek, szunyogok, stb.; a jég pedig több apró patakokra olvad el. — F. u. a helységnek: hg. Eszterházy, gr. Gyulay, Hámos, s m.

Szilincs, (Linch), tót falu, Poson vmegyében, N.-Szombathoz egy kis mfd. Van 597 kath. lak. Kath. paroch. temploma, derék erdeje, jó szántóföldje. F. u. a posoni káptalan.

Szilnicz, vagy **Szelnicza**, tót mv., Liptó vmegyében, 180 kath., 992 evang., 11 zsidó lak. Kath. filial. szentegyház. Van szép erdeje, országos vásárai, fürészmalma, sör- és pálinkafőző házai. Lakosai sok lent, borsót termesztenek; vásznat szőnek. F. u. a kamara.

Szilva (Kis-), tót falu, Sáros v.-megyében, Ternyéhez ¹/₂ órányira, 210 kath., 5 zsidó lak. F. u. Okolicsányi. Ut. p. Bártfa.

Szilva (Nagy-), tót falu, Sáros vmegyében, Ternyéhez 1 órányira, 309 kath., 12 zsidó lak. F. u. Bornemisza. Ut. p. Bártfa.

Szilvágy, magyar falu, Zala v.-megyében, 353 kath. lak. F. u. hg. Eszterházy s a nemtii urad. tartozik. Ut. p. Baksa.

Szilvágy (Alsó-), puszta, Zala vmegyében, Várfölde helységgel összefügg. Ut. p. A. Lendva.

Szilvágy (Felső-), puszta, Zala vmegyében, Szilvágy helység mellett, ut. p. Baksa.

Szilvágy (Alsó-), magyar falu, Vas vmegyében, 174 kath., 28 evang., 5 zsidó lak. F. u. Tallián, Gál stb. Ut. p. Szombathely 1¹/₂ óra.

Szilvágy (Felső-), magy. falu, Vas vmegyében, 203 kath. lak. Kath. paroch. szentegyház. Szép kastély és kert. F. u. Tallián Antal, cs. k. kamarás. Ut. p. Szombathely.

Digitized by Google

Szilvakut, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Bodajkhoz tartozik. 18 kath. lak.

Szilvás, magyar falu, Baranya vármegyében, völgyben, ut. p. Pécs. Határa 1296 hold, mellyből beltelek 100 h., szántóföld 583 h., rét 192⅝ h., legelő 98⅝ h., szőlőhegy 180 h., erdő 141⅝ hold; ebből ismét majorsági az erdő és 160 hold szántóföld. Sárga agyag földe terem rozsot, hajdinát, néha kukoriczát és zabot is. Lakja 265 kath. Bora, melly szinére fejér, kellemes zamatja és szesze által az országban a legjelesebb borokkal is kiállja a versenyt. A falu birtokosa a pécsi növendék-papház.

Szilvás, magyar falu, Borsod vmegyében. a Bükk hegyek közt, regényes vidékü tágas völgyben, Miskolcztól 2¹¹/₁₆, Egertől, melly utolsó postája és piacza, 2¹/₁₆ állomásra. Határa 8000 hold, mellyből 1260 hold szántóföld, 800 h. rét és irtvány, 36 h. szőlő, 5666 h. erdő, 155 h. belsőség, 123 h. utak és müveletlen tér. Urbériség 18½ telek után három nyomásban egyenkint 25 kilás föld járul, s ezen kivül szerződés mellett ki van osztva 400 kila irtványföld; majorsági telek inscriptionalis haszonbérben van 3; papföld 2 h. s 20 kaszás rét, a tanitónak 1, korcsma után 2 köblös föld, helységé 16 kaszás rét. Az éghajlat az apátfalvai és visnyóival egyenlő, melly leghidegebb e vidéken. A föld agyagos és köves, vizjárás kevessé rongálja, mivelése könnyü de trágyát kiván, leginkább kétszerest, rozsot, tavaszbuzát, zabot terem, az árpa épen nem szereti, terem még kevés kukoricza, több burgonya, sok és igen szép kender. Bora savanyu, de gyümölcs itt a házi kertekben sok termesztetik, különösen magvaváló szilva; általjában a lakosok nemesitésre sok gondot forditanak, mire jó példát ad a derék urasági gyümölcsös angolkert. Nem kevesebb szorgalom fordittatik az állattenyésztésre, szép magyarfaj csontos szarvasmarhák, mellyek hizékonyságról dicsértetnek, s legjobb lovak itt tenyésztetnek e megyében, azonkivül juhot, sertést is sokat tartanak. Az urasági ménes megszünvén, helyette birka tenyésztetik és sertésnyáj, melly fajtára nézve ezen környéken igen híres. A lakosok házai rendben épültek, csinosak és vagyonosságra mutatnak. Az urasági kastély hegyen fekszik, s az egész udvar alatt bolthajtásra épitve két roppant istálló s félszer van, mögötte szép gyümölcsössel díszelgő nagy angolkert terül. A kastélyban jeles fegyver-gyüjtemény is volt. Van itt még magas dombra, góth modorban épült uj ref. templom a régi cseh templom helyén torony nélkül; haranglábon csüggő harangjai közül egy még 1488-ban öntetett, s a csehek által szállott a helység régi földesurára, ki azt a ref. egyháznak engedte. A helységen kivül van még az ugynevezett gyárvölgyön 40 ház, s részint gyárépület, részint munkások lakaiul használtatik. Népessége a helységnek 1339 lélek, kik közt 733 reform., 570 r. kath., 12 evang., 24 zsidó. A nép igen szelid, jó erkölcsü, viselete tiszta s legcsinosabb e vidéken, magyar hangkiejtése a vidéken lakó palóczokétól különbözik, s mint ezek, ugy egyébb bánvölgyi magyarok is a palóczoktól nemcsak hangkiejtésben, hanem vallásra nézve is különbözők, mert a bánvölgyi magyarok többnyire reformatusok, a katholikusok főleg tótokból magyarosodtak el, mint a szilvásiak és dédesiek. Az igen kies hámorvölgyben van 3 nevezetes forrás, egyik a sósforrás, melly nagy kősziklából eredvén, vizét egy ölnél magasabbról zuhogtatja le, és két meleg forrás, melly télen sem fagy be; van rajtok 2 vizrekesz, mellyek képezik a kis és nagy tavat, mellyek

Digitized by Google

mindenike sok pisztrangot táplál. E vizek egyesülvén, szinte a határban levő jeles vasgyárnál tesznek szolgálatot, s első eredetet adnak a Bánpatakának, melly a helység alatt folyik el, s rajta 3 malom 4 kőre, 1 kendertörő, s 1 köszörükerék. A vashámor készit évenkint 4000 mázsa kovácsolt vasat, s 8000 mázsa öntvényeket. Kemény vaskövének egy részét Gömörből hozatja; van ezenkivül a szilvási határban 4, nekesényiben 1, az apátfalvaiban szinte 1 vasköbányája. Szenet helyben égettet. A kőedény-gyár jelenleg nem dolgozik, különben agyagját Apátfalváról és Mocsonyról szokta venni. Ugyanitt jó meszet is égetnek mintegy 10—12 kemenczében. A szilvási határ legmagasabb része a Pesko, mellyről a Tiszát megláthatni, ugy szinte szép kilátás esik a Tiszára a tárkányi köről és a Kőhátról. A Pesköben a tárkányi oldalon van egy nagy barlang, ezenkivül még 2 barlang a határban, egyik az istállós kőbarlang, melly 1000, másik a Köröskőlyuk, melly 300 darab sertést könnyen magába fogadhat. Hegyes völgyes erdeje főkép bikk, cser, tölgyfával bővelkedik, kevesebb juhar, köris stb. A Bükk elöhegyein 2 régi várral is dicsekszik; egyik a faluhoz közel a Gerenna vára, mellynél téglából és kőből épült falromok látszanak, másik a falutól éjszak-keletnek a hámorvölgyön túl az Éleskővár; ennek toronykő rakása áll fen. A szilvási uradalom birtokosa a bold. emlékezetü gr. Keglevich Miklós volt, ki igen sokat tett a nép jámbor erkölcsére és szorgalmára, s általában az itteni müiparra. Ettől öröklé testvére gr. Keglevich Gábor, s az uradalomhoz tartozik még Boroszló puszta és a szomszéd Visnyó helység $^7/_{10}$ része.

Szilváshely, oláh falu, Krassó vmegyében, Szakalhoz egy órányira, 6 kath., 855 óhitü lak., anyatemplommal, termékeny földekkel. Birja báró Bruckenthal.

Szimő, magyar falu, Komárom vmegyében, a Vágh bal partján, Guttához északra 1 órányira. Határa 4685 hold, ide számitva az 1693-ban Széchenyi György primás által adományozott Felső-Gughi pusztát is, mellyet Kolonics érsek is megerösittetett 1696. I. Leopold által. A szimői határban van szántó 1040 h., kaszálló, mellynek $^2/_3$da nádas, s a Vágh, Nyitra és Duna kiöntései miatt ritkán használható 1700 h., legelő 400 h., erdő legtöbb füzes, $^1/_4$ gyümölcsös 145 h., összesen 3208 hold. A F.-Gughi pusztán szántóföld 760 h., rét 815 h., legelő 325, összesen 1400 hold. Az uraságnak, t. i. az esztergomi érseknek itt semmi majorsági birtoka nincs. A föld fekete agyag és igen termékeny, szép buzát, rozsot, kukoriczát, kendert, káposztát s gyümölcsöt sokat terem. A gughi pusztán gyönyörü rozs termesztetik, de tavaszi nem diszlik. Népessége 1900 r. kath., kik földeiket szerfelett feldarabolva birják, s az egész helységben 3 egész telkesnél több nem találtatik. Kathol. paroch. templom.

Szín, magyar falu, Abauj-Torna vmegyében, Tornához dél-nyugotra $2^1/_2$ mfldnyire, 100 kath., 625 ref., 31 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Malmok a Jósva patakán. Igen jó bort termő szőlőhegy. Erdő. Sok kender. F. u. gr. Fáy, Puky s m. Ut. p. Rosnyó.

Szinevér, orosz falu, Máramaros vmegyében, 1502 g. kath., 9 r. kath., 80 zsidó lak., két szentegyházzal, papi lakhelylyel. Határa nagy s elég termékeny; szép fenyves erdejéből sok szálat leszállitnak a Talabor vizén; vannak szép rétjei és legelő pusztái, mellyeken feles számu marhák és juhok legelnek. F. u. a kamara, Pogány, Kállay, Darvay, Tóth, Dic-

Digitized by Google

nes, Szepesházy és több nemesek. Ut. p. Sziget.

Szinerszeg, falu, Temes v.-megyében, Krassó vármegye szélén, Temesvárhoz 5½ mfld, egy domb alatt lapályos helyen terül el, 510 n. egy. oláh, 237 magyar kath. lak., óhitü anyatemplommal. Hegyes völgyes határa 2992 hold, mellyből urb. szántó 701 h., rét 453 h., legelő 135 h., szilvás és gyümölcskert 109 h.; majorsági szántó 350 h., legelő 600 h., kaszálló 700 hold. Földe sárga és jó trágyázást igényel. Birja Gyürky Pál, ki itt sok ezer birkát tenyésztet, s a magyar kath. lakosok is tartanak juhokat.

Szinfalu, német falu, Szathmár vmegyében, Szathmárhoz dél-keletre 4 órányira, 500 r. kath. lak., s fiókegyházzal. Dombos, agyagos, sovány határán van 30½ telek után 1300 h. urb. szántó, 250 h. rét, 120 h. kerti szőlő, 200 h. legelő; majorsági szántó és rét 1600 h., erdő 1500 hold. Birja gr. Károlyi Lajos, kinek itt szeszgyára is van.

Szinitye, oláh falu, Arad v.-megyében, Zarándhoz ¼ mfld, 10 kath., 909 n. e. óhitü lak., templommal. Róna határa gazdag és első osztálybeli. Kiterjed 3860 holdra, mellyből belső telek 250 h., szántóföld 970 h., rét 1030 h., legelő 1600 hold. Mind ez urbériség 600 h. kaszállót és 1000 h. majorsági legelőt kivéve. Vize a Fejér-Körös. Birtokosa a Reviczky család.

Szinna, (Senya), magyar-tót-orosz falu, Abauj vmegyében, Kassához délre 4¼ mfldnyire, a pesti országutban, 762 r., 240 g. kath., 27 evang., 397 ref., 159 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Synagóga. Sok korcsma; síkon fekvő szántóföldei bő termékenységüek. F. u. Patay, Marjássy, Soós, Ováry, Bernáth, Dézsy s m.

Szinna, tót nv., Zemplén vmegyében, Ujhelyhez 12 mfldnyire, 1750 r., 177 g. kath., 10 evang., 19 zsidó lak. Kathol. paroch. templom. Van itt szép kastély és kert, jeles gazdaság, ménes, számos malom, sok erdő, 2115 hold szántóföld, és 3 fertálynyira több vashámor. F. u. Rholl József. Ut. p. Nagy-Mihály.

Szinye, tót falu, Sáros vmegyében, Eperjeshez nyugotra 1 mfld, 567 kath., 26 evang., 9 zsidó lak. Kastély. Termékeny határ. Jó rét. Kath. paroch. templom. F. u. a Szinyei Merse nemz.

Szinye, (Swinica), tót-magyar falu, Abauj vmegyében, Kassához keletre 2 mfldnyire, a zempléni postautban, 176 r., 153 g. kath., 70 evang., 190 ref., 32 zsidó lak. Szép urasági kastély. Ref. szentegyház. Postahivatal és váltás Kassa és Vecse közt. Vendégfogadó. Papirosmalom. Nagy erdő. F. u. gr. Szirmay.

Szinye-Ujfalu, tót falu, Sáros vmegyében, Szinyéhez 1 órányira, a szepesi postautban, 550 kath., 20 evang. lak. F. u. a Szinyei Merse nemzetség.

Szinyér, magyar falu, Zemplén vmegyében, a Bodrogközben, 141 r., 77 gör. kath., 120 ref., 9 zsidó lak. Szántóföldje 410 hold, s bő termékenységü. F. u. Sós; Tiszta s m. Ut. p. Ujhely.

Szino-Bánya, (Sweino Banya), népes tót falu, Nógrád vmegyében, 36 kath., 820 evang. lak. Ékes tornyos evang. anyatemplom. Sok erdő és rét. Sovány föld. Hajdan mezőváros volt és bányákat mivelt, a mint ezt elhagyott üregeiről láthatni. F. u. Szentiványi Ferencz örökösei, idősb gr. Zichy, gr. Berényi, Etthre. Ut. p. Gács.

Szintye, oláh falu, Arad vmegyében, ut. p. Kis-Jenő ½ mfld. Van 1300 n. e. óhitü lak., s anyatemploma. Róna határa gazdag s első osztálybeli. Kiterjed 11,177 holdra, mellyből belső telek 330 h., szántóföld 3461 h., rét

Digitized by Google

2412 h., legelő 2454 h., erdő 2520 hold. Ebből majorsági szántó 1000, rét 1000 h., legelő 859 h., erdő 2520 hold. Folyóvize a Tőz. Birja István főherczeg volt nádor.

Szinyér-Váralja, l. Váralja.

Szintyest, oláh falu, Krassó vmegyében, a Béga mellett, Facsethez egy órányira, 7 kath., 817 óhitü lak., anyatemplommal, nagy részt termékeny róna határral, bortermesztéssel. F. u. a kamara.

Szionda, puszta, Arad vmegyében, Pécska és Tornya közt. Határa róna s 5437 hold 114 □ öl két részre felosztva. Első részből 600 h. szántóföld, 1000 h. legelő, 988 hold kaszálló. Második részből 348 hold szántó, a többi legelő, kevés kaszállóval vegyítve. Földének fele a legjobb fekete kevessé homokos, igen termékeny, jó fütermő s marhahizlaló; másik fele sárga agyagos, kissé szikes, szántásra nem igen alkalmas, csak legelőnek használtatik. Van rajta egy 60 holdnyi lapos, s a Szárazér megy keresztül rajta. Birja a királyi kincstár.

Szirák, magyar falu, Borsod v.-megyében, Miskolcztól $1^5/_{16}$, Szendrőtől $^{10}/_{16}$ állomásra a legszebb rónaságon, egy része pedig kissé emelkedett dombon. Lakosai tisztán magyarok s jól gazdálkodó emberek, öltözetük egyszerű csinos; nőszemélyeik e környéken legszebbeknek s legcsinosabban öltözködőknek tartatnak, férfiai is nagyon csinosan öltözködnek. Az egész helység egyszeri tekintetre a lakosok jólétére mutat; házaik rendszeresen s csinosan épitvék, udvaraik tiszták, jól rendezettek. A helység határa a hozzá tartozó Egres nevezetü pusztával 1426 holdat foglal magában; ebből szántóföld 696, rét 260, legelő 300, erdő 110, szőlő 60 hold. Urbéri föld van Szirákon 546 köblös vagyis hold, rét 170; majorsági föld 60, rét 90; lelkészé 48, éneklőé 12, helységé 12, templomé 12 hold. Szirák határának alsó részét a Bódva vize mossa, a honnan rétjei a legkitünőbbek. Szántóföldei leginkább rónaságon s kevessé dombos helyeken vonulnak el; földminemüsége a legjobb fekete, homokos föld, mind a mellett leginkább termi a rozsot és zabot; azonban a tiszta buza, árpa, köles, kukoricza szinte rendesen termesztetnek s nem kevés haszonnal. Az állattenyésztés jó lábon áll, egy része a lakosságnak lovakat, más része szarvasmarhákat tenyészt, még pedig olly sikerrel, hogy mindkét fajból szép darabok szemlélhetők nálok. Ökreiket maguk nevelik, s azok nemesitésére a legszebb bikákat vásárolják, — bő és jó legelőjük levén, gazdaságuk egyik ágát az állattenyésztés teszi. A lovas gazdák fuvarozással és előfogatokkal sokat keresnek; az ökrös gazdák is szépen nevelt ökreiket jó pénzen adogatják el. A mezei gazdaság közöttök általában jó lábon áll, szorgalmasok levén mindnyájan, földjeiket jól mivelik, a honnan ezen helység szükséget nem sokat érez. R. kath. lakos van 520, reformatus 8, óhitü egyesült 4, zsidó 10, összesen 542 lélek. Helyben van r. kath. anyaegyház. Ezen helység a mult század közepe tájan tisztán reformatus lakosokat számlált, s a szomszéd Ziliz helységbeni reformált egyházhoz tartozott, a mint ezen egyház jegyzőkönyve mutatja. Megjegyzendő ezen helység jellemére nézve az, hogy bár ezen helység lakosai ollykor ollykor kisebb rendelleni kihágásokat tesznek, mind a mellett gyermekeiket neveltetni igyekeznek, minek van is észrevehető nyoma, mert a sziráki nép nemcsak hogy az ujabb magyar szavakat használja beszédében, de előadásában is más lakosoktól szemlátomást különbözik, s a tisztességes emberbánás,

Digitized by Google

tiszteletmegadás nálok nem hiányzik. A helység határa szélén fut el a Bódva vize, a helység alatt patak formában a kis Bódva. Nevezetes itt az, hogy a helységben három helyen a legjobb vízzel bővelkedő források vannak, mellyek nagy négyszegü farovatékok közé levén fogva, mind a mellett hogy belőlök a viz folytonosan folyik, ugy ivásra, mint marhaitatásra elegendő vizet szolgáltatnak a helységnek. Sziráknak jelesebb épületei: temploma, pap- és tisztilakai. F. u. a kassai püsp.

Szirák, tót-magyar mv., Nógrád vmegyében, 146 kath., 863 evang., 90 zsidó lak. Ékesíti ezen helységet gr. Teleki József kastélya s gazdasági épületei, és az evang. tornyos anyatemplom. Határa a természetnek minden javaival bővelkedik; erdeje derék; bora jó; földje rétje termékeny. Itt volt hajdan a jeruzsálemi kereszt. Sz. János jövevények és zarándokok jeles rendje (ordo Hospitaliorum seu cruciferorum Sancti Joannis Hierosolymitani), országos vásárokat is tart. Út. p. Hatvan 3 óra.

Szirbova, oláh falu, Temes v.-megyében, síkságon, Temesvárhoz keletre $2\frac{3}{8}$ mfld, 1010 n. e. óhitü lak., s egy rozzant fatemplommal. Határa 3417 hold, mellyből szántóföld $674\frac{1}{4}$, rét 243 h., legelő 109 h., irtás 91 h., belsőség $12\frac{3}{4}$ h., majorsági földek 276 h., irtás és rétek $367\frac{1}{2}$, erdő 1643 h. 800 □ öl. Földe gazdag termékenységü agyag volna, ha jól miveltetnék. Határát a Temes vize futja keresztül. F. u. a k. alapitvány, s a kövéresi urad. tartozik.

Szireg, puszta, Bács vmegyében, Ó-Kér és Temerin közt. Határa, melly igen gazdag termékenységü, 1200 □ ölével tesz 7956 holdat, mellyből 7530 h. szántóföld és rét, 280 hold nádas, 100 h. tó és mocsár, 46 h. utak. Birja az ujvidéki n. e. óhitü püspök.

Szirk, tót falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, Ratkóhoz északra 1 órányira: 9 kath., 736 evang. lak. anyaekklézsiával. Földei hegyoldalban feküsznek, de azért hires sikeres rozsot adnak. Fő gazdagsága azonban e helységnek a Zeleznik hegyében lévő vasbányákban áll. F.u. Sturmann. s m. t. Ut. post. Rimaszombat.

Szirma, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $\frac{5}{16}$ állomásra, rónaságon. Határának kiterjedése 2149 hold; ebből szántóföld majorsági 448, urbarialis 384, helységé $1\frac{2}{4}$, lelkészé 8, enekészé $1\frac{2}{4}$, jegyzőé $1\frac{2}{4}$ hold. Rét majorsági 592, urbarialis 120, pap réte 8, tanitóé 4, helységé 12, jegyzőé $\frac{3}{4}$ hold. Kertekben, uraságé 71 h., urbarialis 48 h., papé 2 h., tanitóé 1 h., jegyzőé $\frac{3}{4}$ hold. Erdő 24 hold; uraság legelője 122, közös 300 hold. A föld minemüsége fekete homok s rozsot leginkább terem; az állattenyésztés türhető állapotban; a mezei gazdaság jól folytattatik, a kertmüvelés által a helység zöldségből sok pénzt vesz be. A lakosok száma vallásra nézve van r. katholikus 231, óhitü 16, reformatus 670, zsidó 10, nyelvre nézve: magyar 892, uj magyar 12, tót 13, zsidó 10. Ref. anyaegyház van, a r. kath. leányegyház Miskolczhoz kapcsoltatott. Van több mocsáros helye és a Nyirjestó. Birtokosa gr. Szirmay, ezen jószág majoratus jószág s a szirmabessenyői uradalomhoz tartozik.

Szirma, magyar-orosz falu, Bereg-Ugocsa vmegyében, a Tisza partján: 52 romai, 294 görög kath., 83 ref., 40 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Kövér földje szép buzát terem; rétje kevés; erdeje nem nagy F. u. a Szirmay nemzetség, melly még az Ásiából kiköltözött magyar vitézektől vette nevezetét, s melly már IV. Béla idejében virágozván, egész a mi ko-

Digitized by Google

runkig egy szélesen kiterjedt, sok jószágokkal biró családot képez. Ut.p. N.-Szőlős.

Szirma - Bessenyő vagy Kelecsény, tót falu, Borsod v.-megyében, Miskolcztól $^6/_{16}$ állomásra rónaságon, Bessenyő tőszomszédságában; Magyar nevén kivül a bent lakó tótok Klecsenovnak nevezik. Határának kiterjedése 2302 hold, ebből szántóföld 810, rét 252, legelő 240, szőlő 1000 hold, a legelő közös; a föld fekete, sárgás, homokos, vadvizes; terem leginkább kétszeresl, rozsot, burgonyát, zabot. Az állattenyésztés rosz karban, a mezei gazdaság türhető állapotban van. A lakosok összes száma 1003 lélek; ebből rom. katholikus 978, óhitü 3, ref. 4, zsidó 18, Nyelvre nézve: magyar 18, ujmagyar 3, tót 964, zsidó 18. A r. katholikusoknak helyben van anyaegyházuk, mellyhez Bessenyő is tartozik. A határt keresztül folyja a Sajó vize, de találtatnak még több apró mocsárok is. Nevezetes épülete: gr. Szirmay István laka szép angolkerttel. A helység mostani birtokosa gr. Szirmay István Tamás, mint a család első szülötte.

Szirond, puszta Szabolcs vmegyében, 28 kath., 2 reform. lak. F. u. Kállay.

Szitány, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 2 mfd., hegyes, völgyes vidéken, 450 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Van itt 652 hold urbéri szántó 224 h. rét, 200 h. közlegelő. Majorság 600 h. az erdőt is beleértve. Birja Ulmann Móricz.

Alsó-Szitnyicze, tót falu, Zemplén vmegyében, Jankócz fiókja: 298 r., 18 g. kath. lak., 729 h. szántóföldel. F. u. gr. Barkóczy. Ut. post. N.-Mihály.

Felső-Szitnyicze, tót falu, Zemplén vmegyében, Jankócz fiókja: 216 kath., 8 zsidó lak., 379 h. szántóföldel. F. u. b. Vécsey.

Szitnya, lásd **Szent-Antal**, Hont vmegyében.

Szivacz, két részre osztott falu, Bács vmegyében, u. m. Német és Rácz vagy uj és ó Szivacz, fekszik a Ferencz csatornája mellett, Zomborhoz keletre 3 órányira, 1600 magyar kath., 3700 n. e. óhitü szerb, 2200 német reform., 100 zsidó lakossal. Diszesitik e helységet a kath., óhitü, reform. tornyos templomok, a helység felett dombon levő uradalmi épületek, vendégfogadó. Mind a két helységnek külön birája és határa van. Rácz-Szivacz határa 1100 □ ölével 24642 hold, mellyből 247 telek után van urbéri szántóföld 9144 h., rét és beltelek 6166 h., jó legelő 7082 h., szőlő 784 h., majorsági szántóföld és rét 619 h., mocsár 276 h., utak 571 h. Német-Szivacz határa 7361 h., mellyből $75^4/_8$ telek után urbéri szántóföld 2826 h., rét és beltelek 1889 h., jó legelő 2200 h., szőlő 201 hold, mocsár 48 h., utak 197 hold. Mind a két határ igen termékeny, s a németek gazdagok. Birja a k. kamara.

Szkacsán, tót m. v. Nyitra v.-megyében, Bars és Trencsén vármegyék közt, hol a vmegye szélessége csak egy órányi. Számlál 779 kath. lak. — Van kath. paroch. temploma; továbbá termékeny földje; szőlőhegye; vizimalma; erdeje; országos vására. — Lakosai közt sokan vannak ugynevezett sáfrányosok, kik mindenféle portékákkal egész országot bejárják. F. u. a nyitrai káptalan, s feje egy 13 helységből álló uradalomnak. Ut. p. Nyitra Zsámbokrét.

Szkala, tót falu, Trencsén v.-megyében, a Vágh jobb partján, Trencsénhez 3 fertály: 203 kath. 7 zsidó lak., kath. paroch. templommal. F. u. nyitrai püspök.

Szkalite, népes tót falu, Tren-

Digitized by Google

csén vmegyében, a Magyar, Szilézia, és Galliczia határok összejövetelénél 2199 kath., 6 zsidó lak. Kath. paroch. templommal, herminczad hivatallal. Erdeje roppant. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Zsolna.

Szkakócz, vindus falu, Vas v.-megyében, a Lendva vize mellett a felső lendvai uradalomban, ut. post. Radkersburg.

Szkalka, puszta, Trencsén v.-megyében, Szkala filiálisa: 6 kathol. lak. F. u. a tudom. kincstár s feje egy uradalomnak. Ut. p. Trencsén.

Alsó-Szkálnok, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyében, Rimaszombathoz északra 2 órányira: 13 kath., 286 evang. lak. Evang. anyaszentegyház. Kastély. Van itt a kis-honti evang. esperestségnek egy közönséges s nagyon használt könyvtára. — Szántóföldjei elég termékenyek; sertést sokat tartanak, s azt pálinka moslékkal tartják, kereskednek és fuvaroznak. F. u. többen.

Felső-Szkálnok, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vármegyében, 2 kath., 220 evang. lak. F.u. többen.

Szkáros, magyar falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vármegyében, Gömörhöz nyugot-északra $1\frac{1}{2}$ mfd., 56 kath., 478 ref., 27 evang. lak. Ref. anya ekklézsia. Határa első osztályheli. F. u. Farkas, s m. t. Ut. post. Tornalja.

Szkáros, magyar falu, Abauj vmegyében, egy hegy alatt, 459 lak. Ut. p. Kassa.

Szkejus, oláh falu, Krassó vármegyében, Lugoshoz $2\frac{1}{2}$ órányira: 9 kath., 1261 óhitü lak., anyatemplommal. Földje hegyes ugyan, de szép buzát terem: szilvásai szépek.

Szkiczov, tót falu, Bars vmegyében, Nyitra vmegye szélén, magas erdős hegyek közt: 600 kath. lak. s kath. paroch. templommal. Erdeje roppant; de földjei soványak Üveghuta. F. u. gr. Keglevics. Ut. post. Verebély.

Szklabonya, tót-magyar falu, Nógrád vármegyében, 770 kath., 3 evang. lak. Kath. paroch. templom. F.u. b. Balassa, gr. Zichy Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Szklabina, tót falu, Thurócz vmegyében, a Jordán patakja mellett: 63 kath, 500 evang. 24 zsidó lak., termékeny jó határral. F. u. a Révay grófok és bárók. Ut. post. Thurócz-Zsámbokrét.

Szklabina, (Váralja), tót falu, Thurócz vmegyében, fekszik egy meredek hegyen épült régi Szklabina várának tövében: 43 kath., 685 evang. lak. Az emlitett vár alsóra, felsőre és középsőre oszlik s egy a legrégibbek közül az egész országban. Hajdan több magyar királyok mulatoztak itt. I-sö Mátyás király János Erneszt herczegnek ajándékozta; később Zápolya kezére jött; végre pedig Ferdinand 1561-ben a Révay családnak adá, hozzá csatolván ahoz egyszersmind a thuróczi örökös főispánságot is Ut. post. Thurócz-Zsámbokrét.

Szklenó, (Glashütten) tót falu, Bars vmegyében, a Selmeczről Körmöczre vivő országutban, az első várostól 2 mfdnyire, egy gyönyörü vidéken. Számlál 321 kath. lak. Paroch. templom. Híres melegforrások és fördők. F. u. a kamara.

Szklenó, (Glazerhaj), német f., Thurócz vmegyében, közel a Bars megyei határszélhez. Számlál 1522 kath., 41 evang. lak. Kath. paroch. templom. Erdeje igen nagy, legelője is bőven; de földje leginkább zabot terem. F. u. Körmöcz városa. Ut. p. Körmöcz.

Szkotárszka, orosz falu, Beregh vmegyében, Galiczia szélén: 429 g. kath. 7 zsidó lak. Paroch. templom. Sok legelő; szép erdő; sovány

Digitized by Google

föld. F. u. gr. Schönborn. Ut. post. Alsó-Vereczke.

Szkubin, tót falu, Zólyom v.-megyében, hegy oldalban, Podlavicztól csak egy patak választván el; ut. postája Beszterczebánya. Van 271 evang., 120 kath. lakosa, s Tajovka nevü patakja. Egész urb. telek 20; majorsági földek is vannak, de menynyisége nem tudatik. Agyagos és homokos földje még a tiszta buzát is megtermi. Gazdasága s állattenyésztése jó karban. Birja Radvánszky család.

Szkulya, oláh-magyar-német falu, Temes vmegyében, 988 lakossal, 2-ik osztálybeli határral, erdővel, és szőlőhegygyel. Birja a Kaiser család. Ut. p. Detta.

Szkuratócz, orosz falu, Beregh vmegyében, N.-Mogyoróshoz 1 órányira: 125 g. kath., 5 zsidó lak. Hegyes, völgyes határa sovány; erdeje van. F. u. gr. Buttler ör. Ut. post. Munkács.

Kis-Szlabos, Mala-Szlaboszka, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyében, Csetnekhez $1\frac{1}{2}$ órányira: 9 kath., 336 evang. lak. Földei hegyen feküsznek, s vizmosások rongálják; juhot tart; gabonával kereskedik. A csetneki uradalomhoz tartozik.

Nagy-Szlabos, csinos és vagyonos tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vármegyékben, Csetnekhez északra $1\frac{1}{2}$ órányira: 14 kath., 780 evang. lak., kik közt sok mesterember találtatik. Evang. anyaszentegyház. Három vashámor. Határán erdeje nincs, csak bokrosa; rétje szinte kevés; de földje bőven van. A csetneki urad. tartozik. Van itt derék papirgyár, melly jó géppapirost készit. Ut. p. Rosnyó $5\frac{1}{4}$ órányira.

Szlanicza, tót falu, Árva vármegyében, 820 kath., 15 evang., 59 zsidó lak. Paraszt házai közt sok kőből épültet láthatni. Van vendégfogadója, $60\frac{6}{8}$ sessiója. Gyolcsal Tóth, Horváth, Dalmát országokba kereskedik. Földjeit az Árva és Szlana gyakran elönti. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Szlaszka, tót falu, Bars vmegyében, hegyes vidéken, szép erdővel, fürészmalommal, 583 kath. lak. és paroch. templommal. Birja a beszterczei püspök. Ut. p. Selmecz 7 óra.

Szlatina, oláh falu, Arad vmegyében, magas hegyek közt, völgyben, ut. postája Kaprucza 2 mfd., 400 n. c. óhitü lak., paroch. fatemplommal. Hegyes völgyes határa 6000 h., mellyből 400 hold többnyire kukoriczát termő szántóföld, 180 h. rét, 30 hold majorsági szántóföld; a többi bikkes tölgyes erdő. A helységen egy patak folyik keresztül, melly egy liszt- és fürészmalmot hajt. Szilvásai nagy kiterjedésüek. Legmagasabb hegy a határban a Drocsa, aztán a Fagu Popi. Birja gr. Wickenburg.

Szlatina, oláh falu, Arad vármegyében, Dezna mellett: 278 óhitü lakossal.

Szlatina, oláh falu Krassó vmegyében, Szászkához $\frac{3}{4}$ órányira: 10 kath., 1134 óhitü lak., anyatemplommal, köves hegyes határral, sok szilvásokkal.

Kis- vagy Puszta-Szlatina, orosz falu, Ungh vmegyében, 5 rom., 148 g. kath., 7 zsidó lak. F. u. Durcsák. Ut. p. Szerednye.

Nagy-Szlatina, orosz falu, Ungh vmegyében, Szerednyéhez nyugotra egy órányira: 28 r., 362 gör. kath., 41 zsidó lak. Van g. kath. fiókszentegyháza, erdeje, szőlőhegye, s egy ásványos fördője, melly Derenónak neveztetik. F. u. többen.

Szlatina (Kis), tót falu, Trencsén vmegyében, a zai-ugróczi uradalomban: 253 kath., 20 evang., 7 zsidó lak., és egy papiros-malommal. Ut. p. Nyitra-Zsámbokrét.

Digitized by Google

Szlatina (Nagy), tót falu, Trencsén vmegyében, a zai-ugróczi uradalomban. Lakja 266 kath., 250 evang., 6 zsidó. Kath. paroch. templom. Szép erdő; patakjában sok pisztrangot fog. Ut. p. Ny.-Zsámbokrét.

Szlatina, oláh-orosz falu, Máramaros vmegyében, Szigethez $^1/_2$ órányira, a Tisza jobb partján: 63 r. kath., 714 g. kath., 57 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal derék urasági kastéllyal és kerttel, s jó termékeny határral. F. u. b. Sztojka, de bir benne Nyegre nemzetség is. A kir. kincstár, mellynek itt jövedelmes sóbányái vannak csak annyi földet bir, melly az épületekre s legelőre megkivántatik. Ezt Handálnak nevezik, s 392 r., 520 g. kath. számlál, kik mindnyájan bányászok, tisztek, vagy kézmüvesek és szolgák.

Szlatinka, oláh falu, Máramaros vmegyében, 439 g. kath., 57 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Szlatvina, tót falu, Szepes v.-megyében, Olaszihoz $^1/_2$ órányira: 108 kath. lak., paroch. templommal, jó savanyuvizzel. F. u. gr. Csáky Károly. Ut. p. Lőcse.

Szlavecsa, vindus falu, Vas v.-megyében, hegyek közt, a felsőlendvai uradalomban. Ut. p. Radkersburg $1^3/_4$ óra.

Alsó-Szlavecsa, vindus falu, Vas vmegyében, szinte a f.-lendvai uradalomban, sovány köves hegyes vidéken. Ut. p. Radkersburg $1^1/_2$ óra.

Szlavnicza, tót falu, Trencsén vmegyében a Vágh jobb partján 269 kath., 13 evang., 10 zsidó lak. Eredeti helye a Sándor nemes családnak. Ut. p. Trencsén.

Szlécs, (Alsó- Felső- és Közép-) tót m. v. Liptó vmegyében, 582 kath., 3 evang. lak. Kath. paroch. templom; országos vásárok. F. u. a religioi kincstár. — A savanyu viz F.-Szlécs falu határában van. Ut. p. Rosenberg.

Szliács, a Garan regényes völgyében, Zólyom vármegyének egyik legkiesebb halmán, Zólyomhoz $^1/_2$ m.-földnyi távolságra, ut. p. Bucsa. Híres meleg fördőjéről és savanyuviz-forrásáról. Az egész áll három tükörfördőből s négy ivóforrásból. Leghasználtabb fördő a meleg tükör, mellyben az ember belépteokor nem meleget, hanem szokatlan hideget érez, melly hideget csak fokonkint váltja fel a kellemes meleg. A hideg tükör viz hévfoka nem egészen 20°nyi. A bemenőben hideg folyóvizhez hasonló érzést gerjeszt, melly fokonkint kellemesb mérsékletre, s végre az egész test felületén olly erős égésre változik, hogy az ember magát tüzes széntől véli illettetni; azonban csak a bőr az, melly a növekedő melegben osztozik, belől az ember mind inkább hideget érez. A szliácsi ivó- és fördő vizek olly vasasvizek, mellyek sós részszel, mindenek előtt annyi menynyiségü szabad s megkötött szénsavval bővelkednek, hogy e tekintetben minden ismeretes ásványvizet felülmulnak. Bővebben lehet erről olvasni Dr. Wagner Dániel urnak 1834-ben Pesten német nyelven kiadott röpiratában. Haszna kitünő a máj, bél, aranyéri, komorkórsági, méhgörcsi, köszvényi, gyomorgörcsi, sáppadtsági, elgyengülési és meddőségi bajokban.

Szliacsán, tót falu, Zólyom v.-megyében, 80 kath. lak. F. u. a kamara. Ut. p. Beszterczebánya.

Szliszkó, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyében. Ratkóhoz délre $1^1/_4$ mfdnyire: 10 kath., 327 evang. lak. Határa hegyes, de termékeny, s gyümölcsfáktól egészen el van lépve. F. u. h. Coburg s m. Ut. p. Rimaszombat.

Szlopna, tót falu, Trencsén v.-megyében, Domanistól délre $1^1/_2$ óra: 453 kath., 5 zsidó lak. Kath. paroch.

Digitized by Google

templom, egy kies dombon. Kastély, Tehenészet. Derék majorság. Pálinka főzőház. Méhtenyésztés. Szép gyümölcsös kertek. F. u. Ordódy József. Ut. p. Trencsén.

Szlován, tót falu, Znio Váralja mellett, Thurócz vmegyében, a Vriczkó vizénél. Számlál 703 kath. 4 evang., lak. F. u. a pesti-egyetem. Ut. post. Rudnó.

Alsó-Szlovenka, orosz falu, Szepes vmegyében, Krompachoz délre ½ órányira: 124 r., 813 g. kath. lak. Gör. kath. paroch. templom. Ut. post. Löcse.

Felső-Szlovenka, orosz falu, Szepes vmegyében, közel Alsó-Szlovenkához: 185 r., 690 gör. kath. lak., kik többnyire bányászságból, szénégetésből, favágásból élösködnek. F. u. gr. Csáky.

Szmerekova, orosz falu, Ungh vmegyében, igen erdős hegyes vidéken: 270 gör. kath., 10 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. F. u. a kamara. Ut. p. Unghvár.

Szmikanecz, puszta, Szepes vmegyében, Csötörtökhely fiókja: 10 kath. lak.

Szmolnik, orosz falu, Zemplén vmegyében, Szinna fiókja: 13 r., 330 g. kath., 7 zsidó lak., 525 hold szántóföldel. F. u. Szirmay, Prámer. Ut. p. N.-Mihály.

Szmrcsán, tót falu, Liptó vármegyében, 93 kath., 521 evang. lak. Kath. filial. templom. Van 2 kastélya, savanyuvíz forrása a Kárpátok tövében; s nevezetes vászonszövése. F. u. Szmrcsányi család. Ut. p. Okolicsna.

Szmrdak, tót falu, Nyitra vármegyében, N.-Kovalló filial. 268 kath. lak. F. u. ő cs. kir. felsége. Ut. post. Holics.

Sznakó, orosz falu, Sáros vármegyében, Lenártó fiókja: 29 r., 556 g. kath., 23 zsidó lak. Gör. paroch. templom. Hegyes, és sovány határ. F. u. többen. Ut. p. Bártfa.

Szneznicza, tót falu, Trencsénvmegyében, Tepliczához északra 1 órányira, 352 kath. lak. F. u. gr. Pongrácz. Ut. p. Zsolna.

Szob, tót falu, Honth vmegyében, a Duna jobb partján, az Ipoly vizének a Dunába való ömlésénél: 405 kath. lak. Kath. paroch. templom. Rév a Dunán. Több malmok. Szőlőhegye igen nagy, és sok gyümölcsöt terem. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. post. Esztergom.

Szob, magyar falu, Somogy vármegyében, 263 kath. 72 ágostai, 315 ref., 10 zsidó lak. Kath. paroch. templom. A reformátusoknak és ágostaiaknak itt közös szentegyházuk van; tanitójokat is közösen fizetik; itten az ágostai prédikátor négyszer prédikál esztendőnkint. Határa róna és bőtermékenységü. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Berzencze.

Szoblaho, tót falu, Trencsén vmegyében, Trencsénhez nyugotra 3 fertálynyira. Lakja 690 kath., 14 zsidó. Kath. paroch. templom. Határja sok helyt soványas; erdeje nagy; van savanyuviz forrása is. F. u. a dubniczai uradalom.

Szobos, orosz falu, Sáros vármegyében, Radoma fiókja: 8 r., 312 g. kath., 5 zsidó lak. Gör. anyaszentegyház. F. u. Szirmay. Ut. p. Bártfa.

Szoboszló, hajduváros, a Hajdu kerületben, Debreczenhez nyugotra 3 órányira; a pest-szolnoki országutban: 12,219 ref., 137 r., 150 g. kath., 8 evang., 65 zsidó lak. Van ref. és r. kath. anyatemploma, postahivatala, gazdag fekete róna határa, szőlőskertje. Határához több puszták tartoznak, mint p. o. Kis-Szoboszló, Angyalháza, Köteles.

Kis-Szoboszló, puszta, Szabolcs vármegyében, birja Szoboszló hajduváros.

Digitized by Google

Szoboszló, puszta, Zala vmegyében, Hetés mellett, ut. p. Egerszeg.

Szobotiszt, vegyes tót-német m. v. Nyitra vmegyében, N.-Szombathoz 5 mfdnyire: 640 kath., 2070 evang., 520 zsidó lak. — Hegyek közt s némelly halmokon 58 kath., 1127 evang. lak. Az ugy nevezett Labánok egy különös külvároson együtt laknak, s maradékai azon német anabaptistáknak, kik a mult században katholikusokká tétettek. Isteni tiszteletőket német nyelven különös kápolnában tartják, papjokat magok fizetik; egyébiránt igen ügyes fazekasok és kés-csinálók; valamint hires házfedélcsinálók mellyet agyaggal kevert szalmából szoktak össze szerkeztetni s tüz ellen ez tökéletes bátorságot ád. Van itt egy kath., és evang. anyatemplom, synagoga, több urasági kastélyok, s kertek, sörházak s a t. — Határa hegyes, és hegyek miatt bajos mivelésü. Ezekben calmus találtatik. Egy mfd.re láthatni a régi Berencsvár omladékait egy magában álló meglehetős nagyságu hegy tetején, mellyet 1663. a törökök hijában ostromoltak; de a bocskaiak bevették; a Nyáry családnak több örököseié lévén, elhagyták pusztulni. Ezen vár feje egy uradalomnak, mellyhez 2 m. v. s 9 falu tartozik. F.u. a Nyáry csal. örökösei, u. m gr. Nyáry, gr. Amade, b. Jeszenák, b. Horeczky s más nemesek.

Szobráncz, orosz-tót m.v. Ungh vmegyében, Unghvárhoz északra 2 mfdnyire: 241 g., 172 r. kath., 119 zsidó lak. Több derék nemes udvar. Postaállás és váltás Unghvár és Nagy-Mihály közt. F. u. gr. Buttler, Szemere, Viczmándy, Fekete, s m. A városhoz csak fél órányira van a hires kénköves és sós fördője. Fekszik ez kellemes vidéken szép nyirfás erdők szomszédságában a hegyek lábánál elterülő, s a Horneja vizétől nedvesitett síkságon. A viz több forrásokban buzog fel, de van egy főforrás, melly italra s fördésre leginkább használtatik. Vize ennek a kutban zavaros, ize csipös és kellemetlen sós, s kénköves. Alkotó része (egy fontot vévén fel) 20 gr. konyhasó, 6 gr. selenit, 4 gr. szénsavany-mész, 2 gr. szénsavany-magnezia, 3 gr. keserüsó, 1 gr. csudasó, 12 gr. mészföld és 100 köb hüvelykben mintegy 40 köb hüvelyk kénkőmáj-lég. (Schwefelleber-Luft). A viz hideg, s azért kádakban melegittetik. Használ a görcsben, szélütésben, köszvényben, máj és lépdugulásban, sülyben, makacs kelésekben, komorkórságban, nehéz nyavalyában, s több ideg- és bőrbetegségekben. A vendégek befogadására ujabban diszes épületek emeltettek.

Szocsán, oláh falu, Krassó vármegyében, Dognácskához 3 órányira: 7 kath., 1146 óhitü lak., s anyatemplommal. F. ü. a kamara.

Szocsócz (Kis), (v. Sztránka), f., Thurócz vmegyében, a körmöczi országutban: 44 kath., 31 evang. lak. F. u. b. Révay. Ut. p. Rudnó.

Szocsócz (Nagy), tót falu, Thurócz vmegyében, a Thurócz vize mellett: 205 kath., 30 evang. lak. F. u. b. Révay.

Szódagyár, magános lakhely Szabolcs vmegyében, N.-Mihályhoz keletre egy órányira: 2 kath., 6 zsidó lak. Itten sok székszó sepertetik, mellyből szóda készül. Szódagyárok vannak még a nyiregyházi határban, Ibrány, Gáva, Sima puszták szomszédságában: 17 kath., 13 evang., 10 ref., 28 zsidó lak.

Szodesincz, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban, 121 kath., 51 evang. lak. Ut. post. Radkersburg.

Szódó, magyar falu, Bars vmegyében, a Garan jobb partján Zselizhez ½ mfd. 130 kath., 40 evang., 240

Digitized by Google

ref. lak. Buzatermő határát az árvíz járja. Marha- és juhtenyésztése nevezetes. F. u. gr. Eszterházy Jánosné sat.

Szokodol, oláh falu, Bihar v.-megyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában, magas hegyek közé szoritott völgyben, 450 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 3062 hold, mellyből szántó 1858, erdő és legelő 1204. Mind urbériség. Földje kösziklás és sovány.

Szokodol-lazúr, oláh falu, Bihar vmegyében, hegyes völgyes vidéken, Belényeshez 2 mfld, 617 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urbéri szántó 345, rét 172, legelő 164, majorsági erdő 1440 hold. Van egy patakа. F. u. a váradi görög püspök.

Szóka, rácz-oláh falu, Torontál vmegyében, Bánlakhoz közel, 2 kath., 874 óhitü lak, anyatemplommal, 38⅜ egész jobbágytelekkel, erdővel. F. u. Karácsonyi Lázár. Ut. p. Detta.

Szókány, vagy **Szökefalva**, oláh falu, Bihar vármegyében, Belényeshez 1¼ mfld, dombon, 437 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urbéri szántó 480, rét 160, legelő 46, majorsági erdő 1156 hold. F. u. a váradi görög püspök.

Szokol (Nagy-), magyar falu, Tolna vgyében, 335 kath., 350 ágostai, 1400 ref., 10 zsidó lak., ref. és ágostai anyaekklézsiákkal, kath. fiókszentegyházzal. Határa felette termékeny; rétje, legelője sok. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. N.-Dorog.

Szokoly, tót falu, Sáros vmegyében, a Hernád mellett, 453 kath. lak. Sok erdő és legelő. F. u. Kassa városa. Hajdani vára elpusztult. Ut. p. Bóki.

Szokola, v. **Szokolya**, nagy magyar falu, Honth vmegyében, Nógrád vmegye szélén, Nagy-Maroshoz 1 mfld, 391 kath., 1580 ref., 7 evang. lak. Ref. anyatemplom. Határa felette tágas, de erdős, hegyes; bora, gyümölcse, gesztenyéje bőséggel. Rengeteg erdőségeiben őzek, szarvasok legelnek. Hajdan bányákat mivelt. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Vácz.

Szokolcz, tót falu, Liptó vmegyében, 68 kath., 419 evang. lak. Lakosai szálhajókkal, fával kereskednek; s jó szálhajósok. F. u. a kamara. Ut. p. Berthelenfalva.

Szokolócz, tót falu, Nyitra v.-megyében, a Vágh bal partján, Galgóczhoz 1½ órányira. Lakja 423 kath. Van benne kath. paroch. templom, uraságí kastély és kert; továbbá nevezetes tehenészet; erdő; gyümölcs elég. F. u. Windischgrätz herczeg.

Szokolán, oláh falu, Krassó vmegyében, Szászkához ¼ órányira, 6 kath., 1159 óhitü lak., anyatemplommal. Erdeje igen szép és roppant. Van itt közel egy régi hegyi váromladék, melly közönségesen Potoki várnak hivatik, de eredete bizonytalan. Találnak itt néha régi pénzeket is.

Szokond (Kis-), oláh f., Szathmár vmegyében, közel Béltekhez, 4 romai, 300 g. kath., 8 zsidó lak., hegyes, völgyes, sovány határral, derék bikkes erdővel, mellyben őzek tanyáznak. G. kath. anyatemplom. F. u. gr. Károlyi ház. Ut. p. Szathmár.

Szokond (Nagy-), német falu, Szathmár vmegyében, 380 r. kath., 3 ref., 5 zsidó lak., kath. fil. templommal. Határa ennek is sovány; szőlőhegye, és bikkes, tölgyes erdeje szép. F. u. gr. Károlyi ház. Ut. p. Szathmár.

Szólád, magyar falu, Somogy vmegyében, 128 kath., 556 ref., 13 zsidó lak., ref. anyaszentegyházzal, agyagos és jó földekkel, szőlővel, erdővel. F. u. gr. Hunyady. Ut. p. Szemes.

Szóláth (Alsó-), puszta, Heves vmegyében, F.-Szóláth mellett, 11 kath. lak. F.-Szóláthhoz tartozik.

Szóláth (Felső-), magyar falu, Heves vmegyében, Egerhez 1 órányira, 1105 kath., 6 zsidó lak., fiók-

Digitized by Google

szentegyházzal, több csinos uraságí lakházakkal, termékeny jó határral s juhtenyésztéssel. F. u. Mocsáry Pál, Csernus és Szabó birtokrészben Beöthy Lajos örök., Brezovay, Csernus, Mezey, Tihanyi, Renata, Szabó örök., Gyurcsányi, Vecsey.

Szolcsán, tót falu, Nyitra v.-megyében, a Nyitra vize mellett, ut. p. Tapolcsánhoz $^3/_4$ mfld, 809 kath., 6 evang. lak. Van kath. paroch. temploma, kastélya, igen jó retjei, tehenészete. F. u. h. Odeschalchi.

Szolcsánka, tót falu, Nyitra vmegyében, Kóroshoz $^3/_4$ órányira, 162 kath. lak. F. u. gr. Erdődyné. Ut. p. N.-Tapolcsán.

Szoldobágy, oláh falu, Szathmár vármegyében, 355 g. kath. lak., igen sovány, köves határral, de vadakkal bővelkedő gyönyörű erdővel. Patakja a Bikk tetőről veszi eredetét, hol egy puszta várnak romai látszanak, alatta régen Dedemes helysége feküvén. F. u. gr. Károlyi. Ut. p. Szathmár 4 óra.

Szolga, puszta, Borsod vármegyében, Szent-Péter és Ecseg közt.

Szolgaegyház (Alsó-), puszta, Székes-Fejér vármegyében, Sárosdtól $^1/_2$ óra, 243 kath., 72 ref., 6 zsidó lak.

Szolgaegyház (Felső-), puszta, Székes-Fejér vmegyében, 144 kath., 26 ref. lak. Szép kath. fiók-szentegyház. Mind a két pusztát többen birják, kik közt főbirtokosok a Marich és Nedeczky nemzetségek. Van itt Marich Antalnőnek ékes kastélya, egy 60 holdnyi térségü gyönyörű kerttel, melly tulajdonképen 3, u. m. angol, gyümölcsös és szőlőskertre oszlik. A gyümölcsös fák közt a legválogatottabb nemeket találhatni. A Nedeczky nemzetségnek hasonlóul van egy ékes kastélya, mellyhez szinte 60 holdnyi, nem régiben ültetett kert tartozik. Határuk dombokkal vegyitett rónaság, melly ámbár sok helyt homokos, de azért termékeny. Legelőjök elég. Nagy juhtenyésztés. Ut. p. Fejérvár.

Szolgagyőr, puszta, Sopron v.-megyében, Lövőhöz k. letre $^3/_4$ mfld. Határa 3523 hold, mellyből szántóföld 500 h., legelő 1500 h., erdő 1523 hold. A gazdaság okszerüen üzetik, s van itt 1500 darab igen finom birkanyáj. Erdeje tölgy és cser, s nagyon jó karban van. F. u. gr. Széchenyi István.

Szoliszkó, puszta, Szepes v.-megyében, Jurgó fil., 56 kath. lak.

Szolka, német falu, Nyitra v.-megyében, N. Prónához $^1/_2$ órányira, 255 kath. lak. F. u. a tudom. kincstár. Ut. p. Bajmócz.

Szolnocska, magyar f., Zemplén vmegyében, Leleszhez 1 órányira, a Bodrogközben, 221 r., 64 g. kath., 157 ref., 11 zsidó lak. Szántóföldje 196 hold. F. u. többen. Ut. p. Ujhely.

Szolnok, magyar mv., Külső-Szolnok vgyében, a Tisza és Zagyva vizek összefolyásánál, a Tisza jobb partján, Pesthez $11^1/_2$ mfldnyire a debreczeni országutban, 11,680 kath., 10 evang., 13 ref., 17 görög lak., kik kevés német mesterembert kivévén, mind magyarok, s főképen földmivelésből, mesterségekből, gyümölcscsel, fával, sóval való kereskedésből, a sóháznál napszámoskodásból, teknősbéka, és halfogásból élősködnek, melly itt a Tisza apadásakor különösen gazdag jövedelmet ad. A kath. plebániát a sz. Ferencz szerzetesei birják, s ugyan ezek tanitnak a nem régen állitott gymnasiumban is. Nézést érdemlenek a régi szolnoki vár maradványai, s bástyái a Tisza és Zagyvaparton. Ezen erősséget I. Ferdinand 1550 körül megerősitvén, nagy fontosságuvá tette, mindazáltal már 1552-ben Amhat nagy vezér, s Ali budai basa elfoglalták, miután a spanyolokból, németekből, magyarokból álló őrsereg Nyáry Lőrincz kormánya alatt a várból gyalázatosan elszökött, s a

Digitized by Google

kapitányt magára hagyta volna; s ezután csak 1683-ban jött vissza keresztény kézre, megsirathatlan veszedelmére Külső-Szolnok vgyének, melly a török iga alatt egészen elpusztult, s azért Heves vmegyével törvényesen egyesittetett is. Lakosai Szolnoknak a robotot, tizedet pénzért váltják meg, valamint a királyi haszonvételeket, s a Tiszán álló derék fahidat is haszonbérben tartják földesuroktól, a kamarától; s ámbár a népességhez képest határuk szük, mégis eléggé vagyonosak. — 1739-ben és 1742-ben a tüz nagy részét a városnak semmivé tette. 1743-ban pedig a döghalál uralkodott, s kevés idö alatt 490 lakos lett áldozatává. Van itt postahivatal, nagy sóház és sóraktár, mivel a Máramarosból szálakon hozatott só itt rakatik le, s innen vitetik tengelyen Pestre s más vidékekre. A keleti magyar vasut itt végződik. 1849. mart. 5-kén itt véres ütközet volt Karger cs. k. tábornok, és gr. Vécsey s Damjanics magyar seregei közt, mellynek következtében Karger nagy veszteséggel Abony felé visszavonult.

Szolnok, orosz falu, Abauj vmegyében, Forróhoz 2 órányira, 21 r., 440 g. kath., 6 ref., 8 zsidó lak. Görög kath. templom. Sok erdö. Szöllöhegy.

Szolnok, puszta, Szabolcs vmegyében, Bogdányhoz tartozik, lásd Bogdány.

Szolnok, Zanig, német falu, Moson vgyében, Óvártól délre 1½ mfldnyire, 1782 kath. lak., paroch. szentegyházzal, gazdagon alapitott plébániával. Határa legnagyobb az egész megyében, s bö termékenységü. 305½ másodrendü egész jobbágytelek után van 110 vagyonos telkes gazdája, 1824 hold elsö, 2489 h. második, 4323⅝ h. harmadik osztálybéli szántóföldje, 912 embervágó másod, 1376 harmadrendü rétje, sok káposztása, F. u. Károly főherczeg örök.

Szolocsina, orosz falu, Beregh vmegyében, 3¼ mfld Munkácshoz a gallicziai országutban, 287 g. kath., 5 zsidó lak. Paroch. templom. Savanyuviz. Erdö. F. u. gr. Schönborn.

Szolturn, franczia falu, Torontál vmegyében, Komlóshoz 1 m.-fldnyire, 706 kath., 24 óhitü, 2 zsidó lak., kath. paroch. templommal, első osztálybeli határral, 57 egész jobbágytelekkel. Lakosai sok jó vajat készitenek.

Szolya, orosz falu, Ungh vmegyében, Nagy-Bereznához éjszakra 2¼ mfldnyire, az Ungh mellett, 6 r., 423 g. kath., 18 zsidó lak. Sósforrás. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Szolyma, orosz falu, Máramaros vmegyében, 218 g. kath., 18 zsidó lak., leánytemplommal. Határában van Kusbéj nevü telep, 113 g. kath. lak. Van egy szép térségen, a Nagy-Ág vize partján jóféle savanyuvize, melly kövesitö erejénél fogva, már egy jó emelkedésü dombot csinált, és annak közepében, mint egy üstben örökké forrva buzognak ki tojásnyi nagyságu bugyborékok. Ezen dombocskától oldalvásti vonalban, a Nagy-Ág vize medrének szinte közepén petrificált szikla nyomult ki, mellynek tetején több fel-fel szökö érczes forrásocskák tünnek elö, s kristályszinü jó savanyuvizzel szolgálnak. A köszvényben, csúzban szenvedöknek ezen viz igen foganatos. F. u. a kamara, Vasady, Joó, Hagara s több nemesek. Ut. p. Sziget.

Szolyva, (Swalyava), orosz mv., Beregh vgyében, Munkácshoz északkeletre 3¼ mfldnyire, a Latorcza mellett, 13 r., 537 g. kath., 32 zsidó lak. Görög kath. paroch. templom. Szántóföldei meglehetösek; rétje kevés; erdeje nagy; van savanyuviz-forrása s vizimalma. F. u. gr. Schönborn.

Digitized by Google

Szomajom, puszta, Bihar v.-megyében, lásd Beretty ó-Szent-Márton.

Szomajom, magyar-német falu, Somogy vmegyében, a Kapos mellett, német és magyar falura felosztva, 670 kath., 713 ref. lak., ref. anya-, kath. fiók-szentegyházzal, vizimalommal, jó legelővel. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Öreg-Lak.

Szombatfa, (Zumendorf), horvát falu, Vas vmegyében, 140 kath. lak., a német-ujvári urad. tartozik. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Szombatfa, magyar falu, Zala vmegyében, 124 kath. lak. F. u. h. Eszterbázy. Ut. p. A. Lendva.

Szombatfa (Alsó-), magyar f., Vas vmegyében, 30 ref. lak. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Lövő.

Szombatfa (Felső), magy. falu, Vas vmegyében, 10 kath., 8 evang., 218 ref. lak. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Lövő.

Szombathely, (Sabaria, Stein am Anger), püspöki város, Vas vmegyében, a Gyöngyös és Perent vizek közt, Budához 24, Posonhoz 14 mfdnyire, egy felette kies vidéken. E helyen feküdt hajdan a romai gyarmat Cladia Savaria nevü város, mint ezt böven megmutatta Schönvizner illy czimü remek munkájában. Antiquitatum et Historiae Sabariensis ab origine usque ad praesens tempus Libri novem, studio et opera Stephani Schönvizner. Pestini MDCCXCI. Előadja a tudós munka: miképen szállitott Claudius császár e helyre népes gyarmatot a Cladia nemzetségből; mint lett ez később Felső-Pannonia városa, s a romai igazgató lakhelye; mint emeltetett itt Septimius Severus császári méltóságra a romai seregek által; hogy foglalták el a várost Etele alatt a diadalmas hunnok; miképen omlott ez össze földindulás által a 455-ki évben Kr. sz. után, s a b.

Mind ezek után nem csuda, hogy itt különböző időszakokban olly sok régiségre akadtak, u. m. hamvvedrekre, sirkövekre, cserép és kőedényekre, ezüst-arany s réz-pénzekre, gyürükre s t. b.; de az 1819 és 1830-ki évek különösen gazdagok voltak illy találmányokban, midőn egész romai temetők fedeztettek fel, s az innen kiásott és összegyüjtött régiségeket nádorispán ő cs. kir. főherczegsége, s herczeg Batthyáni Fülöp megvásárolván: nagylelküleg a magyar nemzeti-muzeumnak ajándékozták.

Itt történt az a béke, melly Ulászló, és Postumus László pártjai közt támadt polgár háborunak végett vete 1441-ben. Ugyan itt állitotta fel táborát Hunyady János 1446-ban, visszaakarván foglalni Fridriktől Lászlót, és a koronát. 1360-ban sz. Ferencz szerzetesek hozattak be. 1578-ban a posoni országgyülésen elhatároztatott: hogy a vasvári káptalan, pecsétjével és jegyzőkönyvével együtt Szombathelyre tétessék át. 1579-ben Draskovics György győri püspök papi gyülést tartván, a tridenti végzéseket kihirdette. Ifjabb Draskovics György, 1638-ban a Szombathely mellett fekvő, és a Gyöngyös folyó által elválasztott Sz.-Márton helységében a szentegyházat, az oda tartozó paplakkal s telkekkel együtt szent Domokos szerzetének ajándékozta. 1772-ben gr. Zichy Ferencz győri püspök tulajdon telkén 6 deák oskolát állitott. 1797-ben a felkelő nemes lovas sereg, melly 17,000 főre ment, itt tartotta hadi gyakorlatait. Püspökségét, melly Schönvizner után már 326-ban virágzott, Maria Therezia 1777-ben hozá ujra életbe; s most kiterjed egész Vas vmegyére, és Zalának lövői és egerszegi járásaira. Számlált pedig 1839-ben 4 jövedelmes apátságot, 2 jószágos prépostságot, 1 prioratust, 1 székes káptalant hat kanonokkal, 6 fő, 15 ales-

Digitized by Google

perestséget, 183 pléhániát, 59 papnövendéket, és 268. 864 kath. lelket.

Lakosai, kik 3846 katholikusra, 48 ágostaira, 4 reformatusra, 68 zsidóra mennek, nagyobb részt magyarok, kevés németek, s mindnyájan élnek már századok előtt nyert szabadságaikkal, mint ez világos II. János győri püspöknek 1407-ki leveléből, s mellyeket utóbb több győri püspökök, u. m. Szclestei Goszton V. János 1525-ben, Paksy Balás 1526-ban; valamint I. Ferdinand is 1534-ben, Maximilian 1567-ben, Rudolf 1578-ban megerősitettek. Később Németujvárra vitt levéltáruk elégvén: Napragy Demeter győri püspök uj szabadságlevelet adott 1607-ben, mellyet II. Mátyás is helyben hagyott, II. Ferdinand pedig 1630-ban ujabb kiváltságokkal tetézett.

Nevezetességei közé tartozik: az igen szép izlésü, roppant püspöki szentegyház, 2 rézzel födött s 30 öl magas tornyával. Az egész egy keresztet ábrázol, s belseje gazdagon márványzott corinthi oszlopokon nyugszik, és olly tágas, hogy 3000 ember benne könnyen elfér. Van benne 10 oltár, s egy 40 változatu orgona. Hossza 38 öl 3 láb; szélessége a kereszt terjedésénél 18, egyebütt 10 öl; magassága 14 öl, 2 láb. Jeles épületjei még; a püspöki palota, a két emeletes vármegyeház, a papnövendék ház, városháza, szent Ferencz és Domokos szerzetek szentegyházai és kolostorai. Van itt továbbá kath. fő elemi s rajz oskola, gymnásium, és lyceum, postahivatal, két gyógyszertár, alapitvány elöregedett hitszónokok számára, polgári kórház és szegény-intézet, rabdolgoztató és kisdedóvó-intézetek, s t. b.

Környéke e városnak igen szép, keletre, délre, északra rónaság veszi körül termékeny szántóföldekkel, kövér rétekkel, gyümölcsösökkel; nyugotra pedig szőlőhegye terül el. Lakosai a földmivelést, mesterségeket, kereskedést nagy szorgalommal üzik; hetivásárjai gabonára nézve feletle élénkek.

Szombathely, (Mons S. Georgii, St. Georgenberg), a szepesi XVI városokhoz tartozó szép fekvésü város, egy hosszukás dombon, Sztrázsához közel, a Poprád bal partján, 295 kath., 627 evang. német lak. Szepes vmegyében.

A házak kőből épültek s emeletesek. Van kath. és evang. anyaszentegyháza, polgári oskolája, jó földe, heti (Szombaton) és 4 országos vására, lazacz- és pisztrang-halászata a Poprádban. Lakosai földmivelésből, sör- és pálinkafőzésből, mesterségekből, gyolcs-szövésből élnek. Egy óranegyedre a várostól láthatni egy puszta templomot, ott, hol hajdan Steinsdorf falu álla, mellyet a tatárok pusztitának el. Ennek határát, melly 300 holdból áll, Zsigmond Szombathelynek ajándékozta; s ugyan ez a király egy erdőt is adott a Kárpát hegyek közt. A privilegium meg van, de a használás Csáky grófokra ment által.

Szombathely, magyar falu, Zala vmegyében, 214 kath. lak. F. u. b. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Szombathely (Magyar- és Német-), két részre osztott magyar és német falu, Veszprém vármegyében, 1800, többnyire kathol. lak., paroch. templommal. F. u. g. Eszterházy család. Ut. p. Pápa 6 óra.

Szombatság, oláh-tót falu, Bihar vmegyében, M.-Csekéhez 1 mfld, hegylánczolatok szép lapályán, 607 lak., kik közt 43 r. kath., 10 ref., 390 g. kath., 164 n. e. óhitü, g. kath. kő-, s óhitü fatemplommal. A g. kath. tótok részben drótozásból élnek. Határán van urbériség 760 h. szántó, 280 rét, 280 legelő, 80 erdő; majorsági szántó 200, rét 200, szőlő 10, erdő 500 hold. Földe a lapályon fakós, a hegyen fe-

Digitized by Google

kete agyag, mindent jól terem, különösen tengerit. Lovat itt nem tenyésztenek; a juh, kecske, sőt szarvasmarha is hamar megmételyesedik. Vize a Hollód pataka. F. u. Vertán János és Vertán Manó.

Szomód, magyar-német f., Komárom, most Esztergom vmegyében, Tatától délre $^{6}/_{16}$ állomásra. Határa 6640 hold, s szelid dombos, ugy hogy hegyesnek még erdős részét sem lehet mondani, a falu is völgyben fekszik. Erdeje alig teszi a határ $^{1}/_{5}$ részét, hanem szőlőhegye sok, s bora a megyében a legjobbak közül való. Van több patakja, igen termékeny szántóföldje, darázskő-bányája, 8 kerekü malma a tatai csatornán, $55^{29}/_{32}$ egész urbéri telke. Lakja 662 r. kath., 515 reform., 4 zsidó, kath. és reform. anyaegyházakkal. F. u. gr. Eszterházy Miklós.

Szomodor, puszta, Komárom, most Esztergom vármegyében, ut. p. Dorogtól $1^{2}/_{16}$ állomásra, Kirva, Perbál, Tök, Zsámbék, Kis-Mány és Szomor közt. Határa 2400 hold, vidéke alacsony hegyes. F. u. gr. Sándor Móricz és Pázmándy örök.

Szomolyán, (Szmolenicz), tót mv., Poson, most F.-Nyitra vmegyében, fekszik a Posonból Szeniczre vivő országutban, Posonhoz 6, Nagy-Szombathoz 2 mfldnyire, épen a posoni kárpát tövében, egy igen gyönyörü vidéken, 1127 kath., 44 zsidó lak. Van itt egy dombon álló kath. paroch. templom, több csinos inscriptionalis curia és urasági épület, vizimalom. Határa keletre róna, fekete agyag s bő termékenységü, hanem északra köves; rétje, legelője nem sok de jó; erdeje a Kárpát hegyén derék: bora savanyu. Épen a falu felett láthatni a Kárpát oldalán régi, omladozásban lévő várkastélyát, honnan Nagy-Szombat s Nyitra vmegye környékeire felséges kilátás esik. F. u. gr. Pálffy Ferencz.

Szomolánka, (Szmelinszke), tót falu, Nyitra vmegyében, Egbeltől délre $^{1}/_{2}$ óra. Táplál 1071 kath., 31 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Szép erdő; urasági tehenészet; vizimalom; téglavető. F. u. ő cs. k. felsége. Ut. p. Holics.

Szomolnok, (Schmölnicz, Smolnik), csinos német bányaváros Szepes vmegyében, egy szük völgyben, Rosnyóhoz észak-keletre $2^{1}/_{2}$ mfldnyire, 3664 kath., 384 evang. lak. Kath. és evang. anyatemplom. Itt van a fő bányászkerület széke, egy bányász- és pénzverő hivatal, kerületi bányász-törvényszék. A fő bányászkerületnek alá van rendelve a maluzsinai réz-kereskedési igazgatóság, két bánya-igazgatóság Szomolnokon és Gölniczen, 4 olvasztóházi igazgatóság, u. m. Szomolnokon, Ó-vizen, Ópákán és Jákubjánban; 2 rézhámor Szomolnokon, a fil. pénzverő-ház Szomolnokon, a czémentvizre s vasmivecskre felügyelő tisztek, és az erdőtisztség. A kerületi bányász-törvényszék alá tartoznak: a gölniczi, rosnyói, iglói helyettes bányász-törvényszékek. Az idevaló rézbányák már Zápolya és Báthory grófok alatt híresek voltak. Most az egész szomolnoki bányász-kerületben kiásott rezet 25,000 mázsára becsülik, s ezen összeg csak az ujabb időkben növekedett ennyire, mert e század elején a bányászat nagyon hanyatlott. Vannak itt nézésre méltó rézbányák, hámorok, vizerőművek, czémentviz, melly a vasat rézzé változtatja, s még nagyobb sikerrel mint az urvölgyi Zólyomban; egy nagy kamarai épület, pénzverő ház, mellyben réz pénzt szoktak verni S betüjegygyel; 2 vendégfogadó, postahivatal. A lakosok némelly elsőséggel birtak a többi szepességi bányavárosok felett, t. i. mind az előfogati,

Digitized by Google

mind a beszállásolási tehertől szabadok voltak. F. u. a kamara.

Szomolnok-Hutta, Szepes vmegyében, egy részét teszi Szomolnoknak, 1437 kath. lak., s egy paroch. templommal.

Szomolya, magyar falu, Borsod vmegyében, Egertől $^{9}/_{16}$ állomásra, hegyes vidéken, két hegy közé szorulva. Határa 3618 hold, u. m. 1427 h. szántóföld, 591 h. rét, 200 h. szőlő, 1200 h. erdő, melly szinte legelő, beltelek és haszonvehetlen hegyek 200 hold. A föld agyagos, több helyt kavicsos, veres nyirok, melly csak trágya után termi meg a rozsot. Szőlőhegye kitünő veres bort ad. Az erdőben igen sok somfa van. Van 1249 r. kath. lakosa, paroch. temploma, kőbányája, patakja, melly csak esős időben ad elég vizet a malomra, Leánytó nevü tava, 100 öl széles és ugyan illy hosszu. Birtokosa a helységnek az egri káptalan.

Szomolya, puszta, Nógrád v.-megyében, Borsos-Berinke fil. 15 kath., 18 evang. lak. Lásd bővebben Borsos-Berinke leirását.

Szomor, magyar-tót-német falu, Komárom, most Esztergom vmegyében, Tatától 2, Esztergomtól $1\,^{12}/_{16}$ ut. p. Doroglól $1\,^{2}/_{16}$ állomásra. Határa 1900 hold, mellyből 15 telek járandósága urbériség. Vidéke nagyon dombos, földe igen jó fekete agyag és homok. Van szőlőhegye, erdeje, jó legelője, kevés rétje, 670 r. kath., 23 ref., 5 zsidó lakosa, kath. paroch. temploma. Birja gr. Sándor Móricz, s kis részben a Pázmándy ágon biró köz birtokosság.

Szomorfalva, tót falu, Nyitra vmegyében, Divék filial. 95 kath. lak. F. u. Divéky és Rudnay család. Ut. p. Privigye.

Szomorócz, magyar falu, Vas vmegyében, 8 kath. 35 evang. 86 ref. lak. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Rába Sz. Mihály.

Szomothor, hajdan (Zomorú Tor) magyar falu, Zemplén vmegyében, a Bodrogközben, N. Kövesdhez 1 órányira: 63 r., 100 g. kath., 200 ref., 17 zsidó lak. Ref. templom Szántóföldje 604 hold. A Bodrog, mellynek bal partján fekszik, áradásaival gyakran kárt okoz. Itt sok romai koporsók találtattak már. F. u. többen. Ut. p. Ujhely.

Szonta, dalmát falu, Bács vármegyében, a Duna mocsárjai mellett, Apatinhoz délre 2 mfd. 2700 kath., 50 zsidó lak., paroch. templommal. Határa 1100 □ ölével 22527 hold, mellyből urbéri szántóföld $122\,^{5}/_{8}$ telek után 4587 hold, rét és beltelek 3001 h., jó legelő 662 h., mocsáros legelő 3300 h., szőlő 138 h., uradalmi tölgyes erdő 3156 hold, lágyfa erdő 4881 hold, nádas rétség 11,473 hold, tavak mocsárok 1356 h., utak 212 hold. Fekete földje mindent bőven terem. Sok sertést tenyészt, és halászata jövedelmes. Birja a k. kamara.

Szóod, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez $2\,^{1}/_{4}$ mfd. 329 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Urb. szántó 200, rét 100, legelő 100, majorsági erdő 1200 hold. A helységet hegyek veszik körül, s déli oldalát egy patak nedvesiti. Sertést és juhot tenyészt. Birja a váradi görög püspök.

Szopkó, puszta. Máramaros v.-megyében, lásd Eökörmező.

Szopkócz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Görögínye fiókja: 59 r., 183 g. kath., 5 zsidó lak., gör. anyatemplommal, 489 h. szántófölddel. F. u. Vandernath. Ut. p. N. Mihály.

Szopok, német falu, Baranya vmegyében, hegyek közt, Pécshez 3 óra, 255 r. kath. lak., s egy régi templommal. Gr. Batthyáni sellyei uradalmához tartozik.

Digitized by Google

Alsó-Szopor, magyar falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz délre 4¼ mfd., 130 kath., 145 evang. lak. Róna határa 689 hold, mellyből 441 hold szántóföld, 210 hold erdő. Tagositva van. Termesztetik buza, rozs, árpa, kukoricza, burgonya, lóher, bükköny. Baromfi nagy mennyiségben. Erdeje, tölgy, cser, vadkörte, alma és cseresznye. Birják közbirtokosok.

Felső-Szopor, magyar falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz délre 4¼ mfd., 145 kath., 153 evang. lak. Róna határa 813 hold, mellyből szántóföld 529 h., erdő 250 hold. Földje igen jó, s terem buzát, rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, burgonyát. A tagositás megtörtént, s a nyári istállózás divatban van. Apró szárnyas állat nagy mennyiségben tartatik. Erdeje tölgy, cser, gyertyán, juhar, körte, barkócza, cseresznye. Birják közbirtokosok.

Szorosád, magyar falu, Somogy vmegyében, a Koppány völgyében, 360 kath. lak., s fiókszentegyházzal. F. u. a veszprémi püspök. Ut. posta Siófok.

Szorosság, oláh falu, Arad v.-megyében, két hegy közt, igen közel Tótváradhoz, 318 n. c. óhitű lak., kis fatemplommal, 2 patakmalommal, szilvásokkal. Hegyes határa 3000 hold, mellyből csak 160 h. szántó, a többi erdőség. Birja özv. Kaszonyi Aloysia assz.

Szotina, vindus falu, Vas vármegyében, a lendvai uradalomban, 212 kath., 134 evang. lak. Ut. p. Radkersburg.

Szotina, tót falu, Nyitra vmegyében, Szénásfalu mellett, 167 kath., 207 evang., 4 zsidó lak. F. u. a berentsi uradalom. Ut. posta Nagy-Szombat.

Szováth, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Debreczenhez nyugot-délre 2 órányira, 7 r., 6 g. kath., 2803 ref., 19 n. e. óhitű, 61 zsidó lak., ref. anyatemplommal, felette gazdag határral, 82⅝ első osztálybeli egész jobbágytelekkel. A nagy érdemű Buday Ferencz itt volt predikátor. F. u. Debreczen városa és Komáromy Györgynő asszonyság. Ezen helység káposztájáról hires.

Szováth, magyar falu, Sopron vmegyében, Győr vmegye szélén, ut. postája Csorna 1¼ mfd., 783 r. kath. vagyonos lak. Róna lapályos határa igen termékeny, s 3500 holdra terjed. Fő termesztménye a tiszta buza; egyébiránt kerek répát és burgonyát is sokat termesztenek; nádja bőséggel. Lovat igen szépet, juhot is tenyésztenek. Urbériség, 37½ telek. Birja a győri püspök.

Szőcs, magyar falu, Zala vmegyében, Veszprém vmegye szélén, 403 kath., 7 zsidó lak. Szép erdővel, szük legelővel. Az ivóviz a helységbe csöveken vitetik be. F. u. gr. Eszterházy József, Mihály, és Károly. Ut. p. Sümeg.

Szőcsén, puszta, Somogy vmegyében, gr. Széchenyi Pálé, 154 kath. lak., szép erdővel, egy vár romjaival.

Szőcze, magyar falu, Vas vmegyében, 345 kath., 71 evang., 28 ref. lak., kath. paroch. szentegyház. Sok erdő és legelő. F. u. h. Batthyani, s a körmendi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Körmend.

Szöcskőd, puszta, Bihar vmegyében, Bereg-Böszörmény mellett. Határa róna, s kiterjed 3077⅝ holdra, mellyből haszonvehető föld és rét 1795⅝, szikes és vizállásos 1282 hold. A szikeket kivéve igen termékeny puszta. Birja gr. Csáky Antal.

Sződ, tót-magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, egészen síkságon, 850 kath., 10 evang., 8 zsidó lak., paroch. templommal. Határa igen homokos, de jó rozsot terem, legelője rétje sok, s

Digitized by Google

azért a marhatenyészés jó karban áll. F. u. Grasalkovich herczegnő.

Bodrogh-Szögh, magyar falu, Zemplén vmegyében, a Bodrog bal partján, Újhelyhez 1 órányira: 73 r., 30 g. kath., 7 evang., 230 ref., 15 zsidó lak. Ref. szentegyház. Földje 153 hold, rétje, legelője bőven. F.u. Szőgyényi.

Sajó-Szöged, magyar-tót falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $1\frac{6}{16}$ állomásra sík vidéken. Határkiterjedése 2834 hold, ebből urbéri szántóföld 1024 hold, 32 h. r. katholikus, 16 h. óhitű plebános urak földjeik, 4 h. kántorokó; uraság majorság szántóföldje 1040 h, erdő 297 h., Kerekerdő nevű kaszálló 21 h., és mintegy 400 h. közlegelő; egyébiránt ezen határban rendes kaszálló nincs A föld mennyiségét felmérés hiányában osztály után lehet csak kipuhatolni. A földminősége különböző, van fekete föld, van ~~ismét~~ szikes, általában a föld igen jó, terem buzát és rozsot, de tavaszit már ollyan jól nem terem; állattenyésztése a legrosszabb karban, a mezei gazdaság tűrhető állapotban van. A helység lakosainak száma következő: összesen 771 ~~lak.~~; vallásra nézve r. katholikus 280, óhitű 419, reformatus 19, evangelikus 6, zsidó 47. Nyelv szerint: magyar 205, uj magyar 10, tót 502, német 7, zsidó 47. — A helység határának szélén folyik a Sajó vize, a falu alatt pedig folyik Maraszt nevű patak. A mostani birtokosok: gróf Serényi László, Almásy Manó, Sütő János, b. Miskéné, Melczer András, Kárász Benjamin és Melczer János. E helységben vásárok nem tartatnak. — Ezen környéken történt IV. Béla alatt a hires tatár csata; régi hagyomány szerint egyik részét a határnak most is Táborföldnek hivják.

Szögliget, magyar falu, Abauj-Torna vmegyében, Szilashoz délre $\frac{1}{2}$ órányira: 600 kath., 613 ref., 7 zsidó lak. Kath. és ref. anyatemplom. Sok szőlő és erdő. Nagy juhtenyésztés. F. u. h. Eszterházy, Görgey. Ut. p. Rosnyó.

Szőgye, magyar falu, Győr v.-megyében, az öreg Duna mellett, 108 kath. lak. F. u. a csornai prépost. Ut. p. Győr.

Szőke, magyar falu, Baranya v.-megyében, egy csekély völgyben, ut. postája Pécs. Határa 1163 hold, melyből beltelek 80 h., szántóföld 430 h., rét 175 h., legelő 148 h., szőlő 30 h., erdő 300 hold; s ebből ismét majorsági szántóföld 45 h. és az erdő; a többi urbériség. Sárga agyagos földje rozsot, hajdinát terem. Lakja 280 kath. Birja a pécsi kathol. növendék papház.

Szőke, puszta, Borsod vmegyében, Ivánka, Poroszló, Egerfarnos, Lövő által környezve. Határa 1000 hold, s ez vizenyős laposság, mi miatt szántóföldjei és rétjei kevés hasznot hajtanak. Birja az egri káptalan, Besenyei és Juhász örökösök.

Szőkéd, dombokon és völgyekben rendetlenül fekvő falu, Baranya vmegyében, ut. postája Pécs. Van 25 egész urbéri telke, 415 lakosa, kik közt 295 horvát, 108 német, 12 magyar, mind r. kath. Földje nagyon középszerű, de sok és jó fejes káposztát terem, mit Pécsre hordanak. Birja gr. Batthyáni Iván.

Szőled, orosz-magyar-tót falu, Abauj vgyében, 139 r., 302 g. kath., 54 evang., 2 ref., 2 zsidó lak. Bortermesztés. F. u. többen. Ut. p. Kassa.

Magyar-Szölgyén, magyar falu, Esztergom, most Komárom vmegyében, igen kies vidéken, Esztergomhoz 2 mfd., Bart, Gyiva, Sárkány, Köbölkut faluk, Arad puszta, Kürt, Für és Német-Szölgyén helységek határai közt. Lakja 1680 r. kath., két templommal, mellyeknek egyike a két

Digitized by Google

Szölgyén közt dombon fekszik s anyaegyház. Földje dombos és termékeny fekete agyag. Urb. szántóföld 2389½ hold, rét 311 h., szőlő 1581 kapa, uradalmi erdő 910 hold, mellynek fele legelő. Hajdan a törökök alatt nevezetes erősség vala itt, mint ezt több törvény czikkek bizonyitják, de ma nyoma is alig látható. Birja a helységet az esztergomi érsek.

Német-Szölgyén, magyar falu, Esztergom, most Komárom vmegyében, Magyar-Szölgyén tőszomszédságában. Nevét talán onnan vehette, hogy hajdan németek lakták. Határa ennek is dombos, agyagos, de igen termékeny. Van 1490 hold urbéri szántóföldje, 173½ h. rétje, 1191 kapa szőlője, 582 h. urad. erdeje, mellynek fele legelőül használtatik, 3 curiája. Lakja 1151 r. kath. és 20 zsidó. F. u. az esztergomi érsek.

Alsó-Szölnök, Unter-Czemming, vindus-német falu, Vas vmegyében, 508 kath., 9 evang. lak. Szép tornyos paroch. szentegyház. Határa hegyes és sovány. Derék erdő. Itt sok fegyvert, és más emlékeket ásnak ki, mellyek a Szent-Gothardi ütközetre emlékeztetnek. — Földes u. Gr. Batthyáni család. Ut. posta Rába Sz.-Mihály.

Felső-Szölnök, vindus falu, Vas vmegyében, 921 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Az ide való igen érdemes plébános Kossics József úr a vindus-tótokat erkölcsi és szokási tekintetben bőven, és remekül leirta, s ezen leirást Csaplovics János úr az 1828-ki Tud. Gyüjt. V-ik kötetében közölvén, mindketten sokat tettek arra, hogy hazánknak ezen kevéssé ismeretes vidékét bővebben megismerhettük. F. u. Gr. Batthyáni nemzetség.

Szőlőmál, vagy Szulimán, magyar-shokacz falu, Somogy vmegyében, 475 kath., 8 ref. lak. Szigetvára ostromakor, mint mondják, itt volt Szolimán császár sátora felütve. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Szigetvár.

Szőlős, magyar falu, Zala vmegyében, szinte Veszprém szélén, 54 kath., 458 ref., 12 zsidó lak., ref. anyaszentegyházzal. A helység egészen szőlőhegyekkel van bekeritve, mellyek a pécsölihez hasonló jó borokat teremnek. F. u. többen. Ut. p. Veszprém.

Szőlős, magyar-tót falu, Komárom, most Esztergom vmegyében, ut. posta Neszmélytől 1 3/16 állomásra, hegyek közt. Határa, északi felében hegyes, erdős; másik felének keleti része kisebb emelkedésü dombos, nyugoti kellemes sikság, s az egész 5100 holdnyi. A falu rendesen épült; alatta megy el a Tatáról Budára vezető országut. Van 2 szőlőhegye, rengeteg és szép erdeje, 33¼ urbéri telke. A határt keresztülmetsző gallai-ér szép rétségeket hagy maga után. Lakja 942 r. kath. és 6 zsidó. Ezek közül a tótok Poson vármegyéből szakadtak ide. A kath. egyház mint fiók Bánhidához tartozik. Birja gr. Eszterházy Miklós.

Szőlős, puszta, Komárom vmegyében, jelenleg a keszegfalvi határral van egybeolvadva. Hajdan Szovát vagy Zavad nevet is viselt.

Szőlős, magyar falu, Bihar vmegyében, Váradhoz ½ órányira, térségen, 500 r. kath., szorgalmas lakossal, s anyatemplommal. Határa 800 h., mellyből 400 h. szántó, 200 h. rét, 100 h. legelő, 100 h. cserjés erdő, s az uraságnak, a váradi deák püspöknek ez erdőn, és 48 h. mészárszéki legelőn kivül, semmi majorsága nincs. Földe sárgás agyag, s meglehetős termékeny. Az itt folyó meleg Peczén van 3 malom és egy gubakaló, a malmok közül egy három kőre a községé.

Szőlős, magyar falu, Nógrád

Digitized by Google

vmegyében, 1195 kath., 25 evang., 7 zsidó lak. Kath. anya templom. Erdeje, rétje, földje, legelője jó és elég. A mész, mellyet itt égetnek, legjobb az egész megyében; F. u. Muzslay, Jankovics, Plathy, Balogh, s m. e. Ut. p. Szakál.

Szőlős (Alsó), magyar falu, Nyitra vmegyében, Komjáthoz egy órányira: 580 kath., 145 ref., 34 zsidó lak., ref. templommal s anyaekklézsiával; kövér rétekkel. F. u. többen. Ut p. Nyitra.

Szőlős (Felső); tót falu, Nyitra vmegyében, 410 kath., 10 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Nyitra.

Kis-Szőlős, magyar falu, Veszprém vmegyében, 428 kath. lak. F. u. a kegyes alapitvány. Ut. p. Devecser.

Nagy-Szőlős, magyar-orosz m. v. Bereg-Ugocsa vármegyében, a Feketehegy tövében igen kies vidéken: 341 r., 1102 g. kath., 425 ref., 150 zsidó lak., r. és g. kath., ref. szentegyházakkal, szentferencziek monostorával, synagógával, szép urasági lakházakkal és épületekkel, s vármegyeházával. Szántóföldjei kövérek és sok búzát és kukoriczát teremnek; tágas rétjei kétszer kaszálhatók; tölgyes erdeje roppant kiterjedésű; szőlőhegyei kedves izü asztali borral szolgálnak; a Tiszában való halászata szinte jövedelmes. Vásárai a szarvasmarhára és sertésekre nézve hiresek. A város mellett egy nem felette magas de meredek hegyen áll a régi Kankóvára, melly elébb Ugocsának neveztetett, s a megye is innen kapja nevezetét. F. u. a b. Perényi nemzetség, s a város feje egy uradalomnak.

Nagy-Szőlős, magyar m. v. a somlyói hegy alatt, 318 kath., 768 evang., paroch. szentegyházakkal. A somlyói hegy északnyugoti része ide tartozik, melly kemény állandó bort terem, s különösen zamatos. Nyezetes e helység felette kies és egészséges levegőjéről. F. u. gr. Zichy István. Ut. p. Devecser.

Nagy-Szőlős, magyar falu, Vas vmegyében, 214 kath. lak. F. u. gr. Erdődy. Ut. p. Szombathely.

Szőlős és Szigerel, oláhul Szelemsi Csiggerel, oláh falu, Arad vmegyében, Aradhoz 3, Világoshoz 2 mfdnyire, 6 kath, 3 zsidó, 1683 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 6753⅜ hold, mellyből szántóföld 2905⅜ h., kaszálló 1952⅜ h., legelő 1595 ⅜ hold., erdő 3001 h. Ezekből majorsági szántóföld 1193⅜ h., rét 1392⅜ h., erdő 3001 h., legelő 195⅜ hold. Földje feketc s mindent jól megterem; sokan méhtenyésztéssel és ácsmunkával foglalkoznak. A határ szélén folyik a Fejér-Körös, a Csiger pedig keresztül folyik, s rajta a megye nagy kőhidat épittetett. Végre itt van a fejérkörösi malom-csatorna. Ezen épittetett egy hidcsatorna, mellyen a csatorna vize a Csiger folyam felett keresztül folyik, és nyáron át fördésre jó alkalmat nyujt. E nádorcsatorna alatt folyik a Zsimbolya láp, melly a Csigerrel itt egyesül. E felett is van épitve hidcsatorna a malomvize folyhatására, de nem olly diszes, mint a fenérintett. E csatornán az uraságnak 3 emeletre csinosan épitett 4 kerekü malma van, melly évenkint több ezer posoni mérő gabonát jövedelmez. Birja báró Ditrich József.

Garan-Szőllős, (Ribnik) tót m. v. Bars vmegyében, közel a Garan bal partjához: 922 kath. lak. Kath. paroch. templom. Fö gazdasága jó bort termö szőlőhegyében áll. Szép tölgyes erdeje van. F. u. a beszterczei püspök. Ut. p. Léva.

Tisza-Szőlős, magyar falu, külső Szolnok vmegyében, közel Tisza-Füredhez és a Tiszához, melly határát á jeival nagyon rongálja. Lakja

Digitized by Google

1800 reform., anyatemplommal, s 30 kath. Határa részint gazdag fekete föld, részint szikes. Többen birják. Ut. p. Debreczen.

Szőlőcske, puszta, Abauj v.-megyében, Pányhoz ½ órányira: 16 kath. lak. F. u. Szirmay.

Szőlőske, magyar falu, Zemplén vmegyében, Bodrog jobb partján, Ujhelyhez 1 órányira: 37 r. 40 g. kath., 280 ref., 18 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház, kath. kápolna. Szőlőhegy. Erdő. 192 hold szántóföld. F. u. gr. Andrásy Gyula.

O-Szőny, magyar mezőváros, Komárom most Esztergom vmegyében, Komáromtól $^{8}/_{10}$, ut. postája uj Szőnytől $^{3}/_{16}$ állomásra, a pest-bécsi országutban, a Duna jobb partjához közel sik térségen. Határa 11,458 hold, benne foglaltatván már az ide tagositott régi monostori határ. Ebből urbéri beltelek 107 hold, szántóföld 2343 h., rét 727 h., szőlő 338 h., legelő 1704 h., házas zselléri beltelek 43 h., legelő 218 hold. Sorkivüli szabadosok (templom, pap, község) földje 913 hold; földesuri majorság 4512 hold, mellyből 3388 h. részint szántásra, részint felváltva legelőül használtatik, beltelek 102 h., szőlő 472 hold, váltógazdasági telek 100 hold, természetes rét 250 h., áradásos legelő 100 hold; végre utczák, utak 200 h., tavak, vizek árkok 350 holdat foglalnak el. A föld inkább homokos mint fekete. Az uradalmi földek a városon alól a Duna mellett jobb minőségüek. Fő termékek a buza, kevesebb rozs és árpa, legtöbb zab, kukoricza és burgonya. A szarvasmarha tenyésztés jó karban áll, ló sok, de a kiméletlen bánás miatt elaljasodott. Az uraság pedig igen szép birkákat tenyészt. Lakja 1754 lélek, u. m. 980 reform., 750 r. kath., 20 evang., 4 zsidó. Mind a két fő vallásfelekezetnek helyben van papja és temploma. Mind a két vallásu lelkésznek külön 4 egész telek földje, a tanitóknak felényi, a kath. egyháznak magának 1½ telke van, a város pedig 4 telket bir. Van itt uraságí kastély, nagy magtár, szép lakok, nagy vendégfogadó, sörház, szeszgyár, uraságí vámhid a város közepén levő töltésen. Országos vásárt 4 tart, u. m. Kázmér, János, Elek és Móricz napok előtti hétfőn. Birják gr. Zichy János örökösei, és gr. Zichy Miklós. E város régente a komáromi vár uradalmához tartozott. Monostor puszta, melly most Ó-Szöny kiegészitő részét teszi Ács felől és 425 h. szőlőt foglal magában, régen különálló volt, s 1581. Koppam Monostor név alatt a szentmártoni főapátság birta. Nevezetessé teszik Ó-Szönyt, a romaiak itteni gyarmata, mellynek nagyszerü romjai a Duna partján most is szemlélhetők. Itt volt ugyanis Bregetium város. Ugyanezt állitják Schönvizner, Katancsics, Thomka, Szászy, Szerdahelyi; Balla pedig még feljebb megy, állitván, hogy a város még a romaiak előtt e földön lakó Brigetiusok által épittetett, s nevét a Brigan der Thau-ból származtatja. Szönynek délnyugoti része most is Sidoniának, keleti pedig Pannoniának neveztetik, s a határban, különösen a dunaparti romoknál igen sok romai régiségre akadnak, a kiásott köveken pedig gyakran Brigetium város olvasható. Bővebben olvasd Komárom vármegye leirását 1848. Fényes Elektől 138. lapon.

Uj-Szőny, pusztai falu, Komárom, most Esztergom vmegyében, a Duna jobb partján, Komárom várossal átellenben, a pest-bécsi fő országutban, 590 r. kath., 212 reform., 23 ágostai lakossal. A kath. leány egyház az ó szönyi, a reformatus a komáromi anyához tartozik. A lakosok kézmüvességből, fuvarozásból, hajózásból, napszámból élnek. Határa csak 235

Digitized by Google

hold, s ez általában majorsági, de a zselléreknek közt van kiosztva, 100 hold pedig nagyobb részben majorsági birka-legelőnek használtatik. Van itt nagy vendégfogadó, több uradalmi lak, cs. k. postahivatal és váltás Ó-Szöny és Ács közt, a tatai és kisbéri uradalmak számára tüzifa-rakhely. Birják gr Zichy János örökösei.

Szöpötk, magyar falu, Zala v.-megyében, a Szala mellett, 608 kath., 4 evang., 3 zsidó lak. F. u. gr. Festetics Tasziló. Ut. p. Szalabér.

Bor-Szörcsök, magyar falu, Veszprém vmegyében, Vásárhelyhez ½ óra, 863 kath., 10 zsidó lak. A somlyói hegyen bort termeszt. F. u. többen.

Karakó-Szörcsök, magyar falu, Veszprém vmegyében, 501 kath., 185 evang. lak., elég termékeny határral, evang. fiók ekklézsiával és oskolával. F. u. nemesek. Ut. p. Devecser.

Szőreg, szép fekvésü rácz-magyar falu, Torontál vmegyében, Szegedhez fél órányira: 1030 magyar kath., 1380 n. e. óhitü, 20 zsidó lak., kath. és óhitü anyaszentegyházzal, 75⅞ egész jobbágytelekkel. F. u. a kamara, s feje egy uradalomnak. Itt volt egy ütközet 1849 aug. 5-kén a magyar és császári seregek közt, mellynek következtében a magyarok Temesvárhoz vonultak vissza.

Szőrény, magyar falu, Somogy vmegyében, az Okor vize mellett, 27 kath., 283 ref. lak., ref. fiókekklézsiával, és oskola tanitóval, szép erdővel. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Szigetvár.

Szőrös, puszta, Pest vmegyében, Abony és Györgye közt. Kiterjedése 2000 hold, mellynek fele gazdag fekete homok föld, másik fele sárga homokos és gyepes. Birják b. Prónay és Bencsik nemzetségbeliek.

Szőrös, puszta, Nógrád vmegyében, 24 kathol. lak. Salgó-Tarján filial.

Alsó-Felső-Szövécs, puszta, Somogy vármegyében, Somsich birja.

Szpata, oláh falu, Krassó vmegyében, Lugoshoz 4 órányira: 6 kath., 382 óhitü lak., s anyatemplommal. Birja D' Ellevaux.

Szpinus, oláh falu, Bihar vmegyében, hegyoldalban, Belényeshez 2 mfd., 420 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Van 312 h. szántó urbéri, 104 h. rét, 80 h. legelő; majorsági föld 100 h., erdő 50, rét 50 hold. A gyagos földe trágya után mindent megterem. Vize a Ró patak. Birja özv. Kovács Katalin asszony.

Kis-Szredistye, oláhul Pernyava, oláh falu, Temes vmegyében, Kudriczhoz mint ut. postájához ½ mfd., 14 r. kath., 600 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Hegyes völgyes határa 992 hold, 1370 □ öl, mellyből 83 h. házhely, 249 h. szántóföld, 166 h. rét, 83 h. legelő, 91 h. szőlőhegy, 18 h. zselléri házhely. Majorsági föld 56 h. 170 □öl, szabad földek 155 h. 800 □ öl. A föld minősége 2-ik osztálybeli, terem leginkább bort, a mezei gazdaság a rosz föld miatt silány. Birja: Lazarovics Bazil ur.

Nagy-Szredistye, oláh falu, Temes vmegyében, ut. postája Kudricz ½ mfd. Lakja 270 r. kath., és 1500 n. e. óhitü, anyatemplommal, s kath. fiókegyházzal. Határa 7267 hold 358 □ öl; mellyből 320 h. házhely, 473 h. legelő, 2934 h. szántóföld, 375 h. 1200 □ öl szőlő, 320 h. szorgalomkert. Majorsági birtok 1300 h. 768 □ öl, mellyből 669 h. 208 □ öl szántóföld, 164 h. 672 □ öl kaszáló, 108 h. 600 □ öl kivágási és uradalmi házhelyek, 358 h. 888 □ öl erdő, szabad földek 489 h. 1590 □ öl. Földe gazdag fekete agyag, gyönyörü tiszta

Digitized by Google

buzát, kukoriczát terem; bora jó. F. u. Nagy és Kis Szredistyei Lazarovics Bazil ur, kinek itt szép urilaka van. Megemlitendő még a határban egy 734 holdnyi hegy, melly a verseczi és kudriczi hegyekkel van kapcsolatban, s rajta igen jó fejér és vörös bor terem; e mellett erdő is fedi.

Szrnyácze, tót falu, Arva v.-megyében, 8 kath, 114 evang., 4 zsidó lak. F. u. Zmeskál család. Ut. p. Rosenberg.

Szrnye, tót falu, Trencsén vmegyében, Nemsova filialisa: 882 kath., 10 zsidó lak. F. u. b. Szina. Ut. posta Trencsén.

Szrnye, tót falu, Trencsén vmegyében, Morva-Lieszko mellett: 165 kath., 621 evang., 54 zsidó lak. F. u. a beczkói urad. Ut. p. Trencsén.

Szrnka, puszta, Zólyom vmegyében, Benyushoz 4 óra: 47 kath. lak.

Sztakcsin, orosz falu, Zemplén vmegyében, Szinna fiókja: 63 r., 1024 g. kath., 6 ref., 6 zsidó lak. Gör. anyatemplom. 1532 h. szántóföld. Erdő. Örökös földesura: gr. Vandernath. Ut. p. Nagy-Mihály.

Sztamora, német falu, Temes vmegyében, Moraviczához, melly utolsó postája, $^1/_4$ órára, 1011 r. kath., 28 n. e. óhitű, 12 zsidó lak., kathol. paroch. templommal, csinos uradalmi kastélylyal. Határa 3060 hold, 470 □ öl, mellyből 139 h. 950 □ öl házhelyek, 281 h. legelő, 560 h. kaszálló, 1920 hold szántóföld. Majorság ezekből: 43 hold s 1200 □ öl kaszálló s ugy nevezett Kremenistye kivágások, 1 h. s 1270 □ öl épületek, szabadföldek, utak, stb. 114 hold 250 □ öl. Majorsági föld van még Sztamorán mintegy 900 hold, de ezek már Torontál vmegyében feküsznek. Földe fekete agyag, első osztálybeli, szép buzát, kukoriczát, árpát, zabot terem. Birják: Malenicza Miklós és János urak.

Oláh-Sztamora, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz délre $1^3/_4$ mfd. 908 n. e. óhitű lak., s anyaegyházzal. Határa 3162 hold, 268 □ öl, mellyből szántóföld 1652 h., rét 1218 h., legelő 202 h, házhely 180 hold. Urbériség: 2089 hold, majorsági 1001 hold 268 □ öl. Két lelkészi telek 64 h., malomhely 4 hold. Fekete földe első osztálybeli, s buzát, árpát, zabot, kukoriczát és repczét terem. Határa egyik szélét a Bogonis mossa, melly egy malmot hajt. Birja: a kir. alapitvány, s a csakóvári urad. tartozik.

Sztancsova, falu, Temes vármegyében. Ut. p. Rékas $1^1/_2$ óra.

Sztánfalva, Sztanovo, orosz falu, Beregh vmegyében, Munkácshoz keletre $1^1/_2$ mfd. 488 g. kath., 5 zsidó lak. Gör. kath. parochia. F. u. gr. Schönborn.

Sztanisics, magyar-szerb-német m. v., Bács vmegyében, Zombortól északra 3 órányira, 3400 r. kath., 1100 n. e. óhitű, 70 zsidó lak., kath. és óhitű paroch. templomokkal, synagógával. Határa 1100 □ ölével 24,577 hold, mellyből urbéri szántóföld $226^4/_8$ telek után 8424 hold, rét és beltelek 5459 h., jó legelő 3840 h., szőlő 615 h., majorsági szántóföld és rét 4716 h., tavak s mocsárok 1133 h., utak stb. 390 hold. Földje homokos ugyan, de termékeny; bora gyenge; erdeje nincs. Birja a b. Redl nemzetség.

Sztankócz, (Kis), tót falu, Trencsén vmegyében, közel a Vágh bal partjához: 202 kath., 102 evang., anya templommal, termékeny jó határral. F. u. többen. Ut. p. Trencsén 2 óra.

Sztankócz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Parnó fiókja, 42 r., 223 g. kath., 30 zsidó lak., gör. paroch. templommal, 405 hold szántófölddel. F. u. többen. Ut. p. Vecse 1 óra.

Digitized by Google

Sztankócz, puszta, Zemplén vmegyében a Laborcza vize mellett, ut. p. Nagymihályhoz 1 óra.

Sztankócz (Nagy), tót falu, Trencsén vmegyében, 240 kath., 346 evang., 6 zsidó lak. Nagy erdő F. u. a dubniczai uradalom.

Sztankován, tót falu, Liptó vmegyében, 765 kath. lak., és egy kath. paroch. templom. Erdeje derék. Vizi malmok. — Egy felemelkedett helyen a Vághon felül van savanyu viz forrása, melly 30 öl kiterjedésü. Használtatik rühben, bőrviszketésekben, kelésekben, tagok szakgatásában. F. u. a kamara. Ut. p. Rosenberg.

Sztanszke, tót falu, Trencsén vmegyében, Konszkához 1 fertály, 725 kath., 20 zsidó lak., szép fenyves és tölgyes erdővel. F. u. lietavai uradalom. Ut. p. Zsolna.

O-Sztapár, szerb falu, Bács vmegyében, Zomborhoz délre 2 mfd., 2900 n. c. óhitü, 200 magyar kath. lak., óhitü paroch. templommal. Határa 1200 □ ölével 20520 hold, mellyből urbéri szántóföld $215\frac{6}{8}$ telek után 7938 hold, rét és beltelek 4779 h., jó legelő 6238 h., szölő 400 h., majorsági szántóföld 30 h., tó és mocsár 830 h., utak 305 hold. Határa bár Bács megyében 3-ik osztálybeli, de azért mindent jól megterem. Birja a k. kamara.

Kis-Sztapár, gazdag termékenységü puszta, Bács vmegyében, 2700 hold határral. A kamara birja s a Ferencz-csatorna alapjához tartozik.

Sztára, shokacz falu, Somogy vmegyében, 630 kath. lak. Fekszik a Dráva mellett, lapályos róna határral. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Pécs.

Sztára, tót m. v. Zemplén vmegyében, Homonnához délre $1\frac{1}{4}$ mfdnyire: 789 r., 95 g. kath., 7 evang., 39 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Csinos kastély. Vizimalom a Laborczán. 918 hold szántóföld. Erdő. F. u. az igen régi Sztáray grófi nemzetség. Első birtokosa volt Venczellin, Sz. Istvánnak azon vezére, ki a zenebonáskodó Kupa somogyi herczeget meggyőzte. Ut. p. Nagymihály.

Sztarina, orosz falu, Sáros vmegyében, a Poprád mellett Galliczia' szélén: 10 r., 403 g. kath. lak. Gör. anyaszentegyház. F. u. b. Palocsay Horváth. Ut. p. Bártfa.

Sztarina és Dara, orosz falu, Zemplén vmegyében, 518 g. kath. lak., s paroch. templommal. Ut. posta Nagymihály 6 óra.

Sztárnya, magyar helység, Gömör vmegyében, Sajó-Gömör városával és Tornaljával határos rónaságon, a Rosnyótól Putnok felé vivő országút mellett fekszik. Van benne Radvánszky Gusztáv urnak csinos lakháza, nagy kiterjedésü rendezett kertje, s nagy pálinka-gyára; a lakosok száma megy 698 lélekre. A közbirtok áll 3 urbéri, és 14 majorsági telekből, van 3 majors. jobbágy is, 11 zsellér és 20 lakó, erdeje 535 holdat tesz. Laposon fekvő szántóföldje s rétje legjobb életet s takarmányt ad a szorgalmas munkásnak jutalmul. Birják még Radvánszky és Ábrahám urakon kivül: Varnay, Pap, Tót nemes családok.

Sztaskov, a magas Buhanó hegye alatt lévő népes tót falu, Trencsén vmegyében, Czáczához nyugotra 1 órányira, 1642 kath., 24 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Roppant fenyves erdejében legfőbb gazdasága van F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Czácza.

Sztaskócz, orosz falu, Sáros vmegyében, Zemplén vmegye szélén, 3 romai, 158 gör. kath. lak. F. u. Dessewffy. Ut. p. Alsó-Komarnyik.

Sztaszkócz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Sztropkó fiókja: 13 r. 140 g. kath., 5 zsidó lak., gör. a-

Digitized by Google

nyaszentegyházzal, 245 h. szántóföld-del. F. u. Jékelfalusy.

Sztavaki-Hámor, puszta, Szepes vmegyében, bányász és szénégető lak.

Sztavna, orosz falu, Ungh v.-megyében, a polonyinai bérczek alatt, közel Gallicziához: 34 r., 423 g. kath. 18 zsidó lak. Görög kath. paroch. templom. Harminczad hivatal. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Sztebnik, orosz falu, Sáros vmegyében, Zboro fil., a makoviczi uradalomban: 18 romai, 600 görög kath, 8 zsidó lak. Ut. p. Bártfa.

Sztebnyi, puszta, Máramaros vmegyében, Körösmező mellett: 270 g. kath. lak.

Szterkócz, orosz falu, Zemplén vmegyében, 318 g. kath. lak., vizimalommal. Többen birják. Ut. p. Nagy-Mihály.

Sztezsenicz, tót falu, Trencsén vmegyében, a Vágh jobb partján, Pucho mellett. Van 275 kath., 72 evang. 9 zsidó lak. Savanyu viz-forrás. F. u. gr. Erdődy.

Sztoszháza (Sztoszice), tót falu, Liptó vmegyében, 19 kath., 77 evang. lak. F. u. Vitális. Ut. p. Okolicsna.

Sztozsok, tót falu, Zólyom v.-megyében, Nógrád szélén: 356 kath. lak. Sovány hegyes határral. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Végles.

Sztrabicsó, orosz falu, Beregh vmegyében, Munkácshoz dél-nyugotra $1\frac{1}{2}$ mfdnyire: 858 g. kath., 7 zsidó lak. Görög kath parochia. Két nyomásbeli róna határán sok kukoriczát termeszt. Tölgyes erdő. F. u. gr. Schönborn.

Kis-Sztraczin, tót falu, Nógrád vmegyében, 358 többnyire evang. lak. A kékkői urad. tartozik. Ut. p. Szakál.

Nagy-Sztraczin, tót falu, Nógrád vmegyében, igen közel az előbbeni faluhoz, 613 szinte jobbára evang. lak. Többen birják.

Sztrajnán, orosz falu, Ungh vmegyében, Nagy-Mihállyal összefüggésben: 372 g. kath. lak. F. u. gr. Sztáray Albert.

Sztrangavi (Sztranyan), tót f. Trencsén vmegyében, Sztrecsenhez $\frac{1}{2}$ órányira. Lakja, 600 kath., 6 zsidó. Fenyves erdeje ennek is szép. A sztrecseni uradalom birja.

Sztrákos, oláh falu, Bihar v.-megyében, hegyes dombos vidéken, ut. posta Várad 2 mfd., 315 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Határa 2619 hold, mellyből szántó 427, rét 260, legelő 183, erdő 1775, bokros 34 hold. Ebből az erdőn kivül majorság 182 hold. Földe agyagos, kövecses, terem kevés buzát, burgonyát, több tengerit, zabot. Van egy patakja. Birja gr. Frimont Béla.

Sztrányа, puszta, Bars vmegyében, Velcsics filial. 20 kath. lak.

Sztranyan, tót falu, Liptó v.-megyében, 14 kath., 116 evang. lak. Rézbányája van. F. u. többen.

Sztráska, Nähre, tót falu, Szepes vmegyében a Poprád mellett, Késmárkhoz északra 1 órányira, gyönyörü s termékeny vidéken: 172 kath., 196 evang. lak. Az urasági várkastély igen régi épület. A kert ritka növényeire nézve ezelőtt hires volt. Volt itt továbbá hajdan egy apácza zárda, és nevezetes gymnasium, melyet Horváth Stansith György alapitott, ki Wittenbergában tanult, s fia vala azon Gradeczi Horváth Stansith Márkusnak ki 1557-ben, Szigethvárát Ali basa ellen derekasan megvédelmezvén, jutalmul Sztráska falut kapta. Kihalván férfi ágban a Horváth nemzetség, praefectio által minden jószágok a Szirmay nemzetségre estek.

Sztrászkó, puszta, Nógrád v.-megyében, Podrecsány falu tőszom-

Digitized by Google

szédságában. Földjei és rétjei rónaságon feküsznek, erdejének nagyobb része meredek hegyeken s bikkfákból áll. Határa 684 hold, mellyből erdő 431 h., szántóföld 148 h., rét 99 h., agyagbányák területe 6 hold. Patakja egy malmot hajt. Agyagos földje nehéz mivelésű, de rétjei termékenyek. Itt igen finom, cserépedénynek való fejér agyag ásatik, s messze elhordják. A puszta birtokosai: Török János, b. Balassa Sándor, és gr. Czebrián Antal.

Sztrázsov, tót falu, Trencsén vmegyében, a Vágh bal-partján, Zsolnához $^1/_2$ órányira: 252 kath., 7 zsidó lak., kicsiny de termékeny határral. F. u. többen.

Strázsa, lásd Sztrázsa.

Sztrázsa, tót falu, Trencsén v.-megyében, Várnához északra 1 fertálynyira, 316 kath., 6 zsidó lak. F. u. gr. Pongrácz. Ut. p. Zsolna.

Sztrázsa, tót falu, Nyitra vgyében, Krakován mellett, 445 kath., 3 evang. lakossal s igen termékeny jó határral. Káposztája hires. — F. u. a nyitrai püspök. Ut. p. Galgócz.

Sztrázsa, Michaelis Villa, Michelsdorf, Szepes várm., a Poprád jobb partján, a szepesi XVI városokhoz tartozik, Késmárkhoz délre $1^1/_2$ mfdnyire, 103 kath., 556 evang. német lak. Evang. anya-, kath. fiók-templom. Határa igen szük; lakosai kézművességből, pálinkafőzésből s földmivelésből élnek.

Sztrecsen, tót falu, Trencsén vmegyében, a Vágh bal partján: 676 kath., 1 evang., 18 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Nevezetessé teszi ezen helységet egy meredek kősziklán épült régi vára, melly I. Leopold idejében rontatott le, s mellyhez mint uradalom fejéhez Zsolna és más több helységek tartoznak. F. u. h. Eszterházy s más közbirtokosok. Ut. p. Zsolna.

Alsó- és Felső Sztregova, tót falu, Nógrád vármegyében, egy völgyben, Szakálhoz $1^1/_4$ órányira, 60 házzal, 314 evang., 76 kath., 4 ref., 3 zsidó lak., régi nagyszerű evang. s ujabb kath. templommal. Határa, beszámitva a kihasitott Dubrava pusztát is, 3007 hold, mellyből beltelek 127 h., szántóföld 1620 h., bikkes, tölgyes, cseres erdő 960 h., rét 300 hold. Ebből majorsági belsőség 80 h., szántóföld 727 h., rét 160 h., erdő 960 h., elárkosodott föld mint legelő 271 h., többi urbéri. Az erdő közös legelő. Földje agyagos, néhol köves, néhol vadvizes, hegyes és vizmosásos, legjobban termi a rozsot, zabot, burgonyát, veres lóherét; rétjei néhol háromszor kaszállhatók; a juhtenyésztés virágzó. A határt, s az egész völgyet Sztregova patakja hasitja, melly itt 2 malmot forgat. Nevezetes itt egy régi erősség, melly a Madách nemzetség ősi laka. Építése ideje nem tudatik, de homlokfalán álló kőtáblára vésett e következő betükből: „AEDES HAS OLIM CASTELLUM Ao MCCCCXXXJAM GENTI MADÁCH HABITATUM" világos, hogy már 1430-ban Madáchok laka volt, s a háborus időkben több sulyos csapások értók. E határban sok vasérczkő is találtatik. Birja a falut a Madách család, kinek itt szép lake, alatta nagy kertje, gyümölcsöse és üvegháza van; $^1/_{16}$ részét pedig a Baros család birja.

Sztrelecz, vindus falu, Zala vmegyében, az alsó lendvai uradalomban, ut. p. A-Lendva $1^1/_2$ óra.

Kis-Sztricze, tót falu, Trencsén vmegyében, 190 kath., 20 evang. lak.

Nagy-Sztricze, tót falu, Trencsén vmegyében, 366 kath., 12 evang., 33 zsidó lak.

Sztricze (Rongyos), tót falu, Trencsén vmegyében, 147 kath. lak. Mind a három Sztricze Ribény filiása, s mindeniket több uraság birja; kis

Digitized by Google

Sztriczében 2 kastélyt is láthatni. Ut. p. Nyitra-Zsámbokrét.

Sztricsava, orosz falu, Ungh vmegyében, N. Bereznához északra 1½ mfdnyire: 315 g. kath. lak. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Sztrihajna, puszta, Máramaros vmegyében, lásd Eökörmező.

Sztrihócz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Szinna fiókja: 354 g. kath., 10 zsidó lak., 441 h. szántóföldd el. F. u. b. Vécsey. Ut. posta N. Mihály.

Sztrippa, orosz falu, Ungh v.-megyében, Unghvárhoz keletre 1 mfdnyire: 182 g. kath. lak., derék erdővel, hegyes határral. F. u. Bernáth Zsigmond.

Sztris, tót falu, Gömör és Kis Honth egyesült vmegyékben, 16 kath., 327 evang. lak. Földei hegyoldalban feküsznek; faeszközöket csinál. F. u. h. Coburg s m. Ut. p. Rimaszombat.

Sztrocsin, tót-orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradalomban, Duplin fil. 359 romai, 140 görög kath., 18 zsidó lak. Ut. posta Bártfa.

Sztrojna, orosz falu, Beregh vmegyében, Munkácshoz 3¼ mfdnyire: 354 g. kath. 4 zsidó lak. Paroch. templom. F. u. gr. Schönborn.

Sztropkó, tót m. v. Zemplén vmegyében, Ujhelyhez északra 12, Eperjeshez 5½ mfdnyire, Sáros v.-megye szélén: 1542 r., 114 g. kath., 10 evang., 550 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Synagóga. Vásárai népesek. Rétjei az Ondava mentiben jók. Erdeje s 1284 holdra terjedő szántóföldje van. Láthatni itt továbbá egy sz. ferenczi kolostort, s egy régi ötszegletes várat, mellynek közepében van a templom, s más épületek. Építette ezt bizonyos Zudar 1245-ben. 1414-ben királyi adomány mellett Perényi Péter nyerte meg; 1443. a lengyelek foglalták el; 1486. Perényi Imre vissza kapta; 1491. a lengyelek újra elfoglalák, de Perényire nem sokára visszajöve, s ez Bakacs Tamás cardinálnak minden hozzá tartozó jószágokkal együtt 10,000 aranyért eladta. Ettől azonban fia Perényi Péter elvette. 1567-ben Perényi Gábor kihalván, Petheő János kapta meg, s úgy jöttek a gr. Pethő Zsigmond leányágon lévő unokái birtokába.

Sztrukócz, vindus falu, Vas vmegyében, Stájerország szélén, a felső-lendvai uradalomban. Ut. posta Radkersburg.

Sztubna, tót falu, Zólyom vmegyében, 132 kath. lak. F. u. a kamara.

Sztudeni-Potyik, puszta, Máramaros vármegyében, Hidegpatak fiókja.

Sztupne, tót falu, Trencsén v.-megyében, Jezsenicz filial. 503 kath., 5 zsidó lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Trencsén.

Ó-Sztuzsicza, orosz falu, Ungh vmegyében, 4 r., 352 g. kath. 14 zsidó lak., g. kath. paroch. tempiommal, kalló, fürész, lisztmalmokkal. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Uj-Sztuzsicza, orosz falu, Ungh vmegyében, Ó-Sztuzsiczától északra közel a gallicziai, zempléni, és unghi határok összejövetelénél: 6. r., 277 g. kath., 10 zsidó lak. Fenyves erdő. F. u. a kamara.

Sztverebecz, tót falu, Trencsén vmegyében, Beszterczétől délre 3 fertálynyira, a sziléziai országutban. Számlál 464 kath. lak. Földes u. többen.

Szuboticza, oláh falu, Krassó vmegyében, a Karas vize mellett, ott hol a temesi, krassói, német-bánáti s oláh-illyriai határok összejönnek: 4 kath., 602 óhitű lak., anyatemplommal, igen termékeny szántóföldekkel s rétekkel: F. u. Kiss család.

Szücs, magyar falu, Heves vmegyében, Bocshoz közel, 230 kath. lak.

Digitized by Google

Határa hegyes; erdeje elég. F. u. Draskóczy Sámuel. Ut. p. Eger.

Szucsa (Alsó), tót falu, Trencsén vmegyében, Morvaország szélén, a hegyek közt: 1403 kath., 7 zsidó lak., kath. paroch. templom. Savanyuvíz forrása a chocholnaihoz és orechoihoz hasonlit. F. u. a dubniczai uradalom. Ut. p. Trencsén.

Szucsa (Felső), tót falu, Trencsén vmegyében, az irtásokkal együtt: 2488 kath., 10 zsidó lak. Erdeje igen nagy, de földje sovány. F. u. a dubniczai uradalom.

Szucsán, privilegiált tót m. v. Thurócz vmegyében, Sz. Mártonhoz 1 órányira, közel a Vágh vize bal partjához. Hajdan ez is királyi város volt, és szép szabadságokat nyert 1381., 1385., 1388., 1390., 1426., 1474., 1547., 1572., és 1655 esztendőkben. Lakosai kik 486 kath, 824 evang., 133 zsidóra mennek, mesteremberek, földmivelők, hajósok, és fakereskedők. Van benne kath., és evang. szentegyház, synagoga, a Vágh partján sóház és lerakóhely. Ugyan a Vághon egy derék hid. Határa a városnak szép kiterjedésü; legelője elég és jó; erdeje sok. F. u. a Nyáry és Révay családok. Ut. p. Nolcsó.

Szucsán, tót falu, Nyitra vmegyében, 1011 kath. lak. Kath. paroch. templom; tágas és termékeny határ; jó rét; erdő. F. u.. a nyitrai káptalan. Ut. p. Privigye.

Szucha, orosz falu, Ungh vmegyében, Uzsokhoz délre 1 mfdnyire, felette hegyes, erdős vidéken: 309 g. kath., 8 zsidó lak. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Szucha, puszta, Máramaros v.-megyében, lásd Ripinye.

Szucha, orosz falu, Máramaros vmegyében, Bronka mellett: 172 g. kath. lak.

Szuchahora, tót falu, Árva vmegyében, a gallicziai határszélen; 810 kath., 11 zsidó lak. Földje igen sovány. Sessioja: $35^2/_8$ Van filial. harminczadja, vendégfogadója. Vászonnal kereskedik. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Roseuberg.

Szúd (Alsó-Felső és Közép), (Sudovecz), tót-magyar falu, Honth vmegyében, Nádashoz $^1/_4$ mfd. 56 kath., 283 evang., 4 ref. lak., s hires bortermő szőlőhegygyel. F. u. többen. Ut. p. Szántó.

Szudrlás, oláh falu, Krassó v.-megyében, a bégai kerületben, 484 többnyire n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa hegyes, s nem igen termékeny, főleg kukoricza és zab termesztetik. Uradalmi birtok: 1089 h. erdő, 40 h. szántóföld, 256 h. legelő, 12 h. szőlő. Urbériség: 99 h. beltelek, 441 h. szántó, 209 h. rét, 82 h. legelő, 13 h. szorgalmi föld. Birja a kamara.

Szudrics, oláh falu, Bihar v.-megyében, Belényeshez 1 mfd., dombos helyen, 26 g. kath., 464 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 178, rét 148, majorsági erdő 524 hold. Az óhitü egyház itt erősen épült és nagy régiségre mutat. Birja a váradi görög püspök.

Szuha, (Ratkó), tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyékben, Ratkóhoz $^1/_2$ órányira; egy felemelkedett helyen: 10 kath., 469 evang. lak., kik közt posztós is találtatik. F. u. többen.

Szuha, magyar falu, Heves v.-megyében, Parádhoz nyugotra $1^1/_2$ mfd. 473 kath. lak., s egy üveghutával, a Mátrahegyen. F. u. Gyürky Pál, Balásovics, Gyurcsányi, Sipos, Básthy, Rutkay, Bakos, Mátyusi, Pál, Marsó, Géczy, Herkály, Frajzaizen, Véges, Toronyai, Demki, Vályi, Halasy, Sütő, Horváth. Ut. posta Gyöngyös.

Szuha, orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradalomban,

Digitized by Google

Komarnyikhoz 1 órányira: 439 görög kath. lak. Ut. p. Bártfa.

Szuha, orosz-tót falu, Zemplén vmegyében, A. Körtvélyes fiókja: 165 r., 336 g. kath., 4 evang., 10 zsidó lak., gör. anyaszentegyház. 326 h. szántóföld. F. u. Szirmay, Potornyai, Mokcsay. Ut. p. Nagymihály.

Szuha (Dürnbach), tót m. v. Poson, most F. Nyitra vmegyében, a Parna patakja mellett, Nagyszombathoz nyugotra 1 órányira: 816 kath., 26 evang., 32 zsidó lak., kath. paroch. templommal, uraságí kastélylyal, termékeny szántóföldekkel, s jó bortermesztéssel. F. u. gr. Pálffy Ferencz.

Alsó-Szuha, helység, Gömör vmegyében, felülről Zádorfalva, alólról pedig Borsod vármegyei Dövény helységgel határos, s ez, kivevén a reform. templomot, pap, mester lakhelyeit, mellyek a helység napkeleti oldalán emelkedett csinos kerek dombon épitvék, — az egész helység lapos helyen fekszik, — ép azért, bár a szárazvölgyi helységek közé tartozik is — sárfészeknek méltán lehet mondani. A helység közepén van Bónis László urnak régi modorú, nagyszerű, vakolatlan új nagy kastélya, vannak mind a mellett több apróbb csinos izléssel készült lakházak, kár hogy minden rend nélkül, az egész helység összevissza épülvék. Ezen helység 478 lelket számlál, kik közül 105 ref., 373 r. kath., mindnyájan magyarúl beszélnek. Van az egész helységben 8 urbéri, $24\frac{1}{8}$ allodialis házhely és 16 majorsági zsellér. A határban ugyan több helyen mutatkozik a vadviz, mindamellett szántóföldeit kellő szorgalommal mivelő gazda, bár mit vessen is, bő aratást reménylhet. Kaszállója sok és jó takarmányt terem. Birja ezen helységet jobbadán Bónis, Ablonczi, Kis, Lökös, Kalas, Kovács, Uj, Tokay, Gadna, Pap, Szuhai, Ambrús, Bedécs család.

Szuha (fő v. felső), helység, Gömör vmegyében, alólról Zádorfala, felülről pedig az ismeretes Cselényi nagy erdőséggel határos, völgyben fekszik, — van benne reform. templom; a lakosok száma 321-re megy, mind reformatusok és eredetszülte magyarok. A közbirtok áll $1\frac{6}{8}$ urbéri, $32\frac{2}{8}$ majorsági telekből, van 15 lakó, 1552 hold erdő és 120 kapás szőlő. Szántóföldje hegyes, még is jó munkálat mellett a tiszta buzát is megtermi, a keresztül utazó az egész határt silánynak gyanitja, mivel sokan parlagon hevertetik; rétje jó és sok takarmányt ad, de sokszor a helységen keresztül vonuló patakcsa által beiszapolta ik; legelője sok s középszerű. Birják Márjássi és Csemniczki urakon kivül helybeliek: Szuhai, Vattai, Lenkei, Járdánházi, Bartók, Császár, Kasza, Csiszár, Farkas, Ujvári, Deme, Horkai, Nagy, Miskolczi, Palics, Fülpös, Bocsi, Rajzi, Tóth, Ragályi ns családok.

Szuhány, tót falu, Honth vmegyében, Szenográdhoz 1 mfd. 2 kath., 634 evang. lak. Evang. szentegyház. Legelője, erdeje jó, de földjei soványak. F. u. a bozóki uradalom.

Szuhogy, magyar falu, Borsod vmegyében, hegyek közt, Szendrőtől délre $\frac{5}{16}$ állomásra. Határa 3047 hold, mellyből 64 h. beltelek, 964 h. szántóföld, 380 h. rét, 1611 h. erdő, 28 h. haszonvehetlen. Urbériség $15\frac{1}{2}$ telek. **Maga** a határ 3-ik osztálybeli, de erdeje a legszebbek közé tartozik e vidéken. Lakja 92 házban 514 lakos, u. m. 246 ref., 240. r. kath., 11 g. kath., 12 zsidó, 5 evang. A katholikusok anya, a reformatusok leány egyházat birnak, melly Rudóbányához kapcsoltatott. A helység feletti hegyen találtatnak Csorbakő várának omladékai. Birtokosok: Okolicsányi, Csernyus, Kieszling, Bárczay, Szalay családok.

Digitized by Google

Szuja, tót falu, Trencsén vmegyében, Rajecztől délre 1 fertálynyira: 348 kath., 17 zsidó lak. F. u. a lietavai uradalom. Ut. p. Zsolna.

Szújog, oláhul, lásd magyarul Szunyogd.

Szulyov, tót falu, Trencsén v.-megyében, Predmirtől keletre 1 óránnyira egy kősziklákkal körülvétetett környéken. Van 45 kath., 284 evang., 32 zsidó lakosa. Kath. és evang. paroch. temploma, s a Rohacs hegyen egy régi omladozott vára. Határa sovány. F. u. többen.

Szukó, orosz falu, Zemplén v.-megyében, Krasznibrodhoz 1 óránnyira: 330 g. kath., 5 zsidó lak., görög anyaszentegyházzal, 514 h. szántóföldde, malommal. F. u. Szirmay. Ut. p. Nagymihály.

Szulán (Kis és Nagy), két egymás mellett lévő tót falu, Nyitra vmegyében, Surányka filialisai: az első 125 kath., 6 zsidó lak. F. u. többen; a második 91 kath., 5 zsidó lak. F. u. b. Malonyai magvaszakadtával a kamara. Ut. p. Nagy-Ripény..

Szulin, orosz falu, Szepes vmegye északi részén, Sáros vármegye szomszédságában, Löcséhez 9½ óra. E falu igen hosszu a kiterjedésben, többnyire hegyeken fekve kopár földdel bir. Van 13 urb. telke s erdőt kivéve, az uraságnak nincs földje, hanem érdeje derék. Savanyuviz forrása már Sáros vmegye térén van a Poprád partján. E viz országos hirű, szulini név alatt messze földre elhordatik. Lakja a falut 62 romai, 710 görög katholikus, saját templommal és plebániával. A lakosoknak más kereset módjuk nincs, mint a marhakereskedés. Birja Szulinyi Antal.

Szulin (Palocsa), orosz falu, Sáros vmegyében, a Poprádhoz közel, Szepes vmegye és Galliczia szélén: 215 g. kath. lak., savanyúviz-forrással. F. u. b. Palocsai Horváth.

Szulocz, tót falu, Nyitra vmegyében, K. Apony filiálisa: 409 kath., 6 evang. lak. F. u. gr. Apponyi József.

Szulok, német mezőváros, Somogy vmegyében, kietlen homokos térségen, ut. postája Istvándi 1 óra. E helység 1740-ben telepittetett meg, s a lakosok szorgalma által igen vagyonos és csinos lakhelylyé vált, több derék, s cserepes házakkal. Lakja 1828 r. kath., 8 ref. 20 zsidó, r. kath. paroch. templommal. Határa 4200 holdra terjed, s ez homokos, melly főleg rozsot és burgonyát, de leginkább dohányt terem, csakhogy az utóbbit a szomszéd helységekben bérlett földeken is termesztik; s szuloki vagy szulki dohány név alatt vagy 15,000 mázsát hoznak kereskedésbe. Egész urb. telek 79½. Erdeje, legelője nincs. Birja gr. Széchenyi Lajos. Országos vásárt tart apr. 5-kén, máj. 25-kén, és 18 octoberben.

Szundakevicza, orosz falu, Beregh vmegyében, Hátmeghez ½ óránnyira: 56 g. kath., 4 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Nyiresfalva.

Szunyogdi, m. f. Poson vmegyében, Püspöki tőszomszédságában: 338 kathol. lak., sok gyümölcsecsel. Földje kevés, de erdeje meglehetős. F. u. az esztergomi érsek. Ut. posta Poson.

Szunyogd, oláhul Szújog, oláh falu, Bihar vmegyében, 2 nagy hegy közé szorulva, Margitához, melly utolsó postája, 2 kis óránnyira, 451 n. e. óhitü lak., paroch. templommal, 11 urbéri telekkel. Határa 1046 hold, mellyből szántóföld 174 h. mind urbéri, kaszálló 258 (urb. 138, maj. 120) h., erdeje, legelője nincs, hanem a dombokon cserés hely 95 hold, dézmás szőlő 119, majorsági 400 hold. Földje szurkos, agyagos, több helyen kövecses; szőlőhegye jeles, fejér s kevés vörös bort is termeszt; sok szilva és szép őszibaraczk. Vize a

Digitized by Google

Berettyó, határának déli részén. Birtokosai: Péchy Imre és László örökösei, gr. Csáky Károlynő, Szilágyi Lajos, Szunyogi János, Krajnik Alajos, Nagy Gábor, Lipcsei Gedeonnő, Martinides Alajos, Papszász Lajos, Dobsa Sándor, Kazinczy Sándor, Izsáki, Péchy Istvánnő, Katona László, Fráter Ferencz, Tamás, Pál és Jakab, Pap Dániel.

Szunyoghi, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Pereghez keletre 1 mfd. Birja a cs. k. család, s a ráczkevi uradalomhoz tartozik.

Szupatak, magyar-tót falu, Nógrád vmegyében, 68 kath., 104 evang. lak., kik meszet égetnek. F. u. Rutkay Péter. Ut. p. Szakál.

Szurdok, puszta, Honth vmegyében. Ipolyságh fil. 61 kath. lak.

Szurdok, oláh falu, Máramaros vmegyében, 1324 g. kath., 28 zsidó lak., anyatemplommal. F. u. a királyi kincstár s. m. Ut. p. Sziget.

Szurdok, oláh falu, Bihar v.-megyében, Váradhoz keletre 2 mfd., erdős, hegyes vidéken, 550 n. e. óhitü lak., s fa anyatemplommal. Sovány határa 4068 $^{688}/_{1100}$ hold, mellyből urb. szántó 596, rét 273, majorsági szántó 78, rét 60, szőlő 29, legelő, utak 524, erdő 2278 $^{763}/_{1100}$ hold. Silány őszit, s a déli oldalon tengerit is terem. Birja gr. Frimont Béla.

Szurdok, magyar falu, Abauj vmegyében, 122 kath., 314 ref., 22 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Sok bor. F. u. többen. Ut. posta Hidas-Németi.

Kis- és Nagy-Szurdok, 2 oláh falu, Krassó vmegyében, az első Bozsúrhoz közel: 38 kath., 665 óhitü lak., s anyatemplommal; a második Dognácskához 2 órányira: 17 kath., 742 óhitü lak., s anyatemplommal. Nagy-Szurdokot birja Csiky család, Kis-Szurdokot a kamara.

Szuszág, puszta, Bihar vármegyében, a váradi deák püspök béli uradalmában. Erdőség közt fekszik, s 2000 hold határát Belényes vidékéről jött n. e. óhitü oláhok tartják haszonbérben, a szerződést minden 3-ik évben megujitván. Lelkek száma: 600.

Szuszány, oláh falu, Krassó vmegyében, a bégai kerületben, 445 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Hegyes határa sovány, s főleg kukoriczát és zabot terem. Uradalmi birtok: 658 h. erdő, 50 h.-szántóföld, 183 h. legelő. Urbériség: 101 h. beltelek, 483 h. szántóföld, 232 h. rét, 86 h. legelő, 27 h. szilvás. F. u. kamara.

Szuszány, oláh falu, Arad v.-megyében, magas bérczek közt, Bihar vmegye szélén: 7 kath., 524 óhitü lak., s anyatemplommal. Ut. p. Arad 10 óra.

Szuszkó, orosz falu, Beregh vmegyében, a Latorcza mellett, Munkácshoz $2^{3}/_{4}$ mfd. 150 g. kath., 9 zsidó lak. Paroch.-templom. Savanyúviz forrás. F. u. Schönborn.

Szusztove, tót falu, Trencsén vmegyében, Lisza filial. 421 kath. lak., kik a hegyekben elszórva laknak. F. u. gr. Erdődy.

Szutor, magyar falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vármegyékben, Rimaszombathoz keletre 1 mfd. 32 kath., 459 ref. lak., ref. anya templommal, derék erdővel, s jó szántóföldekkel. F. u. h. Coburg.

Szvalyóka, orosz falu, Beregh vmegyében, a gallicziai és máramarosi határszélen: 125 g. kath., 9 zsidó lak. Sok legelő a havasokon. Fenyves. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Alsó-Vereczke.

Szvarin, puszta, Liptó vmegyében, Hibbé filial. 65 kath., 14 evang. lak.

Szvedernik, tót falu, Trencsén vmegyében, a Vágh jobb partján, 427 kath., 7 zsidó lak., és szép fenyves er-

Digitized by Google

dővel. F. u. gr. Csáky István örökösei. Ut. p. Zsolna.

Szvercsinovecz, tót falu, Trencsén vmegyében, a sztrecseni uradalomban F. u. h. Eszterházy, ut. p. Csácsa.

Szverepecz, tót falu, Trencsén vmegyében, Viszolaj fiókja; az országutban, 384 kath. lak., gr. Csáky család birja.

Szvetabócz, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban, ut. p. Radkersburg.

Szvrbicz, (Szorbicze), tót falu, Nyitra vmegyében, Galgóczhoz 1½ órányira: 246 kath. lak. F. u. többen.

Alsó-Szvidnik, orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradalomban: 10 romai, 355 görög kath., 29 zsidó lak.

Felső-Szvidnik, orosz falu, Sáros vmegyében, 380 g. kath. lak. Fekszik az Ondava és Ladomérka vizek mellett, s ut. p. Felső-Orlik.

Szvidnicza, orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradalomban, Duplin fil. 8 romai, 240 görög kath., 10 zsidó lak.

Szvinna, tót falu, Trencsén v.-megyében, Gradna mellett: 261 kath. lak. F. u. a báni uradalom. Ut. p. Nyitra-Zsámbokrét.

Szvinna, tót falu, Trencsén v.-megyében, 380 kath., 3 zsidó lak. A lietavai uradalom birja.

Szvresinovecz, tót falu, Trencsén vmegyében, a Szileziai határ szélen: 1617 kath., 8 zsidó lak. F. u. h. Eszterházy.

Szücs, puszta, Pest-Solt vmegyében, fekszik K. Körös, Tabdi és Czele pusztak közt. Lásd Kis-Körös.

Szücs, német falu, Veszprém v.-megyében, a Bakonyban, 746 kath. lak. s paroch. szentegyházzal. Tágas határa termékeny, terem gabonát burgonyát. Rétje kevés. Legelője a Bakonyban, s erdeje nagy. Szőlőhegye savanyú bort ad. Törnek itt vörös-fejér márványt. Az ugodi urad. tartozik. Ut. p. Pápa.

Szűcsi, magyar falu, Heves v.-megyében, Patához csekély távolságra: 974 kath. lak. Határa nagyobb részint dombos, de azért termékeny; bora sok; fája elég. F. u. a Földváryak, Vagner, Orczy, Balásovics, Bajza, Orosz, Sipos, Rutkay. Ut. posta Gyöngyös.

Szücsök, puszta, Kalocsa mellett, 100 hold kaszállóval, az érsek birja.

Szűgy, (Alsó-Felső), össze kapcsolt tót falu, Nógrád vmegyében, 180 kath., 1055 evang., 301 zsidó lak. Evang. anya templom. Synagoga. Több uri lakházak és épületek. Határa részint róna, részint homokos. A vármegye ezelőtt itt tartotta, előbb ugyan közgyüléseit és törvényszékeit, 1790 után pedig csak a törvény székeket. F. u. Trajtler, Prónay, Szeremy, Koradinyi, s m. t. Ut. p. Vácz.

Szülle-Ölle, puszták, Pest-Solt vmegyében, Solt vidékén. Földjeik és rétjeik igen jók; erdő is van. Birja a Földvári nemzetség.

Szűr, német falu, Baranya vmegyében, 442 kath. lak., s fiókegyházzal. Szőlőhegy. F. u. a pesti egyetem. Ut. p. Pécs.

Szürnyegh, magyar-orosz falu, Zemplén vmegyében, a Latorcza partján, Imregh fiókja, 105 r., 173 g. kath., 308 ref., 32 zsidó lak. Ref. templom. Erdő. 250 hold szántóföld. Lakosai szőlőt is mivelnek. F. u. b. Barkóczy s m. Ut. p. Ujhely.

Szürthe, magyar-orosz falu, Ungh vmegyében, Unghvárhoz délre 2 mfdnyire: 382 r., 445 g. kath., 628 ref., 50 zsidó lak. Ref. anya, r. kath. fiók szentegyház. Nagy kiterjedésű róna határa mindent jól terem; tölgyes erdeje szép; a Latorcza vizénél vámszedése, vendégfogadója, s malma

Digitized by Google

van. F. u. b. Vécsey, Ibrányi, Rozgonyi, Tarnóczy, Zsitkovszky, Teöke s m.

T.

Tab, magyar-tót falu, Somogy vmegyében, 658 kath., 510 magyar és tót ágostai, 54 ref., 394 zsidó lak. Kath. és ágostai paroch. szentegyházak. Synagoga. Határa hegyes, völgyes. Szőlőhegy nagy. A Lengyel, Baranyai, és Révai jogon mostani földesurai, gr. Hadikné, Spissich, Tallián, Gothárd, Guzics, s m. Ut. p. Szemes.

Tabajd, magyar falu, Székes Fejér vármegyében, Al-Csút és Váál közt egy patak mellett: 335 kath., 1219 ref., anyaekklézsiával. Termékeny áldott határ. Jó rét. Bortermesztés. F. u. többen.

Tabdi, puszta, Pest-Solt vmegyében, Kis-Kőröshöz tartozik, két részre oszlik, u. m. Alsó és Felső Tabdira. Alsóban van 1500 h., u. m. 400 h. szántó, 600 h. rét, 250 h. szőlő, 50 h. homokos erdő, 100 h. mocsár, 100 h. legelő. Felső-Tabdiban 1500 hold, mellyből 400 h. szántó, 600 h. rét, 100 h. szőlő, 150 homokos erdő, 100 mocsár, 150 h. legelő. Az egész puszta kisebb-nagyobb részben homokos. Birja a Vattay család. Lásd Kis-Kőrös.

Puszta-Tabod, puszta, Tolna vmegyében, K. Doroghoz 1 óra, 264 kath., 21 ágostai lak. Közbirtokosoké.

Nemes-Tacskánd, magyar falu, Vas vmegyében, 149 kath., 15 evang. lak. F. u. többen. Ut p. Szombathely.

Tácz, magyar falu, Székes-Fejér vmegyében, a Sárviz csatornájánál: 166 kath., 513 ref. lak. ref. anyaekklézsiával, sok legelővel, gazdag határral s nemes birka tenyésztéssel. A csatorna ásása alkalmával itt több kövekre, koporsókra, s római emlékekre találtak. F. u. gr. Zychy János örökösei. Ut. p. Sár-Keresztur.

Tagadó oláhul, a magyarok Tagadó-Megyesnek nevezik, oláh falu, Bihar vmegyében, hegyek közt, a váradi deák püspök béli uradalmában, 598 n. e. óhitű lak. s anyatemplommal. Agyagos határa meglehetős, s van benne 520 urb. szántó és rét, 80 majorsági, és 400 maj. erdő, melly legelőnek is használtatik. Szilvája sok; van egy patakja is.

Tagadó-Megyes, puszta, Bihar vmegyében, hegyes vidéken, Bélhez $^1/_2$ órányira, s uzyancsak a váradi deák püspök béli uradalmához tartozván, majorságilag kezeltetik. Van itt 455 n. e. óhitű lakos. Határa meglehetős, de laposabb részét a patak, mellyen 3 malom van, elönti. Közepén a pusztának van egy felséges forrás, mellynek vizét távolabbra is hordják.

Tagy, puszta, Szathmár vármegyében, Dob és Domahida közt.

Tagyon, magyar falu, Zala v.-megyében, 214 kath., 68 ref., 4 zsidó lakos. Határa csak nem egészen szőlőhegyből áll, melly olajos erős, de meszes bort terem, a vizet nem szenvedi, s asztali bornak nem igen egészséges. F. u. a veszprémi püspök. Ut p. Sümeg.

Tagyos (kis és nagy), egymás mellett lévő 2 puszta, Komárom, most Esztergom vmegyében, Tatától $^9/_{16}$ u. p. Neszmélytől $^8/_{16}$ állomásra. Határai északról Tata, Sz. György, keletről Bánhida, délről Környe, nyugotról Kömlöd és Kocs. Nagy Tagyos felső részén megy keresztül a mészárosok utja. A határ emelkedett, halmos. Kiterjedése nagy Tagyosé 2400, kis Tagyosé 2200 h. körül. Mindeniknek van szőlőhegye, nagy Tagyosnak erdeje, és juhtenyésztése, amun-

Digitized by Google

nak szép uraságí majorja. Nagy Tagyoson van 53 kath., 4 evang., 52 ref., 12 zsidó. Kis-Tagyoson 22 kath., 24 ref., és 5 zsidó lak. Van ugyan itt derék új major is, melly Uj-Tagyosnak neveztetik, lakosai száma 33 kath., 6 zsidó, s a szent kereszt tiszteletére kápolnája van, a kath. a környei a ref. a kömlődi egyházhoz tartoznak. Kis Tagyost a Huszár család, nagy Tagyost pedig a Konkolyiak és Csejteyek birják.

Tahi, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Tótfaluhoz tartozik.

Tállya, magyar mezőváros, Zemplén vmegyében, Abauj szélén, a tokaj-kassai postautban, postahivatallal és váltással Tokaj és Vizsoly közt. Fekszik kies dombon, felette huzódnak szőlőhegyei, alatta fekszenek rónaságon szántóföldjei és rétjei, délnek ismét szőlőhegyek környezik. Határa 6362 hold, u. m. 3041 h. erdő, 370 h. legelő, 1227 h. szántó., 1324 h. szőlő, 400 hold rét. Urbériség itt nincs, hanem földesuri szántóföld 400 h, közbirtokosoké 827 h., s tagositva van mindenkinek birtoka. Közös legelő 370 h., az erdőbül a városé 2255 hold, a földesuré 786 hold; szabad szőlő 244 h., kilenczed dézmás 1080 h., földesuri rét 123 h., közbirtokosoké 277 hold. A szőlőhegyek bortermesztésre alkalmasak, nagyobb részt nyirkos, kavicsos és agyagos, s igen hires „tokaji" név alatt ismeretes bort teremnek. Szántóföldjei fekete nyirkosak, néhol kavicsosak. Népessége 5240 lélek, u. m. 3400 katholikus, 900 reformatus, 330 evang., 600 héber, s minden felekezetnek helyben van imaháza. Kézmüves 308. A határ nyugoti részén levő patakon 3 kerekü malom létezik. Van egy nevezetes hegye Várhegy név alatt, mellynek tetején régi várnak romjai láthatók. Van itt továbbá szeszgyár, fördőépület és 4 országos vásár, u. m. jan. 22., apr. 4, jun. 21., és oct. 13-kán; azonban a barom és kirakó vásárok a vásár kitüzött napja előtt harmad nappal egyszerre tartatnak; heti vásárok pedig minden pénteken. Földesura herczeg Breczenheim Ferdinand.

Kis-Tálya, magyar falu, Borsod vmegyében, a kies egri völgy keleti oldalán, Egertől $^6/_{16}$, Andornaktól és Ostorostól $^2/_{16}$ állomásra, északnak és keletnek hegyes, nyugotnak s délnek halmos róna vidéken. 1526 holdnyi határából 86 h. belső telek, 608 h. szántóföld, 214 h. rét, 474 h. szőlő, 150 h. legelő. Urbéri szántóföld s rét 657 h.; majorsági 165 hold. A legelő közösen használtatik. A szőlő 9- és 10-dik dézma alatt áll. Földe átalában véve kavicsos és nyirkos, mindazáltal szorgalmas mivelés mellett, a tisztabuzát is megtermi. A mező gazdaság ugyan hanyagul üzetik, azonban dohány s dinnye termesztésre elég gondot forditnak, sőt számos kertekben a gyümölcs tenyésztés is jó karban áll. Lakosok összes száma 1041 l. kik 2 zsidón kivül, mindnyájan r. katholikusok, s helyben birnak csinos templomot s derék paplakkal ellátott anyaegyházat, mellyhez az ostorosi s andornaki leány egyházak is tartoznak; anyakönyvei 1722-én vették kezdetöket. Az összes népesség közt telkes gazda van 65, zsellér 36, lakó 55. Az Eger vize, melly az egri meleg források vizével egyesül, a helység határán keresztül folyván, két igen jövedelmes malmot hajt, mellyeknek egyikét az egri káptalan birja, különben földes úr levén itt az egri kis prépost.

Kis-Tályától alig $^1/_2$ órányira volt hajdan Nagy-Tálya helysége, mellynek maradványai most is látszanak. Később ez elpusztulván, helyén az egri püspök (most érsek) fáczányos kerte épült; majd puszta képen meg-

Digitized by Google

tartván nevét, Heves vmegyéhez kebelezve ujra megnépesittetett, s jelenleg is leányegyháza a maklári anyaegyházhoz tartozik.

Talyka, puszta, Sáros vmegyében, Kapi fil. 9 kath., 8 zsidó lak.

Tajna, (Kis és Nagy), 2 tót falu, Bars vmegyében, 184 kath. lak. Az elsőt birja a Tajnay család, a másodikat az esztergomi káptalan. Ut. p. Verebély.

Tajó, puszta, Szabad Jász és Kun kerületekben, a halasi határhoz tartozik.

Tajova, tót falu, Zólyom vmegyében, Beszterczéhez $1\frac{1}{2}$ mfd. a körmöczi országutban, 342 kath., 6 evang. lak. Kath. paroch. templom. Határában sok rezet ásnak, s réz olvasztó-háza is van. F. u. a kamara.

Tajti, magyar falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, Nógrád vmegye szélén, Rimaszombathoz délre 3 mfdnyire: 262 kath. lak. F. u. többen.

Takácsi, magyar falu, Veszprém vmegyében, a győri országutban, 306 kath., 350 evang., 583 ref., 20 zsidó lak. ref. anya, kath. és evang. fiók szentegyházakkal. Tágas és róna határa termékeny; buzája sikeres; malom a Gerencze vizén. F. u. több nemesek. Ut. p. Pápa.

Tákos, magyar falu, Beregh vmegyében, Kaszonyhoz délre $1\frac{1}{2}$ órányira: 386 ref. lak. Ref. anyaszentegyház. Jó rét és legelő; derék erdő. F. u. Buday, Bay, Dancs, s m. Ut. p. Beregszász.

Taksony, német falu, Pest-Pilis vmegyében, a Duna bal partján, Pesthez délre 3 órányira, ut. p. Soroksár. Van itt 1241 kath. lakos, paroch. templom, vendégfogadó, sok duna-malom. Homokos határa főleg rozst, burgonyát, zöldséget és bort terem; erdőcskéje szép. Birja a religyioi kincstár.

Taksony, magyar falu, Posou vmegyében, 710 kath., 58 evangel. lak., kath. paroch. templommal, gazdag határral. F. u. gr. Eszterházy. Ut. p. Szered.

Talaborfalva, orosz falu, Máramaros vmegyében, a Talabor vize mellett: 8 r. kath, 1187 g. kath. lak. és anyatemplommal. F. u. a korona. Ut. p. Huszt.

Talamás, orosz falu, Beregh vmegyében, Huklivához $\frac{1}{4}$ órányira: 187 g. kath., 4 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Talapataka: magyar falu, Vas vmegyében, a szentgothárdi uradalomban, 188 kath. lak.

Talmács, puszta, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök béli uradalmában. Határát, melly 600 holdra terjed, mintegy 200 főnyi n. e. óhitű oláhság tartja haszonbérben.

Tallós, magyar falu, Poson v.-megyében, a Dudvágh vizénél, Diószeghtől délre 2 mfd. Diszére szolgál az urasági ujabb izléssel épült kastély és kert, kath. paroch. templom, s más gazdasági tiszti épületek, 1034 kath., 2 evang., 9 zsidó lakosai szép gazdaságot folytatnak; számos szarvasmarhát, lovat nevelnek. Van itt továbbá egy fáczányos kert, vizimalom, nagy erdő, mellyben számos vad találtatik, nézésre méltó urasági juh- és lótenyésztés. F. u. gr. Eszterházy Mihály, s feje egy uradalomnak. Ut. p. Szered.

Talp, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez $\frac{3}{4}$ mfd., hegyes völgyes helyen, 265 n. e. óhitű lak., anyatemplommal. Urb. szántó 280, rét 240, legelő 180, majorsági erdő 1000 hold. Birja a váradi görög püspök.

Talpas, oláh falu, Arad vmegyében, lapályos erdős vidéken, ut. postája Kis-Jenő. Határa egészen róna de vizenyős, második osztálybeli, kiterjed 9060 holdra, mellyből 1368 h. szántóföld, 1000 h. legelő, 2160 h.

Digitized by Google

rét, 4532 hold tölgyes erdő. Majorság 6292 h., urbériség 2768 hold. Sertés s marhatenyésztése virágzó. Folyó vizei: a Fekete-Körös, Dalomér, Gyepes; tava a Moczuluj tó. Van 20 r. kath., 1270 n. e. óhitű lak., temploma, iskolája, 4 uri lakháza. Birják Kabdebo Miklós, Márton, Károly, Kálmán és Zsigmond urak.

Tamásda, magyar-oláh falu, Bihar vmegyében, az Erdőháton, lapályos térségen, Arad vmegye szomszédságában, Váradhoz 6 mfd távolságra, ut. postája: Kötegyán. Ref. és n. e. óhitű templomok. Lakja 415 ref., 15 r. kath., 660 n. e. óhitű. Határa 9812 hold, mellyből tiszta erdő 4020 hold, és 112 □ öl, mind majorsági; szántóföld 1328 h., mellyből majorság 800, urbéri 528; kaszálló 1264 h., ebből majorság 1000, urb. 264 h., gyeplegelő 600 hold urbéri; ittások 1500 h., vizenyős, lapályos, szikes 500 hold; a Fekete-Körös és Gyepes folyók medrei 200 h. Földe fekete lapályos de mindent meg terem, főképpedig tengerit és buzát. Erdeje gyönyörü és sok épületfát s makkot szolgáltat; a sertéstenyésztés virágzó. A helységben még most is fenáll egy hajdani török mecset, ócska-torony név alatt. Birja a Baranyi családtól b. Névery Károly.

Tamásfalva, magy. kertész telep, Békés vgyében, ut. p. Komlós 1½ óra. Van itt 441 h. szántóföld, mit a lakosok dohánynyal és buzával vetnek szerződés szerint, és 488 h. allodiatura.

Tamásfalu, tót-magyar falu, Gömör és Kis Hont egyesült vmegyékben, Rimaszombat mellett, ugyhogy külvárosának lehet tekinteni: 63 kath., 872 evang., 94 ref. lak.

Tamási, magyar falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, Rimaszombathoz keletre 1½ mfd. 5 kath. 340 ref. lak. Ref. szentegyház. F. u. h. Coburg.

Tamási, puszta, Szabolcs vmegyében, Sámson mellett: 7 kath., 12 g. kath. lak. Homokos határral. F. u. Markos, Kriston, Kelemen, Répásy, Bezdédy, Katona, Porkoláb, Osváth, Desy, Krasznay, Kulcsár, Budaházy, Pethő, Szücs, Hamar, Nánásy stb.

Tamási, puszta, Somogy vmegyében, Somsich Józsefé.

Tamási, magyar m. v., Tolna vmegyében a Koppány bal partján, 2838 kath., 25 ref., 24 zsidó lak., és 164¾ egész urb. telekkel. Nevezetességei közé tartozik e városnak a dombra épült kath. szentegyház, vármegyeház, az igen jól elrendelt nemzeti oskola. Ugyanis Németh Pál, Tamásinak 31 esztendeig volt elfelejthetlen plébánusa, az oskolamester fizetésének nagyobbitására 2000 frt, szegény gyermekek ruházatjára és könyvekre 100 forintot hagya végrendeletében.

Határa magának a városnak kicsiny; de a hozzákapcsolt Odorjány, Henye, Fornád és Kosba nevü pusztákkal igen is tágas, s a természetnek sok javaival gazdagon megáldva.

A Koppány vize bal oldalán csak szántóföldje; rétje van; hanem átellenben a jobb parton elnyúló hegylánczon roppant szőlőhegyet bir, melly a lakosok számához képest olly tágas, hogy körülbelől olcsóbb szőlőt már alig lehet venni mint itt. Egyébiránt fejér bora nem tartós, a vörös jobb. Erdeje hasonlókép e hegy ormát és oldalait takarja, s ebből a lakosok ingyen kapnak tüzifát.

A most emlitett hegynek Tamási felé kinyuló ormán feküdt hajdan régi vára, melly 1777-ben puskaporral hányattatván széljel, már most maradványit is alig láthatni. A Héderváry nemzetség egy ága magát e várról nevezte el, s a sokáig virágzó Tamásy családnak ős atyja leve. E nemzetség kihaltával minő viszontagságok érték

Digitized by Google

e várat; azt sürü homály fedi, mert h. Eszterházy Pál ennek, a Törökök kiüzetése után lépett birtokába I. Leopold kegyelméből.

E régi vár tövébe van épitve a h. Eszterházy diszes, négyszegletü vadászkastélya, 30 csinosan kifestett szobával, s ebben szoktak összegyülni a herczegi magas vendégek, az itt tartatni szokott hires vadászatokra Ugyan is van itt két herczegi vadaskert: az egyik 600, a másik 240 holdnyi kiterjedéssel, ezenkivül a disznós kert 50 holddal, hol csupán vaddisznók tartatnak és szüntelen kukoriczáztatnak. A nagyobbik vadaskert olly magas kőfallal véteték körül, hogy a szarvasok ki ne ugrálhassanak. Ezen kertek egész környéke tilos és 8 helység határaira terjed ki, s ugyan annyi osztályra szakittatik. E roppant térség legalább tesz 25 ezer holdat, s hegyes ligetes, ezer változatokkal gyönyörködtető erdőkből áll, mellyben a nagy vadak széthintve százankénti legelésznek, annyira, hogy az utas őket messziről szarvasmarha csordának gondolná. Mennyi számmal legyenek e vadak, az titok.

Tamási, magyar falu, Veszprém vmegyében, a pesti utban, 158 kath., 642 evangelikus, 10 zsidó lakos, evang. anyaekklézsiával. Dombos határa homokos; erdeje igen szép. F. u. gr. Batthyáni zártömege, és a kisbéri urad. tartozik. Ut. posta Kisbér (fiók).

Tamási, tót falu, Nógrád vmegyében, egy regényes szép völgyben, Losoncztól északra ¾ mfd., ut. posta Gács. Van itt 127 ház, 750 ágostai, 37 kath., 7 zsidó lakos, 48 urbéri egész telek, ágostai anyatemplom. Határa 3273 hold, mellyből urbéri szántó 1010, rét 320, beltelek 118, majorsági szántó 340, rét 120, beltelek 12, erdő 1353 hold, melly egyszersmind legelő. Földje hagy részt róna, kevéssé dombos, agyagos és kavicsos, néhol vadvizes, legjobban termi a buzát, zabot, burgonyát, vörös lóherét. Rétjei kétszer kaszállhatók, de a Réka vize gyakran rongálja. A juhtenyésztés virágzik. Az emlitett Réka e határban egy 3 kövü malmot forgat. Az ágóstai tornyos egyház még a hussiták maradványa. E helység 1834-ben porrá égett. Birják: gr. Czebrián Antal, gr. Zichy senior, Vattay család, Vajda ör. Huszár Károly, Draskóczy Gábor, de itt egyik sem lakik.

Tamási, szabadalmas magyar falu, Sopron vmegyében, a Rábaközön, Kapuvárhoz keletre 1½ mfd., 53 evang., 1418 r. kath. lak., s anyatemplommal. Róna határa 4870 hold, mellynek fele rét, erdő és legelő, fele pedig szántóföld. Lakosai hajdan gr. Nádasdy Ferencz katonái levén, ezért kapták földjeiket, s telkenként fizetendő 8 forinton felül semmi urb. tartozást nem tettek. Illy telek van 24. Majorsági föld 200 hold rétnél egyéb itt nincs. Földje fekete agyag, s minden gabnanemet jól megterem. Említést érdemel, hogy vidéki legény ha tamási leányt nőül vesz, itt meg nem települhet, ne hogy a jószág vidékiek által birassék. F. u. h. Eszterházy Pál.

Tamási, puszta, Bihar vármegyében, Harsány mellett, kövér szántóföldekkel és rétekkel. Birják Gázsy és Juricskay családok.

Dráva-Tamási, magyar falu, Somogy vmegyében, 170 kath., 20 ref. lak., derék erdővel. F. u. Thassy uraság. E helység ritka művü malmáról nevezetes.

Kis-Tamási, magyar falu, Somogy vmegyében, 14 kath., 216 ref. lak. F. u. Guzics, Gál, Thassy.

Pap-Tamási, magyar falu, Bihar vmegyében, rónaságon, Váradhoz 1½ mfd., 856 ref. lak., s a-

Digitized by Google

nyatemplommal. Határa 1450 hold, mellyből urbéres föld 978, remanentialis 106, közlegelő 366 hold. Földe gazdag termékenységű, s ezt a Berettyó szakadéka és a Kösmő vizek öntözik, s igen sok mocsárt képeznek. Birtokosa: a váradi deák káptalan.

Tamástelke, puszta, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, Péterfalva mellett, 8 ref. lak. erdővel; korcsmával, és szántó földekkel. F. u. Teleki.

Tana, magyar falu, Vas vmegyében, 188 kath., 6 evang. lak. F. u. Boros, Polányi, Balogh, Forintos. Ut. p. Szombathely.

Tanki-Lug, kamarai erdőség, Bács vmegyében, Hodsákhoz 2 óra, 1631 hold kiterjedéssel.

Táp, magyar falu, Győr vmegyében, Szentmártonhoz 1 órányira, 593 kath., 727 ref. lak, kath. és ref. anyatemplomokkal. Határának egy része róna, másik dombos. Bort termeszt. F. u. gr. Eszterházy Miklós. Ut. p. Győr.

Tapazd, puszta, Somogy vmegyében, ut. p. Szigetvár. Határa 2500 hold, mellynek nagyobb része homokos, berkes erdő, 192 német kath. lak. Birja Márffy uraság.

Tápé, magyar falu, Csongrád vmegyében, a Tisza jobb partján, Szegedhez fél órányira: 1984 kath. lakossal, kik részint halászatból, részint gyékények készitéséből élősködnek, mellyeket minden háznál oily bőven csinálnak, hogy körülbelől 20,000 darabot a magyar és török vidékekre évenkint eladhatnak. Egész jobbágy telek csak 13 van. F. u. Szeged városa.

Tápé, puszta, Tolna vmegyében, Kér mellett, nagy gazdasággal és gulyával. F. u. gr. Győry.

Tápia, oláh falu, Krassó vmegyében, ut. p. Lugoshoz egy órányira 537 óhitü lak., anyatemplommal, jó bortermesztéssel. Földes ura a kamara.

Táplány, puszta, Győr vmegyében, a fejérvári országutban, Pérhez 1 órányira, 113 kath., 3 ref. lak, kath. kápolnával, vendégfogadóval. F. u. a győri püspök.

Táplánfa, magyar falu, Vas vmegyében, 304 kath. lak. F. u. Korcsmáros, Polányi, Csányi, gr. Hugonay, Szalánczy, Forster.

Taplocza (Jolsva), tót falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, Jolsvához délre 1 órányira: 37 kath., 352 evang. lak., kik többnyire téglaházakban laknak, s vagyonosok. Ev. anyaszentegyház. Határa részint nagyon kősziklás, részint róna lapály, melly sikeres tiszta buzát terem. F. u. h. Coburg.

Taplocza, (Csetnek), Kun Taplocza, magyar falu, Gömör és Kis Hont egyesült vmegyékben, Csetnekhez délre $1\frac{1}{2}$ órányira: 136 kathol., 558 evang. lak. Evang. anyaszentegyház. Határa hegyekből és 3 völgyekből áll. Van itt a helységben egy meleg forrás, melly soha be nem fagy, s illyenek a határbeli mészsziklákból még két helyen fakadnak. A csetneki urad. tartozik.

Tapolcsány, Czeplicsani, tót falu, Sáros vmegyében, a Hernád mellett: 156 kath., 73 evang., 4 zsidó lak, Jó rót és fazekas-agyag. Erdő F. u. Kassa. Ut. p. Kassa.

Tapolcsán, (Nagy) népes és vagyonos tót m. v. Nyitra vmegyében, Nyitra városától északra 4 mfd. a Thuróczba vivő országutban: 2610 kath., 1 evang., 4 óhitü, 561 zsidó lak. Nevezetesebb épületei az igen szép kath. paroch. templom, a vármegyeháza, mellyben szokott lakni az itt stabjával tanyázó lovas ezrednek ezredese; a postaház s a t. Határa igen termékeny; sok rozsot, árpát, sáfrányt terem; — kenyere és sőre

Digitized by Google

hires; valamint barom vásárai is kivált a jó lovakra nézve.

Ezen mező város hajdan királyi város volt, s a török háborúban sánczokkal volt körülvéve, 1 órányira nyugotról láthatni a régi Tapolcsányi várnak omladékait melly hogy hajdan erős lehetett, onnan itélhetni, mint hogy a császáriaknak sok fáradságukba került 1708-kán a Rákócziaktól elfoglalni. F. u. gr. Erdődy Józsefnő s feje e város egy uradalomnak, mellyhez még 15 falu tartozik.

Tapolcsány, magyar falu, Borsod vmegyében, a bánvölgyön Miskolcztól $2^{1}/_{16}$, ut. p. Kazincztól $1^{1}/_{16}$, Dédestől $^{2}/_{16}$ állomásra. Szomszédai Tardona, Dédes, Uppony, Bánfalva: Határkiterjedése 2169 hold, mellyből 714 h. szántóföld, 279 h. rét, 131 h. szőlő, 37 h. belsőség, 928 h. erdő és 80 h. mivelésen kivüli föld. Felszabadult urbériség 14 telek. A szántóföldek dülős oldalon és lapos völgyön, az erdőségek a körülfekvő hegyeken fekszenek. A föld különböző, egy része kavicsos, másik sovány homok, harmadik vadvizes, s a határ három nyomásra, mindenik nyomás öt dülőre lévén osztva, egy nyomás fekete ugarnak szokott hagyatni, többiben leginkább rozs, zab, tenkely, kevesebb burgonya, kukoricza s kender termesztetik. Felszabadulás előtt egy dülőből kilenczed, négyből heted dézsma adatott. A kilenczedes dülő egyik része szőlővel lévén beültetve, a szőlőtermésből is kilenczed adatott. Királyi dézma-váltságul az egri érseknek 16 pft. fizettetett évenkint. Lakóház van 74, lakos 460, u. m. r. kath. 23, ref. 424, evang. 2, zsidó 11. Telkes gazda van 39 u. m. 16 fél, 2 háromnyolczad, és 21 egy negyed telkes, házas zsellér 30. A reformátusoknak helyben van templomuk, oskolájuk, de leány egyházuk Dédeshez tartozik, valamint a katholikusok fiók egyházai. A helység a dédesi választó kerülethez tartozván 1848-ban, 53 választokat számlált, kik közül 48 ingatlan birtok, 1 iparüzlet 2 jövedelem, 1 értelmiség, 1 régibb jogon nyert képességet. Az itt keresztül folyó Bánpatak a határban több hámor gépeit mozgatja, mellyeket szinte a dédesi hámorok birtokosai, Glos, Szmik és Latmak testvérek birnak. A helység $^{15}/_{16}$-dának fele szinte a nevezett gyárosok birtokában van, másik felét a már századtól fogva itt birtokos család örököse Szentmiklósy Victor és $^{1}/_{16}$-dát Kovács család birja.

Tapolcza, magyar falu, Baranya vmegyében, ut. p. Siklóshoz 1 órányira: 13 kath., 254 ref. lak., kik a nagyfalusi anyaekklézsiához tartoznak. Kath. fiók szentegyház. Földje szép búzát terem. Ásványforrása ez előtt meleg volt, de most hidegen csergedez. F. u. gr. Batthyáni.

Tapolcza, magyar m. v. Zala vmegyében, Balatonhoz $1^{1}/_{2}$ mfdnyire, 2902 kath, 14 evang., 3 ref., 51 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Fő utczája egyenes és szép; határa homokos, de azért termékeny, s különösen a tengerit nagyon szereti; erdeje derék; szőlőket a magas magánálló szent-györi hegyen tart. A város közepén van egy kis tavat képző meleg forrás. F. u. a veszprémi püspök. Ut. p. Sümeg.

Tapolcza, puszta, Borsod vmegyében, Görömböllyel határos, mintegy 1540 hold, ebből 40 köből szántóföld, rét 100 kaszás, erdő 900 hold mind allodialis; szőlő 500 hold, mind 9 dézmás, csak néhol 10-des, hol leginkább vidékiek, de miskolcziak közül legtöbben mivelik azokat. Tapolcza különben régi mulató s fördő hely, van természetes meleg fördővize, de gyógyvize is köszvény ellen; nevezetes agyag is találtatik határában porczellán készitéshez. Számtalan el-

Digitized by Google

hagyatott barlang és kőszén nagy mennyiségben. Itt különben urbéri zsellérek nem laknak, csupán fördő felügyelője, fogadós, ki a fördői vendégeket kényelemmel mindenkor kész ellátni, erdőszeti, s fördőhöz megkivántató cselédek, az egész népesség ezekből áll. Birtokosa a munkácsi püspök Popovics Vazul.

Tapolczafő, magyar falu, Veszprém vmegyében, papnemesi (praedialis) falu, veszprémi országutban, 148 kath., 178 evang., 1108 ref., 90 zsidó lakos. Ref. anya, evang. fiók szentegyház. Határa nem igen termékeny és hegyes, völgyes. A Tapolcza vize, melly malmaival e vidéknek olly sok hasznot hajt, itt ered. Örökös adományzója a győri püspök, mint Vecse papnemesi szék főispánja, mellyhez Tapolczafő is tartozik, s mellyet több országos és egyházi nemesek birnak. Ut. p. Pápa.

Tapsony, magyar falu, Somogy vmegyében, 1097 kath., 30 ref., 12 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Bort termeszt; tágas legelővel és erdővel bir. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Marczali.

Tar, magyar falu, Heves vmegyében, Nógrád vármegye szélén, Gyöngyöstől északra 3 órányira, egy magas domb aljában, 1483 r. kath., 1 ref., 28 ágostai, 13 zsidó lak., 75 földesgazda, 83 zsellér, 5 lakó. Kath. paroch. templom. Sörház és szeszgyár, melly a Podmaniczkyak haszonbérlője Badi Vilmos tulajdona. Határa 7000 hold, mellyből urb. szántó 1950, rét 550, legelő 200, szőlő 300, kertek 110, haszonvehetlen 110 hold. Majorsági szántó 450 h., rét 200, legelő 100, szőlő 50, erdő 2900, kertek 40, haszonvehetlen 40 hold. Földe részint agyagos, részint homokos, részint fekete, terem tiszta buzát, rozsot, árpát, zabot, tenkelyt, kukoriczát, repczét, burgonyát. Rétjei kétszer kaszálhatók, s ezeken kivül lóhere és luczerna is termesztetik. A földesurak szép selyem birkákat és igen sok sertést tartanak. Határában folyik a szabályozott Zagyva vize, mellyen 3 kövü vizimalom van, és két patak, mellyek az erdei hegyek közül csörgedeznek, különösen pedig van a hegyek között két helyen savanyu vizforrása, erősebb és gyengébb, mellyekkel a lakosok rendesen élnek, semmi más vizet nem isznak. Van jó kőbányája is, és számos erdős bérczei, melyek közt magasságára kitünik az Ágasvár, melly naponkint a számos kincskeresőktől meglátogattatik. A helység mellett levő domb alján látható egy régi kastélynak fenálló erős és mohos darab kőfala, melylyet a földes uraság most is hiven megőriztet. Birtokosok: b. Podmaniczky Lajos családtömege, gr. Eszterházy János, Almásy Gedeon, Kéviczky Ferencz, Marssó Sámuel, Virág János, Beniczky István örök., Zábráczky István, özv. Tarródiné assz., Szentkirályi Móricz, Petrovay József.

Taraczköz, orosz falu, Máramaros vmegyében, a Taraczk vizének a Tiszába való ömlésénél: 8 r. kath., 10 ref., 503 g. kath., 65 zsidó lak. G. kath. anyatemplommal, s termékeny jó határral. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Taras, rácz falu, Torontál vmegyében, a Tisza mellett egy szegletben, Becskerekhez nyugot-északra 2 mfdnyire: 10 kath., 1262 n. e., óhitü lak., s anyatemplommal, 33 egész jobbágytelekkel. Határának nagy része mocsáros. F. u. a k. kamara, s a kikindai szabad kerülethez tartozik.

Tarany, horvát falu, Somogy vmegyében, 1254 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Sok rozs és köles. Szép erdő. F. u. gr. Festetics Tasziló. Ut. p. Berzencze.

Tarány, (Alsó), puszta, Nyitra vármegyében, N. Kér filial 18 kath. lak.

Digitized by Google

Tarány (Felső), puszta, Nyitra vmegyében, Úrmény filial., 74 kathol. lak.

Tarbaj, puszta, Zemplén vmegyében, Karácsonmező fil., 13 evang. lak.

Tarcs, puszta, Veszprém vármegyében.

Tarcs, puszta, Komárom, most Esztergom vmegyében, Kisbértől 1 órányira; északról és keletről Vasdinnye; délről és nyugotról Böresháza és Porvaz puszták szomszédságában, kevéssé homokos, és halmos határ; kiterjedése 2880 h. 750 □ öl, ebből 2254 h. 450 □ öl szántóföld, 183 h. 900 □ öl rét, 417 h. 900 öl gyeplegelő, 24 h. 900 □ öl utak, mocsárok s a t. Általjában majorsági föld, és a kisbéri urad. tartozván, haszonbérileg kezeltetik. 48 kath., 8 ev. 2 ref. lak. Kisbér fiókja.

Tarcsa, puszta, Heves vmegyében, Zsadányhoz nem messze, jeles juhtenyésztéssel. F. u. Almásy Emanuel, István és Károly, Majzik nemzetség.

Tarcsa, Andau, német falu, Moson vmegyében, a Hanság mellett, 1037 kath. lak. s paroch. szentegyházzal. Van 71⁶/ egész telke, 54 telkes gazdája, 200 hold második, 1156⁶/ hold harmadik, 208⁴/ h. negyedik osztálybeli szántóföldje 634⁴/ embervágó rétje, káposztása, sok nádló rétje. Szénából, szekerezésből sok pénzt bevesznek lakosai. F. u. Károly főherczeg örök. Ut. p. Moson.

Tarcsa, Taczmansdorf német falu, Vas vmegyében, Szalónakhoz ½ órányira, 483 kath., 84 evang. lak. Hires savanyuviz forrásait láttuk a vármegye leirásában. A borostyánkői urad. tartozik. E helység n. Klauzál Imrének felette jeles kertészkedéséről hiresedett el. Ut. p. Kőszeg.

Tarcsa, puszta, Baranya vmegyében, Szent-Lőrinczhez ¼ órányira. Róna határa 1400 hold legelőt és erdőt foglal magában. Földje a legjobb minőségű; a selyembirka tenyésztés nagyban üzetik. Van mintegy 100 magyar kath. lakosa is. Birja h. Eszterházy Pál.

Ér-Tarcsa, magyar falu, Bihar vmegyében, ut. p. Székelyhid 1 mfd., 500 ref, 430 g. kath., 20 zsidó lak., ref. és g. kath. anyatemplommal, sok kaszállóval, gazdag szántóföldekkel, 31⅛ urbéri telekkel. Birja ⅓ a váradi deák káptalan, ⅔ Bujanovics Eduard, Szlávy, Csókásy, Fráter, Dessewffy, Okolicsányi, Kállay, Szilágyi.

Erdő-Tarcsa, magyar falu, Nógrád vmegyében, 577 kath., 118 evang., 52 zsidó lak. Van itt egy kastély a parton, s több uri lakházak a völgyben; dombos határa termékeny, kivált őszivetésre; erdeje derék. F. u. Szentmiklóssy, Meskó, s m. t. Ut. p. Szakál.

Körös-Tarcsa, Békés vmegyében, ~~szinte~~ régi magyar helység az egyesült Fekete- és Fehér Körös folyó partján, mellyen itt réven van az átjárás, Békéshez észak-nyugotra 2½ órányira. Van itt 425 ház, 52 kath., 3344 reform., 50 evang. lakos, szép ref. templom és oskola, csinos paraszt épületek, de az utczán sáros időben alig lehet járni. Határa lapályos fekete föld, nyugotra dombosabb, a honnan a szállások, és szántóföldek itt vannak, egyébiránt ezek felette gazdagon teremnek mindenféle gabonát. A lapályos részt a Körös és Büngösd vizei gyakran elöntik. Az uraság sok szép selyembirkát, és szép szarvas marhát tenyészt, valamint a lakosok is jó fajta birkákat, szarvasmarhákat, lovakat tartanak, és sertéseket nagy bőséggel. Szőlője bőven termő, de bora ennek sem állandó, a gyümölcsnemesitéssel nem gondolnak. A Körösben csak novemberben

Digitized by Google

kezdvén a halászatot, ennél fogva igen sok halat fognak, kivált potykát, harcsát, süllőt és kevés tokot. F. u. b. Wenkheim Theresia.

Kis-Tarcsa, tót falu, Pest-Pilis vmegyében, a pest-kassai országut mellett, Pesthez 1 1/2 órányira, völgyben, 444 kathol. lak., kik Kerepesre járnak temp'omba. Határa dombos, s jobbára homokos; szántóföldjei középszerüek, szőlője is csekély, de legelője jó. Van egy vendégfogadója. Birja a váczi püspök.

Nagy vagy **Csik-Tarcsa**, tót falu, Pest-Pilis vmegyében, Kis-Tarcsától délre 1 óranegyedre, 864 lak., kik többnyire ágostaiak, helybeli szentegyházzal. Dombos és róna határa homokos, de jó termékenységü; rétjei szépek; legelője kevés, bort is termeszt. A gödöllői urad. tartozik.

Tarcsány, puszta, Honth vmegyében, A. Szemeréd fil., 18 kathol. lak.

Tarcza, Torissa, tót falu, Sáros vmegyében, a hasonnevü folyam mellett, Héthárs és Berzevicze közt: 727 romai, 51 g. kath., 11 zsidó lak. Liszt- és fürészmalom. Az 1813-iki nagy árvíz, mind a Szirmay kastélyát, mind a kath. paroch. templomot ugy elsodrotta, hogy jelenleg nyoma sem látszik. F. u. gr. Szirmay, s Dessewffy nemzetség. Ut. p. Eperjes.

Tarczal, magyar város, Zemplén vmegyében, Tokajhoz 1 órányira, részint rónaságon, részint dombon. Határa 10,933 hold, mellyből szántóföld 1175 h., rétek 3500, legelő 2000, szőlőhegy 3200, erdő és bokros 560, tavak 500 hold. Urbéri szánló 798 h., majorsági 375 hold. Földje igen termékeny; az állattenyésztés is virágzik; szőlőhegye pedig a Hegyalján az elsők közé tartozik. Lakja 1415 reformatus, 834 r. kath., 18 óhitü, 231 héber. Határában van a Takta nevü folyó és több tavak. Országos vásárt 4-et tart, de helivásárai nincsenek. Birja a kamara.

Tard, puszta, Somogy vmegyében, Látványhoz 1 óra, 160 kathol., 20 ref. lak.

Tard, magyar falu, Borsod vmegyében. Miskolcztól 1 15/16, Egertől, 1 2/16, ut. p. Kövesdtől 8/16 állomásra, emelkedett halmos vidéken, egy völgyben. 9,142 holdra menő határából 215 hold belsőség, 5309 h. szántóföld, 3010 h. rét s legelő, 316 h. szőlő, 93 h. csalitos erdő, 200 h. közutak, s haszonvehetlen föld. Urbériség 72 legujabban szabályozott telek után 2160 h. szántóföld, 900 h. rét, 900 h. legelő, A többi föld, soron kivüli, mint egyházi, s a t. földek levonásával, mind majorság. A hat szakaszra osztott szőlőhegy nagyobb része dézmás. A föld minősége különböző a határban, legtöbb az egyveleges jó fekete homok föld, kevesebb veres nyirkos, még kevesebb a fehér agyagos föld. Jó javitással a határban minden megterem, tiszta buzát, kétszerest, rozsot, zabot, kölest kendert. A legelő azonban nagyon pártos lévén, a szarvasmarha tenyésztés silány, de a ló s juhtenyésztés sikeresebb, s általában lehet mondani, hogy a mezőgazdaság nagy szorgalommal üzetik. Lakosok összes száma 1750 lak., kik 5 ref., 2 ágostai, s 11 zsidón kivül mind r. katholikusok; A 72 telket birja 169 gazda, zsellér van 113. A helybeli r. kath. anyaegyházhoz tartozik a cserépváraljai leány egyház. A plébánia és urad. tisztilak a helység nevezetes épületei közt fog helyet. A helység felett kis forrásból eredő patakocska, essőzések alkalmával, a bérczekről megáradván, sok károkat okoz. Min:egy 3/4 órányira van a helységtől az uradalmi major, hol nagy pálinkafőző ház van, melly 12 állandó munkással dolgozik. F. u. Sz. Coburg Ferdinánd gothai fejed. hg.

Digitized by Google

Tardona, puszta, Heves vmegyében. szép rétekkel, s erdővel. F. u. b. Bulassa örököseí.

Tardona, magyar falu, Borsod vmegyében, erdős hegyek között, regényes vidéken egy hegy alatt fekszik. Miskolcztól $1^{15}/_{16}$ u. p. Kazinczto1 $^{13}/_{16}$ állomásnyira, Kondó, Radistyán, Parasznya, Varbó, Mályinka. Dédes, Tapolcsány szomszédságában. Határkiterjedése 4775 $^{1}/_{2}$ hold, mellyből 58 hold belsőség, ebből 29 h. majorsági, 964 h. szántóföld, ebből 398 majorsági, 415 h. rét, ebből 245 h. majorsági, 97 $^{1}/_{2}$ h. szőlő és gyumölcsos, 3226 hold erdő, mely igen jó karban van, s sok makkot terem. A felszabadult urbériség 21 egész telket foglal. A szántóföldek s rétek igen jó fekvésűek. Tiszta buza, rozs, zab, árpa, kukoricza, burgonya bőven terem. Lakosok száma 719 lélek, kik 45 r. kath. és 18 zsidót kivéve, reformátusok s helyben van anyaegyházuk; Telkes gazda van 52, házas zsellér 23. 1848 a dédesi kerületben választói száma volt 52, ezek közül 48 ingatlan birtok, 1 iparüzlet, 2 értelmiség, 1 régibb jogon szavazott, az ingatlan birtokuak közül 1 egész, 4 háromnegyed, 18 fél, 22 egy negyed telkes találtatott. A helységen keresztül folyik a Haricza patak, melly a parasznyai határhoz kebelezett Ludna pusztán erdős hegyek közt eredvén, itt malmot hajt, s Kazinczuál mély árkot hányva szakad a Sajóba. A helységet közbirtokosság birja.

Tardos, magyar falu, Szabolcs vmegyében, a Takta-közben: 185 romai, 96 g. kath., 1 evang., 3 ref., 10 zsidó lak., romai kath. anyatemplommal, $4^{2}/_{8}$ első osztálybeli egész telekkel. F. u Rhédey. Ut. p. Tokaj.

Tardos, magyar-tót falu, Komárom, most Esztergom vmegyében, Tatától $^{15}/_{16}$, u. p. Neszmélytől $^{13}/_{16}$ állomásra, a Gerecse hegy délnyugoti tövében, szomszéda északról Ágostyán keletről Esztergom megye és Hérczeh; délről Tolna; nyugotról Baj; határkiterjedése 4000 h. körül, mellyből 20 szabályozatlan telek. illetősége úrbériség. Vidéke hegyes erdős, földe szük termékenységű, de lencsét hireset s olly jót terem, hogy a zsizsiktől mentlevén, több évekig eláll s más vidékieknél sokkal drágábban keresletik. Legnagyobb kincse a Gerecse hegy alatt lévő márvány bányáiban áll, mellyek olly gazdagok, hogy haszonbérlőik csaknem egész félmagyarországot innen látják el, simítás végett leginkább Almásra és Piszkére hordatván, ugyanez oknál fogva a lakosok is élelmöket leginkább a márványbányákban dolgozással és fuvarozással keresik. Lakja 1081 kath., 3 ref., és 4 zsidó. Kath. anyatemplommal. F. u. az eszt. érsek.

Tarizsa, puszta. Borsod vmegyében, Sályhoz $^{1}/_{2}$ óra, 37 lakossal.

Tarján, magyar falu, Heves v.-megyében, Gyöngyöshöz nyugotra 1 mfdnyire; a Mátra mellett: 1533 kath., 9 zsidó lak., kath. paroch. templommal, a meg boldogult b. Brudern Józsefnek kősziklákba vágott, több szakaszú híres pinczéjével, mellyben, 15,600 akó bor könnyen el fér. Gabonája, fája, bora bőséggel van. F. u. gr. Forgács Alajosné, Barkassy Imre, gr. Eszterházy, b. Orczy, Gosztonyi, Darvas, Almásy, Fehér. Ut. postája Gyöngyös.

Tarján, puszta, Győr vmegyében, Ravaszhoz $^{1}/_{2}$ órányira, 52 kath. lak. F. u. a szentmártoni főapát.

Tarján, vegyes magyar-német falu, Komárom, most Esztergom vmegyében, Tatához $1^{5}/_{16}$, Budához $3^{7}/_{16}$, utolsó postája Neszmélyhez $1^{5}/_{16}$ állomásra; 10,650 holdat magában foglaló nagy kiterjedésű határa a helységtől keletdélnek terjed. Északról Hérczeh és Baja, keletről Bicske, kis

Digitized by Google

részben Németegyház; délről felső és alsó Galla; nyugotról Tolna és Tardos határozván. Egy kis patak a falu felett a káposztás kerteknél eredvén, másik kevéssel fölebb a héreghi határból jövén át, a szántóföldek közt párhuzamosan folynak, míg nem az ugynevezett balatoni, szállási földeken összejövén, a bicskei határba térnek át, mellékeiken rétséget hagyva. A délnek eső erdőség közt is több téres rétségek vannak, leghosszabban nyúlik a Zsuzsa réte, középen egy patakkal átszelve. Határának mintegy déli felét lepi a hegyes erdőség, mellynek több részei Somlyó, Baglyoshegy, Kövesvölgy, Ürmösberek, Csurgóhegy, Herkályos, Tornyó, Tamaskő. A falu rendesen épült, van egy kis tava, melly azonban csekély mélysége miatt, és mivel le nem ereszthetik, halak tenyésztésére nem használtatik, és két szőlőhegye; szántóföldei a leghiresebb tiszta buzát termik a tatai járásban. Lakosai németek és magyarok, ezek kisebb számmal. Van itt egy hamuzsir főző és egy pálinkaház. 1475 kath., 364 ref., 14 zsidó lak. R. kath. anyatemplom. F. u. gr. Eszterházy Miklós.

Tarján, magyar-oláh falu, Bihar vmegyében, szép rónaságon, Váradhoz $1^3/_4$ mfd, 543 r. kath., 514 n. e. óhitű, 22 g. kath., 12 ref. lak. A katholikusok közt van 130 német eredetű, de valamint ezek, ugy az oláhok is beszélik a magyar nyelvet. Kath. és óhitű templomok; csinos urasági épületek. Határa 4000 hold, ebből szántó 1278, rét 830, legelő 1242, erdő 650 hold. Urbériség van 904, majorság 1854 és közös legelő 1242 hold. Tagositva nincs. Földe igen jó minőségű; állattenyésztése is jeles. Határában van egy szeszgyár melly gabonából dolgozik, s itt folyik el a Sebes-Körös, mellyen 6 kövü vizimalom van s 2000 köböl gabonát jövedelmez. F. u. Beöthy Sándor volt udvari tanácsos.

Salgó-Tarján, magyar falu, Nógrád vmegyében, 808 kath. lak. s kath. paroch. templommal. Ékesiti az uraság kastélya, és szép kertje. Határa nagy, hegyes, de azért hasznos; különösen szép makkos erdeje és vadas kertje is van. F. u. Jankovics Antal. Nevét vette ezen helység a régi Salgó várról, melly egy egész uradalomnak feje volt. Épült ez sürü erdőségek között egy magas és csucsos hegy tetejére; kerületét kősziklás meredek teszi, aljait pedig mély völgyek keritik. A várhoz felmenni csak délfelől lehet, de oltan is bajosan, de feljutván egyszer, az alant fekvő s mindenfelé látszható hegyekre gyönyörü kilátás esik. A lakhelyek kősziklába voltak be vágva, s mint egy 300 férhettek el bennök. Kutja nem volt, hanem cisternákkal fogták fel a vizet. Egyébiránt az innen való letekintés a mélységbe, könnyen főszédülést okoz. Hajdan a Derencséni család birta, azután Balassa, majd Fiscus, később gr. Volkra, ennek magvaszakadtával b. Szluha, mostan Jankovics Antal. Ut. p. Szakál.

Tarkaicza v. **Kis-Tárkány**, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez $^3/_4$ mfd., hegyes völgyes vidéken, 272 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 68, rét 41, majorsági erdő 554 hold. F. u. a váradi görög püspök.

Tárkány, magyar falu, Komárom, most Esztergom vmegyében, Komáromtól $1^{11}/_{16}$, Győrtől $2^2/_{16}$, u. p. Győr megyében Mező-Örstől $^{10}/_{16}$ állomásra, Győr vmegye szélén. Határai keletről N. Igmánd, délről Vasdinnye, Ölbő; nyugotról Mező-Örs, s a selyemtelcki puszta Győr vmegyében; északról Csanak és Bábolna. Vidéke sik; földe fekete homok s jó termékenységü. Bábolna felé eső része sár-

Digitized by Google

ga-homokos. Határa 64 egész urbéri telket foglal s még rendezetlen, szőlővel, erdővel bir, szántóföldei igen szép fekvésüek, legelője bőven. 1208 kath., 15 evang., 311 ref., és 24 zsidó lak. Kath. anyatemplommal. F. u. a sz. mártoni főapát.

Tárkány, magyar falu, Bihar vmegyében, a Fekete-Körös kies völgyében, Belényeshez ½ mfd., 948 reform. lak., és anyatemplommal. Urb. szántó 264, rét 142, szőlő 100, majorsági erdő 1203 hold. Földe termékeny; bora meglehetős; körte, alma, különösen szilva nagy bőséggel, mellyből a szorgalmas és jámbor lakosok nagy mennyiségben szoktak szeszt égetni. Vize a Fekete-Körös és még egy patak. Birja a váradi görög püspök.

Felső-Tárkány, magyar falu, Borsod vármegyében, Miskolcztól $2^{10}/_{16}$, Egertől $^{9}/_{16}$ állomásra, a Bükk hegyek alatt, a megye nyugoti szélén, egy igen kies és tágas völgyben, Határkiterjedése 15,275 hold, mellyből 124 h. beltelek, 1129 h. szántóföld, 450 h. rét, 13,282 h. erdő, 290 h. szőlő. Urbéri föld s rét 1310, majorsági 99. A nevezetten kivül birnak a lakosok kivételes (exemta), földek czime alatt 170 h. szántóföldet és rétet A szőlő kilenczed dézmás, a legelő az erdőben közös. A föld ámbár 3-ik osztályu, mindazáltal a lakosok ipra mellett minden kaszálós nemüt s egyébb gazdasági növényt is megterem. Az állattenyésztés szinte meglehetős lábon áll, mennyiben itt különösen jó lovak, s szarvasmarhák tenyésztetnek. Lakosok összes száma 1512 l. kik mind r. katholikusok, Telkes gazda 86, zsellér 83, lakó 5, Megjegyzésre méltó, hogy a felső tárkányi nők igen tiszták, s csinosak, s általában szépek. A r. kath. anyaegyház 1705-ben ujittatván meg, anyakönyvei ugyanezen éven kezdődnek. Nevezetes épületei a helységnek, az igen csinos r. kath. templom, mellynek oltárai helybeli márványból készültek; csinos paplak, és községi takarék magtár. A helységtől néhány percz távolságra állott hajdan egy pompás Fuor Contrasti nevü mulató kastély, mit azonban még gr. Eszterházy Károly, ki 1761-től 1799-ig volt egri püspök, lerontatott, köveiből az egri lyceumot épittetvén. E kastélyról e két diák vers maradt fen. 1-ör Fuor Contrasti, panem Christi devorasti, hihetőleg azért, mivel a kisebb papságnak is megadóztatásával épülvén, sok jó pénzt felemésztett. 2-or Des Pallas Musis, hic otia hassis. E vers az épület lerontásakor készülhetett, a midőn kövei a Lyceumhoz használtattak fel. A kastélynak most már csak helye látszik: de a körülte levő kaszáló most is nagykert nevet visel, és igen hihető, hogy a még jelenleg is gond alatt levő, 10-12 holdnyi szép park, hol az egriek nyaranta sok jó napokat élveznek, a nevezett kastélykert maradványa. F. Tárkánynak ez a része igen regényes. Meredek márvány szirtek, felügyelet alatt lévő nagy tó, angol izléssel rendezett fasorok, a legközelebbi szirtből eredő két nagy forrás csergő patakja sat. elragadó látványt készitenek. Vannak itt mulató szobák s tánczteremek: s csudálni lehet hogy a fördőintézet még eddig hiányzik. Az emlitett két nagy forrás vize alig négy percznyi távolságra felbuzgásától, egy liszt- és egy fürész-malmot hajt E mulató hely szomszédságában kezdődnek az uraság vadaskertei; egyik szarvasok, dámvadak, őzek s nyulak, másik vaddisznók tanyája. Nevezetes csucs a határban a Peskő, mellynek sziklatetején saskeselyük tenyésznek, alatta pedig 145 □ öl körül foglaló barlang van. Továbbá emlitést érdemel a helység déli oldalán elnyuló várhegy, mellynek tetején hosszában

Digitized by Google

mintegy 300 folyó ölre nyuló bástya alakú épitmény látható. Ez hihetőleg az egri várerősséghez tartozott. Van itt szürke márvány és palakő-bánya, azonban jelenleg egyik sem miveltetik. Továbbá találtatik nagy mennyiségü mészkő; a hegyeken pedig sok szemericzefa (rus cotinus) terem, mellynek levelei börfestékül használtatván, a pesti bőrgyárosok és kordoványosok (tobakosok) által legjobb minőségüeknek dicsértetnek. Birtokosa a helységnek: az egri érsek.

Kis-Tárkány, magyar falu, Zemplén vmegyében, a Tisza jobb partján, Ujhelyhez egy órányira: 73 romai, 30 görög kath., 280 ref., 18 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. kath. kápolna, szőlőhegy, erdő, 192 hold szántóföld.

Mező-Tárkány, népes magyar falu, Heves vmegyében Maklárhoz keletre 1½ mfdnyire: 2125 kath., 4 g. kath., kath. paroch. templommal, sok és termékeny szántóföldekkel. F. u. az egri káptalan Ut. p. Eger.

Nagy-Tárkány, magyar falu, Zemplén vmegyében, Kis-Tárkányhoz ¾ órányira a Tisza jobb partján: 301 romai, 150 görög kathol., 96 ref., 50 zsidó lak. Kathol. paroch. templom. Szép kastély. Sóház és sórakhely a Tisza mellett. Szántóföldje 741 hold; rétje, fája, legelője bőven van. F. u. gr. Majláth József és Antal örök.

Tarkő, Kamenicza, tót falu, Sáros vmegyében, Héthárshoz északra 1 mfdnyire: 678 kath., 1 evang., 49 zsidó. Kath. paroch. templom. Több uraságí lakház. Rétje, legelője, földje meglehetős; erdeje derék. Közel a helységhez egy kősziklás hegyen láthatni régi várának maradványait, melly várat Turczay György halála után I. Ferdinand 1558-ban a Dessewffy és Tahy nemzetségeknek ajándékozta. Ut. p. Eperjes.

Tarna, orosz falu, Ungh vmegyében, ut. p. Nagymihályhoz északra 1½ órányira: 87 romai, 334 görög kath., 20 evang., 33 zsidó lak., görög kath. paroch. templommal, szőlőhegygyel, erdővel. F. u. gr. Sztáray Vincze özvegye és örökösi.

Kis-Tarna, oláh falu, Bereg-Ugocsa vmegyében, 392 g. kath. lak., fil. templommal. Határa hegyes-völgyes de elég termékeny, hort termeszt s erdeje van. A nyalábi uradalomhoz tartozik.

Nagy-Tarna, oláh falu, Bereg-Ugocsa vmegyében, egy mély völgyben, 545 g. kath., 6 zsidó lak., s anyatemplommal. Határa hegyes-völgyes, és sovány, a helységet körül kerülő hegyek oldalában 2 savanyuviz forrása van. Hajdan arany és ezüst bányái is voltak. A nyalábi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Halmi.

Tarnó, tót falu, Sáros vmegyében, Bártfához nyugotra 1⅛ mfd., a Tapoly mellett: 445 kath., 27 zsidó lak., jó rétekkel, erdővel, vizimalommal. F. u. Bártfa városa.

Tarnó, tót falu, Thurócz vmegyében, Trencsén vmegye szélén fekvő hegyek közt. Szám'ál 122 kathol., 285 evang., 4 zsidó lak. Földje sovány, de erdeje szép; legelője elég; gyümölcse pedig sok. F. u. többen.

Tarnócz, magyar falu, Ungh vmegyében, Unghvárhoz nyugotra ⅜ mfdnyire, 80 romai, 19 görög kath. 160 ref., 29 zsidó lak. Ref. szentegyház. Termékeny jó határ. F. u. legtöbb részben Bernáth Zsigmond.

Tarnócz (Trnovech), tót m. v. Lipló vmegyében, 81 kath., 1,013 evang. lak. Kath. és evang. anyaszentegyházakkal. Van szép erdeje, országos vásárai, fürészmalma, sör és pálinkafőző házai. Lakosai sok lent, borsót termesztenek; Vásznat szőnek. F. u. a kamara.

Tarnócz, magyar falu, Nógrád

Digitized by Google

vmegyében, az Ipoly mellett, egy gyönyörü széles völgyben, 797 kath., 25 evang. lak. F. u. gr. Berényi, Bory, Voxi h - Horváth, Jankovics. Ut. p. Szakál.

Tarnócza, puszta, Somogy v.-megyében, gr. Széchenyi Páló.

Tarnócza, puszta, Heves vmegyében, Detkhez 1¼ órányira: 80 kath. lak. F. u. b. Brudern Józef örökösei, gr. Eszterházy, Gosztonyi, Tarrodyné, Huzuchéné. Ut. p. Gyöngyös.

Tárnok, tót falu, Székes Fejér vmegyében, Érdhez 1 mfd., 1221 kath., 1 óhitü, 2 ref., 15 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Nagy szőlőhegy. A mezőkön itt sok csontot, fegyvert ásnak ki. F. u. b. Sina. Ut. p. Tétény.

Tárnok, magyar falu, Zala v.-megyében, 513 kath., 5 evang. 14 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. a Deák nemzetség. Ut. p. Egerszeg.

Tárnok, puszta, Poson vmegyében, Csatajhoz 1 óra: 30 kathol. lak.

Tárnok, magyar falu, Poson v.-megyében, ut. p. Somorjához 3 fertálynyi járásra: 329 kath., 4 zsidó lak., kik épen szorgalmatos és vagyonos emberek. Szántóföldjük elég és jó; rétjük felette kevés; legelőjük sem sok, erdejök nincs. F. u. gr. Eszterházy Vinczéné.

Kis-Tárnok, puszta, Székes Fejér vármegyében, 17 kath. lak., b. Smáé.

Kis és Nagy-Tárnok, 2 puszta, Székes-Fejér vmegyében, 92 kathol. lakos. Bodajkhoz ½ órányira fekszik.

Szécs-Tarnoka, orosz falu, Zemplén vmegyében, Gálszécs fil. 24 romai, 225 g. kath., 38 zsidó lak., gör. paroch. templommal, 268 hold szántóföldel. A gálszécsi urak birják. Ut. p. Vecse.

Tarosked, nagy magyar falu, Nyitra vmegyében, ut. p. Érsek-Ujvártól 2 mfdnyire a nagyszombati országutban, egy kies tó mellett, melly Csergátnak neveztetik. Van szép kath. paroch. temploma, nagy vendégfogadója, s több csinos paraszt házai. Lakosai, kik 3315 kath., és 23 zsidókból állanak, igen vagyonosok; sok szarvas marhát és szép lovakat (az egész helységben 1200 darab) nevelnek. Szántóföldeik messze kiterjedtek, és buzát s más mindenféle gabonát bőven megtermők. F. u. az esztergomi érsek.

Tarpa, magyar m. v. Beregh v.-megyében, ut. p. Beregszászhoz délre 2, a Tiszához ¼ mfdnyire: 10 r. kath., 2253 ref. lak. Ref. anya templomát meg a Báthoriak épiteték. Határa részint agyagos, részint fekete föld, sem szárazságot, sem sok ősöt nem kiván, s csak mértékletes időben alkalmatos a termésre; kaszálói jó szénát teremnek; a Tisza mentiben szép gyümölcsösöket; a város maga tulajdon erdőt bir, melly Nagy-Erdőnek neveztetik. Ezen erdőben van egy köves hegy, szőlővesszőkkel s cseresznyefákkal beültetve, s tövében folyik a Borsavából kiszakadt Szipa vize. Az uraságnak is van 2 külön darab erdeje Téb és Körös nevü. F. u. gr. Károlyi. Ezen város 183⅞-iki országgyülésóta törvényesen Beregh-hez csatoltatott, cserébe adván Szatmár vmegyének Dobos falut.

Tarródfa, magyar falu, Vas vmegyében, a Pinka és Strem vizek összefolyásánál, 264 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Szombathely.

Tarródháza, magyar falu, Vas vmegyében, a Sorok mellett: 103 kath. lak., kastélylyal. F. u. Kis Ignáczné. E helységre b. Mikosnak királyi adománylevele van, azon esetre, ha az Inkey család kihal. Ut. p. Szombathely.

Tarrós, magyar-német falu,

Digitized by Google

Baranya vármegyében, hegyek közt, ut. p. Pécs. Határa 765 hold, mellyből urbéri beltelek 25, szántó 336, rét 180, legelő 200, szőlő 22, uraságí beltelek 2 hold. Földje jó. Lakja 197 magyar kath., 106 német ágostai. Birja h. Eszterházy.

Tartocz, dombokon szanaszét fekvő oláh falu, Szathmár vmegyében, az Avasságon, 1286 g. kath. 23 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal, melly a határ leglaposabb részén fekszik. Bikkes bércze igen sok; tölgyes erdeje és szőlőhegye kevés; tengerit bőven termesztenek. F. u. Teleki, Károlyi grófok, b. Vesselényi, b. Vécsey, Becsky, Kovács, Nagy, Dobay, Draskóczy, Luby, Irinyi, Mátay, Szőke, Korda, Sepsy, Ráthonyi s m. Ut. p. Aranyos-Megyes.

Tass, magyar falu, Szabolcs v.-megyében, ut. p. N. Kállóhoz északra 4 órányira: 285 romai, 388 g. kath, 4 evang., 402 ref., 2 n. e. óhitü, 150 zsidó lak. Romai és gör. kath., és ref. anyatemplommal. Szántóföldjei igen termékenyek; rétje, nádja sok, van $11\frac{3}{8}$ első osztálybeli egész telke. F. u. Krucsay, h. Eszterházy, gr. Vay, Balaskó, Balla, Bernáth, Detrich, Dombrády, Farkas, Fejér, Ferenczy; Horváth, Kazinczy, Kiss, Majos, Okolicsányi, Palatics, Porubszky, Puskás, Szentmarjai, Szögyényi, Uketyevich, Veres.

Tass, magyar falu, Pest-Solt v.-megyében, Pesthez délre 8 mfd., közel a Dunához, ut. p. Kun-Szent-Miklós. Lakja 1528 reform., 349 kath., 188 zsidó; ref. anya, kath. fiók egyház, synagóga, több csinos urilak. Határa 7500 hold, leginkább igen jó buzát termő szántóföld, kevés szikes laposokkal. Tasshoz tartoznak: Szent-György, Halásztelek, és Szalk puszták. E 3 puszta egymás mellett a Duna mentiben fekszik, kiterjedésük 4100 hold, jó buzatermő szántóföld és kétszer kaszállható rétföldből áll, s birják Bernáth, Földváry és Madarassy urak. Továbbá a Tassi határ mellett Sz. Márton felé fekszik Egecse puszta, 900 hold kiterjedésü, s a Végh család tulajdona, egy része jó fajta hátas föld, nagy része szikes laposokból állván. Tasson van 64 urbéri telek után 1536 h. szántó, 512 h. kaszálló. Szőlőskert van 500 h., közös legelő 1600 hold, a többi 400 h. beltelket levonva, majorsági birtok, s birják Földváry Gábor, Reviczky Imre, Madarassy Ferencz, Földváry Mihály, Földváry Pál, Bernáth György, Madarassy László, Bernáth Lajos, Bernáth Boldizsár, Szentkirályi Móricz, Rakóvszky Ferencz, Vigyázó Antal, Szemere Anna, Kandó Anna kisasszonyok.

Táska, tót-magyar falu, Somogy vmegyében, a Balaton bozótja mellett, 655 kath., 6 zsidó lak., kathol. fiókszentegyházzal, nádvágással, halászattal. F. u. gr. Széchenyi Pál.

Taskon, puszta, Heves vármegyében, Burával határos. Kiterjedése 4474 $\frac{42}{100}$ hold, ebből szántóföld $883\frac{41}{100}$, száraz gyepkaszálló $941\frac{40}{}$ h., tanyaföld $14\frac{17}{}$ h., vizes laposok $79\frac{68}{}$ h., tiszai rétek $2247\frac{64}{100}$ hold. Földe részint homokos, részint gazdag fekete föld, nagy birkatenyésztéssel. Birja gr. Szapáry József.

Tasolya, magyar falu, Ungh v.-megyében, Jenkéhez $\frac{1}{4}$ órányira: 32 romai, 56 görög kath., 158 ref., 10 zsidó lak. F. u. Pribék, gr. Barkóczy, Mokcsay, s m. Ut. p. Ungvár.

Tasságfő, oláh falu, Bihar v.-megyében, hegyes vidéken, Váradhoz $1\frac{1}{4}$ mfd., 12 r. kath., 8 ref., 790 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Szántóföld 470, rét 470, erdő 1360 hold. Ezekből urbériség 700 hold. Földe agyagos, sok szilva, körte és vad gyümölcs. Van 2 pataka, egy tava, s egy barlangja, mellyből az olá-

Digitized by Google

hok máj. 5-kén (oláhok Sz. György napján) a csepegő követ összeszedik, s azt marhák hasmenése, s más nyavalyák ellen használják. Birják a b. Vay örökösök és Tokody István, Imre, Kajetán urak és Tokody Lotti k. a. Van itt egy régi vármaradvány is.

Taszár, magyar falu, Somogy vmegyében, a Kapos mellett, 531 kath., 9 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Sikeres buza. Bor, fa elég. F. u. a piáristák. Ut. p. Kaposvár.

Tazsár (Tesare), tót falu, Bars vmegyében, a Zsitva mellett: 651 kath. lak. Kath. paroch. templom. Sok gyümölcs és fa. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Verebély.

Tát, magyar falu, Esztergom v.-megyében, a Duna jobb partján, ut. p. Dorog és Nyergesujfalu közt a budabécsi országutban, rónaságon. Határa 1207 hold, mellyből beltelek 77, szántóföld 862, rét 41 h., legelő 104, szőlő 100, zsellérföld $12^3/_8$ hold. Szántóföldjei fekete homokosok, s igen szép kukoricát és gabonát teremnek. Urbéri egész telek 36. Lakja 650 kath. Van itt egy kis kath. templom, nagy vendégfogadó, jövedelmes malom a sárisápi patakon, téglaégető, uraságí és megyei magtár. Birja az esztergomi seminarium.

Tata, igen régi nevezetes magyar m. v., Komárom, az uj rendez szer. Esztergom vmegyében, Komáromtól délkelotfelé $1^9/_{16}$ Győrtől $3^9/_{16}$ Budapestől délnyugotnak $4^8/_{16}$ Neszmélytől délnek $^{15}/_{16}$ állomásnyira, az északi sarkemelkedés 47^0 38′ 44″ alatt. Utolsó postája Neszmély, hova az uradalom fiókpóstát tartván, a körülfekvő vidék levelezéseit is könnyiti. 15,290 holdra terjedő nagy határát körülveszik délről Kocs, nyugotról grébicsi puszta, Naszály és Szomód, északról Szomód, Ágostyán és Baj, keletről Puszta-Sz.-György, nagy és kis Tagyos. Erdeje nincs legelője kevés, réte a várostól északnyugotnak sok; határa általában kevés emelkedésekkel sik csupán a Naszály felé eső rész dombosabb, hol szőlőhegyek foglalnak helyet nagyobb kiterjedésben, másik kisebb szőlőhegye a felső-grébicsi határszélben lévén, ez igen jó bort terem. A város 3 részből áll: Tatából, Váraljából és Tóvárosból, mindenik külön tanáccsal lévén ellátva. Maga Tata egy különálló s több hajlatokat képező magasabban emelkedett dombon fekszik, alatta mindenfelé elterjedő márványréteg felett, többi részek alatta terülvén el. Legemelkedettebb pontja e dombnak a kalvária, az ugynevezett Sz. Jánoshegy, honnan észak és keletre keskeny rónán túl a Vértes erdő koszorús bérczei zárják a dél és nyugotnak végetlenig nyiló láthatárt. Kedves haza ez népének, mert áldott és kellemes, s a nép hite szerint is legszebb a megyében. Az egész határkiterjedésből Tatára esik 11,900, Váraljára 850, Tóvárosra 2540 hold. A tulajdonképeni Tata déli részét teszi a városnak, urbéri hely; közepe a Váralja, északi része Tóváros. A váraljaiak földesúri udvartelkeken lakó zsellérek, szolgálati tartozásaikat, jelenleg szerződés mellett pénzül váltják meg. Van itt uradalmi gazdaság, birka és szarvas marha tenyésztés, Tatában 2, Tóváros on 1 téglakemencze. Tatában darázskő — s a Sz. János hegy alatt kisebb rétegekben törő márványkőbánya, s márványkő-simitás és faragás, egy nagyszerű sör és pálinkaház, Tóváros on egy kisebb pálinkaház, mellyekben kemény élesztő is készittetik, melly különös jóságáról hires és Budára s Pestre is hordatik. Fő figyelmet érdemelnek Tatának vizei. Tata és Tóváros közt terül el a 600 holdnál többet magában foglaló, nyúgotról keletnek tojásdad kerekségű tatai nagy tó, mellynek

Digitized by Google

tengerfeletti állása 180 láb. E tó 1730-ik s következő években gr. Eszterházy József által épitett nagy töltés által nyerte mostani formáját. 1821-ben egy költséges és a tudomány ujabb szabálya szerint készitett fenékzugóval láttatván el, mellyen annak vizei egészen leereszthetnetvén, a tónak tökéletes kihalászása lehetővé tétetik. Ezen tó minden 3-ik évben halásztatván, ad 1000—1200 mázsa halat, leginkább pontyot, de csukát, kárászt, sügert, sőt czompót is. A tett próbák szerint szépen tenyésznek a tok és harcsa is; legutóbb 1847-ik évi decemb. 1-én halászta'ott ki. Ezen tónak nyugoti partján áll a vár. A tó keleti része, hol a gallai ér beleszakad, nádas rét, melly a baji határra is kiterjed. Ezen nagy tó veszi fel általában a vidék majd minden kisebb nagyobb vizeit. Legnevezetesebb forrása van azonban épen a vár tövében, hol emberkarnyi vastagságban buzog fel a kristály viz. Nevezetesek még az urasági angol kertben lévő források, mellyek a természettől ugy is regényes szépséggel megáldott kertet kristály vizökkel keresztül hasogatva, még kedvesebbé teszik. Fekszik pedig a kert a tóvárosi részen, a város északkeleti szomszédságában. A források egyike, melly emberderéknyi vastagságban lövelli melegen buzgó vizét ki, s melly az általa alakitott tavacskával a kert legregényesb részét teszi, néhány ölnyire mindjárt egy kétkerekü malom gépeit hozza mozgásba. A kert nevezetességeit szaporitják még a Cseketó, melly mintegy 30 holdnyi kiterjedésü s a kerti forrásokból veszi táplálékát, jelenleg mintegy 80—100 darabból álló hatlyú seregnek laktanyául szolgál, mellyek télre, midőn a Cseketó befagy, annak szomszédságában lévő melegforrásu tavacskába rakatnak át. Egyébiránt van még a kertben egy mesterséggel készült váromladék (ruina), fördőház, pokolnak nevezett grotta, melly mellett mesterséges sziklákon leeső zuhatagot képez a közel forrás vize. A határ Kocs felé eső részében vannak még több tavak; Szakálló, Tófenék, hármaskuti tó, melly ugyan most már leereszletvén, kaszálóul használtatik; mezei tó, városi tó, Grébics felé az asszonyló, melly nagyságára nézve a tatai határban mindjárt a nagy tó után következik. De nevezetesebbek ezeknél a Naszály felé eső rétségen buzgó, ugynevezett fényes források; itt van a hires fenéketlen tó is, melly ugyan alig foglal magában 40 □ ölet, mélysége azonban 9 öl, 2 láb, de kifolyása kevés. Az imént emlitett fényes források száma négy; azoknak mélysége figyelmet érdemlő, tekintve főképen azt, hogy a Duna szine felett nem nagy emelkedéssel, és igy nem nagy esettel biró sikon fakadnak. Van ezenfelül a fényes forrásoktól a naszályi malom felé egy, a fenéketlen tóhoz hasonló forrás is, mellynek mélysége 8 öl. Részint a nagy tónak, részint ezen imént emlitett forrásoknak szétömlő vizei, hajdan azon most emlitett sikot, Tatától egész a Dunáig ingoványos posványá alakitották, de a vizeket gr. Eszterházy József, a k. kincstárral, mint az almási határ akkori birtokosával egyetértve, 1747-ben a hires Mikovinyi mérnök által készitett 2000 ölnél hosszabb, most is Mikovinyi nevét viselő szárító, és egy másik fő-vizvezető csatorna által, ugy a fényes források vizeinek egy másik csatornán Naszály és az almási határban levő romai töltés felé vezetése által lecsapoltatvén, több ezer holdakat tett a tatai, tóvárosi, szomódi, naszályi és almási határokban mivelhetőkké, mellyek most szántóföldekül, legnagyobb részt azonban rétekül használtatnak. A kijelelt források, különösen az angol

Digitized by Google

kerti meleg források, mellyeknek hévsége télen nyáron 19—20° áll, és soha sem fagynak be, s Tóvárost cröxkel keresztül folyják, olly bőséget okoznak vizdolgában, miszerint bátran el lehet mondani, hogy nincs hazánknak olly vidéke, melly vizet igénylő gyáriparra alkalmatosabb volna, mint épen Tata, hozzájárulván még ehhez olcsó napszám, olcsó élelem, olcsó tüzelő, melly utóbbit a szomszéd helyeken levő szép erdőségek kiméletére, a természet kimeríthetlen kőszénrétegekkel is pótolta. Azonban a természet e dús ajándéka még aránylag gyéren van használva. Deszkametsző van Tóváros on 1, malom Tatában és Tóváros on 11, 33 kerékre, kalló pedig 8, 11 kerékre; van ezenkivül 1 fejér cserépedény és bőr-gyár.

Lakosainak száma: 12,581, ebből Tatára és Váraljára csik 7681 lélek, u. m. 4146 kath., 12 evang., 279 ref., és 72 zsidó. Tatán a kath. egyház keletkezésére nézve igen régi, azonban a sors viszontagságai miatt közbejött változatokon menvén át 1719-ben újolag alapittatott; anyakönyveit 1690-től vezeti. A főtemplomon kivül fenáll itt 1751 óta a kegyesszerzetiek temploma, 1821 óta a vár, a kastélybeli és a kalvária-hegyi kápolna. Ezen anyaegyházhoz tartoznak: Tóváros, Baj, alsó-felső Grébics, Billeg, Naszály, és Uj-malom. A ref. anyaegyház 1783-tól fogva fenn áll. Van a zsidóknak is synagógájok. A tóvárosi kath. egyházban a kapuczinusok végzik az egyházi szolgálatot; a ref. a tatai anyaegyházhoz kebeleztettek, s Tóváros on gyülekezetök s imaházuk nincs.

A lakosok Tatán és Váraljan magyarok, kevés megmagyarosodott némettel, Tóváros on: szinte magyarok kevés, jobbadán megmagyarosodott tótokkal és németekkel keverve. A tatai nép igen csinosan öltözködik, férfiai csaknem általában setétkék ruházatot viselnek; fényes gomb és zsinór azonban divattalan. Bunda ritkaság, ezt még parasztok közt is a szegényebbeknél rendesen ugyan szür, de még is gyakran köpönyeg váltja fel. Nők viseletében legfeltünőbb a setétszin s kivált az idősbek czifraságra kevésbé, inkább a becsre tekintenek. Fökötő csupán a fiatalabb kézmives nőknél látható, egyebek fejeiket fekete selyem kendővel fülök alatt kontyra csavarva, homlok bokorra kötik. Jelleme a népnek szelid, de magára büszke, többször gyanakodó, gyakran együgyü s ebből nem ritkán eredő hibája a szót nem tartás. Van Tatán urbéri tábla szerint 137 1/8 jobbágytelek, 217 telkes jobbágy, 278 urbéri házas, 117 házatlan zsellér. Váraljan 61 nemes-udvar-telki, Tóváros on pedig 433 urbéri haszonbérlő házas zsellér és 70 házatlan. Összesen Tatan és Váraljan 123 Tóváros on 32 nemes család.

Kézmivesek száma 1000-en felül megy, s ezek közül legtöbb lakik Tóváros on. Tatán van egy gyógyszertár, úgyszinte Váraljan; helyben van egy megyei s uradalmi orvos. Továbbá mind Tatán mind Tóváros on derék piacz, vasárus, posztós, füszeres, vegyes kereskedésből számos boltok. Van mindenik helyütt egy vendégfogadó s egy casinó. Tata hetivásárt kétszer tart: Szerdán és Szombaton, mellyet kivált a vidéki németség nagy számmal látogat. Ugyan e napokon Tóváros on kisebbszerü hetivásárok esnek. Országos vásárok: Husvét utáni első vasárnap, sz. háromság, János fővétele, és Imre herczeg heteiben esnek, mindig hétfőn barom, — kedden kirakóvásár tartatván. Tóvárosnak csak bucsúja van Porciunkula napkor aug. 2-kán.

Magának Tatának utczái rendet-

Digitized by Google

lenek, s kivált a félrébb csők, mondhatni szükek, ugyanezeken házai többnyire alacsonyak s nádasak; de főbb utczái s kivált piaczkörnyéke jeles, általában cserepes épületeket mutathat, s köztök egykettő emeletes is találkozik, Tóváros utczái sokkal rendesebbek, szélesek, házai mondhatni általában csinosak, kivált Bajnak és Szölősnek mondó piacz-utczáján; egyéb utczáin különösen szép tekintetet kölcsönöz az egésznek, hogy a házak általában csaknem mind tüzfalra s egy izléssel épitvék, melly tekintetet a számos kézmivesi czimerek is felette emelnek. Általában Tata városa csinját s élénkségét tekintve, ha a dunai mozgalmat s a vár nagyszerüségét elgondoljuk, Komáromnak utána nem áll, hanem tisztaságra azt meghaladván, hasonlít felső Magyarországon Beregszász, sőt Munkács, alsón Gyula, Szabadka csinjához s mozgalmához. Nevezetesebb épületei Tatának, az emelkedett helyen álló roppant kéttornyú kath. főtemplom, a kegyes szerzetiek szép izléssel épült derék emeletes zárdája, épen a nagytó déli partján legemelkedettebb helyen a városban, igen szép kilátással, nevezetes ennek udvarán egy kút, melly igen mélyen, vastag márványrétegen át, nagy mesterséggel furatott, — vize kimerithetlen bőségü, s jó italú; forrását a bajiKovácshegy aljában hiszik lenni. A várostól a tóparton az ugynevezett Vaskapu vezet le Váraljára. E közt a nagy-tó nyugoti partján van a nagy sörház s szeszgyár; ezzel átellenben a grófi emeletes kastély, két végein két kis toronnyal. A keleti kis torony egyszerüen butorozott erkélyében irta alá I-sö Ferencz a bécsi békekötést, s az akkori 3 szegletes kis asztal, világos kartonpamlag most is régi állapotában szemlélhetők. Lebb Tóváros felé van a vár, délről a nagytó, egyebütt pedig magos kőbástya alatt, mellynek belső részén a lövő rekeszek falai nagyobbrészt már ledüledeztek, széles sánez veszi körül, melly a nagy tóból zúgókon át vizzel megtölletvén, jelenleg halak tartalékhelyeül szolgál. E vár régi története nagyobb részt homályban fekszik. 1622—1655-ig több izben ism telt parancsok által, e vár Komárom vmegye által, Fejér és Pilis vmegyék segitségével megujittatni rendeltetett, és 100 lovasok tartására kötelezteteti. Budának elfoglalása után a Törökök kemény ostrom által e várnak is birtokába jutottak s azt lerontották; később ujlag megerősittetvén, Rákóczy Ferencz követői által foglaltatott el, mig nem 1707-ben a királyi katonák lerontván falait, azt visszavették; ezután megszünvén királyi vár lenni, a várossal együtt különböző időkben különböző családok birtokába került. 1815-ben a most is birtokos gr. Eszterházy Miklós ő excja által romjaiból kiemeltetvén, ismét használható állapotba helyeztetett, s jelenleg főbb épülete a várudvar közepén, az északi végén 3 emeletes széles csonkaternyú, egyéb részeiben két emeletes várkastély épületből áll, melly mióta 1832-ben a villám megütötte, villanyfogóval is ellátatott. Ebben van a családi levéltár, az uradalmi számvevői, számtartói és mérnöki irodák. A bástyák alatt van a tömlöcz, mellyben jelenleg az uradalmi rabok száma 22 férfi és 5 nő, kik rabdolgoztató intézetökben zsáknak való fonal készitésével s annak megszövésével foglalkoznak. Van továbbá a várban a kath. rabok számára egy kápolna, mellyben azoknak minden vasár- és ünnepnap mise mondatik, és hetenkint kétszer tanitás tartatik, egy e végre alapitott káplán által. A ref. vallást-követők számára a helybeli lelkész tartja időnkint az oktatást. Tóváros on nevezetes épület a kapucziusok emeletes

Digitized by Google

zárdája, s ehhez közel nagy térségen a különös gömbölü idomra épült s derék harangokat magába foglaló kőharangláb.

A kegyes-szerzetiek zárdáját gr. Eszterházy Miklós alapitotta 1764-ben. Az alapitvány 35,000 pft, melly szerződésileg eltörölhetlenül az urodalomnál lévén letéve, a szerzet évenkint ennek kamatját huzza; ezenkivül kap az urodalomtól évenkint 100 öl fát, 100 mérő búzát sat., a szerzeti közurodalmi pénztárból pedig 500 pfrtban részesül. Ugyanezen kegyes tanitórendiek nagyszerü csinos házában egy fő s aligazgató s 7 rendes tanitó felügyelése s közremunkálása alatt jól rendezett nevelő intézet is van 25—30 növendék számára. A növendékek a rendes iskolai tanulmány mellett a franczia és német nyelvben, rajzolás, zene, táncz, vivás, testgyakorlat és úszásban is nyernek oktatást. A rendes iskolatanitókat s rajzmestert kivéve, a többiek világiak, s a szerzettől különválva az intézet jövedelméből fizettetnek, melly az egyes növendékek által évenkint fizetett 320 pfnyi dijból áll. A növendékek élelmezése az elöljárókéval és tanitókéval közös, szállásuk a 7 rendes tanitó szobáihoz mellékelt ugyanannyi benyiló teremben van. Vannak ezenkivül mind Tatán, mind Tóváros on mindenik vallásfelekezetnek elemi oskolái.

A kórház néhány évekkel ezelőtt leégvén, helye most is üresen áll, s ujabb megalapitására tőke kezd gyüjtetni. A legközelebbi Miklós napnak, mellyet a birtokos gróf tiszteletére a helybeli urodalmi tisztség s úri rend néhány évek óta casinói gyülésében rendezett gyümölcskiállitással ünnepel, eredménye lett egy keletkező tatai gyümölcsmivelő-társaság, melly a Tatában különben is már több szép kertekben nagyobb kiterjedésben mivelt gyümölcstenyésztésnek még szebb jövőt igér.

Tata feje gr. Eszterházy Miklós egy vérhatalommal birt szép urodalmának, mellyhez Tatán kivül Naszály, Szomód, Tarján, Szaár, Bánhida, Szőlős, Sz. Miklós, Ágostyán. alsó, felső Galla, Kocs, Környe, Kecskéd, Dad helységek, alsó-felső Grébics, Billeg, Sz. György, Patár, Csákány, Sikvölgy, Körtvélyes, Kapberek, pusztták is tartoznak, sőt a gesztesi urodalom is innen igazgattatik.

Az itt és a vidékben kiásott régiségek bizonyitják, hogy hol most a vár és a város áll, a rómaiak idejében is város volt, mellynek neve azonban az eddig talált maradványokból ki nem vehető. Illy maradvány az angol kertben egy 9 láb magas, 3 láb széles, szép metszéssel készitett régi romai kőtábla.

Reichárd hires régiségbuvár vélekedése szerint az itteni nagy tavat hajdan lacus felixnek nevezték, a mellette fekvő várost pedig ad lacum felicem. IV-ik Bélának egy 1263-ban költ okleveléből kitetszik, hogy Tatának, mellyet Sz. István Deodat grófnak ajándékozott, az előtt más neve volt, s mostani nevét Sz. Istvántól vette. Hogy Deodat gróf itt Sz. Péter és Pál apostolokról nevezett apátságot alapitott a bendictinusok számára és Tatát azoknak hagyományozta, mellynek azonban sokáig birtokában nem voltak, az kitetszik IV. Sándor pápa IV. Bélához intézett 1260-ki leveléből. Később királyi vár és birtok lett s a kir. konyha jószágául szolgált; Zsigmond és Mátyás királyoknak kedves mulató helyök volt. A török pusztitások idejében sok ideig végbely volt, s hol a Török által bevétetett, hol attól visszafoglaltatott; mikor jött az 1699-ben Lászlóval mag nélkül kihalt Csáky grófok birtokába? arról itt adatok nem léteznek; 1695-ben már ugyan-

Digitized by Google

csak az említett gr. Csáky László adósságba keveredvén, peralku mellett 100 frtokban zálogczimen bocsátotta által bécsi lakos Baráth Ádámnak, megegyezését adván neki kir. jóváhagyás kérésére és szabad épitésre. Később azonban kir. adományképpen Krapff Ferencz József hadi tanácsnok és fia Krapff Ferencz József Gáspár csaszári asztalnok és austriai gubernialis tanácsos birtokába jutott.

1717-ben már b. Krapff Ferencz József részére történik ugyan itt végrehajtást igazitó parancs mellett becsü. s bizonyos alapitványi tartozásra nézve végrehajtás, melly alkalommal egyebek között két czigány 50 frtra becsültetett, és a nevezett alapitványi tartozásban végrehajtásba is foglaltatott.

1727-ben b. Krapff családtól a tatai birtokot a hozzátartozandó urodalommal együtt néhai országbiró gr. Eszterházy József megvette.

1746-ban gr. Eszterházy József e jószág vételét kir. adománylevéllel is megerősittette.

Még gr. Csáky tett Tatában 11 udvartelekkel érdemdijazást (inscriptiot) melly II. Leopold jóváhagyását is megnyerte. Ezen nemes udvar-telkek most is fennállanak.

Kis-Tata, magyar falu, Sopron vmegyében, a Rábaközön, Csornához délre 2 mfdnyire, 300 r. kath., 25 evang., 10 zsidó lak. Róna határa 700 holdnyi, s terem buzát, rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, burgonyát; sőt lóherét, luczernát és bükkönyt is. Urbériség $2^6/_8$ telek. Birják közbirtokosok.

Kis-Tata, puszta, Esztergom, vagy az uj rendezés szerint Komárom vmegyében, lásd Nána leirását.

Tataháza, magyar-bunyevácz falu, Bács vmegyében, Almáshoz 1, Szabadkához 3 mfd., 1400 kath. lak., és paroch. templommal. Első osztálybeli határa 1100 □ ölével 6919 hold, mellyből 65 telek után urbéri szántó 2250, rét 1564, legelő 2610, szőlő 333, urad. rét 10, mocsar 42, utak 110. A bajai urad. tartozik.

Tatárfalva, oláhul Totoreny, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez $^3/_4$ mfd, hegyes vidéken, 268 g. n. e. óhitű lak., anyatemplommal. Urb. szántó 130, rét 77, majorsági erdő 1003 hold. Birja a váradi görög püspök.

Tatárfalva, magyar falu, Szathmár vmegyében, a Szamos mellett, Szathmárhoz 2 mfdnyire, 15 r. kath., 350 ref., 7 zsidó lak., reform. anyatemplommal. Határát a Szamos vize járja. Sok gyümölcsösei, gazos erdeje van, és abroncsnak sok mogyoró szálat vág le. F. u. Ilosvay Franciska, Pongráczné, Décsey Ferencz, Menszáros stb.

Tatárvár, puszta, Somogy v.-megyében, Jankovich birja.

Tataros, oláhul Brusztur, oláh falu, Bihar vmegyében, a Lakságon, Váradhoz északkeletre $3^1/_2$ órányira, két hegy közti lapályos térségen, 8 kath., 840 n. e. óhitű lak., anyatemplommal. Határa 5000 hold, mellyből urb. szántó 216 h., rét 72, legelő 310 h., majorsági szántó 1432, rét 1068, erdő 1228, csere 634, szőlő 40 hold. Földe agyagos és forrásos; szilvája, s más szelid és vadgyümölcse bőséggel, a tengeri vetéseket a közellevő Rézhegyi erdőkben tanyázó vadsertésektől s más nagy vadaktól alig lehet megőrzeni. Hegyeiben nagy kőszénrétegek találtatnak, s ugyan itt van egy kitünő jóságu asphaltbánya, mellyért 3000 vft. haszonbér fizettetik. Vize a Gyepes, melly pisztrangot, rákot szolgáltat. Birják b. Huszár Károly és Lajos.

Tátika, erdős puszta, Zala v.-megyében, Szántó és Vindornya'ak közt, egy régi vár romjaival, melly

Digitized by Google

egy sziklás hegycsucsra épült, s Kisfaludy Sándor remek regéiből országszerte ismeretes lett.

Tátom, puszta, Somogy vmegyében, 23 kath. lak.

Taucha, német falu, Vas vmegyében, 12 kath., 210 evang. lak., és oskolával. A borostyánkői urad. tartozik. Ut. p. Kőszeg.

Taucha, német falu, Vas vmegyében, 35 kath., 304 evang. lak F. u. gr. Batthyáni Lajos zártömege s a dobrai urad. tartozik.

Tautz, oláh falu, Arad vmegyében, két hegy közé szorított völgyben. Magyaráthoz keletre 3 órányira, 15 kath., 4 zsidó, 1910 n. e. óhitü lak., s anyatemplom mal. Határa 18075 hold, mellyből szántóföld 2906 h., rét 1395 h., legelő 3944 h., falu tekvése az uraságok gyümölcsöseivel együtt 821 h., szőlő 9 h., erdő 9000 hold. Ezekből majorsági szántóföld 1772 h., rét 909 h., szőlő 9 h., erdő 9000 h. Fejér agyagos földje középszerü, de a gyümölcsöt nagyon szereti, s azért a lakosok főleg a gyümölcstermesztést és fakereskedést üzik. Vizei a Csiger és a Tyimer patak. Határában 3 régi vár omladékai láthatók. Végre itt a vasércz igen gazdagon találtatik, s már ásatik is. Birják: Kovács Ágoston, s testvére Károly, és Kiss József özvegye.

Tázlár, puszta, Pest-Solt vmegyében, Kis-Körös mellett. Két részre oszlik, u. m. alsó és felső Tázlárra. Együtt kiterjed 13990 holdra, mellyből szántóföld 2700 h., kaszálló 2100 h., homokos erdő 2800 h., mocsár 75, turján 40, futó homok 460 h., legelő, melly szinte homokos 5815 hold. Az egész határ kisebb nagyobb részben homok. Birja a Vattay család. Lásd Kis-Körös.

Tavarna, tót falu, Zemplén vmegyében, Matyasocz fil. az Ondava mellett: 382 romai, 58 g. kath. lak. Kastély, 744 hold szántóföld, 514 h. szántóalölddel, malommal. F. u. Szirmay. Ut. p. Vecse.

Tavarnok, tót falu, Nyitra v.-megyében, N. Tapolcsán mellett. Számlál 381 kath., 2 zsidó lak. — Ékesiti az uraság szép kastélya és kerte. Földjei jók; réte legelője elég, erdeje nagy. Szép uraságí tehenészet. F. u. gr. Erdődy Józsefnő.

Tebe, puszta, Borsod vármegyében, a diósgyőri határban, hegyes erdőség.

Tétső, magyar-orosz m. v., Máramaros vmegyében, egy termékeny térségen, a Husztról Szigetre vezető országutban, a Tisza mellett, Szigethez 3 mfdnyire: 164 r. kath., 533 g. kath., 1108 ref., 2 evang., 9 zsidó lak., romai és görög kath., reform. anyaszentegyházakkal. Földje kevés buzát, többnyire tengerit, rozsot, árpát, és zabot terem; szénája igen sok, bikkes erdeje szép. F. u. a korona. Mintegy 1¼ órányi távolságra fekszik Ferenczvölgye üveghuta, 219 r. kath., 38 g. kath. lak. Postája helyben. E város a koronai birtokhoz tartozik.

Tedej, puszta, Szabolcs vmegyében, Szentmihályhoz délre; 7 ref. lak. F. u. a kamara és Nánás városa.

Teés, puszta, Csongrád vmegyében a Körös vize mellett, Szenteshez 1½ óra.

Tegenye, orosz-tót falu, Ungh vmegyében, Palóczhoz ½ órányira, 84 romai, 152 g. kath., 10 ref., 24 zsidó lak. F. u. Horváth, gr. Barkóczy, Szmrcsányi s m. Ut. p. Ungvár.

Téglás, puszta, Szathmár vmegyében, gr. Károlyi családé, Ömböly mellett.

Téglás, magyar m. v., Szabolcs vmegyében, Debreczenhez északra 2 mfdnyire: 72 romai, 18 g. kath., 36 evang., 1694 ref., 42 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Ékesiti az uraság

Digitized by Google

szép kastélya, és pompás angol kertje, melly legszebb e megyében. Határa nagy részt homokos, de rozsot, káposztát, dinnyét, tengerit bőven terem. Erdeje s $21^6/_8$ első-osztálybeli egész telke van. F. u. Bekk Pál k. tanácsos özvegye.

Tegye, puszta, Veszprém vmegyében, Noszlop falu, Kis és Nagy-Bogdány puszták szomszédságában.

Telhány, Czahanowce tót falu, Sáros vmegyében, a Hernád mellett, Kassához $^3/_4$ mfd. 886 kath. lak., paroch. templommal. Szőlőhegye van, melly egyetlenegy az egész megyében. Erdő. F. u. Kassa városa. Mint halljuk az uj rendezés szerint Abauj megyéhez c atoltatnék, s igy nem volna többé Sárosnak szőlőhegye.

Telma, orosz-tót falu, Zemplén vmegyében, Parnó fil. 114 romai, 269 g. kath., 33 evang., 11 ref., 13 zsidó lak. Gör. anyaszentegyház, 492 hold szántóföld. Erdő. F. u. gr. Barkóczy. Ut. p. Vecse.

Tejed, (Elő, Ledér, Ollé), 3 egymáshoz közel fekvő m. falu, Poson vmegyében, Szerdahely mellett. Az első 253 kath., 11 ref., 64 zsidó; a második 202 kath., 11 zsidó. A harmadik 105 kath. lak. F. u. nemesek. Ut. p. Somorja.

Tejfalu, (Milchdorf), magyar falu, Poson vmegyében, ut. p. Somorjához félfertálynyira. Lakják 525 kath., 15 ref., 329 zsidók, kik számos korcsmákat, mészárszékeket, boltokat tartanak, s nem megvetendő kereskedést üznek; synagogájok is van. Határa jó buzát terem, juha sok, erdeje bőven a Duna szigeteiben. F. u. Lieszkovszky, Krascsenics, és más számos közbirtokosok.

Teke, puszta, Győr vmegyében Móriczhida mellett, 21 kath. lak, szép rétekkel, pagonyokkal.

Tekeháza, magyar-orosz falu, Ugocsa vmegyében, a Tisza mellett: 5 romai, 300 g. kath., 256 ref., 10 zsidó lak., ref. és g. kath. anya templommal. Porhanyós földje szerfelett termékeny, de áradásoktól szenved. Gyümölcsösei gazdagon teremnek, különösen sok diója van. A nyalábi uradalomhoz tartozik. Ut. p. N. Szőllős.

Tekenye, magyar falu, Zala v.-megyében, 728 kath. lak., derék erdővel. F. u. többen. Ut. p. Sümeg.

Tekenyős, puszta, Nyitra v.-megyében, Nyitra filial., 16 kath. lak.

Tekeres, német falu, Baranya vmegyében, hegyek közt, ut. p. Pécs. Határa 751 hold, mellyből urbéri beltelek 8, szántó 357, rét 87, legelő 60, szőlő 37, urasági erdő 200. Lakja 150 r. kath. Birja a pécsi seminarium.

Tékes, magyar-német falu, Baranya vmegyében, dombos vidéken, ut. p. Pécstől északra, 288 magyar kath., 266 német ágostai lak. Határa 2082 hold, mellyből urbéri beltelek 76, szántó 492, rét 168, legelő 30, szőlő 81, urasági beltelek 2, szántó 33, erdő 1200 hold. Birja h. Esterházy.

Telek, oláh falu, Bihar vgyében, egy hegytetőn, Belényeshez $1^1/_2$ mfd, 162 n. e. óhitű lak., s anyatemplommal. Urb. szántó 160, rét 100, legelő 90, urasági erdő 350 hold. Birja a váradi görög püspök.

Telek, puszta, Szabolcs vmegyében, Ibrányhoz tartozik, 1000 h. szántóföldde l és 500 hold kaszállóval. Földje termékeny fekete homok. Van rajta 3 tanya, s birják Ibrányi Ferencz, Lajos és Zsigmond.

Felső-Telek, puszta, Heves és Külső Szolnok egyesült vmegyékben, Erdőtelekhez $^1/_2$ órányira: 124 kath., 15 ref, 4 evang., 9 zsidó lak. F. u. Sághy nemzetség, Plathy Imre, Szemere Pál, Fáy Sámuel, Gyulay László, Liptay Zsigmond, Kürthy árvák, Csoma Zsigmondné, Végh

Digitized by Google

Antal, és Károly. Utolsó posta Kápolna.

Mező-Telegd, magy.m.v. Bihar v., a Sebes Körös mellett, Váradhoz 2 mfdnyire, a kolosvári országutban, regényes vidéken, 235 k., 1018 ref., 239 n. e. óhitü, 200 zsidó lak., kath., ref., óhitü anyaszentegyházakkal, synagógával, több csinos uri lakházzal, postahivatallal. Határa 4800 hold, s annak nagy részét hires bort termő szőlőhegye foglalja el; szántóföldje 1600 hold, fekete agyag v. homok kavicsos, a minthogy a Körös itt sok kavicsos haszontalan térséget csinált, lakosai sok cserépedényt készitnek; Urb. telek csak 32/ volna. Birják: Haller és Kornis grófok, b. Dessewffy, Miskolczy, Fráter, Sulyok, Haraszty. Várady, Szlávy, b. Rudnyánszky, Jakabfy, Lászlóffy, Karácsonyi.

Ó-Telek, magyar falu, Torontál vmegyében, a párdányi uradalomban, 492 kath., 4 óhitü lak., kik contractualisták. F. u. gr. Buttler János örök.

Telekes, magyar falu, Vas v.-megyében, közel Zala vgyéhez, 384 kath., 8 zsidó lak. Szép erdő, sok legelő. F. u. Ebergényi, Dereskey, s m. t. Ut. p. Vasvár.

Alsó-Telekes, tót-magyar falu, Borsod vmegyében, hegyek között, szük völgyben, Szendrőtől délnyugotnak $^6/_{16}$ állomásra, Szendrő, Szuhogy, Rudóbánya, F. Telekes szomszédságában., 1389 hold határkiterjedéssel, mellyből 33 h. belsőség, 399 h. szántóföld, 134 h. rét, 23 h. szőlő, 778 h. erdő, 22 h. használatlan. Urbériség 8 telek. A határ negyedik osztályu. Lakház van 57, lakos 265, ebből 241 r. kath., Szuhogyhoz csatolt leányegyházzal, 14 g. kath., 3 ref., 7 zsidó. Választó volt 1848-ban 26, u. m. 25 ingatlan birtok 1 értelmiség jogon. Birtokosok Okolicsányi, Csernyus, Kieszling, Jakabházy, Pándák, Matuz családok.

Felső-Telekes, tót falu, Borsod vmegyében, Borsod, Gömör és Torna megyék határa összejövetelénél hegyek közt, Alsó-Telekestől $^1/_{16}$ állomásra. Mártonyi, Alsó-Telekes, Rudóbánya helységek s Gömör és Torna megyék határaitól környékezve. Határkiterjedése 1912 h., ebből 24 h. belsőség, 456 h. szántóföld, 395 h. rét, 1019 h. erdő, 18 h. használatlan urbériség, 8 negyedik osztályu telek. Lakház van 55, lakos 313, ebből 268 r. kath. Szuhogyhoz tartozó leányegyházzal, 39 gör. kath., 6 zsidó. F. u. gr. Csáky.

Teleki, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Boldoghoz tartozik, s számlál 1772 holdat, mellyből 386 h. rét, 1300 h. szántóföld, 86 hold legelő és kert.

Kerekes-Teleki, magyar falu, Veszprém vmegyében, ut. p. Kis-Bér. Kerekesnek hivják azért, mert 1453. Idétlen László Kerekes Pál tatai hadnagynak adta. Régen Dolosdnak hivták, és ezt mint a királyi szakácsok földjét 1276 Kun László király Bana Salamonnak és Ambrusnak ajándékozta. E helység hetivásárt is tart.

Teleki, magyar falu, Somogy vmegyében, 122 kath., 358 ref., 6 zsidó lak., kath. és ref. fiókszentegyházakkal, szőlőhegygyel. F. u. a tihanyi apátság. Ut. p. Szemes.

Kis-Telep, lásd Kétfél.

Telepocz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Papina fil., 21 romai, 570 g. kath., 10 zsidó lak., görög anyaszentegyházzal, 752 h. szántóföldel. F. u. Vandernath. Ut. p. Nagy-Mihály.

Telgard (Thiergarten), orosz falu, Gömör és Kis-Honth egyesült v.-megyékben, a Király hegye alatt.; zordon, hegyes vidéken: 59 romai, 1216 g. kath. lak. Görög kath. anyaszentegyház, Savanyuviz források.

Digitized by Google

Határa csaknem egyedül zabot terem; de a magas Királyhegye ide tartozván, szarvasmarhát, különösen pedig juhot sokat tarthat, s ennek teje fő tápláléka a népnek; faeszközöket is készit. A Garan vize itten veszi eredetét. F. u. h. Coburg. Ut. p. Rosnyó.

Telkesd, oláh falu, Bihar vmegyében, hegyes, erdős vidéken, ut. posta Telegd $^3/_4$ mfd, 410 n. c. óhitű lak., anyatemplommal. Szántó 400, rét 300, cserés bokros legelő 500, erdő, melly egyedül majorsági 500 hold. Sovány agyagos földe tengerit rozsot terem. Birják gr. Kornis Károly, özv. gr. Haller Lászlóné, özv. Dessewffy, Ignáczné és Nemes Ádámné assz.

Telki, német falu, egy hegyen, Pest-Pilis vmegyében, Budához keletre 2 mfd. 183 kath. lak. Erdeje, szőlője van; legelője csekély; vizet alulról hordanak a lakosok. Birja a telki apát.

Telki, puszta, Nógrád vmegyében, 13 kath. lak, Pilis fil.

Telkibánya, magyar falu, Abauj vmegyében, Gönczhöz keletre $1^1/_4$ mfdnyire: 123 kath., 30 evang., 1034 ref., 5 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Ezen helység sokban hasonlit egy schveiczi havasok közt fekvő faluhoz, mivel házai 8—10 öl magas sziklákon vannak épitve. Fő gazdagsága roppant erdejében, arany, ezüst, vas bányáiban áll, melly aranybányái Rákóczy Ferencz idejében gazdagok voltak, de később az üregek beomolván: csak az ujabb időkben kezdettek ismét aranyra dolgozni s nem megvetendő sikerrel. Van itt továbbá egy vasas ásványos viz és fördő-intézet elegendő alkalmakkal ellátva, 2 érczzuzó-ház, vendégfogadó, vizimalom, fürészmalom. F. u. hg Bretzenheim. Ut. p. Hidas-Németi.

Telnegye, puszta, Bihar vmegyében, Kislaka mellett, a váradi deák püspök béli uradalmában, sovány és bokros szántóföldekkel. Szép darab erdeje van.

Temerest, oláh falu, Krassó vmegyében, Facsethez $^1/_2$ órányira: 8 kath., 899 óhitű lak., s anyatemplommal. Birja a kamara.

Temerin, magyar m. v. alsó Bács vmegyében, saját postahivatallal és váltással Ujvidék és Ó-Becse közt, 6500 lak., kik többnyire katholikusok, s Pest vmegyéből és a Jászságból szállittattak ide. Van itt derék paroch. templom, urasági kastély és kert, vendégfogadó. A helységet az almási mocsár ketté szakitja, s az $184^8/_9$ forradalomban a szerbek felgyujtották. Első osztálybeli gazdag határa 1100 □ ölével, 27234 hold, mellyből $309^4/_8$ telek után urbéri szántó 10032, rét 7478, legelő 4240, uradalmi szántó és rét 4550, mocsár 500, utak 434 hold. Birja gr. Széchen család.

Temes, tót falu, Nyitra vmegyében, Csávoj filial. 238 kath. lak. F. u. b. Hellenbach örök.

Temesest, oláh falu, Arad v.-megyében, Soborsinhoz északra $1^1/_4$ mfd., egy Trojántól lenyuló terjedtebb völgyben, 183 n. c. óhitű lak. Van itt 8 urb. telek, 462 h. kősziklás sovány legelő, 44 h. urasági liget, 1403 h. tölgyerdő, 919 hold bikkerdő. Földje rosz, s a kősziklás hegyek oldalán irtott szántóföldek gabona termesztésre alkalmatlanok; az állattenyésztés is silány. Birja báró Forray Iván.

Temesvár, királyi város, Temes vmegyében, s fővárosa a mostani szerb vajdaságnak és temesi bánságnak, Szegedhez keletre 13, Pesthez 37 mfd távolságra, lapályos vidéken, mellynél fogva levegője nem a legjobb, s a lázok nagyon uralkodnak. Különben egy vala a legcsinosabb s legszebb városaink közül, de az 1849-ki ostrom alkalmával igen sokat szenvedett. Áll t. i. Temesvár magából a

Digitized by Google

belvárosból, egy várból és külvárosokból. A vár és belváros körüskörül kőfallal és erős sánczokkal van bekeritve, minélfogva az osztrák birodalom első rangu erősségei közé sorozlatik. Külvárosai közt legszebb a Józsefváros. Itt megy el a Bege hajózható csatornája, melly a város kereskedését igen előmozditja; sőt az ivóviz is ebből vezettetett csöveken át a városba, de az ostrom óta, a midőn a Begében épen semmi viz nem volt, elfogván azt a magyarok, vizet csak kutakból isznak, s a nagy csatornai közönséges kut romokban hever. Temesvár székhelye a szerb vajdaság és temesi bánság polgári és katonai főkormányainak, a fő felebbviteli és megyei törvényszéknek, egy kincstári igazgatóságnak, főpostahivatalnak, a csanádi romai kath. püspöknek, káptalannak és seminariumnak; a temesvári n. e. óhitü püspöknek. Van itt továbbá kath. lyceum és gymnasium, polgári és példány iskola, szinház, só, harminczad hivatal, takarékpénztár, stb. Kórházai közül az irgalmas barátoké különösen kiemelendő. Népessége a városnak 1848-ban 19,081 lélek volt, de a háboru súlya miatt jelenleg hihetően kevesebb. Legtöbben vannak köztök romai katholikusok, aztán n. e. óhitüek; de az itt egyesült reformatusok és ágostaiak összesen csak 600 före mennek; s a héberek is majd megközelitik e számot. Nyelvet illetőleg németek, szerbek, oláhok, magyarok. Mindenik hitfelekezetnek helyben van papja és temploma. A kézmüvesség és kereskedés itt igen virágzó; a Begén levő malmok hires lisztet őrölnek; van egy bőr, stearingyertya, szivar és vegytani termékgyár (ez utóbbi Mehalán), több posztós és timár. Fő kereskedési czikkek a gabona, liszt, szilvapálinka, méz, viasz, gyapju, nyersbőr, szarvasmarha és sertés. — Temesvár I. Károly idejében már nevezetes város volt. 1413. Hunyady János várat épittete, s azt jól megerősité. Kinisi Pál mint temesi bán és parancsnok itt lakott; Dózsa György pedig a fellázadt parasztok vezére 1514-ben ugyan itt Báthori István és Zápolya János által megveretvén, borzasztó kinzásokkal végeztetett ki. A törökök 1552-ben Losonczy várkapitánytól a várat capitulatio erejénél fogva elfoglalván, magukat benne annyira megfészkelték, hogy csak 1716-ban vehette azt vissza Eugen herczeg igen elszánt és kemény ostrom után. Végre az 184⁸/₉-ki magyar forradalomban, kivált utoljára a magyar seregek által igen komolyan ostromoltatott, s már csak nem kénytelen vala magát feladni, midőn aug. 9-kén *b.* Haynau osztrák fővezér osztrák és orosz seregekkel a magyarokat közel Temesvárhoz megtámadta, s igen véres ütközet után megvervén, a várat is felszabaditá.

Kis és Nagy-Tengelicz, 2 puszta, Tolna vmegyében, szép uri lakokkal és gazdasági épületekkel, s igen jeles birka tenyésztéssel. F. u. Nagy-Tengelicznek ½ Csapó Dánielnő, ½ Gindly. Kis Tengelicz felét ismét gr. Zichy, felét Bezerédy István birják. Ut. p. Paks.

Tengerfalu, magyar falu, Abanj vmegyében, Detekhez ¼ órányira: 71 r. kath., 38 g. kath., 60 evang., 11 ref. lak. F. u. többen. Ut. p. Forró.

Tengerin, magyar falu, Baranya vmegyében, dombos fekvéssel, ut. p. Siklós. Határa 674 hold, mellyből urbéri szántó 312, rét 156, közös legelő 90; majorsági erdő 116 hold. Lakja 232 kath. F. u. gr. Batthyáni Gusztáv.

Tengőd, magyar falu, Tolna v.-megyében, Ireghez ½ óra, 379 kath., 1427 ref. lak., ref. anya; kathol. fiók

Digitized by Google

szentegyházakkal. Van gazdag buza termő határa, sok bora és gyümölcse. F. u. b. Eszterházy. Ut. p. Siófok.

Tenk, puszta, Heves vmegyében, Erdőtelek és Átány közt: 424 kath., 38 ref., 4 zsidó lak. Határa a szárazbőihez hasonló. F. u. Fáy Sámuelné, Csoma Zsigmondné, Sós Sámuelné, Szerelem, Gyulay László, Liptay Zsigmond, Kürthy árvák, Papszász, György, Kazinczy András, Bárczy Györgyné, Okolicsányi Péter, Végh Károly és Antal.

Tenke, oláhul Tyinka, magyar falu, a Fekete-Körös partján felemelkedett dombon, Bihar vmegyében, igen gyönyörű vidéken, a Váradról Bélbe vezető országutban, Váradhoz, melly utolsó postája, 3¼ mfdnyire, 238 r. kath., 1316 ref., 80 n. e. óhitű lak., egy szép kathol. anyatemplommal, s gazdagon dotált plebániával, és ref. szentegyházzal, vendégfogadóval. Határa 3000 h., mellyből 1000 h. szántó, 600 h. rét, s ez mind urbériség; erdeje felette szép s 1400 holdra terjed; ez majorság. Dombosabb földjei nagy javitást kivánnak; kövér rétjeit a Fekete-Körös rongálja; lakosai szép marhákat, sertéseket tartanak, különféle faeszközöket készitnek, s a Fekete-Körösön levő malmaikból sok hasznot huznak, mellyekben a tenkei és bélfenyéri plébániáknak, ugy a tenkei templomnak szombati vámja van. Találtatik itt egy savanyuviz forrás, melly csak nem rég ismertetett meg, kisszerű fördőházzal, a Körösön derék hid, innen pedig Bélfenyérig ¼ mfdre 13 hiddal felkészült kavicsolt töltés viszen az árvizek által rongált szép réteken keresztül. Birja a váradi deák püspök, s a váradi urad. tartozik.

Tény, Kis és Öreg Tény, puszták, Kalocsa határában Pest-Solt v.ben.

Tényő, magyar falu, Győr vmegyében, 792 kath., 300 evang. 7 ref., 7 zsidó lak., kath. anya., evang. fiók szentegyházzal. A szőlőhegyen lakik 983 kath., 11 evang. Bora sok. F. u. a szentmártoni fő apát. Ut. p. Győr.

Tenyő, gazdag puszta, Heves vmegyében, Törökszentmiklós mellett, 15,000 hold határral, ménessel, virágzó birka- és szarvasmarha tenyésztéssel. Birja az Almásy nemzetség osztatlanul. Földe részint gazdag feketeföld, részint szikes és mocsáros rétföld. Burgonyán kivül mindent megterem; erős dohányt, repczét, s az egész puszta haszonbérlőknek szokott kiadatni. Folyóvize a Tisza, melly itt sok mocsárokat csinál, s van benne egy kis sziget is. Lakja a pusztát 126 magyar ember.

Tépe, magyar falu, Bihar vmegyében, Derecske mellett, 1075 lak., kik csaknem mindnyájan reformatusok, helybeli pappal. Határa 6000 h., mellyből szántóföld 1650 h., rét 1255 h., szőlő 30 h., állóviz 1500 h., folyóviz 200 h., a helység fekvése 300 h., legelő 1065 hold; erdeje nincs. Ebből majorsági szántóföld 550 h., kaszálló 700 hold. Fekete földe első osztálybeli, s terem buzát, árpát, zabot, tengerit. Határán folyik a Kék-Kálló vize. Birja a váradi deák nagy prépost, kinek itt emeletes és tornyos kastélya van.

Tepély, puszta, Heves vmegyében, Besenyőhöz tartozik.

Tepke, puszta, Nógrád vmegyében, a Zagyva mellett s Pásztó szomszédságában 1900 hold határral. Rétjei igen jók. Nagy juhtenyésztés. Többen birják.

Tepla, tót falu, Bars vmegyében, Selmecz és Szkleno közt: 265 kath. lak. Kath. paroch. templom. F. u. a kamara.

Tepla, tót m. v. Liptó vmegyében, 609 kath., 5 evang. lak. Kath. paroch. templom. Fekszik közel a Vágh vizéhez; termékeny földje a buzát is

Digitized by Google

megtermi; országos vásárokat tart. Vizimalmok. Kastély és kert. F. u. Dvornikovics nemzetség, s feje egy uradalomnak. Savanyu vize is van. Ul. p. Rosenberg.

Tepla (Vágh-), tót falu, Trencsén vgyében, a Vágh bal partján, 481 kath., 10 zsidó lak. Kicsiny de termékeny határral. F. u. b. Balassa, gr. Szapáry.

Tepla, tót falu, Trencsén vgyében, a Vágh bal partján, Trencséntől északra $1\frac{1}{2}$ óra, a szilézíai országutban. Számlál 1074 kath., 5 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Vendégfogadó. Tágas és termékeny határ. F. u. a dubniczai urad.

Teple, puszta, Nógrád vgyében, Pásztó, Csontfalva, Kozárd és Szőllős határai közt, juhászlakkal, aprós erdőséggel körülvett temetővel. Birja az Almásy család.

Teplicz, tót m. v. Szepes vgyében, egy szép és termékeny térségen, a Poprád jobb partján: 1041 kath., 19 evang. lak., kik hajdan németek és evangelikusok voltak. Van kath. par. temploma, papirosmalma, melly 1613. állitatott s igy legelőször hazánkban. Határa nem nagy, de termékeny, különösen sok és hires káposztát terem; erdeje egy a legjobb karban tartottak közül Szepesben. F. u. a szepesi püspök s a schavniki uradalomhoz tartozik Régenten Lőcséhez tartozott, mely 1569-ben vette zálogba.

Teplicz, (Teplicza), tót m. v. Trencsén vgyében, 3 fertálynyira Zsolnától: 899 kath., és 7 zsidó lak. Ékesiti az uraság kastélya 1 kápolnával együtt, mellyben nyugosznak Bosnyák Sophia, Vesselényi Ferenczné dor jótéteményeiről hires, és 1644-ik ben meghalálozott hitvesének hamvai. Továbbá van itten kath. paroch. templom, és még 3 kápolna. Földe a Vágh mellett termékeny, fája elég, rétjei igen jók, lakosai ezen kivül vászon szövésből, kézi mesterségekből és pálinka-főzésből táplálják magokat. Papiros-malma meglehetős papirost készit. Vásárjai nem nevezetesek. Posztó-gyára elenyészett. F. u. Sina György.

Teplicz, tót f. Trencsén vgyéb., Trencséntől észak-keletre $1\frac{1}{2}$ órányira, a Teplicz vize völgyében. A helység 82 csinos házban, 504 kath., 5 zsidó lak. számlál. Hiressé teszi ezen helységet az ő régi, s foganatjára nézve egy az elsők közül való meleg kénköves-forrása, melly közönségesen trencséni fürdők neve alatt esmeretes. A viznek alkotó részei: elszálló kénköves szesz, konyhasó, szénsavany, natrum, mészföld. Természeti melegsége illy arányban van: az urak fürdője $30\frac{1}{4}$; a polgárok fürdője $29\frac{1}{3}$ az ujfürdő $30\frac{1}{2}$ a zsidók fürdője $28\frac{3}{4}$; a szegények fürdője $28\frac{1}{2}$; a hideg fürdő $28\frac{1}{2}$ és a Brünnel melyből csupán isznak 32 fok Reaumur szerint. Haszna leginkább kitünik a köszvényben, tagok-zsibbadásában, csúzos bajokban, sebek meggyogyitásában. A fürdés közönségesen együtt történik, még pedig ezelőtt a gr. Illésházy bőkezüségéből mindig ingyen eshetett meg. Fürdőhöz tartózó épületek bőven vannak kávéházzal, tánczteremmel, ebédlő szobával sat. együtt. A kik ezen kivül a természet szépségeitől nem idegenek, azok a Tepla patakjától keresztül hasitott s két felől kösziklákkal, erdőkkel bekerített felséges teplai völgyben egész gyönyörüséggel sétálhatnak. A fürdő s a helység mostani birtokosa Sina.

Teplicska, puszta. Honth. v., Kormos fit., 30 kath., 4 evang. lak.

Teplicska, tót f., Liptó vgyéb. Szepes szélén a Kárpátok közt; 1216 kath., 5 evang. lak. Kath. paroch. templom. Roppant erdőség. Földje csak zabot terem.

Terbeléd, magyar f. Nógrád v.,

Digitized by Google

333 kath., 11 evang. lak. Földe közepszerü, rétje jobb. F. u. Beniczky, Jakabfalvay, Plachy. Ut. p. Losoncz.

Terbegecz, (Terbussovcze), magy. falu, Honth vgyében, 190 kath., 120 evang. lak., kik közt számos nemesek vannak. F. u. többen.

Puszta-Tercs, puszta. Nógrád vgyében, Karancs-Ságh fil., 144 kath., 11 evang. lak. F. u. Ruttkay, Tercsy, Szilassy s m. t.

Terchova, népes tót falu, Trencsén vgyében, az Árva megyei határ szélhez közel: 4133 kath., 21 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Van nevezetes juh, és tehén tartása; papiros malma; mész-égető kemenczéje, és igen nagy fenyves erdeje. Nevezetes itten a Ratna nevü völgy, melly mindenfelöl iszonyu kösziklákkal vétetik körül, s csak a helység felöl nyulik belőle egy keskeny kijárás. F. u. gr. Nyáry. Ut. p. Zsolna.

Terebes, oláh falu, Bihar v., Margitához délre $\frac{1}{4}$ mfd., 10 ref., 200 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Szántó földjei meglehetős termékenyek; tölgyes erdeje derék; sok szilvája, gyümölcse, és 20 urbéri telke van. Birják a Fráter és Baranyi családok.

Rákos-Terebes, oláh falu, Szathmár vgyében, Béltekhez délre $1\frac{1}{8}$ órányira: 4 romai, 733 g. kath., 6 zsidó lak., g. kath., anyatemplommal. Határa hegyes, sovány; 2 patakja a helységet gyakran elönti. Erdeje ritkás. F. u. gr. Károlyi ház.

Tőke-Terebes, orosz-tót m. v., Zemplén vgyében, egy kies, tágas völgyben, Ujhelyhez északra $3\frac{1}{2}$ mfdnyire: 1239 romai, 1852 görög kath., 9 evang., 16 ref., 77 zsidó lak. Romai és görög kath. plebánia s szentegyház. Szép emeletes kastély. Sok urasági gazdasági épület; lovas kaszárnya, melly hajdan sz. Páll szerzetesek (Perényi Imre nádor alapitotta) zárdája volt; vadas és fáczános kert. Szép erdő. Az uraság kertjében régi várának romja most is látható. Határa a városnak igen tágas, s csak szántóföldje 3215 holdra terjed, rétje, legelője nem sok. Paris helysége Terebessel összefügg s nevét vette hasonló nevü várától, mellyet bizonyos Paris nevü nemzetség épitett. A vár már 1254-ben fenállott. Birtokosai valának 1330 Drugeth Vilmos, szepesi és ujvári gróf; majd 1378. Perényi István; 1567 után ismét a Drugethek birták; de a férfiág Bálintban a corbaviai püspökben kihalván, Drugeth Zsigmondné 1692 királyi adományt nyere a leány ágra is, és igy a gr. Csáky és Vandernath nemzetségekre szállott. Mostani birtokosa gr. Andrásy Károlyné. Egyébiránt a vár több izben ostromoltatott. Igy 1625 Bethlen Gábor, 1676 a császáriak, 1684 Tököly Imre ostromolták, s az utobbinak seregei felgyujtván, elrontották, s többé fel sem is épüle.

Tőke-Terebes, német - oláh falu, Szathmár vgyében, mind Szathmártól, mind Nagy-Károlytól egy postaállásra, 560 r. kath., 510 g. kath. lak., kik közt 104 telkesgazda, 45 zsellér, 3 lakó, s beszélnek németül, oláhul és magyarul közönségesen. Római és görög kath. anyatemplomok. Postahivatal. Határa 7000 hold, mellyből 3000 h. szántó, 1100 hold rét, 1200 h. erdő, 1700 h. legelő. Urbériség 4000 hold, 52 telek után, a többi majorság. A felső két forduló a 2-ik, az alsó forduló 3-ik osztálybeli, minden harmad évben trágyát kiván, s ugy terem buzát, tengerit, zabot; legelője a lótartásra jó. Van itt egy tó, melly gyakran kiárad; a határ dombját pedig a Kraszna vize szomszédolja, melly kiáradván, a határ jó részét elönti. Birja gróf Károlyi Lajos.

Digitized by Google

Tur-Terebes, magyar-német-orosz falu, Bereg-Ugocsa vgyében, a Tur vize mellett: 952 romai, 413 g. kath., 218 ref., 41 zsidó lak., romai és g. kathol., ref. anyatemplomokkal. Régi várkastélylyal Határa termékeny és jól mivelt, a németek nagy részt elmagyarosodnak. F. u. b. Perényi nemzetség, de bir benne Szirmay család is. Ut. p. Halmi.

Terebő, Trebegow, tót falu, Sáros vgyében, a Hernád mellett. 57 kath., 148 evang. lak. F. u. gr. Péchy. Ut. p. Böki.

Terebezd, puszta Somogy. v., ½ Festetics Antalé, ½ esztergomi káptalané.

Terecsen, puszta, Somogy vgyében, gr. Batthyáni Kázméré.

Terehegy, magyar falu, Baranya vgyében, igen kies vidéken, 30 kath., 675 ref., 2 zsidó lak. Ref. anya ekklézsia. Jó bor termesztés. F. u. a siklósi uradalom.

Mező-Terem, oláh-német f., Szathmár vgyében, N.-Károlyhoz délre 1 mfdnyire: 305 romai, 1106 g. kath., 2 ref. lak., g. kath. anya és romai kath. fil. templommal. Határa feketc buzatermő föld, jó rétekkel. Van egy tava s szép uraságí faczános kertje. F. u. gr. Károlyi nemzetség.

Puszta-Terem, puszta, Szathmár vgyében, Gebe, Porháza és Vada közt.

Kis- és Nagy-Teremia, l. Marienfeld, és Albrechtsflor.

Terény (Alsó-Felső), 2 egymásmellett lévő tót falu, Honth vgyében, az első 36 kath., 180 evang., s ev. templommal; a második 53 kath., 240 evang. lak. Földjük termékeny; boruk, gyümölcsük sok. F. u. többen. Ut. p. Szántó.

Tereny, tót-magyar falu, Nógrád vgyében, 201 kath., 440 evang. lak. Van kath. anya temploma, melly mellett hajdan klastrom állott. Határa hegyekből áll. F. u. gr. Zichy senior, b. Balassa, Balogh s m. t.

Homok-Terenye, magy. falu, Nógrád vgyében, egy völgy oldalában; 567 kath., 6 zsidó lak. Termékeny határát a Zagyva vize mossa. Régi négyszegletes fil. temploma a helységtől félre esik. Hajdan a Homok terenyei, azután Berényi nemzetségek birták, mostani Földes u. Fáy, Plathy, Horváth, Hamar. s a. t. Ut. p. Szakál.

Kis- és Nagy-Terenye, nagy magyar falu, Nógrád vgyében, a Zagyva mellett: 1556 kath., 17 ref., 11 zsidó lak. Kath. paroch. temploma egy hegyen áll. Hajdan itt Rákóczinak pompás kőépületje volt, a falú végén, Nemti felé, hol most a kenderföldek vannak. Jelenleg pedig Gyürky Pál kastélya ékesiti ezen helységet, ki itt szép gazdaságot folytat s a sör és pálinkafőző házaknál folyton sok ökör hizlaltatik. F. u. Terenyeiné, Gyürky, B. Luzsinszky, Bornemisza, Repeczky. Ut. p. Szákál.

Terep, oláh f., Szathmár vgyében, az Avasságon, Bujánháza mellett: 554 g. kath., 19 zsidó lak., s anya templommal, a falu alatt folyik a Terep vize, mellyben sok apró halat fognak, a Tuba erdő s a bikszádi borkut vele közös. F. u. Károlyi, Teleki, Kornis, grófok, b. Vesselényi, Becsky, Dobay, Kovács, Nagy s t. b. Ut. p. Aranyosmegyes.

Tereske, magyar falu, Nógrád vgyében, 872 kath., 7 evang., 14 ref. lak. Hajdan apátsága volt, mellyet bizonyit a falu közepén most is épségben fenálló □ kövekből épült 2 tornyu templom. Határa a térségen szép buzát terem; rétje, erdeje kevés. F. u. Jeszenszky, Szmrcsányi, Frideczky, Szily, Kokovay, Bory. Ut. p. Szakál.

Teresztenye, magy. falu, Abauj-Torna vgyében, Egerszeghez közel: 17 kath., 304 ref., 6 zsidó lak.

Digitized by Google

Ref. anyaszentegyház. Jó bort termő szőlőhegy. Ut.p. Rosnyó. Birják Szathmári Király, Kriston, Rakovszky, Szentmiklósy, Csörgő, Pletrik, Biró, Huszár.

Puszta-Teresztenye, puszta Gömör vgyében, Tornalja és a csclényi erdőség közt.

Teresztyénfa, magyar falu, Vas vgyében, 142 kath., 53 evang., 15 zsidó lak. F. u. közbirtokosok. Ut. p. Szombathely.

Terézia-Werk, puszta, Krassó vgyében, Bokschánhoz közel, vas hámorokkal.

Tergenye, magyar falu, Honth vgyében, a Szikincze vize mellett: 221 kath., 16 evang., 135 ref. lak., jó legelővel, erdővel, bortermesztéssel, vizimalommal. Ref. anyatemplom. F. u. többen. Ut. p. Zeliz.

Tergovest, oláh falu, Krassó vgyében, a Béga csatornája mellett, Temes vgye szélén; 466 óhitü lak., anyatemplommal. F. u. a kamara.

Terjari, puszta, Torontál vgyében, magyar hely. 12 házzal, 70 k., lak., kik dohány termesztők. F. u. a Marczibányi család.

Terje, oláhul Trie, oláh falu, Bihar vgyében, Micskéhez ½ mfd. Lakja 700 g. kath., 21 r. kath., 8 ref., 14 zsidó. G. kath. anyatemplom. Határa 4060 hold, mellyből 1175 hold szántó és kaszálló, 225 h. legelő, 1160 h. erdő, 1500 h. szőlő. Ezekből majorság 500 h. szántó és rét, 1160 h. erdő. Határa gazdag termékenységü; réljei kétszer kaszálhatók; bora az Érmellékén a legjobbak s legerősebbek közé tartozik; gyümölcse, különösen szilvája szerfeletti bőséggel. Van itt továbbá szeszgyár, és határát egy patak futja át. Birja: Bulyovszky János, Baranyi Imre, Péchy Ferenczné, Hegyi Imre, Kozma Ferencz, Baranyi Felix és Nemes Ádám.

Terjékfalu, Tergekowce, tót falu, Sáros vgyében, Eperjeshez keletre ¾ mfd. 256 rom., 14 g. kath., 6 zsidó lak. Termékeny föld. Erdő. F. u. Péchy.

Terling, tót falu, Poson vgyében, Modortol délre 1 fertály óra, az országutban: 133 kath., 274 evang. lak., egy régi kastéllyal, s jó bortermesztéssel.

Ternova, hajdan Egres és Almás, oláh falu, Arad vgyében, egy völgyben, Magyaráthoz 1 órányira, 18 kath., 2000 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Van urbériségből 1666 h. szántó föld, 714 h. rét, 1594 h. elkülönzött legelő, 238 beltelek. A majorsági földek 1500 holdat tesznek. A föld minősége agyag, és második osztálybeli. Lakosai főleg mész és fa fuvarozással keresik élelmöket. Van két patakja. Birja Aczél János.

Ternye, tót falu, Zólyom vgyében, Bars vgyéhez közel: 237 kath., 3 evang lak. Kath. paroch. templom. Sovány kősziklás határ. F. u. a kamara. Ut. p. Bucsa.

Ternye, tót falu, Sáros vgyében, Bártfához délre 2 mfd., az eperjesi postautban: 638 kath., 40 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Savanyúvizforrás. Postahivatal és váltás Bártfa és Eperjes közt. Több nemesudvar. Földje sok és jó; juhtenyésztése nevezetes. F. u. gr. Dessewffy, Schuller, Bencsik. Bornemisza.

Terpes; magyar falu, Heves v., Szajla mellett: 225 kath. lak. F. u. b. Orczyné, szül. gr. Pejachevich Franciska. Ut. p. Eger.

Terpest, oláh falu, Bihar vgyében, M. Csékéhez 1 óra, hegyes vidéken, 10 kath., 389 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, csinos uri lak., egy patakmalommal. Van urb. szántó 128, rét 44, legelő 152; majorsági szántó 63 hold, rét 100 hold, legelő 310, erdő 150 hold. Főkép tengerit és burgonyát s sok szilvát termeszt, és

Digitized by Google

szarvasmarhát tart. Birja Markovics Manó.

Térvár, magyar puszta, Torontál vgyében, a szőregi uradalomban. 23 házzal, 174 kath. lak., dohány termesztéssel. F. u. a kamara.

Tés, magyar-német falu, Veszprém vgyében, 742 kath., 584 magyar ágostai, 7 zsidó lak., kath. és evang. paroch. szentegyházzal. Hegyes határ. Nagy makkos és vadas erdő a Bakonyból. F. u. a fejérvári püspök. Ut. p. Veszprém.

Tésa, magyar falu, Honth vgyében, az Ipoly jobb partján; 127 kath., 1 reform. lak. Szép uraságí épületek. Vendégfogadó. Malom az Ipoly vizén. Nagy juhtenyésztés. Sok rét és legelő. F. u. Foglár Imre. Ut. p. Ipoly-Ságh.

Téssén, magyar falu, Baranya vgyében, dombos fekvéssel, ut. p. Szent Lőrincz. Határa 2541 h., melyből urbéri szántó 700, rét 285, szőlő 64, közös legelő 180 h., majorsági szántó 800, rét 200, szőlő 12, erdő 300 hold. Földje jó. Lakja 458 kath. F. u. Mihálovics család.

Tésenfa, magyar falu, Baranya vgyében, az Almás vize mellett, közel a Drávához lapályos vidéken, 13 kath., 256 ref. lak., kik a szaporczai anyaekklézsiához tartoznak. F. u. a siklósi uradalom. Ut. p. Siklós.

Teskánd, magyar falu, Zala v., 135 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Teskánd, magyar falu, Zala v., 128 kath. lak. F. u. többen. Ut p. Egerszeg.

Teske, puszta, Gömör- és Kis-Honth egyesült vgyékben, Baraczán felül: 34 kath., 27 ref. lak., két vendégfogadóval. F. u. többen.

Tesnagh, magyar falu, Honth vgyében, az Ipoly partján, ut. p. Ipoly Sághoz ½ óra: 700 kath. lak. Földje fekete homokos s igen termékeny. Sok dohányt, kukoriczát termeszt. F. u. a rosnyói káptalan.

Tessanocz, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban, 137 kath., 280 evangelikus lak. ágostai oskolával.

Pápa-Teszér, magyar falu, Veszprém vgyében, a pesti utban, 1185 kath., 69 evang. lak. Kath. paroch. szentegyház. Földjei hegyen, völgyön feküsznek. Határa homokos. Erdeje nagy. F. u. a pápai uraság. Ut. p. Pápa.

Ács-Teszér, magyar-német f., Veszprém vgyében, 1054 kath., 12 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal: Határa igen hegyes és erdős. F. u. gróf Eszterházy család.

Téth, magyar falu, Győr vgyében, a pápai országutban, 723 kath., 1080 evang., 54 ref., 340 zsidó lak., kath., evang. anyatemplomokkal, synagogával, postahivatallal, vendégfogadóval. Határa legnagyobb az egész megyében, de nagy részt homokos. A birkatenyésztés nagy divatban van. F. u. közbirtokosok többen.

Téth, magyar falu, Szabolcs v., N. Kállóhoz északra 2¼ mfdnyire: 57 romai, 179 g. kath., 371 ref., 25 zsidó lak. Reform. anyatemplommal, 10⅝ első osztálybeli egész telekkel. Bónis Sámuelnek itt nevezetes pálinka-főző gépelye van. F. u. Bónis, Bernáth, Berseny i, Czékus, Domahidy, Gencsy, Korda.

Tete, puszta, Pest-Pilis vgyében, Péteri és Gomba közt, több Fáy nemzetségbeli birtokosokó.

Tetény, Thaden, német-magy. falu, Moson vgyében, a Hanság mellett, 732 kath., 81 ágostai lak., kath. paroch. szentegyházzal. Ennek is nevezetes élelmiforrása a nádvágás, széna-szállitás halászat és vizivadászat. 38⅜ egész telke után van 57 telkesgazdája, 84 hold második, 869 hold harmadik, 344⅜ h. negyedik osztály-

Digitized by Google

heli szántóföldje, 154 embervágó rétje. F. u. h. Eszterházy.

Tétény, német falu, Pest-Pilis vgyében, a Duna jobb partján, Budához délre 2 mfd., saját postahivatallal. Lakja 2426 kath., 326 héber. Van szép kastélya és kertje, paroch. temploma, vendégfogadója. Ide tartozik Kis-Tétény puszta is. Mind a kettőnek fő kincse roppant szőlőhegyében áll, melly hires vörös és fejér bort terem, s a budapesti polgárok számosan tartanak itt szőlőket. Van itt egy kösziklába vágott igen nevezetes pincze is, melly 30 ezer akó bort is befogadhat. Birják a helységet a Paksy család leány ágon leszármazó utódai.

Tetétlen, magy. falu, Szabolcs vgyében, Szováthoz délre 1 1/2 órányira: 14 r. kath., 2182 ref., 8 zsidó lak., ref. ayatemplommal. Gazdag róna határa fekete földből áll, s igen szép buzát terem; rétje, legelője bőven levén, a marha és birka tenyésztés virágzó karban van.

Tetétlen, 2 részre osztott puszta, (külső és belső) Pest-Solt vgyében, a dunavecsei uradalomhoz tartozik, s a Földváry nemzetség birja. Területe 11,000 hold, s 1847-ben fizettek érette 15,000 p. forint haszonbért.

Tetétlen, puszta, Pest-Solt v., Törtel és Tószeg közt. Birják N. Kőrös v., Kalocsa, Gombay, Halász nemzetségek.

Tevel, német m. v., Tolna v., 2228 kath., 3 ágostai, 4 ref., 131 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal és synagogával. Határa tágas, de közép termékenységü; dohányt sokat termeszt, s patakmalmai vannak. A mostani német lakosok 1712 táján ültték meg, miután a régi rácz lakosok kiüzettek. F. u. a Döry nemzetség. Ut. p. Tolna.

Adász-Tevel, magyar falu, Veszprém vgyében, 118 kath., 1384 ref., 22 evang., 124 zsidó lak., ref. anyaszentegyházzal és synagogával. Határa a népességhez képest szük és nem igen termékeny. Rétjé kevés. Sertésekkel kereskedik. F. u. több nemesek. Ut. p. Pápa.

Nagy-Tevel, német falu, Veszprém vgyében, 731 kath., 25 zsidó lak., szép kath. paroch. szentegyházzal, homokos határral, csekély rétekkel. F. u. a zirczi apátság. U. p. Pápa.

Kis-Tevel, puszta, Veszprém vgyében, ut. p. Pápa 1 3/4 óra.

Teucht, német falu, Vas vgyében, Léka mellett, 95 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Kőszeg.

Tezsir, (Thezsare), tót falu, Nyitra vgyében, 245 kath., 10 zsidó lak. F. u. gr. Erdődy Józsefnő.

Tezsér, (Potkós), puszta Honth. vgyében, F. Sipek fil., 12 kath. lak.

Tezsér, tót f., Honth vgyében, 20 kath., 580 evang. lak. Evangel. szentegyház. Szőlőhegy. Jó rét, legelő, erdő. F. u. többen. Ut. p. Ipoly-Ságh.

Tiba, magyar falu, Gömör vgyében, Lekenye és Csoltó helységekkel határos, a Rosnyótól lejövő országuthoz negyed órányira, hegy alatt fekszik. Van benne Palkovics Ferencz nőnek csinos uri laka s kertje. A lakosok száma 355 megy. A közbirtok áll 3 urbéri és 2 majorsági telekből, van 3 zsellér és 162 hold erdő; szántóföldje mindent megterem, rétje jó s elegendő takarmányt szolgáltat; legelője elegendő. Az egész helységet Palkovics Ferenczné asszony birja. Ut. p. Tornalja.

Tiba, orosz-tót falu, ut. p. Szobránczhoz 1/2 órányira: Ungh vgyéb., 222 romai, 263 gör. kath., 5 evang., 8 ref., 69 zsidó lak., r. kath. paroch. templommal, csinos úri lakházakkal, vizimalommal, s részint róna, részint hegyes határral. F. u. Szathmári Király Pál, Szemere, Viczmándy, Pribék. sm.

Digitized by Google

Tibava, (Kis és Nagy) falu, Beregh vgyében, Kis Martinka fil., az első 62, a második 281 gör. kath. lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Tibe, puszta, Szepes vgyében, Lethánfalva fil., 47 kath. lak. F. u. az alapitványi kincstár s nevet ád egy uradalomnak.

Tiborczszeg, magyar falu, Vas vgyében, a Gyöngyös mellett, 31 kath. lak. F. u. gr. Hugonnay Gusztáv. Ut. p. Szombathely.

Tichy, orosz falu, Ungh vgyében, 4 romai, 587 g. kath., 16 zsidó lak. Görög kath. paroch. templom. F. u. a kamara. Ut p. Ungvár.

Tihany, magyar m. v., Zala v., a róla nevezett félszigetben, egy hegyoldalban, mellyet az emeletre épült apátsági lak., s két-tornyu szentegyház koronáz. Lakja 535 kath., 304 ref., s mindenik felekezetnek saját plébániája van itt. A hires tihanyi viszhang, melly több szótagokat viszsza ád, a hegytetőn álló apáti szentegyház északi oldalánál képeztetik: ahhoz ütődvén, s arról verődvén viszsza a kiállott szó. Innen egy meredek szorosságon lehet menni a Balaton partjára, hol kecskeköröm alakú kövek nagy mennyiségben szedetnek, s ezek megvásárlására az idegenek a helybeli pórgyermekek által tömegenkint ostromoltatnak. A tihanyi hegyfok északkeleti oldalában, sziklákba be vésett remete lakok, s ezekben az oltárok, kápolnák még épségben láthatók; egyszersmind innen felséges kilátás esik a Balaton sima tükrére, s az ezt övező erdőkkel és szőlőkkel koszoruzott hegysorokra. A félsziget keleti részén, hol a Balaton szélessége nem több 300 — 400 ölnél, s mélysége 15—24 öl, van egy rév, melyen Somogyba szoktak átjárni. A tihanyi félszigot kerülete mintegy 1 mfd. lehet, s az egész tölcsér alakú, mellynek legmélyebb völgyében 2 tó hely látszik. Szántóföldje bőven volna, de csak közép termékenységü; erdeje elég, szőlőt is mivel; a Balatonban pedig sok gárdahalat fog. F. u. a helybeli apátság, melly 1055-ben alapittatott a Sz.-Benedek szerzetesei számára. Ut. p. Veszprém.

Tikos, magyar falu, Somogy v., 204 kath. lak. F. u. gr. Festetics Tasziló. Ut. p. Nemes-Vid.

Tikos, puszta, Szabolcs vgyében, 5 kath., 13 ev. lak.

Kis-Tikván, oláh falu, Krassó vgyében, a Karas vize mellett: Oraviczához $1\frac{1}{4}$ órányira: 5 kath., 1069 óhitü lak., anyatemplommal, termékeny szántóföldekkel, igen jó bortermesztéssel. Birja a kamara.

Nagy-Tikván, oláh falu, Krassó vgyében, közel az előbbeni helységhez a Karas mellett: 3 kath., 1531 óhitü lak. anyatemplommal, bortermesztéssel, erdővel. Birja a kamara.

Tilaj, puszta, Borsod vgyében, Négyes, Ivánka, Sz. István közt, állandó nagy nádas tava által körülvéve. Határa 232 hold, s gazdag fekete földből áll. Birja az egri káptalan.

Tilaj, magyar f., Zala vgyében, 320 kath. lak. F. u. a Csányi nemzetség. Ut. p. Egerszeg.

Tilaj, magyar f., Vas vgyében, Zala vgye szélén, 273 kath., 4 zsidó lak. F. u. gr. Festetics Tasziló. Ut. p. Szalabér.

Tild, magyar falu, Bars vgyében, 355 kath. lak. F. u. a sz. István seminariuma. Ut. p. Verebély.

Tima, puszta, Veszprém vgyében, Mezőlak és Borsosgyőr közt.

Timár, puszta. Székes-Fejér v. Moórhoz tartozik, 10 kath. lak.

Timár, magyar falu, Szabolcs vgyében, a Tisza mellett, Szabolcshoz közel, 259 romai, 583 görög kath., 1 evang., 38 reform., 22 zsidó lak., görög kath. anyatemplommal,

Digitized by Google

47 1/8 első osztálybeli egész telekkel. F. u. a kamara. Ut. p. Tokaj.

Timorácz, tót falu, Trencsén, most Felső-Nyitra vgyében, 380 lak. a zay-ugróczi urad. tartozik.

Timsor, (Lazi) orosz falu, Beregh vgyében, F. Vereczkéhez 1 órányira: 429 g. kath. lak. Földe köves és felette sovány; erdeje derék. F. u. gr. Schönborn.

Tinkova, oláh falu, Krassó v., Temes mellett, Szakulhoz fel órányira: 1 kath., 744 óhitü lak., anyatemplommal. Birja a Házy család.

Tinód, oláh falu, Bihar vgyében, a Sebes-Körös mellett, Élesdhez 1/4 mfd. 303 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, 11 egész urbéri telekkel. Birja gr. Batthyáni József.

Tinord, népes puszta, Sár-Bogárd mellett, melly ut. postája, Fejér vgyében. Többen birják.

Tinnye, magyar falu, Pest-Pilis vgyében, ut. p. Vörösvárhoz 1, Csabához 1/2 mfd., 1123 kath., és ref., s 250 héber lak. Kath. és ref. anyatemplomok, synagóga. Sok csinos urilak. Határa hegyes, völgyes, de azért szép tiszta buzát terem; rétje igen kevés. Ide tartozik Jászfalu puszta, igen szép rétekkel, szántóföldekkel és szőlőhegygyel. Birják Huszár, Sánta, Vásárhelyi, Simoncsics, Miskey, Privorszky Ferencz, s más közbirtokosok.

Tipaszó, puszta, Heves vgyében, Domoszló és Bekölcze közt.

Tiribes, puszta, Heves vgyében, Batony fil. 85 kath., 9 evang. lak. Szép kastély. Nagy gazdaság. F: u. Almásy nemzetség. Ut. p. Eger.

Tirnova, oláh falu, Krassó v., Dognácskához 3 1/4 órányira: 7 kath., 1839 óhitü lak., anyatemplommal, rengeteg erdőséggel. F. u. a kamara.

Tissina, tót falu, Trencsén v., Várnához északra 1/2 mfd. Itt és a Belszkavölgyben lakik 875 kath., és 7 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Meszet a tissinaiak is jót égetnek. F. u. gr. Nyáry. Ut. p. Zsolna.

Tissina, vindus falu, Vas v., róna, termékeny vidéken a muraszombati uradalomban, 208 kath. lak.

Tissina, puszta, Somogy vgyében, Jankoviché.

Tissinecz, tót-orosz falu, Sáros vgyében, a makoviczi uradalomban, Duplin fil. 147 rom., 98 görög kath., 15 zsidó lak.

Tissova, orosz falu, Beregh v., közel Gallicziához, 145 gör. kath., 5 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn.

Tiszolcz, Teisholz, Taxovia, vegyes tót-német bányaváros, Gömör és Kis-Hont egyesült vgyékben, Rimaszombathoz északra 4 mfdnyire: 946 kath., 2313 evang. lak. Kath. és evang. plebánia. Van itt egy régi ev. szentegyház, jó karban álló evang. oskola, királyi vashámor, papirosmalom, melly igen becses árukat készit; egynehány kalló, számos posztós és mesterember. Házai fából vannak; s a Rima két partján hosszan terjednek el. Határa hegyes, sovány, s csak rozsot zabot, árpát, burgonyát, borsót, mákot, kölest terem; juhot sokat táplál, s az ide való sajt és túró vételkedik a hires liptóival és breznóbányaival; szénát a távollevő hegyeken nagy fáradsággal gyüjt; végre ásatik itt vas, mágnesvaskő, granit, mészkovacs (Kalkspath), márvány. — Hajdani vára, melly a város felett a Hradova hegyén állott, most omladékokban hever. Jó savanyúvize is van.

Tiszolcz-Hámor, tót falu, Gömör és Kis Hont egyesült vgyékben, Tiszolczhoz közel a magas Hradovahegye alatt: 52 kath., 289 evang. lak. Határa magának nincs, csak egynehány kertje. F. u. a kamara.

Tiszovnyik, (Alsó), tót falu, Nógrád vármegyében, egy völgyben

Digitized by Google

6 kath., 199 evangel. lakossal. Ut. p. Losoncz.

Tiszovnyik, (Felső), tót falu, Nógrád vgyében, 42 kath., 398 ev. lak. Kath. paroch. templom. F. u. mind a 2 helységnek gr. Zichy, b. Balassa.

Tisztaviz, puszta Veszprém v., Mező-Komárom és Sz.-Mihályfa közt.

Titkovecz, puszta, Máramaros vgyében: Goronya fil.

Tivadar, magyar falu, Bereghvgyében, a Tisza jobb partján, Tarpához ½ órányira: 358 ref., 13 zsidó lak. Ref. anya szentegyház. Sok gyümölcs. F. u. Szarka, Vincze. s m. Ut. Bereg-Szász.

Tivadarcz, vindus falu, Vas vgyében, a lendvai uradalomban, 74 kath., 242 evang. lak.

Tivadarfalu vagy **Tivadar**, magyar falu, Bereg-Ugocsa vgyében, 8 romai kath., 311 ref., 71 g. kath., 18 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa mellyett északról a Tisza nedvesit, igen termékeny, rétjei kétszer kaszálhatók, erdeje kicsiny. F. u. Gödény, Morvay, Székely, Sárközy, Szegedy, Kovács, Koszta, Tóth, Bakó, Nagy, Szabó, Kardos, Biky örökösök s m. t. Ut. p. Halmi.

Tizenháromváros, magyar falu, Vas vgyében, Sárvár mellett, 185 kath. lak. A sárvári uradalomhoz tartozik.

Tó-Almás, magyar falu, Pest-Pilis vgyében. E helységet az A. betüben már leirtuk, itt pótlólag még némelly dolgokat emlitünk meg. Az igen szép angolkert kiterjedése 60 hold, s fő ekességét teszik leginkább a platán fasorok, egy tulipánfa, egy sziget, kül és belföldi fenyőligetek, halastó, szép emlékoszlop, stb. A helység határa, melly észak- kelet részében lapályon, délnyugotról pedig dombokon terül el, megterem mindenféle gabonanemet, bort, gyümölcsöt, különösen jó dinnyét. A határ homokrészei szőlőkkel és erdőkkel termékenyitették meg. Kiterjedése az egész határnak 5318 hold. Ebből urbéri birtok 75 egész telek, és 108 zsellér ház. A mezeigazdaságot b. Prónay Albert földes ur kitünő okszerüséggel folytatja; van itt jeles urasági ménes, derék juhusztató, két vízi, egy szélmalom. A nagy terjedésü nádasokban a czigányok sok pióczát fognak s azzal kereskednek.

Nagy-Tóba, magyar puszta, Torontál vgyében, Kis-Oroszihoz közel, 100 házzal, 1096 kath., 18 ref., 6 óhitü, 6 zsidó lak. Dohány termesztéssel. F. u. gr. Zychy Ferraris Ferencz örök.

Tobaj, német f., Vas vgyében, 471 kath., 36 evang. lak. Hegyes, erdős határ. Szőlőhegy. F. u. h. Batthyáni. Ut. p. Németujvár.

Tófő, német falu, Baranya v., dombos vidéken, ut. p. Pécs. Határa 605 hold, mellyből urbéri beltelek 22, szántó 367, rét 120, legelő 29, szőlő 64, urasági szántó 40, rét 8 h. Lakja 397 ágostai. Birja h. Eszterházy.

Tófej, magyar falu, Zala vgyében, 251 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg.

Tógyér, oláh falu, Torontál v. Modoshoz délre 1¼ órányira: 6 kath., 2 evang., 1246 óhitü lak., s anya templommal. 76⅝ egész telekkel. F. u. a zágrábi nagy prépost s egyszersmind auranai perjel. Ut. p. Margita.

Tok, oláh falu, Arad vgyében, a Maros mellett, hegyek közti völgyekben elszórva, Soborsinhoz ½ órányira, 611 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Hegyes-völgyes határa 5049 hold, mellyből 735 h. szántóföld, 180 h. rét, 134 h. legelő, 4000 hold bikkes, tölgyes erdő. Ebből majorság az erdőn kivül 207 h. szántó, 4 h. rét, 134 h. legelő. Földjei a Maros menében iszaposok levén, gazda-

Digitized by Google

gul termik a kukoriczát; különben a határ közép termékenységű. Szilvása bőven. Birja b. Lopresti Josepha.

Tokaj, nevezetes kamarai város Zemplén vgyében, a Tisza és Bodrog vizek mellett jó magas hegy alatt, Debreczentől 8 mfd. távolságra, postahivatallal és váltással Tállya és Királytelek közt. Lakja 3500 lélek, kik r. és g. katholikusok, reformatusok, ágostaiak, n. e. óhitüek, és zsidók, s mindenik felekezetnek saját imaháza van itt. Nevezetes itt a tiszai nagy híd négy kapura, a nagy fősóhivatal és raktár, 2 eczet és igen jeles sör- és pálinkagyár. Hires régi várának romjai a Tisza és Bodrog összefolyásánál most is láthatók. Határa jobbára szőlő hegyből és rétekből áll. Az első termi azon hires tokaji aszúbort, melly nevet kölcsönözött az egész Hegyalján termett világhires aszú fejér bornak. Országos vásárt 6szor, heti vásárt minden nap tart, csakhogy pénteken számosabban szoktak megjelenni.

Tokaj, puszta, Veszprém vgyében, Iszkász és N. Szőlős közt. Birja Pap János ur.

Kis-Tokaj, magyar falu, Borsod vgyében, rónaságon, egy kis dombon, Miskólcztól keletre $^{8}/_{16}$ állomásnyira. Határkiterjedése mintegy 2000 hold; ebből szántóföld 800, rét 1000, szőlő 200 hold; 4 és $^{3}/_{4}$ egész telek, ebből $4^{3}/_{4}$ telek után urbériség 300 hold, majorság 500, rét és legelő 1000, szőlő 200 hold. A föld jól megtermi a buzát, rozsot, árpát; az állattenyésztés is jó karban áll. 550 reform., 39 r. kath., 27 gör. kath., 10 zsidó, magyar lakosai közül telkes jobbágy 16, zsellér 85. Helyben van ref. anyaegyház. A Héjő vizén kivül több apró mocsáros tavak vannak. Darvas Károly és Szathmári József urakon kivül még számos közbirtokosai vannak.

Kis-Tokaj, magyar falu, Zemplén vgyében, Nagy-Tokajtól csak a sóházi épületek és kikötő által választatik el. Lakja 459 romai, 189 g. kath., 14 n. e. óhitü, 20 evang., 183 ref., 16 zsidó lak. F. u. a kamara.

Orosz-Tokaj, orosz falu, Zemplén vgyében, Turány fil. 9 romai, 140 gör. kath., 10 zsidó lak., 323 h. szántóföldekkel. F. u. b. Vécsey. Ut. p. Orlik.

Tokod, magyar falu, Esztergom vgyében, ut p. Doroghoz 1 óra, a hegyek felé, rónaságon. Földje silány homokos, csak rozsot terem; legelője birkának jó; szőlőhegye első osztálybeli. Van itt 726 kath. lakos, templom, tisztarttói lak, lovas katonatiszti lak., 37 egész urbéri telek, 4 patakmalom. Gete hegyből mészkövet fejtenek, és kőszenet ásnak; Hegyes kőhegy szinte kőszenes. Láthatni itt még Leányvár és Csurgó régi várak omladékait is. Végre Tokodnál Heizler megverte a törököket 1685-ben. Birja az esztergomi seminarium.

Tokorcs, magyar falu, Vas v., 83 kath., 253 evang. lak. F. u. Marich. és Nedeczky uraságok. Ut. p. Kis-Czel.

Tolcsemes, tót falu, Sáros v., Sz. György fil., 299 kathol., 89 zsidó lak. Vizimalom. F. u. többen.

Tolcsva, magyar város, a Hegyalján, Zemplén vgyében, Sáros-Patakhoz 1, ut. post. Liszkához $1^{1}/_{4}$ órányira völgyben, egy patak mellett. Határa hegyes dombos s 3898 holdra terjed, a város fekvése 237 h. Földesuri és szabadtelki szántóföld 1097 h., rét 197 h., közös legelő 307 h., szőlőhegy 1649 hold, földesuri erdő 130 h., a lakosok kertje 142 h., utczák, utak, stb. 160. Urbériség most nincs. Földje kemény agyag, közép termésű; a hegyeken felében kavicsos, felében tiszta agyag. Szőlőhegye első osztályu hegyaljai bort terem. Népessége 3064 lélek, u. m. 1536 rom.

Digitized by Google

kath., 293 g. kath., 28 n. e. óhitü, 77 ágostai, 424 reformatus, 706 zsidó. Romai és görög kath., reformatus anyatemplomok, synagóga. Folyója Nagy-Patak nevü, s ezen 5 malom. Gyapáros és Kutpatka hegyei a legjobb bortermésről hiresek. Tilalmas nevü fördője köszvény ellen használtatik. Van itt Szirmay Ödönnek ékes kastélya és 5 szeszgyár. Országos vásárt 4 tart, u. m. febr. 11., jun. 10., sept. 7., és nov. 10-ik napján. Földesura Szirmay Ödön, de szabad telkeket is számosan birnak.

Kis-Tolcsva, puszta, Zemplén vgyében, 4 kath., 3 ref., 7 zsidó lak., F. u. Szirmay.

Told, népes puszta, Bihar vgyében, Mező-Peterd mellett 362 ref., 20 zsidó lak. Határa 2600 h., mellyből szántó 1700 h., szölö 40 hold, legelö 860 h., rét és erdö nincs. Mind ez majorság. A határ fele gazdag fekete föld, fele szikes; s rajta keresztül folyik a Kutas vize. Birtokosai felette számos nemesek, kik részint helyben, részint más vidékeken laknak.

Kis-Told, puszta, Bihar vgyében, Nagy-Told vagy Told népes puszta S. Mező-Peterd szomszédságában. Határa 876 hold, mellyből 756 holdat bir gr. Almásy Lajosné, 60 h. Simándy Lajos, 60 holdat Bihar vármegye.

Alsó-Told, tót-magyar falu, Nógrád vgyében, Pásztó, Felsö-Told, Szentivány, Ecseg, Sipek, Liponya határaitól környezve, ut. p. Hatvan. Határa 251 hold, mellyből urbéri föld 11, urasági szántó 139 h., rét 25, közös legelö 25, erdö 50 hold. Földje hegyes és térséges $^2/_3$ veres agyag s felette sovány. Lakja 211 lélek, u. m. 182 kath, 24 evang., 5 héber. Kath. fiók templom, két kőből épült urilak. Határát a Zsunyi patak nedvesiti. Birják Szentkirályi Móricz, Veres Lajos, Roviczky, Tarródy Bertalannö asszony, Szontag Sámuel, Tormásy Gáb., Trajtler István ör., Horváth István, Balás Károly, Kasza György. Vitoniczky János.

Felsö-Told, magyar-tót falu, Nógrád vgyében, A. Told szomszédságában hegyoldalban és térségen. Határa 270 hold, mellyből urbéri föld 61, urasági szántó 91, rét 22, dézsmás szölö 3, erdö, melly közös legelö 80 h., hegyoldal $12^1/_2$ hold. Veres agyag földje sovány. Lakja 185 kath., 42 evang., 8 zsidó. Ivó jó vizben szükölködik. Birják özv. gr. Steinlein assz. és Gyürky Pál.

Toldi, puszta, Somogy vgyében, a veszprémi püspöké.

Tolmács, magyar falu, Nógrád vgyében, dombok közt, ut. p. Rétságtól keletre $^1/_4$ óra. Határa 2500 hold, mellyből szántóföld 691, rét 295, legelö 250, szölö 466, erdö 750 akácz és topoly fákkal. Ezekből urbériség 549 hold; a többi urasági. Földje meglehetös, s terem rozsot, árpát, kukoriczát, zabot, és burgonyát. Lakja 721 kath., 16 evang. Határát nedvesitik a Fekete patak, a jenei tóból kifakadó patak, az iringi forrás, és a Lókos folyó. Birja Szentiványi Márk, kinek itt szép laka, s jeles gazdasága, s igen hires gyümölcsöse van.

Tolmács, tót falu, Bars vgyében, G. Szöllös mellett: 251 kath. lak. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Léva.

Tolmács, magyar falu, Zala vgyében, 228 kath. lak. F. u. herczeg Eszterházy. Ut. p. Kanisa.

Tolna, magyar-német m. v. Tolna vgyében, a Duna jobb partján. Hajdan kőfallal keritett királyi város volt; de a városnak nagyobb része most a Duna gyomrában hever, a minthogy vizapadáskor sok épület alapjai láthatók. — Szent István 1016-ban törvényeket hozott itt; 1463-ban és

Digitized by Google

1518-ban szinte ország gyülések tartattak; II. Lajos pedig beakarván várni a mohácsi ütközetre gyülendő egyenetlen magyar rendeket, 11 napig pihent itt csekély hadával. Nevezetesebb épületei: az uraśági régi formára épült kastély, a roppant kath. paroch. szentegyház, az eltörölletett barátok monostora, több tiszti lakok, vendégfogadók, s a postaház. Lakosainak száma 6147 r. kath., 30 n. e. óhitü, 27 ágostai, 3 reform. A magyar kisdedóvó egyesület itt állitotta fel azon intezetét, mellyben a jövendő kisdedóvó tanitók képeztetnek ki, nehány növendék az egyesülettől segedelmet is huzván. Földje termékeny; réjje kevés; erdeje elég; Az uraśági birkatenyésztés nagy fontosságu. Van továbbá jövedelmes halászata, 20 dunamalma, kikötője, révje, országos s heti vásárjai, és $79^{3}/_{8}$ egész telke. F. u. b. Sina.

Tolna, német falu, Komárom, most Esztergom vgyében, közel a vértesi hegyekhez, Tatától 1, u. p. Neszmélytől $1^{1}/_{16}$ állomásra, nyugotról és keletről erdőségek közt; északról délnek nyuló csekély dombokkal szakgatott völgyben. Határa délnek terjedvén, északról Tardos, keletről Tarján; délről Alsó-Galla és Szölös; nyugotról a baji határ környékezik. Határa 3780 h. körül, mellyből 21 egész telek illetősége úrbériség. A tardosi határszélben ered egy patak, melly a falu alatt a szántóföldek és erdők szélében a határt végig folyván, több apró ereket vesz magába s több darab rétséget képezvén, a szép tolnai völgyön, az alsó-gallai határba tér át; a falu felett nyugotnak szölőhegye. Egyébiránt az egész határ több mint $^{2}/_{3}$-át két hegylánczban végig nyuló erdőség teszi. A Peskő, melly az őzfői hegy közt képezi a tolnai völgyet, a szölösi határra dől, a Kappanbük a bajira s a Macskaberek és Tolnaikő. 522 kath. lak. Kath. anyatemplommal. F. u. gróf Eszterházy Miklós.

Tolvadia, oláh-szerb-magyar falu, Torontál vgyében, Bánlokhoz nyugotra 1 órányira: 28 kath., 106 ref., 1434 óhitü, 2 zsidó lak. n. e. óhitü anyatemplommal, $101^{4}/_{8}$ egész telekkel. F. u. Bobdai, ifj. Gyertyánfi Dávid. Ut. p. Detta.

Tomaj, puszta, Heves vgyében, Kunhegyeshez 1 órányira, 703 kath., 383 ref. lak., kik mind magyarok. Határa 8600 hold, mellyből szántó 5000 h., kaszálló és gyepföld 8600 h. A föld minősége homok, szik, és gazdag fekete föld, mellyen a Lejeune testvérek gyönyörü gazdaságot folytatnak, 10,000 birkát tenyésztenek. Van itt 80 béres, 35 juhász, 7 kerülő, 7 kertgazda, 6 kanász, 3 csordás, 2 csikós, 3 ispán, 4 irnok; főfelügyelő Lejeune Arnold ur T. Abádról. Birtokos b. Orczy László, de mint láttuk. Lejeune testvérek tartják haszonbérben. E puszta hajdan falu volt, s a templom romjai most is láthatók.

Tomaj-Lesencze, magyar falu, Zala vgyében, 628 kath., 10 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal. F. u. többen. Ut. p. Sümeg.

Badacsony-Tomaj, magyar falu, Zala vgyében, a Balaton mellett, az óriási Badacsonyhegy tövében, igen felséges vidéken, 723 k., s 20 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. A badacsonyi bor és főtt ürmös egész hazánkban a legjobbak közül való. A szőlőhegy egészen gömbölyü, s gyönyörü szőlőkkel, mulatóházakkal, erdőkkel öveztetvén körül, kevélyen tekint le a magyar tengerre, a Balatonra. Magyarországban itt és a Hegyalján történnek a legfényesebb, s legmulatságosabb szüretek. F. u. h. Eszterházy, de mások is birnak még, különösen szabad szőlőket.

Tomanova, puszta, Nógrád

Digitized by Google

vgyében, Kis-Tugár, Rózsa Lehota, Divén város közt. Kiterjedése 1043 hold, u. m. 320 szántóföld, 70 rét, 623 erdő, 30 hold árkos térek. Szántóföldjei dombokon, rétjei völgyben feküsznek. Erdeje igen szép tölgy és bikk fákból áll. Földje erős munkát igenylő sárgás agyag.

Tomány, oláh falu, Szathmár vgyében, a Szamos balpartján, Erdőszadához délre: 544 gör. kath. lak., s anyatemplommal. Határának nagyobb része tul a Szamoson fekszik, egyébiránt kövér és termékeny; erdeje nincs. F. u. gr. Degenfeld. Ut. p. Nagybánya.

Tomcsány, tót falu, Thurócz vgyében, a Jordán patakja mellett, Sz. Mártontól keletre $^1/_2$ órányira. Lakja 23 kath., 25 evang. Határja nem nagy, de termékeny; jó káposztát termeszt. F. u. többen. Ut. p. Thurócz-Zsámbokrét.

Tomé, puszta, Somogy vgyéb., 14 kath. lak.

Tomest, oláh falu, Krassó v., Kossovához $1^1/_2$ órányira: 50 kath., 332 óhitü lak., s óhitü anyatemplommal. F. u. Dánczély család.

Tomkafalva, lásd Czigányfalva.

Tomor, magyar falu, Abauj v., F. Vadászhoz $1^3/_4$ órányira: 173 r. kath., 278 ref., 32 zsidó lak. Ref. szentegyház. F. u. Tiszta, Zombory, Téglásy s. m. Ut. p. Szikszó.

Tompa, magyar falu, Honth v., Ipoly-Ságtól 1 mfd. a lévai országutban, egy szép kőhiddal a Selmecz vizén. Számlál 211 kath., 13 evang. lak. Határa 1-sö osztálybeli; van bora; buzája, erdeje, jó legelője. F. u. többen.

Tompa, puszta, Zala vgyében, Salomvár, Keményfa és Németfalu közt.

Tompa, puszta, Csanád vgyéb., Kis-Kamarás mellett.

Tompaháza, magyar falu, Sopron vgyében, a Rábaközben, 300 lak., róna termékeny határral. Többen birják. Ut. p. Sopron.

Tonkháza, magyar falu, Poson vgyében, közel a kis Dunához: 185 kath., 8 zsidó lak. A szarvai uradalomé és egynehány nemeséké.

Alsó-Topa, oláh falu, Bihar vgyében, Belényeshez 2 mfd., igen hegyes vidéken. 220 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Van itt $7^5/_8$ egész urbéri telek, 40 h. majorsági föld, 750 h. erdő, melly legelőnek használtatik, s ebben van az uraságnak egy pár holdnyi szőlője. Földe a hegyen kövecses agyag, a lapályon fekete vizes; lapályos rétjei a marhanevelésnek ártanak. Folyója a Ró patak. Birja Verner László.

Felső-Topa, oláh falu, Bihar vgyében, Belényeshez 2 mfd., igen hegyes vidéken, 540 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, 15 egész urbéri telekkel, 120 h. legelővel, 158 hold majorsági szántó és rét földdel, 500 h. erdővel, 5 h. szőlővel. Vizmosásos, haszonvehetlen 220 hold. Földe sárga agyagos, sovány. A Ró patak földjeit rétjeit gyakran elönti. Van itt egy uraságí szeszgyár is. Birják: Kalicza János, és Zseny János.

Körös-Topa, oláh falu, Bihar vgyében, a báródsági nemes kerületben, 200 g. kath. lak., anyatemplommal. Lásd N. Báród.

Topest, oláh falu, Bihar vgyében, M. Csékéhez 1 óra; hegyek közé szoritott szük völgyben, 211 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urbéri szántó 140, rét 60, majorsági szántó 122, rét 38, közös cserjés legelő 80, erdő 240 hold. Vörös agyagos földe tengerit, burgonyát, sok szilvát, kevés buzát terem. Juhot, kecskét nem tart. Birja özv. Buzáth Mártonné.

Topla, oláh falu, Krassó vgyében, Facsethez 2 órányira: 2 kath.,

Digitized by Google

144 óhitü lakossal. Birja Karácsonyi család.

Topoloka, tót falu, Zemplén vgyében, Leszkócz fil., 260 római, 46 gör. kath., 10 zsidó lak., 857 hold szántóföldel, kastélylyal. F. u. Szirmay. Ut. p. Nagy-Mihály.

Topolócz, vindus falu, Vas vgyében, a felsö-lendvai uradalomban, 183 lak.

Kis-Topolovecz, oláh falu, Temes vgyében, a Bega csatornája mellett, mellyen itt egy zsilip van, 140 n. e. óhitü lak., $3^3/_8$ urbéri telekkel. Birja a kamara. Ut. p. Rékas.

Nagy-Topolovecz, oláh falu, Temes vgyében, közel az elébbeni helységhez, 1200 n. e. óhitü lakossal, paroch. templommal, $35^5/_8$ egész urb. telekkel. Birja a kamara.

Topolya, magyar m. v., Bács vgyében, saját postahivatallal, Szabadkához délre 4 mfd. 5800 kathol., 200 zsidó lak., paroch. templommal, uraságí kastélylyal és kerttel. Vendégfogadó. Homokos határa 1200 □ ölével 32773 hold, mellyből 304 telek után urbéri szántó 11843, rét 7205, legelö 4918, szölö 296, uradalmi szántó és rét 8168, mocsár 50, utak 293 hold. Birja a b. Kray család.

Topolya, orosz falu, Zemplén vgyében, Szinna fil., 470 g. kath., 16 zsidó lak. Görög anyaszentegyház. 609 h. szántóföld. Nagy erdö. F. u. gr. Vandernath. Ut. p. N. Mihály.

Topolya, magyar hely, Torontál vgyében, Beodrához 2 órányira, 56 házzal, 376 kath., 6 zsidó lak. Dohány termesztéssel. F. u. Karácsonyi Lajos.

Topolyán, orosz falu, Zemplén vgyében, N.-Mihály fil., 58 rom., 390 g. kath., 12 zsidó lak. Gör. anyaszentegyház. 330 h. szántóföld. F. u. gr. Sztáray.

Toponár, magyar m. v., Somogy vgyében, kies vidéken, 1188 kath., 83 ágostai, 8 ref., 296 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Synagoga. Határa részint dombos, részint röna és igen termékeny. Erdeje derék; mesteremberei számosak; az uraság birkanyájai, különösen szépek. F. u. Festetics Antal, cs. k. kamarás, s a másodszülötti majoratusi jószágokhoz tartozik. Ut. p. Kaposvár.

Toporcz, német-tót falu, Szepes vgyében, Podolinhoz nyugotra $^1/_2$ órányira: 364 kath., 1068 evang., 25 zsidó lak. Kath. és evang. parochia. Két kastély. Savanyuviz. Lentermesztés és gyolcscsinálás. F. u. a Görgey nemzetség, kinek ösatyja Jordán gróf. IV. Bélától kapta 1256-ban mivel föképen segitette öt a Szepességnek német gyarmatokkal való megnépesitésében.

Toposháza, puszta, Zala v., Kökényes, Hegy, Csentriczfa és Batita határai közt.

Kis-Torák, oláh falu, Torontál vgyében, Sz. Györgyhöz $^3/_4$ mfdnyire, a Bege csatornája szomszédságában 2556 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. $114^5/_8$ egész telekkel. Határa felette termékeny; juhtenyésztése nevezetes; F. u. Kis Antal örök.

Nagy-Torák, oláh falu, Torontál vgyében, közel az elébbeni helységhez: 10 kath. 2802 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal 126 egész telekkel, s nagy juhtenyésztéssel. Itt csolnakon felette szép vadászat esik. F. u. Kis Antal örök. Ut. p. Nagy-Becskerek.

Torbágy, Klein Turwal, német falu, Pest-Pilis vgyében, Budához keletre 2 mfd. Bia mellett, 1104 k. lak., kath. paroch. templommal. Fekszik egy völgyben, két partoldalban. Földje sikeres buzát terem; erdeje, szölöje elég, rétje kevés; több forrásokkal dicsekedhetik. Birják a biai birtokosok.

Digitized by Google

Torcs, (Takschendorf), német falu, Poson vmegyében, Dienesdi mellett: 184 kath., 134 evang. lak., kik magyarul is beszélnek. Földiköt igen jól mivelik; csikókat nevelnek; gabonával kereskednek. F. u. az eberhardi uradalom. Ut. p. Somorja.

Torda, magyar falu, Bihar vmegyében, a Váradról Pestre vivő országutban, Debreczenhez 4 mfld, 1365 ref. lak., s anyatemplommal. Határa 6000 hold, s gazdag termékenységü róna fekete földekből áll. Urbériség 23% egész telek; a többi majorság. Szőlőskertjei is vannak, de erdeje nincs. F. u. özv. Fáy Barnabásné.

Torda, puszta, Békés vmegyében, Vésztő körül, nagyobb részt nádas rétségekből áll.

Torda, puszta, Torontál vmegyében, népes magyar hely. Becskerekhez északra 4 órányira: 225 házzal, 2656 kath., 10 óhitü, 10 zsidó lak. Kath. paroch. templommal. Lakosai hires dohánytermesztők, s jámbor magaviseletök által jelesen megkülönböztetik magokat. F. u. gr. Pejachevich Péter.

Tordacs, magyar falu, Székes-Fejér vmegyében, 205 kath., 14 ref., 500 evang., 6 zsidó lak., kath. fiók-, evang anyaszentegyházzal. Jó földet mivel; erdeje van; bora a legjobbak közül való a megyében. F. u. b. Palocsai Horváth Ferdinand. Ut. p. Martonvásár.

Torjáncze, shokacz falu, Baranya vmegyében, 492 kath. lak., jó marhatartással. A dárdai urad. tartozik. Ut. p. Siklós.

Toriszka, orosz falu, Szepes vmegyében, ut. p. Lőcséhez 2½ óra, hegyek közt: 458 g. kath. lak. Lőcse város birja.

Torkos, puszta, Zemplén vmegyében, szinte Sz. Ujfalu fil., 34 lak.

Tormafölde, magyar falu, Zala vmegyében, 311 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. A. Lendva.

Tormafalu, németül Krensdorf, német falu, Sopron vmegyében, a német-ujhelyi országutban, Sopronhoz 2½ mfld, 850 kath. lak., paroch. templommal. Határa termékeny; s van 1030⅛ hold szántóföldje, 139⅜ h. rétje, 692⅜ kapa szőlőhegye, kevés erdeje, vizimalmi és vendégfogadója, s 43⅜ urbéri telke. Gyümölcse nem sok; bora savanyu. Birja h. Eszterházy.

Tormás, magyar falu, Baranya vmegyében, hegyes vidéken, ut. p. Pécs. Határa 2607 hold, mellyből urbéri beltelek 60, szántó 900, rét 348, legelő 161, szőlő 130, urasági beltelek 9, erdő 999 hold. Földe sok javitást kiván. Lakja 555 r. kath. F. u. b. Gervay.

Tormás, puszta, Nyitra vmegyében, Csermend fil., 16 kath. lak.

Tormás, puszta, Sopron vmegyében, Csepreghez tartozik.

Kis-Tormás, német falu, Tolna vmegyében, 10 kath., 961 evang. lak., anyaekklézsiával, s kedves izü bortermesztéssel. F. u. gr. Apponyi Antal. Ut. p. N. Dorog.

Nagy-Tormás, puszta, Tolna vmegyében, K. Tormás mellett.

Tormás, magyar falu, Baranya vmegyében, 504 kath., 8 zsidó lak., erdővel, szőlőhegygyel. F. u. a kamara.

Tormos, tót falu, Nyitra vmegyében, Nyitra mellett: 522 kath. lak., termékeny jó határral. F. u. a nyitrai püspök. Ut. p. Nyitra.

Torna, magyar mv., Abauj-Torna vmegyékben, Kassához nyugotra 5 mfldnyire, egy kies, egészséges vidéken: 1675 kath., 342 ref. és ev., 9 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Jeles urasági kastély és kert, s halastó, melly egy malmot forgat s melly mellett egy fördő-intézet is van. Ujabb izlésü vármegyeház. Vendégfogadó.

Digitized by Google

Népes országos vásárok. Földe minden gabonát s kerti veteményt jól megterem; rétjei különösen kövérek; szőlőhegye s legelője elég; erdeje pedig sok. A várostól északra egy magas kopasz sziklán láthatni régi puszta várát, mellytől kölcsönözé nevét mind a város, mind az egész megye. Első építője hihetőleg valamelyik Bebek volt; később a Mágócsiakat uralta; a Mágócsiaknak ezen ága kihalván, b. Keglevich Miklós jutott birtokába, s most is a Keglevich grófi nemzetség birja a hozzá tartozó uradalommal együtt. A várat I. Leopold rontatta el. Ut. p. Rosnyó. Van 37 egész urb. telke.

Torna, magyar falu, Veszprém vmegyében, Tüskevárhoz óranegyedre: 352 kath., 14 zsidó lak., termékeny földekkel s rétekkel, vizimalommal. F. u. Karácsony, Parnicz stb. Ut. p. Devecser.

Tornaalja, magyar falu, Gömör vmegyében, felülről Sztárnya, alulról Királyi helységek szomszédságában, közel a Sajó vizéhez, rónaságon fekszik. Ezen helységet nemcsak a Rosnyótól Miskolcz felé vivő országut két oldalán sorba épült földmüvelők lakhelyeik, emeletre épült vendégfogadóház, ez évben épült gyógyszertár, 4 évvel ezelőtt épült paplak, már eléggé ékesítik; de ezeken kivül még felső végén Hevessi Bertalan, alsó végén pedig Hámos Antal és Tornalljai Luciánféle díszes urilakok, majorsági nagy épületek, s mindenikét körülövedző rendesen alakult s jó karban tartott nagyszerű kertek, mellyek közül említésre méltó Hevessi Bertalan ur regényes kertje, mellyben említést érdemel régi nevezetességéről a Csonkavár, melly nem egyébb, mint 25—26 ölre kidomborodott kerek kőszirt, mellynek tetejéről szép látvány esik a Sajó mentin; mindezek az utazóknak kellemes látványul szolgálnak. A lakosok száma 725-re megy, az uri családokat kivéve; mind reformatusok, s mindnyájan eredetszülte magyarok. A közbirtok áll 23 urbéri házhelyből, a Tornallja és hozzá tartozó Lapsa, Vasas pusztabeli határok kiterjedése mindössze 7000 holdat tesznek. Postahivatal és váltás Putnok és Rosnyó, ismét Rosnyó és Rimaszombat közt.

Tornaháza, puszta, Borsod vmegyében, Lak helység mellett.

Tornocz, magyar falu, Nyitra vmegyében, Séllyéhez $^3/_4$ órányira a Vágh bal partján: 1103 kath., 5 ref., 55 zsidó lak., kath. paroch. templommal, synagógával. Határa róna s boron kivül mindennel bővelkedik. Nézésre méltó itt a gr. Hunyadynak nemesitett birkacsapatja. F. u. gr. Hunyady. Ut. p. Érsekujvár.

Tornocz (Kis-), puszta, Nyitra vmegyében: Tornocz fil., 68 kath. lak.

Tornya, oláh-magyar mv., Csanád vmegyében, a pest-aradi országutban: 800 kath., 2200 n. e. óhitü lak., kath. és óhitü paroch. templomokkal. Van derék kastélya és kertje, vendégfogadója, gazdag róna határa. F. u. a Marczibányi Livius örök.

Torony, magyar falu, Vas vmegyében, ut. p. Szombathelyhez 1 kis óra: 286 kath., 8 zsidó lak. Van jó földe, rétje és szőlője. F. u. Ernuszt, Kocsóczy, Hetyei s m.

Torony, tót falu, Poson vmegyében, a Feketeviz mellett: 138 kath. lak. F. u. a posoni káptalan. Ut. p. Cseklész.

Toronya, orosz falu, Máramaros vmegyében, 401 g. kath., 5 r. kath., 67 zsidó lak., anyatemplommal. Itten van a harminczadi hivatal bollettistája, a mennyiben innen Gallicziába köz átmenetel van. F. u. Szathmáry, Uray, Horváth, Réthy, Haby stb.

Kis-Toronya, magyar falu, Zemplén vmegyében, Ujhelyhez 1 m.-

Digitized by Google

fdnyire: 108 romai, 70 görög kath., 159 ref., 50 zsidó lak. Ref. templom. Ez a helység még a Hegyaljához tartozik, s északról e zárja be ezt a nevezetes bortermő vidéket. Bora fűszeres izéért különösen becsültetik. Szántóföldje 481 hold. Erdeje is van. F. u. többen.

Nagy-Toronya, magyar-orosz falu, Zemplén vmegyében, az elébbeni helységhez közel: 246 rom., 332 g. kath., 8 evang., 314 ref., 30 zsidó lak. Gör. kath. és ref. templom. Szántóföldje 1215 hold. Szőlőhegye jó asztali bort terem, de már a Hegyaljához nem számittatik. Erdő. Hajdan itt az augustinus szerzeteseknek zárdájuk volt.

Torvaj, magyar-tót falu, Somogy vmegyében, 439 kath., 110 ágostai, 6 zsidó lak., kath. és ágostai fiókszentegyházakkal. Gabona, bor elég. F. u. Gothárdné asszonyság. Ut. post. Sió-Fok.

Torzsa, szép német falu, Bács vmegyében, ut. p. Verbásztól délre $1\frac{1}{2}$ órányira, 1300 ágostai, 1000 reform., 200 zsidó lak., szép evang. és ref. templomokkal. Gazdag határa első osztálybeli s 1100 □ ölével 8657 hold, mellyből 110 telek után urbéri szántó 3721, rét 2710, legelő 1947, utak 279. Uradalmi majorság nincs. Birja a kamara.

Tósok, magyar falu, Veszprém vmegyében, 238 kath., 28 evang., 283 ref. lak., ref. fiókgyülekezettel. Beréndtől csak a Torna választja el. Buzát, rozsot, kendert, lent termeszt. Erdeje elég. A Tornán malmai vannak. F. u. a tihanyi apátság. Ut. post. Devecser.

Tosoncza, tót falu, Nógrád vmegyében, 54 kath., 178 evang. lak. Földje sovány; rétje kevés; s ezért lakosai többnyire bognárok és kerékgyártók. F. u. Török János. Ut. post. Losoncz.

Tószeg, magyar falu, Pest-Solt vmegyében, egy dombon, közel a Tiszához, s ut. post. Szolnokhoz délre 1 mfd. Határa róna és lapályos, kiterjed 12000 holdra, mellynek $\frac{1}{3}$ rét, $\frac{1}{3}$ legelő, $\frac{1}{3}$ szántó. Van 64 egész urbéri telke, melly után 2432 h. szántó, 1530 h. legelő a községnek, 220 h. réti és száraz kaszáló; a többi urasági birtok. Földje a világon legkeverékebb, majd szik, majd homok, majd gazdag fekete televényföld. Lakja 1450 lélek, kiknek $\frac{3}{4}$ kath., $\frac{1}{4}$ reformatus, kath. és ref. anyatemplomokkal. A helység határa szélén folyik a Tisza, de a tó és számtalan erek és mocsárok egészen elzárják a lakosságot a Tiszától, melly gyakran kiönt, különben halakkal bővelkedik. A Tiszán kivül a Gerje patak itt ömlik a tó mocsárjába, melly a helységet árviz idején annyira körülkeriti, hogy egyedül keleti oldaláról marad 250 öl széles vizmentt tér, hol a helységbe juthatni. Az itt készitett házfedél cserepek e vidéken leghiresebbek. Van a helység alatt egy Laposhalom nevü domb, melly hajdan kézzel hányatott, s omlásaiból temérdek baromcsontok szakadoznak, különösen egy helyen a szakadásból korom fekete réteg látható, melly fejtegetve elkorhadt buzának látszik. A helység a nagy-abonyi uradalomhoz tartozik, s igy birtokosait lásd Abonynál.

Tótfalu, magyar falu, Heves vmegyében, ut. post. Kápolnához csekély távolságra a Tarna mellett: 1182 kath. lak. Határa hasonló a kápolnaihoz és debrőihez. F. u. a debrői uradalom.

Tótfalu, (Winschendorf), német falu, Szepes vmegyében, Bélához észak-nyugotra egy órányira: 1055 evang., 45 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Savanyuviz. Fürész- és lisztmalmok. Sok erdő. F. u. Matyasovszky, Almásy, Sváby, Kiss,

Digitized by Google

Horánszky Lányi, Grodkovszky s m. Ut. p. Késmárk.

Tótfalu, puszta, Somogy vmegyében, Magyar-Lukafánál, gr. Batthyáni Kázméré.

Tótfalu, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Bagh mellett. Határában van 336 h. szántóföld, 82 h. rét, 120 h. legelő. Földje fekete agyag, s minden gabona nemet bőven terem. A gödöllői urad. tartozik.

Tótfalu, (Windischdorf), vindus falu, Vas vmegyében, a szent gothárdi uradalomban, 318 kath. lak. Ut. p. Rába Sz.-Mihály.

Tótfalu, puszta, Vas vmegyében, az ivánesi urad. tartozik.

Tótfalu, horvát falu, Vas vmegyében, Monyorokerék mellett, 116 kath. lak. F. u. gr. Erdödy. Ut. post. Szombathely.

Tótfalu, magyar falu, Zala v.-megyében, 99 kath. lak. F. u. hg Eszterházy. Ut. post. A.-Lendva.

Tótfalu, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, a sz.-endrei szigetben, Váczhoz $^1/_2$ órányira, 2576 lak., kiknek $^4/_5$ ref., $^1/_5$ kath., s mind a két felekezetnek anyatemploma van itt. Homokos határa főleg rozsot terem. Van több duna-malma, révje, halászata. A Duna jobb partján bir egy Tahi nevü pusztát, melly szőlőhegyből, erdőből és kevés szántóföldből áll. Szőlőhegye különös jóságu fejébort terem. Lakosai Pestre hajókon sok cseresznyét s gyümölcsöt és kenyeret hordanak. Birja a korona.

Nagy-Tótfalu, oláhul Szirbi, oláh falu, Bihar vmegyében, a Lukságon, Váradhoz északkeletnek 3 m. fd., egy dombon, 636 n. c. óhitü, 108 ref. lak., óhitü anyatemplommal. Határa 10,000 hold, mellyből 4000 h. szántó, 300 h. rét, 2600 h. bokros. 1500 h. szőlő, 1600 h. erdő. Urbéri szántó 3457, majorsági 543 hold, használtatik két fordulóban. Földe sovány agyag, rozsot leginkább terem; bora jó, gyümölcse, különösen szilvája sok. Határában folyik az Almás vize. Birja $^5/_6$ gr. Csáky Antalné szül. b. Vécsey Anna, $^1/_6$ Ravaszdy István.

Kis-Tótfalu, oláhul Panlesty, oláh falu, Bihar vmegyében, Váradhoz északkeletnek $3^1/_2$ órányira, 2 hegy közti lejtős helyen, 4 ref., 3 zsidó, 298 gör. kath. lak., s anyatemplommal. Határa 2174 hold, mellyből urb. szántó 96, rét 32, legelő 108, majorsági szántó 800, rét 576, szőlő 40, erdő 460, csere 62 hold. Agyagos földe jó mivelés mellett mindent megteremne, de főleg csak tengerire használják. Vize a Gyepes. Birják b. Huszár Károly és Lajos.

Kis-Tótfalu, magyar falu, Baranya vmegyében, a Harsányi hegyláncz északi tövében, 250 ref. lak., s anyaekklézsiával. Szőlőhegye, erdeje szép. F. u. gr. Batthyáni Iván.

Nagy-Tótfalu, magyar falu, Baranya vmegyében, az említett hegyláncz déli oldalában, 5 kath., 496 ref. lak. Ref. anyaekklézsia. Jó vörös bort termő szőlőhegy. Termékeny szántóföld. F. u. a siklósi uradalom. Ut. post. Siklós.

Girod-Tótfalu, oláh-magyar falu, Szathmár vmegyében, Nagy- és Felső-Bánya közt az országutban, 93 romai, 386 g. kath. lak., romai kath. anya-, g. kath. fil. templommal. Szántóföldje nincs, rétje is kevés; de gesztenyéje s szőlőhegye szép. Omechin János 1406-ban 600 arany forinton megvévén, mint nagybányai polgár az odavaló korháznak ajándékozta. 1605-ben Bocskay István a reform. gyülekezet gondviselésére birta. 1684-ben a váradi török basák által birattt; 1687-ben, a minoriták szerzetes atyák kapták meg, melly iránt az országgyülésen panasz is tétetett. F. u. a nagybányai minoriták szerzetes atyák.

Komlód-Tótfalu, magyar

Digitized by Google

falu, Szathmár vmegyében, a Szamos mellett, Géczhez közel: 58 r., 12 g. kath., 276 ref., 6 zsidó lak., reform. anyatemplommal. Határa kevés szántóföldből és kaszálóból áll, nagy gyümölcsöse, s az Erge vizében halászata ván. F. u. Becsky Jánosné. Ut. post. Szathmár.

Oláh-Tótfalu, oláh falu, Szathmár vmegyében, közel Tományhoz, 436 g. kath. lak., s anyatemplommal. Határa szük és sovány. Tölgyes erdeje van. F. u. gr. Károlyi ház. Ut. post. N.-Bánya.

Sorki-Tótfalu, magyar falu, Vas vmegyében, a Sorok mellett, 125 kath., 63 ref. lak. Határa egészen róna és termékeny. F. u. gr. Hugonnay, s Jollencsics család. Ut. p. Szombathely.

Tóti, magyar falu, Bihar vmegyében, a Bisztra mellett, ut. p. Margita 1 mfd., 80 kath., 890 ref. 20 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Földjei meglehetősek; de különösen szőlőhegye hires és erős bort terem. Birják Baranyi, Dosseffy, Tarczaly, Szakál, Lányi Poroszlay, Pálffy, Vincze, Gruden. Van $12\frac{1}{8}$ urbéri telke.

Nagy- és Kis-Tóti, egymás mellett fekvő puszták, Bihar vmegyében, Keresztszeg-Apáti mellett; összesen tesznek 5682 holdat, mellyek általában nádvágással használhatók, kivevén a rendkivüli száraz éveket, mikor rajtok gaztakarmány is elegendő mennyiségben terem. Mind a két határt a Sebes-Körös folyja végig. Birja gr. Csáky Petronella assz.

Nemes és Káptalan-Tóti, 2 részre osztott magyar falu, Zala vmegyében többnyire szőlőhegyekkel körülvéletve, 914 kath., 4 ref., 12 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal. Balaton mellékén itt kezdődnek a tágasabb szántóföldek; egyébiránt ezek itt homok agyagosak, s esős időben igen jól üzetnek. F. u. a győri káptalan, s más közbirtokosok. Ut. p. Sümeg.

Tóti, puszta, Veszprém vmegyében, A.-Sári puszta mellett, Tolna vmegye szélén, Ozora mellett. Van egy hires 9 kerekü malma, melly 8000 mérő vámot hoz. Mind Tótit, mind Sári pusztát Eszterházy herczeg birja.

Lengyel-Tóti, tótokból magyarosodó falu, Somogy vmegyében, közel a Balatonhoz, a budai postautban, 1036 kath., 4 ágostai 15 ref., 105 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Synagóga. Határa első osztálybeli; legelője bőven; bort is termeszt, b. Fechtignek itt még nem régen kitünő jeles gazdálkodása, eredeti arab ménese, s 10,000 darabból álló hires juhászata volt; de jelenleg a nemes báró Krassó vmegyébe tette által lakását. F. u. a Lengyel örökösök. Ut. p. Szőllős-Györök.

Tóttelek, magyar falu, Bihar vmegyében, Váradhoz északkeletnek $1\frac{1}{2}$ órányira, dombon, 403 r. kath. lak. kik tót eredetüek, s a váradi deák püspök által telepittettek ide. Szántóföldje két fordulóban 150, rét 90, szőlőhegy 130, erdő 310 h. Majorság az erdőn kivül nincs. Földe sárga agyag, de burgonyát jól termi, s abból pénzelnek is. Van kath. paroch. temploma.

Tótvárad, Varagyia, oláh m.v. Arad vmegyében, a Maros mellett, az erdélyi országutban, Aradhoz $7\frac{3}{4}$ órányira, 18 kath., 796 n. o. óhitü lak., s anyatemplommal. Hegyes kősziklás határa 2524 hold, mellyből 708 hold szántóföld, 236 h. sarjut is termő rét; a többi erdőség, melly azonban meglehetősen elpusztult. Országos vásárt 4 tart, u. m. Vizkereszt napján, Husvét utáni csötörtökön, zöld csötörtökön, és sept. 14. mindenkor ó szerint. A várost birja özv. Kaszonyi Aloysia asszonyság. Hajdan derék magyar város volt. Régi vára kicsiny; de fekvé-

Digitized by Google

sénél fogva erős lehetett, mert egy igen szük szoros átmenetelen felemelkedett hegyecskére épülvén, egy felől a Maros, más felől a magas bérczek mintegy oltalmuk alá vették. 1551. a Török foglalta el. 1595. Báthory Zsigmond a törököket kikergette, de Bethlen nekik visszaadta. Jelenleg egészen elpusztult, ugyhogy csak mély sánczai, falainak omladékai s a körülötte heverő embercsontok idézik elő hajdani képét.

Tótváros, német falu, Somogy vmegyében, 161 kath. lak. Erdős, hegyes határ. F. u. Festetics Antal fiai. Ut. p. Kaposvár.

Tovariszova, szerb falu, Bács vmegyében, Bácshoz 1 mfd., 2200 n. e. óhitü lak., s paroch. templommal. Gazdag határa első osztálybeli, s 1100 □ ölével 14199 hold, mellyből 132 telek után urbéri szántó 4360, rét 3168, legelő 3726, szőlő 92, uradalmi makkos erdő 2659, mocsár 60, utak 134 hold. Birja a kamara.

Tóváros, lásd Tata.

Toveska, puszta, Máramaros vmegyében, 113 g. kath. lak. Szinevér fil.

Alsó-Tőbörzsök, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Szentmiklóshoz 1 óra, 130 kath., 7 ref., 4 evang. lak., termékeny róna határral. F. u. a Fiáth nemzetség. Ut. p. Sár-Bogárd.

Felső-Tőbörzsök, puszta, Székes-Fejér vmegyében, ut. p. Sár-Kereszturhoz 1 óra, 77 kath., 35 ref., 4 evang., 4 zsidó lak. F. u. gr. Batthyáni család.

Töhöl, (Thela), magyar falu, Bars vmegyében, ut. p. Verebélytől keletre 2 mfd. 218 kath., 243 ref. lak. Ref. leány ekklézsia. Földje, rétje igen jó, tölgyes erdeje, szőlőhegye derék. F. u. h. Eszterházy.

Tök, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, Budához keletre 2½ mfd. 1800 lak., kik többnyire reformatusok, anyatemplommal. Földje igen sikeres buzát terem; van gyümölcse és sok bora. Birja a korona.

Tőkés, (Alsó és Felső), 2 egymáshoz közel fekvő tót falu, Abauj vmegyében, a Miszla patakja mellett, hegyek közt: 863 kath. lak. Felső-Tőkésen kath. plébánia van. Határuk hegyes, völgyes, sovány; erdejök szép s fenyvesük is van. F. u. Kassa városa. Ut. p. Kassa.

Tőkés, Kolodnoje, orosz falu, Bereg vmegyében, ut. p. Munkácshoz dél-keletre 2 mfdnyire: 250 g. kath., 8 zsidó lak. Gör. kath. paroch. F. u. gr. Schönborn.

Tőkés, magas dombon fekvő oláh falu, Szathmár vmegyében, 4 r., 528 g. kath. lak., anyatemplommal. Határában sok féle szinü palakő találtatik (Schistus Corneus) de csak kevéset használják, földjei nem soványak. F. u. többen. Ut. post. Nagy-Bánya.

Tőkés, magyar falu, Poson v.-megyében, a kis Duna mellett, Szerdahelyhez 1½ órányira: 208 kath., 5 zsidó lak., sok réttel és legelővel; füzese is van a Duna mentiben. F. u. többen. Ut. p. Somorja.

Tököl, dalmát falu, Pest-Pilis vmegyében, a ráczkevi szigetben, Budához délre 3 mfd. a tétényi Dunaág mellett. Van 1996 kath. lakosa, kath. paroch. temploma. Róna határán rozsot, kevesebb buzát, kukoriczát, sok zöldséget és káposztát termesztenek. Ló- és marhatenyésztése nevezetes; szőlője és erdeje is van. Birja cs. kir. család.

Tököld, (Tekolgyán), tót falu, Nyitra vmegyében, Rodostnához délre 1 órányira: 86 kath. lak. F. u. gróf Erdődy Józsefné. Ut. post. Nagy-Ripény.

Tölgyes, magyar falu, Honth vmegyében, az Ipoly bal partján, Börzsönyhöz ½ mfd. 415 kath. lak. Kath.

Digitized by Google

paroch. templom. Nagy szarvasmarha-, ló- és juhtenyésztés. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Vácz.

Tölles, puszta, Zala vmegyében, Szent-Békalja mellett.

Tölles, kis helység, Zala vmegyében, a kis-komáromi uradalomban,

Töltéstava, puszta, Győr v.-megyében, Pér mellett: 153 kath., 20 ref., 2 zsidó lak., vizimalommal, sok réttel és legelővel.

Töltszék, (Tulcsik), tót falu, Sáros vármegyében, Eperjeshez északra 2 mfld, a Székcső mellett: 748 kath., 2 evang., 10 zsidó lak. Kathol. paroch. templom. Két kastély. Sok és jó rét. Vizimalom. F. u. a Kapy nemzetség. Savanyuviz-forrása is van. Ut. p. Eperjes.

Tömérke, puszta, Somogy v.-megyében, 5 kath. lak.

Tömörd, elmagyarosodott horvát falu, Vas vmegyében, Sopron vmegye szélén, Kőszeghez $1\frac{1}{2}$ óra: 418 kath., 5 ref., 3 evang. lak. Kath. paroch. szentegyház. Nevezetes birkatenyésztés. F. u. a Chernel nemzetség.

Tömörd, puszta, Komárom, most Esztergom vármegyében, ut. p. Uj-Szőnytől $\frac{4}{16}$, északról Mocsától $\frac{4}{17}$ órányira: keletről Tata, délről Kocs, nyugotról N. Igmándtól körülvéve, kevés változatu és termékeny földü szép határral. Van nagy majorsága, sz. István tiszteletére kápolnája, 119 kath., 10 ref., és 3 zsidó lak. F. u. a sz. mártoni főapát.

Tönnye, magyar falu, Poson vmegyében, Felistál mellett: 58 kath., 167 ref., 7 evang., 2 zsidó lak. Ut. p. Somorja.

Tördemicz, magyar falu, Zala vmegyében, a Badacsonyhegy tövében: 448 kath., 21 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal. Földe, rétje igen jó, vizimalma van. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Sümeg.

Törék (Bakos), tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyékben, Rimaszombathoz egy órányira, a Rima mellett: 27 kath., 466 evang. lak. Az osgyáni urad. tartozik.

Törék (Orlai), tót falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, 40 kath., 183 evang. lak., kik sok pálinkát égetnek. F. u. gr. Serényi.

Törek, kis falu, Zala vmegyében, a Lesencze patak mellett, Németfaluhoz közel. Ut. p. Sümeg. Többen birják.

Törincs, magyar falu, Nógrád vmegyében, közel az Ipolyhoz, annak völgyében, ut. p. Szakál 1 óra. Határa 2956 hold, mellyből urbéri számló 463, beltelek 50, rét 164, irtványszőlő 10, urasági szántó 260, beltelek 4, erdő 2005 hold, melly egyuttal legelő. Szántóföldei fele részben lapályon, $\frac{1}{2}$ dombon feküsznek, s kivált a lapályiak igen jók; rétjei kövérek; erdeje hegyeken van, s tölgyes és cserjés. Lakja 560 r. kath., kis fiók-egyházzal. A falu nagy átmeneti hely levén, sok előfogatra van szüksége, ezenkivül fuvaroznak is. Kőbánya. Vize az Ipoly. A vilkei uradalomhoz tartozik.

Törőcske, magyar falu, Somogy vmegyében, 213 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Határa hegyes és erdős. Ut. p. Szigetvár.

Törökbálint, (Grosz-Turwal), német falu, Pest-Pilis vmegyében, Budához keletre 2 mfld, 1584 kath. lak., paroch. templommal. Erdeje nagy és szép; bora is sok. F. u. a gr. Majláth örökösök.

Törőki, puszta, Somogy vmegyében, a Balaton mellett, a veszprémi káptalané.

Török-Szent-Miklós, derék magyar mv., Heves vmegyében, rónaságon, Szolnokhoz 3 mfld, a Pestről Debreczenbe vivő országutban, a Tisza folyamtól délre $\frac{1}{2}$ órai távolságra, ennek Tinóka nevü kiszaka-

Digitized by Google

dása mellett. Népessége 8037 lélek, kik közt r. kath. 3371, ref. 4519, n. e. óhitü 25, zsidó 115, kézmüves 125, telkesgazda 400, házas zsellér 670, kereskedő 7. Határa 24,700 hold 1200 □ ölével. Ebből urbériség (belső hivatalnokok 5 telkét kivéve) szántóföld 5796 h., száraz rét, melly szántással használtatik 1135⅝ h., tiszai rét 1567⅜ h., száraz legelő 2536 h., tiszai réti legelő 1809 h.; az uraságé tagositás után 2336 h. szántó, 2812 hátas legelő, 4111 h. tiszaréti kaszálló és legelő; ezeken kivül a tiszaréten a haszontalan mocsárok, és a hátas földön levő vakszikek 1475 holdat foglalnak el. Szántóföldje némi kevés szikkel vegyitett, és észak-keletről igen csekély homokot kivéve, általában gazdag aczélos fekete föld, melly híres tiszta buzát, kétszerest, árpát, zabot, repczét, kölest, tengerit, erős dohányt terem, de burgonyát nem, s rozs nem is vettetik. Legelője a szárazon szikes, a tiszai réten posványos, és árvizzel szokott elöntetni. Maga T. Sz. Miklós is gyönyörü ökröket nevel, de a marhahizlalás és birkatenyésztés főképen a szomszéd Szakállas, Csorba, Sz. Tamás, Kengyel, Tenyő, Balla pusztákon divatozik. Van itt derék kath. és ref. tornyos templom, takarék-magtár, kisdedovó, kath. és ref. kórház, jeles vendégfogadó, helyben postahivatal és váltás Szolnok és Bánhalma közt, sör- és pálinkaház. Országos vásárt hármat tart, apr. 17, jul. 26, oct. 4-kén, mindig e napok hétfőjén, ha pedig a mondott napok vasárnapra esnének, akkor más hétfőn; a hetivásárok szerdán tartatnak, s az országos vásárokban marha- és kirakodó vásár együtt. Régente Bala-Szent-Miklósnak neveztetett a Török birtoka előtt, ki itt várat is épitett, s a sánczok nyomai s a várban levő török mecset maradványai most is láthatók. Az idevaló török őrség a szolnokival egyesülve nyert diadalt Karácsonyi György pórhadán 1570-ben. A volt török várban van épülve a kath. templom, parochia, iskola, és több egyesek házai, a templom tornya épen a török mecset alapján. Birtokosa a városnak az Almásy nemzetség osztatlan állapotban, s ide tartoznak még Szent-Tamás, Kengyel, és Tenyő puszták. A nyomtatás alatt veszük azon hirt, hogy a török-sz.-miklósi uradalmat az Almásy nemzetség felosztotta.

Törös, puszta, Székes-Fejér v.-megyében, Moórhoz tartozik: 9 kath. lakossal.

Törtel, magyar pusztai falu, Pest-Solt vmegyében, ut. p. Czeglédhez keletre 1 mfld, 1218 kath., 34 protestans, 16 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Tágas határa egészen majorsági s részint homok, részint fekete föld, általában minden gabonanemet igen jól terem; sok juhot tenyészt. Birják: Balogh, Brezányi, Fejér, Fehérváry, Helmeczy, Markos, Marton, Liptay, Tahy, Tihanyi, Urbán, Vida stb. családok, Körös városa.

Tőtös, oláhul Gróș, oláh falu, Bihar vármegyében, a Sebes-Körös völgyében, az Élesdről Báródra vivő ország- és postautban: 352 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal, özv. gr. Haller Lászlónénak egy vendégfogadójával. Határán van belső szántó 20, külső urb. szántó 520, majorsági 4, szőlő 25, urb. szőlő 25, majors. erdő 2560 hold. Földe igen közepszerü; sok gyümölcs. Folyója: a Sebes-Körös. Birja az egész helyet özv. gr. Batthyáni Vinczéné. E határ szélén, Lukk felé ezelőtt egy jobbágy igen használható kova (tüzkő) bányát müvelt, de jelenleg pusztán áll.

Tőtös, magyar falu, Baranya v.-megyében, ut. p. Pécshez 2 kis órányira: 529 r. kath. lak. Fekszik a Mecsek hegyláncz déli oldalában, s ha-

Digitized by Google

tára 2616 5/8 hold, mellyből urb. beltelek 73 hold, szántóföld 900 4/8, rét 171 6/8, szőlő 207 4/8, legelő 209 h., majorsági beltelek 1 3/8 h., erdő 1034 6/8 hold. Földe vörös agyag, kövecses. Lakosai fuvaroznak. Birja a pécsi kápt.

Töttös, magyar falu, Zala vmegyében, 381 kath. lak. F. u. gr. Széchenyi István. Ut. p. Szalabér.

Töttös, magyar falu, Vas vmegyében, 198 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Szombathely.

Csikós-Tőttős, magyar-német falu, Baranya vmegyében, 290 magyar kath., 396 magyar és német ev. lak., evang. fiók-imádság-házzal, oskolával, kath. fiók-szentegyházakkal. Termékeny határ. Nagy méhtenyésztés. Szőlőhegye szép vörös bort terem. F. u. h. Eszterházy, s a dombovári urad. tartozik. Ut. p. Bonyhád.

Tövises, puszta, Borsod vmegyében, Felső-Nyárád és F. Kelecsény közt; a kelecsényi ér öntözi. Nyárádhoz tartozik.

Tranava, tót falu, Bars vmegyében, a Garan jobb partján: 230 kath. lak. F. u. a kamara. Ut. postája Körmöcz.

Tranczonfalva, német falu, Zemplén vmegyében, Sáros-Patakhoz 1/2 órányira: 671 r. kath., 4 ref., 17 zsidó lak. Határa 1029 hold, mellyből beltelek 55 hold, szántóföld 763 h., kaszáló 108 h., cserjés legelő 103 h. Telkesgazda 11, negyedrészes 88, zsellér 8. Földe kemény agyag, melly erős trágyázást kiván; van a helység keleti oldalán egy patak is. F. u. Breczenheim Ferdinand herczeg.

Traunau, magyarul Bizliget, oláhul Tranova, német falu, Temes vmegyében, a Maros mellékén. Aradhoz 2 mfldnyire: 1037 r. kath., 20 n. e. óhitü, 1 zsidó, 100 féltelkes, 22 urbéri, 20 szerződési zsellér, 50 lakó, 13 kézműves, 1 kereskedő lak., szép kath. paroch. templommal. Urbériség: 1200 h. szántóföld, 400 h. rét, 200 h. legelő, 122 h. belsőtelek. Majorság: 491 h. 1120 □ öl szántóföld, 14 h. rét, 43 h. 320 □ öl legelő, 116 h. szőlő, 10 h. szerződési házhely, egyházi s iskolai föld 13 hold, utak, tó, mocsár 174 h. 476 □ öl. Földe porhanyós fekete agyag, s igen jól megtermi a buzát, kukoriczát és tengerit. Birja a királyi kincstár.

Trázs, magyar falu, Nógrád v.-megyében, közel az Ipolyhoz: 717 kath., 9 evang. lak. Földe homokos; rétjei kövérek; sok dinnyét termeszt, s azzal kereskedik. F. u. gr. Forgács és Szentiványi Ferencz maradéki. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Trebasocz, puszta, Trencsén vmegyében, Motesicz fil., 40 kathol. lak. F. u. Motesiczky.

Trebete, tót falu, Nyitra vmegyében, Krakován fil., 691 kath., 9 zsidó lak. F. u. a nyitrai püspök. Ut. p. Galgócz.

Trebichova, tót falu, Trencsén, most F. Nyitra vmegyében, a zay-ugróczi uradalomban: 118 kath., 230 evang., 6 zsidó lak.

Trebosztó, tót falu, Thurócz vmegyében, 175 kath., 337 evang., 4 zsidó lak. Sok legelő és gyümölcs, 3 kastély. Nevezetes egy a hegy tetején lévő tóról. F. u. a Révay család. Ut. p. Th. Zsámbokrét.

Trebula, puszta, Zólyom vmegyében, Hajnikhoz 1/2 óra: 31 kath., 3 evang. lak.

Trebusa, orosz falu, Máramaros vmegyében, a Tisza mellett: 18 romai, 503 g. kath. lak., s anyatemplommal. F. u. a k. kincstár s m. Ut. p. Sziget.

Trencsén, királyi város, Trencsén vmegyében, a Vágh vize bal partján, meredek hegy közé szorulva, mellyre épült a régi, most is meglehetős állapotban levő trencséni vár. A

Digitized by Google

város eredetét némellyek a romaiaknak tulajdonitják; hihetőbb az, hogy a magyarok kijövetelekor mind a város, mind a vár fenállott, mert egy megye ettől vette nevezetét. Trencséni Máté e vidéknek hajdani birtokosa a várat keményen megerősité. Ennek halála után I. Károly Bebek György tárnokmesternek ajándékozta, fentartván magának a várost. Mátyás király pedig, ki itt gyakran mulatozott, Zápolya Istvánt gazdagitotta vele, ki ezt felékesitvén, hozzá szép kertet csináltatott; söt azon 95 öl mély kutat is, melly maig látható, ő ásatta török foglyokkal. A Zápolya nemzetség kihaltával gr. Illésházyak jöttek birtokába, s birták is az utolsó gr. Illésházy István magvaszakadtáig, de jelenleg mind a várat, mind az uradalmat Sina báró vette meg. A város maga köfallal vétetik körül és csak 82 házat számlál. Nevezetesebb épületei: az igen szép piarista szentegyház; másik szentegyháza közel a városhoz egy dombon áll, s ez egyuttal parochialis, és temetkező helye vala az Illésházy családnak; a vármegye és a városháza; a piaristák kastélya. Van itt k. gymnasium a piaristák felügyelése alatt; evang. és héber imaház. A külváros házai közt, mellyek 350-re mennek, kevés szépet találni. Népessége a bel- és külvárosnak 3200 lélek, kik jobbára r. katholikusok, aztán evangelikusok és héberek. Nyelvet illetőleg tótok, magyarok és németek. Földe a rónaságon igen termékeny; legelője a Vágh szigetében jó; erdeje távol van; gyümölcse, kivált szilvája sok. A földmivelésen kivül kézmüvességet és kereskedést is folytatnak a polgárok. Híres a trencséni sör. A város 2 falut is bir, u. m. Hamrit és Zabineczet; s főhelye a megyei igazgatásnak.

Trepecz, tót falu, Zemplén v.-megyében, Dobra fil., 167 kath., 15 zsidó lak., 260 hold szántóföldel. Ut. p. Nagy-Mihály.

Tribs, tót falu, Szepes vmegyében, közel a Bialka vizéhez: 591 kath. lak., paroch. templommal, vizimalommal. F. u. b. Palocsay. Ut. p. Késmárk.

Tridubi, puszta, Zólyom vmegyében, szinte Hajnikhoz közel: 8 kath., 12 evang. lak.

Trinitas, puszta, Baranya vmegyében, Vokányhoz tartozik: 33 kath., 5 zsidó lak. Szép erdőség. Márványtörés. Nagy urasági majorság. Sörház. Vizimalom. F. u. gr. Batthyány János.

Tris, magyar falu, Gömör vmegyében, alulról Ragállyal, s felülről az ismeretes Cselény erdőséggel határos, völgyben fekszik; van a reformatusoknak templomjuk; a lakosok száma 236-ra megy. A közbirtok áll $24^3/_4$ urbéri és $^2/_8$ majorsági telekből; van 1364 hold erdő; szántóföldje mindent megterem soványsága mellett is; rétje kevés, legelője sok van, s mégis a lakosok a marhatenyésztést, hizlalást főkép nyáron által szorgalmasan üzik. F. u. Ragályi, Hevessi és Hámos urak. Ut. p. Putnok.

Trivodi, (Háromviz, Tresaquae), puszta, Zólyom vmegyében, Libethez 1 mfld, 5 kath., 8 evang. lak.

Trnavka (Alsó-), tót falu, Bars vmegyében, Sz. Kereszthez 1 mfld, 196 kath. lak. F. u. a kamara.

Trnavka (Felső-), tót falu, Bars vmegyében, a hegyek közt: 290 kath. lak. F. u. a kamara. Ut. p. Selmecz.

Trnocz, (Tövisfalva), tót falu, Nyitra vmegyében, Holics fil., 335 kath., 11 zsidó lak. F. u. ő cs. k. felsége.

Trocsány, tót falu, Sáros v.-megyében, M. Raszlavicz fil., 150 kath., 22 zsidó lak. F. u. többen. Ut. postája Eperjes.

Trójás, oláh falu, Arad vmegyében, Soborsintól északra $2^1/_2$ m.-fld, két magas hegy közt egy szorult völgyben elszórva fekszik: 331 n. e.

Digitized by Google

óhitü lak., s anyatemplommal. Van itt $13^{2}/_{8}$ urb. állomány, 2182 hold közlegelő, 616 h. urasági liget, 8213 h. urasági erdő. Földe a lehető legroszszabb, a magas hegyek miatt, annyira hogy e határban az eke nem is használtatik, csak kapa után vetnek az oláhok egy kis tengerit; kecskéken kivül más állat alig tenyésztetik; ellenben a mély völgyben folyó patakja tele pisztrangokkal; a roppant erdőség pedig vadakkal, mellyek közt őzek, vaddisznók is találtatnak. F. u. b. Forray Iván.

Tropócz, vindus falu, Vas v.-megyében, a muraszombati uradalomban: 148 kath., 10 evang. lak.

Tropolocz, vindus falu, Vas vmegyében, a lendvai uradalomban: 83 kath. lak.

Trosztyanicza, orosz falu, Beregh vmegyében, Ungh vmegye szélén, ut. p. Munkácshoz északra 3 mfld, 120 g. kath., 4 zsidó lak., igen hegyes, erdős, sovány határral. F. u. gr. Schönborn.

Trpin, tót falu, Honth vmegyében, a bozóki uradalomban: 205 kath lakossal.

Trsztye, tót falu, Trencsén v.-megyében, Podszkál fil. Számlál 375 kath., 15 zsidó lak. Van itt az Osztra hegyében egy barlang, mellyben csepegő köveket is láthatni. F. u. Trsztyánszky család. Ut. p. Trencsén.

Trsztenna, tót mv., Árva vmegyében, 2706 kath., 70 zsidó lak., kath. paroch. templom. Sz. ferenczi klastrom. Határában szép árpát, zabot termesztenek. Sessiója: 220. Legelője, rétje bőven lévén a marha- és juhtenyésztés divatban van. Vászonja igen finom és kapós. Normalis oskola. Tart heti- és híres 4 országos vásárokat, mellyek kivált a lovakra és marhákra nézve nevezetesek, s a lengyelektől nagyon látogattatnak. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Trsztrenna, tót falu, Trencsén vmegyében, Facskó és Privald közt: 50 kath., 7 zsidó lak., és szép fenyvesekkel. F. u. a lietavai urad.

Trubin, tót falu, Bars vmegyében, Sz. Kereszthez nyugotra 2 mfld, 624 kath. lak. Kath. paroch. templom. Sok szilva, komlófa. F. u. a beszterczei püspök. Ut. p. Selmecz.

Trübswetter, (Nagyősz), franczia falu, Torontál vármegyében, N. Szent-Miklóshoz délre 1 órányira: 2302 kath., 2 evang., 16 óhitü, 16 zsidó lak. Kath. paroch. templommal, szép kerttel. Határa gazdag termékenységü s első osztálybeli; lakosai vagyonosak; szép buzát termesztenek, s jó lovakat és teheneket tartanak. Egész telket 154-et számlál. F. u. gr. Gyulay családbeliek.

Tuchina, tót falu, Trencsén v.-megyében, Pruszka fil., 451 kath., 9 zsidó lak. Ez tulajdonképen két helységből áll, az egyiket gr. Königsegg, a másikat pedig nemes Tuchinovszkyak birják.

Tugár (Losoncz), tót-magyar mv., Nógrád vmegyében, Losoncznak tőszomszédságában: 388 kath., 695 evang., 98 ref. lak., kik leginkább mesterségekből élősködnek. Van 4 országos és egy hetivására, t. i. hétfőn. F. u. néhai Szilassy József koronaör örökösei.

Kis-Tugár, tót falu, Nógrád vmegyében, egy igen szük és mély völgyben, Gácshoz észak-nyugotnak $1^{1}/_{2}$ óra. Határa 2748 hold, mellyből urbéri beltelek 26, szántó 576, rét 155, urasági beltelek 2, szántó 40, rét 49, erdő 1900 hold. Földei, sőt rétjei is jobbára hegyeken feküsznek, agyagosak, kövesek, tiszta buzát nem, de rozsot, zabot, burgonyát, pohánkát és borsót teremnek. Lakja 576 kath., kik sok juhot tartanak, juhturót készitenek. A tugári, valamint e vidékbeli népfaj magas, erős, igen jó

Digitized by Google

termelü. Itt ered a tugári patak. A falu feletti hegylánczból 2 nagy trachyt kőszál emelkedik, honnan felséges kilátás nyilik; innen nem messze egy kis térségen két elszigetelve álló kúpalaku kőszirt, a maga nemében ritka természeti mű, melly meg érdemli, hogy az erre utazók által meglátogattassék. A falu feletti csupa mészszikláből jó mész égettetik. A hegylánczközepén pedig egy kúp emelkedik, mellyben a legkülönfélébb igen szép színü szarvkövek (Hornstein), ugy szinte fa-opálok találtatnak. Végre van itt egy igen csinos és uj tornyos templom és tágas oskola. Birja a falut gr. Zichy József.

Tulka, oláh falu, Bihar vármegyében, a mezőségen, ut. postája Várad $4^1/_4$ mfd. Lakja 2 ref., 1536 n. e. óhitü, anyatemplommal. Határa 3174 hold, mellyből 850 h. szántó, 450 h. rét, 250 h. legelő, 350 hold erdős föld, uras. majorság 1234 hold, mocsár 40 hold. Ebből urbériség 440, irtás 1150 h., majors. 1234 h. az erdőn kivül. Vadvizes fekete földe terem borsós és konkolyos kétszerest, tengerit és zabot. Határán keresztül folyik a Körös ér, melly a Fekete-Körös kiöntésével tetemes kárt okoz a vetésekben és kaszállókban. Birja a váradi deák püspök.

Tullus, kis puszta, Borsod vmegyében, Ládháza és Muhi puszta közt a Hejő parton. Ládházához tartozik.

Tunezsics, tót falu, Trencsén vmegyében, Kosshához 1 fertály, 297 kath., 11 zsidó lak., termékeny kis határral. F. u. az illavai plébánus.

Tunyogh, magyar falu, Szathmár vmegyében, a Szamos balpartján, Matócsesal általellenben; 22 kath., 636 ref., 30 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa gazdag termékenységü, szénája, nádja sok, erdeje nincs. F. u. gr. Károlyi, Korda, Szücs, s más számos nemesek. Ut. p. Szathmár.

Tur, (Felső vagy Nagy), magyar falu, Honth vmegyében, 472 kath., 9 evang. lak. Kath. paroch. templom.

Tur (Kis), magyar falu, Honth vmegyében, 187 kath., 10 evang. lakossal.

Tur (Közép), magyar falu, Honth vmegyében, 260 kath., 8 evang. lak. Mind a három helység közel fekszik egymáshoz a Korpona mellett, Ipoly-Ságtól északra 1 órányira. Szántóföldjeik jók s benne buzát, rozsot, kukoriczát, dohányt, zabot termesztenek. Szőlőjök és erdejök is van. F. u. Beniczky, Géczy, Mártonfy, Okolicsányi, Kasza, Pongrácz, Hán, Thury, s m. t.

Tur, magyar falu, Somogy vmegyében, közel a Balatonhoz, 212 kath., 458 ref., 45 zsidó lak., kath. fiók-, ref. anyaszentegyházakkal, bortermesztéssel, termékeny földekkel. F. u. Jankovich, b. Puthcány, Bosnyák nemzetségbeli örökösök. Ut. post. Szőlősgyörök.

Mező-Tur, magyar mezőváros K.-Szolnok vmegyében, rónaságon a Berettyó mellett, Szolnokhoz 4, Pesthez 16 mfdnyire. Népessége 16,150 lélek, kik közt 1200 r. kath., 14250 reform., telkesgazda 818, házas 1137, lakó 829, kézmüves 428 s ezek közt 60 korsós, kereskedő 10. Van itt a reformatusoknak igen szép templomuk, mai izlés szerint épült vigyázó toronnyal; egy r. kath. anyatemplom, sör- és pálinkaház. Egészen róna határa $75,408^{78}/_{100}$ hold; s ezt két részre oszlik, u. m. felső- és alsó város határára. A felső részi határ kiterjedése $37,704^{37}/_{100}$ hold (1200 □ ölével), mellyből $7945^{41}/_{100}$ h. szántóföld, a kaszálló, melly szántóföldekkel együtt van kiadva $4413^{26}/_{100}$ h., a városi legelő, miután az uraság részére 2040 kiszakittatott, $10531^{76}/_{100}$ h., szőlő 669 h. 693 □öl. Erdő az egész határban nincsen. A felső részi urb.

Digitized by Google

föld 22890 $^{43}/_{100}$ hold. Majorsági szántóföld 2539 $^{6}/_{100}$ h., hat helyen levő részint kaszálló, részint legelő 12,275 $^{7}/_{100}$ h. Dotationalis föld van 15 $^{1}/_{8}$ urberi telek. Az alsó részi város határa épen annyi, mint a felsőé, azzal a különbséggel, hogy ez szabályozva soha nem lévén, mind a szántó, mind a kaszáló és legelő a lakosok birtokában van. Szántó- és kaszáló földje (1600 □ ölével) 6148 hold, a többi legelő; 553 h. 200 □ öl szőlő. Dotationalis föld szinte annyi mint a felső részen. A föld fekete aczélos s hires buzát terem; homok az egész határban nincs; legelője sok helyt vad szikes, melly a Berettyó és Körös kiáradásainak ki van téve. A Berettyó félkörben keriti a várost vámhiddal; a Körösön pedig tüzi és épületi fa, vályu, deszka szállittatik, néha még gabonával terhelt dereglyék is járnak rajta. Mind a két folyó közel a városhoz összeszakad a Turtöi dombnál. Népes országos vásárt 4 tart, jan. 1., máj. 1., aug. 1. és nov. 1. s a kitüzött nap bár mellyik napjára is esik a hétnek, a vásár ha csak nem ünnep, mindig hétfőn; hetivásár pedig kedden és pénteken tartatik. A turi marha vásár országszerte hires. A felső részt I. Mátyás királytól fogva a Kállay család birta, de 1847-ben megváltá magát a város; az alsó város $^{1}/_{2}$ a kir. kincstáré s évenkint 6000 pgő forintot fizet; másik fele gr. Erdödy Györgyé vala, de ettől örökös szerződés mellett 1845-ben megváltá magát a lakosság.

Tura, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, ut. post. Baghoz 1 órányira, inkább róna mint dombos helyen. Határa 11,583 hold, mellyből urbéri szántó 2418, kaszáló és kenderföld 418 $^{2}/_{8}$, uradalmi szántó 1130 $^{2}/_{8}$, rét 669, erdő 788, beltelek 291, posványos legelő 900, homokos legelő 708, gyepes legelő 3420, szőlőhegy 840 hold. Földje részint fekete, részint homok; főleg kétszer-buza termesztetik, s rozs és kukoricza. Lakja 3137 egyén, kik csaknem mind katholikusok, paroch. templommal. Urbéri egész telek van 93; 173 gazda kezében. Van itt egy nagyszerü sör- és pálinka-gyár. Határát a Galga nedvesiti. Birja h. Eszterházy Pál.

Tura, magyar falu, Szabolcs v.-megyében, ut. post. Nyíregyházához 1 óra. Határa 4150 hold, mellyből a lakosok szerződés mellett birnak 400 hold földet. E határt a Tisza árja nem járja ugyan, de az alviz keresztül járván rajta, melly Berettyó erének neveztetik, többször nagy károkat okoz. Földje homokos és silány. Van szeszgyára. Lakja 827 lakos, kik jobbára reformatusok, anyatemplommal. Birja a Kállay család.

Ó-Tura, tót m.v., Nyitra vmegyében, Vágh-Ujhelytől nyugotra egy órányira, hegyek és erdők között. Számlál 2497 kath., 3127 evang., 3 reform., 90 zsidó vagyonos lakosokat; kik sok tehenet tartván, nem csak otthon sok vajat csinálnak, hanem az északi megyéket bejárván, azt összeszedik, s vele igen nagy kereskedést üznek. Bécsbe, Pestre s a t. Corvinus Mátyás privilegiuma szerint vámot nem fizetnek; régi szerződések erejénél fogva pedig robotot nem szolgálnak, hanem azt cseкély sommával megváltják. Van itt kath. paroch. templom, evang. szentegyház s ekklézsia, synagóga, és sok csizmadia. F. u. a csejtei uradalom.

Turány, orosz falu, Zemplén vmegyében, az Ondava mellett: 235 r., 36 g. kath., 9 zsidó lak. Kath. paroch. templom. 593 h. szántóföld. F. u. özv. Jékelfalusy gr. Csáky asszony. Ut. p. Vecse.

Turán, privilegiált tót m.v. Thurócz vmegyében, a Vágh jobb partján: 228 kath., 1563 evang. 59 zsidó

Digitized by Google

lak., s kath. és evang. anyatemplomokkal és synagógával. Fekvése a nagy hegyek alatt igen gyönyörködtető; határa tágas, s a Vágh vize mentében meglehetős, erdeje roppant; marhát, juhot sokat tart; a Sztudenecz patakján több malmokkal bir. F. u. a Róvay család, de az Ujhelyi nemzetségnek is van benne szabad curiája.

Turbék, puszta, Somogy vmegyében, Szigetvár mellett, 147 kath., 14 ref. lak. Van egy szentegyháza, hová népes bucsujárások történnek.

Turcz, oláh falu, Bereg-Ugocsa vmegyében, több hegyeken s völgyekben elszórva; 1614 gör. kath. lak., s parochiával. Földje elég termékeny, bort termeszt, erdeje van; hajdan arany ezüst bányái is voltak. F. u. Pogány, Rátonyi, Ilosvay, b. Perényi, Gazda, Zaffiry, Száraz, Pap, Fejér, Balabány, gr. Haller, és Csató örökösök. Ut. p. Halmi.

Turczocz, tót falu, Zemplén vmegyében, Görögínye fil. 366 kath., 8 zsidó lak., 808 h. szántóföldel. F. u. Klobusiczky. Ut. p. Nagy-Mihály.

Turcsánka, tót falu, Nyitra vmegyében, Széplak filial., 240 kath. lak. F. u. a Turcsányi csal.

Turcsek (Alsó), német falu, Thurócz vmegyében, Bars vmegye határszélén: 505 kath. lak. Fürészmalom; roppant erdőség. F. u. Körmöcz városa. s ez ut. p.

Turcsek (Felső), német falu, Thurócz vmegyében, magas erdős hegyek közt: 564 kath., 13 evang. lak. Földei főképen csak zabot teremnek. F. u. Körmöcz városa.

Turcsok, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyékben, Zeleznik hegyétől északra: 48 kath., 801 evang. lak. Evang. szentegyház. Gazdag vasbányák. A földek forduló-ra nincsenek osztva, hanem mindenki a magáét szabadon használja. F. u. a Sturmann nemzetségbeliek. Ut. post. Rimaszombat.

Turdosin, tót m.v. Árva vmegyében, az Árva bal partján: 1679 kath., 10 evang., 176 zsidó lak. Van ittt kath. paroch. templom, normalis oskola, synagóga, szép bolthajtásos 58 ölnyi hosszuságu hid az Árva vizén, nagy urasági sörfőzőház és vendégfogadó, 2 liszt- és fürészmalom. Országos vásárjai igen népesek, kivált lóra, marhára és gabonára; a lengyelektől erősen látogattatnak. Itt van a Gallicziából behozott sónak nagy lerakó helye, honnan tovább Rosenberg, Hradek felé szállittatik. Gyolcs kereskedése is nagy fontosságu.

A város bir az árvai uradalomtól egy Oravicza nevü pusztát, mellynek olly sok legelője van, hogy tulajdon marháikon kivül, másokat is rá fogadhatnak, a mellett az erdőből szabad tüzelésök, s szabadságuk van esztendőnkint 50 szálhajót mindennémü fával megrakva az alsó vidékekre vinni. — Végre a város körül több sánczok nyomai látszanak, melyeket hajdan a kuruczok hánytak. F.u. az árvai uradalom.

Kis- és Tót-Turgony, puszták, szabad Jász- és Kun kerületekben, Kis-Ujszállás birja.

Turecska (Kis és Nagy), két összeolvadt tót falu, Zólyom vármegyében, a zólyomi, thuróczi, liptai határok összejövetelénél; 139 kath., 35 evang. lak. F. u. a kamara.

Turegyháza, lásd Kétfél.

Turicska, tót falu, Nógrád v.-megyében, hegyek közt: 4 kath., 228 evang. lak., kik fa eszközeiket az alföldre hordják gabonáért. Van egy igen régi anyatemploma. Határa szük és sovány. F. u. gr. Zichy senior, és Szentiványi. Ut. p. Losoncz.

Kis- és Nagy-Turicza, két orosz falu, Ungh vmegyében, Remetéhez 1 órányira; 3 romai, 607 gör.

Digitized by Google

kath., 24 zsidó lak. N.-Turiczán gör. kath. paroch. templom. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Turik, tót falu, Liptó vmegyében, 323 kath., 38 evang., 7 zsidó lak. Kath. filial szentegyház. Több urasági lakházak. Nyugotra a faluról a szántóföldeken több ritka kővévált tárgyakat találni, mint p. o. árpát, lencsét, kendermagot, sőt romai formáju pénzt; a honnan a közember azt hiszi, hogy hajdan itt a várban egy fösvény ember lakott, kinek mindene kővé változa. F. u. Thuránszky nemzetség.

Turja, szerb falu, Bács vármegyében, a Ferencz csatornája mellett, közel Sz.-Tamáshoz, mellyel az utóbbi forradalomban egyenlő viszontagságokat szenvedett, ut. p. Ó-Becse 2 órányira, a tiszai koronai szabadalmas kerületben. Lakja 2000 n. e. óhitü, paroch. templommal. Első osztálybeli gazdag határa 2200 □ ölével 5670 hold, mellyből polgári szántó 2000, rét 2100, legelő 1300, szőlő 80, mocsár 111, utak 79 hold.

Turkeve, szabad m.v. Jász- és Kun kerületekben, nem messze Tur városától a Berettyó mellett: 212 kath., 8237 ref., 23 óhitü lak., kath. és ref. anyatemplomokkal, ref. oskolákkal. Határa gazdag fekete kerti föld, s mindenik lakos a magáét egy tagban birja; szép szarvasmarhát és sok juhot tenyészt. 1753-ben Törő, Bot, Bujdosó lázzadók társaikkal együtt itt fogattak meg. Ut. p. Kardszag.

Turna, tót falu, Trencsén vmegyében, Trencséntől délre 1 órányira. Számlál 585 kath., 15 evang., 11 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Földje termékeny; rétje jó; legelője elég; erdeje nagy; savanyuvíz-forrása és sörfőző háza is van. Timon Sámuel itt született. F. u. a dubniczai uradalom.

Turnische, vindus-tót m.v., Zala vmegyében, A.-Lendva mellett, 864 kath. lak. Kath. paroch. temploma igen régi nevezetes góth épület. Lakosai robotra nem járnak, hanem többnyire mesteremberek. u. m. vargák, szűr, és apró szabók, timárok, de a sok tüz miatt szegények. F. u. a Gyika nemzetség. Ut. p. A.-Lendva.

Turó, tót falu, Trencsén vmegyében, 934 kath., 16 evang. lak. Van egy filial temploma és szép fényvese. F. u. h. Eszterházy.

Turoluka, tót falu, Nyitra vmegyében, a Miava mellett: 85 kath., 2434 evang., 82 zsidó lak. Kath., evang. szentegyházak. Synagóga. Határa nagy, de a hegyeken földmivelése terhes; sok irtás; szarvasmarhája sok és szép; juhot tenyészt, erdeje és vizimalma van. F. u. a berencsi uradalom.

Turony, magyar falu, Baranya vmegyében, a harsányi hegyek közt, 31 kath., 280 ref., 3 zsidó lak., ref. anyaekklézsiával, vendégfogadóval, bortermesztéssel; az üszöghi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Siklós.

Turopolya, népes tót falu, Nógrád vmegyében, 18 kath., 1205 evang. lak. Evang. anyatemplom. Határa köves, sovány, s nagy fáradsággal miveltetik. F. u. gr. Zichy sen., b. Balassa, Szentiványi. Ut. post. Losoncz.

Tur-pásztó, puszta, Heves és Külső-Szolnok egyesült vmegyékben, Turkevi mellett, 20 kath. lak. F. u. b. Orczy Józsefné.

Turova, tót falu, Zólyom vmegyében, Ternye mellett: 139 kath., 35 evang. lak.

Turvékonya, oláh falu, Szatmár vmegyében, az Avasságon, lapos helyen elszórt házakban, 613 gör. kath., 14 zsidó lak., s anyatemplommal. Földje sovány, de erdeje szép. F. u. nagy részt azok birják kik felső

Digitized by Google

falut s még nehány oláh nemes. Ut. p. Aranyosmegyes.

Turzófalva, Thurzovka, tót falu, Trencsén vmegyében, szétszórva hegyekben Morva és Szilézia határos, ut. p. Császa. Határa igen nagy, de a földek nem urbériek, hanem irtványok; uradalmi szántóföld van 154 hold, és 80 hold rét. Erdeje pusztuló félben. A föld minősége 3-ik osztálybeli, káposztát és burgonyát kivéve, más gabonát igen szüken, sőt őszit épen nem terem, hanem csak zabot és árpát. Éghajlata zordon, hideg, s e miatt a gyümölcs ritkán érhet meg. Népessége 7630 lélek, kik r. kath., és 150 héber. Kath. paroch. templom. Lakosai földmivelésből és zsindely faragásból élnek, de olly szegényül, hogy egész éven át tejbe vagy káposztába kevert burgonyából élnek; kenyér még a legjobb gazda házánál sem találtatik. A helységet a Kiszucza vize futja végig. Van itt egy szeszgyár, sörház, és cs. harminczadhivatal. Vasárnaponkint a nép összejövén, némileg vásár tartatik. Birja h. Eszterházy, s a bicsei uradalomhoz tartozik.

Tussa, tót falu, Zemplén vmegyében, a Tapoly mellett: 143 romai, 38 görög kath., 20 evang., 244 ref., 9 zsidó lak., 371 hold szántóföld. Erdő. Kastély. F. u. gr. Vandernathné, Bernát s m. Ut. p. Vecse.

Tuzsér, magyar falu, Szabolcs vmegyében, a Tisza mellett, Zemplén vmegye szélén: 35 romai 25 g. kath., 340 ref., 37 zsidó lak. Ref. anyatemplommal, termékeny földekkel, és rétekkel. Van $3^2/_8$ második osztálybeli egész telke. F. u. Lónyay.

Tuzsina (Szmicz), nagy német falu, Nyitra vmegyében, 1992 kath. lak. Kath. paroch. templom; nagy erdő; sok szilva; jó legelő. F. u. gróf Pálffy Ferencz.

Tükrös, puszta, Székes-Fejérvmegyében, Sárosd mellett, 20 kath., 3 ref. lak. F. u. gr. Eszterházy.

Türe (Kis és Nagy), 2 magyar f., Bars vmegyében, a Garan partján, az esztergomi országutban: 240 kath., 4 evang., 149 ref. lak Termékeny jövedelmes határral birnak. F. u. többen. Ut. p. Léva.

Türje vagy Türgye, magyar m.v. Zala vmegyében, Szent-Gróthoz 1 óra, 1388 kath., 12 zsidó lak., kik közt néhány német is találtatik. Ékesiti a praemonstratensisek prépostsága, lakhelye, és szentegyháza. Határának egy része homokos, erdeje szálas és igen szép, szőlőhegye is van. A türjei prépostságot Dienes bán alapitotta 1241-ben. 1541-től 1699-ig több viszontagságokon ment keresztül, de az utóbbi évben ismét virágzásba jött. 1786-ban eltöröltetett. 1802-ben visszaállitatott.

Türke, vindus falu, Vas vmegyében, sovány, hegyes vidéken, 283 kath. lak., kik gyakori ügyes lopásaik miatt mintegy példa beszéddé váltak egész Vandaliában. F. u. gróf Batthyáni.

Tüskeszer, vindus tót falu, Zala vmegyében, 518 kath. lak. F. u. Gyika. Ut. p. A.-Lendva.

Tüskevár, magyar m.v. Veszprém vmegyében, 810 kath., 11 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Határa homokos és kövecses. Szőlőket a somlói hegyen bir. Van darab ligetes és nyires erdeje, s több malma a Torna vizén. F. u. a győri püspök. Ut. post. Devecser.

Tüskevár, puszta, Somogy v.-megyében, az Ország családé.

Tvarazna, tót falu, Liptó vmegyében, 8 kath., 79 evang., 5 zsidó lak. F. u. Meczaházy.

Alsó- és Felső Tvarosztsza, 2 orosz falu, Sáros vmegyében, Gáboltóhoz keletre egy órányira: 35 kath, 740 gör. kath, 10 zsidó lak.

Digitized by Google

Alsó-Tvarosztszán gör. kath. plébánia van. Határuk hegyes, erdős; savanyuviz mind a két határban találtatik. F.u. gr. Erdődy. Ut. p. Bártfa.

Tverdomeszticz, tót falu, Nyitra vmegyében, közel a trencséni szélekhez. Számlál 368 kath., 1 evang., 8 zsidó lak. F. u. gróf Erdődy Józsefnő.

Tyapessó, tót falu, Árva vmegyében, 381 kath. lak. Vászonnal kereskedik. Sessiója 24 1/8. F. u. az árvai uradalom.

Tyapkó, tót falu, Nyitra vmegyében, N.-Kosztolánhoz 1/2 óra: 107 kath., 15 evang. lak. F. u. Ocskay család.

Tyukod, magyar falu, Szathmár vmegyében, közel Csengerhez, 9 romai, 32 gör. kath., 814 ref., 17 zsidó lak., ref. anyatemplommal, Határa lapos, de termékeny; nádja, szénája az ecsedi lápon sok. F. u. Uray, Rápolthi, Nagy, s más igen számos nemesség. Ut. p. Szathmár.

Tyuska, orosz falu, Máramaros vgyében, 433 g. kath., 33 zsidó lak., anyatemplommal. Határjához tartozik Zsihány nevü telep, 72 g. kath., lak. F. u. b. Sztojka, Ferenczy, Horthy, Dósa, s több nemesek. Ut. p. Sziget

U.

Ubersdorf, német falu, Vas v.-megyében, a német-ujvári uradalomban, 250 kath. lak.

Ublya, orosz falu, Zemplén vármegyében, Szinna fil. 13 romai, 930 g. kath., 18 zsidó lak. Gör. szentegyház, 936 h. szántóföld. Erdő. Malom. F. u. gr. Schmidegg. Ut. p. Unghvár.

Ubris, Ungh vmegyében, orosztót falu, ut. p. Szobránczhoz északra 1 3/4 órányira: 217 romai, 423 gör. kath., 5 ref., 77 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. F. u. gr. Sztáray Kristóf örökösei.

Udornya, tót falu, Nógrád vármegyében, egy szép széles völgy keleti oldalán, kis völgyecskében a losonczbányavárosi országuttól 300 ölnyire, ut. post. Losoncz. Határa 1407 hold, u. m. 32 h. belsőség, 422 h. szántó, 90 h. rét, 863 h. erdő. Ebből majorsági szántó 50, erdő 863 hold. Földje agyagos, dombos, kavicsos, néhol vadvizes, legjobban termi a buzát, burgonyát, zabot, veres lóherét; rétjei néha háromszor kaszálhatók, s igen jó szénát adnak, de a Réka patak kárositja. A juhtenyésztés és turócsinálás fő élelemmód. Lakja 268 ágostai, 20 r. kath., egy kis toronytalan fiók evang. egyházzal. Birják gr. Zichy senior, b. Orczy, b. Balassa, és Nyáry család örökösei.

Udva, Zemplén vmegyében, tót falu, Homonnához egy órányira: 724 r. kath., 4 evang., 16 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Szántófölde elég termékeny, s 780 holdat foglal el. Erdeje, rétje jó. F. u. Szirmay Anna, gr. Haller asszony, kinek itt szép lakháza van.

Udvard, igen régi magyar falu, Komárom vmegyében, a Zsitva vize mellett, 3335 katholikus, 90 reformatus s 32 zsidó lakossal. A falu közepén áll az ujabb izlésü katholikus parochialis szentegyház, azonban a reformátusok is birnak itt anyaegyházat. Határa 13,500 hold, s merőben róna, sárga és fekete agyag, hellyel-közzel homokos, általában termékeny első osztályu szántóföldek, jó rétekkel, középszerü bort termő szőlőkertekkel dicsekedhetik. Erdeje 70 hold tölgyesnél több nincs. Áll 100 és 1/2 régi szabályzatlan telekből, s a lakosok nem urbér szerint tettek szolgálatot hanem termesztményeikből 1/10-det adtak s egy telkes gazda 120 posonimérős földet bir. Az emlitett telkekből

Digitized by Google

csak 90 van a lakosok kezén, mert 6-ot nemes érseki hübérnökök birnak, a fenmaradt rész pedig vagy a plébániához, vagy a bírósághoz, vagy a hadnagysághoz tartozik. A közmunkabéli összeirás szerint van itt 261 leszállított telek, 355 házas zsellér, 37 lakó. F. u. 1268-tól fogva az eszterg. érsek. Az udvardiak hajdan királyi szolgák vagy udvarnokok voltak.

Udvard, ném. Grosz-Mutschen, horvát falu, Sopron vmegyében, Kőszeghez északra 1¼ m.-fld, 358 kath. lak., 59 házzal. Van 385 hold sovány szántóföldje, 800 h. erdeje, rétje, legelője; szőlője nincsen. F. u. gr. Niczky Emánuel.

Udvard, horvát falu, Baranya vmegyében, 2 dombon, melly közti völgyben egy patak csergedez. Van 35⅝ egész urb. telke, 461 hold legelője. Lakja 545 kath., kik buzát, rozsot, zabot, kukoriczát, káposztát termesztenek. F. u. volna gr. Batthyáni Gusztáv, de a helység magát 1846-ban örökösen megváltá.

Udvard, német falu, Baranya vmegyében, 600 kath. lak., kik sikeres buzát termesztenek, és szép lovakat tenyésztenek. Ut. p. Mohács 1¼ mfld. Birják Károly cs. k. főherczeg örökösök.

Udvardi, puszta, Veszprém v.-megyében.

Udvarhely, magyar falu, Somogy vmegyében, közel a Drávához, ut. p. Berzence. Van 400 ref., 86 kath. lak., ref. fiók-temploma és iskolája. Berkei számosak. Erdeje szép. Birja gr. Festetics Tasziló.

Udvari, magyar falu, Szathmár vmegyében, Szathmárhoz egy kis órányira a Szamos mellett: 800 g. kath., 400 ref., 18 r. kath., 80 zsidó lak., ref. és g. kathol. anyatemplomokkal. Határa 6752 hold, mellyből szántó 3000 h., rét 1700 h., erdő 2000 h., a Szamos medre 52 hold. Ebből urbériség 700 hold, a többi majorság. Lankája, vagyis minden évben tengerivel használt buja iszapos tére van 500 hold; de a többi mezei földek is szép buzát, árpát, zabot teremnek; szénája sok és igen jó, mellynél fogva szarvasmarha-tenyésztése virágzik; gyümölcsösei nagy kiterjedésüek. Folyóvize a Szamoson kivül a Sár, melly az erdőt futja át. Birják: Pap György, Ternyei János, Szőke Károly, Buday Ignácz, Nagy János, a kir. kamara, b. Wesselényi, Farkas József és István, gr. Rhédey Ádám, gr. Teleki Ferencz, Mándy Péter, Csabay Antal, Nagy Károly, Nagy Ignácz, özv. Nagy Péternő, Cseh Ferencz, b. Bánffy, gr. Kornis, Végh Antal, Váradi Antal, Érsek Imre, Konisay Péter, Sztán örök., Ottlik Károlynő, Sepsy, Egey családok, Éles Gábor, Virágh Józsefnő, Benkő Pál, Szerdahelyi család, Pesty Gábor, Szabó, Kanisay család, s gr. Károlyiaknak is van egy zsellértelkük.

Udvari, magyar falu, a Balaton partján, Zala vmegyében, 400 ref., 40 kath. lak., ref. anyatemplommal. Földe kevés de termékeny; bora erős. Birja a veszprémi püspök. Ut. p. Sümeg.

Udvari, magyar-német falu, Tolna vármegyében, a simontornyai uradalomban, ut. p. Nagy-Dorog. Lakja 450 magyar kath., 500 többnyire német evang., 120 magyar ref., 12 zsidó, kath. és ágostai fiók-egyházakkal. Dombos határa bő termékenységü. Dohányt termeszt.

Udvari, magyar falu, Bihar v.-megyében, lapályos helyen, Debreczenhez 4 mfldnyire: 3150 ref. lak., s anyatemplommal. Határa 6488 hold, mellyből 4114 h. szántó, 1536 h. legelő, 838 hold kaszáló. Ebből majorság csak 274 hold. Földe részint szikes lapály, részint gazdag fekete agyag. Határát a Berettyó nedvesíti. F. u. a váradi deák püspök.

Digitized by Google

Udvarnok, (Dvornik), Honth m. tót falu, 27 kath., 335 evang. lak. Evang. szentegyház. Bortermesztés. Kövér rétek. F. u. többen. Ut. p. Szántó.

Udvarnok, Abauj-Torna vm. magyar falu, Tornához nyugotra ½ mfldnyire, 547 kath., 74 reform. lak. Termékeny határ. Juhtenyésztés. Vendégfogadó. Vizimalom. Szőlőhegy. Sok uraságí épület. F. u. gr. Keglevich. Ut. p. Rosnyó.

Udvarnok, magyar falu, Zala vmegyében, a szent-gróti uradalomban, 650 kath. lak.

Udvarnok, puszta, Veszprém vmegyében.

Udvarnok (Kis- és Nagy-), Poson vm. két egymáshoz közel fekvő magyar falu, Szerdahelytől ½ mfld. Az első 339 kath., 22 ref., 18 zsidó; a második 320 kath., 10 zsidó lak. F. u. több közbirtokos nemesek. Dohányt termesztenek. Ut. p. Somorja.

Udvarnok (Irek), Nyitra m. tót falu, közel a Vágh vizéhez, ut. p. Galgóctól 1½ órányira. Lakja 1064 kath., 1 evang., 26 zsidó. Van benne kath. paroch. templom. Határa dombos; van erdeje; lakosai dohánytermesztéssel is foglalatoskodnak. F. u. gr. Erdődy Józsefné.

Udvarszállás, Krassó v. népes puszta, közel Szuboticzához: 265 kath. lak.

Ugh, magyar falu, Külső-Szolnok vmegyében, a Tisza bal partján, mocsáros lapos rétségek közt, 903 lak., kik többnyire reform., anyatemplommal. Határa 3000 holdnyi, melly-7¼ telek után 232 h. szántó urbériség, s az ehez tartozó réteken és közlegelőn kivül a többi majorság. Földe fekete lápos és szikes. A Tisza árja sok kárt okoz, s van itt egy holt Tisza is, mellyből igen sok halat fognak a lakosok, s ebből élősködnek. F. u. Luby Imre és gr. Tige Lajos.

Ugh, puszta, Veszprém vmegyében, Bor-Szörcsökhez tartozik.

Ugaj, puszta, Somogy vmegyében, ut. p. Kaposvár.

Ughfalva, Heves v. puszta, nem nagy de jövedelmes, kövér rétekkel, erdővel. F. u. Recsky, Losonczy, Fáy.

Uglya, Máramaros v. orosz falu, 6 romai, 875 g. kath., 72 zsidó lak., anyatemplommal, jó havasi legelőkkel. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Ugod, magyar falu, Veszprém vmegyében, Pápához keletre 1½ óra: 1750 kath. lak., s paroch. templommal. Földei néhol vörös agyagosak, néhol kövecsesek és homokosak. Tölgyes, bikkes erdeje a Bakonyból nagy. Határában meszet égetnek, s kőszén is találtatik. A vadkerti pusztán van savanyuviz és fördő, melly ugodi név alatt ismeretes, és derék épületekkel, s árnyékos sétahelyekkel van ellátva. Régi várának romai maig szemlélhetők. A falu feje egy uradalomnak, mellynek birtokosairól szinte azt mondhatjuk, mit Pápánál említettünk.

Ugornya, Beregh vm. magyar falu, ut. p. V. Naményhoz ¼ órányira: 10 r. kath., 321 ref., 80 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Synagóga. F. u. többen.

Ugra, Heves v. magyar falu, Visontához keletre ½ mfldnyire, 428 kath. lak. F. u. gr. Eszterházy, Gosztonyi, b. Orczy Lőrincz örök., Ullman László. Ut. p. Gyöngyös.

Ugra, magyar falu, Bihar vmegyében, a Mezőségen, Váradhoz, melly utolsó postája, 4 mfld. Lakja 1537 ref., anyatemplommal. Határa 8227 hold, mellyből szántó 4644 h., kaszáló 2000, legelő 1000, erdő 100, vizfolyás helye 400, szőlő 63, nádas 20 hold. Az urbéri lajstrom szerint csak 1⅛ telek van itt; a többi szántó és egyéb földeket az uraság napszám mellett harmadában adja a lakosoknak;

Digitized by Google

vannak hellyel-hellyel hetedes földek is, a szőlő kilenczedes. A majorsági lag használt föld 600, s kaszáló 1000 hold. A föld sok helyt szikes, különben szép buzát, zabot, tengerit, a kertek pedig leginkább vörös hagymát teremnek. Szép és sok szarvasmarhát és sertést tenyészt. Határában van 2 tó, egyik Vásár, másik Ludas tó; s van egy Fényes nevü ér, melly midőn a szomszéd falu határain keresztülfolyó Sebes-Körös megárad, folyót képez, s elapadáskor is 400 hold földet haszonvehetlenné tesz. Birtokosai: Bölönyi Károly s leány testvérei Julianna, Miklósy Sámuelnő, s Eszter Kölcsey Péternő, s Ágnes kisasszony.

Kis-Ugra, puszta, Bihar vmegyében, Ugrához tartozik, hatalmas gabonatermő határral.

Ugrócz (Kis-), Bars, most A.-Nyitra vm. tót falu, a Nyitra mellett: 427 kath. lak., s termékeny szántóföldekkel. F. u. többen. Ut. p. Oszlán.

Ugrócz (Nagy-), (Uhercza Welke), Bars, most A. Nyitra v. tót falu, Oszlánhoz $^1/_2$ mfld, 653 kathol. lak. Kath. paroch. templom. Szép kastély és kert. Erdeje, gyümölcse, szénája, juha sok. F. u. gr. Majláth.

Ugrócz (Zay-), Trencsén, most A. Nyitra vm. szép nagy tót helység, Nyitra vmegye széléhez $^1/_2$, Bánhoz $1^1/_2$, Trencsénhez pedig 5 óra járásnyira. Ékességére szolgál a gr. Zay régi 3 emeletü kastélya; továbbá a szép urasági gyümölcsös; s virágos kert; a kath. és evang. anyatemplomok, a synagóga, s más urasági tiszti és középületek. Lakosai, kik 248 kath., 679 evang., 19 zsidókra mennek, igen szorgalmatosak; közöttök számosan vannak posztócsinálók, fazekasok, és más mesteremberek. Az uraságnak pedig nagyszerü híres posztógyára van itt. Határa nagy; zabot, hajdinát böven terem; erdeje derék; gyümölcse sok; kivált szilva és körtvély. Van még továbbá halastava és papirosmalma. A régi ugróczi várat Podrágy helysége felett innen mintegy $^1/_2$ órányira még most is meglehetős állapotban láthatni. Felső részében hajdan templariusok laktak, s most is van ott egy kápolna, melly temetkezőhelyül szolgál a gr. Zay családnak, s mellyben szemlélhetni a Zay András zászlóját, több török zászlókkal és fegyverekkel egyetemben. Ezen várat a hozzá kapcsolt 19 helységből álló uradalommal együtt I. Ferdinand ajándékozta Zay Ferenczcznek, ki előbb egri kapitány, későbben kassai parancsnok vala; majd Verancz Antal érseket kiséré el a Solimánhoz való követségbe. F. u. gr. Zay Károly.

Kis-Ugyicza, Trencsén m. tót falu, a Vágh jobb partján: 195 kath., 12 zsidó lak. Kath. paroch. templommal, kastélylyal és termékeny kicsiny határral. F. u. Madocsányi család. Ut. p. Trencsén.

Nagy-Ugyicza, Trencsén m. tót falu, 513 kath., 10 zsidó lak. F. u. a vág-beszterczei uradalom.

Uhliszkó, Honth vm. tót falu, Selmeczhez 2 mfld, magas hegyek közt: 350 kath., 20 evang. lak.

Uhorna, Gömör vm. tót falu, Szomolnokhoz 1 órányira: 479 kath., 74 evang. lak., kik juhtartásból, s a szomolnoki bányákból élnek. F. u. gr. Andrásy. Ut. p. Rosnyó.

Uhorszka, Nógrád m. tót falu, 90 kath., 796 evang., 9 zsidó lak. Evang. anyatemplom. Határa hegyes, völgyes és sovány. F. u a Szentiványi család. Ut. p. Losoncz.

Ujbánya, (Königsberg, Regiomontum Nova Banya), Bars m. királyi bányaváros, Selmecztől $2^1/_2$, Körmöcztől délre 5 mfldnyi távolságra. Fekvése nem igen szép, mert mindenfelől magas kopár hegyek kerítik be. Királyi várossá Lajos tette 1345-ben;

Digitized by Google

később pedig Mária királynő, és Corvin Mátyás gyakran meglátogatták, s a város ugyancsak a Corvinok czimerét, t. i. egy hollót arany gyürüvel a szájában — viselt czimerén. — Aranybányái azon időkben olly gazdagok voltak, hogy a közbeszéd szerint a bányász-legények csupán a bányákban reájok szállt arany porral fizettettek ki. Később ezen gazdagság nagyon megcsökkent, sőt majd egészen semmivé lett, ugy hogy csak az ujabbi időkben kezd a bányászság ismét valamennyire emelkedni. Említést érdemel itt az, hogy 1764-ben a prédáló törökök szalmát vélvén a bányaüregekbe, s azt meggyujtván, többet 500 embernél megfojtottak, s még jóval többet rablánczra füzték.

Nevezetesebb épület i a városnak: a kath. paroch. templom, a plébániával a városháza, a kamara. Van itt továbbá egy nemzeti oskola, bányásztisztség és egy bányász-törvényszék. Lakosai száma 2830, u. m. 2812 kath., 18 evang., kik nyelvökre tótok, s földmivelésből, mesterségekből, bányászságból, üvegcsinálásból, sörfőzésből élösködnek.

Ujbánya, német falu, Baranya vmegyében, rengeteg hegyek közt mély völgyben, ut. p. Pécsvárad. Kiterjedése 888 1/8 hold. A lakosok házas zsellérek, birnak pedig beltelekben 48 1/8, szántóföldben 204 6/8, rétben 67 1/8, erdős legelőben 565 5/8 holdat. Majorsági föld 1 7/8 hold. A lakosok földeikért bért fizetnek. Földe kopár kövecses, főleg burgonyát terem. Lakja 373 kath., kik többnyire mesteremberek. Kápolna. Birja a pécsi püspök.

Ujbárd, Máramaros vm. orosz falu, 2 romai, 325 g. kath., 35 zsidó lak., g. kath. anyaszentegyházzal, synagogával. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Ujezdo, Trencsén m. tót falu, a Vágh jobb partján: 161 kath., 6 zsidó lak. F. u. a tudományi kincstár. Ut. p. Trencsén.

Ujfalu, magyar falu, Zala vmegyében, az alsó-lendvai uradalomban: 390 kath. lak.

Ujfalu, magyar falu, Zala vmegyében, a nemptii uradalomban: 90 kath. lak.

Ujfalu, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Szalabér: 100 kath. lak.

Ujfalu, puszta, Veszprém vmegyében, A. Görsöny és Acsád közt.

Radócz-Ujfalu, magyar falu, Vas vmegyében, 100 kath., 50 ref. lak. Többeké. Ut. p. Körmend.

Sorki-Ujfalu, magyar falu, Vas vmegyében, ut. p. Körmend. Van 330 kath. lakosa. F. u. b. Mikos, gr. Hugonnai, Sényi, Örsy, stb.

Ujfalu, horvát falu, Vas vmegyében, Sámfalva fiókja: 200 kath. lak. Ut. p. Kőszeg. F. u. gr. Batthyáni Gusztáv.

Jobbágyi-Ujfalu, (Rohrbach), német falu, Vas vmegyében, a vörösvári uradalomban: 300 kath. lak., hegyes határral, szőlőhegygyel.

Ujfalu, puszta, Somogy vmegyében, Hetoshez 3/4 órányira.

Ujfalu, (Neudorf), horvát falu, Moson vmegyében, a poson-soproni országutban: 1150 kath. lak., s paroch. templommal. A lakosok birnak 79 3/8 telek után 1354 hold harmad, 1355 negyedik osztálybeli szántóföldet, 4 hold rétet. F. u. gr. Harrach. Ut. p. Parndorf.

Ujfalu, magyar falu, Győr vmegyében, a Szigetközben, ut. p. Győr. Lakja 250 kath., 140 evang. Feketo földe szép gabonát terem. F. u. gr. Viczay.

Ujfalu, igen szép és gazdag puszta, Fejér vmegyében, Seregélyeshez 1 óra: 379 lak., kik többnyire urasági cselédek. Róna határa gyönyörü tiszta buzát terem; s több ezer

Digitized by Google

nemesitett birkát táplál. F. u. id. gr. Zichy Ferencz.

Ujfalu, lásd Old, Baranya vármegyében.

Ujfalu, Pest-Solt m. puszta, Alpárhoz délre: 192 kath., 2 ref. lak., kik dohány-kertészek. Ezenkivül a puszta közepén van itt egy vendégfogadó a csongrádi országutban. F. u. gr. Károlyi István.

Ujfalu (Sziget), Pest-Pilis m. német falu, a Csepel szigetében, 896 kath., 12 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Lakosi szép lovakat tartanak; s rozsot, kolompért, zöldséget bort termesztenek. F. u. a cs. k. nemzetség.

Ujfalu (Nyerges), németül Neudorf, Esztergom m. nagy és szép helység, Esztergomtól nyugotra 2 mfdnyire, a Duna partján vivő bécsi fő országuton: 1465 katholikus, 5 óhitü, 3 zsidó lak., kik mind magyarul mind németül egyformán beszélnek. Középső széles utczáját ékesitik a roppant kath. paroch. templom; egy tágas és jövedelmes vendégfogadó; postahivatal: szegények háza. Határja keletre, s délre hegyes, kősziklás; észak-nyugotra lapályos, és gazdag termékenységü. Bora kapós. Lovai szépek, gyorsak, s az ide való paraszt posták, különösen kedveltetnek. — Schönwiesner szerint ezen helyt állott hajdan a Romaiak Villa Curtia nevü városa, a mint hogy itt valóban számos romai régiségek, pénzek s a t. ásattak ki. — A helység felett emelkedő kősziklás hegytetőn valami régi vár nyomai látszanak; 1706-ban ennek düledékeire a kuruczok egy fellegvárat épitettek-sánczokkal, redoutokkal jól megerősitvén azt, de Pálffy János gróf, s Stahrenberg Guido által rohanás által bevétetvén az egész őrző-sereg lekaszaboltatott. F. u. az esztergomi érsek. A határ kiterjedése 4968⅜ hold, mellyből szántóföld 1620⅜ h., rét 218⅛ h., legelő 1917 h., szőlő 91 h., erdő 1122 hold. Majorsági szántóföld csak 77 hold, ide véve Puszta-Marótot is, hol régente az esztergomi érseknek vadászkastélya volt.

Ujfalu (Szilvás), Zemplén vmegyében, tót-orosz falu, Abauj vmegye szélén, Kassához 4 mfd. 310 romai, 147 gör. kath., 4 evang., 40 ref., 19 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Hegyes határ. 871 h. szántóföld. Erdő. Kastély. F. u. Vaudernath, Bernát s m.

Ujfalu (Tussa), Zemplén vmegyében, tót falu, a Tapoly mellett: 143 romai, 38 gör. kath., 20 evang., 244 ref., 9 zsidó lak, 371 hold szántóföldd el. F. u. Szirmay, Péchy. Ut.p. Vecse.

Ujfalu (Torna), Abauj-Torna vmegyében, magyar falu, Tornához délre ½ órányira, a Bódva mellett: 539 kath. lak., s paroch. templommal. Termékeny határa mindenféle gabonát és sok kendert terem; rétjei kövérek; juhtenyésztése nevezetes. F. u. gróf Keglevics. Ut. p. Rosnyó.

Ujfalu (Bártfa), Sáros vmegyében, tót falu, Bártfához ¾ órányira: 540 kath., 12 zsidó lak. Rétjei a Tapoly mentiben kövérek; földje termékeny. F. u. gr. Szirmay.

Ujfalu (Péch), Pecsowszka Nowawesz, Sáros vmegyében, népes tót falu, a Gallicziába vezető országutban, igen kies vidéken: 1139 rom., 181 g. kath, 4 evang., 157 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Synagóga. Több csinos urasági lakház. Határa bár nagyobb részint hegyes és dombos, de meglehetős, termékeny rétjei kétszer kaszálhatók; erdeje derék. F. u. a régi-törzsökös Péchy nemzetség. Ut. p. Eperjes.

Ujfalu (Somos), Drinovszka-Nowawesz, Sáros vmegyében, tót falu, 173 romai, 25 g. kath., 78 evang., 7 zsidó lak. Savanyuviz; jó rét; er-

Digitized by Google

dő. F. u. gróf Andrásy. Ut. post. Böki.

Ujfalu (Sós), Sáros vmegyében, orosz falu, 43 r. kath., 605 gör. kath., 8 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. Nagy erdő. F. u. a kamara s m. Ut. p. Eperjes.

Ujfalu (Tót), Gömör vmegyében, puszta, Zabar mellett: 48 kath. lakossal.

Ujfalu, Gömör vmegyében, magyar falu, Radnóth szomszédságában: 5 kath., 143 ref. lak. F. u. hg Coburg.

Ujfalu (Bereg), Bereg vmegyében, magyar falu, Beregh hez északra 1 mfdnyire: 4 r. kath., 17 gör. kath., 754 ref., 5 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Fája, nádja, szénája bőven. F. u. gr. Schönborn. Ut. post. Beregszász.

Ujfalu (Rafajna), Bereg vármegyében, magyar falu, Munkácshoz délre 3 mfdnyire: 3 rom. kath., 14 gör. kath., 452 ref. lak. Ref. anyaszentegyház. Határa egészen róna s igen termékeny; fája, szénája elég. F. u. többen.

Ujfalu (Bodó-Kő), Abauj vmegyében, magyar falu, 756 rom. kath., 57 gör. kath., 203 ref., 24 evang., 13 zsidó lak. Kath. és ref. szentegyház. Bora, fája elég. F. u. gr. Péchy Józsefnő. Ut. p. Tállya.

Ujfalu (Kassa), Neudorf, Kossicka Nowawes, Abauj vármegyében, tót falu, Kassához keletre 1½ órányira: 855 kath. lak., kik szőlőt művelnek, hizott sertéssel, hussal, szalonnával Kassára jutalmas kereskedést folytatnak. Kath. paroch. templom. F. u. Kassa városa.

Ujfalu (Sós), Bereg-Ugocsa vármegyében, orosz falu, 182 gör. kath. lak., s anyatemplommal. A Veléthe hegy ágai határát dombossá, hegyessé teszik; földe sovány. A nyalábi uradalomhoz tartozik.

Ujfalu (Illonok), vagy Onuk, Bereg-Ugocsa vmegyében, orosz falu, 4 rom., 502 g. kath., 6 zsidó lak. Fekszik erdők közt egy völgyben. Szántóföldje kevés, de rétjei a patakok mellett elegendők, és jók. A n.-szőllősi uradalomhoz tartozik. Ut. p. N.-Szőllős.

Ujfalu (Alsó), Szathmár vármegyében, oláh falu, tágas terült dombon, ut. p. N.-Bányához ½ órányira: 468 g. kath. lak., s anyatemplommal. Földe sovány s csak a kertekben terem kevés tengerije, kendere. Erdeje kicsiny. F. u. N.-Bánya város.

Ujfalu (Felső), Szathmár vmegyében, oláh falu, 3 romai, 504 gör. kath. lak., s g. kath. anyatemplommal. F. u. N.-Bánya város.

Ujfalu (Avas), Szathmár vármegyében, oláh falu, dombokon és völgyeken szétszórva az Avasságon: 43 romai, 1212 gör. kath., 24 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal. Roppant bérczes erdőiben medvék őzek s más vadak bőséggel vannak. A Taba erdő velo közös, s a Terep pataka a falun végig folyik. Vannak több savanyuvizforrásaik is. F. u. Teleki, Károlyi, Kornis grófok, Vesselényi, Vécsey bárok, s m. t. Ut. post. Aranyosmegyes.

Ujfalu (Oláh), Szathmár vármegyében, oláh falu, közel Erdőszadához: 321 gör. kath. lak., anyatemplommal, sovány hegyes határral, tölgyes erdővel. F. u. gr. Károlyi. Ut. p. N.-Bánya.

Ujfalu (Csenger), Szathmár v.-megyében, magyar-oláh falu, 5 rom., 330 gör. kath., 396 ref., 8 zsidó lak., ref. és gör. kath. anyatemplommal. Határa felette termékeny, de az árviz néha elönti; szénája, nádja sok. F. u. gr. Teleki s m. t. Ut. p. Szathmár.

Ujfalu, Szabolcs vármegyében, puszta: 7 rom. 6 g. kath., 3 ref. lak. F. u. gr. Forgács.

Ujfalu (Garan), Novejza, Bars m.

Digitized by Google

tót falu, ut. p. Báthoz 1½ mfd. 485 kath., 8 evang. lak. Kath. paroch. templom. Van bora, buzája, jó rétje, erdeje F. u. többen.

Ujfalu (Zsitva), Nova-Ves, Bars m. tót falu, Nyitra vmegye szélén: 703 kath. lak. F. u. többen. Ut. post. Verebély.

Ujfalu, (Szeplenecz) (Hajnovegsza), Nyitra m. tót falu, Bajna fil. 210 kath., 45 evang., 15 zsidó lak. F. u. Zerdahelyi, s mások. Ut. p. Nagy-Ripény.

Ujfalu, puszta, Somogy vmegyében, a kaposfői prépostsághoz tartozik. Van itt 683 hold igen jó szántóföld, 111 hold rét, 542 hold erdő és berek.

Ujfalu, németul Neudorf, német falu Temes vmegyében, Lippához ⅜ állomásra, az Aradra és Temesvárra vivő jó kavicsos országutban, 1233 rom kath. lak., s anyatemplommal. Van itt 3 egész, 101 fél, 35 negyed, 8 nyolczad urb. telek, 254 hold közlegelő, 43 hold szőlő, 264 h. szilváskert, s 5 Maroson levő vizimalom. Uraságí kaszáló 154 hold, legelő 190 hold, szántóföld 155 hold, 13 kert, 60 h. erdő, 20 hold mocsár stb. Földe terem buzát, rozsot, zabot, tengerit, árpát, repczét, burgonyát, kendert meglehetősen, ámbár a 3-ik oszt. soroztatott; a kaszálók ki vannak téve a viznek. Birtokosa: gróf Zselinszky Amalia asszony született Lovász.

Ujfalu, magyar falu, Komárom vmegyében, Örs puszta mellett Komáromhoz nyugotra ¾ órányira, rónaságon. Határa 2320⁹/₁₀ hold, mellynek harmada szántóföld, harmada legelő. Az urbéri föld tesz összesen 2234²/₁₀, a földesuri és curialis birtok 86⁷/₁₀ holdat. Egész jobbágy telke van 14¹⁴/₃₂; mellyet 24 gazda bír; ezenkivül 3 urbéri zsellér és 10 lakó számláltatik. Földe termékeny porhanyos feketé agyag. Lakosai 413 lélekre mennek, vallást illetőleg rom. katholikusok, s a rév-komáromi anyaegyházhoz tartoznak. A földmivelést, ló-és szarvasmarha-tenyésztést sikerrel üzik. Határában sok mocsáros hely találtatik. Földesura gr. Zichy Miklós, ki az egész jobbágyságot és zsellérséget birja, ezenkivül allodialis földe 27¹/₁₀ hold, s ugyan övé az erdős dunasziget is. Birtokos még gróf Nádasdy Leopold 23⁵/₁₀ holddal, és a rév-komáromi plébános, ki 36¹/₁₀ h. szántóföldet bir. Hajdan Alsó-Örsnek neveztetett s ebben birt részjószágát Csóka Erzébet Csabay György hitvese Pál Jánosnak zálogositja el.

Ujfalu, (Beczkó) vagy (Vágh), Trencsén m. tót falu, a beczkói uradalomban: 727 kath., 39 zsidó lak. Kath. paroch. templommal. Ut. post. Trencsén.

Ujfalu (Szkala), Trencsén m. tót falu a Vágh jobb partján: 369 kath., 76 zsidó lak., synagógával. F. u. többen. Ut. p. Trencsén.

Ujfalu (Pruszka), Trencsén m. tót falu, 396 kath., 4 zsidó lak. F. u. többen.

Ujfalu (Laksár), Poson m. tót falu, a Bur erdejében, Sasvárhoz délre egy mfd. Számlál 1270 kath., 50 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Tágas határa homokos, de jól mivelt; kendert, rozsot, lent, kolompért sokat terem; roppant erdejének egy része fenyves; rótje elég. Vizimalmai is vannak. F. u. gróf Battyányi János örökösei.

Ujfalu (Dévén), (Theben-Neudorf), (Nova-Vesz), Poson m. tót falu, a cs. kir. Schlosshof mulató kastélyhoz vezető utban, a Morva mellett. Van kath. paroch. temploma, 1188 kath. lak, harminczad hivatala. A magas Kobel hegynek északi oldali határában esik, s benne is mint Hidegkút felé sok kővé vált tengeri csigá-

Digitized by Google

kat találhatni. F. u. b. Pálffy. Ut. post. Poson.

Ujfalu, Poson m. puszta, 16 kath. lak. F. u. gr. Eszterházy Vinczénő. Fekszik Sárosfalva és Egyház-Gelle közt, mintegy 600 hold igen termékeny szántóföldel, s kevés réttel és legelővel.

Ujfalu (Tót-), (Szlovenska nova vesz), Poson m. tót falu, a Gidra patakja mellett: 273 kath., 7 zsidó lak., termékeny s jövedelmes határral.

Ujfalu (Duna-), Poson m. magyar helység, ut. p. Cseklészhez $^1/_2$ óra, a Feketeviz mellett. Számlál 331 kath. lak. F. u. gr. Pálffy Ferencz.

Ujfalu, Honth m. magyar falu, B. Gyarmathoz $^1/_4$ mfld, 265 kath., 9 evang. lak. Bortermesztés. F. u. többen.

Ujfalu (Kis- és Nagy-), Arad v. népes puszta, Kurtics és Szentanna között: 1100 kath. lak.

Ujfalu (Bács), vm. magyar-tót falu, Bácshoz 1 órányira: 1133 kath., 1140 evang., 25 zsidó lak. Kath. és evang. anyatemplomok. Földei feketék, és igen termékenyek. F. u. a kalocsai érsek. Első osztálybeli határa 5075 holdra terjed 1100 □ ölével. Ebből 40 urb. telek után van 1870 h. szántóföld, 908 h. rét, 1152 h. legelő, 1105 hold uradalmi lágyfa-erdő, 40 hold utak.

Berettyó-Ujfalu, magyar mv., Bihar vmegyében, kies rónaságon, mind Váradtól mind Debreczentől 4 mfldnyi távolságra, közel a Berettyóhoz. Népessége 5000 lélek, kik 115 zsidót, 10 kath., és 22 görögöt kivéve, reformatusok helybeli pappal. Határa 3754 hold, mellyből 384 h. belső telek, 1837 h. szántó és kaszáló, 981 h. legelő, 330 h. szőlőskert, 220 hold vizállás. Mind ezt a lakosok örökös szerződés mellett birják Eszterházy herczegtől. Lásd Derecske. Földe gazdag volna ugyan, de igen kevés, mellynél fogva a szomszéd pusztákat, u. m. Herpály, Andaháza, Sz. Kozma, mivelik lakosai, a város pedig Kórógy pusztát birja. Határát a Berettyó öntözi. Van itt végre még 8 szabad curia, mellyeket a Cziffy, Fodor, Báczó, Parlagi, és Kodormány családok elágazva birnak. Országos vására nincs, de hetivásárt minden csötörtökön tart.

Bisztra-Ujfalu, oláhul Spurkány, oláh falu, Bihar vmegyében, a Rézaljánn, Margitához, melly ut. postája, 3 mfldnyire, 260 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 3500 hold, mellyből 1500 h. erdő, 500 h. kaszáló, 1000 h. szántó, 500 hold szőlőhegy. Majorsági föld itt 600 h. erdő ~~nél több nincs~~, a többi urbériség $7^1/_8$ régi urbéri telek után. Földe egy oldalban meglehetős, másikban igen sovány; szilva sok; népe felette szegény. Folyója a Bisztra, melly kiöntéseivel sok kárt okoz. F u. Baranyai Károly és Gruden Imre.

Divék-Ujfalu, Nyitra m. tót falu, 383 kath., 4 evang., 12 zsidó lak. F. u. Rudnay és Divéky nemzetség. Ut. p. Privigye.

Kis-Ujfalu, magyar falu, Esztergom, az uj rendezés szerint Komárom vmegyében, ut. p. Köbölkut. Határa dombos, s részint igen termékeny, részint homokos. A lakosok birnak 539 első, 341 második osztálybeli szántóföldet, 430 h. rétet, 561 kapa szőlőt; legelője és fáizása 2-dik osztályu. Van 90 háza és 630 lakosa, kik csaknem mindnyájan reformatusok, helybeli anyatemplommal. Hg. Pálffy bátorkeszi uradalmához tartozik.

Kis-Ujfalu, Nógrád m. tót falu, 381 kath., 3 evang. lak. Határa nem nagy; szőlője elég. A kékkői urad. tartozik. Ut. p. B. Gyarmat.

Kis-Ujfalu, tót falu, Pest-Pilis vmegyében, dombos helyen, ut. p. Vácz. Határa 1700 hold, s földe termékeny feketeagyag. Van egy kis

Digitized by Google

patakocskája. Lakja 196 r. kath., 204 ágostai, 5 zsidó, 28 telkes gazda, 3 zsellér, 5 kézmüves. A lakosok többnyire magyar nevüek, s később tótosodtak el. A gödöllői uradalomhoz tartozik.

Kis-Ujfalu, (Neudorf), német mv., Sopron vmegyében, Sopronhoz keletre $3^3/_4$ mfld, 207 kath. lak. Urbéri szántóföld 222 h., irtás 54 h., rét 40 h. Földe sovány, rozsot és zabot terem. Teppenbach nevü patakja van. 2 országos vásárt tart, u. m. Pünkösd hétfőn, és Simon Judás napján. F. u. h. Eszterházy.

Kis-Ujfalu, oláh falu, Bihar vmegyében, a gr. Csákyak siteri uradalmában, $6^3/$ egész jobbágytelekkel, hegyes, völgyes, sovány határral, 138 óhitü lak.

Magyar-Ujfalu, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. p. Szigetvár. Lakja 450 ref., anyatemplommal.

Német-Ujfalu, német falu, Somogy vmegyében, az előbbeni helység mellett: 380 kath. lak., paroch. templommal. Határa mind a két Ujfalunak termékeny, s Czindery László birja.

Tót-Ujfalu, horvát falu, Somogy vmegyében, a Dráva mellett, 270 kath. lak. Ut. p. Szigetvár. F. u. a szentjakabi apátság.

Ságh-Ujfalu, Nógrád m. magyar falu, 748 kath., 9 evang., 6 zsidó lak. Határa hegyes, de azért termékeny, szőlőhegye hasznos. F. u. b. Prónay. Ut. p. Szakál.

Somos-Ujfalu, Nógrád vm. magyar falu, a Karancs hegye, és Medves közt egy szük völgyben: 1158 kath., 11 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa hegyes, de erdeje igen szép. F. u. $^1/_2$ gr. Stahrenberg, $^1/_2$ Radvánszky Antal. Ut. p. Szakál.

Tőkés-Ujfalu, Nyitra m. tót falu, ut. p. N. Zsámbokréthez egy órányira. Számlál 809 kath., 19 evang., 62 zsidó lak. Kath. paroch. templom; synagoga; kastély; tágas határa meglehetős; erdő s jó legelő. F. u. Marczibányi.

Uraj-Ujfalu, magyar falu, Vas vmegyében, 350 evang., 220 kath. lak., evang. anyatemplommal. Róna határa első osztálybeli. Többen birják. Ut. p. Sárvár.

Vámos-Ujfalu, magyar falu, Zemplén vmegyében, kies vidéken, 250 ref., 90 r. kath., 80 g. kath. lak., ref. templommal. Határa $2519^3/_4$ hold. $14^7/_8$ telek után birnak a gazdák 1055 $^2/_4$ holdat, közös gyeplegelő $260^3/$ h., erdő, melly legelőnek szolgál a viz mellett 515 h., dézmás szőlő $221^3/$ h., beltelek 105 h., tavak nád nélkül $291^2/_4$, utak, gödrök stb. 70 hold. Földe mindent megterem kivált trágya után; vize a Bodrog, és a hegyekről lejövő 2 patak. Erdejében 4 kisded halászható tó találtatik. F. u. Breczenheim Ferdinand hg., és $^1/_2$ curiát bir Leveleki Molnár György. Ut. p. Liszka $^1/_4$ mfld.

Vámos-Ujfalu, (Mitna Novegsza), Nyitra vm. tót falu, Alsó-Ludány fil., 183 kath., 5 zsidó lak. F. u. gr. Berényi. Ut. p. N. Tapolcsán.

Ujhegy, (Neuberg), horvát falu, Vas vmegyében, a német-ujvári uradalomban, hegyes, sovány vidéken: 700 kathol. lak., kőbányával, szép erdővel.

Ujhely, contractualis helység, Torontál vmegyében, ut. p. Csatád. A határ kiterjedése 1296 hold, mellyből szántó 1120 h, legelő 85 h., házhelyek 91 hold. A föld fekete és gazdag termékenységü. F. u. a k. kincstár. Lakik itt 662 r. kath. német.

Ujhely (Sátoralja-), Zemplén v. magyar-orosz-tót mv., a Ronyva pataka mellett, igen kellemes vidéken, Sáros-Patakhoz északra $1^1/_2$ mfldnyire: 2401 romai, 1464 g. kathol., 1174 ref., 120 evang., 26 n. e. óhitü,

Digitized by Google

1125 zsidó lak. Romai és g. kath. parochia; ref. szentegyház; synagóga. A rom. katholikusoknak két templomuk, s ugyan annyi kápolnájuk van. A paroch. templomot Palóczy Imre erdélyi vajda építtette. A reformatusok egyházát pedig Perényi Péter, a nádor fia; a gör. egyesültekét hg. Keriatovich, ki ide a várhegyre várat is épite, s a helységet orosz gyarmatokkal annyira megnépesitő, hogy már 1390-ben városnak nevezteték. A város nem igen rendesen épült, s házai többnyire alacsonyak. Kitünőbbek ezek közt a csinos izlésü megyeház, a rom. kath. gymnasium épületei, s némelly nemes udvarházak. Említést érdemel még a Győrnéi 1809-ben elesett felkelő nemes vitézek emlékoszlopa, a cs. k. postahivatal. A r. kath. gymnasiumban piaristák tanitanak. A várostól nyugotra szép hegyek közt láthatni a tábori-sátor formát ábrázoló Sátor hegyét is, mellytől a város nevezetét vette. — Egyébiránt Ujhely még a Hegyaljához tartozik, s tágas kiterjedésü szőlőhegyei igen nemes bort teremnek. A bor jóságára nagy befolyással vannak az itteni, mintegy 300-ra menő száraz pinczék. Szántóföldei gondos mivelés mellett mind buzát és kukoriczát, mind más gabonanemeket bőven adnak, s 2834 holdat foglalnak el; rétei jók; legelője a népességhez képest igen szük; erdeje elég. Mesteremberei számosak, s mind a heti-, mind az országos vásárok élénkek szoktak lenni, kivált gabonára, mellyet a felföldi tótok vesznek meg. — Első birtokosa Ujhelynek Rettel kun vezér, s Árpád kedves embere vala. 1110-ben Kálmán király Apuliából szakadt casertai Ratoldó grófnak ajándékozta. 1241-ben a tatárok elpusztitották, s mostani helyére 1250-ben épült. Zsigmond király Perényi Jánosnak edta. Később a s. pataki várhoz kapcsolatott, s ezen várossal együtt jött a mostani birtokosának, hg. Breczenheimnak kezére. Különben a városnak vannak némelly kiváltságai, s határában több nemesek birnak szabad földeket.

Ujhely (Tisza-), Ugocsa v. magyar-orosz falu, közel ut. p. Tisza-Ujlakhoz a máramarosi országutban: 60 romai, 311 g. kath., 157 ref., 21 zsidó lak., ref. és g. kath. anyatemplommal. Határa termékeny, kivált tiszta buzára; rétei kétszer kaszálhatók; derék majorsági erdeje van. F. u. az Ujhelyi nemzetség férfi ága, kiknek itt több lakházaik vannak. Ezen nemzetség még a sz. István alatt bejött Hunt Pázmán jeles hadvezértől veszi eredetét.

Ujhely, Torontál v. népes magyar puszta, a bébai uradalomban: 10 házzal, 78 kath. lak., dohánytermesztéssel. F. u. gr. Batthyáni család.

Ujhely (Vágh-), (Neustadt an der Vaagh, Nova mesto nad Wahen); Nyitra m. népes kevert tót-német, és zsidó mv., a Vágh jobb partján, Trencsén vmegye szélén, Nyitrától 7, Posontól 11½ mfldnyi távolságra. Van itt egy szép kath. paroch. templom, egy evang. szentegyház s ekklézsia, synagóga; egy 4 szegletü piacz, melly 8 utczára szolgál ki; sör- és pálinkaházak; 4 hajómalom a Vágh vizén; több kalmárboltok, sat.— Határa termékeny; veres bora a burgundihoz hasonló, de az ujabb időkben szőlőhegyét sok csapás érvén, sokan szőlőskerteiket szántóföldekké változtatták által. Táplál 2745 kath., 540 ev., 20 óhitü, 2495 zsidó lak., kik közt sok mesterember, gabona-, dohány-, borkereskedők találtatnak. Híres továbbá a vágh-ujhelyi viasz-gyertya, melly Bécsbe, Posonba, Pestre elhordatik. Hetivásárai különösen gabonára nézve igen fontosak; minthogy

Digitized by Google

a morvaiak itt szokták azt beszerezni. Országos vásárai is népesek.

IV-dik Béla e várost 1263-ban a sz. mártoni benedictinusoknak adta cserébe a német-ujvári várakért; de 1271-ben V. István tőlök elvévén, Deboka Lőrincznek ajándékozá. Később Stibor vajda a beczkói uradalomhoz kapcsolta, s most is ezen uradalom birtokosait, ugymint: b. Révay, b. Mednyánszky, s más családokat ismeri földesurának.

Midőn Rogendorf 1530-ban Buda ostroma után visszahuzódott, a törökök utána jövén ezen helyet elpusztitották. 1599-ben ismét sokat szenvedett; de legkegyetlenebbül garázdálkodtak mégis a kozákok 1624-ben. Ezek bár frigyesei voltak Ferdinand császárnak, mindazonáltal a várost felgyujtván, 500 embert lekonczoltak, még többet fogságra viltek, a többek közt a prépostot is. — Könynyebb dolguk volt a Tököly- és Rákóczyféle zendüléskor; mert csak pénzt és élelmet tartoztak adni.

Végre 1663-ban a törökök Galgóczcznál mintegy 25,000-en erőszakosan általjövén, ezen egész környéket tüzzel vassal pusztitották, senkit életben nem hagytak, s a lakosok csak némelly sürü erdőkben tudtak menedékhelyet keresni. — A fönebb emlitett Stibor vajda egy prépostságot alapita itt több kanonokkal együtt, s jószágokkal gazdagon megajándékozta. De most csak maga a prépost van meg, kit mindenkor a beczkói uradalom birtokosai szoktak kinevezni. Ut. post. Galgócz.

Ujhely (Kisucza-), (Nove mesto), Trencsén m. tót mv., a Kisucza vize mellett egy völgyben: 2024 kath., 1 evang., és 6 zsidó lak. Kath. paroch. és még más templomok; vámszedő hivatal; országos vásárok. Fő kincse szép fenyves erdejében és juhtartásában áll; borral is kereskedik. F. u. gr. Csáky Zsigmond. Ut. p. Csácza.

Ujhely, Poson m. puszta, Diószeg fil., 14 kath. lak.

Ujlak, Sáros v. orosz falu, Palocsához észak-nyugotra ½ mfld, 27 romai, 620 g. kath. lak. Gör. kath. paroch. templom. Határa hegyes, sziklás, sovány. F. u. b. Palocsai-Horváth.

Ujlaczka, Nyitra vm. tót falu, ut. p. Galgóczhoz 1½ órányira: 66 kath., 187 evang.; 13 zsidó lak., vizimalommal. F. u. Ghyczy család.

Ujlak, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. N. Kanisa: 460 kath. lakossal.

Ujlak, magyar falu, Vas vmegyében, 700 kath., 20 evang. lak., termékeny határral. Többen birják. Ut. p. Vasvár.

Ujlak (Bodzás-), Zemplén vm. orosz-tót-magyar mv., ut. p. Ujhelyhez északra 2 mfdnyire: 226 romai, 850 g. kath., 4 evang., 163 ref., 30 zsidó lak. Gör. kath. és ref. templom. Szántóföldje 1936 hold s közép termékenységü; bort is termeszt. F. u. Almásy.

Ujlak (Kis-), Zemplén v. magyar falu, a Bodrogközben, Rad. fil., 76 romai, 59 g. kath., 64 ref., 9 zsidó lak., 304 h. szántófölddel, erdővel. F. u. Horváth és Melczer nemzetségek. Ut. p. Ujhely.

Ujlak, Abauj v. orosz falu, 20 romai, 173 g. kath, 3 ref., 10 zsidó lak. F. u. többen.

Ujlak (Tisza-), Ugocsa v. magyar-orosz mv., a Tisza jobb partján: 725 romai, 418 g. kath., 280 ref., 8 evang., 10 zsidó lak. Kevés tót és sváb lakosai elmagyarosodtak. Van itt egy igen régi ref. anyaszentegyház, rom. és g. kath. paroch. templomok, nagy sóház és rakhely, sok kincstári épület, postahivatal. Földei rónán feküsznek s mind őszi, mind tavaszi gabonára termékenyek; rétje kevés;

Digitized by Google

erdeje nincs. Ezelőtt az Ujhelyi igen régi nemzetség birta, de ettől a kamara elcserélte, s most széke egy provisoratusi hivatalnak.

Ujlak (Szamos), Szathmár vmegyében, magyar falu, a Szamos mellett, Jánkhoz ½ órányira: 2 kath., 254 ref., 5 zsidó lak., ref. anyatemplommal, s egy Vármegye nevü pusztával. A Szamosháton szép gyümölcsöse, a helység alatt kies erdeje, s jó szántóföldje van, melly buzát, tengerit: lencsét, borsót terem. F. u. b. Bánffy s m. Ut. p. Szathmár.

Ujlak, Nógrád m. népes puszta, 71 kath. lak., közel Kis-Terenyéhez.

Ujlak, Nyitra m. tót m.v. fekszik egy domboldalban s völgyben, Nyitrától 2 órányira a posoni országutban. Táplál 1450 kath., 6 evang., 14 zsidó lak. Nevezetességei: a kath. paroch. templom; az egy angol kert közepén lévő urasági kastély, egy könyvtárral; s fegyveres gyüjteménynyel együtt; a rozsólis-gyár, melly igen hires italokat szolgáltat, s czért olly kapós hogy nagyobb mennyiséget ritkán lehet benne találni. Van itt továbbá synagóga; pálinka- és sörfözőház; vizimalom; s tehenészet, különös faju, hófejérségü s igen tejelő tehenekből összeállitva. Határa dombos, és középszerü; rétei jók; erdeje elég; bort is termeszt. F. u. gr. Forgách. Ut. post. Szered.

Ujlak, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz 1 mfd. 1448 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 3000 hold és 1200 □ öl, mellyből urbéri szántóföld 1397 hold, rét 446 h., legelő 228 hold, házhely 181 hold. Majorsági föld legelőnek használható 748 h. és 1200 □ öl, melyért 1497 fr. 30 kr. pengő haszonbér fizettetik. Földe igen termékeny; juhot sokat tart. Határát a Temes és Bogonis vizei nedvesitik, melly utolsón 3 vizimalma van, 600 p.forintot jövedelmező. Birja a kir. alapitvány.

Ujlak, puszta, Bihar vmegyében, lásd Berettyó-Szent-Márton.

Balaton-Ujlak, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. post. Marczali. Lakja 800 kath. lak. Van szőlőhegye, halászata a Balatonban; nádasa. Birja gr. Hunyadi József.

Belényes-Ujlak, magyar falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 1½ mfd., a Fekete-Körös mellett, s annak gyönyörü völgyében, 566 ref., 254 gör. kath., 8 r. kath., 4 zsidó lak. Urb. szántó 584 h., rét 64, legelő 86, szőlő 12; majorsági szántó 90, erdő 1200 hold. Földe elég termékeny; sok gyümölcsöt termeszt. A reformatusok egyháza tornyában egy igen régi harang van, illy köriratal: „TUI 4Z 1361. DA AKS VRED SINR OK. GIS. ND. DGAM CASILPS.“ Birja a helységet a váradi görög püspök.

Hegyköz-Ujlak, magyar falu, Bihar vármegyében, Váradhoz 1 órányira, hegyen és hegyek közt, 968 lak., kik kevés r. kath. kivéve mindnyájan reformatusok, helybeli anyatemplommal. Határa 2950 hold, mellyből majorsági szántó 10, rét 30, szőlő 100, erdő 1000; urbéri szántó 410, rét 400, legelőnek használt erdő 200, dézmás szőlő 800 hold. Agyagos földe középszerü; de rétjei jók; bora jeles, gyümölcse sok. Itt ered a Kösmő vize 3 völgyből, mellyek Hegyköz-Pályinál szakadnak össze. Birja a váradi deák káptalan, s kis részben Servánszky család.

Kapos-Ujlak, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. p. Kaposvár. Lakja 150 kath., 120 ref. Van szép erdeje, vizimalma. Birja gr. Somsich Pongrácz.

Puszta-Ujlak, magyar falu, Bihar vmegyében, Telegdhez ½ órányira, 618 ref. lak., anyatemplommal, 8¾ egész urb. telekkel. Bikkes erdeje

Digitized by Google

nagy és igen szép. Birják Haller és Kornis grófok.

Rinya-Ujlak, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. post. Babolcsa. Van 300 ref. lakosa, s fiók szentegyháza, melly a visontai anyához tartozik. Birja gr. Széchenyi Lajos.

Ujnép, magyar falu, Somogy vmegyében, közel. ut. post. Babolcsához, 250 ref. lak., s fiók templommal. A babolcsai urad. tartozik.

Ujnép, puszta, Zala vmegyében, Szerdahely és Sz.-Miklós közt.

Uj-Pécs, Torontál vmegyében, szép kis német m.v. Becskerekhez 9 órányira a Temesvárra vivő országutban, Temes vmegye szélén: 1040 kath., 14 óhitü, 14 zsidó lak., kath. paroch. templommal, lovas kaszárnyával, gyógyszertárral, vendégfogadóval. Határa szerfelett termékeny s jól miveltetik; erdeje van; lakosai gazdagok $125\frac{3}{8}$ egész telekkel. A rizs termesztés, melly a Temes vize mellékén gyakoroltatott, jelenleg megszünt. F. u. a kamara. Ut. post. Temesvár.

Ujszállás, Abauj vmegyében, tót falu, Regete-Ruszkához 2 órányira: 218 r. kath., 29 gör. kath. lak. F. u. gr. Forgács.

Ujszász, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, rónaságon, ut. post Abony. Határa gazdag termékenységü fekete föld, melly szép tiszta buzát, árpát, kukoriczát, zabot terem; marhatenyésztése jó. Urbéri föld csak 286 hold, rét 110 h., és legelő 552 a többi majorsági birtok. Lakja 1880 r. katholikus, paroch. templommal. Van itt az uraságnak épen a Zagyva vize mellett egy jeles kastélya, hozzá tartozó tágas sétáló és gyümölcsös kerttel együtt. A határ szélén folyik t. i. az egybeszakadt Zagyva és Tarna vize, mellyen az uraságnak tiz köre épült jövedelmes malma van. Birja b. Orczy György.

Ujtelek, puszta, Komárom vármegyében, jelenleg az alsóaranyosi határral van egybe olvadva.

Ujudvar, magyar falu, Zala vmegyében, egy domboktól körülvétetett mély völgyben, 230 kath. 10 evang., 6 zsidó lak. Birja Inkey. Ut. p. N.-Kanisa.

Ujvár (Aba), Abauj vmegyében, magyar falu, Kassához délre 2 mfdnyire, közel a Hernádhoz: 183 kath., 530 ref., 82 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Synagóga. Régi vára, melylyet Aba Sámuel épittetett, s mellyről a vmegye nevét vette, most omladékokban hever. F. u. Zombory b. Perényi b. Rudnyánszky, gr. Forgács és Csáky. Ut. p. Hidas-Németi.

Ujvár, Torontál vmegyében, német falu, Párdányhoz 1 mfdnyire: 512 kath., 8 ref., 4 óhitü lak., kath. paroch. templommal. Contractualis helv. F. u. gr. Buttler János örök.

Érsek-Ujvár, lásd az E betüben.

Ujváros (Avas), Szathmár vármegyében, magyar m.v. Szathmárhoz észak-keletre $3\frac{1}{2}$ órányira: 14 romai, 7 gör. kath., 940 ref., 44 zsidó lak., ref. tornyos templommal. Fekszik egy tágas völgyben a megyesi és ujvárosi hegyek keleti oldalában. Földei a Tana viz mellett igen termékenyek; rétjei, forrásvizei jók; rengeteg erdeje tölgy, bikk, musdalyfákból áll; szőlője jó bort terem, de keveset. Urnapkor tartani szokott vására nevezetes. A város feje az Avasságnak, melly 16 helységből áll, s felette számos családok birtoka. Ezek közül többek: gr. Károlyi, gr. Teleki, Vesselényi, Lónyai Gábor, s m. t.

Ujváros (Balmaz), Szabolcs v.-megyében, magyar m.v. Debreczenhez nyugotra 2 mfdnyire. Elosztatik magyar és német Ujvárosra, s mind a kettőben lakik: 699 rom., 109 gör. kath., 8 evang., 7 n. e. óhitü, 5421

Digitized by Google

ref., 26 zsidó. A németek ugy szólván már egészen elmagyarosodtak. Van itt egy r. kath. anyatemplom, és két ref. anyaekklézsia. Roppant határa sik gazdag fekete földből áll; Semsey urak mint főbirtokosok igen sok nemesített birkát és szarvas-marhát tenyésztetnek. Van 83⅛ első oszt. egész telke. F. u. a Semsey nemzetség.

Ujváros, Abauj vármegyében, orosz-tót falu, Nagy-Szalánczhoz ¼ nyire: 176 r. kath., 304 g. kath., 3 evang. 6 ref. lak. Görög kath. anyaszentegyház. F. u. gr. Forgács.

Ujváros, puszta, Csongrád v.-megyében, gr. Károlyi István vásárhelyi uradalmában.

Ujváros ka (Leopold Mestitsko), Nyitra m. tót m.v. Leopoldvár mellett: 397 kath., lak. Kath. paroch. templom, sok urasági épületekkel, majorsággal és téglavetővel. F. u. gróf Erdődy Józsefné. Ut. p. Galgócz.

Ujvásár, (Ribnik), Gömör vármegyében, tót falu, Ratkóhoz délre ½ mfdnyire: 5 kath., 459 evang. lak. Evang. anyaszentegyház. Földei hegyoldalban feküsznek, s gyakori javitást kivánnak; rétjei jók; sok faedényt és egyébb eszközöket készítnek, s azzal kereskednek. F. u. többen. Ut. post. Rimaszombat.

Ujvásár, Poson m. puszta, N.-Magyar filial., 20 kath. lak. A Csalóközben.

Ujvidék (Neoplanta Neusatz, Nowi-Widik), szabad királyi város Bács vármegyében. Fekszik a Duna bal partján, Szabadkától 12, Zombortól 9, Pesttől 32 mértföldnyi távolságra Pétervárával által ellenben egy sik térségen. Ujvidék az 184⅘-ki magyar háboruban csaknem egészen romokba dülvén, itt csak azt mondjuk: mikép volt e város 1848 előtt. A város rendetlenül vagyon ugyan épitve, de azért szép házakat mutathatott, kivált a duna-utcza jeles két emeletü épületekkel, s gazdag boltokkal dicsekedhetett. Piacza négyszögü s elég tágas, és kövezve van szinte mint a főbb utczák, mellyek azért meglehetős sárosak. A péterváradi várral való közösülést a Dunán felállitott hajóhid tartja fen. Különös az, hogy Ujvidéken minden magyarországi vallásbeli felekezetnek van tulajdon imádságháza s papja. Igy van itten 4 nem egyesült hitü szentegyház egy kápolnával együtt; egy kath. paroch. templom, egy egyesült görög hitü, egy örmény, egy evang., egy reform. szentegyház, s végre egy synagóga. Továbbá találtatik itt minden felekezetnél egy trivialis oskola, egy nem egyesült óhitü gymnasium, egy kath. és egy nem egyesült görög gramatikalis oskola; egy Sz.-Antal szerzetbeli örmény klastrom. Cs. kir. só és harminczad-hivatalok, egy selyem- és egy portubák-gyár. Végre itten lakik a nem egyesült óhitüeknek egy püspökjök consistoriumával együtt. — Népessége Ujvidéknek 17,332 lélek, u. m. 5724 romai kath., 9675 nem egyesült óhitü, 144 egyesült görög, 30 örmény kath., 321 evang. 711 reformatus, és 727 zsidó. Nyelvükre nézve nagyobb részint ráczok, számos németek, kevés magyarok, görögök, örmények, oláhok és zsidók. Főfoglalatosságuk a kereskedés, melly a Törökországba menő, s onnan jövő portékákkal és termesztményekkel felette nagy fontosságu, s mellyet a hajókázható Duna, s legközelebb a gőzhajók is hatalmassan előmozditanak. Határa a városnak 1600 □ ölével 27,133 hold s igen termékeny lapály. Buzája sikeres, kukoriczája, dinnyéje, zöldsége sok; szénája felesleges, 2 erdeje is van, melly nem nagy ugyan de szép. Szőlőket Dunán tul, a hires — szeremi hegyeken tartanak, melly hegyekre a városból igen gyönyörü kilátás esik. Az

Digitized by Google

itten termett borral, ürmössel, valamint a kedves izü, erős slavoniai slivoviczával eleven kereskedést üznek a lakosok.

Ujvidék ezelőtt 100 esztendővel csak csekély mező városocska volt, hanem 1751-ben királyi várossá tétetvén, 4000 menő népsége már 1805 13,000 hágott fel. Jelenleg összelövöldözve, több izben kirabolva, szomoru emlékjele a polgári háborunak.

Ukk, magyar falu, Zala vmegyében, ut. post. Szalabér. Van 400 kath., 48 evang. lakosa. Birja a Horváth család.

Uklina, Beregh vármegyében, orosz falu, Szolocsin fil., 88 g. kath., 4 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. post. Munkács.

Ulics, Zemplén vármegyében, orosz falu, Szinna fil., 7 romai, 460 gör. kath., 10 zsidó lak. Görög szentegyház. 666 hold szántóföld. Erdő. F. u. gr. Vandernath. Ut. p. Ungvár.

Ullersdorf, horvát falu, Vas vmegyében, a németujvári uradalomban, 540 kath. lak.

Ulmanka, tót falu, Zólyom vmegyében, a beszterczei völgyben, rónán, 480 r. kath. és evang. lak., kik földészek és kir. munkások. Van $4^1/_2$ urb. telke, homokos sovány földje, Besztercze nevü pataka. Birja a kir. kamara. Ut. post. Beszterczebánya.

Ulósa, (Köpern), Szepes vármegyében, tót falu, Zavada fil., 403 kath. lak. F. u. Lőcse.

Und, elmagyarosodott horvát m.v. Sopron vmegyében, Sopronhoz 3 mfd. 658 kath. lak. Van 1206 hold szántóföldje, $27^8/_{16}$ h. rétje, $28^9/_{16}$ hold kertje, és $119^9/_{16}$ hold erdeje. Földje középszerü. Van $32^5/_{16}$ telkes gazda. B rj gr. Zichy Henrik, és gr. Pejachevich.

Ungvár, kamarai mezőváros, Ung vmegyében, igen szép vidéken, Pesthez 32 mfd. távolságra. Fekszik azon hegycsoportozatoknak délre eső oldalán, mellyek Ung vármegyét Gallicziától elválasztják, s mellyek e városon innen szép rónasággá terülnek szét; kettős halmon, mellyeket az Ung vizének egyik mesterséggel készitett ága választ el egymástól, mig a másik anyaág, a keleti dombot kerülvén meg, mind kettő nem messze a várostól ismét vissza folyik. Népessége 8015 lélek, kik közt r. kath. 2800, görög katholikus 2214, reformatus 437, ágostai 40, görög nem egyesült 24, héber 2500. Ezek nyelvre nézve oroszok, magyarok, igen kevés németek, mert az ide szállitottak nyelvüket többnyire elfelejték. A város határa kiterjed 5082 holdra 1100 □ ölével. Ebből beltelek, szántóföld, rét, kert, szőlő $3992^1/_2$ hold, legelő 74, cserje 34, erdő 610, homok 36, erek mocsárok, folyók 226, utak s üres helyek 72, püspöki curia 38 hold. Telkes gazda van 20, zsellér 671, lakó 330, kereskedő 45, kézmüves 16 czéhben 423, kontár 101. Földje agyagos, s főleg buzát, kukoriczát, és jó izü dohányt terem; azonban rozs és árpa is termesztetik. Szőlőhegye nagy kiterjedésü, de meszes bort terem. Az Ung vize, melly 9 mértföld folyása alatt 200 láb eséssel bir, nem messze a várostól Zugó által egy csatornára (Kis-Ung) vezettetik, mellyre épitvék egy poszió- és gubakalló, fürészmalom, hol évenkint 60 ezer darab deszka készittetik, 9 kőre épült malom. Vasas ásványvize a Kis-Ung partján van, s felmelegitve, erősitő fördőnek használtatik. Nevezetes épületjei: az itt székelő munkácsi görög kath. püspöknek régibb s mostanság egy uj szárnynyal toldott pompás palotája, mellyben van a püspöki könyvtár 6 ezer darabbal, levéltár, mellyben több pápai bullák, alapitványi és nemes levelek találtatnak; két tornyu diszes püspöki templom, melly hajdan jesui-

Digitized by Google

táké volt a mellette levő collegiummal együtt; romai katholikus, görög nem egyesült és reform. díszes szentegyházak; synagóga; elemi 2 és felsőbb 4 tanítóval ellátott iskola, mellynek nyomdája is van; árvaház; a nyugoti dombon áll U formára épitve pompás uj vármegyeház. Vannak továbbá az uradalmi tisztségnek, só- és postahivataloknak derék épületei. A keleti domb végső szélén épült várat, melly jelenleg a görög kath. nevendékpapság s nehány kanonok lakául szolgál, a Drugeth nemzetség, ki ezt Robert Károly királytól kapta, időnkint igen megerősitteté és felékesité. Itt épittetett hajdan Homonnai Drugeth László, Nápolybul eredt híres magyar családnak ivadéka paulinus kolostort 1384-ben, a szerzeteseknek szántóföldeket és szőlőket ajándékozván. Később Miklós testvérének István fiától származott unokái János és Gáspár ugyanezen kolostort, egy Horgastó nevü, nyomdokaiban maig is szemlélhető halastóval gazdagiták 1505-ben II. Ulászló alatt. Ezen Jánosnak a nádor Zápolya István leányától Margittól született fia Ferencz, és Ungh főispánja 1526. jelen volt a mohácsi gyászos ütközetben; és testvére István, mint e megye főispánja a több Drugethek közt 1540. meghalálozván, e kolostorba temették, István fiára szállván fényes méltósága. 1564. Zsigmond János erdélyi fejedelem siker nélkül ostromlá a várat. 1684. Tököly bevette, de 16 év mulva I. József császár csakugyan hatalma alá hóditá. Ungvár városnak több gyárai is vannak, mellyek többnyire 1840—1848-ig keletkeztek, u. m. egy posztó-, egy porczelánföld-tisztitó-, mangorló- és gyufagyára. A porczelánföld ungmegyei Dubrinics helységben ásatik, s ebből az ungvári gyár évenkint a kamarától 1500 mázsát vásárolván, belőle 500-600 tisztitott földet Bécsbe küld, hol az a prágai és passaui porczelánfölddel versenyez. Országos vásárt 8-at tart, u. m. jan. 25-kén, mart. 12., máj. 10, máj. 25., jul. 26., sept. 6., sept. 27., nov. 22-kén. A vásárok tartása ideje, ha a vásár a hét hat első napjaira esik, mindig azelőtti hétfön, különben pedig az utána valón, két napig tartatik. Hetivásár minden csötörtökön van.

Unip, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz délre 1¼ mfd, 1190 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 2856 hold 34 □ öl, mellyből urbéri szántóföld 732 h., szorgalmi szántóföld 113 h. 1300 □ öl, rét 269 h., legelő 126 h., erdő 609 h., házhely 171 hold. Majorsági föld s névszerint az erdőn kivül legelő 835 hold 334 □ öl, mellyért 1670 ft. 43 kr. pengő haszonbér fizettetik. Fekete földe első osztálybeli s mindent gazdagon terem. Juhtenyésztés. Folyóvize a Temes. Birja a kir. alapitvány.

Uny, Esztergom m. magyar falu, a Pest vmegyei határhoz közel, Esztergomtól dél-nyugotra 2 mfdnyire, 333 kath., 275 ref., 106 zsidó lak. Kath. és ref. templomok. Synagóga. Határa dombos; földei meglehetősek, s kár hogy a vizmosások rongálják; bora, legelője, fája elég. F. u. Bozzay, Huszár, Horváth, Sánta, Vásárhelyi, Setét, Csefalvay, Simoncsics, Friebeisz, Andrásy, Csenkey, Geiszler, Miskey, Somogyi, s m. t. Van itt Andrásy József urnak szép kastélya és jeles gazdasága. Urb. telek van 20⅞.

Unyatin, Honth m. tót falu, Bozókhoz 1 mfd, 322 kath., 1 evang. lak. F. u. a bozóki uradalom. Ut. p. Selmecz.

Unyin, Nyitra m. tót falu, 1269 kath., 73 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Dombos, hegyes, de jól mivelt

Digitized by Google

határral, s vizimalommal. F. u. ő cs. k. felsége. Ut. p. Holics.

Kis-Unyom, magyar falu, Vas vmegyében, ut. p. Szombathelyhez $1\frac{1}{2}$ óra a körmendi országutban: 350 kath., 20 ref., 10 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Határa róna és jó buzát terem; legelője elég. Birják Szegedy, Miskey, Egerváry, s m. t.

Nagy-Unyom, magyar falu, Vas vmegyében, közel az elébbeni helységhez: 380 kath., 38 ref. lak. Róna határa igen termékeny. Sok birkát tenyészt. F. u. Szegedy, Sényi, Miskey, Vajda, Örsy, s m. t.

Upohlav, Trencsén m. tót falu, 169 kath., 5 zsidó lak. F. u. a Madocsányi család. Ut. p. Trencsén.

Upor, Zemplén v. orosz falu, Tőke-Terebeshez délre 1 mfd, 50 romai, 379 g. kath., 7 zsidó lak., 867 hold szántóföldel. F. u. gr. Erdödy. Ut. p. Velejte.

Uppony, magyar falu, Borsod vmegyében, hegyektől körülvéve, egy meredek szikla alatt, Miskolctól 2 $^{5}/_{16}$, ut. p. Putnoktól $^{13}/_{16}$ állomásra. Határa 2300 hold, mellyből 33 hold belsőség, 662 h. szántó, 216 h. rét, 56 h. szőlő, 380 h. legelő, 923 h. erdő, 30 h. müveletlen. Urbéri egész telek 17, majorsági szántó 60, rét 12 hold, az erdőt láttuk; a legelő közös. Lakja 584 kath., kik szorgalmas földmivesek, szép buzát, jó bort s gyümölcsöt termesztenek. Van egy fiók-templomuk. Az Uppony vize a helység feletti kőszikla alatt elcsergedezvén egy malmot hajt, s a Bánvölgyön a Bánpatakával egyesül. A nevezett nagy hegyben mész és vaskő találtatik; ugyan ebben több apró barlangok vannak; szirtes tetején pedig sasok és sólyommadarak fészkelnek. Hajdan vára volt, s a hegy alatt egy régi templom romai láthatók. Birja a falut az egri seminarium.

Ura, Szathmár v. magyar-oláh falu, nem régen ujra benépesitve, az ecsedi láp szélén, közel Csengerhez: 162 g. kath., 63 ref. lak. Földe igen termékeny; a lápban szénája, nádja, csíkja igen sok. F. u. sz Uray nemzetség. Ut. p. Bagos.

Uraj, Gömör v. magyar falu, Borsod vmegye szélén: 356 kath., 22 ref. lak. F. u. többen. Ut. p. Putnok.

Uram, Bars m. telep, F. Hámor fil., 203 kath. lak. Ut. p. Körmöcz.

Urbanov, Trencsén m. tót falu, a Vágh bal partján, termékeny kies rónaságon. Táplál 58 kath., 2 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Zsolna.

Urföide, Poson m. puszta, Nádszeg fil., 75 kath. lak.

Urhida, szőlőhegy, Fejér vmegyében, 500 kath. lak., s fiók-templommal. Fekszik Kis-Keszi és Balthyán közt.

Uri, Pest-Pilis m. magyar falu, egy nagy völgyben, Pesthez keletre 4 mfd, 1176 kath., 7 evang., 6 zsidó lak. Kathol. paroch. templom. Földei mind őszi, mind tavaszi gabonát bőven teremnek; erdeje, szőlőhegye elég; rétje kevés de jó; a pusztadomboldalakat az uraság diófákkal ültette be. Láthatni itt a helység közepén egy igen mély vizmosást. F. u. a Tahy nemzetség.

Urkut, üveghuta-telep, a Bakonyban, Veszprém vmegyében.

Urmező, Máramaros v. orosz-magyar falu, 7 romai, 683 g. kath., 40 ref, 113 zsidó lak., g. kath. és ref. anyaszentegyházzal, ekklézsiával, synagógával. Határa a legtermékenyebbek közül való a megyében, de a Talabor vize gyakran kárositja. F. u. többen. Ut. p. Huszt.

Urszád, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 3 mfd, igen hegyes vidéken: 278 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Urb. szántó 90, rét 68, majorsági rét 50, uraság erdő 430 hold. F. u. a váradi deák káptalan.

Digitized by Google

Urvölgye, (Herrengrund, Panszka Dolina, Vallis Dominorum), Zólyom m. kamarai bánya m. v., Beszterczétől északra $1^1/_2$ órányira, egy setét erdős völgyben. Számlál 1417 kath lak., kik elszórt épületekben laknak, s többnyire bányászok. Kath. paroch. templom. Az itt esztendőnkint kiásattatni szokott ércz 17 márka aranyra, 660 márka ezüstre, 1500 mázsa rézre becsültetik. Csak egy bányában 800 ember dolgozik. Nevezetes itt a vasnak rézzé való átváltoztatása, melly czément-viz segedelmével illyformán történik: A gáliczkő savanyusága felosztja a földben lévő rezet: ezt a földbe beszivárgó viz lemossa, s világosságra hozza a midőn csatornákba vétetik. Ezen csatornákba tesznek aztán vas darabokat, de ugy, hogy ne a viz alatt feküdjenek, hanem csak keresztül ázzanak. Ekkor a gáliczkő nagyobb atyafiságban lévén a vashoz, azt magához huzza s felolvasztván, helyette a magában hordott réz részecskéket hagyja ott, s igy a szerint millyen vastagságu a betételett vas darab, 4—5 hét mulva rézzé változik. Végre készitnek itt érczréz meszet (Berggrün) is.

Usal, puszta, Veszprém vmegyében, Kis-Tevel mellett.

Usza, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Szalabér: 140 kath. lak. Közbirtokosoké.

Uszfalu, (Uzowce), Sáros v. tót falu, Sz. György fil., 287 kath., 4 ev, 6 zsidó lak. F. u. Usz nemzetség. Ut. p. Eperjes.

Uszka, Szathmár v. magyar falu, 31 g. kath., 378 ref., 6 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Földe sárga agyagos, néhol homokos és közép termékenységü; rétje jó szénát ad; fája felette kevés; Ugocsa vmegyétől csak a Batár vize választja el, melly árjaival néha károkat okoz. F. u. számosan. Ut. p. Tisza-Ujlak.

Uszód, magyar falu, Pest-Solt vmegyében, a Duna mentiben, ut. p. Kalocsától $1^1/_4$ mfd. Lakja 1624 lélek, kik közt 251 r. kath., 16 héber; a többi reformatus, helybeli anyatemplommal. Határa $2262^5/_8$ hold, mellyből szántóföld $1027^5/_8$ h., kaszáló 411 h., legelő 638 h., erdő 186 hold, ez mind urbériség, s a földesurnak, a kalocsai káptalannak, itt semmi allodiuma nincsen. A föld fekete lapályos és homokos, jó kétszerest, árpát, zabot, kukoriczát; különösen sok zöldséget terem. A szarvasmarha-tenyésztés virágzó. Határában 2 nevezetes domb látható, mellyeken hajdan épületek voltak.

Uszor, (Ausztern), Poson m. magyar falu, ut. p. Somorjához $^1/_4$ órányira: 159 kath., 9 evang. lak., egynehány urasági lakházakkal. Szántóföldei középtermékenységüek; rétje, erdeje nincs. F. u. a Naszvady, Udvarnoky örökösök, u. m. Bittó, Petőcz, Sárkány, s m. t.

Usztye, tót falu, Árva vmegyében, 993 kath., 9 zsidó lak. Kathol. paroch. templom. 43 sessio. Gyolcskereskedés. Köszene nem használtatik. Itt egyesül a fekete Árva a fejérrel. F, u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Utas, puszta, Gömör vmegyében, Zabar mellett.

Utas, puszta, Külső-Utas név alatt, Nógrád vmegyében, Czered mellett.

Utfény, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz nyngotra 1 m.-fdnyire, annyira mélyen fekszik, hogy a tőle fél órányira fekvő Bege a község felszinén felülfolyik, s csak magos gátak által védelmezhető. Lakja 5 kath., 7 zsidó, 1421 n. e. óhitü, anyacgyházzal. Első osztálybeli földe főleg tiszta buzát és tengerit terem. Kiterjed pedig 4837 holdra, 303 □ ölre, mellyből házhely 279 h. 920 □

Digitized by Google

öl, szántóföld 2499 h. 100 □ öl, kaszáló 765 h. 1290 □ öl, legelő 363 h., szorgalmi földek 62 h. 780 □ öl, szabad földek 117 h. 646 □ öl, uradalmi legelő 178 h. 1563 □ öl, uradalmi korcsma, mészárszék, vályogvető földek 570 hold 410 □ öl. Majorsági szántóföld itt nincsen. F. u. a királyi kincstár. — A lakosok sok juhot, zömök erdélyi faj lovakat s ökröket tartanak.

Uzd, puszta, Somogy vmegyében, ut. p. Kaposvár. F. u. Gaal család.

Uzd, népes puszta, Tolna vmegyében, Sz. Lőrinczhez $^1/_2$ óra: 60 kath., 383 magyar ágostai, 14 ref. lak., evang. oskolatanitóval. Határa róna s mindent megterem. F. u. többen.

Uzsok, Ungh v. orosz falu, Ungvárhoz 9 mfdnyire, közel Galliczia határszéléhez: 30 romai, 389 g. kath., 5 evang., 8 ref., 32 zsidó lak. G. kath. paroch. templom. Harminczad. Roppant bikkes és fenyves erdő. Igen jó savanyuviz és fördő. Az Ungh ebben a határban veszi eredetét. 1816-ban itt egy bikkfás erdővel benőtt hegy omlott le. F. u. a kamara.

Kis-Ülés, Pest-Solt vm. népes puszta, 122 kathol. lak, Kalocsához tartozik.

Üllő, Pest-Plis m. magyar falu, Pesthez kelet-délre 2 mfd, a szolnoki ország- és vasutban: 1192 kath., 1 evang., 268 ref. lak. Kath. paroch. templom. Vendégfogadó. Határa inkább homokos és rozsot terem; bora elég; rétje kevés. F. u. a váczi káptalan.

Üllőfa, puszta, Veszprém vmegyében.

Úrbő, Pest-Pilis m. puszta, Bugyihoz délre 1 mfd, 34 kath., 44 ref. lak. F. u. Kecskemét városa, s a bugyii közbirtokosok.

Úrgeteg, lásd Esküllő.

Üregh, Nyitra m. tót falu, Ujlaktól délre $^3/_4$ órányira: 808 kath., 8 zsidó lak. Fekszik egy domboldalban erdőktől körülvéletve. Van kath. paroch. temploma, sok gyümölcse; erdeje igen nagy. F. u. a nyitrai püspök. Ut. p. Szered.

Úrgemajor, (Zeiselhof), puszta, Moson vmegyében, az oroszvári uradalomhoz tartozik.

Ürmény, Nyitra m. vegyes magyar-német-tót m.v., Nyitrától 2 órányira egy kies vidéken. Számlál 1458 kath., 29 ref., 13 evang., 415 zsidó lak. Van benne kath. paroch. templom, synagoga. Nézést érdemlenek az uraságí igen szép, és herczegi módra kiékesitett kastély, egy kerttel együtt; az uraságí valóságos spanyol eredetü birkanyáj s a tehenészet; az innen $^1/_2$ órányira — Keszin — lévő arabs, angol, török, nápolyi faju ménes; az amerikai számos faültetvények, más gazdasági készületekkel együtt. F. u. gr. Hunyady, és az Ürményi család. Ut. p. Érsekujvár.

Ürmincz, Nyitra m. tót falu, a thuróczi postautban, ut. p. N. Tapolcsánhoz 1 mfd, 472 kath., 8 zsidó lak., kath. paroch. templommal. F. u. gr. Erdődy Józsefnő.

Magyar-Ürög, magyar falu, Baranya vármegyében, szőlőhegyek közt, ut. p. Pécs, mellyel határos. Van 1851 $^6/_8$ hold határa, mellyből urb. beltelek 24 $^2/_8$, szántó 303 $^5/_8$, rét 96 $^1/_6$, szőlő 243 hold; legelő 220 h., uradalmi beltelek 1 $^2/_8$, rét 39, szőlő 168, erdő 905 hold. Földe részint vörös agyag, részint kövecses. Lakja 388 kath., a falun alul álló felette régi templommal. Birja a pécsi káptalan.

Német-Ürög, német falu, Baranya vmegyében, ut. p. Pécstől $^1/_4$ órányira az országutban. Ráczvárosnak is neveztetik, mivel hajdan ráczok lakták, kik 1690-ben a kath. vallást nem akarván elfogadni, kiüzettek; de később innen is németek által szoritattak ki. Lakja 418 r. kath., kik többnyire mesteremberek, s beltelkeiken

Digitized by Google

kivül külső határt nem birnak. F. u. a pécsi káptalan.

Kis-Ürögd, oláh falu, Bihar vmegyében, dombos vidéken, Váradhoz ½ órányira, 313 n. e. óhitü, 7 r. kath. lak., óhitü anyatemplommal, derék uraságí lakházzal és gyümölcskerttel. Határa 2539 hold, mellyből urb. szántó 771, rét 350, legelő 225, uraságí szántó 150, rét 30, erdő 1013 hold. Földe agyagos s jól megtermi a kétszerest, zabot és tengerit. Birja a váradi deák nagy prépost.

Nagy-Ürögd, oláh falu, Bihar vmegyében, a Váradról Gyulára vivő országutban, Váradhoz 1 mfd., kisded dombon, 15 r. kath., 320 n. e. óhitü, 280 g. kath. lak., egyesült és n. egyesült anyatemplomokkal. Határa 4200 hold, mellyből urbéres szántó 600, kaszálló 200, legelő 200, majorsági szántóföld 2800, erdő 400 hold. Agyagos földe jól megtermi a kétszerest, tengerit és zabot. Birja a váradi deák püspök.

Nagy-Ürögd, puszta, Bihar vmegyében, a hasonnevü helység mellett, a váradi deák püspök birtokában.

Üröm, Pest-Pilis m. német falu, Budához északra 1 mfd. 605 kath., 7 óhitü lak., kik főkép bortermesztésből, s földmivelésből élnek. Van itt kath. paroch. templom s egy kis óhitü szentegyház, mellyben nyugosznak Alexandra Paulowna herczeg asszonynak, elhunyt József nádorunk első hitvesének tetemei. A isteni szolgálatot ezen templomban mindig egy Petersburgból ide küldött orosz pap végzi, 4,e végre rendelt éneklőkkel. F. u. a nádor, József ő cs. kir. herczegsége örök.

Üszög, puszta, Baranya vármegyében, Pécshez ¼ órányira, 85 kath., 20 ref. lak. Diszére szolgál a dombra épült szép uraságí kastély. E puszta nevet ad egy uradalomnak, mellyet hajdan Suza cs. kir. hadvezér birt; erről szállott nejére gr. Pálffy Leopoldára; majd a Batthyáni családra, s most gr. Batthyáni Kazmér zártömege birja. A puszta 2000 holdat foglal el, termékeny szántóföldjei sikon, kövér rétjei völgyben terülnek el; szép kis erdeje a pécsieknek mulató helyül szolgál.

Üzbégh, Nyitra m. tót falu, a Nyitra-völgyben, ut. p. Nyitrától északra 1½ mfdnyire. Számlál 790 kath., 13 zsidó lak. Van katholikus paroch. temploma.—Határa több helyt mocsáros; réte sok és jó; erdeje is van. F. u. az esztergomi érsek.

V.

Vachotfalva (Vachrovtcze), Thurócz m. nemesi puszta, 5 kath., 8 evang. lak. F.u. Vachot család. Ut.p. Rudnó.

Vacs (Alsó és Felső), Pest-Pilis v.m. roppant nagy puszta, Örkénytől keletre: 452 kath., 125 evang., 55 ref. lak. Tölgyes erdeje gyönyörü, s legnagyobb ezen a vidéken, mellyen élő fát is alig láthatni. F. u. h. Coburg.

Vácz, németül Waitzen, lat. Vaczium, tótul Vacon, magyar püspöki város, Pest-Pilis vmegyében, a Duna bal partján, Nógrád vmegye szélén, Pesthez északra 2 postaállásra, a délkeleti vasutvonalban, szép és kies vidéken. Hogy Vácz, már Szent-István király idejében nevezetes hely lehetett, onnan gondolhatni, mert ez ide püspökséget állitott, mint kitetszik I. András oklevelőből, melly által Tihanyban 1047-ben apátságot alapitván, ebben több magyar püspökök közt Clemens váczi püspök neve is előfordul. Azonban növekedését s virágzását főleg I. Gejzának köszönheti, ki szinte itten temettetett el. 1240—1241-ben a tatárok egészen elpuszti-

Digitized by Google

tották, s lakosait leöldösték. IV. Béla alatt ujra felépül de dicsősége fő pontját Corvin Mátyás király idejében. Báthory Miklós püspök alatt érte el; ki ide olasz épitészek által templomokat, püspöki kastélyt épittetett; a dombokat szőlővel beültettette, kerteket csináltatott, s egy lyceumot emelt. A mohácsi veszedelem után ellent nem állhatván az ágyuknak: felette sokat szenvedett, s majd seregeinktől, majd a töröktől foglaltatott el: miglen 1686-ban a török iga alól végképen felszabadult; de régi fényét csak kőhalmokban, leszakgatott szentegyházakban siratta, s alig maradt nehány lakosa. 1709-ben pestis ütött ki, de hamar megszünt. 1712-ben gróf Kolonich püspök piaristákat hozott be, s megparancsolá, hogy a reformatusok, a városon kivül fekvő faluban lakjanak: ez tehát eredete a várossal jelenleg összeolvadt Kis-Vácz helységnek. 1719-ben Althán Mihály kormányzása alatt jöttek be a sz. Ferencz szerzetesek; ekkor épittetett a kegyes iskolai szerzet temploma, s a collegiumnak egy része. 1731-ben a tüz a város nagy részét elemészté. 1740-ben irtóztató pestis, melly 3 hónap alatt 395 egyént ragadt-el. 1761-ben gr. Eszterházy Károly a mostani püspöki székestemplomot, mellyet Migazzi bibornok fejezett be, épittetni kezdé. Az 184⁸/₉-ki magyar forradalomban igen sokat szenvede Vácz, nem csak a gyakori s nagy számu különféle hadcsapatok átvonulása, hanem pusztitások, rablások és sarczolások miatt is. Az 1849 év elején Görgey, Váczon által vonult vissza a bányavárosok felé, az őt üldöző cs. k. osztrák seregek elől. Itt adá ki azon nevezetes proclamatióját, melly már akkor világosan tanusitá, miszerint ő nem egyetértőleg működik a magyar országgyüléssel, s azt vezető Kossuth honvédelmi bizottmány elnökével. Az izsaszegi eldöntő ütközet után, a magyar vezérek egy Gödöllőn tartott haditanácsban elhatározák, a keményen ostromlott Komáromot minden áron felszabaditani. E végből a magyar fősereg Görgey, Klapka és Damjanich tábornokok vezénylete alatt Vácz felé nyomult, melly állomást akkor Götz és Jablonovszky császári tábornokok dandárai védelmezték. A magyarok terve vala e két császári dandárt egészen bekeritni és elfogni; azonban a bekerítő csapat megérkezését be nem várva, a tüzes Damjanich szuronnyal támadá meg a császáriakat, kik a tulnyomó erő miatt zavarba jövén, visszavonultak, s Váczot a magyaroknak átengedék. Ez alkalommal Götz császári tábornok igazi hősies elszántságot tanusitott, mert látván seregeinek hátrálását, gyalog, maga állott azok élére, s midőn őket előre vezetné, több golyók által halálosan megsebesitve földre terittetett, s később Görgey által rangjához képest tisztességesen eltakarittatott. Jul. 13-kán Görgey Komáromot seregével elhagyván, ismét Vácznak vevé útját. Ekkor már Váczon orosz őrség vala herczeg Bebutow vezénylete alatt, melly Görgey közeledtére rögtön Ujfaluba huzódott (jul. 15-kén). Este volt, midőn Görgey 30,000 emberével megérkezett, s kemény állást foglalt el Dukánál, mire Hatvan és Hort felől az orosz hadcsapatok Bebutow segitségére siettek. Az orosz seregeket Sasz tábornok vezette. Elszánt hosszas csata kezdődött, mellyben az oroszok részéről a lovasság, Görgey seregéből pedig a tüzérek tüntették ki magukat annyira, hogy azok heves megtámadássai, s ezek elhatározott ellenállása miatt a győzelem ez nap egy részre sem dőlt el. Más nap (jul. 16-kán) az orosz seregek gyors fordulatokkal concentrálták az erőt, Görgeynek pedig megakarák gátolni a visszavonulhatást.

Digitized by Google

Ennek következtében Váczon utczai csata kezdődék. Mind két fél harczosai ez nap is olly kétségbe esett viadalt fejtettek ki, mint előttei napon, mellynek következtében Vácz az oroszok által kiraboltatik. Az utczai harcz Görgey erejét sokkal jobban kifárasztá, hogy sem tovább csatát küzdhetett volna; kirendelvén tehát Nagy Sándort fedezetül, maga tovább huzódott. A hidon biborszin tábornoki öltönyében megállt, s a gránát és golyózápor daczára az ágyuk átmenetelét elrendezé, mellyeket a honvédek köpenyeikkel eltakarva, s páronként ráfekve vittek át a hidon. Ezen huzódása Görgeynek a magyar forradalom egyik legnagyobbszerü jelenete strategiai tekintetben; de ugyan ez lehetlenné tevé a magyar kormánynak azon végső tervét is, hogy minden magyar seregek egy pontban összesittessenek.

Mi Vácz mostani állapotját illeti: még gr. Althan Károly püspök alatt ugy osztatott fel Vácz, hogy $^1/_8$ birja a káptalan, a többi a püspöké maradjon. Mind a két városnak legyen tulajdon birája, tanácsa; s az egész város alsó és felső városra, és 2 plebániára osztassék. Népessége Váznak Kis-Váczczal együtt a hivatalos táblázat szerint 13231 lélek, kik 2300 reformatust, 281 hébert, 83 evangelikust, 40 n. e. óhitüt kivéve, mindnyájan romai katholikusok, s nyelvet illetőleg magyarok. Foglalatosságuk: kézmüvesség, kereskedés fuvarozás, hajózás, föld és szőlőmüvelés. Utczái kövezettek, tágasok és tiszták. Nevezetesb épületei közé tartoznak: a hat kath. templom; a reform. és óhitü szentegyházak; a kegyes szerzet collegiuma; a sz. ferencziek és irgalmasok kolostorai; a püspöki diszes palota; papnövelde; siket-némákháza; 2 városi tanácsház; postahivatal, s több csinos magán épületek. Mind ezek közt legjelesb épület a püspöki székesegyház, melly kicsinyben a hires romai szent Péter templomát ábrázolja. A tudományosságot előmozditják az elemi iskolákon kivül a királyi kath. gymnasium, mellyben a piaristák magyarul tanitanak, a papnövelde, siket-némák intézete, s két könyvtár, egyik a káptalané, másik a piaristáké. Határa a városnak 6632 holdat foglal el. Bele esik a magas Naszál hegye, mellynek tetején egy kis térség vagyon; s innen a budai, selmeczi, esztergomi, s a Mátra hegyeire gyönyörü kilátás esik. Láthatni benne egy barlangot, mellyből forrás csurog ki; tetejét szép bikkes, tölgyes erdők koszoruzzák; alját, s a mellette eső apróbb hegyeket szőlőtőkék fedik, mellyek kedves zamatu egészséges fejér és vörös bort teremnek, s a határnak közel harmad részét foglalják el. Nevezetes továbbá a Naszál jövedelmes kőbányáiról, s az itten talált kövesedett fákról. Mind a szőlőhegyek, mind a város mellett levő kertek mindenféle gyümölcsöt bőven teremnek, kivevén a gesztenyét, melly itt nem találtatik. A sárga dinnye is jól megterem e földön, de a görög dinnye nem szereti. Szántóföldje, legelője Váznak kevés, ennek is nagyobb része homokos, s nincs több 90 egész házhelynél. Az itt elfolyó Duna ága 330 öl széles, de e váczi ágon kevés hajó jár, mivel tele malmokkal, partja menedékes, s benne több kis szigetek és zátonyok vannak. A Dunán kivül még 3 jókora patak nedvesiti a váczi határt. Ellenben a dunai halászat igen csekély; hanem nyulakra, sőt őzekre és szarvasokra szép vadászat esik a közelfekvő erdőkben. Kereskedése igen élénk, s ezt tetemesen előmozditja a vasut, mellyel összeköttetésben áll Bécscsel, Pesttel és Szolnokkal. Főczikkei a kereskedésnek: gabona, bor, dohány, gubacs, méz. Négy országos vásárai

Digitized by Google

főleg szarvasmarhára hiresek, kivált a sz. Pál napi octoberben. Egyébiránt a váczi vásárok gyapjura nézve is nevezetesek, de ezek inkább a pesti fővásárok utóhangjai, s Pesten tartatnak. A váczi kath. püspöki megye kiterjed Nógrád, Pest-Pilis, Pest-Solt, Külső-Szolnok, Csongrád vmegyék részeire, s a Kis-Kunságra. Számlál egy káptalant 12 kanonokkal, 4 jövedelmes prépostságot, 3 fő, 13 alesperestséget, 109 plebániát, és 7 szerzetes házat.

Vada, Szathmár vármegyében, puszta, Csanálos mellett. F. u. gróf Károlyiak, de bir benne a Csomaközy család is.

Vadamas, puszta, Zala vármegyében, Iborfia és Liczkó közt.

Vadas, Békes vmegyében, puszta, a Fekete- és Sebes-Körös között kevés szántóföldde, sok náddal s réttel. Vésztő határához tartozik.

Vadas, Pest-Pilis vármegyében, puszta, Szalk. Sz.-Márton mellett délre: 96 kath., 3 evang., 23 ref. lak. F. u. Jankovics Miklós örökösei.

Vadaskert, Külső-Szolnok v.-megyében, népes puszta, Csépa fil., 361 kath., 7 ref. lak.

Alsó-Vadász, Abauj vmegyében, magyar falu, ut. post. Szikszóhoz $1\frac{1}{4}$ órányira: 80 r. kath., 20 g. kath., 1153 ref., 42 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Határa első osztálybeli; bora sok és jó. F. u. a szikszói birtokosok.

Felső-Vadász, Abauj vmegyében, orosz falu, Borsod vmegye szélén: 218 r. kath., 600 g. kath., 7 ref., 40 zsidó lak. Római és görög kath. paroch. templom. Szép erdő. F. u. gr. Vay Ábrahám. Ut. p. Szikszó.

Vadász, puszta, Bihar vmegyében, Palotához közel, mintegy 800 hold határral, erdővel, gyönyörü földekkel. Birja az alapitványi kincstár.

Vadász, magyar-oláh falu, Arad vmegyében, lapályos erdős vidéken, ut. postája N.-Zerind. Van 20 kath., 1400 ref., 600 n. e. óhitü lakosa, kath. kápolnája, ref. és óhitü anyatemploma, jeles urilaka. Róna határa mindent gazdagon teremne, de árvizektől rongáltatik. Kiterjed 11,000 holdra, mellyből 3057 h. szántóföld, 2086 hold legelő, 1857 h. rét, 4000 hold tölgyes erdő. Majorság: 8524, urbériség 2476 hold. Sertés, marhatenyésztése virágzó. Vizei a Fekete-Körös, és Szartos folyók, a Gyepes és Leveles erek. Birja báró Simonyi Lajos.

Vadászerdő, puszta, Temes vármegyében, Temesvárhoz $\frac{1}{4}$ órányi távolságra. Áll ez 4000 hold tölgyes erdőből, melly szükség esetére a vár ellátására hagyatott fel, s jelenleg a temesváriak mulató helyéül szolgál egy nagyszerü vendégfogadóval. Birja a királyi kincstár.

Vádé, puszta, Somogy vmegyében, Gamás mellett, erdővel.

Alsó-Vadicsó, Trencsén m. tót falu, Tepliczához északfelől $1\frac{1}{2}$ órányira. Lakja 374 kath., 4 zsidó. F. u. gr. Serényi. Ut. p. Zsolna.

Felső-Vadicsó, Trencsén m. tót falu, 1179 kath., 59 zsidó lak. Káth. paroch. templommal, mészégetéssel. F. u. többen. Ut. p. Zsolna.

Közép-Vadicsó, Trencsén m. tót falu, 132 kath., 9 zsidó lak. Mind a három Vadicsó jó legelővel és réttekkel bir. F. u. többen.

Vadkert, Nógrád m. magyar f., ut. post. B.-Gyarmattól délre 1 mfd. a pesti utban: 2243 kath., 20 evang., 13 zsidó lak. Kath. paroch. templom. — Vendégfogadó. Asványos forrás. Határa szép térség; szántóföldjeiket nagy szorgalommal mivelik, mellyek gazdagon fizetnek; szőlőjök távolacska van, s nem nagy előmenetelt nyujt; 4 országos vásárjai keveset érők. F. u. az esztergomi érsek.

Digitized by Google

Vadkert, népes helység, Pest-Solt vmegyében, homok-dombos vidéken, Kis-Köröstől 1 órányira, saját postahivatallal és váltással Halas és Izsák közt. Határa mintegy 5000 hold, mellyből szántó 512 h., kaszáló 250, legelő 1038, szőlő 1600 h., majorsági erdő 500 h., futóhomok 1100 hold. Az urbéri föld 15 telek, azonkivül majorsági 2 telek és 500 hold erdő. Mindegyik szántóföld két vetésforgásra hasitva rozs-termesztésre használtatik, egy rész ugarban burgonyát termesztve. Vadkerthez tartoznak azonban Bőszér és Csábor puszták, mellyek egészen földesuri majorságok, s 15,000 holdra terjednek. A föld általában homok, és nem igen termékeny; réljei szárazok, s nem elegendő mennyiségben; nyári legelője bőséges. Azonban a helység mostani birtokosa, Lukács Antal ur jeles gazdaságot folytat itt, s nemcsak rozsot és burgonyát mint a lakosok, hanem tiszta buzát és más gabonát is tenyésztet; e mellett a birka-, ló-, és szarvasmarha-tenyésztés nagyban üzetik. Népessége Vadkertnek 3500, kiknek $^1/_3$ romai kath. magyarok, $^1/_3$ evang. németek és tótok, $^1/_3$ német és magyar reformatusok, három család héber, s ugyanennyi czigány. Mindegyik keresztény felekezetnek helyben van temploma és papja. A lakosok közt találtatik 170 földesgazda, 340 zsellér, 113 lakó, 87 mesterember, 4 kereskedő. Fő élelmük a kerti szőlők müvelése. Határában van egy álló tó.

Vadna (Alsó- és Felső-), két összeolvadt magyar falu, Borsod vmegyében, a miskolcz-rimaszombati országutban, a kies Sajó és Bánvölgyek egyesülésénél, egyenes térségen Miskolcztól $1^{18}/_{16}$, Putnoktól $^{10}/_{16}$, Kazincztól $^7/_{16}$ állomásnyira, Barczika, Ivánka, Barcza, Velezd, Sajó-Galgócz, Kaza helységek szomszédságában. Határkiterjedése 1542 hold, mellyből 582 h. szántóföld, 481 h. kaszáló s legelő, 32 h. szőlő, 380 h. erdő, 37 h. belsőség, 30 hold mivelésen kivüli ut s vizjárás. Felszabadult urbériség 16 egész telek. A föld jóféle fekete agyagos, s szorgalmas munkásainak tiszta buzát, rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, burgonyát bőven terem. A réteket a Sajó árja rongálja. A szőlőhegy szép fekvésü, a Bánpatakára s Sajó kigyódzó folyására messze kilátást adván, s nemes borral fizet, a gyümölcstenyésztés körül is a lakosok mind oltogatás, mind fanültetés tekintetében szép szorgalmat követnek, a marhatenyésztés szinte jó karban áll. Lakosok száma 722 lélek, kik közül 645 ref., s ezeknek helyben van anyaegyházuk, 47 rom. kath., ezek a bán-horváti anyaegyházhoz tartoznak, 30 zsidó. Telkes gazda van 31. A dédesi választó kerületben 1848-ban számlált 63 választót, közülök 50 ingatlan birtok, 4 jövedelem, 2 értelmiség, 7 régibb jogon nyervén képességét. Az ingatlan birtokuak közül 3 egész, 2 háromnegyed, 12 fél, 13 negyed, összesen 30 telkes gazda, a többi részint majorsági földbirtokos, részint vagyonos házas zsellér és szőlőbirtokos volt. A helység közepén folyik keresztül a Bánpataka, mellyen 3 köre épült malom van, a miskolcz-rimaszombati országuton pedig a helységben levő alsó fogadónál nagy kőhid. A helység alatt kigyózik el a Sajó, mellyel a Bánpatak is itt egyesül. Birtokosok: Radvánszky Albert, Molnár Károlyné, Márjássy Tamás, s a Márton család.

A régi híres vadnai vár maradékai a falu feletti nagy hegy csucsán látszanak, szép faragott köveiből épült a faluban a bánpataki nagy kőhid. Vadna és Galgócz várát $145^7/_8$-ban kezdék épiteni Valgatha és Komo-

Digitized by Google

róczky hussita cseh vezérek, kiknek emlékét Bonfin után fentartja Heltay, állitásait hitelesen bizonyitván Hunyady Mátyásnak Rozgonyi Sebestyén részére, Szegeden 1459-ben Cserépvárról kiadott adománylevele által. Heltay e várak történetét következőleg irja le: „A kóborló latroknak fejedelmi valának Giskra és Telephus, ezek mellett ismét Komoróczky és Valgatha. Ezek kezén volt Sóvár, Szécs, Kassa, Zólyom, Besztercze, Szepsi és sok egyéb városok. A Komoróczky és Valgatha ujonnan két kastélyt épittetett vala a hegyek között, és azokból bátran tolvajlának messze földre. Még nem mult vala teljességgel esztendeje a Mátyás király birodalmának, mikoron megbékéllék vala Fridrik császárral, és az hadat indita a kóborló cseh latrok ellen. Rozgonyi Sebestyén ezokáért a királynak parancsolatából átalkele a Dunán, és Eger felé mene táborba, hogy egybe adná magát Lászlóval (Hedervári László), ki akkoron egri püspök vala. Sietvén ezokáért Egerbe juta, hogy eleit vehetné a cseheknek, hogy azok éléssel és egyébb hadi szerszámokkal meg ne rakhatnák az uj kastélyokat, melyeket a hegyek közt épitettenek vala, hogy azokat megvehetné és elhányhatná. Az egyik kastélyt Galgócznak, a másikat Vadnának nevezték vala.

Rozgonyi Sebestyén először megszállá Vadnát, melly egy magas hegyen vala, de nem vala még kész. A seregnek egyik részét a hegy alatt hagyja, hogy ott meglessék a cseheket, ha ki kezdenének szökni a kastélyból, hogy ne bocsátanák őket máshova. Hogy először megszaguldá a kastélyt, künn találá a cseheket mind a kél hadnagyokkal, hogy künn asztalokhoz leültenek vala. Mikor Valgatha látta volna az ellenséget, nagy sok csehekkel befutamék a kastélyba, hogy azt megoltalmazná a magyarok ellen. De mikoron látta volna, hogy serényen kezdették a kastélynak vivását, mindjárt kétségbe esék, és hátul kiszökellék a kastélyból és Galgóczba szalada. Mikoron Rozgonyi Sebestyén vitta volna három óráig a kastélyt, annakutánna megvevé azt.

Mindjárt hevenyében inditá a népet a másik kastélynak Galgócznak is; abban valának mindketten, Komoróczky és Valgatha. És nagyon megijedének, mert látták, hogy Vadna elkölt volna tőlük; kioroszkodának azért Galgóczból és Szécsre kezdének sietni. De a László püspök seregétől, mellyet Rozgonyi széljelhagyott vala a hegy alatt, a menők nem mehettenek el. Látván ezokáért ezt, az ő seregökkel, mellyben majd 2000 cseh vala, futni kezdének a hegyekre, az erdőkbe. A László püspök utánnok üze a huszárokkal, és nagy sokat levágának bennök. Választa László püspök seregeiből utánnok, mert már estve vala, azok pedig fellétesiték a parasztnépséget, és reggel mindnyájan siettenek az erdőkbe, és nagy sokat kivadászának közülök, és levágák őket, harmadnapra megtérének és fogva hozának közülök harmadfélszázat a táborba. A paraszt népek annakutána azt a harmadfélszázat a Valgathával, kit megfogtak vala az erdőkben, a királynak küldé. Lőn ez pedig sz. György nap tájban, mikor először megverék a cseh kóborlókat."

Vadosfa, magyar falu, Sopron vmegyében, Kapuvárhoz délre $1\frac{1}{2}$ mfld, 78 kath., 352 evang., 1 ref., 2 zsidó lak., kath. fiók-, evang. anyatemplommal. Róna határa 806 hold, melly mind szántóföld; rét, legelő nincsen. Földe öntés, s azért minden gabonanemet jól megterem. Urbériség itt nincs; hanem az egészet 38 nemes család birja, kik közt nagyobb birtokosok Horváth Lajos és Nagy családbeliek.

Digitized by Google

Vágás (Franez-) Sáros v. puszta, Nyirjes fil., 13 kath., 9 evang., 9 zsidó lak.

Vágás (István-), (Stefanowci), Sáros v. tót falu, 171 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Eperjes.

Vágás (Kovács-), Sáros v. tót falu, Kapi fil., 105 kath., 159 evang., 10 zsidó lak. F. u. Kapy. Ut. p. Eperjes.

Vágás (Máté-), Sáros v. orosz falu, Radoma fil., 8 kath., 220 g. kath. lak. F. u. gr. Szirmay, Szulovszky.

Vágás (Miklós-), (Miklussowce), Sáros v. orosz falu, Szedliczéhez ½ órányira: 16 romai, 310 g. kath., 28 zsidó lak. Görög kath. paroch. templom. Nagy erdő. Fürészmalom. A Hernád mellett, a helységtől 1 órányira rézbányát is mivel. A rézolvasztó hámort részvényes társaság (400 részvény 200 forintjával ezüstben) alapitotta, s most 3 kemenczében dolgoznak. F. u. Roll. Ut. p. Eperjes.

Vágás (Német-Jakab-), (Jakubowjani), Sáros v. tót falu, 179 kath., 294 evang., 11 zsidó lak. Evang. sz.-egyház. Gyümölcse sok és szép, kivált cseresznyéje. F. u. többen. Ut. p. Eperjes.

Vágás (Pál-), Sáros v. tót falu, Hanusfalva fil., 220 kath., 157 evang., 37 zsidó lak.

Vágás (Péter-), Sáros v. tót falu, Hanusfalva fil., 37 kath., 193 evang., 13 zsidó lak. F. u. többen.

Kovács-Vágás lásd Kovács-vágás Abauj-Torna vmegyében.

Vágás (Bodnár-), l. Bodnárvágás.

Wagendrüssel, Szepes vm. német bányaváros, Iglóhoz dél-keletre 2 mfdnyire: 502 kath., 1881 evang. lak. Kath. és evang. parochia. Vasbányák, hámorok. F. u. a Marjássy nemzetség.

Vágh, magyar falu, Sopron v.-megyében, a Rába mellett: 600 kath. lak., s paroch. templommal. Ut. post. Csorna. Róna lapályos határa elég termékeny, s van 1400 hold szántóföldje, 200 h. rétje, 1100 h. erdeje, 300 h. legelője. Termeszt buzát, rozsot, árpát, kukoriczát, zabot, burgonyát, lóherét és luczernát. Erdeje tölgy, gyertyán, nyár, szilfákból áll. Folyóvize a Rába, melly ellen magát költséges töltésekkel védi. F. u. Guáry és Döry családok.

Vágha, (Vagoncze), Poson m. vegyes magyar-tót falu, a Vágh vizénél, ut. p. Szeredhez 1 órányira délre. Lakja 1421 kath., paroch. templommal. Termékeny határa sokat szenved a Vágh kiöntésétől. F. u. az esztergomi érsek.

Vagrinecz, Sáros v. orosz falu, a makoviczi urad., Duplin fil., 9 rom., 290 g. kath., 6 zsidó lak. Ut. p. Bártfa.

Vagyócz, Nyitra vm. tót falu, Vágh-Ujhelyhez 1 mfd, hegyek között. Számlál 218 kath., 845 evang., 50 zsidó lak. Kath. paroch. templom; nagy erdő; jó baromtartás; sok irtás. F. u. a csejthei uradalom. Ut. postája Galgócz.

Vaja, Szabolcs v. magyar mv., közel Szathmár vmegyéhez, N. Madához délre 1 mfdnyire: 90 romai, 76 g. kath., 916 ref., 20 zsidó lak., ref. anyatemplommal, 8⅛ első oszt. egész telekkel. Van egy régi vára, mellyet gr. Vay Ábrahám ujittatott meg. Határa részint homok-dombos, részint lapályos igen termékeny fekete homok. Lakosai felette szép és nagy ökröket tenyésztenek, s a város erről és lentermesztéséről híres. F. u. a Vay nemzetség, melly eredetét veszi a magyarok Pannoniába lett utolsó bejövetelökkor már virágzó Voja nemzetségtől. Ez a Voja mint pogány 1021. esztendőben lett kereszténynyé, s a keresztségben Tamásnak neveztetett, a mint ezen jeles családnak a bárói méltóságról adott oklevélben, s a gyula-fejérvári káptalan bizonyságlevelében olvashatni. Fiai voltak: Mesk,

Digitized by Google

Jólath, Medve, Gergely, Omyth, Ábrahám s ennek fia Benedek. — 1378-ban Vay László váradi püspök volt. 1418 Zsigmond király Vay Ábrahámnak különféle hűséges és vitéz tetteiért, mellyeket Isztriában, Foro-Juliumban és Alemanniában követett el, e jeles nemzetséget a Tanais vizén általszökő, szájában egy fürt szőlőt tartó szarvas, s felette nap, hold és csillagokból álló czimerrel felékesítette. 1507-ben Vay László nikodemi püspök és egri nagyprépost volt, melly évben a Vayaknak és Ibrányiaknak egyforma czimerök kir. jellevél által megujittatott. Az Ibrányi nemzetség Ibrányból, 1350. évben élt Ibrányi Lukácstól származik, s másod előnevét Vajáról irja. Ez onnét van, hogy 1414. évben Vay István Ibrányi Margitot nőül vette, a ki még élt, vajai Vaynak, de az ő fia István, s ennek maradékai már Ibrányiaknak nevezték magokat.

Vajaľ, puszta, Fejér vmegyében, a moóri uradalomban, erdős hegyes határral.

Vaján, Ungh v. magyar falu, a Laborcza mellett, Deregnyőhez délre ¼ mfdnyire: 41 romai, 18 g. kath., 533 reform., 38 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Gabonája, fája, legelője elég és jó. Hid a Laborcza vizén. F. u. Mokcsay, Bernáth, Berzeviczy, Orosz, Lónyay, gr. Barkóczy, s m. Ut. p. Ungvár.

Vajas-Vatta, lásd Vatta.

Vajbe, Nyitra m. puszta, Koós fil., 64 kath. lak.

Vajda, magyar falu, Bihar v.-megyében, egy hegytetőn, honnan pompás kilátás esik a Berettyó regényes völgyére, Váradhoz 3 mfld, 860 ref. lak., s anyatemplommal, a Doboziaknak két szilárd épületü lakával. Határa 2168 hold, mellyből 448 h. szántó, 488 h. rét, 366 h. szőlő, 546 h. erdő, 120 h. legelő, 200 h. belsőtelek. Ebből urbéri szántó és rét a legelővel együtt 292 h., dézmás szőlő 183 hold; a többi majorsági birtok vagy szabad szőlő. Földe a dombokon sárga agyagos, a sik fekvésü helyeken ugynevezett cserföldes; megtermi ugyan kövérítve a tiszta buzát, tengerit, de leginkább a rozs és kétszeres tenyészik. Szőlőhegye, melly délnek fekszik, első rangu érmelléki bort terem; gyümölcse is sok, kivált cseresznyéje és baraczkja híres. Rétjei különösen jó szénát teremnek, de a Berettyó árja miatt ritkán van hozzá szerencse. Birja egészen a Dobozy család.

Krasznik-Vajda, Abauj v. magyar falu, közel Torna vmegyéhez: 459 romai, 28 g. kath., 30 ref., 39 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Ref. szentegyház. Három kastély; sok szántóföld és szőlő. F. u. a Szentimrey nemzetség. Ut. p. Kassa.

Vajdácska, Zemplén v. magyar falu, a Bodrogközben, S. Patakhoz 1½ órányira: 69 romai, 214 g. kath., 327 ref., 6 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. 258 hold szántóföld, rétek.

Vajk, Nyitra m. vegyes magyartót falu, a Zsitva mellett, ut. p. Verebélyhez 1 órányira: 405 kath., 6 zsidó lak. F. u. többen.

Vajka, Poson m. magyar mv., s főhelye a hason nevü érseki praedialista nemes kerületnek, az öreg Duna bal partján, ut. p. Somorjához keletre 1 órányira. Épületei között a kath. paroch. templom, a nemes kerület székes háza, s egynehány nemesi lakházak érdemelnek figyelmet; többi épületei sárból, nádból állittattak össze. Lakják 1006 kath., 1 ref., 32 zsidó, s köztök több golyvás, nyomorult emberek vannak. Határa a Dunán innen szük, pedig őszi vetést csupán itten tehet; mert a szigetekben a gyakori ködök miatt lehetetlen, de a helyett

Digitized by Google

itt kukoriczát, burgonyát gazdagon termeszt. Ellenben számtalan szigetei bőven kipótolják ezt a hiányosságot, minthogy ezekből olly sok és jó legelője van, hogy szarvasmarháik, csupán nagyon száraz esztendő ne legyen, legszebben meghiznak. Ugyanezen szigetben rétje, erdeje elég, vada is sok. A fövénytorlásokból pedig némelly szegények aranyat mosnak ki, s azt a posoni harminczadnál váltják be. Malmokkal is bir. Egyébiránt ezen apró szigetek, mellyek minden áradáskor szaporodnak, felette nagy kárt ejtenek az országnak, azaz: a dunahajózásnak; elvesztvén a Duna ez által illendő mélységét s erejét; s kivált a gőzhajókra nézve, mellyek mélyebben sülyednek a vizbe, különösen veszedelmesek; pótolván ezt még azon környülállás is, hogy a sok dült fáktól, törzsökötől nem igen szokták megtisztogatni a lakosok a Duna medrét. Vásárokat nem tart. A vajkai praedialis szék független volt ezelőtt a vármegyétől; volt különös törvényhatósága, nádora, alispánja, jegyzője, szolgabirája. Állott a szék egy mezővárosból, 7 faluból, s szabadságát az esztergomi érseknek (kinek banderiumához tartozott), s III. Bélának köszönheti.

Vajkócz, Ungh v. magyar falu, Dobó-Ruszkához 1 órányira: 131 romai, 56 g. kath., 186 ref., 21 zsidó lak., ref. templommal. F. u. Mokcsay, Berczik, Babinszky, Kereskényi s m. Ut. p. Ungvár.

Vajkócz, Szepes vm. tót falu, Szlatvina fil., 229 kath. lak. F. u. Raisz, Petróczy.

Vajkócz, (Walkowcze), Abauj v. tót falu, a Tarcza mellett, Sáros vmegye szélén: 68 kath., 69 evang., 205 ref., 7 zsidó lak. Ref. szentegyház. F. u. Garniga ezredes, Kelcz, Okruczay. Ut. p. Kassa.

Vajnágh, Máramaros v. orosz falu, a Talabor mellett: 4 romai, 415 g. kath., 13 ref., 67 zsidó lak. Van g. kath. anyaszentegyháza, synagogája, Kölcsey uraságnak szép udvarháza, s szinte igen jó termékeny határa. F. u. többen. Ut. p. Huszt.

Vajnatina, Ungh v. orosz-tót falu, Tybához közel: 201 romai, 136 g. kath., 18 ref., 46 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Szobráncz.

Vaiszka, Bács m. dalmát falu, a Duna mocsárai mellett, Bácshoz nyugotra $1\frac{1}{2}$ mfd, 1182 kath., 13 n. e. óhitü, 7 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Földe lapályos és igen termékeny; sertése, marhája, hala, nádja, fája bőséggel; bora csekély. F. u. a Gromann család. Határa 1100 □ ölével 10,392 hold, mellyből 36 urbéri, 2 szabad telek után van 1268 hold szántóföld, 1008 h. rét és beltelek, 171 h. jó, s 3100 h. mocsáros legelő, 117 hold szőlő. Uraságí szántóföld és rét 561 hold, tölgyes erdő 1441 h., lágyfás 42 h., nádlórét 2264 h., mocsár és tó 346 h., utak 74 hold.

Vaiszka, l. Vászka Trencsén vm.

Vaiszkova, Zólyom m. puszta, Lopejen felül: 41 kath., 6 evang. lak.

Vaiszló, magyar mv., Baranya vmegyében, s feje egy uradalomnak, melly hajdan a pécsi apáczáké volt, most pedig a kegyes alapitványhoz tartozik. Határa, mellyet az Okorág vize nedvesit, róna és igen termékeny. Tágas erdejét az árvizek rongálják. Sertést igen sokat tenyészt, s a vaiszlói sertésvásárok e vidéken igen nevezetesek. Lakja 1080 ref., 200 r. kath., s mind a két felekezetnek helyben van temploma és papja. Ut. p. Pécs.

Vajta, magyar falu, Fejér vmegyében, rónaságon, ut. p. Sár-Bogárd, Tolna vmegye szélén fekszik: 800 kath., 20 ref. lak., paroch. templommal, vendégfogadóval, homokos róna határral, erdővel. F. u. gr. Zichy János örökösei.

Digitized by Google

Vakarács, puszta, Borsod vármegyében, Mályi szomszédságában, összes kiterjedése 600 hold, mellyből 6 h. szántóföld, 100 h. erdőalji legelő, rét s legelő 200, szőlő 294 hold Keresztül folyik rajta a Hejő vize, melly egy jó karban levő vizimalmot hajt. Birtokosok: Szepessy József b. Sekkendorf, Gombos és Okolicsányi családok.

Vakola, magyar falu, Zala v.-megyében, Oroklán mellett, ut. post. Egerszeghez délre 2 óra, 60 kath. lakossal.

Vakonya, magyar falu, Zala vmegyében, ut. post. N.-Kanizsához nyugotnak $1\frac{1}{4}$ óra, 210 kath. lak. Birja h. Eszterházy.

Vál, magyar m.v. Fejér vmegyében, szőlőhegyek s erdők közé szorított kies völgyben, 2038 kath., 613 ref. lakossal, kath. és ref. anyatemplomokkal. Szép urasági kastély és kert. Vizimalmok. Dombos határa sikeres buzát, tágas szőlőhegye hires fejér bort terem. Birja az Ürményi nemzetség. Ut. post. Mártonvásárhoz északra $1\frac{1}{4}$ óra.

Belényes-Valány, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez $1\frac{1}{4}$ mfd., hegyes vidéken, 316 gör. kath. lak. anyatemplommal. Urb. szántó $241\frac{1}{2}$, rét 88, legelő 52, szőlő $1\frac{1}{2}$, majorsági erdő 1050 hold. Birja a váradi görög püspök.

Csontaháza-Valány, oláh falu, Bihar vmegyében, lásd Csontaháza.

Papmező-Valány, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 2 mfd., 450 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Van itt 480 h. urb. szántó, 160 h. rét, 150 h. legelő és majorsági föld 300 h., az erdőt is beszámitva. Sovány agyagos földe főleg tengerit és zabot terem. Birja Szintha Pál.

Valaszka, tót falu, Zólyom v.-mben, a Garan folyó partján, egy domb oldalban, ut.p. Beszterczebányához keletre $5\frac{1}{2}$, Breznóbányához $\frac{1}{2}$ órányira. Roppant határa 44,740 h. 1302 □ öl, mellyből beltelek 22h. 840 □ öl, szántó 993 h. 1285 □ öl, rét 2657 h. 1065 □ öl, erdei rét 17 h. 818 □ öl, káposztás 27 h. 1080 □ öl, legelő 1052 h. 796 □ öl, királyi munkások telkei 2790 h. 639 □ öl, erdő 34,000 h. 1431 □ öl, rétekre osztott erdő 19 h. 672 □ öl, és ismét 29 h. 1400 □ öl, folyók 140 h. 1414 □ öl, hayasok 2945 hold 796 □ öl, utak 48 h. 1577 □ öl. Urbéri föld $26\frac{1}{2}$ telek, $2\frac{1}{2}$ telket Soltészok birnak, majorsági szántó nincs, de az erdő az uradalomé, mellyet a bányászkamara bir. Sovány földe főleg zabot és burgonyát terem. Legelője a juhokra kedvező. Erdeje felséges. E határban több kemarai vasgyárak feküsznek, s jelenleg egy nagyszerü vas-sikálógyár van épülőben. Lakja 1091 kath., kik közt 95 telkesgazda, 22 házas zsellér. 1838-ban a falut nagy tüzveszély érte, s paroch. templomát is melly hajdan az ágostaiaké volt, elhamvasztotta.

Válaszut, oláh falu, Szathmár vmegyében, közel Erdőszadához ut. post. Illoba, 245 g. kath. lak., anyatemplommal, a Borpatakán vizimalommal. Földe ha trágyáztatnék, a buzát is megteremné. Határában van a Bikk nevü hegy, mellyen hajdan vár volt, s a hely jelenleg is Cseterzának neveztetik. Birja a gr. Károlyi család.

Valcsa, Thurócz m. tót falu, Znio-Váraljához északra a Valoczka patakja mellett. Táplál 1158 kathol., 5 evang. lak. Kath. paroch. templom; Kalló, több liszt malmok; jó föld, rét, és legelő. F. u. a pesti-egyetem. Ut. post. Rudnó.

Alsó- és Felső-Waldbauern, 2 német falu, Vas vmegyében, a borostyánkői uradalomban, 144 kath. lak.

Digitized by Google

Valeboul, Krassó vmegyében, oláh falu, Karansebeshez ¾ órányira: 2 r. kath., 2026 óhitü lak. anyatemplommal, erdővel, szilvásokkal. Birja Luplájszky család.

Valedény, Krassó vmegyében, oláh falu, Karánsebeshez 3 órányira: 793 óhitü lak. s anyatemplommal.

Valelunga, Krassó vmegyében, oláh falu, Lugoshoz 1 órányira: Lásd Valialunga.

Valemare (Ó), Krassó vmegyében, oláh falu, a Maros mellett: 586 óhitü lakossal, s anyatemplommal. Sóházzal. F. u. a kamara.

Valemare (Új), Krassó vmegyében, oláh falu, a Boganis vize mellett, Lugoshoz 3 órányira: 37 kath., 521 óhitü lak., s anyatemplommal.

Valemare, Arad vmegyében, oláh falu, Deznához 1½ órányira magas bérczek között: 338 óhitü lak., s anyatemplommal. Birja Joannovics család.

Alsó-Valenyágra, v. Alsó-Feketevölgy, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 2¼ mfd., 450 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, s egy patakkal. Urb. szántó és rét 160, legelő 90, urasági erdő 800 h. Birja a váradi görög püspök.

Felső-Valenyágra v. Felső-Feketevölgy, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 2½ mfd. 166 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Urb. szántó 45, rét 70, legelő 80, erdő 500 hold. Birja a váradi görög püspök.

Valentócz, Zemplén vmegyében, orosz falu, Izbugya-Bélával összefüggésben; 134 gör. kath. lak.

Valentova, cum Bachlacska, Zólyom m. 2 tót falu, a rosenbergi postautban: 132 kath. lak. F. u. a kamara.

Valepaj, Krassó vmegyében, oláh falu, a Boganis vize mellett: 11 kath., 916 óhitü lakossal s anyatemplommal. Birja Athanaszievics család.

Valgaskócz, Zemplén vármegyében, orosz falu, Cziróka-Hosszumező fil., 2 romai, 211 gör. kath., 4 zsidó lak., 260 h. szántófölddel, erdővel. F. u. Rholl.

Valialunga, oláh falu, Krassó vmegyében, ut. p. Lugoshoz 1 órányira, hegyes, erdős vidéken. Határa 2587 hold 1343 □ öl. Ebből urbéri beltelek 47, szántóföld 225, rét 82 h., legelő 36 hold, contractualis szilvás 30²/, uradalmi erdő 1862³/ hold, szántóföld 190³/, rét 190³/, legelő 30 hold. A föld sovány, s főleg kukoriczát terem. Lakja 280 n. e. óhitü, anyatemplommal. Birja a kamara.

Valk, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól 3, Egertől 2⁷/₁₆ állomásra, a megye déli szélén, a Tiszától ¼ órányira. Szomszédai keletről, Dorogma, délről a Tisza, nyugotról Négyes, északról. Sz. István helységek. 1659 holdnyi határkiterjedéséből 50 h. belsőség, 374 hold szántóföld, 374 h. rét, 400 h. legelő, 11 h. szőlő. A 9¾ urbéritelek után 234 h. szántóföld, 234 h. rét, összesen 468 hold urbériség, 9 hold szőlő szinte jobbágyi kézen; majorsági föld pedig 140 h. szántóföld, ugyanannyi rét, és 2 hold szőlő. A legelő közösen használtatik. Haszontalan vizállás s mocsár 450 holdat foglal. A föld közép termékenységü, vadszikes, s a javitást nagyon megvárja. Egyébiránt az állattenyésztés és mezőgazdaság a Tisza gyakori kiáradásai miatt rosz karban van. 520 főre menő lakosai közül 253 férfi, 267 nőnemü. Ref. 501, r. kath. 16, zsidó 3. Telkes jobbágy van 37, zsellér 30, lakó 32, kiknek földmivelésen kivül a halászat is kereset módot ad. Kézmüves egyetlen egy kovácson kivül nincs. A helységet az Eger és Csincse vizéből s a nyárádi patakból származott folyó ke-

Digitized by Google

riti. F. u. az Ungváron lakó munkácsi g. kath. püspök.

Valkaja, Ungh vmegyében, orosz falu, ut. post. Szerednyéhez nyugotra $^1/_4$ mfdnyire: 2 romai, 400 gör. kath., 7 zsidó lak. F. u. többen.

Valkány, Torontál vmegyében, oláh falu, az Aranka vize mellett, ut. p. Mokrinhoz északra 1 mfdnyire: 6 kath., 20 ref., 3986 óhitü lak., óhitü anyatemplommal, $139^5/_8$ egész telekkel. F. u. a gr. Batthyáni család.

Kis-Valkáz, Bars vmegyében, puszta, 28 kath. lak.

Nagy-Valkáz, Valkazowcze, Bars m. tót-magyar falu, a Zsitva mellett; 381 kath., 45 ref. lak. 1-sö osztálybeli határ. F. u. többen. Ut. p. Verebély.

Valkó, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, egy hosszu dombocskán, ut. p. Baghoz délre 1 órányira. Határa 5505 hold, mellyből szántóföld 1944 hold, szölö 260 h., rét 277 h., erdö 3024 hold, melly egyszersmind legelöül is használtatik. Ez összletből 1113 hold urbériség, majorsági birtok pedig az erdö és még 277 hold föld. Földe fekete és sárgás agyag, terem tisztabuzát, rozsot, zabot, kukoriczát; erdeje igen szép; rétjei jók; bora középszerü. Lakja 1452 r. katholikus, kik közt 156 telkesgazda, 40 zsellér, 28 lakó, 6 mesterember, 2 kereskedö. Határában számos halmocskák vannak, mellyeket a nép tatárhányásoknak nevez. Birja herczeg Eszterházy Pál.

Valkócz, Bars m. tót falu, 343 kath. lak. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Léva.

Valkó-Szent-László, lásd Szent-László.

Valkow, Zemplén vmegyében, orosz falu, Dobra fil., 8 romai, 304 gör. kath., 5 evang., 10 zsidó lak. Gör. anyaszentegyház. 767 h. szántóföld. F. u. gr. Barkóczy. Ut. p. Komarnyik.

Valla, német falu, Moson vmegyében, a Hanság mellett, 903 kath. lakossal, paroch. templommal. Határa róna és lapály, fekete és szikes föld. A lakosok birnak 36 urbéri telek után 600 hold második, 480 h. harmadik, 200 h. negyedik osztálybeli szántóföldet, 260 h. rétet. Nádló rétje, hala, vizimadara nagy bőséggel. Birja hg Eszterházy, s ut. p. Moson.

Vállaj, Szathmár vármegyében, német falu, N.-Károlyhoz egy postányira a tokaji postautban: 890 romai, 48 g. kath., 12 ref., 4 zsidó lak., kath. anyatemplommal, postatisztséggel. Határa nagy részt homok, de a lakosok szorgalma után termékeny; minden gazdának van egy szakasz erdeje s szöllöje a homok dombokon. Az uraság itt nevezetes gazdálkodást folytat, különösen válogatott elektorál juhnyája figyelmet gerjeszt, s ez mind a többi urad., mind a környékbeli idegen uraságok juh nemesitésére nagy befolyásu. F. u. gr. Károlyi Lajos.

Vallus, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Szalabértöl délre 2 mfd., 314 kalh. lak. Birja gr. Festetics Tasziló.

Valth, Nógrád m. puszta, Nagy-Zellö fil., 19 kath., 6 zsidó lak.

Alsó-Vály, magyar falu, Gömör vmegyében, Gergelyfala és Mihályfala helységek közt völgyben fekszik, napkeletről a falu tövében lassan felfelé emelkedö hegyoldalon; ép a helység felett van egy társulatnak szép jövendövel biztató magtára. Lételét s a társulat alakulását Bodon Antal urnak fogja köszönni még a késöbbi ivadék is. A helység felsö végén Bodon Antal ur laka, s az alsó végén Bélich János ur uj izléssel épült kastélya. Regényes csörgedezéssel folyik sietve nagy folyam felé, naptól színezve arany cseppeket jelképezve kis keskeny medrében egy kis patakcsa. E kis folyamon van Bodon

Digitized by Google

Antal urnak egy malma; nem levén pedig egész Vály völgyén több, melyet a tavaszi, völgyekről összecsődült vizáradások idején a Sajó és Turvize-völgyi lakosok, sőt a molnárok is megkeresnek, száraz időben jövedelmetlen, gyakran a benne nyomorgó molnárnak esőérti dala lehangzik egész a Sajóvize folyamáig. Számlál ezen helység 380 lakost; kik közül 360 ref., 20 r. kath., mindnyája magyar nyelven dalolják molnárjukkal szárazságban esőérti nótájukat. Hegyes, mindent egyre megtermő határának kiterjedése 1200 hold; ebből szántóföld 600, rét 200, erdő pedig 400 hold. Van $^3/_8$ urbéri, 20 allodialis és 12 majorsági zsellér. A gyümölcsösök, miket nagy szorgalommal üznek, nem megvetően jövedelmeznek évenkint, mikor áldás van, szőlőhegyén termett bora enyhíti szárazsági dalu torkukat. Fenemlitetteken kivül bir még Kalas, Herényi, Szokolay család is. Ut. p. Tornalja.

Felső-Vály, magyar falu, Gömör vmegyében, Bikkszöggel van összekapcsolva. Itt van a Vály völgyi egyesült egyházaknak hihető a csehek idejében épült régi templomjok; mind ennek, mind pedig a paplaknak jó karbani tartása tekintetéből nagy gond szokott fordittatni Bodon Antal főfelügyelő által. A lakosok száma 522-re megy, ezek közül: 500 reformatus, 16 kath. és 6 evang. Mindnyájan tisztán beszélnek magyarul. Ezek, ugy a több Vály völgyi helységbeliek a gyümölcs termesztésnek kedvelői, több helyeken a szántóföldeken is látni jó izü gyümölcscsel rakott fákat. A közbirtok áll $7^4/_8$ majorsági telekből, 1 házas és 15 házatlan zsellérből, 40 kapás szőlőből, 912 holdat tevő erdeje, a csaknem annyi birtokosok rendetlen pusztitásától megóvását egyedül csak Bodon Antal urnak köszönheti. Mindent egyre megtermő 600 köblös szántóföldje és 80 hold rétje van. Birják a künlakó birtokosokon kivül Nagy, Bodon, Balajti, Óvári, Szivos, Katona, Vincze, Herényi, Kalas, Beke, Kálmánczi, Vályi családok. Ut. post. Tornalja.

Valykó, Gömör-Kis-Honth v.-megyében, tót falu, közel Rima-Brezóhoz: 15 kath., 326 evang. lak. F. u. többen.

Valykócz, Sáros vmegyében, orosz falu, Radoma fil., 11 romai, 300 gör. kath., 6 zsidó lak. Jó rét, legelő, erdő. F. u. többen. Van itt derék vizimalom is. Ut. post. Bártfa.

Vám, puszta, Fejér vmegyében, Simontornya mellett, gr. Zichy családé.

Vámfalu, Szathmár vármegyében, magyar-oláh falu, Avas-Ujvároshoz 1 mfdnyire keletre: 10 romai, 395 g. kath., 457 ref., 28 zsidó lak., ref. és g. kath. anyatemplommal. Van szép lapos, tölgyes erdeje, nagy bikkes bérczei; középes szántóföldje, kevés szőlőhegye, melly inkább gyümölcs mint bor kedvéért miveltetik. Savanyuviz-forrása is van. Nevezetes a Mike nevü hegyes, sziklás szörnyü magas bérez, s azok közt a köszvényt és rühet gyógyitó kénköves forrás, melly büdössárnak neveztetik s hova Lónyay Gábor F. u. nem rég alkalmas fördő és vendég szobákat épittetett, de ezek még nem elegendők. Vannak itt továbbá lisztes- és fürészmalmok, és jövedelmes mészégetés. F. u. legnagyobb részt Lónyay Gábor, de birnak még benne többen mások is. Ut. post. Aranyosmegyes.

Vámos, magyar falu, Győr v.-megyében, a Szigetközben, 430 kath. lak., paroch. templommal. Földe porhanyos fekete agyag, melly minden gabona nemet jól terem. Birja a győri káptalan. Ut. p. Győr.

Vámos, tótos és németes magyar falu, Somogy vmegyében, So-

Digitized by Google

mogyvárhoz 1¼, ut. post. Öreg Lakhoz ¾ órányira, 560 kath., 130 német ágostai, 20 zsidó lak., ágostai iskola tanitóval. Határa termékeny; erdeje van; legelője birkatenyésztésre igen alkalmas. Birják gr. Niczky, Jankovich és Bodonyi családbeliek.

Vámos-Atya, lásd Atya.

Vámos-Család, lásd Család.

Vámos, magyar falu, Veszprém vmegyében, ut. p. Veszprémhez délre 1 óra, 300 kath., 1658 ref., 65 héber lakossal, kath. és ref. paroch. szentegyházakkal. Határa nagy és termékeny; rétje kevés. Van itt a helységhez közel egy Likacs nevü török régiség. Ez, a sikon összehordott nagy földhalom, mellynek belseje boltozatokból állott, s még nem rég járható volt, de már most beszakadozott. Ebből a föld alatti lakásból mentki ugyan a föld alatt egy titkos ut, a hozzá mintegy dülő földre eső nagy gödörhöz, és egy másik ahhoz a faragott kövekkel keritett dicső forráshoz, melly a helység alsó részén maig is fenáll. Birják közbirtokosok.

Sajó-Vámos, falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól 10/16 állomásnyira a Sajóvize partján, egész rónaságon. A Miskolcztól Torna felé vezető országos utvonal ezen helységen szinte keresztül menvén, nagyon élénkíti. Lakosai magyarok kivevén mint egy 4 családot, melly a felsőbb megyékből lett ide származása óta meg nem magyarosodni nem akar. Határ kiterjedése 7200¼ hold. Ebből beltelek 160¾, szántóföld 3398¼, rét 943¼, legelő 1019⅜, szőlő 568. erdő s cserje 809¾, utak, csapások, temetők, medrek, árkok, haszonvehetetlenek 301 hold. Urbéri föld (44¾ gazda és 124 zsellérnél) van: beltelek 86¼, szántóföld 1137¾, rét 329, legelő 361¾, utak, s egyéb haszonvehetetlen helyek 89¼, igy összesen 2003¾ hold urbériség van. Majorsági: beltelek 69¾, szántóföld 2156⅝, rét 561, legelő 658¼, szőlő 565¾, erdő, cserje 762, utak s at. 211⅜ h., összesen 4984⅜ hold. Egyházi beltelek 4⅜, szántóföld 104, rét 53¼, szőlő 2¾, erdő 47¾, összesen 212 hold. A vámosi határ fele része partos, fele a legszebb laposság; a Sajó mentiben földje átalában mindenütt jó termékenységü s könnyen mivelhető, leginkább termi a tisztabuzát, rozsot; különben zab, árpa, kukoricza, köles, szóval minden vetemény itt megterem a föld rendes mivelése mellett. Az állattenyésztés nem nagy iparral üzetik a közlakosok által, mert szüntelen fuvarozással foglalkozván, a miatt földük mivelését is hanyagolják, marháikat elrontják. Egyébiránt a földesur a legfinomabb selymes juhokat tenyészteti, s a legszebb szarvasmarhákat neveli. Vámoson lakik összesen 1447 lélek, ebből r. katholikus 320, reformatus 728, evang. 20, óhitü 360, zsidó 19. Ezek közül telket biró 89 családfő, nemes 66, házas zsellér 124, házatlan 41. Kézmüves: 3 kovács, 1 kerékgyártó, 1 mészáros, 2 csizmadia, 1 kőmives, mind a miskolczi czéhez tartoznak. Helyben van r. kath. és reform. anyaegyház. Vámoson a régi idők több maradványai találhatók, jelesül a Sajó partján romjaiban a hajdan hires Mágocsiak várroma, több helyen besánczolt tábor-helyek. A helység közepén a mult évben ásatás történvén, számtalan emberek csontjaira s a Zápolya és Ferdinand idejebeli pénzekre találtak, honnan világos, hogy itt az időben ütközet volt. A reformatio itt 1500 végén már bejött, a reformált egyházat az akkori földesur Mágocsy Gáspár alapitotta, s javait ő adományozta. A Sajó a helység alatt folyik el; nevezetes épülete az uradalmi kastély, melly kivül a falun egy part tetején van épülve; kilátása a Tiszáig fel a Sajó völgyén, s

Digitized by Google

le Hevesig igen kies. A reform. góth alaku, még a csehek által épitett templomuk szinte említést érdemel. F. u. buzini gr. Keglevich János.

Vámosfalu, Poson m. magyar falu, a kis Duna szigetjében, Vásárthoz 1 fertálynyira: 492 kath., 10 zsidó lak. Kétnyomásu határa termékeny; rétje kevés; fája elég. F. u. gr. Pálffy Ferencz. Ut. p. Komárom.

Vámosfalva, tótul Mitna, tót falu, Nógrád vmegyében, a pestbányavárosi országuton, Divényhez ¼ órai, Losonczhoz északra 1 postai állomásra, igen kies szük völgyben. Határa 4074 hold, mellyből belsőség 69, szántóföld 1542, rét 450, erdő 1993, árkos térek 20 hold. Ebből ismét urbéri beltelek 65, szántó 350, rét 200, árkos tér 20 hold; lakosok kezén levő irtvány szántó 1304, rét 100 hold; majorsági beltelek 4, szántó 20, rét 18, erdő 1993 hold. Rétei völgyben, szántóföldei részint rónán, részint dombokon feküszek. A föld a völgyben agyagos és vadvizes, hegyeken könnyü de köves; a levegő éles és igen változó; a lakosok leginkább szarvasmarha- és juhtenyésztéssel foglalkoznak. Népessége 648 lélek, kik közt 613 ágostai, 32 rom. kath., 3 zsidó. Az ágostaiak a dobrocsi, a katholikusok a divényi anyaegyházhoz tartoznak. Határát a Krivány patak nedvesiti, melly itt egy malmot hajt. Van itt postaállomás, hivatal és vámszedés. Birja a falut a divényi senioralis uradalom.

Vámosfalva, tót falu, Zólyom vmegyében, a breznóbányai uradalomban, 358 lak.

Vámos-Láz, vagy Kis-Láz, oláh falu, Bihar vmegyében, a Berettyó völgyében igen nagy lapályban, Margitától, melly utolsó postája, 1 mfd, 440 lakossal, kik közt u. e. óhitü 406, r. kath. 4, g. kath. 15, ref. 10, zsidó 5, földesgazda 65, zsellér 35, lakó 6, mesterember 1. Óhitü anyaegyház, 27 urbéri telek. Határa 420 hold, mellyből szántóföld 80, kaszáló 170, legelő 50, szőlőhegy 50, belsőtelek 50, haszonvehetlen 20 hold. Urbéri szántóföld 50, rét 120; urasági szántó 30, kaszáló 50. Az itteni föld többnyire vörös agyaggal elegyes, megtermi a tiszta buzát s tengerit is ha megtrágyáztatik, de leginkább csak rozsot termesztenek. Szarvasmarha-tenyésztése jó volna, ha a Berettyó gyakori kiöntése nem korlátolná. F. u. a Baranyi család, s ezek után zálogosok Szártóry Károly, Miskolczy Károly, Gencsy Dániel, Gruden Imre, gr. Dessewffy. — N.B. Vámos-Láz, s még több szomszéd faluk határának kiterjedését még 1848-ban hivatalos uton kaptam ugyan meg; de kis combinatio után mindenki átláthatja, hogy ez = hivatalos hazugság.

Vámos-Mikola, lásd Mikola.

Vámos-Oroszi, l. Oroszi.

Vámos-Pércs, l. Pércs.

Vámos-Ujfalu, l. Ujfalu.

Vancsevecs, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban: 75 kath., 30 evang. lak.

Váncsfalu, Máramaros v. oláh falu, 1035 g. kathol., 33 zsidó lak., anyatemplommal. F. u. Godzsa, Jurka, s m. Ut. p. Sziget.

Váncsod, magyar falu, Bihar vmegyében, lapályos rónaságon, Váradhoz 3 mfd, 1600 ref., 15 r. kath., 46 n. e. óhitü, 89 zsidó lak., reform. anyatemplommal, synagógával, s több uri lakkal, 3 olajmalommal. Határa 9600 hold, mellyből szántó 5600 h., legelő 1000 h., kaszáló 2800 h., erdő, melly ugyan már nagy részt szántónak használtatik, 100 h., rétség 100 hold. Mind ez nagyobb részt majorsági birtok, urbériség csak 11⅝ telek levén. Földe gazdag fekete agyag és szikes, terem tiszta buzát, árpát, za-

Digitized by Google

bot, tengerit, kölest, lencsét, borsót, babot, repczét, tehén-répát, bükkönyt. Sok szarvasmarhát és sertést tenyészt. Folyóvize a Berettyó, és az ugynevezett Kis-Körös, melly a határban egyesül a Berettyóval. Tava az Uszó tó, melly még soha ki nem száradt, s évenkinti árjával a Kis-Körös vizét megfrissitvén, igen sok halat táplál. A falu egy részét pedig elválasztja a Kerektó, melly az 1836-ki szárazságban mint zsombikos hely történetesen meggyuladván, égett ki s azóta ki nem apadt. Hal van benne elég, tavasszal késő őszig pedig számtalan vadmadarak tanyáznak benne, s e miatt messze vidékről járnak ide vadászni. A helységet szinte 200-an birják, kik közt főbb birtokosok a Farkas, Csapó, Török, Tóth, Zsidai, Fodor, Fónyad és Kis családok.

Vanecsa, vindus falu, Vas v.-megyében, 253 evang. lak. F. u. gr. Batthyáni.

Wanersdorf, német falu, Vas vmegyében, a dobrai uradalomban: 220 kath., 13 evang. lak.

Vaniga, Nyitra m. puszta, Maniga fil., 40 kath. lak.

Alsó- és Felső-Ványa, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Bugyihoz északra: 45 kath., 8 ref. lak. F. u. gr. Teleki Sámuel, s más több Vattay nemzetségbeliek.

Ványa (Déva-) lásd Dévaványa.

Vanyarcz, Nógrád m. tót falu, 80 kath., 1089 evang., 1 ref., 11 zsidó lak. Evang. anyatemplom. Hegyekkel körül van vőve, s erdeje szép. F. u. többen. Ut. p. Vácz.

Vanyicskócz, Sáros vm. tót falu, Oszikóhoz $^3/_4$ órányira: 324 kath., 6 evang., 45 zsidó lak. Derék erdő. F. u. többen. Ut. p. Bártfa.

Vanyola, magyar falu, Veszprém vmegyében, ut. p. Pápa $1^1/_2$ óra: 314 kath., 613 evang. lak., kath. és evang. anyatemplomokkal. Róna határa termékeny. Czuha nevü erdeje derék. F. u. a szombathelyi kath. püspöki papnövelde.

Vanyovka, tót falu, Árva v.-megyében, 268 kath. lak., $15^2/_8$ sessio. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Vapenik, Sáros v. orosz falu, a makoviczi urad., Duplin fil., 11 romai, 195 g. kath., 13 zsidó lak. G. kath. paroch. templom. Ut. p. Orlich.

Nagy-Várad, németül Groszwardein, oláhul Orádia máre, latinul Magnovaradinum, Magyarországnak egyik legrégibb, legszebb, s legnevezetesebb városai közül. Fekszik Bihar vmegyében, kellemes termékeny térségen, a Sebes-Körös mellett, mellynek jobb partján kies szőlőhegyek emelkednek, Pesthez 28, Debreczenhez 6, Kolosvárhoz 18 mfdnyi távolságra. Nagyvárad hajdan egy város volt, de később a Török kiüzetése után erőszakosan szétszakittatott, s jelenleg is 4 részből vagy ugyanannyi városból áll, u. m. a tulajdonképen való Nagy-Váradból, Várad-Olaszból, Várad-Velenczéből, és Várad-Váraljából. A 4 várost a Sebes-Körös vágván keresztül, a közösülést 2 erős fahid tartja fen. Nagyvárad, mint lenebb látandjuk, egészen szabad s a magyar királyoknak kedvencz városa vala, de a Török kiüzetése után erőszakosan földesurak tolták fel magukat; a szabadalmak megtámadtattak; s csupán a tulajdonképeni Nagyvárad tudott még magának némelyeket életben fentartani; Várad-Olaszi már kevesebbet mutathat elő; Várad-Velencze és Várad-Váralja pedig épen urbéri helyekké szálltak alá. Ezek szerint Várad-Váralja a k. kincstáré, Várad-Olaszi és Várad-Velencze a váradi romai kath. püspöké, Nagyváradhoz végre a váradi r. kath. kápta-

Digitized by Google

lan tartja igényét. Népessége az összes 4 városnak 19,000 lélek, kik nyelvökre nézve annyira magyarok, hogy a helyben lakó oláhok, németek és zsidók közt igen kevés van, ki magyarul nem tudna. A házak többnyire földszintiek, de szilárd anyagból épültek, s tágas udvarral, kerttel ellátvák, kényelmes lakok; az utczák nem igen szélesek, de kövezettek, s elég tiszták. Azonban hogy az egészről helyes fogalmunk legyen, mind a 4 városról egyenként külön fogunk szólani. — Nagyvárad, fekszik a Körös bal partján, egészen rónaságon. Házak száma 720. Népessége 6982, mellyből r. kath. 2138, ref., 2092, ágostai 300, görög egyesült 1309, görög n. e. 1025, izraelita 118. Polgárok száma 299; ezek közül választott polgár 62. Ezek őrködnek a város jogai és gazdasága felett; ezek választják a polgári elnököt, városi kapitányt, jegyzőket, ügyvédeket, pénztárnokokat minden idegen befolyás nélkül. A határ kiterjedése 1800 hold, mellyből belső telek 154 h., szántóföld 1151 h., rét és legelő 291 h. 341 □ öl, kavicsos porond 21 hold, minden holdat 1200 ölével számítva. A földmivelésen kivül fő foglalatosságuk a lakosoknak a műipar és kereskedés; s ámbár a műipar most sem megvetendő, de ez sokkal nagyobb lehetne a város kedvező fekvésénél fogva. Ugyanis a Körös maga talpakra hajózható, s ezen most is számtalan fenyődeszkák, gerendák stb. szállittatnak ide; de megbecsülhetlen természetajándék a Pecze vize, melly a híres meleg fördőkből vevén eredetét, másfél órányi messzeségre 12 malom, 3 gubakalló és egy olajgyárnak szolgáltat bő vizet, és csak rendkivüli hideg időben fagy be. Ez előnyt használva a magyar kormány, 1849-ben nagyszerű fegyver- s más gyárakat telepitett ide. Jelenleg van itt 35 kereskedő, 680 kézmüves, (köztök 90 timár), 3 olaj- és egy tűgyár. Kitünő épület a városháza, mind nagyszerűségre, mind jövedelemre nézve. Előtte nyulik el a városnak kisebb piacza, szép emeletes házakkal. A nagyobb piacz roppant kiterjedésü, s itt minden szerdán felette népes hetivásárok tartatnak. Van itt egy r. kath. paroch. szentegyház (sz. Lászlóé), g. kath., és n. e. óhitü igen szép tornyos templomok, uj ref. és ágostai egyházak, kapuczinus szerzet, lovas-kaszárnya, kir. academia, gymnasium és normalis tanoda, az elemi iskolákat nem is emlitvén. Csesztivó György orvostanár alapitott egy intézetet, mellyben évenkint 6 férfi és 6 nő, kik városbeli adófizető létükre elszegényedtek, szállást, ruházatot és élelmet nyernek. Dudek Dániel ur pedig a sajnálandó megesett nőszemélyek számára alapitott rendes szülőházat. Van itt takarék-pénztár is. A város összes jövedelme $184^{6}/_{7}$-ben volt 51,782 f. 4 kr., kiadás 50,180 f. 54 kr. Mulató kertje egyetlen egy van, mellyet gr. Rhédey Lajos volt bihari főispánhelyettes ajándékozott a városnak. Mind a 4 város mulató közönsége nyári napokon itt központosul; derék vendéglővel, fördőházzal, és szép árnyékos fasorokkal és ligetekkel. Ezenkivül a híres váradi meleg fördők is erősen látogattatnak a váradiak által. Ezek a várostól csak egy kis órányira esnek, s Pecze-Sz. Márton és Hajó faluk határában vannak. A két fördő, t. i. a Felix és Sz. László czimüek egymástól csak egy negyedórányira fekűsznek, elegendő lak- és fördő-épületekkel. (Lásd bővebben Pecze-Sz.-Márton leirását). — Várad-Olaszi, fekszik Nagy-Váraddal átellenben a Sebes-Körös jobb partján, a mellette keletnek nyuló szőlőhegyek alatt. Házak száma 933, mellyből 622 polgárok, 311 nemesek birnak. Népessége

Digitized by Google

7422 lélek, u. m. 3653 r. kath., 2448 ref., 902 g. kath., 175 n. e. óhitü, 124 ágostai, 120 zsidó. Polgárok vannak 622, választott polgár 74, kik örködnek a város jogai felett s némelly jogokat gyakorolnak, u. m. jegyzőket választanak, birót és tanácsnokokat jelölnek ki, s ezekből nevez ki aztán a püspök; egyébiránt a város régi szokását megtartja annyiban, hogy a püspök két tanácsnokot, a főbiró hasonlóan két tanácsnokot nevez ki önkényesen. Határából a belső telkek 372 hold (1100 □ ölével), legelő és kaszáló 1304 h., Körös vize fele 50 h., szőlőhegy 3900 h., püspöki fáczános kert 50 hold; ebből a püspök bir 350 h. kaszálót; a város községének pedig közczélra van 110 h. rétje, és 75 h. szántóföldje. A többit polgárok birják s az urbér ide soha be nem hozathatott. A szőlőhegy Nagyváraddal annyira közös, hogy ha a szőlőbirtokos várad-olaszii, akkor a püspöknek, ha nagy-váradi, akkor a káptalannak, ha idegen, akkor a püspöknek ad dézmát. Van itt 16 kereskedő, 255 kézmüves, 1 nagyobbszerü eczet-, 1 ráma-aranyozó-, és több apró szivargyár. Jelesebb épületei: a deák püspök nagyszerü kastélya, mellette a roppant székes főegyház két toronynyal; e mellett a papnevelő-intézet, s a kanonok urak emeletes, szép kertekkel ellátott házai sorban; a vármegyeháza 150 kamarával készült egyes börtönnel; a praemonstrati szerzet zárdája, templommal és convictussal együtt; katonanevelő-intézet, s mellette a városi paroch. kath. szentegyház; az irgalmas barátok, apáczák szerzetei szentegyházakkal; a ref., g. kath. egyházak és iskolai épületek; a b. Radák háza, mellyben székel a casino, a lazarét és koldusok háza, több csinos, tágas udvarokkal és kertekkel ékesitett uri lakok. Tanitó és jótékony intézetei igen számosak. Ilyenek 1) a Salamon nevelő-intézet, hol 45 árva neveltetik; 2) Némethi alapitvány, mellyet Némethi váradi kanonok alapita 1823-ban 41 nevendékre; 3) Molnár alapitvány, Molnár váradi kanonoktól alapitva 1826-ban. Ez intézet jótékonyságából 10 Debreczenbe járó nevendék húz pénzbeli segedelmet; 4) Lajcsák alapitvány; ennek jótékonyságában 16 vallásos gyermek részesül; 5) alapitvány a görög egyesült oláh nevendékekre az oláh seminariumban, Darabanth váradi g. kath. püspök által alapitva, hol 30 gyermek neveltetik; 6) királyi convictus, a praemonstrati szerzet kanonokai felügyelése alatt; 7) nagyherczeg Mihály magyar gyalog ezred nevelőháza, 48 ingyeni, és 10 fizető nevendék számára; 8) r. kath. seminarium, saját jószágaiból fentartva; 9) kis ref. gymnasium 3 osztálylyal; 10) kath. normalis és az apácza szüzeknél leánytanoda. Jótékony intézetek: 1) a nemes vármegye kórháza, 1802-ben alapitva 32 betegágyra. Nevelte az alapitványt Lajcsák Ferencz püspök 2000, s Tágen János nagyprépost 50,000 pengőforinttal; 2) az irgalmasok kórháza, váradi kanonok Gyöngyösy György által alapitva 1792-ben, mellyet Ehrenfels Pál ugyancsak váradi kanonok tetemesen szaporitott, 18 betegágyra, 16,000 pforint tőkével, mellynek azonban jó része veszendőben van; 4) koldusápoló intézet a központi 4 város által 1840-ben alapitva, 6000 pft. tőkével 40 szegényt táplál; 4) apostolok alapitványa, 12 szegény számára, leginkább a deák püspök kegyességéből fentartva. — Harmadik része Váradnak Várad-Váralja. E városnak semmi határa nincsen, mert csak a vár földén feksziK, kivevén 100 hold rétet, mellyet

Digitized by Google

a k. kamara maga használ. A házak száma 287, mellyből a keresztények 215, a zsidók pedig 72 birnak. Népessége 3000 lélek, kik közt zsidó 1000, r. kath. 928, ref. 675, ágostai 50, n. e. óhitü 213, g. kath. 134. Van itt egy synagóga s egy királyi sóház; 75 keresztény, és 42 zsidó kézmüves. A város északi oldalát mossa a Sebes-Körös; a Pecze vize pedig déli oldalán folyik el, számos malmokkal és gubakallókkal, mellyeket debreczeniek használnak. Legnevezetesebb épülete a vár, melly erős bástyákkal és széles sánczokkal vétetik körül. Hajdan sokkal nagyobb kiterjedésü volt, mint ez látható az 1496 és 1598-ik évekről rajzban meglevő Nagyvárad térképeiről. — Negyedik része a városnak Várad-Velencze. Lakik itt 180 házban 1500 lélek, kik közt r. kath. 747, n. e. óhitü 350, zsidó 200, ref. 120, g. kath. 83. Kézmüves van 45. Kath. és óhitü anyatemplomok. Határa 1850 hold, mellyből úrbéres szántóföld 800 h., legelő 300 h., erdő 400 h., kaszáló 200 h., a Körös által bekavicsolt rekettye vesszőt termő térség 150 hold. Uri majorság az erdőn és a rekettyésen kivül semmi. Vásárt nem tart. — Ezeket előrebocsátván lássuk röviden Nagy-Várad történetét. Első eredetét Váradnak, Bonfin Sz. László királynak tulajdonitja. Lázius pedig Lib. 12. sect. 2. cap. 1. fol. 1091. Szent Istvánnak. Az első vélemény hihetőbb, mert Szent László halála után több királyok is különösen kedvelték Váradot, s temetőhelyüknek választották. Ugyanis Sz. Lászlón kivül, ki itten 1080-ban püspöki széket rendelt, még itt temettettek el: II. István, II. András, IV. László, Beatrix, I. Károly második hitvese, Mária, Zsigmond hitvese, és maga Zsigmond király és német császár. Kiváltképen nevezetessé tették e várost a számos szerzetek és szentegyházak, (némellyek 72 mondanak), és az igazságnak tüzes vassali megvizsgálása, melly 1214-től fogva 1235-dik évig tartott. Lásd felőle e czimü könyvecskét: Ritus exploranda e veritatis. A praemonstratiak először itt telepedtek meg Magyarországban 1130-ban. Melly jeles virágzását a városnak elsőben a tatárok tevék semmivé 1241-ben; majd a kunok pusztitásai, s a III. András, Otto és I. Károly alatti belső villongások akadályoztatták azt. Kedvezőbb idő következett reá I. Lajos, Zsigmond, de kivált Corvin Mátyás alatt, ki Sz. László által alapitott szentegyházát jelesen meggazdagitotta, Bihar vmegye főispánságát pedig Vitéz váradi püspöknek ajándékozá; s ettől az időtől fogva 1779-ig bihari főispán mindig a váradi püspök vala. Sokat tettek Várad szépitésére s hirére a püspökök is, különösen Thurzó Zsigmond, Perényi Ferencz, a ki Mohácsnál esett el, Czibak Imre stb. 1538-ban itt békesség köttetett Ferdinand és Zápolya János közt, mellyben egymást kölcsönösen elismerték királynak. Ostromot szenvedett 1556-ban, s Ferdinandtól Isabellának átadatott. Ezután a várost csaknem mindig az erdélyi fejedelmek birták, kik itt gyakran laktak, sőt Zápolya János Zsigmondot, Petróczy és Bebek itten nevelték. 1598-ban a törökök által hiában ostromoltatott. 1566-ban Keresztury szerint a káptalan tagjai, Rhédey nagyprépostot kivéve, leölettek, s a káptalan megszüntetteteett; ez csak 1693-ban állittatván vissza. Martinuzius György életében a reformatio ide be nem jöhetett, hanem már 1558-ban több követőkre talált, kik itt tüstint nevezetes főiskolát és könyvnyomdát állitottak. 1660. jul. 14-kén Ali basa 60,000 emberrel körülkeritette a várat és a várost, s azt aug. 27-kén, capitulatio mellett el is foglalta, s a

Digitized by Google

várban több pusztitások mellett Sz. Lászlónak érczből öntött lovasszobrát összetörte, más magyar királyok állóképeivel együtt. Az őrző sereget pedig 200 szekeren Debreczenbe szállittatta, melly alkalommal a váradi tanuló ifjuságnak azon része, melly a vár oltalmában el nem hullott, Mártonfalvy György professor alatt Debreczenbe jött, s itt vette kezdetét a debreczeni iskolának növekedése, melly aztán annak collegium nevet szerzett. 1692-ben 4 évi sanyaru ostrom után Häusler cs. tábornok visszavette a várat a Töröktől. Ekkor, hid nem levén a Körösön, Várad-Olaszi Nagy-Váradtól külön birót választott, miért I. Leopold neheztelését nyilvánitá, s megparancsolá az együttmaradást. 1703-ban a Rákócziak által mindjárt ostrom alá vétetvén, ez alul Herbeville cs. tábornok által felszabadittatott ugyan, de tábornok b. Palocsay és Bóné által 1706-ban ismét bekerittetvén, három évig olly sanyaruan ostromoltatott, hogy a pénzből kifogyott várparancsnok Bekker, mindenünnen összeszedett rézedényekből vala kénytelen pénzt veretni illy felirással: In necessitate Varadinensi. A káptalan Nagyváradot földesuri hatalma alá akarván hajtani, a város, roszlelkü jegyzőjét Lantos Jánost, megbizá egyezkedésre, s ennek köv. keletkezett 1722-ben egy III. Károly megerősitő jóváhagyása melletti accorda, mellyben a városnak több uri jogai a káptalannak átengedtetnek. Ezekből azonban több jogokat egész a mai időkig hiven megőrzött a város elöljárósága; jelesen korcsmáltatási, mészárszéki jogait, szántóföldeit szabadon müveli, telkeket szabadon oszt, pénztárával maga rendelkezik; polgári perei felett minden megszoritás nélkül itél; különben a versenygések soha sem szünvén meg, jelenleg is curialis per van folyamatban a város végsorsa iránt. Ellenben Várad-Olaszi nem volt olly szerencsés mint Nagyvárad; mert erre ismét a püspök tevén kezét, ámbár urbér alá nem hajtathatott soha, de földesuri jogaiból kivetkeztetett. Az örökös villongások megszüntetése végett Patachich Ádám egy rendelvényt adott ki, mellyben a várad-olaszii nemesség mindennemü adózástól fölmentetett, s e rendelvényt 1762-ben nov. 12-kén Mária Terézia is megerősité; de e rendelvény a szegény adózó polgárokat még jobban sujtván, pört kezdettek, de ez Lajcsák Ferencz püspöksége alatt, a kir. kabinetben, kivevén azt hogy Várad-Olaszi rendezett tanácsunak elismertetett, nem igen kedvezően üte ki a szegény város részére. — 1777-ben Mária Therezia az egyesült óhitüek részére püspökséget és káptalant állitott fel Nagyváradon. 1836-ban jul. 10-kén iszonyu tüz emésztő el Nagyvárad déli részét a várral, sóházzal, kapuczinus szerzettel, az oláh templomokkal együtt. Végre 1849-ik augustus elején itt vonult által Görgey Arad felé egész seregével, nyomban követvén őt Paskevich muszka tábornagy 120,000 emberével. Nagyvárad, több jeles hazafiakon kivül, születéshelye a nagy-tudományu és ritka ékesszónok Pázmán Péter cardinal és esztergomi érseknek, ki itt 1570-ben Pázmán Miklós és Massai Margit szüléktől láta világot. Jelenleg Nagyvárad székhelye a váradi kerületi főispánnak, melly kerület kiterjed Szathmár, Szabolcs, Alsó v. déli, Felső v. északi Bihar, Békés, Csanád, Arad vármegyékre, s a volt Hajdukerületre.

Kis-Várad, Nyitra m. tót falu, Surány mellett: 618 kath., 1 evang., 48 zsidó lak., első osztálybeli határral. F. u. többen. Ut. p. Érsekujvár.

Alsó-Várad, Bars m. magyar falu, a Garan jobb partján, az esztergomi országutban: 43 kath., 2 ev.,

Digitized by Google

299 ref. lak. Kath. és ref. anyatemplomok. F. u. többen. Ut. p. Léva.

Felső-Várad (Felső), Bars m. magyar falu, 25 kath., 163 ref. lak. és egy híddal a Garan vizén. Mind a két helység határa sik, s jó gabona termő; rétjei kövérek. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Léva.

Várad, magyar falu, Somogy vmegyében, az Ókor mellett, ut. p. Szigetvár, 128 ref. lakossal. Birja Czindery László.

Várad-Tót, lásd Tótvárad.

Váradia, oláh falu, Temes v.-megyében, a Karas vize mellett, Krassó vmegye szélén, ut. p. Versecz. Lakja 3156 n. c. óhitü, 24 kath., óhitü anyatemplommal. Határa dombos és elég termékeny; van 150 egész urbéri telke, sok szilvaskertje; szőlőhegye kedves izü vörös bort terem; erdeje is van. Birja Baics család.

Váradka, Sáros vármegyében, orosz falu, a makoviczi uradal., Galliczia szélén: 469 gör. kath. lak. Gör. kath. paroch. templom. Ut. p. Bártfa.

Váralja, (Szanda), Nógrád m. népes puszta, 152 kath., 25 evang., 8 zsidó lak. Terény fiókja. Ut. post. Balassa-Gyarmat.

Váralja, kis nemes helység Liptó vmegyében, Szent-Anna fiókja.

Váralja, magyar-német falu, Tolna vmegyében, Baranya vmegye szélén, egy magas hegy tövében, 870 reform., 320 ágostai, 56 kathol. lakossal, ref. anya-, ágostai fiók gyülekezettel, melly a kis-mányoki anyához tartozik. Kőszénbánya. Mészégetés. Szőlőhegye s erdeje szép; rétje nem sok de jó. A felette levő csucsos hegy ormán egy régi vár romjai most is láthatók. Birja a pécsi püspök. Ut. post. Bonyhád.

Váralja, Poson, (Schlosberg), német m.v. Poson kir. várostól csak egy gátcr választja el 2907. kath., 70 evang. 2602 zsidó lak., synagogával. Lásd Posonnál.

Váralja, Pudhorod, Beregh v.-megyében, orosz falu, Munkácshoz ¾ órányira: 35 r. kath., 268 g. kath., 6 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn.

Váralja, (Lietava), puszta, a lietavai vár alatt, Trencsén várm.

Váralja (Tamás), Bereg-Ugocsa vmegyében, magyar falu, a Várhegy tövében: 3 romai, 380 ref. lak., s anyatemplommal. Mind földe, mind rétje igen termékeny; szőlőhegye jó bort terem. Hajdani várának sánczai, s romjai most is látszanak. F. u. Pogány, Szentpály, gr. Telcky, b. Perényi, Ráthonyi, Csató, Gazda, Egyedy, Zaffiry. Ut. post. Nagy-Szőlős.

Váralja, Ungh vármegyében, orosz falu, ut. p. Szobranczhoz keletészakra 2 órányira igen hegyes, erdős vidéken: 2 romai, 476 gör. kath., 12 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templommal, nagy erdővel s régi puszta várral. F. u. Draveczky.

Váralja, (Podhradze), Sáros v.-megyében, tót falu, A.-Sebeshez keletre ½ mfd. 231 romai, 20 g. kath., 54 evang., 5 zsidó lak. Szép erdő. F. u. gr. Haller. Ut. p. Eperjes.

Bodó-Kő-Váralja, (Pod Boldok), Abauj vmegyében, magyar-orosz m.v. Kassához délre 6 mfdnyire: 1221 r. kath., 258 gör. kath., 19 zsidó lak Romai- és görög kath. paroch. templomok. Van itt egy csinos kastély és kert, sok gazdasági épület, sweiczi tehenészet, hires bort termő szőlőhegy, szép erdő. Régi várát a Rákócziak épitették. F. u. gr. Péchy család. Ut. p. Visoly.

Váralja, (Szepes), Kirchdorf, Szepes vmegyében, kicsiny de csinos város ut. p. Lőcséhez keletre 1¾ órányira, a sárosi postautban: 2366 kath., 788 evang. német- és tót lak. Van nagy kath. paroch. temploma,

Digitized by Google

mellynek plebánosa mindig a szepesi nagy-prépost; irgalmas barátok kórháza, evang. szentegyháza, vendégfogadója, termékeny jó határa, s legnagyobb lenkereskedés a megyében.

Szepes-Váraljához egy puskalövésnyire nyugotra egy dombon áll a szepesi káptalan vagy Szepesház, kőfallal, bástyákkal s két kapuval ellátva. Az alsó kaputól mennek sorba a 10, emeletes kanonokházak; a felső kapunál van a püspöki palota szép kerttel, a székes egyház két kis toronnyal, melly III. Béla által 1189-ben a prépostsághoz építtetett, s 1776-ban M.-Terezia által püspöki szentegyházzá emeltetett. A seminariumház szép épület; a káptalan levéltára nagyon nevezetes.

A városhoz szinte közel láthatni Szepes várát, egy magas csucsos granitszikla tetején, melly egészen elszakasztva áll a többi hegyektől, s azért innen leirhatlan gyönyörü a kilátás a lábai alatt fekvő regényes dombokra, lapályokra, helységekre majorokra. Első eredete a most tisztelet gerjesztő omladékokban heverő várnak bizonytalan, ha csak azt Borsunak, Bunger fiának nem tulajdonitjuk, ki Béla névtelen jegyzője szerint a lengyel határszélre küldetett, hogy ott egy végvárat épitsen. A 15-ik és 16-ik században a hatalmas Zápolyát, majd 1531—1645-ig a Thurzó nemzetséget uralta; melly ekkor kihalván, a koronára visszaesett. III. Ferdinand 1638-ban a Szepes vármegyei örökös grófsággal s főispánsággal együtt Csáky Istvánnak ajándékozta azon hüségeért, mellyel a belső háborukban királya iránt viseltetett.

Váralja, (Szinyér), Szathmár vmegyében, magyar-oláh m.v. Szathmárhoz keletre $1\frac{1}{2}$ órányira: 575 romai, 1373 g. kath., 709 ref., 151 zsidó lak., gazdag r. kath. plebániával ref. és g. kath. anyatemplommal, sy-nagógával. Szántóföldei a Szamos felé igen termékenyek, északra ellenben felette soványak; roppant szőlőhegyei hires bort teremnek, de kevés fürtöket adnak; erdeje a bérczeken elég; Szombaton tartani szokott heti vására népes és élénk. F. u. Kornis és Telcki grófok, Vesselényi és Vécsey bárók, s m. többen. Ut. p. Aranyosmegyes.

Váralja, máskép Hegyesd, puszta, Somogy vmegyében, Somogyvár mellett, 60 kath. lak. Birja gróf Széchenyi Lajos.

Váralja, puszta, Somogy vmegyében, gr. Széchenyi Pál drávamelléki uradalmában.

Váralja (Várad), lásd Várad.

Váralja (Saskő), lásd Saskő.

Váralja (Revistye), lásd Revistye.

Váralja (Gács), lásd Gács.

Váralja (Dobronyiva v. Dobrona), lásd Dobronyiva.

Váralja (Detrekő), lásd Detrekő.

Váralja (Berencs), lásd Berencs.

Váralja (Szklabina), l. Szklabina.

Váralja (Znio) lásd Znio.

Varanó, tót mezőváros, Zemplén vmegyében, a Tapoly völgyén, ut. p. Eperjeshez $4\frac{1}{4}$ mfd. Egy része a városnak hegy tövében, egy része hegyen fekszik; fő utczája nem rég rendbe hozatott, de mellékutczái rendetlenek, s esős időben járhatlanok. Határa 3099 hold, mellyből beltelek 207, szántóföld 1546, rét 929, erdő 71, haszonvehetlen 346 hold. Ebből ismét $4\frac{3}{8}$ telek és 36 zsellér urbériség volna ugyan, de a rendbeszedés még meg nem történvén, 34 gazdának van külső tartozmánya, s ezek egyaránt 15 hold földet és 6 embervágó rétet birnak; azonban a többi lakosok kezein is vannak földek, de ezek

Digitized by Google

irtásoknak tekintetnek; földesuri majorság nagyon kevés. Szántóföldjei dombon és hegyeken, rétjei rónaságon feküsznek, s a Csicsva árok által gyakran beborittatnak. Földe a déli oldalban megtermi a tiszta buzát és a gabona minden nemeit, a magasabb hegyeken azonban főleg zabot terem. Lakja a várost 2291 romai, 830 gör. katholikus, 447 evang., 8 ref., 683 zsidó. Mesteremberei számosak, mert 10 kontáron kivül 145-en vannak, kik közt 73 czizmadia. Kereskedő van 8. Vize a Tapoly és Csicsóka, ezenkivül 3 patak, mellyek a várost iszapolják. Diszére szolgál a gr. Forgách család kastélya, melly egy régi várkastély romjaira épült, mint ezt számos düledékek és pinczeüregek tanusitják. Van egy nagyszerü romai kath. temploma, melly hajdan paulinusoké volt, s hozzá monostor is vala ragasztva, de ez négyszögre levén épitve, a nyugoti szeglet vagy soha ki nem épült, vagy lerontatott. E klastrom nem rég adatott át az eperjesi g. kath. püspökségnek, s igen czélszerü lenne iskolának. Található még itt egy synagóga, gyógyszertár. Országosvásárt 5 tart, s minden hétfőn népes hetivásárokat. Hegyeiben 2 nevezetes könem találtatik; egyik fejér, könnyen törő, s feletto könnyü; másik sárga szinü, sok nedvességgel biró, s mivel az épületek jobbára ebből épültek, ritka szoba száraz. A szomszéd hegyen látható a régi elpusztult csicsvai vár. Ebben a várban tartották az ismeretes csicsvai könyvet, melly képtelen hazugságokkal tele levén irva; ha valaki nem igazat mondott, közpéldabeszédben ezzel feleltek: „Na ezt is be lehetne irni a csicsvai könyvbe.“ Birják a várost gr. Forgách, gr. Barkóczy, Vladár, Eperjesy, stb.

Varasány, oláh falu, Bihar v.-megyében, M.-Csékéhez 1 mfd., hegyes vidéken, 487 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Urb. szántó 750, rét 254, paroch. kaszáló 24, legelő 253, majorsági szántó 90, rét 115, erdő 108, szőlő 10 hold. Sok szilva, jó bor és minden gabona meg terem itt. Főleg sertést és szarvasmarhát tenyésztenek, de lovat, juhot nem. Folyóvize a Hollód. Birja Vedres János, kinek itt lakháza van.

Varasd, német falu, Baranya vmegyében, a pécsváradi uradalomban, ut. p. Pécsvárad. Van 360 kath., 14 zsidó lakosa, filók temploma, szőlő hegye, erdeje.

Varasd, német falu, Tolna v.-megyében, ut. p. Bonyhádhoz északra 1¼ mfd. 813 kath. lak., paroch. templommal. Szép erdő. Bor és dohány termesztés. Számos liszt és olajtörő malom. Birja gróf Apponyi György.

Varasdomb, puszta, Bihar vmegyében, Sarkad alatt, hatalmas marhatartó határral. Birja gr. Almásy Alajos.

Váraszó, Heves vármegyében, magyar falu, Pétervásárhoz északra 1 órányira: 652 kath., 4 zsidó lak. F.u. b. Orczynő, Gosztonyi, Kovács, Utasy, Kodmon, Pálfy, Trajtler örökösök. Ut. p. Eger.

Varbó, Nógrád m. szép fekvésü magyar falu, 667 kath., 12 evang. lakja. Kath. paroch. templom; ékesiti ezen helységet néhai Szentiványi Ferencznek az Ipoly parton dombon álló gyönyörü kastélya, egy szép kerttel együtt. Van jó földje, rétje, erdeje, és szőlője. F.u. Szentiványi. Ut. pest. Balassa-Gyarmat.

Varbó, magyar falu, Borsod vmegyében, hegyektől körülvett tágas völgyben, a nagy Bikk hegye alatt, Miskolcztól 1⁶/₁₆, ut. p. Sajó-Kazinczról 1¹/₁₆ állomásra. Határa 6740 hold 1200 □ ölével számitván holdját. Ebből 50 h. beltelek, 838 h. szán-

Digitized by Google

tóföld, 252 h. rét, 123 h. szőlő, 987 h. legelő, 4490 hold erdő. Urbériség 12½ telek, s 55 házas zsellér illetéke. A szántóföldek menedékes fekvésüek, vegyületök agyag és nyirok, tiszta buzát, rozsot, kukuriczát, burgonyát teremnek. Szőlőhegye köves, nyirkos homok, fekvése kedvező, termése bő, bora jó asztali ital. Lakja 611 reform., 18 r. kath., és 8 zsidó, 59 telkesgazda, 55 házas zsellér. Reform. anyatemplom. A helységen keresztül folyik egy kis patak. A rengeteg bikkes erdőség közt van egy hegy, melyet Odvaskőnek neveznek. Ennek magas tetejéről, hova kocsi feljárás is van készitve, 8 szomszéd vármegye határára nyilik gyönyörü kilátás; alatta meg kellemes völgyek, hűs ligetek diszlenek, mellyeket a szomszéd vidék népei nyári mulatságul gyakran meglátogatnak. E völgyek egyike az ugynevezett Lippa völgy, hol egy tengeri csigákból összeállott kőszikla találtatik. A hegyek kőszenet is foglalnak magukban. Birja a falut a királyi korona.

Varbócz, Gömör-Kis-Honth v.-megyében, tót falu, Rahó alatt: 27 kath., 354 evang. lak. A rahói urak birják. Ut. p. Rimaszombat.

Varbócz, magyar falu, Abauj-Torna vmegyében, Szendrőhöz északnyugotra 1⅝ mfdnyire, ut. post. Rosnyó. Van 489 ref., 56 kath. lakosa, reform. anyatemploma. Szőlőhegye tágas, s fejér bora a leghiresebb magyar borokkal vetélkedik. Birják Ragályi, Recsky, Mészáros, Gedeon, Lenkey, Pap, Vég családok.

Vár-Bogya, lásd Bogya Komárom vmegyében.

Varbók, (Csábrágh), Honth m. tót falu, ut. p. Ipolyságtól északra 3 mfd. 14 kath., 444 evang. lak. Evang. anyatemplom. Fél órányira a helységtől keletre láthatni a meredek hegyen épült régi Csábrágh várat, honnan egész uradalom vette nevét, s melly 16-ik századtól fogva a Kohárý nemzetség birtoka volt s az is maradt mind ez ideig leányágon h. Coburg birván. Ki épittette elöször, nem bizonyos, de hogy nevezetes erősség lehetett, onnan ki tetszik, mert 1681-ben törvény hozatott megerősitésére. A 16-ik században Balassa Menyhartot uralta, ki vitéz de erőszakos ember vala, s a környékbeli lakosoknak, nemeseknek nagy nyomorgatója; minélfogva I. Ferdinand minden várait, u. m. Lévát, Szitnát, Csábrágot, s a t. véres ostrommal vétette el tőle. Jelenleg a vár lakhatatlan, hanem az aljában vannak több urasági épületek 60 kath. lakosokkal; egy sörház, vizimalom, szép ritka tehenészet, nagy birka aklok, nevezetes merino nyájakkal; végtére üveghuta 62 dolgosokkal. F. u. h. Coburg.

Varbók (Kecske), Honth m. tót falu, 211 kath., 1 evang. lak. A bozóki urad. tartozik, s ut. p. Selmecz.

Varbók (Korpás), Honth m. tót falu, 37 kath. 230 evang. lak. Mind a két Varbók határa kősziklás, sovány s a bozóki uradalomban feküsznek.

Várda, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. p. Kaposvárhoz északra 1½ óra, 360 kath., 12 evang., 8 zsidó lak., termékeny határral. Birják Záborszky, Rosty, s mások.

Várda, puszta, Veszprém vmegyében, Somló-Vásárhely mellett.

Várda (Kis), Szabolcs vmegyében, magyar m.v. a Tiszához 1 mfdnyire: 910 romai, 172 gör. kath., 6 evang., 621 ref., 500 zsidó lak., rom. kath. és ref. anyatemplommal, synagógával. Határa igen termékeny, de egy részét a Tisza árja kárositja; szénája sok; marha- és sertés tenyésztése virágzó karban; hg Eszterházy szép nemesitett juhokat tenyészt itt. Van 4⅜ első osztálybeli egész telke, sok majorsági földe. Régi vára posvá-

Digitized by Google

nyoktól lévén körülvéve, meglehetős erősség volt. F. u. hg Eszterházy, kinek egyik uradalma innen veszi nevezetét; továbbá: Barkóczy, Czóbel, Detrik, Elek, Eördögh, Erős, Farkas, Fekete, Ferenczy, Filep, báró Horváth, Irinyi, Kastal, Szerencsy, Szögyényi, Szöllősy, Vay családok. Ut. p. Berkesz, de van helyben fióklevélpostája.

Várdomb, német falu, Tolna vmegyében, egy szőlőhegy tövében, közel Báttaszékhez, 500 kath. lak., s paroch. templommal. Vörös bora a szekszárdihoz hasonlítható. A báttaszéki uradalomhoz tartozik.

Várerdő, puszta, Borsod vmegyében, Dédes és Mályinka közt, hegyes, erdős vidéken. Kiterjedése 757 hold 1066 □ öl, mellyből 5 h. belsőség, 28 h. 466 □ öl szántóföld, 4 h. 600 □ öl rét, 720 hold erdő. Rajta van a dédesi vasgyár és dédesi vár, s maga e puszta is Dédeshez tartozván, földes ura gr. Serényi János.

Várfenék, puszta, Heves vmegyében, Kis-Köre mellett, 1500 hold gazdag szénatermő és szántóföldekkel. Birja a szathmári püspök, s a tiszanánai urad. tartozik. Az árviz gyakran elöntvén, mocsáros és sok tava van, mellyek telvék vizimadarakkal.

Várföld, magyar falu, Zala v.-megyében, az alsó-lendvai uradalomban, 322 kath. lak.

Várföld, puszta, Komárom mellett a Vágon tul, 3000 holdra terjed. A komáromi marhavásár itt szokott tartatni. Birja gr. Zichy Miklós.

Várfölde, puszta, Zala vmegyében, Boczfölde mellett.

Varga, magyar falu, Baranya vmegyében, a Mecsekháton, ut. post. Pécs, 360 kath. lakossal. Határa 1037 hold, mellyből urbéri beltelek 20, szántó 498, rét 206, legelő 65, szőlő 70, uradalmi beltelek 8, szántó 10, erdő 160 hold. Földe agyagos és rozsot terem leginkább. Birja Mihálovics család.

Vargaszeg, puszta, Zala vmegyében, N.-Lengyel fiókja Szamárszeg és Gombaszeg közt.

Várgede, Gömör vármegyében, magyar falu, ut. p. Rimaszombathoz délre 1½ mfdnyire: 552 kath., 140 evang., 53 ref. lak. Kath. paroch. templom. Van jó földe, rétje, s makkos erdeje. Régi várának, melly hajdan nevezetes határerősség volt, nyomdokai alig látszanak. F. u. a Kubinyi nemzetség. Van itt savanyu vizforrás is.

Várgony, (Warhanowcze), Sáros vmegyében, orosz falu, Boroszló fil., 44 romai, 335 g. kath. 19 evang., 39 zsidó lak. F. u. Keczer. Van itt gör. kath. plébánia, s derék erdő. Ut. post. Böki.

Várhotta, magyar falu, Zala vmegyében, ut. post. Egerszeghez ¼ óra, 108 kath. lak.

Vári, Beregh vmegyében, magyar m.v. ut. p. Beregszászhoz 1½ mfdnyire, közel a Tiszához, egy ebből kiszakadó viz-ág mellett: 15 rom. kath., 9 gör. kath., 2140 ref. lak. Ref. anyaszentegyház. Földe részint agyag, részint igen termékeny föld, melly buzát, kukoriczát, dohányt, árpát, zabot gazdagon terem; gyümölcse bőséggel; fája, szénája elég. F. u. gr. Schönborn.

Vári vagy Gyula-Vári, Békés vmegyében, magyar falu, ut. p. Gyulához keletre egy kis órányira a Fehér-Körös mellett. Régen itt oláhok laktak, de ezek Kétegyházára költöztek. Most lakik itten 75 kath., 1848 ref., 17 zsidó, 330 házban. Van ref. anyatemploma s oskolája, és egy synagógája. Határa lapályos fekete föld; egész urbéri-telek van 13, mellyet a lakosok két fordulóban müvelnek, kétszeri szántással. Kaszállójok is kevés, a honnan mind szántóföldet, mind

Digitized by Google

rétet másult kénytelenek haszonbérbe venni. Azonban az uraság sok erdőt és allodiumot bir, de ebből a lakosok csak száraz gallyakat hordhatnak. Szőlőskertjei bő termők, de gyenge borral fizetnek. F. u. gr. Almásy.

Varihócz, Zemplén vm. orosz falu, Sztropkó fil., 5 romai, 288 g. kath., 6 zsidó lak., 247 h. szántóföld. F. u. Szirmay. Ut. p. Eperjes.

Varin, (Varna), Trencsén m. tót m.v., a Vágh vize jobb partján. Számlál 1278 kath., 242 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Synagóga. Hajdan nevezetes vagyonos város volt, de a sok tűz miatt elszegényedett. Határa termékeny; jó réttel és legelővel bir; halászata a Vághban kivált pisztrangra jutalmas; kézi mestereinberei számosak; országos vásárokat tart; és jó meszet éget. F. u. gr. Pongrácz család. Ut. p. Zsolna.

Varjas, Poson m. puszta, Bős fil., 5 kath. lak.

Varjas, magyar falu, Baranya vmegyében, lapályos helyen, ut. p. Szent-Lőrincz. Határa 562¾ hold, mellyből majorsági szántó 56⅝, rét 23⅜, erdő 49⅜, urbéri szántó 242 ⅛, rét 101⅝, közös legelő 89 hold. Földe lapályos és elég termékeny; marhatenyésztése jó. Lakja 154 kath., kik közt 19 telkes, 2 zsellér, 1 lakó, 2 me terember. F. u. a pécsi káptalan kisprépostja.

Varjas, puszta, Veszprém v.-megyében, Borszörcsök mellett.

Varjas, szerb-német falu, Temes vmegyében, Aradhoz dél-nyugotra 3½ mfld, 1772 r. kath., 2086 n. e. óhitü, 19 zsidó lak. Van itt egy nagyszerü óhitü, és épen olly nagy kath. templom, 2 óhitü, 1 kath. lelkész, szép emeletes kath. plebánia, 2 kath., 1 óhitü tanoda. A németek mind tudnak oláhul, de szerbül igen kevesen, bár az óhitüek itt szerbek. Határa 11,129 hold, mellyből 7926 h. szántóföld, 1450 h. rét, 778 h. legelő, 342 h. házhely, 51 h. szőlő, 214 h. kivágás. Urbériség: 9237 h., majorság 1892 hold. E majorsági földekre 1831-ben telepittettek 50 egész telkes, és 58 zsellér szerződéses lakosok 30 évre; a telkesek 34, a zsellérek 2 holdat birnak fejenkint, s fizetnek az uradalomnak a telkesek 32, a zsellérek 2 pfiot fejenkint, és a telkesek tartoznak még 16 pos. mérő buzát, s ugyanannyi zabot adni, a zsellérek pedig 16 gyalog napszámot szolgálni, e mellett két hold földet bevetni, egészen megmivelni, és eladásra a dézmával együtt elszállitani. Gazdag fekete földe főleg buzát és kukoriczát terem; vannak azonban vizállásos és szikes földek is. A czigara juh kitünő szorgalommal tenyésztetik. A romai sánczok az egész határt keresztülvágják. Vannak három tavai, mellyek nádat bőségesen teremnek. Birja a helységet a zágrábi püspök, s a billeti urad. tartozik.

Varjas, puszta, Bihar vmegyében, Okányhoz tartozik. Gazdag puszta, és Szlávy László urnak szép kertje volt itt.

Varjasháza, puszta, Kis- és Nagy-Varjasháza dohánykertész községekkel Arad vmegyében, Tornya mellett, Aradhoz 1½ mfldnyire. Az egész róna, igen gazdag puszta áll 7511¼ holdból, mellyekből Nagy- és Kis-Varjasháza községek mint kertészek birnak 1797¾, az uradalom 672 hold szántóföldet; a többi kaszáló és legelő, mellyből 1274¾ holdat maga az uradalom használ, 3767 holdat pedig haszonbérlőknek és kertészeknek ad ki. A két dohánykertész falúban lakik 618 r. kathol. magyar. Birtokosa a pusztának: Marczibányi Livius örök.

Varjaskér, magyarosodó tót falu, Somogy vmegyében, a Balaton bozótjánál: 700 kath. lak. Szénája sok.

Digitized by Google

F. u. gr. Hunyady József. Ut. post. Marczali.

Varjufalu, (Stulani), Sáros v. tót falu, Kapronca fil., 276 kath., 56 evang., 36 zsidó lak. Szép erdő. F. u. többen. Ut. p. Eperjes.

Varjulapos, puszta, Szabolcs vmegyében, Vencsellő mellett. Határa 13,000 hold. Földe fekete homok, melly mindent bőven terem; azonban homokdombos helyek is vannak néhol. Birja egészen gr. Dessewffy Sámuel, kinek itt szép gazdasága van, több gazdasági épületekkel, nagy birkatenyésztéssel; ökör és tehén van 290 darab.

Varjuvár, puszta, Fejér vmegyében, Bodajkhoz tartozik.

Várkesző, lásd Keszö.

Várkond, Ungh vm. puszta, Tarna fil., 3 romai, 16 g. kath. lak.

Várkony, Poson vm. magyar falu, Bőshöz 3 fertálynyira. Számlál 395 kath., 1 ref., 8 zsidó lak. Van kath. paroch. temploma, tehenészete, fáczános kertje. Fő gazdagsága sok rétjeiben, s legelőjében áll; erdeje is derék. F. u. gr. Amade örök.

Várkony, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $2^{14}/_{16}$, ut. p. Putnoktól $^{12}/_{16}$ állomásnyira, az Egerből Gömörbe vivő legrövidebb országuton, közel a Hangony folyóhoz, kelet-északtól délig hegyektől keritett téres vidéken, Czenter, Királd, Mercse, Bóta, Sáta, Ozd helységek, s nyugotról. Gömör vmegye szomszédságában. Határkiterjedése, mellyben fekszik egyszersmind Kis-Abafalva, 7096 hold, mellyből 102 h. belsőség, 2235 h. szántóföld, 588 h. rét, 55 h. szőlő, 445 h. legelő, 3671 hold erdő. Ebből majorsági föld 27 $^{12}/_{16}$ belsőség, 510 h. szántóföld, 139 h. $^{10}/_{16}$ rét, $1^{15}/_{16}$ h. szőlő. Felszabadult urbériség $51^{3}/_{8}$ egész telek, s 51 házas zsellér illetéke. A föld első osztálybeli s minden gabonanemet bőven terem. Lakosok száma 1258 lélek, kik mind r. katholikusok, s helyben van anyaegyházuk, mellyhez Bolyok, és Ozd helységek népes leányegyházai is tartoznak. Van a lakosok közt 87 telkes gazda, 51 házas zsellér, 17 lakó. Kézmüves: 1 kőfaragó, 1 varga, 3 csizmadia, 1 kovács. Az ingatlan birtokuak közt találtatik 20 egész, 2 félnél több, 53 fél, és 12 egynegyed, és háromnyolczad telkes gazda. Lakóház van a helységben 150. Van egy szeszgyár, liszt- és fürészmalom, kőszén-bánya. F. u. az egri főkáptalan.

Várkony, magyar falu, Baranya vmegyében, regényes vidéken, a pécsváradi uradalomban, ut. p. Pécsvárad. Lakja 650 ref., 180 kath. Ref. anyatemplom. Szántóföldje kevés, de szőlőhegye tágas, erdeje szép; gyümölcse, gesztenyéje sok.

Várkony, magyar falu, Külső-Szolnok vármegyében, a Tisza jobb partján, Szolnokhoz délre 2 mfldnyire, 1500 lak., kiknek $^{2}/_{3}$-da r. kath., $^{1}/_{3}$-da reform., ref. anya-, s kath. fiók-szentegyházakkal, több uri lakokkal. Határa 7720 hold, (1200 □ öl), mellyből 5600 h. majorsági szántó és legelő, szőlő leginkább dézmás 400 h., rét 500 h., községi hivatalnokok földe 60 h., urbéri szántóföld 630 h., rét 252 h., legelő 278 hold. Földe kemény fekete, melly szép tiszta buzát, repczét, árpát, zabot, lóherét és bükkönyt terem. Sok birka és szarvasmarha. A Tisza partján, melly néha kecsegéből is gazdag halászatot ad, van egy fenyőállás és deszka fürészmalom. Birtokosai a Péli Nagy család örökösök, u. m. Plathy József, Hubay Bertalan, Szodoray Elek, Benkó Jónás, Szücs Ábrahám, Fráter Lajos, Sárközy Lőrincz, Szalai György, Böszörményi László, József és Pál, Demők Pál.

Vármelléke, magyar falu, Vas

Digitized by Google

vmegyében, Sárvár mellett, a sárvári uradalomban: 430 kath., 90 zsidó lak.

Várok, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Kóka és Szecső mellett: 19 kath. lak. F. u. gr. Keglevich Gábor.

Várong, magyar falu, Tolna vmegyében, Somogy vmegye szélén, ut. p. Kaposvár: 400 kath. lak., fiók-templommal. Van erdeje, szőlőhegye, és termékeny földe. F. u. a kegyes szerzet.

Város-Dobos, puszta, Szathmár vmegyében, a Nyirségen.

Város-Hidvég, lásd Hidvég.

Város-Lőd, lásd Lőd.

Varsád, német falu, Tolna v.-megyében, Kölesdhez ¼, ut. p. Tolnához 2¼ mfldnyire, 1280 ágostai, 10 kath. lak., ágostai anyatemplommal. Szorgalmas lakosai sok dohányt, repczét termesztenek, olajt sajtolnak, szőlőt mivelnek. F. u. gr. Apponyi Antal.

Fazekas-Varsánd (Ó- és Uj-), Arad vm. 2 összeolvadt falu, Szent-Annához északra 1 órányira: 18 kath., 2652 óhitü, 1005 evang., 10 ref., 23 zsidó lak., evang. és óhitü anyatemplomokkal. Az evangelikusok magyarok, az óhitüek oláhok. Határa igen tágas rónaság és gazdag termékenységü; dohányt és sok kendert termeszt. F. u. gr. Gyulay. Ut. p. Arad.

Gyula-Varsánd, oláh-magyar falu, Arad vmegyében, a Fejér-Körös mellett, Gyulához 1 mfd, 330 r. kath., 6 ref., 1940 n. e. óhitü lak. Van itt egy ékes kath. kápolna, óhitü egyház, díszes urasági kastély egy szép kerttel, mellyen a Körös vize folyik keresztül. Róna határa 10,668 hold, mellyből 360 h. beltelek, 3198 h. szántóföld, 2648 h. rét, 4287 h. legelő, 10 h. szőlő, 10 h. angolkert, 155 hold erdő. Ezekből majorság 1027 h. szántó, 1646 h. kaszáló, 1662 h. legelő, 10 h. szőlő, 10 h. kert, 155 hold erdő. Földe részint fekete homokos, részint sárga és fekete agyagos, és csak kisebb részben szikes, melly semmit, de a többi földnemek mindenféle gabonát gazdagon teremnek. Az uraság itt kitünő okszerü gazdaságot folytat, és válogatott szarvasmarhát, juhot és sertést tenyészt. A Fejér-Körös sok halat szolgáltat; van még a határban két mocsár is. F. u. b. Névery Károly.

Varsány, Honth vm. magyartót falu, ut. p. Lévához ½ mfd, 207 kath., 37 evang., 142 ref. lak., több uri lakházakkal, ref. anyaekklézsiával, szőlőhegygyel, jó legelővel és réttel. F. u. b. Nyáry, b. Majtényi, stb.

Varsány, Nógrád m. magyar falu, 692 kath., 15 evang., 8 ref., 43 zsidó lak. Térségén jó szántóföldekkel bir. F. u. nagy részt gr. Forgács örök., de birnak még Lisznyay, Nagy, Harmos, stb. családok is. Ut. p. Szakál.

Varsány (Alsó-), Külső-Szolnok vm. puszta, a Tisza bal partján, Szolnokhoz délre 2¼ mfd, 44 kath. lak. Sok dohány, széna, nád, és hal. F. u. a Kállay nemzetség.

Varsány (Felső-), Külső-Szolnok v. puszta, hajdan nevezetes mezőváros volt, s régi épületek és egy templomnak maradványai maig is látszanak. F. u. b. Malonyay után a kamara, és a Gorove nemzetség.

Varsány, magyar falu, Veszprém vmegyében, Győr vmegye szélén, ut. p. Mező-Örs, 460 kath., 400 evang., 150 ref. lak. Kathol. anya-, evang. fiók-egyház. Bora jó; rétje kevés, de jó szénát ad. F. u. a szentmártoni főapát.

Kis-Varsány, magyar falu, Szabolcs vmegyében, a Tisza mellett, mellynek áradása a helységet kettészakitotta, ugy hogy két helységnek látszik, s egy nagy töltés tartja fen az összeköttetést, mellyen azonban nagy árviz idején szekérrel járni nem lehet. Határa 2745 hold 19 □ öl, s

Digitized by Google

első osztálybeli. Földe részint agyag részint homok, melly mindent bőven terem. A határ egy negyed része kövér kaszáló, gyümölcsfákkal beültetve, s nem ritkaság egy fél telkes gazdának 3 vagy 400 köböl alma termése; azonban a kaszálók egy része már tul a Tiszán fekszik, s szénája betakaritására hidast kénytelen tartani. Szántóföldje agyagos, tiszta buzát, árpát, kölest, tengerit, zabot igen jól terem, de árvizes években a földárja sok kárt okoz; a homokföld pedig rozsot, burgonyát, tengerit szolgáltat. A lakosok három nyomásos, a nagyobb birtokosok váltó gazdaságot folytatnak, sok birkát és sertést tenyésztenek, de ez utóbbiak Bereg megyei birtokaikban nyaralnak. Urbéri telek van $17\frac{4}{8}$, egyháziaké $1\frac{4}{8}$, telkesgazda 56, zsellér 33, s ezek birnak összesen 774 hold szántó, kaszáló, és legelő földet; a többi majorság. Népessége 121 házban 645 reformatus, 3 kath., 55 héber. Reform. anyatemploma uj és igen csinos. Van itt Kubinyi Ignácznak két köre járó szélmalma; szinte ennek és Eötvös Tamásnak egy egy szeszgyára; a Tisza parton nagy faáruló hely, melly mintegy 30000 fr. forgat évenkint, s a lakosok ezért nagyban fuvaroznak. Birtokosok: Eötvös Tamás, Kubinyi Ignácz, Péchy Pál; kisebb részben Hunyady örökösök; a tagositás 1843-ban megtörtént. Ut. postája Vásáros-Namény.

Nagy-Varsány, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Kis-Varsány mellett, igen lapos helyen, ugyhogy ámbár erös töltésekkel védetik, még is a Tisza árjainak nagyon ki van téve. Határa 2857 hold 313 □ öl, s első osztálybeli. Földe részint agyagos, részint homokos; amaz tiszta buzát, zabot, árpát; emez rozsot tengerit, burgonyát terem leginkább. A határ $\frac{3}{5}$ része kövér kaszálókbul áll. Urbéri telek $14\frac{6}{8}$, egyházaké a ref. $1\frac{4}{8}$, a kath. $\frac{4}{8}$ telek; összesen urbéri s egyházi birtok 539 hold 257 □ öl szántó-kaszáló és legelő föld; ezenkivül 22 hold szőlőskert. Népessége 81 házban. 655 lélek, kik többnyire reformatusok egy igen régi anyatemplommal és iskolával, de rom. katholikusok is vannak 95-en, kik szinte iskolát birnak, s nehány zsidó. A helység felét birják gr. Gyulay Albert örökösei, kiknek itt egy kastélyuk, s 60 köblös szeszgyáruk van; a másik felét birják b. Eötves, Ujhelyi Sándor, gr. Vay Ábrahám. Tagositás történt 1841-ben. Ut. post. Vásáros-Namény.

Varsány, Pest-Pilis vármegyében, puszta, Versegh és Hatvan közt: 172 kath., 59 evang. lak. Igen nagy és termékeny puszta, sikon fekvő fekete szántóföldekkel, jó legelővel, s fontos juhtenyésztéssel. F. u. b. Podmaniczky nemzetség.

Varsány, Pest-Pilis vmegyében, puszta a Duna mellett Taksonyhoz délre: 139 kath. 2 evang., 5 ref. lak.

Varsánhely, puszta, lásd Gyanté.

Várszeg, puszta, Pest-Solt v.-megyében, Fajsz határ mentiben a Duna mellett, Áll 4000 hold erdőből. Itt történt egy nevezetes dunai átmetszés, melly Faddtól elvette a Dunát, és ez által Várszeg tul a Dunára esett. A kalocsai érsek birja.

Várviz, oláh falu, Bihar vmegyében, a Rézalján, dombok közt, Margitától, melly utolsó postája $2\frac{1}{2}$ mfdnyire, 336 n. e. óhitü lak., kik közt 51 gazda földet bir $8\frac{1}{8}$ urbéri telek után. Óhitü anyatemplom. Határa 5638 bold, mellyből szántó 450, kaszáló 260, szőlő 160, erdő 4768 h.; urbériség 870, majorság 4768 hold s többnyire erdő. Vize egy szép tiszta patak, melly a falun keresztül folyik, s egy felülcsapó malmot hajt. Földje

Digitized by Google

vadvizes, hideg természetü; de szilvája igen sok, s gyümölcse, őszi baraczkja szép. E helység határában, hegyektől körülvétetve, egy vadregényes pompás vidéken van az uraságnak derék kastélya, melly Verzálnak neveztetik, s ugyan itt tót gyarmatok, zsellérek r. kath., és ismét e határban Socset nevü tót gyarmat számszerint 25-en, kik r. katholikusok, s burgonya termesztésből, hamuzsirfőzésből élősködnek. Főbirtokosa Várviznek: Baranyi Lajos; többi birtokosok: Nemes Ádámné, Szakál Jakab, Reviczky Károly.

Vas, puszta, Komárom, most Esztergom vmegyében, Ácshoz tartozik, a Duna mellett. Határa 1732 hold, mellyből mind majorsági levén, 1343 holdat hg Lichtenstein, 389-et pedig Högyészinő asszonyság bir. Földe nagyobb részben fekete homok, szélhordta részei faültetvényekkel védelmeztetnek. A herczegi részhez van még kapcsolva Szent-János pusztából 1080 hold, melly Majkért cseréltetett el gr. Eszterházy Miklóstól. E két részben 4 majorsággal részint váltógazdaság, részint háromnyomás üzetik. Birka van 4000 darab körül. A szent-jánosi részben erdő is van.

Alsó- és Felső Vasad, Pest-Pilis vármegyében, 2 népes puszta, Monorhoz délre: 114 kath., 4 evang., 243 ref. lak. F. u. gr. Ráday, gróf Wartensleben, Darvas, és más Fáy nemzetségbeliek.

Vasad, oláh falu, a sikságon, Bihar vmegyében, ut. postája Ér-Semjén 1 mfd. Van 1380 gör. kath., 10 ref., 8 zsidó lak., diszes gör. kath. temploma. Róna határa 3700 hold, mellyből 2910 h. szántó, 350 h. rét, 80 h. erdő, 60 h. szőlő, 300 h. legelő. Ezekből urbéri föld három fordulóban 600 h., majorsági 480 h.; ezenkivül felében és pénzért kiadatik 1830 hold; 350 h. rét, 80 h. erdő, 60 h. szőlő. Földe porhanyos fekete s igen jól megtermi a buzát, rozsot, tengerit stb. Szénája kevés és rosz. Birja a váradi deák káptalan.

Vasad, puszta, Somogy vmegyében, ut. p. Szőlősgyörök, Jankovich birja.

Vasalja, magyar falu, Vas v.-megyében, a Pinka völgyében, 428 kath. lak. Birja gr. Erdődy. Ut. post. Szombathely.

Vasand, oláhul Osam, oláh falu, Bihar vmegyében, Váradhoz 2 mfd., dombos vidéken, 600 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 2580 hold, mellyből szántó 380, rét 200, erdő 2000 hold; legelő az erdő, melly egyedül majorsági birtok, a többi határ mind urbéri. Földe agyagos, de javitás után mindent megterem. Birja a váradi deák püspök.

Alsó-Vásárd, Nyitra m. tót falu, Pásztó filial., 178 kath., 7 evang., 19 zsidó lak. Ut. p. Nagy-Ripény.

Felső-Vásárd, Nyitra m. tót falu, 350 kath., 4 evang., 7 zsidó lakossal., kath. paroch. templommal; bort termesztenek. F. u. mind kettőben többen. Ut. p. Nagy-Ripény.

Fugyi-Vásárhely, magyar-oláh falu, Bihar vmegyében, a Sebes-Körös völgyében, kies vidéken, Váradhoz egy jó mfd., 657 ref., 305 n.e. óhitü, 2 anyatemplommal. Határa 4238 hold, mellyből szántó 850 (300 urb. 550 major.), rét 1000, Körös vize által bekövecselt föld 494, legelő 300, szőlő 970, erdő 624 hold. Földe fejér és sárga agyag; szőlője igen jó bort terem. Ugorkát sokat termesztenek és gyümölcsöt. A falun keresztül folyó Sebes-Körösön kivül van itt még egy Tusád nevü patak. Kovács Imre ur szőlőjében pedig egy régi zárda romjai láthatók. Birják: a váradi deák seminarium, b. Klinglin Amalia, Rápolti Nagy Lajosné, Kovács

Digitized by Google

Imre, Szerdahelyi Imre, Szepesházy Antal, és Novák Gergely árvái.

Vásárhely, tót-orosz falu, Zemplén vgyében, N.-Mihályhoz nyugotra 1½ mfdnyire a kassai postautban: 223 romai, 155 g. kath., 8 evang., 326 ref., 29 zsidó lak. Romai és gör. kath. és ref. anyatemplom, 715 hold termékeny szántóföld. Malom az Ondava vizén. F. u. gróf Csáky László örökösei. Ut. post. Vecse.

Vásárhely, (Holdmező), Csongrád vmegyében, nagy magyar m.v. Szegedhez 2½ mfdnyire a Hold tava mellett, egy termékeny rónaságon a Tiszától fél mfdnyi távolságra: 37,433 lakossal, kik közt 8138 kath., 27,432 ref., 920 evang., 823 n. e. óhitü, 120 zsidó. Tornyos temploma 4 van, u. m. a kath. 1., a reform. kettő, 1 az óhitüeké. Az evang. egy kisded torony nélküli templomban végzik ajtatosságukat. A házak többnyire alacsonyak és náddal fedettek, de láthatni számos csinos épületeket is a kereskedőknek, és más tehetősb lakosoknak. Ezen kivül jelesebb épületek: az urasági, katonatiszti lakházak, a ref. emeletes gymnasium, a nagy vendégfogadó, a városon kivül egy derék urasági sörház, benne levő szitás malommal, ugyanott olajgyár, mellyben ezer mázsánál több üttetik. Mindenik vallásbeli felekezet bir egy néposkolát, de a reformatusoknak gymnasiumuk van itt, mellyben két professor, 6 kisebb tanító által nem csak a nemzeti és grammatikalis tudományok tanittatnak, hanem a poesis, rhetorica, deák, gör., német nyelv, füvészet, paedagogia, és a tiszta mathesis is. Ezenkivül van a leányoknak 6 oskolájuk. Kiterjedése a vásárhelyi határnak kerek számmal 135,180 holdat teszen 1100 □ ölével számítva. Földe fekete agyag, s gazdag termékenységü, melly trágya nélkül bőven fizet; legelőjénél zsirosabbat már alig találhatni; a Tisza rétségein nádat, gyékényt bőséggel vághat, szárazság idején pedig sok sásas szénát terem, s a sertéseknek kedves tanyát ad. Erdő az egész határban nincsen, hanem füzfák a lapályos helyeken és a töltések mellett hellyel-hellyel találtatnak. Tágas szőlős kertjei középszerüen vévo 25,000 akó bort teremnek, mellyet maguk isszák meg, minthogy nem igen állandó és becses; legjobb még az arany-agi. Egyébbiránt a vörös erős természetü, a fehér hasonlóan, de a mint róla mondják, káka izü. A Tisza csak ½ mfdnyi távolságra folyik a várostól, s ezen hordják le termékeiket Szegedre, Körtvélyesnél levén a rakodó hely, honnan ismét tüzi- és épületfák hozatnak a városba. Nagy viz idején egyenesen Szegedhek lehet hajózni, mert a város alatt levő nagy tó a fedeles hajókat is elbirván, ide és vissza a rétségeken keresztül bátran hajókázhatni. Azon csatorna, mellyel gr. Károlyi Antal a Tiszát a Hold tavával össze akará kötni, egészen el nem végeztetett, mert a lakosok a Tisza kiöntéseitől megfélemlettek. Megjegyzést érdemel itt azon nagy töltés, mellyet ezen megye az ugy nevezett Tére fokán innét kezdve egész az algyői révig hányatott, mellynek hossza 3666 öl, szélessége 4, magassága 5 öl. — Lakosai a honoratiorokon kivül földmivesek, vagy árendások, vagy dohány termesztők, kézmüvesek s házas és házatlan zsellérek. Mindnyájan erős, izmos, széles vállu, szálas emberek, magokban bizakodók, egymással vetélkedők, s mivel jó buza-kenyérrel, szalonával, hussal, s borral élnek, piros, tele képüek. Földeik egy tagban vannak kiosztva s ott tanyákat tartanak. A legelők közösek. Termesztenek tiszta és kétszeres buzát, őszi és tavaszi árpát, zabot, kölest, tengerit, zsiros

Digitized by Google

dohányt, sárga és görög dinnyét. Szarvas marháik, lovaik az alföldön legszebbek; birkáik közönséges javított, leginkább két nyiretüek, de vannak tehetős gazdák, kik finom szőrüeket is tenyésztenek. Általjában Vásárhelynek van 15,000 d. szarvasmarhája, 8000 d. lova, 50,000 juha, 10,000 sertése. Czéhes mesteremberek köztök: a kovácsok, kerékgyártók, lakatosok, asztalosok, csizmadiák, vékony s vastag szabók, takácsok, szücsök. Vannak ezeken kivül: timárok, cserző vargák, szijgyártók, kádárok, fésüsök, pokrócz-készitők, kőmivesek, ácsok, molnárok, rézmives, festő, kalapos, s ügyes paraszt faragók számosan. A városban levő számos száraz malmokon kivül találtatik a Tiszán több hajó-malom, és még mintegy 7 szélmalom. A halászok mind inkább panaszkodnak a halak fogytán, s már az apró keszegeket, s a kis ujnyi kecsegét sem vetik meg. Baromvásárai az országban hiresek, és méltán, mert itt valóban gyönyörü magyar ökröket láthatni, s nem ritkán egy gazda 60—70 darab marhát állit ki s azokkal kereskedik.

Vásárhely határában 17 telek vagy is annyi elpusztult helység kövér helyei találtatnak, u. m. Sz.-Király, Gorsa, Kopáncs, Batida, Férged, Sz.-Erzsébet, Csomorkány, Sámson, (ez most népes) Tót-Kutas, Szőlős, Fecskés, Ujváros, Rárós, Derekegyház, Mártély, (szinte népes) Sót, Körtvélyes. Csomorkányon a templom mohos falai most is fenállanak, Szőlősön pedig rémitő erővel készült sánczok láthatók. Maga Vásárhely régente túl volt a Hold taván, Makó felől, s itt még 50 évvel ezelőtt a templom alapkövei s alatta a sirbolt láthatók valának, de a Hold vize habja itt a partot elmosta. A török harczokban Vásárhely szinte sokat szenvedett. Kiüzetvén a Török, a város birtokosa Tököly Imre, mint felségsértő, javait elvesztvén, I. Leopold 1686-ban gróf Bercsényi Miklósnak adá Vásárhelyt, ki akkor szegedi várkapitány volt. Bercsényi számüzése után gr. Schlick nyerte el a várost, ettől pedig Károlyi Sándor örök áron megvette 1724-ben. Most Károlyi István Lajos és György grófok birják Ez országszerte hires nagy mezőváros 1827-ben a három gróf Károlyi testvérek közt felosztatott három egyenlő részre, kivévén a királyi haszonvételeket, mellyek közösen kezeltetnek. Jutott pedig egy egy részre 448⅛ urbéri telek, 817 házas zsellér, 566 házatlan zsellér; melly szerint egyik egyik tulajdonost illette 1266 ft. füstpénz, 685 ft. 18 kr. nádváltság, 1792 ft. 30 kr. kilenczed váltság, 69,895¾ gyalog robot, papi tizedben 224 posoni mérő kétszeres buza, 224 posoni mérő árpa. Továbbá Mártély dohány-kertész telep is, melly 436 hold allodiumra van alapitva, három egyenlő részre osztatván, egy részre esik 25⁵⁵/₁₀₀ mázsa dohány és 81 ft. 39 kr. pengő pénzben. Végre az ugynevezett Körtvélyesi nádló rét jövedelem a Tisza jobb partján, szinte három részre osztatott. A Tisza bal partján ugyanitt van révész lak, és farakmány-piacz.

Kis-Vásárhely, magyar falu, Zala vmegyében, a szent-gróti uradalomban, 164 kath. lak.

Somló-Vásárhely, magyar m.v. Veszprém vmegyében, a hires somlói hegy déli tövében, ut. post. Devecser, 1728 kath, 20 ref., 10 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Szántófölde, rétje kevés, de jó. Jövedelmes malmok a Torna vizén. A somlói hegy déli oldalának legnagyobb része ide tartozik, s itt terem az egész hegyen a legjobb bor; kivált közepe táján; azonban mivel 4—5 év alatt fejlődik ki, drága szokott lenni. IV. Béla Vásárhelyt a hozzá tartozó ura-

Digitized by Google

dalommal együtt a Nyul szigetében levő apáczáknak ajándékozta. Mostani birtokosa a kegyes alapitvány.

Vásárosdombó, magyar falu, Baranya vmegyében, a Mecsekháton, ut. p. Kaposvár: 666 kath. lak., paroch. szentegyházzal. Határa 1825 hold, mellyből urbéri beltelek 66, szántóföld 822, rét 316, legelő 500, szőlő 84, uradalmi beltelek 5, szántó 22, rét 10 hold. Földe termékeny, de fában szükséget szenved. F. u. h. Eszterházy.

Vásárosfalu, magyar falu, Sopron vmegyében, a Rábaközben, ut. p. Kapuvár $1\frac{3}{4}$ mfd. Lakja 157 kath., 128 evang., 2 zsidó. Róna határa 1025 hold, mellyből szántóföld 600 h., legelő 383 h., belsőség 37 hold. Az egésznek $\frac{1}{3}$-da urbéri, $\frac{2}{3}$-da majorsági. Öntésföldje minden gabonanemet jól megterem. Vize a Keszegér patak. Van egy kath. fiókegyháza. Birják: h. Eszterházy, a csornai prépost, s több kis birtokosok.

Vásáros-Naményi, lásd Naményi.

Vásárut, Poson vm. magyar m.v., a kis Duna jobb partján, a pesti országutban. Komáromtól $5\frac{1}{2}$ mfd. távolságra. Lakja 1019 kath., 3 evang., 5 zsidó. Van kath. paroch. temploma, vendégfogadója, több urasági tiszti lakása, és gazdasági épülete. Határa mindent megterem; dohánya a megyében legjobb s legkapósabb. Erdeje a Duna mentében sok vadat táplál. Baromvásárai hiresek. F. u. a posoni káptalan.

Vasas, magyar falu, Baranya v.-megyében, a pécsi hegyláncz sorában egy völgyben, igen szép vidéken, ut. p. Pécs. Van itt $42\frac{4}{8}$ egész urbéri telek. Földe agyagos és kövecses, legjobban megtermi a rozsot. Lakja 750 r. kath. Nevezetes e helység gazdag kőszénbányájáról, melly körül 6 házban bányászok laknak. A szenes bányák miatt átlyukasztott üregekből kifolyó viz sárga szinü. A magas sziklás hegyek, mellyeket legszebb erdők koszoruznak, egyuttal jó kőbányákat is foglalnak magokban, s a pécsi és nádasdi kőfaragók innen veszik a köveket. A pécsváradi uradalomhoz tartozik.

Vasas, puszta, Gömör vmegyében, Sztarnya mellett.

Vasbánya, telep, Veszprém vmegyében, a városlődi határban.

Kis- és Nagy-Vasdinnye, összeolvadt puszta Komárom, most Esztergom vmegyében, Ölbő, Tárkány, Csep, Ette, Apáti, Ászár, és Tarcs puszta által környezve. Kiterjedése 4139 hold, mellyből 2193 h. 150 □ öl szántó, 743 h. rét, 948 h. 450 □ öl gyeplegelő, 82 h. 900 □ öl szőlő, 171 h. 900 □ öl utak, mocsárok, s belsőtelek. Mind majorsági föld, s jelenleg alsó, felső, s közép majorra oszlik; a felső rész földe róna és fekete homok, ugy hogy itt a repczetermesztés is üzetik, s a gazdag tarlókat, s repczevetéseket kövér tuzokok látogatják; az alsóbbaké inkább sárga homok. A puszta néhol fasorokkal osztatik táblákra. Van itt szederfa-tenyésztés, már öt év óta selyemtenyésztéssel is összekötve, melly 1847-ben 20,000 darab fával 8 font gombolyitott selymet jövedelmezett. A juhtenyésztésen kivül 80—100 darabból álló magyar gulya. Van két tava, mocsáraiban nádasa. A két taván folyik egy ér, mellyen a felsővasdinnyei tónál malom van. Lakosok száma 189 r. kath., 7 zsidó. Van itt egy igen díszesen épült kisdedovóintézet, hol az uradalom által fizetett tanitó alatt 40-re menő cselédségi gyermekek tanittatnak. Az itt levő gazdaságot, melly takarmányos váltó rendszerrel üzetik, egy itt lakó uradalmi kasznár segédével együtt ke-

Digitized by Google

zeli. E puszta gr. Batthyáni Kázmér kisbéri uradalmához tartozott.

Vasecz, Liptó vm. tót falu, a szepesi országutban, a Fejér-Vágh mellett, a Hochvald hegy tövében: 179 kath., 1886 evang., 28 zsidó lak. Ev. anya-, kath. fil. szentegyház. Több urasági kastélyok; nagy de sovány határ; szép erdő, mellyben gomba bőséggel találtatik; lakosai fával, léczekkel, sat. eleven kereskedést üznek. F. u. Bán, Szmrcsányi. Ut. p. Vichodna.

Vas-Hámor, lásd Hámor Diósgyörnél.

Vaskoh, oláhul Koh, oláh-magyar m.v., Bihar vmegyében, egyenes földön, domboldalban, sziklás hegyek között, ut. p. N. Várad 7 mfd. Lakja 150 r. kath., 360 n. e. óhitü, s mindenik felekezetnek van anyatemploma. Határa 1213 hold, mellyből szántó 231 h., kaszáló 330 h., legelő és erdő együtt 530 hold. Ezekből urbériség 561, majors. szántóföld és rét 122 hold. Földe, ha megtrágyáztatik, mindennemü gabonát terem középszerüen; de réljei vad szénát teremnek. Folyóvize a Fekete-Körös, s ezenkivül van 5 forrása. Tul a hegyoldalban van egy Pestyire nevü, barlanghoz hasonlitó nagy üreg, mellybe bemenni nem lehet, hanem közelebbről lehet nézni hogy Kalugyer s Szokodol helységek határairól összegyült patakok együtt, e barlang üregében, rémitő mélységbe nagy zuhanással ömlenek lefelé. és innen a hegy alatt, az ugynevezett Izbuknál jönnek ki; nyáron igen hideg, jó ivóviz, terem pisztrangot is, és mentiben 2 malmot hajt s az uraság vashámorát. E hámor évenkint 1500 mázsa vasat készit, melly leginkább nehéz munkákra alkalmas, s ebből a környékbeli kovácsok ásókat, szántóvasakat, fejszéket szoktak késziteni. A vasórczeket Kimp helység határából, a Sánczi hegyekből hordatja az uraság. A müszereket, fuvókat a Fekete-Körös hajtja. Országos vásárt nem tart Vaskoh, hanem minden szombaton van hetivására, hol gabona, kecskék, juhok, s boltbeli portékák árultatnak. A város féje egy 29 helységből álló uradalomnak, mellyet a váradi deák püspök bir.

Vaskut, Bács vm. német-rácz falu, Bajától délre 1 mfd, 3389 kath., 15 óhitü, 2 evang., 12 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa részint homokos, részint fekete; buzát, zabot, káposztát, s csekély bort terem. Van egy kis erdeje is. F. u. h. Grasalkovics. Első osztálykeli határa 1100 □ ölével tesz 17,043 holdat, mellyből 126 urbéri, 4 szabad telek után van 4647 h. szántó, 3078 h. rét és beltelek, 1200 jó, 6500 h. homokos legelő, 758 h. szölő, uradalmi szántó és rétföld 173 h., tölgyes erdő 62 h., mocsár 285 h., utak 340 hold.

Vas-Megyer, lásd Megyer, Szabolcs vmegyében.

Vásnok, lásd Vázsnok.

Nagy-Vásony, magyar m.v., Veszprém vmegyében, a Veszprémből Sümegre vivő országutban, ut. post. Veszprémhez 1½ óra. Lakja 1400 kath., 618 ref., 250 ágostai, 200 héber, s mindenik felekezetnek helyben van papja és temploma. Ékesíti a városon kivül álló urasági kastély, egy kicsiny, de jól rendezett kerttel. A kastélyba földalatti csatornákon igen jó viz vitetik. A város közepén áll Kinisy Pálnak, ama híres magyar hősnek omladozott várkastélya, s benne annak híres köszobra már roncsolt állapotban, négyszegletes vastag toronnyal. Ez hajdan lakpalota lehetett, mivel szobákra van osztva, mellyeknek ajtózárai fejér simitott márványból készültek. A torony mellett balról látszanak a bástyákkal körülvett várkastély düledékei, de ma az

Digitized by Google

egész vár környéke sürüen be van házakkal épitve. Északra a vár alatt bővizü források buzognak. Nem messze a várostól nyugotra a temető mellett van egy elpusztult barátlak, melylyet szent-mihályi kolostornak neveznek, s most csak kevés falai állanak fen. Mindjárt mellette áll szomoru elpusztult állapotban a régi világnak, mennyire romai mutatják, remekműve: a szerzet szentegyháza. E templomban voltak letéve Kinisy Pálnak, s társának Miszlenovicsnak tetemei az oltár előtt levő sirban, melly sír egy márványfedéllel, (mellyre Kinisynek és társának domború képei bámulatos ügyességgel csaknem emberi nagyságban kifaragvák) volt befedve. A sír az omladékok alá levén temetve, sokáig sértetlenül maradt, mígnem némelly kincskeresők a sírt feldulván, a testeket kihányták. Kinisynek tetemei egy rézsodronyból kötött mesterséges pánczél üngben valának; mellette feküdt vitézül forgatott kardja. A sírdulás után az uradalmi főtiszt a tetemeket uj koporsóban a kath. paroch. szentegyház mellé eltemettette; a sirt fedező márványtáblát a pusztavár falaiba berakatta; a pánczélos üng s kard pedig a felügyelői házba vitetett. Van még Nagy-Vásonytól, vagyis a Zichy család előnevi helyétől, Vásonykőtől nyugotra 1 órányira, a rengeteg erdőség közepén egy Talód nevü mesterséges készületü puszta kolostor, de miféle szerzetesek lakhatták, nem tudhatni. Határa a városnak kövecses, s inkább csak rozsot terem. Erdeje roppant és szép de hegyes, völgyes, makkal, s vadállatokkal bővelkedik. Kevés réljei a Bakony ritkásaiban levén, zsiratlanok. Szőlőhegye nincs. Van itt még vendégfogadó, sörház, 6 országos vásár. F. u. gr. Zichy Ferraris Bódog, s a város feje egy uradalomnak.

Kis-Vásony, puszta, Veszprém vmegyében, N. Vásony mellett, szinte gr. Zichy Ferraris Bódog birja.

Tót-Vásony, magyar-német falu, Veszprém vármegyében, ut. p. Veszprém, 960 kath., 654 ref., 43 evang., 34 héber lak., kath. és ref. paroch. szentegyházakkal. Határa tágas és elég termékeny; erdeje igen makkos, s egy része kaszálónak használtatik. Legelőjének nagy részét teszi a törökökkel volt ütközetekről híres Nőzsér mezeje, melly juhtenyésztésre különösen alkalmas. Országos vásárra szabadalma van. F. u. Szentgyörgyi-Horvát, Oroszy, Kazay, Molnár, s több családok.

Vaspataka, Sáros v. tót falu, Karácsonmező fil., 73 kath., 184 ev., 10 zsidó lak. F. u. többen. Ut. post. Eperjes.

Vaspör, magyar falu, Zala v.-megyében, Vas vmegye szélén: 350 kath. lak. Ut. p. Börönd ¼ óra.

Vasvár, (Eisenburg, Castrum ferreum), magyar m.v., Vas vmegyében, Szombathelytől dél-keletre 3½ mfd., saját postahivatallal, 356 kath., 15 evang., 55 zsidó lak. Hajdan kir. város és nevezetes erősség volt, s a vármegye is innen vette nevét, és a mostani szombathelyi káptalan, mellynek felállitását sz. István királynak tulajdonitják, szinte itten lakott. 1311-ben I. Károly alatt János, Nagy Henrik bán fia, mint Trencséni Máté frigyese, a németeket a káptalan templomába szoritván, ezt rájok gyujtatá. Ulászló alatt pedig a Maximilian seregei ostromlák, de a várbeliektől éjjel meglepetvén, csaknem mind levagdaltattak. Van itt most egy domonkosi szerzet és szentegyház, mellyet IV. Béla 1238-ban alapitott, s mellyet a török pusztitás után 1687-ben Széchenyi György primás állita vissza. Határa termékeny; rétje, legelője elég; bora jó; fája bőséggel van a Farkas erdejéből. A város most nevet

Digitized by Google

ad gr. Festetics Tasziló egyik uradalmának, azonban itt birnak még a szombathelyi káptalan, és a domonkos szerzetesek is.

Vasvár, puszta, Borsod vmegyében, Ozd szomszédságában, 317 $^{11}/_{16}$ hold területtel, mellyből $2^{4}/_{16}$ h. beltelek, $110^{3}/_{16}$ h. szántóföld, 24 $^{10}/_{16}$ h. rét, $^{10}/_{16}$ h. szőlő, 180 hold erdő. Van e pusztának derék majorsága, 55 kath. lak. Birják Berencs, Ladányi, Veres, Gecse urak.

Vasvári (Nyir-), Szathmár v. magyar-orosz falu, ut. p. Nyir-Bátorhoz 1 órányira, a nagy-károlyi postautban: 136 romai, 825 g. kath., 6 ref., 64 zsidó lak., g. kath. anya-, r. kath. fil. templommal. Határa homokos, de szép erdeje és szőlője van. F. u. gr. Károlyi György és Bekk Pálnő.

Batiz-Vasvári, magyar falu, Szathmár vmegyében. Batiztól csak egy utcza választja el, 400 g. kath. lak., kik oláh eredetüek ugyan, de magyarul tisztán beszélnek, s kevés kivétellel nemesek. Határa sárga és fekete agyag, melly szép buzát és tengerit terem; rétjei sok és jó szénát adnak. Van 1400 h. szántóföldje és 400 hold rétje; mellyből 500 h. majorság, 1300 h. urbériség. Vize a Sár, csekély folyócska. Itt van egy nevezetes halom, melly alatt nyugosznak ama magyarok, s a velök küzdő szathmári tanulók, kiket 1672-ben a német testőrsereg levagdalt. Birtokosok: a szathmári káptalan, Kállay Leopold, Kandel Kristóf, Vásárhelyi József, Tamási Bertalan, Jakkó Pál, és Esztergál László örökösei.

Vaszar, német-magyar falu, Baranya vmegyében, a Mecsekháton, ut. p. Kaposvár. Határa 2208 hold, mellyből urbéri beltelek 70, szántóföld 449, rét 138, legelő 30, szőlő 90, uradalmi beltelek 5, szántóföld 93, rét 33, erdő 1300 hold. Lakja 615 kath., 24 evang., 8 zsidó; nyelvet illetőleg van 469 német, a többi magyar. Van paroch. temploma. F. u. h. Eszterházy.

Vaszar, magyar falu, Veszprém vmegyében, ut. p. Pápához északra $1^{1}/_{2}$ óra: 1700 kathol. lak., paroch. szentegyházzal. Tágas róna határa szép buzát, kukoriczát, zabot, stb. terem; erdeje is van. F. u. a győri püspök.

Vaszilló, tót falu, Árva vmegyében, 448 kath. lak. Árpát, zabot termeszt. Gyolcsot szö. Sessiója $32^{5}/_{8}$. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Vaszka, Trencsén m. tót falu, a Vágh jobb partján. Lakja 87 kath., 1 evang., 10 zsidó lak. Kicsiny de termékeny határ. F. u. többen.

Vaszója, Arad v. oláh falu, magas hegyek és völgyek között, Buttyinhoz délre 2 órányira: 17 kath., 594 óhitü lak., s anyatemplommal. Ut. p. Arad.

Vasziova, Krassó v. oláh falu, Bogschánhoz fél órányira: 41 kath., 795 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a kamara.

Vászol, magyar falu, Zala v.-megyében, Nagy-Vásonyhoz $^{1}/_{2}$ óra, ut. p. Veszprém, 412 kath., 318 ref., 75 evang., 5 zsidó lak., kath. és ref. anyatemplomokkal. A helység egy alacsony halom lejtőjén és völgyben épült; északra és délre erdős, nyugotra felette köves, keletre hegyes, völgyes tájékon. Szép forrásvizei és szőlői vannak. F. u. többen.

Vasztil, puszta, Fejér vmegyében, a vértesi hegyekben, a bicskei uradalomhoz tartozik.

Külső-Váth, magyar falu, Veszprém vmegyében, Vas vmegye szélén, ut. p. Pápa: 384 kath., 188 evang., 18 zsidó lak., kath. anya-, evang. fiók-egyházzal. Határa róna és jó gabonatermő. Közbirtokosoké.

Váth, magyar falu, Vas vme-

Digitized by Google

gyében, Sárvár és Szombathely közt: 550 kathol., 30 evang. lak. Közel a helységhez láthatni egy 1787-ben eltörültetett servita szerzetet és szentegyházat, melly **váthiszentkutnak** neveztetik, s mellyet gr. Nádasdy Ferencz koronaőr alapitott 1720-ban, s most is az emlitett nemzetség egy adományos lelkészt tart itt maga költségén. A szentegyházban látható csudatevő Szüz Máriához népes bucsujárások történnek.

Vatina, szerb falu, Temes v.-megyében, rónaságon, ut. p. Moravicza ¼ mfd. Lakja 890 n. e. óhitü, és 4 r. kath., óhitü anyatemplommal. Urbéri határa 1495¼ hold, mellyből 1006 h. szántó, házhelyek 42½ h., legelő 95 h., kaszáló 261 h., szorgalomkert 42 h., szőlők 48¾ hold. Földe fekete és első osztálybeli, főleg buzát, kukoriczát, zabot terem; a lakosok szép magyar juhokat tartanak. A határon s a helység mellett folyik a Moravicza vize. F. u. a kir. kincstár.

Vatta, (Bél-), Poson m. magyar falu, közel a kis Dunához. Számlál 160 kath., 67 ref., 5 zsidó lak. Nagy részt a szarvai uradalom birja. Ut. p. Somorja.

Vatta (Vajas-), Poson m. magyar falu, egy fertálynyira az előbbi helységtől: 122 kath., 13 zsidó lak. F. u. gr. Eszterházy Vinczénő. Ut. p. Somorja.

Vatta, magyar falu, Borsod v.-megyében, Miskolcztól délre 1 5/16, ut. p. Harsánytól 5/16 állomásra, közel a pest-miskolczi országuthoz, halmos vidéken. Tagositott s rendbeszedett határának kiterjedése 5680 hold és 1110 □ öl, u. m. beltelek 232 h. 1191½ □ öl, szántóföld 4359 hold 1184½ □ öl, rét és rétföld 667 h. 804 □ öl, erdő 120 h. 282 □ öl. legelő 173 h. 150 □ öl, terméketlen tér 126 h. 1098 □ öl. Ebből ismét 11 11/16 urbéri telek után 37 h. 328½ □ öl beltelek, 310 h. 5 öl szántóföld, 138 h. 481 öl rét, 173 h. 150 öl legelő, 23 h. 722 öl terméketlen, 11 hold a földesur ajándékából népnevelési kert, összesen 693 h. 496½ öl urbériség. Majorsági föld: 184 h. 853 öl beltelek, 4049 h. 1179½ öl szántóföld, 529 h. 323 öl rét, 120 h. 282 öl erdő, 103 h. 376½ öl terméketlen, összesen 4987 h. 613½ □ öl. A határ általában második osztályu, s földe jó buzát, s egyéb gazdasági növényt bőven terem, s ugy látszik, hogy tagosztály óta az állattenyésztés és mezőgazdaság ujjá született. Lakosok összes száma 868 lélek, közülök 249 férfi, 260 nőnemü, összesen 509 r. kath.; 167 férfi, 134 nőnemü, összesen 301 ref.; 25 férfi, 33 nőnemü, összesen 58 zsidó. Telkes gazda van 19, urbéri zsellér 37, lakó 27, kézmüves: 3 kovács, 3 csizmadia, boltos kereskedő 2. A reformatusoknak helyben van anyaegyházuk, a zsidóknak synagógájok, a r. kathol. Boldogasszony tiszteletére szentelt leányegyház pedig Harsányhoz tartozik. Ékesitik a helységet b. Szepessy Antal kastélya, és számos uri lakok. Birtokosok: b. Szepessy Antal, Okolicsányi, Fáy, Szemere, Hosszufalusy, Szepessy, b. Eötvös, Fodor, b. Seckendorf, Bekény, Olcsváry, Lőcsey, Sebe, Hubay, Várady, Nagy, gr. Csáky, sat. családok.

Hajdan Vatta helysége mostani helyénél mintegy 1000 lépéssel alább volt, mint azt a régi templom és épületek nyomai bizonyitják. E régi Vattának lakosai adófizetésbeli késedelmességökért az egri törökök által élettek le mindegyszerre. Ugyanis mig az adót Egerbe vivő követek egyik uton mentek volna, az alatt a török kiküldött patrolai (executores) más uton megérkezvén, a népet vagyonától s életétől megfosztották. Azon időben Batha nevü volt e helység birtokosa,

Digitized by Google

ki egy rejtek pinczében menekedett meg a török dühétől. E régi falu helye most a lakosoktól Alsó-Vattának neveztetik.

1511. Vathai Pelbarth László és Bertalan egész rész birtokaikban vételi czimen királyi kiküldő levél mellett, Bernáthfalvi Bernáth László nyer igtatást.

1700. Szepessy Pál, mint Petres Mihály kihalása czimén már igtatást nyert királyi adományos részére, Dőry András, mivel egy év alatt ellenmondását nem okadatolta, ugyanazon idő alatt kezénél maradt Alsó- és Felső-Vatta puszták jövedelmének megtérítésében is, Szirmay Istvánnak szóló kir. végrehajtó parancs mellett elmarasztaltatik.

1702. Egri János, mint neje Kéry Susánna vallományosa, minemü pert folytatott e helységbeli birtokrésze iránt, Miskolcz városánál jön elő.

1733. Oszlárnál ugyanez év alatt felhozott ellenmondási per ide is kiterjed.

1747. Vattai Battha Pál és György Alsó-Vattára nézve, Szepessy Pállal lépnek peralkura.

Nagy-Váty, magyar falu, Baranya vmegyében szép sikságon, ut. post. Szent-Lőrinez. Határa 2699½ hold, mellyből urbéri szántó 872⅛, rét 328½, szőlő 153⅝, közös legelő 303⅜, uradalmi erdő 1041 hold. Földje első osztálybeli, s általában a szorgalmas lakosok semmiben nem szükölködnek. Van gabona, széna, bor és fa elegendő mennyiségben; a szarvasmarha- és sertéstenyésztés is jó karban. Lakja 400 reformatus, kik közt 55 telkes gazda, 7 zsellér, 16 lakó, 5 mesterember. Ref. anyatemplom. Birja b. Eszterházy.

Vatya, Pest-Pilis vármegyében, puszta, Uj-Hartyánhoz koletre: 100 kath., 6 evang., 7 ref. lak. F. u. özvegy gr. Steinleinné.

Vátyon, puszta, Bihar vmegyében, Geszt mellett, 1000 holdnyi róna, feketc-iszapos termékeny határral. Birja: Tisza Lajos.

Vavrecska, tót falu, Árva v.-megyében, 599 kath., 11 zsidó lak. F. u. az árvai uradalom. Ut. post. Rosenberg.

Vavrincz, Zemplén vmegyében, orosz falu, Hanusfalva fil., 5 rom., 174 g. kath. lak. 561 h. szántóföld. F. u. Bánó. Ut. p. Eperjes.

Vavrisov, Liptó m. tót falu, 4 kath., 625 evang. lak. F. u. Potornyay Ut. p. Okolicsna.

Vázsnok, magyar falu, Baranya vmegyében, a Mecsekháton, ut. p. Kaposvár, 249 kath. lakossal. Határa 717 hold, mellyből urbéri beltelek 18¼, szántóföld 420, rét 177, legelő 30, szőlő 70, uradalmi beltelek 1¼ hold. Földe jó müvelés mellett mindent megterem; de erdeje nincs. Birja b. Eszterházy.

Vécs, Heves vmegyében, magyar falu, Domoszlóhoz koletre ¼ mfdnyire: 892 kath. lak. Határa róna, s mindent megterem. F. u. gr. Almásy, Almásy Emanuel, és Károly. Ut. post. Kápolna.

Vécs, Zemplén vmegyében, magyar falu, a Bodroghközben, a Bodrogh bal partján, Zemplénhez egy órányira: 34 romai, 166 gör. kath., 182 ref., 14 zsidó lak., 352 hold szántófölddel. F. u. b. Vécsey. Ut. post. Ujhely.

Vecse (Kis és Nagy), Nyitra m. két öszvecolvadt magyar helység a Vágh bal partján, Sőllyével általellenben. Lakosai kik 788 kath., 21 ref., 364 zsidókból állanak, sok buzát, árpát; dohányt termesztenek; marhát, juhot tartanak. A számos zsidóknak synagógájok van. F. u. többen. Ut. p. F.-Jattó.

Vecse, magyar falu, Veszprém vmegyében, a hires Somló hegytől

Digitized by Google

északra 1 órányira, ut. p. Pápa, 122 kath., 168 evang., 174 ref., 20 zsidó lak., kath. evang. és ref. fiókszentegyházakkal. Határa róna és igen termékeny; szőlőket a somlói hegyen bir. E helység feje a győri püspöki papnemesi széknek, melly ettől Vecse széknek neveztetik.

Vecse, Zemplén vármegyében, orosz-tót falu, Tőke-Terebeshez északra egy órányira: 202 romai, 490 gör. kath., 73 ref., 11 zsidó lak. Gör. kath. anyatemplom. Postahivatal, és váltás Szinnye, Velejte, és Nagy-Mihály közt. Szántófölde 942 hold. F. u. gr. Csáky.

Vecse (Duna), lásd Dunavecse.

Vécse, Abauj vmegyében, magyar-tót falu, közel a Hernádhoz: 405 r. kath., 56 gör. kath., 206 evang., 25 ref., lak. Kath., evang. templomok. Synagóga. Szép urasági lakház. Mind szántófölde, mind szőlőhegye termékeny. F. u. b. Vécsey. Ut. p. Forró.

Vecsehäza, Krassó vmegyében, német-magyar falu, Lugoshoz délre $1\frac{1}{4}$ mfdnyire, Temes vmegye szélén: 405 kath., 150 ref., 30 óhitü lak. Kath. paroch. templom. A reformatusok Rittberghez tartoznak Temes vmegyében, de oskola-tanitójuk helyben van. Határa részint róna, részint hegyes; gyümölcse elég; ivó vízben nagy szükséget szenved, mert a kutakat igen mélyen kell ásni. F. u. a Leutner nemzetség.

Vécseyfalva, Pest-Solt vmegyében, magyar falu, Solthoz keletdélre 1 mfd. 284 kath., 10 ref. lak. Határa hasonlit a soltihoz, s ugyan azon uradalomhoz tartozik.

Vecselkő, Nógrád m. magyar falu, 299 kath. lak. Határa a Medves hegyekre kiterjed. F. u. Boldogházy, Kiss és Csoma örökösök. Ut. p. Rimaszombat.

Vecsén, puszta, Veszprém v.-megyében, a cseszneki járásban.

Vecsés, Pest m. német falu, Pesthez kelet-délre $1\frac{1}{2}$ mfd. a szolnoki ország- és vasut-vonalban 1109 kath., 38 evang., 12 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Vendégfogadó. Határa inkább homokos. Sok bor. A gödöllői uradalomhoz tartozik, melly itt bir 1842 hold szántó, rét és legelő földet, több dézmás szőlőt, nagy vendégfogadót, szárazmalmot, mészárszéket és boltot. A lakosok birnak $41^{30}/_{32}$ urbéri telket. Szinte ez uradalomhoz tartoznak még a szomszéd Szent-Lőrincz puszta 6121 hold szántó, rét és legelővel, 319 hold erdővel, uri lakházzal, tisztilakkal pálinkaházzal; Gubacs puszta 3959 hold határral, mellyben szőlők is vannak.

Vecseszlavecz, vindus falu, Vas vmegyében, a felső-lendvai uradalomban, 387 kath., 70 evang. lakossal.

Vecze, Honth m. magyar falu, az Ipoly bal partján. Drégelyhez $\frac{1}{2}$ mfd. 599 kath., 226 evang. lak., kik sok dohányt, gabonát, bort termesztenek. Erdejök is van. F. u. h. Coburg. Ut. p. Ipoly-Ságh.

Védeny, (Weiden), német m.v. Moson vmegyében, a Fertő tava mellett, 913 kath. lak., paroch. templommal. Erdeje kicsiny. Szőlőhegye igen jó és becses fejér bort terem, s 1431 kapára terjed. A lakosok birnak $31^{3}/$ urb. telek után 320 h. második, 827 h. harmadik, 63 hold negyedik osztálybeli fekete agyag szántóföldet, s 57 h. rétet, s több káposztás kerteket. Birja a győri káptalan, s ut. post. Moson.

Vedreshäza, Torontál vmegyében, magyar népes puszta, Szegedhez 1 mfdnyire: 218 kath., 12 óhitü lak., kik uradalmi házakban laknak. F. u. a kamara. Ezen puszta, ugy

Digitized by Google

szólván, a halhatatlan emlékü Vedres Istvánnak, Szeged város mérnökének köszöni létét. Ugyan is Szeged környékén mind a Tisza, mind a Maros alacson partjait gyakran áthágván az ár, a többek közt azon nagy térséget is, melly Szeged, Gyála s Sz. Iványközt fekszik, elborita, s belőle haszonvehetlen posványt képezett. Vedres ezt fájlalván, magán emberhez mérve óriási munkához fogott, s Szeged városának (melly ekkor a szőregi uradalmat ideiglenesen birta) és a kamarának engedelmével 3500 holdat próbára kihasitott, s ennek használását 23 évre megnyerte. Ő tüstint 3000 öl hosszu töltést hányatván, ez által pusztáját az árviz további berontásától megóvta; árkokkal a vizet lecsapolván, igy az egész földet kiszáritotta; az egész határt szántóföldekre, legelőkre, rétekre osztotta, egy darabot erdő-ültetvénynek hagyván; lakházakat s gazdasági épületeket emeltetett; egy szóval kevés évek leforgása alatt e posványos békatanyát a legvirágzóbb gazdasággá változtatta. Mi több, ámbár az 1813-ki és 1816-ki szerfelett nagy árvizek töltéseit elszakgatták, épületeit megrongálták, vagy semmivé tették; még is honfias lelkes vállalatában nem csüggedt, sőt kettőztetett iparral kevés idő alatt mindent helyre állitván, gazdaságát a virágzásnak még sokkal nagyobb fokára emelte, s ez által megmutatta, hogy mit tehetne összevetett vállakkal egy nemzet végtelen mocsárjaival, ha akarata volna, midőn egy szük korlátok közé szoritott magános, de szilárd lelkü férfi illy óriási vállalatot olly sikerrel tudott végre hajtani.

Vedrőd, (Vogyerád), tót falu, Poson vármegyében, a Gidra vizénél, Cziferhez 1 óra: 627 kath., 6 evang. lak. Van itt egy kath. paroch. templom, egy csinos urasági kastély és kert, tehenészet, és juhtenyésztés, nagy majorság F. u. gr. Zichy Ferencz. Ut. post. Sárfő.

Végág, puszta, Somogy vmegyében, a mosgói uradalomban.

Vég-Ardó (Szölős), Bereg-Ugocsa vmegyében, orosz-magyar falu, ut. p. N.-Szölőshöz fél órányira, a Bereghbe vivő postautban: 10 rom., 515 gör. kath., 45 ref., 125 zsidó lak., ref. és gör. kath. anyatemplommal, postahivatallal. Határa róna és jó termékenységü; bokros helye sok, de erdeje kevés. F. u. gr. Teleki s m. t.

Vég-Ardó, lásd Ardó.

Véged, magyar falu, Zala vmegyében, ut. post. Sümeg, 571 kath. lakossal.

Végleshuta, Zólyom m. tót f., Nógrád vármegye szélén: 649 kath., 2 evang. lak. Kath. paroch. templom. Ut. p. N.-Szalatna.

Végles-Váralja, (Podvigles), Zólyom m. tót falu, a Szalatna vize mellett s völgyében, Zólyomtól keletre 2 mfdnyire: 519 kath., 117 evang. lak. Postahivatala Nagy-Szalatnára tétetett. A faluval általellenben a Szalatna bal partján áll kősziklára épült régi vára, mellyben hajdan Corvin Mátyás vadászat kedveért gyakran mulatozott; mostan pedig nevet ád egy hg Eszterházy birtokához tartozó szép uradalomnak.

Végtelke, Gömör vmegyében, magyar falu, Pelsőczhöz északra $^3/_4$ órányira: 254 ref. lak. Két vendégfogadó. Határában, mellynek részét a pelsőczi hegyek teszik, több érdekes barlang találtatik. F. u. hg Eszterházy. Ut. p. Tornalja.

Velhécz, tót falu, Zemplén vmegyében, Varanóhoz $^3/_4$, ut. p. Eperjeshez 4 mfdnyire, 200 romai, 210 görög kath., 5 evang., 15 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Határának $^2/_3$ dombos helyeken, $^1/_3$ lapályon terül el. Kiterjedése 2100 hold, melly-

Digitized by Google

nek fele fiatal tölgyes erdő, fele jobbára szántóföld, mert rétje csak a patak mentiben levő keskeny völgyben van. A lakosok $12\frac{4}{8}$ telek és 10 zsellér után birnak 300 hold szántóföldet, rét pótlékban 120 holdat; a többi majorsági birtok. Van 2 patakmalma is. Birtokosok Sós Klára, Füzeséry János és Antal, Hunyor János, Vitéz, Szentléleky és Révész örökösök.

Veim, puszta, Veszprém vmegyében, Zircz mellett.

Weinberg, német falu, Vas vmegyében, a borostyánkői uradalomban, 214 ágostai lak.

Weingraben, német falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz délnyugotra, Ausztria szélén $3\frac{1}{4}$ mfd. 350 kath. lak. Van 300 h. sovány földje, 24 h. rétje, 500 h. tölgyes, fenyves uradalmi erdeje. Birja herczeg Eszterházy.

Vejke (Kis és Nagy), két egymáshoz közel fekvő német falu, Tolna vmegyében, ut. post. Bonyhádhoz északra $1\frac{1}{2}$ órányira, Kis-Vejke 830 kath., 20 evang., 12 zsidó, Nagy-Vejke 560 kath. lakossal, s mind a két helyen van egy fiók kath. szentegyház. Fő élelmök a bor és dohány termesztés. Gr. Apponyi család birja.

Vejte, puszta, Pest-Solt vmegyében, Solt városával és Bojár pusztával határos. Kiterjedése 2600 hold, csupa kaszáló. Felét a pusztának birják a paksi közbirtokosok, felét Duna Pataj városa.

Vejti, magyar falu, Baranya v.-megyében, közel a Drávához, 250 ref., 15 r. kath. lakossal, ref. anyatemplommal. Róna határa igen termékeny; sok szilvája és sertése van. Birja a pécsi káptalan, s ut. post. Siklós.

Vék, puszta, Komárom vmegyében, Ó-Gyalla és Martos közt, 300 kath. lak., kik többnyire haszonbérlők és dohány termesztők, s egy hold földtől fizetnek néha 10 ezüst forint haszonbért is. A pusztának 1000 holdnyi igen termékeny fekete homokföldje van. Itt terem az országszerte híres véki dohány. Birtokosok Pyber, Balogh, Fogarassy, Stupiczky, Horváthy, stb.

Veke, Zemplén vmegyében, magyar falu, a Bodroghközben, Bolyhoz $\frac{3}{4}$ órányira: 299 romai, 55 gör. kath., 247 ref., 46 zsidó lak. Kath. és ref. templom. 736 hold szántóföld. F. u. b. és gr. Sennyei, Szirmay, kinek itt kastélya van, s m. Ut. p. Ujhely.

Vékény, magyar falu, Baranya vmegyében, a Mecsekháton, ut. post. Pécs. Lakja 289 kath. Határa 2316 hold, mellyből urbéri beltelek $14^6/_8$, szántóföld $576\frac{1}{8}$, rét $148\frac{1}{8}$, erdei legelő $1495\frac{5}{8}$, szőlő $63\frac{3}{8}$ uradalmi szántó 3, rét 15, erdő $1495\frac{5}{8}$ hold. Földe agyagos és termékeny; erdeje igen szép. Birja a pécsi püspök.

Vekenye, Gömör vmegyében, magyar falu, ut. p. Putnok és Rima-Szécs között, a Rima mellett: 438 kath., 7 ref. lak. Földe termékeny; legelője, rétje elég van. F. u. a rosnyói püspök.

Vekerd, magyarosodott oláh f., Bihar vármegyében, ut. postájától N.-Váradtól $4\frac{1}{2}$ mfd., rétes rónaságon fekszik, körülvételve a zsákai határtól. Népessége 412 n. e. óhitü, kik közt $6\frac{5}{8}$ urbéri telek után van 35 telkesgazda, 14 zsellér, 2 lakó, 3 mesterember. Óhitü parochia. — Kiterjedése 742 hold, mellyből urbéri szántófold 242, majorsági 120; urbéri kaszáló 100, majorsági 280 hold. Egyébiránt az egész határ szikessége miatt sovány, háromszori szántásban két fordulóra használtatik. Megtermi szűken a kétszeres buzát és zabot; az állattenyésztés a legelő szük volta miatt csekély. Folyója nincs, hanem a Körösből az ugynevezett Ölyvösön, az árviz határukat néha ellepi. —

Digitized by Google

Legtöbbet bir itt a Molnár család; aztán Patonyi Elek Pál, Dessewffy Ignáczné, Nemes Ádám kapitány.

Velcsics, Trencsén m. tót falu, Chocholna mellett: 105 kath., 208 evang., 28 zsidó lak. Határa a Vágh felé termékeny; a Morva szélek felé hegyes, erdős, és sovány. Van savanyuviz-forrása, papirosmalma. F. u. többen. Ut. p. Trencsén.

Velcsics, Bars m. tót falu, Ar. Maróthoz 2 mfd., 685 kath., 1 evang. lak. Kath. paroch. templom. Erdeje nagy; de bora savanyu. Ut. post. Verebély.

Veleg, magyar-tót falu, Fejér vmegyében, erdős hegyek közt, Veszprém vmegye szélén, ut. p. Moór: 580 evang., 50 kath., 48 ref., 30 zsidó lakossal, evang. anyaekklézsiával. F. u. gr. Lamberg család.

Velege, (Welgersdorf), német falu, Vas vmegyében, gr. Batthyáni családé, ut. p. Kőszeg: 278 ágostai, 162 kath. lak.

Velejte, Zemplén v. tót-orosz falu, Ujhelyhez északra 2 mfdnyire: 242 romai, 220 g. kath., 7 zsidó lak., romai és gör. szentegyházzal, postahivatallal, 706 hold szántóföldde, vendégfogadóval, vadaskerttel. A terebesi uradalomhoz tartozik.

Velem, magyar falu, Vas vmegyében, a rohonczi uradalomban: 395 kath. lak., bortermesztéssel. Ut. post. Kőszeg.

Velemér, magyar falu, Vas v.-megyében, 10 kath., 6 evang., 240 ref. lak. Itt volna ugyan kath. parochia, de mivel szentegyháza elpusztult, most a kerczai plebániából kezeltetik. F. u. gr. Batthyáni Zsigmond, s mások. Ut. p. Zala-Lövő.

Velencze, magyar falu, Fejér vmegyében, a velenczei tó partján, a fejérvár-budai országutban: 900 kath., 613 ref., 10 zsidó lak., kath. és ref. anyatemplomokkal. Van postahivatala, vendégfogadója, gazdag szántóföldje, igen jó bora, nádja, hala, vizimadara bőséggel. F. u. a Meszlényi család.

Velény, magyar falu, Baranya vmegyében, rónaságon, ut. p. Szent-Lőrincz. Határa 1633⅝ hold, mellyből majorsági szántó 391⅞, rét 56⅝, erdő 510, berek 150⅞, urbéri szántó 245⅝, rét 128⅜, közös legelő 64⅛, szőlő 86⅜ hold. Fekete földe minden gabonanemet megterem; bora, fája, szénája, sertése bőven. Lakja 247 kath., kik közt 22 telkes, 2 zsellér, 2 lakó. F. u. a pécsi káptalan őr-kanonoka.

Veléthe, Bereg-Ugocsa v. orosz falu, Máramaros vmegye szélén: 12 romai, 1183 g. kath., 45 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal. Határa hegyes, völgyes és sovány; szántóföldje kevés, de erdeje sok. F. u. a kamara, b. Perényi, s mások többen. Ut. post. Nagy-Szőlős.

Velezd (Alsó- és Felső-), összeolvadt magyar falu, Borsod vmegyében, Gömör vmegye szélén, a Sajó jobb partján, téres nyilt vidéken, Miskolcztól 2³/₁₆, ut. p. Putnoktól ⁷/₁₆ állomásra. Határa 4884 hold, mellyből 89 h. belsőség, 1181 h. szántóföld, 1077 h. rét, 81 h. szőlő, 1356 h. erdő, 100 h. gyeplegelő s müveletlen. Ebből ismét majorság 20¹³/₁₆ h, belsőség, 522 h. szántóföld, 396 h. rét, 5¹⁰/₁₆ szabad, 2⁹/₁₆ majorsági dézmás szőlő, 2356 hold erdő. Urbéri ség 30 egész telek és 28 házas zsellér után 68⁵/₁₆ h. beltelek, 659 h. szántó, 681 h. rét, mellynek egy része szinte szántás által használtatik, 72¹³/₁₆ h. szőlő, ezenfelül 100 hold legelő. Földe fekete és sárga agyag, melly minden gabonanemet jól terem. Lakja 148 házban 115 r. kath., kiknek fiók-egyházuk Sajó-Németihez tartozik; 684 ref., helybeli anyatemplommal, 93 ágostai, kik leányegyházat birnak iskolával, és 9 zsidó,

Digitized by Google

Telkes gazda van 6 egész, 2 háromnegyedes, 37 fél, 16 negyedtelkes; házas zsellér 28, lakó 6, kézműves 4. Van a határban kőbánya, mellyből faragásra is igen alkalmas kövek ásatnak; a Sajón vizimalom; hajdan pedig vára is volt. Birtokosai voltak a régi időben Bors ivadékai, később Rákóczy; jelenleg Radvánszky Antal Molnár Károlynő, Szepessy László, Csemniczky Pál, Czékus Lajos, Kassay, Osváth, Losonczy, Dienes, Tóth, Molnár, Inczédy, Kalas, Ujj, és Nagy nemes családok. Egyébiránt Csemniczky Pál urtól Hoffmann Jakab izraelita egy egész telket még 1848 előtt megváltott.

Velicsna, vagy **Nagyfalu**, (Velka Wesz), tót m.v., Árva vmegyében, az Árva jobb partján: 159 kath., 1297 evang., 79 zsidó lak. Van kath. és igen szép evang. temploma, derék hidja az Árva vizén, kastélya, több malmai. Termékeny földje buzát, rozsot, árpát, sok lent, kendert, híres hüvelyes veteményeket terem. Lakosai sajtot, gyolcsot csinálnak; gabonával, gyolcscsal, fával, marhával eleven kereskedést üznek. Nagy országos vásárokat tart. Sessiója: 76 $^{6}/_{8}$. Hajdan volt itt virágzó evang. gymnasium. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Velike, német falu, Vas vmegyében, a dobrai uradalomban, 463 kath. lak.

Velkapola, (Hochwiesen), Bars vm. német m.v., Ujbányától északnyugotra 2 $^{1}/_{2}$ mfd., erdős hegyek közt: 2249 kath., 4 evang. lak. Kath. paroch. templom. Roppant erdejében sok irtásokat tettek a lakosok. Ón-bányái nem megvetendők. F. u. a religioi kincstár. Ut. p. Selmecz.

Wellbach, Szepes v. tót falu, Olaszihoz nyugotra $^{1}/_{2}$ órányira: 423 kath. lak. Kath. paroch. templom. F. u. gr. Csáky.

Velopolya, Zemplén v. tót falu, ut. p. Homonnához északra 1 órányira: 342 romai, 40 g. kath., 20 zsidó lak. 662 h. szántóföld. Jó rét a Laborcza mentiben. F. u. Szirmay és a homonnai plebánia.

Velusócz, Nyitra m. tót falu, Zavada fil., 226 kathol., 6 zsidó lak. Szép erdő; sovány határ. F. u. gr. Erdődy Józsefnő.

Vémend, német-rácz falu, Baranya vmegyében, a pécsváradi uradalomban: 1500 kath., 472 n. e. óhitü, 5 zsidó lak., kath. és óhitü paroch. templomokkal. Szőlőhegye és szép tölgyes erdeje van. Ut. p. Báttaszék.

Ó-Vencsellő, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Uj-Vencsellővel összefügg, de külön tanácsa van, hanem földe hasonló az uj-vencsellőihez. Kiterjedése 1600 hold, mellyből beltelek és szántóföld 1080 h., kaszáló 364 h., legelő 67 h., és egy János nevü 100 holdnyi tó. A fenirt földeket 42 $^{1}/_{2}$ telek után mind a lakosok birják; különben a helység földesura gr. Dessewffy Sámuel. Népessége 1040 lélek, kik közt romai kath. 439, ref. 350, görög kath. 224, héber 27, mind tiszta magyarok. Ref. és g. kath. anyatemplomok.

Uj-Vencsellő, magyar falu, Szabolcs vmegyében, egyenes földön, a Tiszától mintegy óranegyedre, ut. p. Tokaj. Határa 1442 hold és 600 □ öl. Ebből beltelek és szántóföld 790 h. 600 □ öl, kaszáló 412 h., legelő 60 h., erdő 60 hold. Fekete homok földe mindent megterem. 26 $^{1}/_{2}$ urbéri telek és 32 zsellér illetősége 668 hold szántó, 212 h. kaszáló, 60 h. legelő. Van itt egy tó is 120 hold területtel. Lakja 1438 r. kath., kik eredetileg németek voltak, de már most elmagyarosodtak, 34 g. kath., 6 zsidó. Ékesíti az uraság kastélya és 12 hold nagyságu szép

Digitized by Google

kertje, s a kath. szentegyház. Birja gr. Dessewffy Sámuel.

Kis- és Nagy-Vendég, (Hosztye Male, Velke), Nyitra m. két egymás mellett lévő tót falu, a trencséni országutban, Trencsén vmegye szélén, az első 258 kath., 8 zsidó lak., s kath. paroch. templommal; a második 272 kath., 8 zsidó lak. Erdejük derék, de földeik soványak; legelőjök jó. F. u. gr. Erdődy Józsefnő. Ut. p. Nagy-Tapolcsán.

Vendéghi, Abauj vm. magyar falu, 160 kath., 10 evang., 4 ref., 14 zsidó lak. F. u. Vendéghy nemzetség. Ut. p. Forró.

Vendéghi, Abauj-Torna vm. magyar falu, a Bódva mellett, Tornához dél-nyugotra ½ órányira: 160 kath., 345 ref. lak. Ref. anyaszentegyház. Nagy juhtenyésztés. Határa termékeny; rétjei jók és bőségesek; legelője s erdeje elég. F. u. hg. Eszterházy. Ut. p. Rosnyó.

Veneczia, Sáros v. orosz falu, Lenártóhoz délre 1 órányira: 9 romai, 314 g. kath., 11 zsidó lak. Szép fenyves erdő. Fürészmalom. F. u. Kapy. Ut. p. Bártfa.

Vének, magyar falu, Győr v.-megyében, a kis és öreg Duna összefolyásánál: 250 kath. lak., szép erdőséggel, zsiros legelővel. F. u. a szentmártoni főapát, s ut. p. Győr.

Vente, puszta, Zala vmegyében, Petri, Szerdahely, és Sömjénfölde közt.

Venter, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 3 mfd., hegyes völgyes helyen, 921 g. kath. lak., anyatemplommal. Urb. szántó 588, rét 420, legelő 200, majorsági szőlő 200, erdő 1200 hold. Sok gyümölcsöt, kivált szilvát termeszt. Folyóvize az északi oldalát mosó Hollód. F. u. a váradi görög püspök.

Kis- és Nagy-Venying, egymás mellett fekvő két puszta, Fejér vmegyében, ut. p. Duna-Pentéléhez 1¼ órányira. Határuk nagy kiterjedésü, s bár nagy részben homokos, mégis termékeny. Juhtenyésztése figyelmet érdemel. Lakja mind a két pusztát 613 lélek, kik csaknem mind urasági cselédek. Az elöszállási uradalomhoz tartoznak.

Vép, magyar m.v., Vas vmegyében, ut. p. Szombathelyhez 1½ óra: 1400 kath., 10 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Nagy várkastély. Kövér róna határa buzát, tengerit, zabot, dohányt bőven terem. Feje gr. Erdődy Kajetán egyik uradalmának.

Veperd, (Weppersdorf), német falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz nyugotra 3 mfd., 298 kath., 479 ev., 11 zsidó lak. Dombos határa középszerű; van 967 hold urbéri szántóföldje, 196 h. rétje; a majorsági birtok nem adatott fel. F. u. h. Eszterházy Pál.

Veprovácz, Bács m. németmagyar falu, Cservenkához délre 1 mfd., 2850 kath., 6 ref., 86 zsidó lak. Van itt egy kath. paroch. templom, egy urasági szilváskert, szőlőskertek, sok és szép buza, árpa, kolompér, kender, lentermesztés. F. u. a kamara. Második osztálybeli határa 1100 □ ölével 9262 hold, mellyből 115 urbéri, 6⅜ szabad telek után van 4051 hold szántó, 2828 h. rét és beltelek, 2172 h. legelő, 80 h. szőlő. Uradalmi föld 20 hold, utak 111 hold.

Verbász (Ó-), Bács vm. rácz falu, mellyet a Ferencz csatornája hasít keresztül, 194 kath., 3171 óhitü lak. Derék óhitü temploma, s egy vendégfogadója van, de házai alacsonyak, rendetlenek. Lakosai tehetős gazdák, marhájok, juhok, lovok sok van; bort is termesztenek. F. u. a kamara. Gazdag határa 1100 □ ölével 15,651 hold, mellyből 176⅜ urbéri, és 5 szabad telek után van 6180 h. szántó, 3630 h. rét és beltelek,

Digitized by Google

4961 h. legelő, 200 h. szőlő, 360 h. mocsár, 320 hold utak.

Verbász (Uj-), Bács vm. igen szép és gazdag német falu, a Ferencz csatornája mellett, Ó-Verbászhoz 1 fertálynyi, Ujvidékhez pedig 5 mfdnyi távolságra: 83 kath., 2109 evang., 707 ref., 18 zsidó lak. Az utczák egyenesek, szélesek, s eperfákkal vannak sorba ültetve; a házak csinosak, sőt szépek, az udvarok deszkával, vagy eleven keritéssel vannak befoglalva. Evang. temploma egy a legszebb falusi templomok közül; a ref. szentegyház, a postaház, az oskolai, és uradalmi épületek, a vendégfogadó szinte mind figyelmet érdemlenek. Három nyomásbeli határának földe fekete, kivévén azt, melly a telecskei dombokon fekszik, de itt egyszersmind szép szőlőskertek gyönyörködtetik a szemet. Lakosai vagyonosak, s paraszti együgyüséggel nem lehet épen vádolni őket; mert ujságot járatnak, a korcsmákban politizálnak, s sok dolgokat tudnak, mellyekkel különben a parasztok nem igen törődnek. Buzájok igen szép terem, s ezzel nagy kereskedést üznek, ugy hogy belőle számosan felgazdagodnak. Marhát vagy lovat azonban keveset szoktak tartani, s még kevesebb juhot. Mesterembereik közül legtöbb a kötélverő. A betegek számára maga a helység fizet egy seborvost, és egy bábát. F. u. a kamara. A helységen felül egy fertálynyi távolságra van a csatorna harmadik, legszebb, legerősebb s legmesterségesebb zsilipje angol módra készitve. E mellett vannak az igazgatósághoz tartozó roppant uradalmi épületek, egy vendégfogadóval, vizimalommal, s egy nagy kiterjedésü gyümölcsös, veteményes kerttel. A zsilipre épitett hidon tul van ismét egy nagy gabonatárház, s a hid irányában a zsilip bal partján elnyuló szőlőhalmok alatt Kis Mihály féle villa, egy gyönyörü angolkerttel; s a halmokra felhuzódó szőlőskertekkel együtt. A szőlő közepén egy torony forma pavillon áll, honnan elragadó kilátás esik az alsó Bács vármegyei dús mezőkre. A halom oldalában lévő pincze azért nevezetes, mert az üregek egymás felett emelet módra vannak készitve, a nélkül hogy téglával ki volnának falazva. Határa Uj-Verbásznak 1100 □ ölével 11,602 hold, mellyből 124⅛ urbéri, s 5⅛ szabad telek után van 4369 h. szántóföld, 3371 h. rét és beltelek, 3422 h. legelő, 150 h. szőlő, 150 h. mocsár, 140 hold utak.

Verbény, Nyitra vm. tót falu, Divék fil., 145 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Privigye.

Verbicza, Torontál vm. népes magyar puszta, Csókához nem messze: 57 házzal, 486 kath. lak., s dohánytermesztéssel. F. u. Marczibányi.

Verbicze, Liptó vm. tót m.v., Szent-Miklós mellett, mellytől csak egy patak választja el. Számlál 256 kath., 1691 evang., 31 zsidó lak. Ev. anya-, kath. fil. szentegyház. Földe termékeny; lakosai mesterségekből, hajózásból, kereskedésből élősködnek. F. u. a kamara. Ut. p. Okolicsna.

Verbó, (Veribe), Liptó vm. tót falu, 6 kath., 88 evang. lak. F. u. Kubinyi. Ut. p. Berthelenfalva.

Verbó, Nyitra m. tót m.v., Pöstyénhez nyugotra 1 órányira, ut. p. N. Szombatról Vágh-Ujhelyre vivő országutban, a Fejér hegyek alatt. Számlál 2084 kath., 347 evang., 6 ref., 2 óhitü, 612 zsidó lak. Kath. és evang. anyaszentegyházak, synagóga. Hetivásárai gabonára nézve hiresek, s ezzel nem csekély kereskedést folytatnak, ezenkivül a számos posztósok nagy mennyiségü kék és fejér durva paraszt-posztót készitenek. Határa fejér homokos, de jól mivelt; bora sok. F. u. a csejthei uradalom.

Digitized by Google

Verbócz, Nyitra m. tót falu, az Osztri-Voch hegye alatt Morvaország szélén. Számlál 96 kath., 1500 evang., 230 zsidó lak. Kath. és evang. paroch. templom. Synagóga. Határa igen nagy, de hegyes és sovány; a baromtartásra azonban igen alkalmatos; azért szép szarvasmarhát, és sok juhot tenyésztenek; pálinkát főznek; erdeje bőven; pataka több vizimalmot forgat. F. u. a berencsi uradalom. Ut. p. Holics.

Verbócz, Ungh vm. orosz-tót falu, ut. p. Nagy-Mihályhoz $^3/_4$ órányira: 132 romai, 321 g. kath., 6 evang., 47 ref., 12 zsidó lak. F. u. gr. Waldstein.

Verboviczi-Sziget, Torontál v. népes magyar puszta, 16 házzal, 126 kath. lak., s dohánytermesztéssel. F. u. gr. Batthyáni család, s a bébai urad. tartozik.

Verbőcz, Bereg-Ugocsa v. magyar falu, 3 romai, 5 g. kath., 451 ref., 12 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa róna és gazdag; erdeje szép, melly épületfákat is bőven ad. A Verbőczy nemzetség, melly most csak leányivadékaiban él, innen vette származását, s egy eredetű az Ujhelyi és Zowárdfy nemzetségekkel. F. u. Komáromi, Gönczy, Nagyiday, Kutassy, Elek s m. t. Ut. p. Nagy-Szőllős.

Vereb, magyar falu, Fejér v.-megyében, Lovasberényhez 1 óra, igen szép és áldott vidéken, ut. p. Martonvásár. Lakja 380 kath., 860 ref., kath. fiók-, ref. anyatemplommal. Díszes urasági kastély és kert. Szabályozott határa első osztálybeli; terem szép buzát, jó bort; erdeje derék; az uraság finom birkatenyésztése kitünő. F. u. Végh Ignácz örök.

Verebély, Bars m. magyar-tót m.v., Nyitra vmegye szélén, a Zsitva vize mellett, a posoni országutban: 1521 kath., 3 evang. lak. Fő helye ez a tőle nevezetett primatialis praedialista széknek, honnan a gyülések is ezelőtt itt szoktak tartatni. Van itt egy kath. paroch. templom, cs. k. sóház és postahivatal. Határa termékeny, és igen sikeres buzát terem; rétjei jók; marhatenyésztése nevezetes; bora középszerű, de fája kevés.

Verebély, Nógrád m. magyar falu, a Zagyva mellett, átellenben a Mátra hegyével, 617 kath. lak. Van itt egy felette régi kath. fil. templom, s mellette valamelly épület omladéka, de mi lehetett, nem tudhatni. F. u. az Almásy nemzetség. Ut. p. Szakál.

Verebes, Békés v. puszta, fekszik Békés közelében. Rétek s nádas tavakkal.

Verécze, Bereg-Ugocsa v. orosz falu, a Tisza mellett: 3 romai, 355 g. kath., 47 zsidó lak., gör. kath. fil. templommal. A nyalábi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Nagy-Szőllős.

Vereczke (Alsó-), Beregh v. orosz m.v., ut. p. Munkácshoz 7, a gallicziai határszélhez 1 mfdnyire, az oda vezető országutban: 67 romai, 609 g. kath., 169 zsidó lak. Görög kath. paroch. templom. Synagóga. Só- és harminczad-hivatal. Földei igen sóványak, kövesek, zabot és hajdinát teremnek leginkább. Erdeje szép. F. u. gr. Schönborn.

Vereczke (Felső-), Beregh v. orosz falu, A. Vereczkéhez 1 mfd., 403 g. kath., 7 zsidó lak. Paroch. templom. Határa felette hegyes, köves, sovány. Erdő sok. F. u. gr. Schönborn.

Vereknye, (Fragendorf), Poson m. magyar falu, a kis Duna mellett, mellyen egy szép fahid viszen keresztül a Csalóközbe. Számlál 333 kath. lak. Vendégfogadó; sok gyümölcs. F. u. a. Pálffy senioratus. Ut. p. Poson egy kis óra.

Veres, Nógrád m. tót falu, egy kősziklák közé szorított keskeny völgyben: 1 kath., 16 evang. lak. F. u. gr. Zichy, b. Balassa. Ut p. Losoncz.

Veresegyháza, Pest m. ma-

Digitized by Google

gyar falu, Szadához északra ½ órányira: 410 kath., 100 evang., 835 ref. lak. Kath. és ref. anyaszentegyházak. Ezen helységnél emelkedik fel azon dombsor, melly Szada felé nyulik, s melly híres fejér bort termő szőlőtőkéktől borittatik. F. u. a váczi püspök, és a nagyváradi káptalan. Ut. p. Pest 3 mfd. Van 42 16/32 urbéri állomány.

Veresegyháza, puszta, Békés vmegyében, Öcsöd határában.

Veresgyürü, puszta, Bihar v.-megyében, Kercsztur és Okány közt, igen termékeny puszta, de árvizek járják s nádas rétséget is csinálnak. F. u. Sántha család, kinek itt szép kertje van.

Veresmarth, Szabolcs v. magyar falu, a Tisza mellett, Zemplén vmegye szélén: 32 romai, 44 g. kath., 572 ref., 10 zsidó lak., ref. anyatemplommal, 4 3/8 2-dik oszt. egész telekkel. F. u. hg. Eszterházy, b. Horváth, b. Vay, Czóbel, Elek, Erős, Farkas, Ferenczy, Holesch, Irinyi, Palaticz, Szögyényi. Ut. p. Kis-Várda.

Veresmart, Heves v. magyar falu, Gyöngyöshöz észak-keletre 1 órányira: 600 kath. lak. Szántóföldje, rétje, mondhatni, semmi sincs; de bora elég, s erdeje 960 holdra terjed. Van 2 uradalmi malma s legelője. F. u. a religiói kincstár.

Veresmart, Bereg-Ugocsa v. orosz falu, a Hark hegy tövében, Máramaros vmegyéhez közel: 8 romai, 686 g. kath., 112 zsidó lak., g. kath anyatemplommal. Földei, mellyek a Tiszáig nyulnak, s egyenes fekvésüek, a gabonát bőven termik. A Hark sziklás hegyen megy keresztül a Máramarosba vezető országut, s mindig jó karban tartatik. F. u. a Vay nemzetség, s a nagy-szőlősi uradalom. Ut. p. N. Szőlős.

Veresmarth, Szathmár v. oláh falu, magas hegyen a Szamos partján, Borhida közelében: 614 g. kath. lak, s anyatemplommal. Földe veres agyagos és igen sovány, de a Szamos porondjain sok tengerije terem; erdeje elég. F. u. b. Vécsey, Uray, s m. t. Ut. p. Aranyosmegyos.

Veretecső, Beregh vm. orosz falu, a polonyinai havasok alatt, mellyeken sok és jó legelője van: 69 gör. kath. lak. Huklivával összefügg. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Werk (Nepomuczeni- és Theresia-), bányahelyek, Krassó vmegyében, vashámorokkal.

Vérkut, savanyuviz és fördő Zala vmegyében, Ságh pusztához óra-negyedre.

Vermes, Heves v. puszta, Leleszhez tartozik. F. u. Leleszy, Tahy, Iványi, Bozó, Albert örökösök.

Vermes, Krassó v. oláh falu, a Boganis mellett: 8 kath., 1671 óhitü lak., s anyatemplommal. Ut. p. Lugos.

Vernárd, Gömör v orosz falu, a Királyhegy háta megett a szepes országutban: 58 romai, 754 g. kath. lak. Görög kath. paroch. templommal. Határa felette hegyes, erdős; juh- és marhatenyésztése nevezetes. Ut. post. Rosnyó.

Verőeze, magyar falu, Nógrád vmegyében, a Duna bal partján, részint rónaságon, részint hegyen fekszik, igen szép vidéken, ut. p. Váczhoz nyugotra 1 órányira. Határa 3942 8/12 hold, mellyből beltelek és szántóföld 1031 6/12 h., rét 354 3/4 h., legelő 187 8/12 h., szőlőhegy 580 h., erdő 1789 hold. Ebből a szántóföld és rét mind urbéri 25 3/4 telekre felosztva, kivevén 34 1/2 holdat, melly az uradalmi sörházhoz adatott. Az erdő majorsági, a szőlő pedig dézmás birtok. A szántóföldekből 500 holdat dülönként felváltva minden évben lehet használni, egy évben őszi, más évben tavaszi vetemény alá, az utóbbi kukoriczából állván. Különben a határ 2 vetőre osztatik. Földe az emli-

Digitized by Google

tett 500 holdnak igen termékeny, s jó müvelés mellett mindenből gazdagon fizet; az állattenyésztés azonban a hegyek közé szoritott s különben is szük legelő miatt rosz lábon áll. Fő kincse szőlőhegyében áll, melly ha nem is igen sok, de kedves zamatu és tartós borokat terem, mellyeket a Győr és Moson megyékből jövő kereskedők mindjárt szüret után felvásárolják. Némellyek hajózással foglalkoznak. Népessége 1530 lélek, kik közt 996 r. kath., 534 ref., 69 telkesgazda, 28 kézmüves. Általában a nép igen szorgalmas, s mivel a Duna itt folyik, s a pest-bécsi vasut is itt vonul el, könnyen kereshet pénzt, de könnyen is elkölti. Továbbá ámbár nem mezőváros, mégis sz. András nap utáni vasárnap igen nevezetes kirakó vásárt tart, mellyhez hasonlót mezővárosokban is alig találni. Van kath. és ref. anyatemploma, 2 hegyi patakja. Nevezetességei közé tartozik a Borbélyhegy, mellyen különös jóságu bor terem; a helység és Vácz közti Duna partján levő Hódfő; a helységben találtató nagy pinczék és földüregek; végre a helységtől $^1/_4$ órányira eső Migazzi várkastély, felséges vidéken, ezt körülövező vadaskerttel, mellyben dámvadak tenyésztetnek. Birja a helységet a váczi püspökség.

Verpeléth, Heves v. magyar m.v., Egerhez dél-nyugotra $1^1/_2$ mfdnyire: 2861 kathol., 139 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa első osztálybeli; gyümölcsösei, szőlői szépek; rétje, legelője jó és elég; dohánya felette becses és kapós. F. u. gr. Sztáray örökösök, gr. Eszterházy örök., Gosztonyi, Németh, Orosz, Szepesy örökösök, Bernáth és Bárczy családbeliek.

Versecz, nagy és népes város, Temes vármegyében, Temesvárhoz délre 10 mfdnyire, saját postahivatallal. Lakja 13,868 lélek, kik 5596 r. kath., 180 hébert, 100 protestanst kivéve, n. e. óhitüek; nyelvet illetőleg szerbek, németek, oláhok, magyarok. Kath. és n. e. óhitü templomok. Székhelye a verseczi görög n. e. püspöknek. Van itt postahivatal, sótisztség, kamarai uradalmi tiszttartóság, számos kézmüves. A selyemtenyésztés nagy divatban. Gazdag határa első osztálybeli, s van 373 egész urbéri állománya. Roppant szőlőhegyén jó és sok bort termeszt. Egy hegytetőn valami kastély omladéka most is látható, de kié lehetett, nem tudhatni. F. u. a kamara.

Verseg, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, Nógrád vmegye szélén, ut. p. Hatvanhoz 1 órányira, lapályos rónaságon. Határa 5044 hold, mellyből szántóföld 3755 hold, rét 766 h., legelő 276 h., szőlő 55, erdő 192 hold. Urbériség 1818 (38 telek után), majorság 3226 hold. Fekete földe első osztálybeli, s terem buzát, rozsot, zabot, kukoriczát, burgonyát. A helységben van egy Körtesör nevü folyam. Lakja 969 r. kath., 30 evang., 36 zsidó, kik közt 66 telkesgazda, 33 zsellér, 93 lakó, 18 mesterember, 2 kereskedő. Kathol. paroch. templom. Birtokosok: Majthényi Ignácz, Majthényi Pál, Majthényi Péter, b. Podmaniczky László, b. Podmaniczky Károlynő.

Versend, német-horvát falu, Baranya vmegyében, a pécsváradi uradalomban: 1023 kath. lak., fiók-templommal, jó bortermesztéssel, szép szántóföldekkel. Ut. p. Szederkény.

Vért, puszta, Fejér vmegyében, Tabajd mellett.

Vértes, magyar falu, Bihar v.-megyében, síkságon, Nagy-Léta mellett, melly ut. postája, s Debreczenhez 3 mfdnyire, 1855 lakossal, kik közt 1102 ref., 437 g. kath., 75 rom. kath., zsidó 241. Ref. és g. kath. anya-

Digitized by Google

egyházak. Határa a Reszege pusztával 11,444 hold s 802 □ öl, s ez tagositva van. Ebből urbériség 1404 h. 845 □ öl, epreskert 1008 □ öl, egyházak birtoka 162 h. 145 □ öl, majorság 9719 h. 1072 □ öl, utak, gátak, stb. 156 hold. Az egész határnak hozzávetőleg fele szántó, ¼ kaszáló, ¼ erdős ligetség. Földe közép jóságu, dél felől felemelkedett porhanyós fekete agyag és homok, s mindent jól terem; északra sárgás homok s terem szép rozsot, tengerit, burgonyát, dinnyét, neveli a tölgyfákat, s a magasabb homokdombokon szőlőskertek is vannak. A helység közepén van több salétrom karán szérü, honnan a kifőzött és összeállitott salétrom mázsa számra vitetik a debreczeni k. salétrom-hivatalhoz. Birtokosai a Csongrádi család nagyszámu örökösei, kik közül többen szép lakházakat birnak. Nevezetesebb birtokosok pedig: Fráter Mihály, id. és ifj. Fényes Károly, Ignácz és Mihály, Papszász Lajos, Péczely Lajos, Magyari család, Muraközy Gábor, Henter Imrénő, Jankovics Imrénő, Szilágyi Lajos, Csanády József, Klobusiczky Ignácz, Tihanyi örökösök, Váradi Endre, Bessenyei Lászlénő, Komáromy, Derecskey, Orbán, Szabó, Miskolczy, Balogh, Nagy, Fekete, Dersy, Pesti, Kassai, Latrán, Nyiri, Éles, Kiss, Vajda, Török, Czeglédi, st.

Sós-Vertike, magyar falu, Baranya vmegyében, közel a Drávához, a sélyei uradalomban: 248 ref., 10 kath. lak., ref. anyatemplommal. Lapályos határa igen termékeny. Ut. p. Siklós.

Verusica, Bács m. népes puszta, a szabadkai határban: 473 kath. rácz lakossal.

Alsó-Verzár, oláh falu, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában, domb alatt: 380 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Hegyes völgyes határa 1401 hold, mellyből szántó 260, rét 330, erdő, melly egyszersmind legelő, 811 hold. Majorság itt nincs. Lakosai közül némellyek vassal, kaszával kereskednek. Folyóvize egy Vale-Gyiesuluj nevü patak, melly Felső-Vorzár határában ered.

Felső-Verzár, oláh falu, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában: 365 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határának ⅛ része hegyes, a többi egyenes föld, s 1793 holdra terjed, mellyből szántó 308, rét 412, erdő, melly egyuttal legelő, 1070 hold. Mind urbériség. Folyóvize egy Vale-Gyiesuluj nevü patak, melly határában ered.

Vése, magyar falu, Somogy v.-megyében, ut. p. Nemes-Vidhez 1 órányira: 538 ágostai, 321 kath., 10 zsidó lak., ágostai anyatemplommal. Határa tágas de homokos; erdeje, legelője elég. F. u. a Véssey nemzetség.

Vescsicza, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban: 109 evang., 28 kath. lak.

Veskócz, Ungh v. magyar falu, Nagy-Kaposhoz 1 órányira: 83 rom. kath., 356 ref., 38 zsidó lak., reform. anyaszentegyházzal, s termékeny földekkel és rétekkel. F. u. többen, de a Budaházy nemzetség innen veszi praedicatumát. Ut. p. Ungvár.

Veskrop, Zemplén vm. orosz falu, Sztropkóhoz 1½ órányira: 280 g. kath., 14 zsidó lak., 960 hold szántóföldel. Ut. p. Komarnyik.

Vesze, puszta, Békés vmegyében, Gyulához tartozik.

Veszele, Nyitra m. tót falu, N. Kosztolántól északra ¾ órányira, a vágh-ujhelyi országutban. Számlál 874 kath. lak. Kath. paroch. templom. Nevezetes okszerü gazdaság. Termékeny jó határ. Ékesíti a néhai b. Mednyánszky Alajos kastélya és gyönyörü kertje. F. u. ½-ben b. Mednyánsz-

Digitized by Google

ky Alajos örök., a másik ½-ben pedig a csejthei uradalom. Ut. p. Nagy-Szombat.

Veszele, tót falu, Árva vmegyében, elszórva a hegyek közt: 1811 kath., 12 zsidó lak. Kath. paroch. templom. 142⅜ sessio. Legelője nagy. Sok lent termesztenek, s gyolcsot szőnek. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Veszele (Alsó- és Felső-), Bars m. 2 magyar falu, a Garan jobb partján, az esztergomi országutban: 122 kath., 18 ref. lak. Híres káposzta. F. u. többen. Ut. p. Léva.

Veszka, Trencsén m. tót falu, Puchó fil., 22 kath., 160 evang. lak. F. u. gr. Erdődy György. Ut postája Trencsén.

Veszka, Nyitra m. tót falu, Radosóczhoz egy fertály: 388 kath., 25 zsidó lak. F. u. ő cs. k. felsége. Ut. p. Holics.

Veszkény, magyar falu, Sopron vmegyében, ut. p. Kapuvár ½ mfd. Lakja 800 r. kath., paroch. szentegyházzal. Róna határa elég termékeny, s fő gabonafaj a buza; dohány nem termesztetik; bükköny kevés. Szénája elég, s azért juhot is tart; erdő, szőlő nincs. Urbériség: 19⅜ egész telek. F. u. h. Eszterházy.

Veszprém, igen régi nevezetes magyar püspöki város Veszprém vmegyében, Budához 15 mfdnyi távolságra, saját postahivatallal. Ez a város hajdan a romaiaktól Rhispiának neveztetett, és közép Pannoniának praetoriuma volt. Itt lakott a marahánus tótok királya Szwatopluk, kit Usubu, a magyarok egyik vezére 10 napi ostrom után innen kiüzvén, ezért a várost is Árpád kegyelméből birtokába kapta. Később sz. István ellen Kupa, vagy igazabban Koppány somogyi herczeg 998-ban feltámadván, Veszprémet ostrom alá vette, de a veszprémiek addig oltalmazták magukat, mig Hunt és Pázmán vezérek Esztergom vidékéről megérkezvén, Koppányt meggyőzhették. Illy vitéz viseleteért azt nyerte Veszprém, hogy a királynő rendes lakává tétetett, püspökséggel és káptalannal felékesíttetett, a székesegyház a királynő templomává tétetett, lakosai királyi udvarnokok lettek, s végre a veszprémi nemesség leányainak nevelésére apácza-zárda állittatott egy völgyben, s jövedelméül Vörösberényt több helységekkel együtt nyerte. Veszprém lakosai nyugalomban éltek jó királyuk által adott szabadságaikkal egész 1552-ig, midőn a törökök a várost elfoglalván, a népességet részint leöldösték, részint elhurczolták. 1557-ben kiverettek ugyan kis időre, s a káptalan is visszatért, de csakhamar elköltözött. Ugyanis 1563-ban a törökök már Palotát ostromlák erősen, de a veszprémiek segitségül sietvén, innen csufosan visszaverettek. Mellyet megtudván I. Ferdinand, mindjárt az ütközet után 13-dik napon tulajdon kéziratával a lakosoknak mind azon szabadságait megerősitette, mellyeket nekik szent István király ajándékoza. 1564-ben ismét bevette a Török Veszprémet, de hallván Eck Salm cs. vezér közelgetését, oda hagyta 1566-ban. 1593-ban Sinan basa 100,000 emberrel ostromolván, elfoglalta, és csak 1598-ban vették vissza Pálffy és Schwarzenberg. 1702-ben a vár felső parancsolatból lerontatott. E vár, melly a hegyen völgyön épült városnak most is szebb részét teszi, mindenfelől (csak délre nem) 24 öl magas szikla hegyre épült. Nevezetes épületei: a püspöki székesegyház, földalatti sirbolttal, kettős toronynyal, s Gizela királynő kápolnájával, mellyben sz. Istvánnak Gizela által készitett palástja most is mutattatik. Az egész igen régi épület, de belső fényességét leginkább gr. Eszterházy

Digitized by Google

Imre s Koller püspököknek köszönheti. A csinos izlésü püspöki palotát, hová a viz 24 öl mélységü völgyből, malomkerék mozgása által mozgatható szivattyuk segedelmével hajtatik fel, innen pedig a város piaczára levezettetvén, egy vörös márvány viztartóból 4 ágra lövelli ki magát, s ezt szinte Koller püspök csináltatta, ki ezenkivül 1 árva, 1 szegények házára, s a papnöveldének is nevezetes summát hagyott. Továbbá a várban vannak még a kanonok urak házai, a vármegyeháza, melly hajdan reformatusok szentegyháza volt, s más jeles épületek. A városban van 1 ferenczi monostor és szentegyház, 1 piarista szerzet templommal együtt, 1 csinos ref. anyaegyház a várral átellenben levő hegyen, 1 ágostai templom, nagy synagóga, 2 kórház, emeletes árvaház, intézet az elöregedett lelkiatyák számára, püspöki papnövelde, kath. királyi gymnasium a piaristák alatt, fő elemi iskola, néhai Kopácsy herczegprimásnak még mint veszprémi püspöknek adakozásából, ennek szülőházában felállitott tanitó-képző, sóház, több vendégfogadók, s a völgyben egy szép püspöki kert. Népessége 12,863 lélek, kik közt 1863 reformatus, 294 ágostai, 1008 héber, a többi r. katholikus. Nyelvre nézve magyarok, s a számos nemeseknek ezelőtt saját előjáróságuk volt. Határa a népességhez képest nem nagy és csak közép termékenységü; legelője szük, kopár, köves; rétjei kevesek, de igen jók a Séd vize mellett, melly a városon keresztülfolyván, számtalan lisztmalmot, szűr- és pokrócz-kallót forgat, de hirtelen áradásival is gyakran kárt okoz. Erdeje mind a városnak, mind a nemességnek van. Fő élelemmód a kézmüvesség és kereskedés; különösen sok pokróczos, szűrszabó és csizmadia lakik itt. Országos vásárt 4-et tart, de sokkal fontosabb ezeknél pénteken tartott hetivására gabonára nézve; ugy hogy a veszprémi gabonapiacz az elsők közé tartozik hazánkban. Van egy takarékpénztára, s könyvnyomdája is. A veszprémi romai kath. püspök eddig a királynő főkanczellárja volt, s a királynőket ő szokta megkoronázni, vállukra tevén az országos koronát, melly még Erzsébetnek 1272-ben fejére tétetett. Egyébiránt a veszprémi püspökség egy a legrégibb és leggazdagabb püspökségek közt hazánkban. Megyéje kiterjed egész Veszprém vmegyére, Somogynak és Zalának legnagyobb részére. Van benne 12 jövedelmes kanonokság, 9 jövedelmes apátság, 5 jövedelmes prépostság, 5 fő-, 18 alesperestség, 216 plebánia, 7 szerzetesrend 17 kolostorral.

Alsó-Vesztenicz, Nyitra m. tót falu, ezelőtt Trencsén vármegye szélén, a bajmóczi országutban: 336 kath., 2 evang. lak.

Felső-Vesztenicz, Nyitra m. tót falu, 564 kath. lak. Kath. paroch. templom; szép erdő; középszerü szántóföldek. Lakosai a két Vesztenicznek ugynevezett sáfrányosok, kik sáfránynyal, és mindenféle portékákkal az egész országban széljel járnak. F. u. a nyitrai káptalan. Privigyéhez délre $2\frac{1}{2}$ órányira.

Vésztő, Békés vm. régi magyar helység, a Sebes-Körös mellett, Bihar vármegyéhez közel, Gyulához északra $4\frac{1}{4}$ mfdnyire: 11 kath., 4000 ref., 9 óhitü lak. Elsőbben a tatárok, majd 1680 után a ráczok elpusztitván, csak a templom kőfala állott fen több évekig, miglen a 18-dik század elején ezt is meg kezdték ülni némelly Bihar vmegyei lakosok. Van itt szép tornyos ref. templom s oskolák, 460 díszesen épült paraszthaz, uraságí ház, 1 vizi-, 7 száraz, 2 olaj-malom. Határa lapályos fekete föld, s nagy

Digitized by Google

részt rétes a vizáradások miatt. Ezek okozták azt, hogy hajdan 62½ urb. jobbágytelek levén itt, már 1798-ban csak 27½ telket lehetett szántani. Egyébiránt az árvizek meggátlására sok munkát tettek ezen helység lakosai. Igy a Köröspartot magas, széles töltéssel körülvették, hogy a helység lapályos részét, az ugynevezett Babylont megszabadithassák a gyakori árviztől, 1808-ban pedig 2000 ölnyi hosszu csatornát ástak a réten keresztül, melly által sok ezer holdat kiszáritván, a nádgyökeret, zsombikokat kiégetvén, most már ez a határnak legtermékenyebb része. Termesztenek a lakosok buzát, árpát, zabot, kölest, kukoriczát; tartanak szép szálas marhát, lovat, birkát keveset, magyar juhot többet, sertést sokat. Az uraság selymes birkákat és gulyát tart, ezenkivül sok tiszta buzát, árpát, tengerit termesztet. Szőlője a helységnek nagy kiterjedésü, s boldog időben 6000 akót megterem. Gyümölcse, mint meggy, szilva, cseresznye van elég, de az oltáshoz még nem értenek. Az uraságnak a magori dombon van szép szőlője, mellyen volt 1200 táján a csolti apáturaság temploma s klastroma, később a vörös barátoké. Ezen templomnak kettős tornya 1786-ban ledőlt; követ a vésztői lakosok hordták el. E domb tetején van az uraság szép lakháza, alatta derék pinczével. Az uraságí 4 szakaszban levő s körülárkolt erdők tilalmasok. A helységnek is van füzfaerdeje. A Körösben sok rákot és halat fognak. Ezelőtt a nádasokban sok tekenős békát is fogtak, de most nincsen. Van sok vadlud, kacsa, buvár, gém és kócsag. Gr. Wenkheim Ferencz öröksége.

Veszverés (Kis- és Nagy-), (Mala-Poloma és Welka-Poloma), Gömör v. két tót falu, ut. p. Rosnyóhoz 1 órányira: az első 72 kath., 475 ev.; a második 211 kath., 563 evang. lak. Kath. és evang. anyatemplommal. Határa messze kiterjedt; erdejök, legelőjök bő, de a sok hegy miatt földjök kevés. Lakosai híres fuvarosok, s Posonig is eljárnak. F. u. a gr. Andrásy nemzetség.

Vetés, Szathmár v. magyar-oláh falu, ut. p. Szathmárhoz nyugotra 1 mfdnyire a Szamos mellett: 20 rom., 716 g. kath., 348 ref., 4 zsidó lak., ref. és g. kath. anyatemplommal, mellyek közül az elsőt még Vetéssy Albert veszprémi püspök épittette 1460-ban. Fekete agyagos határa nagy kiterjedésü, s mindent gazdagon terem. F. u. Vetéssy, Szerdahelyi, Darvay, Korda, s m. t.

Vétyem, magyar falu, Zala v.-megyében, a Mura és Kerka vizek összefolyásánál, ut. p. A. Lendva, s ugyanez uradalomhoz tartozik: 200 kath., 12 zsidó lak., nagy erdőséggel.

Vezekény, Heves vm. puszta, Pétervásárhoz ½ óra: 42 kath. lak. F. u. gr. Pejachevich Franciska.

Vezekény, Heves v. magyar falu, Heves és Kömlő közt: 698 kath., 6 zsidó lak., gazdag sik határral. Némelly irók ugy vélekednek, mintha itt történt volna a törökökkel azon ütközet, mellyben 4 testvér Eszterházy elesett, de ezek Bars vmegyében N.-Vezekénynél estek el, s ott áll emlékezetükre maiglan egy oszlop. F. u. Szalkány, Makay, Földváry, Kállay, Rottenstein, Brezovay, Vratarics, Mezey, Szabó, Csiky, Lukács, Zbiskó, Góth, Mlinkó. Ut. p. Kápolna.

Vezekény (Garan-), Bars vm. magyar falu, ut. p. Zselizhez ½ mfd., 142 kath., 586 ref. lak., ref. anyatemplommal, gazdag szántóföldekkel, s szép uraságí nemesitett juhtenyésztéssel. F. u. gr. Eszterházy Jánosné.

Vezekény, Poson m. magyar falu, Tallóshoz 1 kis órányira: 656 kath., 4 zsidó lak. Kath. fil. templom-

Digitized by Google

mal, mellyet egy evang. mészáros Orbán nevü épittetett. F. u. gr. Eszterházy Mihály. Ut. p. Szered.

Vezekény (Fakó-), Bars m. tót falu, N. Sarlótól nyugotra 2 mfd., 130 kath., 356 evang. lak. Evang. anyatemplom. Határa dombos és termékeny, legelője, fája, bora, gyümölcse bőven. F. u. többen. Ut. p. Léva.

Vezekény (Kis-), Bars m. tót falu, 282 kath. lak. F. u. Bocskay, Szmrtnik, s a t. Ut. p. Verebély.

Vezekény (Nagy-), (Velke Vozokány), Bars m. tót falu, Ar. Maróthoz délre ½ mfd., 386 kath. lak., s termékeny jó határral. F. u. az esztergomi káptalan. — Vozokány mezején 26-ik aug. 1652-ben igen keményen megverték a magyarok a törököket, s ezen alkalommal 186 keresztény rabot szabaditottak meg. Azonban siralmas leve ezen győzelem a fényes érdemü Eszterházy családra; mert az elesett 48 magyarok közül 4 Eszterházy maradt a csatatéren, u. m. László, Kristóf, Ferencz s Márton, kiknek neveik örökitésére gr. Eszterházy Imre esztergomi nagyprépost 1734-ben oszlopot is állittatott e vérmezején, de a felirás már alig olvasható. Ut. p. Verebély.

Vezend, Szathmár v. oláh falu, ut. p. N. Károlyhoz délre 1½ mfdnyire: 3 romai, 958 g. kath., 7 ref. lak., g. kath. anyatemplommal. Gazdag fekete földe mindent bőven terem; rétjei igen jók; erdeje is van. F. u. a gr. Károlyi család, de a Csomaközy ivadék is bir benne egy kis részt.

Vezseny, magyar falu, Heves vmegyében, a Tisza jobb partján, a Tisza által képezett félsziget északnyugoti torkolatán, Szolnokhoz délre 2½ mfd., 1300 ref., 18 zsidó, 11 ágostai, 8 r. kath. lak., ref. anyaegyházzal. Határában urbériség 2752 hold, mellyből 978 h. szántóföld, 279 h. száraz rét, 1405 h. legelő, 10 h. füzfás erdő, 50 h. belsőtelek, 30 h. kenderföld. Majorsági birtok szinte ennyi lehet, de ennek nagy része viz alatt áll, s náddal benőtt rétség. Földének kevés része fekete homok, a többi szikes vegyületü, s leginkább termi a tiszta buzát és kukoriczát. Legelője, 80 hold kivételével, árviz által látogattatik, s ennek elmentével jó mezőt terem, de a ló nem szereti, egyébkint jó sásas, fenyeres takarmánynyal is szolgál. Juhot a lakosság nem tart, de kerti veteményt s vörös hagymát sokat termeszt. A Tisza itt sok tavakat képez, s van rajta egy rév, melly a Tisza s Duna közét, Pesttel, Araddal, Debreczennel összeköti, s erősen látogattatik. Végre nevezetes Vezsenyen az év bizonyos részében a gazdag kecsege, ritkábban tok, harcsa, potyka, csuka, s egyéb közönséges halak nagy mennyiségbeni fogása, melly 80 halászt foglalkodtat, s néha szép sikerrel. F. u. b. Podmaniczky Mihály után Vodjáner Rudolf.

Viborna, (Bierbrunn), Szepes v. német falu, a Kárpátok alatt: 132 kath., 464 evang. lak. Kath. és evang. szentegyház. Igen jó savanyuviz. Gyolcsszövés. F. u. a Berzeviczy nemzetség. Ut. p. Késmárk.

Vibuchenecz, Zemplén vm. puszta, Őrmező fil., 20 r. kath., 14 zsidó lak.

Vichilovka, Trencsén m. tót falu, Uj-Beszterczéhez 1 órányira, a gallicziai határszélen: 515 kath. lak. F. u. a b. Sina család. Ut. p. Zsolna.

Vichnye, (Eisenbach), Bars m. tót falu, ut. p. Selmeczlől nyugotra 1¼ mfd., 914 kath., 20 evang. lak. Kathol. paroch. templom. Arany- és ezüst-bányák. Híres vasas meleg fördő a helységtől ½ órányira. Az idevaló fő forrás melegsége 32 fok R. szerint. E viz erősíti az elgyengült

Digitized by Google

testet; használ a belrészek dugulásaiban, vérfolyásokban, s minden nedvtől eredt betegségekben. A fördőépületben van 44 szoba. Vidékót a fördőnek gyönyörü erdők, szép gyümölcsösök igen bájolóvá teszik; különösen nézésre méltó a fördőtől mintegy 200 ölnyire egy halmon elterülő gyümölcsöskert, árnyékos sétahelyeivel, barlangjaival, s egy jéghideg forrásvizzel. A kert tetejéről belátható Vichnye, Peszerin falukat, s ezen egész vidéket, mellyben erdők, gyümölcsösök, rétek, ligetek, szántóföldek egymást kellemesen váltják fel. Birja a helységet Selmecz városa.

Vichodna, Liptó m. tót falu a szepesi országutban: 291 katholik., 1219 evang. lak. Evang. anya, kath. fil. templom. Posta hivatal, nagy erdő, Lakosai sok sajtot készitenek, s azzal kereskednek és fával. F. u. a Kamara.

Kis-Vicsap, Nyitra vm. tót f. Csermend filial, 204 kath., 2 evang., 15 zsidó lak. Ut. p. Nyitra.

Nyitra-Vicsap, Nyitra m. tót f. a Nyitra vize mellett; ut. p. Nyitrához 2 órányira, 570 kath., 46 zsidó lak., kath. paroch. templommal, synagogával, kastéllyal, és tehenészettel.— Határa bő termékenységü; rétje sok és jó; erdeje derék. F. u. hg. Hohenczollern.

Vicza, magyar f. Sopron vgyében, a Rábaközben, ut. postája Kapuvár $1^2/_4$ mfld. Lakja 339 r. kath., 3 zsidó, kath. fiók egyházzal. Határa róna s kiterjed 2000 holdra, mellyből 400 h. erdő, 115 h. legelő, a többi szántóföld. Az urbériség tesz $22^3/_8$ telek után 491 h. szántóföldet, 115 h. legelőt. Földje igen jó termő agyag és önté:föld. Leginkább termesztetik a gabona és a lóhere. A lótenyésztés virágzó karban. Folyóvize a kis-Rába. Birja a gr. Viczay család.

Vid, magyar falu, Veszprém vgyében, Vecséhez $^1/_2$ órányira, ut. p. Pápa, 258 kath., 63 evang. lak., termékeny róna határral.

Vid (Tisza) Beregh v. magyar f. a Tisza jobb partján: 5 r. kath., 291 ref., 10 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Rév a Tiszán. Sok gyümölcs. F. u. többen. Ut. p. Beregszász.

Vid (Rácz), Szabolcs v. nagy és gazdag puszta Böszörmény és Nánás közt. F. u. a kamara, Somossy, Lónyay, Horváth, Hunyady sat.

Nemes-Vid, magyar f. Somogy vgyében, saját posta-hivatallal és váltással Marczal és Iharos-berény közt, 1300 kath., 140 zsidó lakossal, kath. paroch. templommal, róna és termékeny határral. Birják több nemesek.

Vidaföld, (Viszna Dejtári), Liptó m. tót f. 88. evang. lak. Ut. p. Berthelenfalva.

Vidaháza, puszta, Komárom vgyében, lásd Aranyos leirását.

Videfalva (Vidina), Nográd m. tót f. 63 kath., 249 evang. lak. Földje javitást kiván, rétje hasznos. Losoncz vizén 2 malma van. F. u. Kubinyi András, kinek itt csinos lakháza, szép kertje, nevezetes könyvtára, s ritka pénz, csiga, s növény gyüjteménye van. Ut. p. Losoncz.

Viderna, Trencsén m. tót falu Puchótól északnyugotra egy mfldnyire. 21 kath., 567 evang., 27 zsidó lak. Sovány határ, derék erdő; és hasznos legelő, s korcsmák. F. u. több közbirtokosok. Ut. p. Trencsén.

Vidernik, Szepes v. tót f. ut. p. Horkához $^1/_2$órányira. 279 r. kath., paroch. templommal. F. u. a szepesi püspök.

Vidoncz, vindus f. Vas vgyében, a f. lendvai uradalomban, 364 kath. lak.

Vidován, Nyitra m. tót f. Radosóczhoz $^1/_2$ óra, 253 kath., 11 zsidó lakos. F. u. ő cs. k. felsége. Ut p. Holics.

Digitized by Google

Vidrány, Zemplén v. orosz f. Papina fil. 19 romai, 380 g. kath., 8 zsidó lak., gör. anya-templommal, 700 h. szántófölddel. F. u. gr. Csáky László örökös. Ut. p. Komarnyik.

Viduna és **Grodzin**, puszta, Zemplén v. lásd Grodzin.

Viduma, puszta Zemplén vgyében, Varanó mellett, mintegy 200 holdnyi határral, gr. Forgács család tulajdona.

Vidumanecz, Sáros v. puszta, Zsebfalu fil. 28 kath., 6 zsidó lak.

Vieszka, Trencsén m. tót f. a beczkói uradalomban, 228 kath., 15 evang., 14 zsidó lak. Ut. p. Trencsén.

Vieszka, Bars m. tót f. Sz. Kereszt mellett, 236 kath. lak. Kath. paroch temp. Komlót és jó rozsot termeszt. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Selmecz.

Vieszka, Nyitra m. tót f. a Vágh jobb partján: 120 kath., 7 zsidó lak. F. u. a temetvényi uradalom. Ut. p. Galgócz.

Vieszka, Nyitra vm. puszta N. Kosztolán fil. 12 kath. lak.

Kis-Vieszka, Nyitra m. tót f. N. Rippény filial. 42 kath., 6 zsidó lak. F. u. gr. Steinlein.

Vigand, magyar f. Zala vgyében Petend mellett, 56 kath., 74 ágostai lak. Közbirtokosoké.

Vikartócz, Szepes v. tót falu Liptó vgye szélén: 1329 kath. lak., kath. parochiával. Határa sovány, de erdeje szép. F. u. a szepesi püspök. Ut. p. Löcse.

Világh, Zemplén v. orosz falu Papina fil. 6 romai, 946 g. kath., 10 zsidó lak., 2021 h. szántófölddel, erdővel, malommal. F. u. gr. Sztáray. Ut. p. Nagy-Mihály.

Világos, oláhul Siri, igen régi, s most is nevezetes mezőváros Arad vgyében, Aradhoz északkeletre 3 mfidnyire, felette regényes vidéken. Népessége 1172 házban 4989 lélek. Ezek közt romai és görög kath. 1947, görög nem egyesült 3000, ágostai 6, reform. 36. Nyelvre nézve 1000 magyar, a többi oláh. Van itt az uraságnak jeles kastélya, kath. és óhitü anyatemplom. Határa, kivéve a szőlőhegyet és erdőt, egészen róna s nagyobbára első osztálybeli. Terem buzát, kukuriczát, zabot, kevés árpát, kölcsöt, burgonyát, dohányt, kendert, repczét. Bora kitünő és sok; valamint gyümölcse is. Urbériség 7072 hold találtatik; a majorsági birtok nem mondatott ugyan be, de hozzávetőleg a Liváde allodium 1500 h., Barnazel puszta 1000 h., és Földvár puszta 8500 holdat tehet. Van itt egy friss forrás, mellyet a köznép gyógyitó erejünek hisz, s ó szerint Sz. György napján bucsujárással messze földről fölkeresik. Országosvásárt 4-et tart, u. m. nagy böjt közepén, Sz. György, Urszine változása és Boldogasszony fogantatása napjain; a baromvásár vasárnap, kirakó hétfőn levén. Ezekenkivül hetivásárok szerdán tartatnak. Birja a várost a Bohus nemzetség. E város hajdan két különböző várost tett. Siri város igen régi nevezetes lakhely vala, mellyet 1412-ben Világosvárral, s más számos magyar városokkal, és várakkal együtt György szerviai despota nyert el Belgrádért cserében. A 16-dik század közepe táján Siriben és Erdőhegyen a törökök egy várkastélyt épitettek, mellyekkel Mágócsi Gáspár akkori gyulai kapitánynak sok bajt okoztak. Hogy Siri nem utolsó város lehetett, templomainak, s egyéb épületeinek maig fennálló romjaiból gyanithatni. Világos városa, melly Sirinek tőszomszédságában feküdt, sem ezzel, sem a világosi várral nem azon egy időbeli, hanem sokkal később eredetü. Tudnillik a török háboruk alatt mind Siri, mind Világosvára, mind a világosi völgyben fekvő apátság elpusz-

Digitized by Google

tulván, később a visszaszivárgó lakosok s közülök az oláhok Siriben elpusztult templomjuk mellé, a magyarok az apátsági templom romjai körül telepedtek meg, és ezek uj lakhelyüket Világosnak nevezték, az oláhok pedig Sirinek régi nevét megtartották. Világoson a reformátusoknak könyvnyomdájuk is volt, azonban később a magyarok innen ujra kipusztultak. Világos vára, vagy Világosvár hajdan igen erős és nevezetes volt. A hegynek, mellyen épült, magassága és meredeksége három oldalról védelmezte; keletről rengeteg erdő, mély sánczok és nagy bástyák oltalmazták. Tetejéről a hegynek aljáig kősziklák közt óriási munkával vésett földalatti ut vezetett le: mellyet, valamint a várbeli szobák nagy részét is, a mi korunkig épségben lehetett látni, mignem a későbbi haramiás időkben készakarva berakatott, ezek pedig Hora idejében ágyúkkal összelövöldöztettek, ugyhogy már ma a várnak csak megrongált idomtalan falai szemlélhetők. Azonban e vár mostani pusztult állapotjában is büszke állásával nem kissé gyönyörködteti a távolról szemlélőket; a pompás jeleneteket pedig, mellyekkel fen látogatóit jutalmazza, leirni képesek sem vagyunk. Hátul az Erdélyt elzáró rengetegek és bérczek, elől a végetlen rónaság s azon számosan elszórt tőből kilátszó városok és faluk, s a rajta rendetlen kanyargásokkal csillogva keresztül hullámzó Maros; a várhegy oldalát övező kies ligetek, és még kiesebb szőlők; a tövében fekvő Világos és Gálsa helységek szélesen elterjedt házai és gyümölcsösei egy tündérvidéket varázslanak elé. Első eredete e várnak bizonytalan, de hogy régi lehet, onnan bizonyos, mert a világosi völgyben 1190-ben alapitott apátság már innen vette nevét. 1422-ben György szerviai despota birta. Ennek hivtelensége miatt 1441ben Maróthy László orodi főispán nyerte el. Azonban még is 1444-ben a nagy Hunyady János Györgytől kapta ajándékban, kinek fiai László és Mátyás anyabátyjuknak Szilágyi Mihálynak ajándékozták. De alig birta a várat ez két évig, midőn a felingerelt Mátyás ezt neki fogházává változtatta. Mint szabadult ki hű szakácsának s a várkapitánynak Lábatlan Gergelynek segedelmével; mint békélt meg Mátyással; minő szomorú véget ért Konstantinápolyban: mind ezt honi történetiróink bőven leirják. Szilágyi Mihály halála után Mátyás, özvegyének Báthori Margitnak kezében hagyta zálogképen 7000 arany forintért, Turt és T. Varsányt is ide értve. Az özvegy Bánffy Pálhoz férjhez menvén, Világosvárt öt férfi testvereinek adta Mátyás, u. m. Báthory Andrásnak, Istvánnak, Lászlónak, Pálnak és Miklósnak, s e nemzetség birtokában maradt egész 1613-ig, azaz Báthory Gábor magvaszakadtáig. 1623. Petneházy Istvánnak inscribáltatott 10000 forintért. Hadi viszontagságai különfélék voltak; egyszer magyar, majd török kézre kerülvén. Azonban rendesen Borosjenővel és Solymossal egyenlő sorsa volt. — Végre legnevezetesebbé teszi Világos városát az az esemény, hogy 1849-ben aug. 13-kán itt rakta le fegyverét feltétlenül a Görgey fővezérsége alatt álló fő magyar sereg, melly ekkor 24,000 embert és 144 ágyút számlált, az orosz sereg előtt, miután már előbb Görgey az oroszok fővezérével Paskevics herczeggel titkon alkudozott, s a magyar sereg minden oldalról behálóztatott.

Vilke, magyar falu, Nógrád v.-gyében, a regényes Ipoly völgye északi részén, lapályon, a bányavárosi országut mellett, ut. p. Losonczhoz 1¼ mfid. Határa 2918 hold, mellyből belsőség 102 h., szántóföld 993 h.,

Digitized by Google

rét 260 h., erdő 1423 h., legelő 140 hold. Ebből ismét urbéri belsőség 86, szántó 693, rét 220 hold, majorsági szántó 300 h., rét 40 h., belsőség 16, tölgyes és cseres erdő 1423 hold. A föld nagyobb része lapály, részint lassan emelkedő dombos, sárga agyag, néhol homokkal vegyes, néhol vadvizes, leginkább termi a rozsot, zabot, veres lóherét, buzát, árpát, kukoriczát. Rétjei kétszer kaszálhatók s igen jó takarmányt adnak. Az uraság szép birkákat, a lakosok pedig jó lovakat tenyésztenek, de szarvasmarha is elég. Rodnok puszta már be van számítva a határba. Lakja 709 r. kath., 8 evang., 7 zsidó. Kath. paroch. templom. A lakosok erősen fuvaroznak, mivel nagy állomási hely; urbéri telek $31\frac{1}{2}$. A határ déli részén folyik az Ipoly vize, mellyen egy három kőre épült malom van; s ez tavaszkor és őszkor többnyire elönti a réteket s iszapjával javitja; van egy Vilke nevű patakja is. A falun kivül esik az uraság nagyszerű répaczukorgyára. Alaptőkéje ennek 27,000 pfrt. s 4 év alatt kiállitott évenkint középszámmal 475 mázsa czukorlisztet, és 230 mázsa szesznek való szörpöt; különben többet is gyárthatna, ha a répatermelést az időviszonyok s a napszámosok hiánya nem hátráltatnák. Vilke feje egy uradalomnak, mellyhez tartoznak: Vilke, Jelsőcz, Miksi, Törincs helységek, Rodnok, Dályó és Ráros puszták; s az uradalom birtokosa gr. Balthyáni Isabella, gr. Forgách Alajos özvegye.

Vilkócz, Kunczenczdorf, Szepes v. tót f. Durand fil. 138 kath., 2 evang. lak. F. u. a Görgey nemzetség. Ut. p. Lőcse.

Villány, német-szerb f. Baranya vgyében, a harsányi vagy siklósi hegyláncz tövében, Siklóshoz 2 mfldnyire. Lakja 1100 r. kath. német, 190 n. e. óhitü szerb, 6 zsidó. Kath. és óhitü anyatemplomok. Szántóföldei igen jó buzát és kukoriczát teremnek ugyan, de fő gazdagsága, melly hazánkban, sőt külföldön is nevezetessé teszi, szőlőhegyében áll, mellyen hires, füszeres, tartós, s felette kedves izü vörös bora terem. Egyébiránt villányihoz hasonló vörös bor szüretik még Harsányban, Gyüdön, Siklóson és Tótfaluban is. Sőt a magas nagy harsányi hegynek kedvezőbb fekvése van, de e hiányt a villányi németek szorgalommal pótolják. Birják Károly főherczeg örök. Ut. p. Lapáncsa.

Villersdorf, német falu, Vas vmgyében, a borostyánkői uradalomban, 541 evang. lakossal, iskolával, sovány, erdős határral. U. p. Kőszeg.

Vilmány, Abauj v. magyar f. Hejczéhez $\frac{3}{4}$ órányira: 342 r. kath., 30 g. kath., 3 evang., 390 ref., 30 zsidó lak. Ref. sz. egyház. Vendégfogadó. Gazdag termékeny határ. F. u. többen. Ut. p. Visoly.

Vilonya, magyar f. Veszprém vgyében, ut. p. Veszprémhez keletre $1\frac{1}{4}$ órányira, 513 ref., 50 kath., 4 zsidó lak., ref. paroch. templommal. Nevezetes itt a paplak, melly még a 14-ik században keszült, s közvélemény szerint görög barát kolostor volt. Földe Vilonyának elég bő; erdeje, legelője kevés. Birja gr. Zichy István.

Villy, Abauj v. magyar f. Zemplén vgye szélén: 55 r. kath., 83 g. kath., 3 evang., 507 ref., 64 zsidó lak., Ref. anya-sz. egyház. F. u. többen.

Vilychováti, Máramaros vm. orosz népes telep, Akna-Rahó határán: 190 g. kath. lak. Ut. p. Sziget.

Vimpassing, magyarositva Vimpácz német f. Sopron vgyében, Ausztria határszélén, a Lajta vize mellett, a bécsi főországutban, 72 házzal, 650 kath. lak. Kath. paroch. szentegyház. Szép hid a Lajtán.

Digitized by Google

Harminczad. Postahivatal. Nagy vendégfogadó és 7 kerekű malom. Van 462 h. szántóföldje, 30 h. gyümölcsöse, 8. h. rétje, 60 h. szőlője, 35 h. legelője, 35 h. erdeje. Földje közép termékenységű. Bora nem kapós. Birja hg. Eszterházy.

Vinár, magyar falu, Veszprém vgyében, Vas vmgye szélén, ut. p. Pápa 2 óra, 250 kath. lak., fövenyes határral, sok réttel. Birják a Marich és Nedeczky családok.

Vinár, Honth m. puszta. Báth fil. 19 kath. lak.

Vinden, l. **Vinten**.

Vindornyafok, magyar falu Zala vmgyében, 38 kath. lak., bortermesztéssel. Ut. p. Szalabér.

Vidornyalak, magyar f. Zala vgyében, ut. p. Szalabérhez délre, 37 kath. lak.

Vindornya-Szőlős, magyar f. Zala vgyében, ut. p. Szalabér, 583 kath. lak., jó bortermesztéssel. Birja gr. Festetics Tasziló.

Vinga, latinul **Therezio polis**, szabadalmas város Temes vgyében, Aradhoz 2, Temesvárhoz 4 mfdnyire, két széles völgyközti emelkedettebb helyen. Népessége 4319 lélek, u. m. 3917 r. kath., 375 n. e. óhitü, 3 ágostai, 8 ref., 53 honoratior, 107 kézmüves, 12 kereskedő, 893 földmüves. Lakosai Bolgárországból költöztek be, s Mária Theréziától kaptak szép szabadalmakat. Igy a lakosok közül polgári levelet 200 kapnak, s ezek közül választatik ismét a 24 tagból álló külső tanács. Polgári s fenyitő pereik saját beltanácsuk által intéztetnek el. Nevezetesebb épületei; a r. kath. szentegyház, a királyi biztosi lak, városháza, élésház, az iskolák, 4 tanitói lak, az emeletes nagy vendégfogadó Aradról Temesvárra vezető nagy országuton, kávéház, táncz és casinoi-egyesület három nagy teremével; a határszélen lefolyó Maros folyamig vezető uton 2 csárda; n. e. óhitü szentegyház, több jeles magán épületek. Az összes házak száma 665. Határa $^3/_4$ részben róna, $^1/_4$ részben dombos, és első osztálybeli; szép buzát, árpát, zabot, kukoriczát terem, kiterjed 16,183 holdra és 1200 □ ölre, mellyből 665 hold belső telek, 9432 h. szántó, 2980 h. rét, 1821 h. s 1560 □ öl legelő, 338 h. 300 □ öl erdő, 395 h. 100 □ öl szorgalmi szőlő. A város saját jövedelme átmérőleg 24,000 fr. pp. s kiadára 20—22,000 pf.

Vinna. tót-orosz m. v. Ung v.-gyében, ut. p. Nagy-Mihályhoz $1^1/_2$ mfld. 490 romai, 450 görög kath., 28 evang., 40 zsidó lakossal. Rom. kath. plebánia és szentegyház, mellyben az Eödönffy nemzetségnek több siremlékeit láthatni. Van itt továbbá gróf Waldstein és Draveczky féle 2 kastély, elég erdő és legelő, szőlőhegy, s északra $^1/_2$ órányira magas sziklás bérczen egy régi vár. Birják gróf Waldstein, Draveczky, Gábry, Szemere családbeliek.

Vinten, német m. v. Moson v.-gyében, épen a Fertő partján, Sopron vgye szélén, 750 kath. lak., paroch. templommal. Van kőbányája, 2 vizimalma, kis erdeje, $14^5/$ harmadrendü urbéri telke, 603 h. urb. szántóföldje, 94 h. rétje, és 1378 kapa szőlőhegye. Birják a cisterciták, s ut. posta Parndorf.

Vinyest, máskép **Vámа** vagy **Vinácz**, oláh f. Arad vgyében, két hegy közt szoros völgy tágasabb nyilásán, igen közel Soborsinhoz, 262 n. e. óhitü lak. Hegyes völgyes határa 2000 hold, mellyből [illegible] h. urbéri föld és legelő, a tö[illegible]országi erdőség. Földje kuko[illegible] meglehetős. A helység határában egy dombon áll egy góth modorra épített kápolna. Birja Szálbek György ur.

Virágos, német falu, Baranya

Digitized by Google

vmegyében, 270 kathol., 10 evang. lak., burgonyatermesztéssel. F. u. gr. Batthyáni Iván. Ut. p. Lapáncsa.

Virava, Zemplén v. orosz falu, a gallicziai határszélen: 40 romai, 536 g. kath., 20 zsidó lak. Harminczadhivatal. Görög paroch. templom. 944 hold szántóföld. F. u. gr. Barkóczy. Ut. p. Nagy-Mihály.

Vircsolag, oláh falu, Bihar vmegyében, Váradhoz keletre $2\frac{1}{2}$ mfd., igen hegyes, erdős vidéken: 304 n. c. óhitü lak, anyatemplommal. Földe és rétje vad természetü és silány; de rengeteg erdeje 4000 hold, mellyben nagy vadak is tanyáznak; szilvája bőséggel, s azért az uraságnak helyben szeszgyára van; urb. egész telek $30\frac{1}{2}$. Birja Szlávy László. Találtatik itt egy barlang is, melly azonban bővebb vizsgálatra vár.

Virt, puszta, Komárom vmegyében, Radványhoz $\frac{1}{2}$ órányira fekszik a Zsitva partján. Kiterjedése 1500 hold, földe homokos de jó termő; van 249 r. kath., 3 ref., 5 zsidó lakosa, kath. fiók-egyháza. Birják Nedeczky, Pyber, Balogh.

Vis, magyar falu, Szabolcs v.-megyében, a zempléni oldalon, ut. p. Liszka. Határa mintegy 2082 hold, mellyből szántóföld 1310 h., kaszáló és legelő 772 h., 16 egész telek és 18 zsellér után birnak a lakosok 448 h. szántóföldet, 80 hold kaszálót. Földe róna, lapály és igen jó volna, de a határában folyó Bodrogtól sokat szenved; van még egy más vizere és Börtös nevü mocsárja. Lakja 357 ref., 95 romai, 40 g. kath., 35 héber. Ref. anyatemplom. Birják: Ócskay József, Miskolczy Menyhárt, Izsáky József, Sepsy István, Egri Károly, Harsányi István, Domahidy Károly, Naményi, Fekete, Tar, Vörös, Szakácsy Tamás.

Káptalan-Vis, magyar falu, Sopron vármegyében, Kőszeghez keletre $1\frac{1}{2}$ mfd., 300 kath. lak., paroch. templommal. Van 218 hold termékeny szántóföldje, 140 h. rétje, 127 h. szőlője; erdeje, melly egyszersmind legelő, 152 hold. F. u. a győri káptalan.

Nemes-Vis, magyar falu, Sopron vármegyében, Kőszeghez 2 órányira: 300 kath. lak. Határa 709 hold, mellyből 24 h. belsőség, 103 h. szőlőhegy, 331 h. szántóföld, 250 hold kaszáló. Agyagos földe középszerű, s terem buzát, rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, lóhert és bükkönyt. Mind majorsági birtok, s többen birják.

Visegrád, Pest-Pilis v. németmagyar m.v., a Dunára kidomborodó szédítő meredekségü visegrádi várhegy nyugoti tövében, felséges vidéken: Budához $3\frac{1}{2}$ óra: 1017 kath., 1 ref. lak., kath. paroch. szentegyházzal, s egy szép uradalmi tisztilakházzal, s több patakmalommal. Határa hegyből völgyből áll; gyümölcse sok; bora nem dicsértetik; erdeje szép. — Az emlitett hegynek ormán láthatni a hajdani pompás királyi vár mohos omladékait. Hogy itt már a magyarok kijövetelekor vár állott, az bizonyos, s hogy épitői tótok lehettek, neve is bizonyitja; mivel Visegrád annyit teszen mint magas vár, s a régi oklevelekben altum castrum név alatt fordul elő. — Királyaink idejében legelső említés tétetik felőle I. András alatt, ki itt (1056. táján) kolostort épite a görög Bazil szerzetesek számára, kik azonban 1109-ben ezt deák szertartásuaknak engedték által. Itt tölté ki Salamon király $1\frac{1}{2}$ esztendei kemény fogságát. I. Károly megerősittette, megnagyobbittatta, s királyi pompával felékesitvén lakhelyének választotta. I. Lajos után pusztulni kezdett, miglen Corvin Mátyás ujolag mind a palotát, mind a kertet olly pompássá alkotá, hogy Oláh primás-érsek szemtanu bizonysága szerint Visegrád tündér helynek neveztethetéK. — Ekkor tartatott itt fogságban a bajnok Vik-

Digitized by Google

torin, Podiebrad cseh király fia; és Vitéz János, Mátyás tanitója és esztergomi érsek, miután a király elleni összeesküvésben részesnek találtaték. Mátyás király halálával ismét hanyatlott dicsőségben; de II. Ulászló alatt törvény hozaték a magyar korona itteni őriztetésére. A mohácsi veszedelem után őrserege hitetlenül elszaladván: Maria-nostrai sz. Pál szerzetesek költöztek be, s ezek védték meg mind a várat, mind a koronát Solimánnak száguldozó csoportjai ellen. Később hol törökök, hol keresztények viaskodtak birtokáért, de I. Leopold parancsolatjából végképen széljelhányatott; s most némán és komoran állnak a hajdani királyi fényes palota falai, üvöltő szelek játékává válván, s komolyan emlékeztetik a vándort minden földi lények mulandóságára. F. u. a korona, s a város feje egy uradalomnak, melly Houth és Nógrád megyékre is kiterjed.

Visk, Honth m. magyar falu, az Ipoly mellett, ut. p. Ipoly-Sághoz nyugotra 1 mfd., 841 kath., 4 evang., 1 ref. lak. Van itt egy kath paroch. templom, kastély, lovas-kaszárnya, nagy urasági juhtenyésztés. Határa igen áldott, bővelkedik buzával, borral, kukoriczával, fával. F. u. gr. Eszterházy Jánosné.

Visk, Máramaros v. magyar-orosz m.v., mind Huszthoz, mind Técsőhöz csaknem egyenlő távolságra, t. i. $1^1/_2$ órányira. Lakja 72 romai, 864 g. kath., 1347 ref. lak. Van romai, g. kath., és ref. anyaszentegyháza, több csinos épülete, révje a Tiszán, jó rétjei, erdeje; sok lent termeszt, s magvából olajt üt s gyolcsot szö. F. u. a korona. Egyébiránt meg kell jegyezni, hogy a máramarosi öt koronai városokban több nemzetségek királyi adomány mellett birnak jószágokat, de a királyi haszonvételek irant még folyó per. Nevezetes továbbá a viski, vagy másképen **várhegyi savanyuvizforrás** és fördő. Ugyanis 3 savanyuviz-forrás van itt. A legbővebb vizünek alkatrészei (dr. Kornfeld után vas részek, szénsavany, oldozó savak s kevés kőolaj=petroleum) használnak a vak aranyérben, hysteriai és asthmai bajokban, gyengültségben, gyomor-gyengeségben, különösen oszlat némelly keményüléseket, csuzos és köszvényes szenvedéseket, időszaki bőr-kiütéseket. Vize igen kellemes italu. A fördő hatását nevelik izzásig melegitett, s igy vizbe hányt vaskövek által. A 2-dik forrás hasonlit az elsőhöz, de vize kevesebb. A harmadikban több kőolaj van, kénnel, kéngyulóval vegyest. A fördő-intézet jobb is lehetne.

Viska, Ungh v. orosz falu, Lyuta fil., 308 g. kath., 10 zsidó lak. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Visnye, magyar helység, ut. p. Kaposvárhoz délre $2^1/_4$ mfd., 150 ref., 69 kath. lak., jó termő határral. F. u. az Ország nemzetség.

Alsó-Visnye, puszta, Somogy vmegyében, Hedrahely mellett. Birják Gál, Spissich, stb.

Felső-Visnye, puszta, Somogy vmegyében, közel Kadarkuthoz. Határa mintegy 850 hold, mellyből 200 h. szántóföld, 200 h. rét, a többi tölgyes erdő. Mind földe, mind rétje igen jó. F. u. Márffy uraság.

Pacsér-Visnye, puszta, Somogy vmegyében, Festetics Antalé.

Visnyó, magyar falu, Borsod vmegyében, a Bánvölgyön, egyenetlen felületü, téres nyilt vidéken, $2^7/_{16}$, Egertől $1^{15}/_{16}$ állomásnyira, keletről Diós-Győr s Zsércz, délről Szilvás, nyugotról Darócz és Nekéseny, északról Dódes és Mályinka szomszédjában. Határkiterjedése 10,602 hold, mellyből 114 h. belsőség, 1502 h. szántóföld, 585 h. rét, 61 h. szőlő, 8200 h. erdő, 140 h. falu körüli gyep,

Digitized by Google

ut, s a t. Felszabadult urbériség 37¾ telek, s 21 házas zsellér illetéke. A föld lejtős fekvésü, köves, agyagos, a trágyát megkivánja, néhol azonban meredek fekvése miatt ezt alkalmazni nem lehet; soványsága s a népszorgalom hiánya miatt a bele vetett magot gyéren fizeti, leginkább kétszerest, rozsot, tenkelyt, zabot termesztenek. Felszabadulás előtt a földektől, ugy szinte a három szakaszban levő szőlőktől is kilenczed adatott. A papi dézmát a helység évenkint az egri érsektől és dédesi kath. lelkésztől átalában 34 pftért váltotta meg. Lakóház van a helységben 135, lakos 912, u. m. 446 férfi, 466 nő; vallás szerint 76 r. kath., kik a dédesi anyaegyházhoz tartoznak, 826 ref., kiknek helyben van anyaegyházuk, és 10 zsidó. Telkes gazda van 95, u. m. 2 háromnegyed, 52 fél, 41 egy negyed telkes, házas zsellér 21, lakó 3. Kézmüves 2 kovács, 2 csizmadia, 3 molnár, 2 ács, 2 kősindelyfedő. A helységen keresztülmegy az eger-vadnai országut, mellyel párhuzamosan folyik keresztül a falu alatt a Bánpataka, ezen van itt három malom, 4 lisztörlő, 1 kendertörő, és 1 deszkametsző kerékkel. E malmok közül egy a ref. egyház tulajdona, mellyet Kávásy László ajándékozott volt nékie, és e malomban maig is a Kávásy sisakját használják vámmértékül, s ezt, más bizonyitók-levelük nem lévén, mint kiváltság-bizonyitékot leggondosabban őrzik. A bánvölgyi szoroson híres palakő-bánya találtatik, melly több ezer mázsa tetőnek való követ szolgáltatván, terméke Miskolczra, Egerbe, sőt Pestre is hordatik, jelenleg miveltetése hg. Coburg birtokában van. A rengeteg tölgyes és bikkes erdőség közepén emeli magas tetejét a Bálványhegy, melly legmagasabb a Bikk hegységben, s rajta a telegraph most is látható. $^{7}/_{10}$-dét birja gr. Keglevich Gábor, $^{2}/_{10}$-dét Szepessy Ferencz, $^{1}/_{10}$-dét örök áron vette meg a tapolcsáni vasgyárok egyik tulajdonosa, Latinák Márton. Hogy e helység 1674 táján török kézen volt, ez iránt bizonyságot tesz Sali Buling basának a helységhez intézett következő levele: „Mi az hatalmas és győzhetetlen császárunk Eger vég várában lakos vitézlő Sali Buling Basi, mostan Eger várának gondviselő fő Emingie, az ti gondviselő uratok. Közönét után Visnioj birák, polgarok, egéz falu akarank ezen faluivl mostani alkalmatossággal ez levelunk által mieñ dolog felül megtanálni. Az magiar földesuratok, Miskolcz városában lakos Sépési Mattias eő kémé, giütt bé hozzánk, émbérséges Miskolcz városi émbérékel, panaszt tenni, hogi nem akarjatuk böcsülni, mind pedigh savat fogadni, igi lévén, adgiunk sabadságut, hogi félménnien panaszt ténni, az egri hatalmas vezérhéz eő svagához; mi ez egi uttal még nem engedtuk, hanem hadgiuk és eő szerint parancsoliuk, napot és óriát ne váriátok, hanem a földesuratukhoz Miskolcz városába bémenieték, minden iokat végezzieték, ól né mulassatuk, mert tovább is magatuk busultuk mégh, a szémeiteket iul félnissátuk, hogi mégh né bánniátuk. Kült kisasszoni havának 2-dik napján, ánnó 1674.

Visnyó, Nyitra m. tót falu, Csejthéhez ½ óra: 20 kath., 268 evang., 8 zsidó lak. Sok erdő; jó legelő. F. u. többen. Ut. p. Galgócz.

Visnyó, Zemplén vm. tót falu, Gálszécs fil., 252 romai, 36 g. kath., 103 evang., 8 zsidó lak., 494 h. szántóförddel. Ut. p. Vécse.

Visnyó, Gömör v. magyar-tót falu, Gömör és Ratkó között, mindegyiktől 1½ mfdnyire: 248 ref., 19 evang. lak. Határa termékeny. F. u. többen. Ut. p. Tornalja.

Visnyove, Trencsén vm. tót

Digitized by Google

f. közel Turócz vármegye széléhez. Számlál 1092 kath., 12 zsidó lak. Az idevaló kath. paroch. templomban felállitott Bold. Szüz Mária képéhez nagy bucsujárások történnek; továbbá az itteni hegyekben ezüst és arany érczeknek nyomaira akadni; mész pedig igen jó égettetik. F. u. a lietavai uradalom. Ut. p. Zsolna.

Visoly, Abauj v. magyar falu a Hernád völgyében, a Kassáról Hegyaljára vivő postautban: 817 r. kath., 80 g. kath., 36 evang., 168 ref., 35 zsidó lak. Kath. és ref. sz. egyház. Postahivatal. Vendégfogadó. Határa gazdag, termékeny; rétjei különösen jók. F. u. gróf Keglevich János, a kegy. alapit. kincstár s. t. m.

Visó, lásd **Vissó**.

Visoly, Szathmár v. puszta, Darabhoz tartozik.

Visonta, Heves v. magyar falu, Gyöngyöshöz keletre 1 órányira: 867 kath. lak. s paroch. templommal. Mind földe mind rétje termékeny ugyan, de fő gazdagsága még is szőlőhegyében áll, melly igen hires vörös bort terem, ugy hogy a burgundival tökéletesen egyforma jóságunak tartják. — F. u. b. Podmaniczky Lajos tömege, gr. Eszterházy, b. Orczi, Sághy, örökösök, Gosztonyi, Tarodynő, Dévay, Perlaky, Kovács, Póka, Veréb, Pethő, Farkas, Balla, Tamashovics, Zbiskó.

Visonta, magyar falu, Somogy vgyében, Csokonyához ¼, ut. post. Babócsához 4¼ órányira, 1013 ref., 90 kath. lakossal. Ref. anyatemploma nem rég épült, s igen csinos. Felépitését gr. Széchenyi István, a falu akkori birtokosa tetemesen elősegité. Határa homokos, de legelője, erdeje bőséges; szőlőskertjei is vannak. Birja gr. Széchenyi Lajos.

Visskócz, Zemplén v. orosz f. Sztropkó fil. 7 romai, 244 g. kath., 4 zsidó lak.

Vissó (Alsó), Máramaros v. oláh f. 7 romai, 1481 gör. kath., 96 zsidó lak., anyatemplommal és synagógával. F. u. a kincstár és m. t. Ut. post. Sziget.

Vissó (Felső), Máramaros vm. oláh-német f. 478 romai, 1679 gör. kath., 5 ref., 151 zsidó lak., rom. és gör. anyatemplommal, synagogával, kamarai erdőszhivatallal, hires savanyu vizforrással, melly Suliguli név alatti ismeretes, s melly az egész országban legerősebbnek tartatik, s belőle több százezer üveggel hordanak széljel évenkint. Fenyves erdeje szép és roppant kiterjedésü. F. u. a kincstár s m. t. Ut. p. Sziget.

Visso (közép), Máramaros vm. oláh falu, 3 romai, 545 g. kath., 88 zsidó lak., anyatemplommal, synagogával, savanyu viz-forrásokkal. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Visz, magyar falu, Somogy vgyében, ut. p. Szemes 1 óra, 204 kath., 120 ref., 6 zsidó lak. Van jó szőlőhegye, erdeje. Birják Bárány és Mustos nemzetségbeliek.

Viszák, magyar f. Vas vmgyében, 203 kath., 154 ref. lak. Ide tartozik a lugosi puszta. Földe nem igen termékeny, rétje kevés; de erdeje derék, legelője pedig 2500 hold. Ut. p. Rába-Szent-Mihály. Gr. Sigray ivánczi uradalmához tartozik.

Viszák, Krassó v. oláh f. Lugoshoz 2 órányira: 8 kath., 1461 óhitü lak., anyatemplommal. Birja Palyánszky család.

Viszflek, német f. Vas vgyében, a borostyánkői uradalomban, 560 ágost., 85 kath. lak., evang. iskolával, fenyves erdővel. Ut. p. Kőszeg.

Viszkócz, Sáros v. orosz falu a makoviczi uradal., Komarnyikhoz 2 órányira: 241 gör. kath., 5 zsidó lak. Görög kath. plebánia.

Viszlás, puszta, Borsod vmegyében, Arló mellett, 88¹⁵/₁₆ hold

Digitized by Google

területtel, mellyből 78 6/16 h. szántóföld, 9 8/16 h. rét. Birják: Vas, Bolyky, Csák, Császár, Farkas, Nagy családok. Egy kis éren, melly a Hangonyba szakad, vizimalma van.

Viszló, magyar falu, Somogy vgyében, ut. p. Szigetvárhoz északra 1 mfld., 600 ref., 45 kath., 15 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Földe igen termékeny; bora középszerű. Birja gr. Zichy Károly.

Viszló, népes magyar falu, Baranya vgyében, a harsányi hegyláncz déli tövében, kies vidéken, 1150 ref., 12 kath., 8 zsidó lakossal, ref. anyatemplommal. Határa első osztálybeli s mindennel bővelkedik; van jó bora, gabonája, szénája elég. A siklósi uradalomhoz tartozik, s ut. posta Siklós.

Viszló, magyar-orosz falu. Borsod vmegyében, a megye északi csucsán, Abauj vgye szélén, a Tornára vivő országutban, Szendrőtől 1, Tornától 12/16 állomásra. Határa 2362 h., mellyből 37 h. beltelek, 646 h. szántóföld, 105 h. rét, 1546 h. erdő, 28 h. használatlan. Urbériség 14 telek. A föld negyedik osztálybeli; mivelése erős; de erdeje igen szép. Lakja 70 házban 348 görög, 49 romai kath., 3 ref., 9 zsidó; görög kath. anyatemplommal. Birja gr. Keglevich János.

Viszlova, Sáros v. orosz f. a makoviczi uradal., 15 romai, 320 g. kath., 7 zsidó lak.

Visznek, Heves vm. magyar f. ut. p. Árokszálláshoz egy órányira: 1123 kath., 2 evang., 24 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa bővelkedik gabonával, szénával. F. u. gr. Batthyányi József, Vinczenő és Miklós, gr. Festetics Ignáczné, Kendelényi Ferencz.

Viszoka, tót falu, Trencsén v.-gyében, a Kiszucza folyó mellett, hegyekben szétszórva, ut. post. Csácza. Lakja 4500 kath, 200 zsidó, kath. paroch. templom. Határa nagy részt irtványokból áll, s főleg zabot és burgonyát terem. Lakosai közül sokan mint sodronyosok, messze vándorolnak, a zsidók pedig italmérésből és fakereskedésből táplálják magukat. Az uradalomnak és a helységnek igen szép erdeje van itt. Birja h. Eszterházy bicsei uradalma.

Viszóka, Sáros v. tót f. Hamburg fil. 265 kath. lak. F. u. a Dessewffyek. Ut. p. Eperjes.

Viszoka, tót f. Hont vgyében, ut. p. Selmecz, 174 kath., 30 evang. lak., kath. paroch. templommal. Birja a selmeczi bányász kamara.

Viszoka, Ungh vgye. magyar-orosz-tót f. Palóczhoz keletre 1/2 órányira: 331 romai, 275 gör. kath., 182 ref., 6 zsidó lak. Van elég termékeny földe, s az Ungh mentiben szép erdeje. Ut p. Unghvár. Említendő, hogy itt egy igen nagy tó kiszáríttatott, s helyén most szép buza terem. Birja a leleszi prépost.

Viszolaj, Trencsén m. tót falu, Bellushoz 1/2 óra: 771 katholik. lak. Kath. paroch. templom; kastély; több uraságí épületek; sör és pálinka ház; tehenészet; papiros malom. F. u. gr. Csáky Istvánné. Ut. p. Trencsén.

Visztuk, Poson vm. tót f. Modorhoz keletre 1 mfld. 706 kath, 20 zsidó lak., kath. paroch templommal, középtermékenységű szántóföldekkel, nagy marhatartással, csekély bortermesztéssel. F. u. gr. Pálffy Ferencz.

Nemes-Vita, magyar f. Zala vmgyében, Keszthelyhez északra 1 óra, ut. p. Sümeg, 985 kath. lak., tágas határral, bortermesztéssel. Nemesek birják.

Vitalisfalva (Vitallisancze), Liptó m. tót f. 38 kath., 146 evang., 4 zsidó lak. Sz. Miklóshoz északra 1 óra; köszíklás hegyek közt. F. u. Vitalis. Ut. p. Okolicsna.

Vitány, Zemplén v. tót-orosz-

Digitized by Google

magyar f. N. Kázmér fil. 215 romai, 170 g. kath., 35 ref., 10 zsidó lak. 552 h. szántóföldel, szőlőmüvelés-sel, erdővel. F. u. gr. Károlyi István. Ut. p. Ujhely.

Vitény, Poson m. p. Illésháza filial. 10 kath. lak.

Vitenyéd, magyar f. Zala vm.-gyében, ut. p. Egerszeg, 212 kath. lak. Birja a szombathelyi káptalan.

Vitéz (Kis- és Nagy), Sáros v. két tót f. Szepes vgye szélén Sirokához délre egy órányira, az első 283 kath., a 2-ik 671 kath., 9 evang., 12 zsidó lak. F. u. többen. Utolsó posta Berthót.

Vitézvágás, Zemplén v. népes puszta, Göröginye fil. 41 kath., 12 zsidó lak. Szép épületekkel és kerttel. F. u. gr. Csáky. Ut. p. Nagy-Mihály.

Vitka, Szathmár v. magyar falu közel a Tiszához: 307 romai, 83 g. kath., 870 ref., 48 zsidó lak., r. kath. és ref. anyatemplommal. Határának nagy része fekete agyag, de van homokja is; gyümölcsöseit és rétjeit a Tisza árja gyakran elboritja. F. u. gr. Károlyi, Begányi, Lencsés, és a Vitkay család. Ut. p. Nyir-Bátor.

Vitkócz, Nyitra m. tót falu, N. Jácz filial., 105 kath., 6 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Tapolcsán.

Vitkócz, Szepes v. tót f. Körtvélyes fil. 187 kath. lak. F. u. a szepesi káptalan. Ut. p. Lőcse.

Vitnyéd, németül Letting, magyar f. Sopron vmgyében, ut. pos. Kapuvár $^3/_4$ mfld. Lakja 1200 kath. Róna határa 5541 hold, mellyből 728 h. szántó, 1091 hold rét, 264 h. legelő, 15 h. kert, 3443 hold erdő. Majorság csak az erdő és még 391 h. rét, a többi $13^1/_2$ telek után urbériség. Földe kavicsos, melly a buzát meg nem termi; ellenben olly hires füstölni való dohányt terem, melly Magyarországon elsőnek tartatik. A németek Lettingernek hivják. Vize a Répcze, melly árjaival sok kárt okoz. Birja h. Eszterházy.

Vitorág, puszta, Somogy vgyében, a mosgói uradalomban.

Vittanova, tót f. Árva vm. a gallicziai határszélen: 810 kath., 10 zsidó lak. Földje felette sovány. Van fürészmalma, falerakó helye, s $46^6/_8$ sessioja. Gyolcscsal is kereskedik. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Vittencz, (Chtelnicz), Nyitra m. tót m. v. Poson vmegye szélén, 2051 kath., 1 evang., 166 zsidó lak., kik földmivelők, mesteremberek, és fuvarosok. Kath. paroch. templom; synagoga; diszére szolgál a grófi palota, egy gyönyörü angol kerttel együtt, s az egy órányira lévő vadászkastély, a vadaskert, mellyben különösen sok vaddisznó találtatik. Határa középszerű; szőlőhegye tágas; erdeje nagy és szép s vizimalma van. Lakosai közt számos a posztó csináló és varga. F. u. gr. Erdődy Józsefnő. Ut. p. Galgócz.

Wittmanshof, ezelőtt Weichselhof, puszta és majorság, Moson vgyében, Féltorony mellett, gyönyörü birkatenyésztéssel, a m. óvári főherczegi uradalomhoz tartozik.

Vitya, puszta, Somogy vgyében, erdős vidéken, Gamás mellett, 150 kath. lak.

Vizes, Csanád v. puszta; Tornya fil. 56 kath. lak. F. u. Tököly örökösei.

Vizesda, Torontál vm. német f. ut. p. Komlóshoz északra 1 órányira: 526 kath., 6 evang., 4 óhitü, 8 zsidó lak. Contractualis hely. F. u. a kamara.

Vizesgyán, oláhul Topoly, oláh f. Bihar vgyében, sikságon, Váradhoz, melly utolsó postája 2 mfld., 957 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa $1142^5/_8$ hold, szőlője, erdeje nincsen, s ez mind urbériség, kivevén 447 hold majorsági kaszálót.

Digitized by Google

Földje gazdag termékenységü szép buzát és tengerit terem; az árpát, kölest nem szereti. Szarmasmarhája sok. A helység mellett folyik a Sebes-Körös, ezenkivül van egy mocsáros nádas tava. Birja a váradi deák káptalan.

Vizesrét, Mokra-Lauka, Gömör v. tót f. Nagy-Rőcze és Lubenyik között: 126 katholik., 701 evang. lak. Evang. anya sz. egyház. Vashámorok. F. u. hg Koburg. Ut. p. Rosnyó.

Vizkelet, Poson vm. magyar f. a Dudvágh mellett, Diószegtől délre 1 órányira. Táplál 880 kathol., 20 evang., 30 zsidó lak. Szántóföldje, rétje, legelője, nádja, erdeje elég és jó. F. u. több birtokosok. Utol. post. Szered.

Vizlendva, vindus f. Vas v.-gyében, a f. lendvai uradalomban, 266 kath. lak. paroch templommal.

Vizma, oláh f. Temes vgyében, Lippához 5 órányira, 608 n. c. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 2892 hold, mellyből urb. belsőség 129 h., legelő 127 h., szántóföld 578 h., rét 312 h., szorgalomföld 156 h., majorsági szántóföld 354 h., bokros legelő 188 h., rét 120 h., erdő 800 h., szilváskert 49 hold, vizmosás és utak 72 hold. A föld agyagos, dombos, de azért megtermi a tiszta buzát, zabot és kukoriczát. A lakosok legelőjüket szilvafákkal szokták beültetni. Birtokosa Kövér Márton.

Viznicze (alsó), Bereg vm. orosz falu a hasonnevü patak mellett; Munkácshoz $1\frac{1}{2}$ mfldnyire: 89 gör. kath. lak. Erdeje nagy, s a fát a vashámorok és timsógyár emésztik el. F. u. gr. Schönborn

Viznicze (felső), Beregh vm. orosz f. 7 r. kath., 425 gör. kath., 5 zsidó lak. Paroch. g. templom. Szép tölgyes-bikkes erdő. F. u. gr. Schönborn.

Vizocsán, Trencsén m. tót f. Nyitra vmegye szélén: 186 kath., 6 zsidó lak., szép erdővel, s elég legelővel a hegyeken. F. u. Brogyány Gábor.

Vizvár, horvát falu, Somogy vgyében, a Dráva mellett, ut. p. Babócsához nyugotra $1\frac{1}{4}$ mfld. 743 kath., 20 zsidó lakossal, kath. paroch. templommal, szép tölgyes erdővel, nagy sertés- és szarvasmarha tenyésztéssel. Birja gr. Festetics Tasziló.

Vizvár, puszta, Komárom v.-gyében Gadócz és Keszegfalva közt, 80 lak. Róna határa 709 hold, mellyből 209 hold szántóföld, 500 hold kaszáló és legelő. Földe igen termékeny, de vizektől sokat szenved. Igy a Dudvág ere itt szakad a Vágh-Dunába, pedig ez hozza le a posonmegyei vizeket, mint legmélyebb ér, melly hajdan mesterséges csatorna lehetett. Egyébbiránt a vizvári határ nagyobb része tul esik a Vághon Kava név alatt. Birják Csuzy, Halasy, Kornis, Bonányi, Molnár, Kotz nemes családok.

Vlacsa, Sáros v. tót f. Hanusfalva fil. 8 kath., 30 evang., 10 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Eperjes.

Vladicsa, Sáros vm. orosz f. a makoviczi uradal, Duplin fil. 5 romai, 155 gör. kath., 7 zsidó lak. Ut. post. Komarnyik.

Vladicsa, Zemplén v. orosz f. Zemplén megye szélén: 154 g. kath. lak. 185 h. szántófölddel. F. u. Jékelfalusy.

Vlajkovecz, oláh-szerb falu, Temes vgyében, ut. p. Versecz $1\frac{1}{2}$ óra, 1252 n. c. óhitü lak., s anyatemplommal. Gazdag termékenységü határa róna, van $85\frac{6}{8}$ egész urbéri állománya, sok legelője. Marhatenyésztése virágzó. Birja gr. Bethlen Imre.

Vleszkován, Nyitra m. tót f. Radosóczhoz 3 fertály. 395 kath., 4 evang., 20 zsidó lak. F. u. ő cs. kir. felsége. Ut. p. Holics.

Digitized by Google

Vlkolenicze, Liptó vm. tót f. vagy is máskép egy utczája Rosenbergnek, 335 kath. lak.

Vocsi, Máramaros v. orosz falu, Bocskó-Radóhoz 1 órányira : 17 romai, 508 g. kath. lak. F. u. a királyi kincstár. Ut. p. Sziget.

Vodnik, Krassó v. horvát falu, Dognácskához 1 órányira: 716 kath., 2 óhitü lak., kath. paroch. templommal, derék erdővel. F. u. a kamara.

Vogyerád, Nyitra m. népes p. 152 kath. lakossal, és kath. paroch. templommal. — Van itt az uraságnak ménese, és jövedelmes szép gazdasága. F. u. a nyitrai püspök. Ut. post. Galgócz.

Vojtek, szerb-oláh falu, Temes vgyében, ut. p. Detta, 1200 n. e. óhitü, 84 kath. lak., óhitü anyatemplommal. Rónahatára gazdag s első osztálybeli; van 81⅛ egész urbéri állománya. Birja a kamara.

Vojvodincz, oláh falu, Temes vgyében, ut. p. Verseczhez délre 2 óra, 1836 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, 81⅞ urbéri állománnyal. Itt jönnek össze Temes, Krassó vmegyék, az oláh illir, és bánsági illir végezredek határai. Földje igen termékeny. Birja gr. Bethlen Ferencz.

Vojvogyen, Arad vm. oláh f. Fehér Körös mellett, B. Jenö fil. 6 kathol., 403 óhitü lak., s anyatemplommal.

Vojvogyest, puszta, Bihar v.-gyében, Gi.ós és Arkus közt, a váradi deák püspöké. Földe sovány; a a patak mellett, melly lapályát elönti, kövecses. Nagy része ezen pusztának nyír, mogyoró, és egyéb bokrokkal van benöve.

Vojosz oláhul, lásd magyarul Almaszeg.

Vokány, német falu, Baranya vgyében, ut. p. Siklóshoz 1 óra. Egyenes sorban épült utczája 133 csinos házat számlál, mellyekben 928 r. kath., 15 zsidó lakik. Közepén áll egy szép kath. szentegyház, melly a rácz-petrei anyának fiókja. Határa sikeres buzát, szölöhegye jó vörös bort terem. Márványtörés. Nevezetes még itt az uraság majorsága, vizimalma és komlóskerte. Birja gr. Batthyáni Iván.

Volánszka, Ungh v. orosz f. Uzsokhoz ½ órányira : 567 g. kath., 20 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Volf, puszta, Bihar vgyében, N. Várad mellet. Birja a váradi deák püspök.

Wolfau, Farkasfalu, német f. Vas vmgyében, Stájerország szélén, ut. post. Köszeg. Van 764 kath., 538 ágostai lakosa, kath. paroch. temploma; a Lapincs vize mellékén kövér rétjei, szép erdeje. Birja néhai gr. Batthyáni Lajos tömege.

Wolfs, lásd **Balf**.

Volicza, Zemplén vm. orosz f., Papina fil. 8 romai, 303 g. kath., 12 zsidó lak., 518 h. szántóföldel. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Mihály.

Volócz, Boregh vm. orosz falu, erdös hegyek között, A. Vereczkéhez 1½ mfld. 3 r. kath., 659 g. kath., 10 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. Sok erdö és legelö. F. u. gróf Schönborn.

Volova (Tót), Zemplén vm. tót f. Göröginye fil. 416 kath., 14 zsidó lak., 694 h. szántóföldel. F. u. gróf Vandernath. Ut p. Nagy-Mihály.

Volova, (Orosz) Zemplén vm. orosz f. Szinna fil. 342 g. kath., 16 zsidó lak. 608 h. szántóföldel, erdövel. Ut. p. Szobráncz.

Volya, (Alsó) Sáros v. tót-orosz f. Bártfához délkeletre, 1½ mfld. 92 romai, 141 gör. kath., 52 evang., 5 zsidó lak. F. u. Bártfa város.

Volya, (Felső) Sáros vm. tót f. 200 kath., 44 gör. kath., 155 evang.,

Digitized by Google

9 zsidó lak. Kath. paroch. temp. Hegyes erdős határ. F. u. Bártfa város.

Volya, (Jurkó) Sáros v. orosz f. ut. p. Orlichhoz ½ óranyira: 329 gör. kath. lak.

Volya, (Juszkó) Zemplén vm. lásd Juszkóvolya.

Volya, (Laborcz) Zemplén vm. orosz f. Örmező fil. 42 romai, 410 g. kath., 17 zsidó lak. Görög anya sz. egyház. 380 h. szántóföld. F. u. gróf Sztáray. Ut. p. Nagy-Mihály.

Volya, (Orosz) Zemplén vm. orosz f. Sztropkóhoz délre 2½ óranyira: 182 g. kath., 8 zsidó lak. Gör. anya sz. egyháza, 460 h. szántóföldje. F. u. Mattyasowszky. Ut. p. Eperjes.

Volya, (Orosz) Sáros v. orosz f. Lubotin fil. a gallicziai határszélen: 10 romai, 229 gör. kath., 11 zsidó lak. F. u. a Dessewffy nemz. Ut. post. Orlich.

Volytócz, Zemplén v. orosz f. Stropkó fil. 3 romai, 193 gör. kath., 6 zsidó lak.

Vorocsó, Ungh vm. orosz falu, Unghvárhoz 2¾ mfldnyire: 443 gör. kath., 13 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. F. u. a kamara. Utol. post. Ungvár.

Vorotnicza, Beregh v. orosz f. Hrihócz fil. 65 g. kath., 4 zsidó lak. F. u gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Vóta, puszta, Somogy vgyében, gr. Széchenyi Pál drávamellöki uradalmában.

Vottócz, Zemplén vm. orosz f. Sztropkó fil. 3 romai, 192 g. kath., 7 zsidó lak. 394 h. szántóföld. F. u. gr. Barkóczy.

Voznicza, Bars m. tót f. a Garan mellett, 355 kath., 1 evang. lak. Földjei jó rozsot termenek; rétje, legelője, erdeje elég. F. u. a kamara. Ut. p. Selmecz.

Vozokány, Nyitra m. tót falu, Sárfő fil. 316 kath., 45 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Tapolcsán.

Vöczkönd, magyar f. Zala v.-gyében, a kapornaki apát uradalmában, 208 kath. lak.

Vők, Poson vm. magyar f. a kis Duna jobb partján 178 kath. lak. F. u. a posoni káptalan. Ut. p. Poson. 2 óra.

Völcsej, magyar falu, Sopron vgyében, ut. p. Sopron 3 óra, 936 kath. lak., paroch. templommal. Határa hires buzát terem, de rétje felette kevés. Számos nemesek birják.

Völgyifalu, magyar falu, Zala vgyében, az alsó lendvai uradal.

Völgyfalu, németül Zillingthal, horvát f. Sopron vmegyében, Sopronhoz északra 3 mfld. 144 házzal, 1006 kathol. lak., paroch. templommal. Hegyes völgyes határa sovány, s van 1371 h. szántóföldje, 83 h. rétje, 637 hold legelője 318 font (100 □ ölével) kivágott szőlőhegye, 17 h. erdeje. Az uradalmi erdő 30 h. Telkesgazda: 117. Van itt az uraságnak, hg. Eszterházy Pálnak kőszén bányája.

Vönöczk, magyar f. Vas vgyé- ut. p. Kis-Czelhez északra 1 óra, 673 evang., 218 kath. lak., ágostai anyaegyházzal. Róna határa igen termékeny. Közbirtokosoké.

Vöör, magyar f. Zala vgyében, közel Igriczéhez, ut. p. Hahót, 125 kath. lak.

Vörcsög, puszta, Zala vmegyében, Dobri és Csenefölde közt.

Vörösalma, Cervenika, Sáros v. tót f. Péch-Ujfaluhoz közel a gallicziai országutban: 325 romai, 26 g. kath., 1 evang., 15 zsidó lak. Erdő. Fűrészmalom. F. u. a Desewffy nemzetség. Ut. p. Eperjes.

Vörösberény, magyar falu, Veszprém vgyében, a Balaton mellett, egy felette gyönyörü, kies és egészséges vidéken, ut. p. Veszprém. 338 kath., 696 reform., 6 zsidó lakossal, kath. és ref. anyatemplommal, melyek közül az első mind belső ékes-

Digitized by Google

sége, mind gyönyörü festése miatt nézésre méltó. A kastély felöl nincsenek ablakai, de a másik oldalon levök annyira vannak festésben utánozva, hogy különbséget köztök alig lehet tenni. Szántóföldjei égett vörös földből, vagy fekete vulkán hamuból állanak, s termékenyek. Szölöhegye a határnak majd egy harmadát teszi, és épen a Balatonra néz. Bora édes, czukros, kellemes izü. Erdeje szépen növekedik. Forrásai Szentkirályszabadja felöl igen gyönyörüek, s olly bö vizüek, hogy felbuzgásokhoz nem messze mindjárt egy malmot, a helységben ismét egy másikat hajtanak. Birtokosai a hajdani időkben görög apáczák valának; később a győri jesuiták kezére került, kik ide egy kastélyt épitettek. Mostani földesurai nagyobb részben a k. tudományi alapitvány, kisebb részben más nemes családok.

Vörösbuzahely, Poson vm. puszta, N. Léghez $^1/_2$ óra : 7 kath. lak. Birja Peteöcz Józsefnö.

Vörösfalu, puszta, Zala vgyében, Tárnok és Oroklán közt.

Vöröskö (Cservena Kamen), Trencsén vm. tót f. Lednicztöl délre $^1/_2$ óra a hegyek közt : 781 kath., 7 zsidó lak. Katholik. paroch. templom; nagy erdö; kevés rét; sovány föld. Emlitést érdemel itten egy 300 □ ölnyi nagyságu tó, mellyben különös itten körül ismeretlen nemü halak találtatnak. F.u. gr. Königsegg. Ut. post. Trencsén.

Vöröskö (Bibersburg), Poson m. falu a gr. Pálffy nemzetség örökös vára. Fekszik ez egy minden oldalról fenyvesekkel, s bikkesekkel bekeritett magas hegyen, Posonhoz 5, Modorhoz 1, Nagy-Szombathoz $2^1/_2$ mértföldnyire igen gyönyörü kies vidéken. Eredetét III. Béla leányának Constantiának kzszönheti 1230—1240 közt, ki férje Premislaus Csehországi király halála után özvegységét itt töltötte. 1240-ben Constantia meghalálozván, a magyar király birtokába jött, s elsö magán birtokosa volt Tamás gr. Tiburchnak fia, kinél azonban nem sokáig maradhatott, mert gr. Turnyi Domonkosra költött csalárd vádja miatt Vöröskö birtokának fele tőle elvétetett, s Martonnak adatott birság fejében, az ország albirája Devecheri Eimech Márton által. Ez pedig 1269-ben Mátyás mesternek, Csáky Péter fiának, szaz késöbben azon Venceslaus, Otto s I. Károly alatt elhiresedett trencsini grófnak, nádorispánnak, Vágh melléke urának adta el 200 nehéz markáért, és egy czifra nehéz pánczélért. Mátyás halálával 1317-ben ismét a királyra szállott a vár a hozzá tartozó uradalommal együtt. De már 1350-ben Wolfart Ulrichot ismerte urának. 1441 után pedig Wolfart Judith, Györy nevü bazini, és szentgyörgyi grófhoz menvén férjhez, ezt a magyar óvári, és vöröskői uradalommal gazdagitotta meg. 1516-ban magtalanul kihalván a vöröskői bazini grófok ága : II. Lajos hitvesének Mária királynénak ajándékozta mind a két uradalmat; hanem a vöröskői késöbben a Thurzókra, majd ismét a Fuggerekre, végre a gr. Pálffy családra szállott, s mind ez ideig birtokában van, ugy hogy a várat a hozzá tartozó uradalom $^3/_8$ részével gr. Pálffy Rudolf örökösei, az uradalom $^5/_8$ részét pedig öregebb gróf Pálffy Ferencz birják. Ezen uradalomhoz tartozik 18 helység, u. m. Cseszte, Alsó Diós, Ompital, Szuha, Bogdanócz, Borova, Dubova, Helmes, Hoszufalu, Istvánfalva, Kápolna, Kosolna, Klucsován, Pila, Pudmericz, Selpicz, Vistuk, Zvoncsin. Nézésre méltók a mostani várban a gazdagon felékesitett szobák, a régiségek, s fegyverek gyüjteménye, azon vizi mesterm ü a

Digitized by Google

vár közepén, melly szerint a viz egy szarvasból (a gr. Pálffyak czimere) ömlik ki, s melly olly mesterségesen van elkészitve, hogy az idegen mindon felöl tulajdon lépte által vizzel fecskendeztetik be; a pincze sat. A vár mellett vannak a tiszti lakások, egy szép istáló márvány jászolokkal, a nagy lovagló oskola s más épületek. Hajdani időkben sok viszontagságokat állott ki ezen vár, különösen az V-ik István és II. Ottokár Cseh király közt támadt két rendbeli háborukban. Ugyanis mind a kétszer 1271-ben, és 1273-ban Ottokár ostrommal megvevé nem csak a várat hanem a körül belöl fekvö vidéket is, Posont, Szentgyörgyöt, Bazint, Nyitrát kegyetlenül pusztitotta. 1605-ben Básta cs. hadi vezér minekutána Szencz és Cseklész közt Bocskaytól, s a török Chamtól szörnyen megveretett, s Posonba be nem eresztetett volna: itt akart menedéket keresni, de csak ideiglen nyerheté meg; mert Vöröskö is a győzedelmeseknek magát több várakkal együtt feladta.

Vörösmart, Krassó v. oláh f. közel a Maroshoz: 6 kath., 295 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a kamara. Ut. p. Facset.

Vörösmart, magyar falu, Baranya vemgyében, a Duna mellett a bács-eszéki postautban, ut. p. Herczegszölös. Lakja 800 kath., 1100 reform., 15 óhitü, 12 evang., kath. és reform. anyatemplomokkal. Határa mindennel megáldatott; szántóföldei kövérek; nagy kiterjedésü rétségein számos sertést, marhát tenyészt; halászata jövedelmes; pagonyai fát elcget szolgáltatnak; vörös bora a jobbak közé számittatik. Nevezetes itt azon 6000 öl hosszú töltés, melly a helységet a Duna árja ellen örzi. Birják Károly főhg. örökösei.

Vörösszeg, puszta, Zala v. N. Lengyel fiókja, Becsvölgye és Vargaszeg közt.

Vörösvágás, (Cservenicza) Sáros v. tót f. Eperjeshez dél-keletre 2½ mfld. 147 romai, 40 g. kathol., 329 evang., 5 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Nagy erdö. Sok pisztrang. F. u. a kamara. Ezen helységet egész Europában nevezetessé teszi opálbányája, mellyben igen szép s különféle szineket játszó nemes opalkö ásatik, melly talán az egész világon legszebb.

Vöröstó, német f. Veszprém v.-gyében, a nagy-vásonyi uradalomban, 450 kath. lak., paroch. templommal. Utczái egyenesek; házai csinosak; határa szük és nem igen termékeny. Ut. p. Veszprém.

Vörösvár, Bars m. német falu, Néved fil. 319 kath. lak. Mind földje mind rétje hasznos. Erdeje is van. F. u. h. Eszterházy sat. Ut. p. Verebély.

Vörösvár, Nyitra vm. tót falu, Ujvároska mellett: 820 katholik., 1 evang lak. F. u. gr. Erdödy Józsefnö. Ut. p. Galgócz.

Vörösvár, Pest-Pilis vgyében, német f. Budához egy postaállásnyira a bécsi országutban: 1668 kath., 2 ref., 310 zsidó vagyonos lakosokkal. Van itt kath. paroch. sz. egyház, synagóga, egy szép emeletes vendégfogadó, postahivatal. Szántóföldei részint sikságon, részint hegyoldalokon feküsznek, s igen sikeres rozsot, kukuriczát, zabot teremnek. Szölöhegye, erdeje böséges; rétje nem sok; de jó. Lakosai gyors lovakat tartanak, s paraszt posta név alatt eléggé ismeretesek. F. u. a Majthényi nemzetség.

Vörösvár, Rothenthurm, német m. v. Vas vgyében, a Pinka vize mellett, ut. p. Köszeghez 3 órányira, 812 kath., 28 evang., 14 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Urasági kastély, és nagy vadaskert, melly 798 holdra és 973 □ ölre terjed. Két

Digitized by Google

halasló. Három kerekü liszt és fürészmalom. Tehenészet. Juhtenyésztés. Öt országos vásárán sok posztó és ló eladatik; ezenkivül a vizkereszti és mindszenti különösen a lenre nézve híresek. Lakosai többnyire takácsok és fazekasok. Birja gr. Erdődy György, s feje egy 2 mezővárosból és 11 faluból álló uradalomnak. A föld minősége ez uradalomban: sárga agyag, melly a hegyeken kaviccsal, s vastag szemü homokkal van keverve, de azért a völgyekben meglehetős termékeny, s a kukoriczán kivül mindent megterem, főkép sok hajdinát. Rétjei kövérek és jó szénát adnak, csakhogy a Pinka gyakran elönti. A stájer lóherét igen termesztik. Jó karban tartott erdeje az uradalomnak 4053 holdból s 666 □ ölből áll, s nagyobb részét bikkfa teszi. Egyébiránt a gazdálkodás okszerüleg folytattatik, s az uraságnál több czélszerü erőmüveket, s gazdasági szerszámokat szemlélhetni.

Vörs, magyar falu, Somogy v.-gyében a Balaton mellett, ut. p. Marczali, 815 kath. lak., paroch. templommal. Határa első osztálybeli; halászata a Balatonban jövedelmes. Birja gr. Festetics Tasziló.

Vörü, kis magyar hely Zala v.-gyében, Szentpéterur mellett.

Vösthe, puszta, Komárom vgyében, a nemes-olcsai közbirtokosoké.

Vradist, Nyitra vm. tót f. Szakolczához egy fertálynyira: 458 kath., 157 evang., 418 zsidó lak. Synagóga. Jó föld. F. u. ő cs. k. felsége. Ut. p. Holics.

Vracsik, magyar falu, Somogy vgyében, ut. p. Öreg-Lakhoz délre 1 óra, 450 kath., 30 ref. lak., homokos határral.

Vrány, Krassó vm. oláh f. Oraviczához 2 órányira, a Karas vize mellett: 3 kath., 943 óhitü lak. anyatemplommal, igen termékeny róna vidéken, buzát termő szántóföldekkel, jeles marhatartással. F. u. Vrányi Constantin pesti nagykereskedő.

Vranye, Trencsén vm. tót falu, a Kisucza vize mellett: 194 kath., lak. F. u. a budetini uradalom. Ut. p. Zsolna.

Vranyucz, Krassó v. oláh falu, Oravicáához 1½ órányira: 9 romai kath., 1068 óhitü lak., anyatemplommal, gazdag buzatermő határral, erdővel.

Vrászló, magyar falu, Somogy vgyében, ut. p. Nemes-Vid ½ óra, 300 katholik. lak., homokos határral, szép erdővel. Birja gr. Zichy Károly.

Vriczkó, (Münichviesen), Thurócz m. vegyes tót-német f. a Baran hegye alatt, Znio-váraljától nyugotra ½ mfld. Lakja 1512 kath., kik közt sok olajat készitő találtatik. Kath. paroch. templom. Határa felette hegyes, annyira, hogy a lakosok hátukon viszik fel a trágyát földjeikre, erdeje nagy, legelője bőven levén, sok tehenet tartanak, a tejből vajat, sajtot készitenek. Van még itten egy Hollerstein nevü barlang, mellyben a Rákóczy idejekor 100 lovas magát 1 hónapig oltalmazta. F. u. a pesti egyetem. Ut. p. Rudnó.

Vrtizser, Trencsén vm. tót falu a Vágh bal partján, 127 kathol. lak. termékeny kis határral. F. u. b. Balassa, gr. Szapáry. Ut. p. Zsolna.

Vucskómező, Máramaros v. orosz f. 280 g. kath. lak., anyatemplommal, jó legelőkkel, szép erdővel. F. u. Szalay, Buday, Fúló. Ut. post. Sziget.

Vukova, oláh-tót f. Temes v.-gyében, Temesvárhoz délkeletre 3 mfld., 450 ágostai, 750 n. e. óhitü lak., s ez utóbbiakat két lelkész vezérli. A helység két hosszas dombon fekszik; s határa 2315 hold, mellyből szántó 1452 hold, rét 471 hold, legelő 225 h., külső kertek 59½ h.,

Digitized by Google

belső házhelyek 59½, 24 h. belső, 24 h. külső zsellér házhely; szőlő, erdő nincs. Urbériség: 1404 hold, 2 lelkészi járandóság 64 hold. Majorság: 437 hold, mellyből 300 h. szántó, a többi marhalegelő, haszonbére 4 pengőforintjával 1748 ezüst forint. Földe második rendü ugyan, de jó munka mellett mindenféle gabonát megterem. F. u. a kir. alapitvány.

Vulsinka, Ungh v. orosz falu, ut. p. Ungvárhoz 4 mfdnyire: 374 g. kath., 8 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. F. u. a kamara.

Z.

Zabalcz, Krassó vm. oláh falu, Temes vmegye szélén, 1 órányira a Marostól: 5 kathol., 655 óhitü lak, anyatemplommal. Határa felette hegyes és sziklás, melly a tengerit is alig termi meg; erdeje roppant és igen szép; sok uraságí legelő. F. u. a kamara. Ut. p. Facset.

Zabar (Német-), Gömör v. magyar falu, Heves és Nógrád megyék közt: 500 kath., 211 ref. lak., paroch. templommal. Ut. p. Rimaszombat.

Zabar (Tót-), Gömör v. magyar falu, 279 kath., 23 ref. lak. Mind a két Zabar határa hegyes, de meglehetős termékenységü; erdeje bőséggel. F. u. többen.

Zabor, puszta, Árva vgyében, Zubricza fil., 50 kath. lak.

Zabava, Sáros v. puszta, Lófalu fil., 49 kath., 11 zsidó lak.

Zabava, Szepes v. puszta, Batizfalva fil., 7 kath., 8 evang. lak.

Zabido, tót falu, Árva vmegyében, 743 kath., 5 zsidó lak., kik sok paraszt-posztót és pokróczot készitnek. Sessiója: 55. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Zabinecz, majorság, Trencsén város mellett, s ide tartozik.

Kis-Zablath, Trencsén m. tót falu, a Vágh jobb partján, ut. p. Trencsénhez 1 fertálynyira: 46 kath. lak. F. u. többen.

Nagy-Zablath, Trencsén m. tót falu, az elébbeni falu mellett: 301 kath., 3 evang. lak. Földje termékeny; erdeje szép; lakosai fával kereskednek. F. u. gr. Serényi, kinek itt kastélya is van.

Zabna, Zemplén v. orosz falu, Papina fil., 39 romai, 500 g. kathol., 20 zsidó lak. 1001 hold szántóföld, Ut. p. Nagy-Mihály.

Zábor, Thurócz vm. tót falu, a Jordán patakja mellett. Táplál 8 kath., 210 evang. lak., sok alma, szilva, vizimalom. F. u. Záborszky család. Ut. p. Thurócz-Zsámbokrét.

Zábrány, oláhul Pernyava, német falu, Temes vmegyében, Guttenbrunnhoz közel, csak egy sor házból áll, s 102 romai, 32 g. kath. lak., kik közül 4 féltelkes, 10 negyed, 2 nyolczad telkes, 6 zsellér, 5 lakó, 2 mesterember. Van egy kisded unitus szentegyház, melly a lelkész lakával egybe van kapcsolva. Urbériség: 114 h. szántóföld, 50 h. rét, 20 h. legelő, 21 hold belsőtelek. Majorság: szántóföld 23 h. 798 □ öl, rét 10 h., legelő 29 h. 1300 □ öl, erdő 132 h. 1303 □ öl. Földe fekete agyag s igen jól müveltetik. F. u. a királyi kincstár.

Zabres, tót falu, Árva vmegyében, 11 kathol., 323 evang. lak. 16 sessio. Földje a legjobbak közül való a megyében. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Zabrogy, Ungh v. orosz falu, Nagy-Bereznához ¼ mfdnyire: 15 romai, 409 g. kathol., 15 zsidó lak. Vizimalom. F. u. a kamara. Ut. post. Ungvár.

Zadnya, Máramaros vm. orosz falu, Beregh vmegye szélén: 3 romai,

Digitized by Google

778 g. kath., 40 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal, mészégetéssel. F. u. gr. Teleki nemzetség, s m. Ut. p. Huszt.

Zádor, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. p. Istvándihoz ½ óra: 513 ref., 12 kath., 8 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Sok legelő. F. u. gr. Hunyady Ferencz.

Zádorfalva, magyar f., Gömör vármegyében, Szuhafő és Alsó-Szuha helységek közt fekszik, van a reformatus atyafiaknak templomjok és 3 évvel ezelőtt épült paplak, a helység felett egy emelkedő hegyoldal néz le. A lakosok száma 613-ra megy, ezek közül 583 ref., férfi 294, nő 289; rom. kath. férfi 8, asszony 17; evang. férfi 3, asszony 2, mind magyarok. A közbirtok áll 25⅜ majorsági telekből és 336 hold erdőből; lakja a helységet 18 zsellér; van a helység mellett lefolyó kis patakocskán 2 vizimalma; partos szántóföldje tiszta buzát, gabonát s egyebet bőven terem, rétje sok és jó szénát ad, ollykor a rajta keresztülfolyó patak elönti. Birják ezen helységet: Horkai, Bene, Hegi, Batta, Katona, Széki, Nagy, Talis, Tóth, Csiszár, Dusza, Fodor, Orbán, Lenkei, Soós, Váradi, Gregó, Kosik, Bakó, Szuhai, Járdán, Pidex, Sikátori, Stiló, Török, Ferenczi, Pap, Palla, Elek nemes családok. Ut. post. Putnok.

Zádorháza, Gömör v. magyar falu, Rima-Szécs szomszédságában: 34 kath., 241 ref. lak., első osztályb. határral. Sok nemesség. F. u. többen.

Zadubnye, Trencsén vm. tót falu, Budetin mellett: 264 kath. lak., s ugyan oda tartozik.

Zagel (Alsó-), máskép Bölcsháza, Liptó vm. tót falu, 6 kathol., 28 evang., 3 zsidó lak. Ut. p. Okolicsna.

Zagel (Felső-), Liptó m. tót falu, 6 kath., 37 evang. lak. Fürészmalom. Derék erdő. F. u. Jób.

Alsó- és Felső-Zágorhida, 2 puszta, Zala vmegyében, Nova mezőváros mellett.

Zaguszén, Krassó v. oláh falu, a Temes mellett, ut. p. Szakulhoz 1 órányira: 27 kath., 534 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a Jakabffy család.

Zagyilszka, Beregh v. orosz falu, Pudpulóczhoz 2 órányira: 205 g. kath., 3 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Zagyva, Nógrád m. magyar falu, mély völgyben: 456 kath., 13 evang. lak. Földei a vizmosásoktól szenvednek. Itt ered a Zagyva vize. F. u. b. Prónay Lajos. A falu felett terebélyes fák árnyékai alatt hever régi várának omladéka. Ut. p. Szakál.

Zahar, Ungh vm. magyar-orosz falu, ut. p. Ungvárhoz nyugotra 1 m.-fdnyire: 85 romai, 211 g. kath., 305 ref., 15 zsidó lak. Ref. templom. Birják gr. Buttler örök., s mások.

Záhony, Ungh v. magyar falu, a Tisza bal partjához közel: 24 romai, 35 g. kath., 513 ref., 14 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Répa-czukorgyár. Nagy ökörhizlalás. F. u. Ritter. Ut. p. Ungvár.

Záhora, Honth vm. magyar-tót falu, ut. p. B. Gyarmathoz ¾ mfd., 139 kath., 271 evang. lak. F. u. gr. Zichy és b. Balassa.

Zahorb, Ungh vm. orosz falu, Gallicziához közel, erdős, sziklás vidéken: 237 g. kath., 10 zsidó lak. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Záhorcsa, Bars m. telep, Geletnek fil., 56 kath. lak.

Zaiczfalva, (Hosendorf), horvát falu, a német-ujvári uradalomban, Vas vmegyében, 108 kath. lak.

Zajk vagy **Szajk**, magyar falu, Zala vmegyében, Tolmács mellett, ut. p. Nagy-Kanisához nyugotra 2 órányira, 318 kath. lak.

Zajta, Szathmár vm. német falu, Rozsályhoz nem messze: 408 romai,

Digitized by Google

17 g. kath. lak., rom. kath. templommal. Mellette folyik a Sár vize; földe, rétje kevés. F. u. gr. Majláth, Becsky, Morvay. Ut. p. Szathmár.

Zakamene (Klin-), tót falu, Arva vmegyében, 1597 kath., 3 evang., 8 zsidó lak. Van kath. paroch. temploma, 68 1/8 sessiója, roppant erdeje s legelője. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Zakamjenek, népes puszta, Árva vmegyében, 60 kath. lak.

Zákány, magyar-horvát falu, Somogy vmegyében, 650 kath. lak., paroch. templommal. Fekszik Somogynak legalsó déli szegletében, közel a Drávához, saját postahivatallal és váltással Iharos-Berény közt. Lakosai sertéssel és marhával kereskednek. Szőlőhegye némellyek szerint Somogyban a legjobb fejér bort termi. Birják gr. Széchenyi Pál és gr. Zichy Domokos.

Zakély, Bars m. tót falu, Selmeczhez 1 mfld., hegyek közt: 255 kath. lak. F. u. a kamara.

Zakopcse, Trencsén vm. tót falu, ut. p. Csácsához keletre 1 1/2 órányira. Lakja 3384 kath., 10 zsidó. Kath. paroch. temploma derék, erdeje igen nagy; s benne sok gombát szednek. F. u. h. Eszterházy.

Zakosztolán, Nyitra vm. tót falu, N. Kosztolán mellett. Lakja 257 kath., 1 evang., 19 zsidó. F. u. többen. Ut. p. Galgócz.

Zala, magyar falu, Somogy v.-megyében, hegyes, völgyes vidéken, ut. p. Siófok. Lakja 580 kathol., 24 ágostai, 20 ref., kath. fiók-templommal. Földe agyagos; erdeje, szőlője, s a földesuraságnak sok majorsági földe van itt. Birja a Zichy nemes család.

Zalaba, Honth m. magyar falu, a Szikincze völgyében: 53 kath., 192 ref. lak. Rétje, legelője igen jó. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Esztergom.

Zala-Apáti, Zala-Egerszeg, Zala-Istvándi, Zala-Mindszent, stb. lásd Apáti, Egerszeg, Istvándi, Mindszent, stb.

Zalabér, lásd Szalabér.

Zalacska (Kis- és Nagy-), Ungh v. orosz-tót falu, Verbócz közelében: 222 romai, 306 g. kath., 13 ref., 10 zsidó lak. Rom. kath. paroch. templommal. F. u. gr. Sztáray Albert örök.

Zaláta, magyar falu, Baranya vmegyében, a Dráva mellett, a sellyei uradalomban: 323 ref., 42 kath. lak., ref. anyatemplommal. Van szép erdeje, sok gyümölcse, jövedelmes halászata, és termékeny szántóföldje. Ut. p. Siklós.

Zalatnak, puszta, Zala vmegyében, Szent-Iván és Milej közt.

Zalavár, lásd Szalavár.

Zalkod, magyar falu, Szabolcs vmegyében, más néven Alkut, tul a Tiszán, a zempléni oldalon, homokdombon fekszik. Ut. p. Liszka. Határa 2500 hold, mellyből szántóföld 1000 hold, kaszáló 900 hold, legelő 600 hold. Sárga homok földe sok gabonát és burgonyát terem; rétjeit és legelőjét az árviz járja. Urbériség itt nincs, mind majorsági birtoka e következő földesuri családoknak: Szentimrey, Paraszkay, Bekényi, Bajusz, Bernáth, Komjáty, Dombrády, Ocskay. Lakja 188 romai, 58 g. kath., 19 ref., 17 héber. A határ szélén folynak a Tisza és Bodrog. Mocsárok: Erkecse és Palocsa.

Zalomisztáje, Máramaros vm. orosz uj telep, Bukvér fil.

Zalus, Trencsén m. puszta, Beszterczéhez 3 fertály: 19 kath., 6 zsidó lakossal.

Zaluzsány (Fazekas-), Gömör-Kis-Honth vm. magyar falu, Nógrád vmegye szélén: 590 kath., 73 evang. lak., kik tótul is egyformán beszélnek.

Digitized by Google

Sok fazekas. A rahói urak birják. Ut. p. Rimaszombat.

Zaluzsány (Rima-), Gömör-Kis-Honth v. tót falu, Rimabánya és Keczeghe között: 2 kath., 264 evang. lak. F. u. többen. Ut. p. Rimaszombat.

Zám, Szabolcs vm. puszta. F. u. Debreczen városa.

Zamarócz, lásd Zamorócz.

Zámoly, magyar falu, Győr v.-megyében, a Szigetközben, a kis Duna mellett: 960 kath. lak., paroch. templommal. Fekete földü róna határa első osztálybeli. A hédervári urad. tartozik, s ut. p. Győr.

Zámoly, magyar falu, Fejér v.-megyében, ut. p. Fejérvártól északra 2 órányira: 530 kath., 1560 ref., 20 zsidó lak., kath. és ref. paroch. templomokkal. Első osztálybeli határa mindennel megáldatott; van hires buzát termő szántóföldje, kövér rétje, erdeje, szőlőhegye. Közel a faluhoz látszik egy régi épület-omladék, egy kerek kápolnával, s egy különös forrással együtt, melly majd minden 5-6-dik évben kiapad; kifolyása malmot hajt. A temetőben is van egy ritka alkotásu kőfal, s ezt a közvélemény Aba Sámueltől épitett szentegyház romjának tartja. F. u. gr. Lamberg.

Zámor, puszta, Fejér vmegyében, Pest-Pilis vmegye szélén, Biához 1 óra: 500 lak., jó bort termő szőlőhegygyel. Ut. p. Buda. Közbirtokosoké.

Zamorócz, Trencsén vm. tót falu, Orecho mellett, Trencsénhez ½ órányira északra. Lakja 292 kath., 74 evang., 12 zsidó. Láthatni itt egy régi várnak düledékeit; van savanyuviz-forrása. F. u. több nemesek. Ut. p. Trencsén.

Zamosztya, tót falu, Zólyom vmegyében, a Garan hidján tul, ut. p. Beszterczebányához keletre 3¾ órányira: 392 kath. lak., kik közt 21 telkesgazda, 4 zsellér, 2 lakó; egyébiránt többnyire házaló kereskedők. Urbéri telek 8, majorság semmi. Sovány földe zabot és burgonyát legsikeresebben terem. A Garanon kivül egy kis patakja is van. Jelenleg kicsinyben bányamüvelés van indulóban. F, u. a kamara.

Zamutó, tót falu, Zemplén v.-megyében, hegyek lábainál egy széles völgyben, Varanóhoz nyugotra 1¼ órányira, ut. p. Eperjes. Határa tehet 5000 holdat, mellyből 3000 h. erdőség, 29⅛ urbéri telek és 40 zsellér után 1100 h. szántóföld és rét; a többi majorság. Szántóföldei lassan emelkedő partokon és rónaságon, rétjei hegyekben vannak, merő irtásokból állván. Földe felette ritka, minélfogva a földekbe igen mély barázdákat mos az eső, főleg a zabot termi, de jó müvelés mellett buzát is terem. Két patakmalma nem sokat ér. Lakja 260 romai, 240 g. kath., 280 evang., 30 zsidó. Határában van egy opálbánya, mellyet most 30 f. haszonbér mellett egy kassai polgár tart. A hegyek közt patakjában pisztrangot halásznak. Van itt derék szeszgyár, és csinos lakházat jeles kerttel épittetett ide Klobusiczky József, mint Okolicsányi János veje, de örökösei elhagyták pusztulni, valamint a szőlőt is. Birják a falut gr. Sztáray Ferdinand mint feleségétől Klobusiczky Mathildtől született leánya gyámja, Okolicsányi Lucián, és gr. Barkóczy. Az 1831-ki paraszt-lázadás ismeretes.

Zánka, magyar falu, Zala v.-megyében, ut. p. Veszprém: 53 kath., 364 ref., 130 evang., 16 zsidó lak. Az idevaló ref. templomot az evangelikusok együtt használják. Határa felette köves, de mégis termékeny. Nyugotra van 2 szőlőhegye, mellyek közül a Bálinthegy különös jóságu bort terem. Legelője köves és csak erdőből áll; szénája igen jó s elég. Birják

Digitized by Google

gr. Eszterházy, Zankay, s más nemes családok.

Zápszon, Beregh vm. magyar falu, Kászonyhoz ½ órányira: 29 romai, 10 g. kath.. 428 ref., 6 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Két nyomásbeli határa jó gabonát terem; szőlője, erdeje van. F. u. Lónyay, Péchy, Leszkay sat. Ut. p. Beregszász.

Zarámd, oláh mv., Arad vmegyében, Aradhoz északra 4., ut. postájától K. Jenőtől 1¾ mfdnyire: 50 kath., 2105 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, szeszgyárral. Róna határa gazdag és első osztálybeli. Kiterjed 12,313 holdra, mellyből belsőtelek 324 h., szántóföld 3391¾ h., rét 1809 h., legelő 2914¾ h., erdő 3874 hold. Ebből majorsági szántó 500 h., rét 500 h., legelő 620 h., erdő 3874 hold. Vizei a Fejér-Körös, a fejérkörösi malomcsatorna, és a Cziger vize. Országos vásárt 4-et tart, u. m. oláh hushagyókor, oláh pünkösdkor, Nagyboldogasszony napján ó szerint, és dec. 17-kén, melly a megyében sertésvásárra legnevezetesebb. E határhoz tartozott ezelőtt Harkály erdő 1000 holdnyi, és Liget puszta 2400 holdból álló, de a gr. Fekete család magvaszakadtával a kir. kincstárra szállott. Zaránd város mostani birtokosa: gr. Gyulay Ferencz altábornagy. Régi várából, melly a megyében legrégibb, jelenleg csak némelly sánczok nyomai láthatók.

Zarándd, lásd Szaránd, Bihar vmegyében.

Zarándfalu, (Zorndorf), csinos német falu, Moson vmegyében, róna, de felette kies és termékeny vidéken, a Lajta jobb partján, a moson-brucki postautban: 1200 lak., kiknek fele r. kath., fele evang., saját anyatemplomokkal és lelkészekkel. Határa első osztálybeli, s a lakosok birnak 159⅞ urbéri telek után 4125 hold gazdag fekete agyag szántóföldet, 479 h. kövér rétet, sok káposztáskertet. Az állattenyésztés nagy fontosságu. Igy az uraság tart 5000 darab merino juhot, s a lakosok juhon és jó lovakon kivül 360 jármas ökröt. Van itt sok urasági majorságföld, nagy magház, nemes curia, 4 kerekü uradalmi malom a Lajta vizén, salétromfőzőház. Erdeje a legszebbek közül való a megyében, s két részre oszlik, u. m. tölgyes és nyárfás erdőre. Feszler jeles történetirónk itt született. A főherczegi m. óvári uradalomhoz tartozik, de a Huszty családnak is van itt egy nemes udvara.

Zaricsó, Ungh v. orosz falu, ut. p. Ungvárhoz 2½ mfdnyire: 1206 g. kath., 25 zsidó lak. Határa meglehetős. Erdeje sok. G. kath. paroch. templom. F. u. a kamara.

Zarjecz, Trencsén m. tót falu, a Vágh jobb partján: 162 kath., 5 ev., 6 zsidó lak., fenyves erdővel. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Zsolna.

Zarjecz, Trencsén m. tót falu, a Vágh jobb partján: 81 kath., 51 ev., 14 zsidó lak. Termékeny határ; savanyuviz-forrás. F. u. többen. Ut. p. Trencsén.

Zárjecz, Trencsén m. tót falu, Luky mellett: 21 kath., 782 evang., 5 zsidó lak. Evang. anyatemplom; szép erdő; gyümölcsöskertek; sovány határ. Lakosai szorgalmatosak, s köztök sok késcsináló. F. u. többen. Ut. post. Trencsén.

Zarkaháza, magyar falu, Vas vmegyében, a Gyöngyös vize mellett, ut. p. Szombathely: 168 kath. lak. F. u. főherczeg Esztei Ferdinand.

Zarkócz, Thurócz m. tót falu, 11 kath., 42 evang. lak. Földei nedves természetüek. F. u. Zarkóczy család.

Zaskó, tót falu, Árva vmegyében, Liptó vmegye szélén: 351 kath., 1383 evang., 4 zsidó lak. Evang. anya-, kath. fil. templomok. 82⅛ sessio. Vendégfogadó. Vizimalmok. A falu

Digitized by Google

egy völgyben majd egy óranyira nyulik hosszan. Lakosai lent termesztenek, különösen pedig sok szálhajót csinálnak; s fával nagy kereskedést üznek. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Zaszkál, tót f. Árva v. az Árva jobb partján, 47 kath., 440 evang., 12 zsidó lak. Földje termékeny. Sessioja $26^6/_8$. F. u. az árvai uradalom, Skrabák, Bajza, sat. Ut. p. Rosenberg.

Zaszkalye, Trencsén m. tót f. a besztorczei uradalomban: 138 kath. lak. F. u. b. Balassa, gr. Szapáry. Ut. p. Zsolna.

Zasztó, puszta, Pest-Solt vgyében, Kalocsa és Foktő közt, mintegy 400 hold kaszálóból áll; s a kalocsai érsek birja.

Zasztranye, Trencsén vm. tót f. Teplicz-hoz északra egy fertálynyira. Számlál 332 kath. Egy meredek hegyen még most is látszik régi várának omladéka. F. u. gr. Pongrácz. Ut. p. Zsolna.

Zaturecz, (Alsó) (Dolna Zaturesa), Thurócz m. tót f. a Thurócz vize mellett, $^1/_2$ óranyira Sz. Mártontól északfelé, 62 kath., 226 evang., 3 zsidó lak. Jó föld, rét, legelő; erdő; malmok. F. u. többen. Ut. posta Thurócz-Zsámbokrét.

Zaturecz, (Felső) (Horna Zaturcsa): Thurócz m. tót f., 82 kath., 121 evang., 14 zsidó lak., evang. anya szentegyházzal. Ennek is jó rétje van, erdeje, legelője pedig sok, két malom. F. u. többen.

Zatuszina, Ungh v. orosz f. K. Berezna fil. 352 gör. kath., 13 zsidó lak. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Zarada, Nyitra m. népes p. Zavada fil. 72 kath. lak.

Zavadá, Trencsén vm. tót f. a Vágh jobb partján: 172 kath. lak. F. u. a dubniczai uradalom. Utol. post. Trencsén.

Zavada, Trencsén most A. Nyitra vgyében, tót f. a zai-ugróczi uradalomban: 12 kath., 354 evang., 6 zsidó lak. Határa sovány, de erdeje szép és nagy. Hajdan itt aranyra s ezüstre dolgoztak. Ut. p. Nyitra Zsámbokrét.

Zavada, Nyitra m. tót f. Bajnához északra $1^1/_4$ mfld., 237 kath., 4 zsidó lak., kath. paroch. templom. Van szép erdeje, legelője. F. u. gr. Erdődy Józsefnő. Ut. p. Nagy-Tapolcsán.

Zavada, Nógrád m. tót f. 12 kath., 267 evang. szegény lak. Szük és sovány határ. Evang. anyatemplom. F. u. gr. Zichy. b. Balassa. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Zavada, Bars m. tót f. 113 katholikus lak. Bortermesztés. F. u. gr. Keglevics. Ut. p. Verebély.

Zavada, Szepes v. tót f. ut. p. Lőcséhez északra $1^1/_4$ mértföldnyire. 393 rom. kath. lak. Kath. paroch. templommal. F. u. Lőcse.

Kis-Zavada, Trencsén m. tót f. Precsin filialisa. Számlál 159 kath., 4 zsidó lak. Sovány kősziklás határ; tölgyes erdő. F. u. többen. Ut. posta Zsolna.

Nagy-Zavada, Trencsén vm. tót f. Hricsó filialisa: 249 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Zsolna.

Zavadka, Trencsén m. tót falu, 137 kath. lak. F. u. a lietavai uradal. Ut. p. Zsolna.

Zavadka, Bereg v. orosz falu, A. Vereczke fil. 317 g. kath., 5 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Utols. posta Munkács.

Zavadka, Gömör v. tót f. a Garan völgyében, Polánka és Helpa között: 1337 kath. lak. Nagy határa hegyekből, erdőből, legelőből áll; kevés szántóföldje a Garan vidékén a jobbak közé tartozik. F. u. hg. Koburg. Ut. p. Rosnyó.

Zavadka, Sáros v. orosz falu, Ternye fil. 3 romai, 105 g. kath. lak. Ut. p. Eperjes.

Zavadka, Szepes v. orosz falu,

Digitized by Google

Markusfalva fil. 10 kath., 741 g. kath. lak. Görög kath. paroch. Rézbányák. F. u. a Márjássy nemzetség. Ut. post. Lőcse.

Zavadka, Ungh v. orosz-tót f. ut. p. Nagy-Mihályra vezető postautban.: 95 romai, 140 g. kath., 20 ref., 8 zsidó lak. F. u. közbirtokosok és a kamara.

Zavadka, Sáros v. népes puszta, Palocsához $^3/_4$ órányira: 22 rom., 103 g. kath. lak. korcsmával, malmokkal.

Závadka, Zemplén v. tót falu, Leszkócz fil. 241 r. kath., 5 zsidó lak. Sok rét. 1561 h. szántóföld. F. u. gr. Vandernath. Ut. p. Nagy-Mihály.

Zavar, Poson, most Felső Nyitra vm. tót f. Nagy-Szombathoz 1 mfd. a Dudvágh mellett: 602 kath., 60 zsidó lak., kik hajdan reform. magyarok voltak. Láthatni itt egy kath. paroch. templomot, és számos csinos urasági lakházakat. Szántóföldje sok, és igen szép rozsot, buzát, árpát terem; juhtenyésztése nevezetes. F. u. Majláth György, Prileszky, Horváth, s m. t.

Závidfalva, Zavidowo, Beregh v. orosz f. ut. p. Munkácshoz dél-keletre $1^3/_4$ mfdnyire: 785 g. kath., 16 zsidó lak. Gör. kath. parochia, Sovány hegyes határ. F. u. gr. Schönborn.

Zavijka, Máramaros vm. orosz uj-telep: 152 gör. kath. lak. Toronya fil.

Závod, Poson vm. tót f. a sasvári, vagy holicsi országutban, N. Lévárdhoz $^1/_2$ órányira: 1300 kath., 25 zsidó lak., kath. paroch. templom, róna jól mivelt határral, erdővel. F. u. gr. Batthyányi János örök. Ut. p. Szent János.

Závod, német falu, Tolna vgyében, ut. p. Bonyhádhoz északra $1^3/_4$ órányira, 932 kath., 8 zsidó lak., paroch. templommal. Dohány és bortermesztés. Birja gr. Apponyi József.

Závod, Zólyom m. tót f. 48 k. lak., kik favágók. Breznóbányához 1 óra.

Závodjé, Trencsén m. tót f. ut. p. Zsolna mellett; 603 kath., 6 evang., 19 zsidó lak., több nemesi curiákkal, és épületekkel. Földje termékeny, káposztája híres. F. u. többen.

Zazriva, tót f. Árva vm. Trencsén vmegye szélén: 2550 kath., 43 evang., 5 zsidó lak., kik a hegyek közt elszórva laknak. Van itt kath. paroch. templ., vendégfogadó, roppant szép erdőség. Fa eszközöket készitenek a lakosok, és sok turót, vajat, sajtot csinálnak, ugy hogy esztendőnkint 300 mázsánál többet levisznek az alsó vidékekre. Sessioja $126^1/_4$. F. u. az árvai urad. Ut. p. Rosenberg.

Zbinov, Trencsén m. tót f., Rajecztól északra 1 órányira: 557 kath., 6 zsidó lak. Len termesztés. F. u. a lietavai urad. Ut. p. Zsolna.

Zboj, Zemplén v. orosz f. közel Gallicziához: 2 romai, 650 g. kath., 13 zsidó lak. Hegyes, erdős, sovány határ. Fenyves és bikkes erdő. 1064 h. szántóföld. Görög anya sz. egyház. Malom. F. u. gr. Schmindegg. Ut. p. Szobráncz.

Zbojna, (Homonna és Izbugya) Zemplén vm. 2 orosz f. Papina fil. 5 romai, 640 gör. kath., 20 zsidó lak. Gör. anyatemplom. 309 h. szántóföldel. F. u. Malatinszky. Izbugya-Zbojnának van 483 h. szántóföldje. F. u. gr. Desewffy. Ut. p. Nagy-Mihály.

Zbora, Trencsén vm. tót falu, Puchótól észak-nyugotra egy mföld. Lakja 7 kath., 688 evang., 10 zsidó. Sovány földje leginkább zabot, pohánkát terem. F. u. gr. Erdődy. Ut. p. Trencsén.

Zboró, Sáros v. tót-orosz m. v. Bártfához északra $1^1/_2$ mfd., közel a gallicziai szélekhez: 1900 r. kath., 192 g. kath., 5 evang., 198 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Synagoga. A város feje a makoviczi nagy ura-

Digitized by Google

dalomnak, melly hajdan herczegség volt. Ezen uradalmat Serédy Gáspár birta, s ez adá el Rákóczynak 16000 darab aranyért. Később egyetlen leányát Aspermont gr. cs. vezér vévén el, ennek kezére jött; mostani birtokosai pedig gr. Erdődy György és gr. Szirmay család. Van itt két kastély, mellyekből a felső bástyákkal kerített, s egy kéttornyu templomot és egy nagy udvart foglal magába. Az udvaron kivül két sorban 100 hársfa áll, mellyek onnan nevezetesek, mivel Rákóczy György minden levél irásánál e szavakat szokta használni: „Datum Zboroviae sub centum tilliis." A most leirtt várkastély gr. Erdődyé; az alsó egy angol kerttel együtt gróf Szirmayé. Mind a két udvaron egy patak folyik keresztül. Van itt sok gazdasági épület, papirosmalom, pálinka és sörfőzőház, tehenészet, kórház; a lakosok közt sok czizmadia és timár. — A régi makoviczi vár egy erdős, magas hegy tetejére épittetett, de most omladékokban hever. Azonban bir itt még gr. Csáky Miklós alapitványi tömege is, melly az esztergomi káptalan felügyelete alatt van. Áll e birtok Zboró mezővárosban 500 hold szántóföldből, 80 kapás hegyi rétből, Dubova helységben korczmából és egy malomból, mind a három helység határában fekvő összesen 1080 hold kiterjedésü erdőből, és Zborón gőzgéppel dolgozó szeszgyárból.

Zborov, Trencsén m. népes tót falu, közel a gallicziai határszélhez: 1652 kath., 20 zsidó lak. Fenyvese, s más erdeje szép, és nagy legelője hasznos levén, jó sajtot készit, patakjában pedig kedves izü pisztrángot fog. F. u. h. Esterházy. Ut. p. Zsolna.

Zbunya, Beregh v. orosz falu, Serbóczhoz ½ órányira: 29 g. kath. lak. F. u. gr. Schönborn. Utols. post. Munkács.

Zbuska, puszta, Borsod vgyében, Arnót helység határához tartozik, s igen szép fekvésü emelkedett partos vidéken, a Sajó, s ennek Előér nevü ága által képzett szigetben. Van 6 köre épült malma a Sajón, és szép majorsága. Birja gr. Szirmay István Tamás.

Alsó- és Felső Zdánya, 2 tót falu, Bars vmegyében, az első a Garan partján, a másik a hegyek közt, ut. p. Selmecz, összesen 627 kath. lak. Az elsőnek savanyuvize, a másodiknak kath. temploma van. Birja a kamara.

Zdichava, (Murány) Gömör v. tót falu a Kohauthegye tövében, Murányhoz keletre 1½ órányira: 522 kath., 30 evang. lak., kik többnyire csak zabot és burgonyát termesztenek. F. u. hg. Koburg. Ut. p. Rosnyó.

Zdichava, (Ratkó) Gömör vm. tót f. Ratkóhoz nyugot-északra 1¼ órányira: 8 kath., 256 evang. lak. Határa kicsiny és hegyes, de még is a tisztabuzát is megtermi; fatálat, kanalat farag; juhai gyapjából különféle szöveteket készit, s Rimaszombaton adja el. Ut. p. Rimaszombat.

Zdoba, Abauj v. orosz f. a Tarcza jobb partján, ut. p. Kassához 1 órányira: 102 r. kath., 164 g. kath., 22 evang., 3 ref. lak. Görög kath. sz. egyház. F. u. a Sz. István seminariuma.

Zeheczke, magyar f. Zala v.-gyében, az alsó-lendvai uradalomban. 211 kath. lak.

Zebegény, Honth m. magyar-német f. a Duna partján, egy felséges vidéken, 560 kath. lak. Fő gazdagsága jó bort termő hegyében, sok gyümölcsében, szép tölgyes erdejében, s duna-malmaiban áll. F. u. a szent korona. Ut. p. Vácz.

Zebegnyő, Zemplén v. orosz f. N. Azar fil. 10 romai, 317 g. kath., 15 ref., 36 zsidó lak. F. u. gr. Barkóczy. Ut. p. Ujhely.

Zeherje, Gömör-Kis-Honth v.

Digitized by Google

magyar f. ut. p. Rimaszombathoz keletre egy órányira: 26 kath., 228 ref. lak. Ref. anya sz. egyház. Szőlőhegye, s termékeny szántóföldje. Az osgyáni uradalomhoz tartozik.

Zehi, puszta, Baranya vgyében, Vaiszlóhoz tartozik.

Zeiselhof, puszta, Moson vm., Oroszvárhoz tartozik.

Zél, puszta, Zala vgyében, Cséb és Böröud közt.

Zéle, (Alsó) (Zelenicz), Nyitra m. tót f. 186 kath., 1 evang., 9 zsidó lak. F. u. gr. Brunsvik Ferencz örök.

Zéle, (Felső) Nyitra m. tót falu a Vágh jobb partján. 270 kath., 291 evang., 6 zsidó lak. Kath. és evang. paroch. templomokkal. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Szombat.

Zelefa, puszta Zala vmgyében, Kökényes-Mindszent mellett.

Zelemér, Szabolcs vm. puszta, közel Debreczenhez északra: 9 rom., 4 gör. kath., 5 ref. lak. F. u. Debreczen és Hajdu-Böszörmény városok.

Zelene, Nógrád vm. egy dombocskán fekvő tót f. 8 kath., 330 ev. lak. Földje javitást kiván; rétjei az Ipoly mentében kövérek; postahivatala van. F. u. Tihanyi.

Kis-Zellő, Nógrád m. tót-magyar f. 46 katholik., 449 evang. lak. Ékesitik ezen helységet az evang. tornyos templom, és a számos igen szép urasági épületek. Földje, legelője igen jó, de fő gazdagsága szőlőhegyében áll. A török időből talán nem lesz érdektelen itt egy levelet közölni, mellynek foglalatja imez.

„Én Muharin, és Murtazin Spajjok, adjuk tudtára mindeneknek, a kiknek illik, hogi, megh alkudtunk Bene Andrással esztendőrül esztendőre, két ezüst tallérban egi Lao Puska tokban, két korsóban. Egi nadrágnak valo posztoban, és egi ha eő kme esztendőrül esztendőre meg adja azért eő kme bizvast Kis-Zellőben, másut is bizvast, maga cselédestől lakhatik, azért mijs rea feleltunk, az mi Török Partunkról, nem lészen hántása ne felien senkitúl csak az Istenth. Datum Secin Varaban die Anno 1667.

Mi Kis Zellei Földes urak
Muharin Spajja
Murtazin Spajja

Mostani földesurai Kis-Zellőnek: Prónay, Ivánka, s m. t. Ut. p. Szakál.

Nagy-Zellő, Nógrád vm. egy hegy oldalán, s alján fekvő magyar f. 795 kath., 3 evang. lak. Szép tornyos kath. anyatemplom. Földje jó, és elég; rétje kevés; szőlője sok; és igen tartós állandó bort terem. F. u. az esztergomi érsek. Ut. p. Szakál.

Zemenye, németül Zemendorf, német f. Sopron vgyében, a német-ujhelyi országutban, Sopronhoz 2 mfd. 650 kath. lak. Határa inkább róna mint hegyes; van 761 hold szántóföldje, 10 h. rétje, 7 h. kertje, 72 h. szőlőhegye, 200 hold fenyves és nyir erdeje, vizimalma a Vulka vizén. Egész urbéri telek $28^1/_8$. Birja h. Eszterházy és a csornai prépost.

Zemenye, puszta, Baranya v.-gyében, Nagy-Kozár mellett, 470 h. termékeny határral, két jó vizimalommal, urilakkal. Birja Répásynő asszonyság.

Zemplén, Zemplén v. magyar mezőváros, a Bodrogh jobb partján, ut. p. Ujhelyhez keletre 2 órányira: 124 romai, 322 gör. kath., 300 ref., 36 zsidó lak. Gör. kath. és ref. anyatemplom. Termékeny szántóföldje 917 holdra terjed; szőlőhegye sok és kapós asztali bort, rétje pedig jó apró szénát terem. Sertésvásárai e környéken leghiresebbek. Régi vára, mellyről a vgye nevezetét vette, elpusztult; hanem 1632-ben Drugeth Jánosnak zempléni főispánságba való beigtatása még ezen várban ment végbe. Ezt 1331ben Károly Drugetnek ajándékozta. Később majd Telekessy

Digitized by Google

Imre foglalta el, majd gr. Csáky és Van-Dernath nemzetségekre szállott. Most a terebesi urad. tartozik.

Zemerczel, Arad v. oláh falu, Deznához délre: 3 kath., 346 óhitü lak.

Zenkócz, vindus falu, Vas v.-megyében, a muraszombati uradalomban: 210 evang., 65 kath. lak.

Bél-Zerind, magyar falu, Arad vmegyében, Bihar vmegye szélén, a Fekete-Körös mellett, ut. p. N. Zerind. Lakja 562 ref., anyatemplommal. Róna lapályos határa 4000 hold, mellyből 676 h. szántóföld, 250 h. legelő, 175 h. rét, 2899 hold tölgyes erdő. Majorság: 3714, urbériség 286 hold. Sok sertést és marhát tenyészt. Vizei: a Fekete-Körös, Szartos, Tőz, és Leveles folyók, és Kalakampós tó. F. u. b. Simonyi Lajos.

Nagy-Zerind, magyar falu, Arad vmegyében, Bihar vmegye szélén, a váradi postautban, Aradhoz északra 8 mfdnyire, 1896 ref. lak., anyaekklézsiával, uraságí épületekkel, postahivatallal, vendégfogadóval. Róna határa igen termékeny; de lapályos, vizenyős. Kiterjed 9162 holdra, mellyből 1722 h. szántó, 4460 h. legelő, 2392 h. rét, 512 h. erdő, 76 hold szőlő. Majorság: 3928, urbériség 5234 hold. Vize a Fekete-Körös. F. u. István főherczeg volt nádor.

Zetény, Zemplén v. magyar falu, közel Vekéhez: 473 romai, 137 g. kath., 4 evang., 90 ref., 14 zsidó lak. Kath. templommal, kastélylyal, 502 hold szántóföldel, a Latorcza vizében halászattal. Ut. p. Ungvár.

Zgribest, Krassó v. oláh falu, Szakulhoz $1\frac{1}{4}$ órányira: 5 kath., 744 óhitü lak., anyatemplommal. F. u. Rigyicsky család.

Zich, magyar-német falu, Somogy vmegyében, hegyes erdős vidéken, ut. p. Siófok. Lakja 718 rom. kath., 69 ref., 10 zsidó. Kathol. fiók-templom. Gabonát, dohányt, bort termeszt egyágos földén. Az uraság sok finom birkát tenyésztet. F. u. a Zichy nemes család.

Zichyház, Torontál v. német m.v., Becskerekhez 9 mfdnyire: közel az alibunári és láncsai mocsárokhoz: 1328 kath., 76 óhitü lak., kath. paroch. templommal, 123 egész telekkel. Határos vele a bisszegi kincstári puszta, gazdag szántóföldekkel és rétekkel. F. u. a kincstár. Ut. post. Margita.

Zilitz, magyar falu, Borsod v.-megyében, nyilt, téres vidéken, Miskolcztól $1\frac{8}{10}$ állomásra, közel a Bódvának kis Bódva nevet viselő ágához. Határa 1842 holdat foglal, mellyből 48 h. belsőség, 686 h. szántóföld, 424 h. rét, 37 h. szőlő, 597 h. erdő, 50 h. használatlan. Urbériség 14 telek. A határ igen kellemetes fekvésü, földei második osztályba tartozók, s könnyü mivelés mellett bő termékenységüek, kaszálói a Bódva mentében kövérek. Van 19 fél, 18 negyedtelkes gazda. Lakház 87, lakos 481, u. m. 35 romai, 8 gör. kath., 402 ref., anyaegyházzal, 22 evang., 6 óhitü, 8 zsidó. Birtokosok: Törös, Gencsy, Bekény, Kandó családok.

Zimánd, puszta, Arad vmegyében, Arad városával határos. Gazdag róna határa $7029\frac{671}{1100}$ hold szántóföldet és 298 hold kaszálót foglal magába. F. u. a királyi kincstár.

Zimány, magyar falu, Somogy vmegyében, Toponárhoz közel, ut. p. Kaposvárhoz $1\frac{1}{2}$ órányira: 350 kath. lak., fiók-templommal, első osztálybeli határral. F. u. gr. Niczky.

Zimbró, Arad v. oláh falu, Deznához keletre, vad bérczes vidéken: 34 kath., 506 óhitü lak., s anyatemplommal.

Zircz, német m.v., Veszprém v.-megyében, a Bakonyban, ut. p. Veszprémhez északra 3 óra: 1780 kath.

Digitized by Google

lak., kik főleg mesterségekből, földmívelésből, fa eszközök készítéséből és fuvarozásból élnek. Nevezetes e város a cistercita szerzet gazdag apátságáról, melly még 1198-ban alapíttatott, s 1814-től fogva a pásztói és pilisi apátságokkal egyesíttetvén, most egészen független. Az apátsági szentegyház Gizela királynétól építtetett, de már megrongáltatott templom romjaira épült. Ékesítik e várost a szép izlésü apátsági kastély s az uraságí gyümölcsös. A mezei gazdaság okszerüen vitetik, melly által az itteni meszes, s agyagos föld is termékenynyé tétetett, egy nagy darab vizenyős tábla föld pedig szép rétté alakíttatott. Van itt szép uradalmi tehenészet, több vizimalmok, fiatal fenyves, a Bakonyból roppant bikkes és tölgyes erdő, sok gyümölcs, de szőlőhegy az itteni hideg éghajlat miatt nincs. Birja a helybeli apátság, s a város feje egy uradalomnak.

Zlatna, Trencsén vm. tót falu, Strecsen fil., 30 kath. lak. Ut. p. Zsolna.

Zlatnik, Nyitra vm. tót falu, Trencsén vmegye szélén: 433 kath., 5 zsidó lak. Van sok erdeje, üveghutája, melly csak közönséges üvegeket készit. F. u. gr. Erdődy Józsefnő. Ut. p. Nagy-Tapolcsán.

Zlatnó, Bars m. tót falu, Nyitra vmegye szélén: 250 kathol. lak. Fő gazdagsága roppant erdejében áll. F. u. többen. Ut. p. Nyitra.

Zlatócz, Trencsén m. tót falu, ut. post. Trencséntől keletre ½ óra. Lakja 92 kath., 127 evang., 11 zsidó. Derék erdő. F. u. a dubniczai arad.

Zliecho, Trencsén m. tót falu, épen a nyitravgyei határszélen. Számlál 1337 kath. lak. Kath. paroch. templom; roppant erdőség; üveghuta. F. u. a tudományi kincstár. Ut. postája Trencsén.

Znio-Váralja, (Kloster, Klastor), Thurócz m. tót m.v., Sz. Mártontól délre 2, a Trencsén vmegyei határtól pedig 1 mfdnyi távolságra. Számlál 1572 kath., 12 evang. lak. Kath. paroch. temploma nézésre méltó épület; földe könnyen mivelhető; legelője sok; erdeje derék; patakja, melly rajta keresztülfolyik, több liszt-, és egy papirosmalmot forgat. IV. Béla itt egy gazdag prépostságot alakitott, mellyet később a jesuiták birtak, most a pesti egyetem birja a hozzá tartozó uradalommal együtt. Nyugotra 1 kis fertály órai járásra fekszik az igen régi znio-váraljai vár, mellyről sokan azt hiszik, hogy már a magyarok bejövetele előtt állott; azonban annyi bizonyos, hogy IV. Béla a tatárok ellen elvesztvén a Sajó melletti ütközetet, itt lelte menedékhelyét. Megjegyzésre méltó, hogy a vár közelében fekvő Jankova nevezetü rétségnek olly magas fekvése vagyon, hogy onnan 10 vármegyének, sőt Sziléziának hegyeit is beláthatni. Ut. p. Rudnó.

Zobák, puszta, Baranya vmegyében, Hosszu-Hetényhez ¾ órányira, erdők közt fekszik, s 11 házban 53 kath. egyén lakja, kik napszámból és faragásból élnek, zselléri beltelkeiken kivül mit sem birnak. Van itt egy uradalmi vendégfogadó s egy vadászlak. F. u. a pécsi püspök.

Zobor, tót falu, Nógrád vmegyében, Zellő fiókja, ut. p. Szakál.

Zobor, hegy, Nyitra mellett, lásd Nyitra városát.

Zódon, puszta, Bihar vmegyében, Szerep mellett, 1200 holdnyi gazdag határral. F. u. Kelemen János.

Zohor, Posen m. tót falu, ut. p. Stomfához észak-nyugotra 1 órányi távolságra. Lakja 1719 kath., 14 zsidó lak. Van kath. paroch. templom, erdeje, jó káposztája, halastava; két nyomásban homokos szántóföldje, két vizimalma. F. u. gr. Pálffy Leopold.

Zók, magyar falu, Baranya v.-megyében, egy völgyben, ut. p. Sz.-

Digitized by Google

Lőrincz. Van majorsági birtokból 169 $^{7}/_{8}$ szántó, 89$^{2}/_{8}$ rét, urbéri birtokból 702$^{7}/_{8}$ hold szántó, 195$^{4}/_{8}$ h. rét, közös legelő 213$^{4}/_{8}$. szőlő 175$^{4}/_{8}$ hold. Földe fekete agyag s mind gabonát, mind bort jól terem. Lakja 473 kath., kik közt 62 telkes, 2 házas, 2 házatlan zsellér, 1 kézműves. F. u. a pécsi káptalan.

Zold, Krassó v. oláh falu, ut. p. Facsethez 2 órányira: 2 kath., 370 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a kamara. Birja Zoldy nemes család.

Zolna, lásd Zsolna.

Zoltán, Szabolcs vm. puszta: 4 kath., 2 ref. lak.

Zólyó vagy **Tót-Lipcse**, lásd Lipcse.

Ó-Zólyom, sz. kir. város, Zólyom megyének közép pontján, legszebb tájékán, a mellette lefolyó Garan vizének bal partján, Besztercze sz. kir. várostól dél felé 1$^{1}/_{4}$ állomásnyi távolságra. A lakosság anyanyelve tót, a várost „Zvolen"-nek hivják. A határ kiterjedése összesen tesz 5242$^{26}/_{64}$ hold 9$^{1}/_{6}$ □ öl (közös legelőn kivül), holdját 1600 ölre számitva, mellynek belső telke teszen 130$^{35}/_{64}$, szántóföld 1870$^{1}/$ h. 1$^{4}/_{6}$ □ öl, rétek 998$^{49}/_{64}$ h. 14$^{3}/_{6}$ □ öl, erdők 2243 □ h. Közös legelőnek a város körül létező gyep és erdőség szolgál; haszonvehetetlen föld nincs, mert a határ minősége ugyszólván Zólyom megyében itt legjobb, kivált a rónaságon fekvő szántóföldek Kánán földéhez hasonlithatók, miért is 1846 év óta a határon divatozott háromdülői gazdaság eltörölteivén, a szabad és korlátlan szántásvetés behozatott, s e szerint azelőtt ugarnak hagyott dülő többé nincs, s mind használtatik, és pedig igen jó sikerrel.

A várost teszi összesen 280 ház, nagy hosszuságu piaczán van 81, köztök 15 emeletes, a többi ötfelé vonuló nagyobb-kisebb utczáiban.

A lakosok száma összesen tesz 1800, ezekből férfi 950, nőnemü 850, s ekképen itt több férfi van nemzetünk tenyésztésére.

A polgárság száma 296, ezekből 64 választó polgár, honorat. 60, mesterember 326. A lakosság jószan életénél fogva rosztól ovakodva ritkán jön büntorló esetbe.

Nevezetes jövedelmei a kisebb királyi haszonvételek, „Bahova Joma" nevü majorság, Leszkócz, Lukovo és Baczúr helységek. Leszkóczon a kamara és Muzsáry család irányában $^{1}/_{2}$, Baczúron Osztroluczky és több nemes család irányában $^{2}/_{3}$ bir nemesi jognál és uri hatalomnál fogva, Lukovót pedig tisztán. — Figyelemre méltó, hogy a Garan vize kiáradása majd minden évben utakat rongál, javitásuk minden tavaszszal nagy költségbe kerül, és ez a város jövedelmét ritkitja. Okai eme kiáradásoknak a Garan gyenge partjai és szomszéd Ribar helység malma, honnét erősen hat a viz, és sebes fordulatján határunkra és a már sok költségbe jött rákosi utra kiárad, sebes vágtával annyira elmossa az utat, hogy a járást is könnyen veszedelmessé tenné, ha rögtön a város körülötte gondját nem viselné.

Ezen város 1244. évi 5. jan. költ dicsőült IV. Béla királytól nyert kiváltság által sz. kir. várossá emeltetett, melly királyi oklevelet Mátyás, I. Ferdinand, Maximilian és Rudolf megerősitettek. 1378. Lajos király az ugyan itt mindeddig nevezett Rákos nevü tájékon, (hol most szép rétek és jó kapáló földek vannak), országgyülést tartván, ugyan itt Hedvig leányát Jagelló lengyel királynak feleségül adá.

I. Ferdinand 1563. évi nov. 16-kán költ királyi kiváltság által veres viaszkkali pecséltetést megengedé.

A város lakói többnyire gazdaság-

Digitized by Google

gal foglalatoskodnak, még azok is, kik mesterséget üznek. Nevezetesb nagyságu vagy régiségü épületek ben a városban nem találtatnak, csak két templom és a várossal összekötött zólyomi kamarai vár, nagy Lajostól 1350 évben épitve, mellyben Mátyás király lakott, s e helyet magának mulató helyéül választván, azért szép szobákkal és egy nagy palotával kiékesité. A terem tetején (boltozatján) most is régi királyok és vezérek lefestve látszanak. Mátyás halála után Beatrix benne özvegyi jognál fogva maradt; ennek halála után pedig II. Ferdinand örököse lett, ki a várat hozzá tartozó birtokkal a zavaros török háborúk alatt Dersfy családnak zálogba adá. Dersfy özvegye Eszterházy Pálhoz férjhez menvén, ennek halála után a férj s általa Eszterházy család örökösök lettek, 1802. évbeni csere által a vár két uradalmával a kamarára esett, helyébe pedig Eszterházyak Diószegh és Simontornya uradalmakat kapták. A zólyomi vár alatt lévő zólyomi és dobronai uradalmak azelőtt két felé voltak elosztva, most már egy tiszttartóság alatt vannak. Mondják hogy Verbőczi a dobronai várban, mellyből most csak romok láthatók, irta volna hármas könyvét; igazsággal összeegyezhető annyiban, hogy a Verbőczyek valamikor a várat a hozzá tartozó birtokkal birták. Mátyás király által használt szobák most már egy részről magtároknak, más részről kamarai tisztség lakhelyeikül szolgálnak. Eme várban Bethlen erdélyi ~~vajda~~ Magyarország koronáját, miután Posonban kezére került volna, hosszabb ideig tartotta.

Figyelemre méltó nevezetesség itt a várostól délre eső „Puszti hrad“ nevü váromladék, mellyet Borsu, Árpád fővezére épittetett. E várromon fölül nyugot felé vonuló erdő részét még most is Bursovának nevezik; — ugy nemkülönben figyelmet érdemel a várostól $\frac{1}{2}$ órányi távolságra, és Szliács felé vonuló „Borovahora“ nevü dombocska, mellynek közepén a szliácsi vizhez hasonlatossággal biró tócska kender-áztatásnak szolgál. E helyütt bányát ásatni kezdettek a lakosok, de folytatása az ömledező viz miatt lehetetlen vala. E domb szántóföldekkel van körülövezve, nehány évek előtt czérna vékonyságu tiszta aranyszálat, — mellynek darabjából még most is Bécsben a kincstárban egy arany gyürü látható, — mult században szinte aranyczérnával körülfont buzakalászt találtak. E ritkaságoknak magyarázata különféle, leghihetőbb, hogy a török háboruk alatt innen számos család kiköltözött, s ezek kincseiket föld alá ásták.

Egy különös ritkaságról még most is beszélnek ősatyáink. 1615-ben esőközben egy nagy fakereszt esett le a városba, mellyet a város az akkori ország nádorának mint különös esemény jelét megküldé; de a nádor, midőn az eseményt béketüréssel kihallgatta volna, azon keresztet visszaküldé a városnak azon kifejezéssel: „ut omen, quod idem crux praesefert, citiem maneat. Azon kereszt itt a levéltárban sokáig tartatott, de az idő viszontagságánál fogva most bizony holléte nem tudatik.

Buzakereskedő 8. Egy nagyobb minőségü eczet- és pálinkafőző-ház. — Savanyuviz-források nagy mennyiségben vannak határunkon, melly savanyuvizet „Medokis“-nek hivjuk; ezen nevezetet kétségkivül azért kapta őseinktől, hogy benne sok ércz van, mellyből származik a tót kifejezés.

A két templom, mellyekről már szóltam, ékesíti a várost. Az egyik ágostai vallásu, a piaczi házaknak egyenes vonalán áll, a másik r. kath. a város piaczának közepén, egy $20\frac{1}{2}$ öl magosságu toronynyal és egy kápol-

Digitized by Google

nával, mellyen szinte egy kis torony áll.

Nevezetességhez tartozik még: hogy a város egy erős 4 öl magosságu és fél ölnyi szélességü kőfallal van körülépítve, a bejárás 4 erős kapun történik.

Zólyom-Váralja, Zólyom m. tót falu, Zólyom mellett: 140 kath., 35 evang. lak. A zólyomi várhoz tartozik.

Zomba, magyar-német m.v., Tolna vmegyében, ut. p. Szekszárdhoz észak-nyugotnak 2 órányira: 2300 r. kath., 15 evang., 8 ref., 18 zsidó lak. Diszesiti e helységet a kies dombon épült paroch. szentegyház; a Döry családnak csinos, izlésteljes kastélyai és kertjei. Tágas határa minden gabonát bőven terem. Nemesitett birkanyájai szépek. F. u. a Döry család.

Zombor, magyar m.v., Zemplén vmegyében, kies vidéken, ut. p. Tokajhoz nyugotra $1\frac{1}{2}$ órányira. Határa 8522 hold, mellyből majorsági szántóföld 3552 h., rét 2460 h., szőlőhegy 479 h., urbéri szántóföld 870 h., urb. rét 945 h., legelő 216 hold. Földe fekete agyag, néhol sovány szikes, terem buzát, kétszerest, rozsot, zabot, kukoriczát, árpát, burgonyát. Rétje igen sok, de jobbára lapályos, valamint legelője is; ellenben szőlőhegye a hegyaljaihoz tartozik, s hires zamatos bort terem. Határán több tavak és mocsárok vannak. Lakja 513 romai, 300 g. kath., 250 ref., 100 zsidó; s mindegyik vallásfelekezetnek helyben van temploma és papja. Első alkotója e helynek bizonyos Zumbur volt, Lehel magyar vezér fia. Később Apuliából származott gr. Ratoldo de Caserta birta; 1600-ban pedig a Zombor s Lippay nemzetség. A polgári háborukban annyira elpusztult, hogy 1732-ben csak egy templom romait, s helmi elvadult, s elposványosodott szántóföldeket lehete látni. Vásárok itt nem tartatnak. Birják a várost gr. Wolkenstein Antal és Ernesztt, gr. Péchy Emanuel, b. Vay Miklós, Bernáth Ferencz, Szathmári Király József, Veres Márton, Ragályi Zsigmond, Ragályi Pál, Balogh Lajos, Borbély Sándor, Mátyasovszky Mátyás.

Zombor, királyi város, a szerb vajdasághoz tartozó Bács vmegyében, kies termékeny rónaságon, Bajához 9, Szabadkához 8, a Dunához 2, s a Ferencz csatornájához $\frac{1}{4}$ órányi távolságra, saját postahivatallal. Utczái nincsenek ugyan kikövezve, de rendesek, tágasok. A belváros négyszögben árokkal vétetik körül, a külső város fő utczái innen csillagsugár formán ágadzanak szét; keresztutczáktól keresztülszelve, járdái többnyire téglákból vannak kirakva. Jelesebb épületei: a vármegyeház, melly két sarokra épült két emeletes épület nagy udvarral, szemközt állván az egy emeletes, és toronnyal ellátott fogház; a csinos egy emeletü s toronnyal ékeskedő szinte négyszögü városház; a kamarai igazgatóság épülete; és számos jeles magánházak, mellyek közt már most emeletesek is számosan találtatnak. A régi fő kath. templom a mellette fekvő plebániai épülettel hajdan ferencziek zárdája volt; de II. József császár által eltöröltetvén: az spatini uton volt barátok kerte is elvétetett, s jelenleg 16 házhely foglalja el. A kis ólnáló szentegyház hajdan török mecset volt; a görögök temploma pedig igen jeles épület. Határa Zombornak tágas, mert 42,322 holdra terjed, holdját 2000 □ ölével számitván. Ebből szántóföld van 12,579 hold, beltelek és rétek 24,085 h., legelő 1758 h., szőlő 1430 h., tölgyes erdő 1160 h., mocsár 250 h., utak, utczák stb. 700 hold. Rónán fekvő szántóföldje fekete, lapos, néhol dombos, és olly jó minőségü, hogy

Digitized by Google

trágyára kevés szükség van. Innen gabonája bőven terem, szénája szükségen felül, de legelője szük, erdeje is kevés. Bora sok van de nem igen jó; a város körül pedig szép veteményes kertek és gyümölcsösök szemlélhetők. A határt a Mesztonga mocsáros vizér, és a Ferencz csatornája nedvesitik; szállásokra levén felosztva, minden felé csinos majorok tünnek szembe. Népessége 1844-ben 3159 házban volt 21,647 lélek, kik közt nem egyesült óhitü férfi 5948, r. kath. 4948, zsidó 45, ágostai 9, reform. 12, családfő 6228, polgár és kézmüves 1166. Nyelvet illetőleg legtöbben vannak szerbek, aztán németek, s végre magyarok. Foglalatosságuk: a mezőgazdaság, mindennemü kézmüvek üzése, kereskedés különösen gabonával és szarvasmarhával. A kereskedést igen előmozditja az innen $^1/_4$ órányi távolságra fekvő Ferencz csatornája, s még inkább előmozditaná, ha a várossal egy mellékcsatorna által összeköttetnék. Van itt egy vegyes szövetgyár egy társulat birtokában, s egy másik gyapjuszövetgyár. Tanintézetek; egy tanitóképző-intézet a n. e. óhitü szerbek számára, továbbá kath. és óhitü fő nemzeti tanodák. — Hajdani állapotjáról keveset lehet tudni. Zsigmond király alatt azonban már szerviai szerbek laktak itt; a törökök idejében keritett hely vala, őrsereggel ellátva. A törökök kiüzetése után 1745-ig katonai végváros volt; ekkor polgárivá lett, az 1741-ik 18-dik törvényczikk értelmében pedig 1749ben febr. 17-én kelt szabadalom szerint királyi várossá tétetett, váltságul 150,000 p. forintot fizetvén. Ekkor bozzátartozó puszták voltak: Bukovácz, Csicsova, Gradina, Jvanovoszello, Saponya, Bility, Nenadity, Korankova, Rancsevo, Bratycvity és Piperos. E két utóbbi most tőle elesett, cserében a stanicsiczi határból kapván helyette. A határhoz tartoznak még Ktusevely, Gákova, Sztapár és még 4 helység, mellyeknek jövedelmei 3 éven át a számadásokban is feltaláltatnak; de ezek a királyi oklevél által a határhoz nem kapcsoltattak.

Zombor vagy Zobor, Nógrád m. mély völgyben fekvő tót f., 8 kath., 340 evang. lak. F. u. Prónay Ferencz. Ut. p. B. Gyarmat.

Zombor, Torontál v. magyar f. a Maros mellett, ut. p. Szegedhez keletre $2^1/_2$ mfdnyire: 2500 kath., 20 ref., 66 óhitü lak., kath. paroch. templommal. — Réve van a Maroson, s szép erdeje, mellyben őzek is tartózkodnak; $83^1/_8$ egész urbéri telekkel. F. u. a Rónay család.

Kis-Zomlény, puszta, Bihar vgyében, Bedő mellett, 1850 hold határral, gazdag róna földekkel és rétekkel. Birják Lángi Imre, és gr. Frimont Béla.

Nagy-Zomlény, puszta, Bihar vgyében, Bors mellett. Róna határa, 2000 holdnyi, mellyből 1000 h. szántó, 1000 hold kaszáló és vizenyős hely, hanem használható. Földe fekete, és igen termékeny. Birja a váradi deák káptalan.

Közép-Zomlény, puszta, Bihar vgyében, az előbbi puszták mellett. Ennek is hasonló határa van s birják Lángi és Csanády családok.

Zoncz, Poson mgye. jót f. a kis Duna bal partján: 148 kath. lak., erdővel, s jó legelővel. F. u. a gr. Pálffy senioratusa. Ut. p. Cseklész.

Zorány, Krassó v. oláh f. Kossovához $^3/_4$ órányira: 2 kath., 285 óhitü lak., anyatemplommal és szép erdővel.

Zorkócz, tót f. Thurócz vgyében, Mosócz fiókja, ut. p. Rudnó.

Zorkóháza lásd **Nedelicze**.

Digitized by Google

Zorlenczmáre, Krassó vgye, oláh f. a Boganis vize mellett, Karánsebeshez 3 órányira: 2286 óhitü lak., s anyatemplommal.

Zorlenczmik, Krassó v. oláh f. Szakulhoz $2\frac{1}{2}$ órányira: 748 óhitü lak., s anyatemplommal, erdővel és szőlőhegygyel. Birja Rigyicsky család.

Zömle, lásd **Zsemle** Komárom most Esztergom vgyében.

Zöldes, Arad v. oláh f. Buttyin fil. 4 kath., 366 óhitü lak., anyatemplommal, hegyes, erdős határral.

Zsabár, Krassó vm. oláh f. Lugoshoz 1 órányira a Temes vize mellett: 849 óhitü lakossal, s anyatemplommal. Birja Milinkovics család.

Zsabinecz, Trencsén m. tót f. a Vágh jobb partján Trencsénnel általellenben: 105 kath,, 27 evang., 9 zsidó lak. Az áradásoktól sokat szenved; savanyuviz forrás. F. u. Trencsén városa.

Zsabján, Zemplén vm. puszta, N. Mihály fil. 82 kath. lak.

Zsadány, Abauj vm. magyar f. A. Mislyéhez $\frac{3}{4}$re: 310 r. kath., 78 g. kath., 1 evang., 215 ref., 130 zsidó lak. Ref. szentegyház. Synagóga. A Tarcza vize itt egyesül a Hernáddal. Határa termékeny; különösen rétjei buja növésüek; halászata nem megvetendő. F. u. Bónis, Horváth, Ocskay, Péchy, b. Orbán s m. Ut. posta Kassa.

Zsadány, Heves vm. magyar f. ut. post. Árokszálláshoz keletre $1\frac{1}{2}$ mfdnyire a Tarna vize mellett: 1102 kath., 26 zsidó lak. Van itt egy derék kastély és kert; sok széna, termékeny szántóföld. F. u. gr. Almásy, Hellebront, Rákovszky, Biró, Bornemisza, Halasy, Sütő, Almásy Károly, Majzik, Thassy, Gosztonyi Frajzajzen.

Zsadány, oláh falu, Temes v.-gyében, ut. p. Temesvárhoz $2\frac{1}{2}$ óra, 980 n. e. óhitü lak, anyatemplommal, 2-ik osztálybeli határral, 80 egész urbéri állománnyal. Birja b. Lopresti család.

Zsadány, magyar f. Bihar v.-gyében, lapályos, mocsáros helyen, Váradhoz 7 mfd., ut. p. Sarkad. Lakja 1699 ref., anyatemplommal. Határa 2240 hold, mellynek fele szántóföld, $\frac{1}{4}$ rét, $\frac{1}{4}$ legelő; szőlő és erdő nincs. Majorság itt nincs, mert a lakosok mint néhai hajduk örök szerződés mellett birják földeiket Eszterházy herczegtől. Földe szikes, s trágya nélkül nem igen használható; leginkább megtermi a rozsot, zabot, s mint rétes hely a gazos szénát; hanem mikor esős idő van, a szik jó takarmányt ad. Szarvasmarhát szépet tenyészt, de juhokat a métely miatt nem lehet tartani. Ugyanis a helységet északról a Sebes-Körös, délről a Korhány vize mossa, de rajta egyik sem folyik keresztül, hanem áradáskor az ugynevezett Kis- és Nagy-Kiálló árkai megtelvén, e két kis folyó a határ nyugoti részét keresztül folyja.

Zsadány, oláh f. Szathmár v.-gyében, Szathmárhoz délre 1 mfd., a károlyi postautban, 23 r. kath., 500 gör. kath. lak., anyatemplommal; az oláhok magyarul is tudnak. Róna határa 4437 hold, mellyből belsőtelek 162 h., szántó 2184 h., rét 807 h., legelő 663 h., majorsági erdő 180, urbéri erdő 382 h., a Homorod vize 48 h., utak 41 h. Urbériség 24 egész telek után szántó 624 h., rét 229 h., legelő 116 h., helység rétje 18 hold. A g. kath. plebánia bir 12 h. szántó és 20 kaszás rétet. Agyagos földe középszerüen megtermi a buzát, zabot és tengerit. Birják: b. Sztojka Imre, gr. Karacsay Sándor, b. Jósika Miklós, Buday József, gr. Lázár Erzsébet Bagosinó.

Zsadány, magyar falu, Zemplén vgyében, a Bodrog partján, ut. post. Liszkához $\frac{1}{2}$ órányira, 370 lak., kik

Digitized by Google

görög és romai katholikusok, reformatusok, s mind magyarok. Van köztök 40 negyedtelkes gazda, 33 zsellér, és 2 lakó. Határa 2320 hold, mellyből szántóföld 330 hold 1154 □ öl, rét 624 hold, tiszta és cserjés legelő 354 hold 1180 □ öl, szőlő 344 hold 768 □ öl, szőlőalj 27 hold 1197 □ öl, erdő közel 500 hold, gyümölcsös 16 hold 255 □ öl, homok 27 hold 173 □ öl, tavak 88 h. 108 □ öl, köves hegytető 6 hold 1084 □ öl. Ebből ismét urbéri szántóföld 220 h., parochialis 6 hold, tanító és jegyző 16½, községi 2, rét 100 hold, tanitói és jegyzői 9 hold. Sára helységé 15 hold, urbéri legelő 128 h. Majorsági szántó 86, rét 490, legelő 226 hold. Földe terem buzát, rozsot, zabot igen jól; rétjeit árviz járja; bora a hegyaljaihoz számittatik. Vizei a Bodrogon kivül a Tőrőke, melly halászatáról nevezetes; tavak: Hosszú, Széles, Pacsuta, Ököri és Biró-Zátony. Földesura a falunak: Lónyay Gábor. Hajdan két részből állott, u. m. Arbona és Zsadány helységből, s a terebesi sz. Pál szerzetesek, és a sárospataki jesuiták birták.

Zsáka, magyar f. Bihar vgyében, a Sárréten, N. Váradtól, melly utolsó postája, 4 mfdnyire 2605 lakossal, kik közt 1425 reform., 553 n. e. óhitü, 27 zsidó. Ref. és óhitü anyatemplomok. Az egész határ kiterjedése 17,970 hold, mellyből szántóföld urbéri 1083, majorsági 3000; kaszáló urbéri 324, majorsági 7500 hold, legelő urbéri 1563, majorsági 2400 hold, majorsági nádas 2100 h. Azonban a 15,000 holdnyi majorságba már beleértetik az ide keblezett Nagy-Nyomás puszta 4000, és Oros puszta 2000 hold földdel. Határa általában ingoványos, lapályos és szikes levén, minden veteményt megterem ugyan, de legjobban szereti a zabot. Sok és jó legelője végett a ló-, szarvasmarha, sertéstenyésztés virágzik; azonban juhot is szép mennyiségben tenyésztenek. A Beretyó vize határának északi részén folyik el, s kedves izü halakkal bővelkedik. Szénája, nádja felesleges. 33 egész urbéri telek után van 153 földesgazda, 165 zsellér, 19 lakó, 13 kontár, 1 kereskedő. Földesurai: gr. Rhédey Ádám, b. Vay Miklós, gr. Rhédey János.

Zsakarócz, Szepes v. tót falu, Göllniczhez ½ órányira: 732 kath. lak., paroch. templommal, vasbányákkal. F. u. gr. Csáky. Ut. p. Lőcse.

Zsakócz, Eisdorf, Szepes vm. német-tót f. ut. p. Késmárkhoz délre 1 mfd. 197 kathol., 501 evang. lak. Kath. és evang. szentegyház. F. u. gr. Csáky Károlyné.

Zsalmány, Sáros vm. tót falu, Kapronca fil. 154 kath., 32 evang., 21 zsidó lak. Hegyes határ. Erdő. F. u többen. Ut. p. Eperjes.

Zsalobina, Zemplén vm. tót f. ut. p. Homonnához 2 mfdnyire: 466 r. kath., 16 zsidó lak. Kath. paroch. templom. 844 h. szántófölddel. F. u. gr. Barkóczy, Bideskuthy.

Kis-Zsám, oláh f. Temes v.-gyében, Verseczhez északra 1⅛mfd., 56 fél, 136⅛negyed telekből és öt házas zsellérből áll, g. n. e. óhitüek uj templommal, két lelkészszel, 1 tanitóval, 72 r. kath., és 3 zsidó. Urbériség: 201 h. házhely, 279 h. legelő, 635 h. kaszáló, 1493 h. szántóföld. Majorság: szántóföld 285 h., kaszáló, melly árokhuzással szántásra is használtathatnék 389 h., legelő s némelly részben kaszáló 416 h., vizállásos, salétromos Boruga nevü folyó elfoglal 78 holdat. Földe kevés homokkal kevert gazdag fekete agyag, s első osztálybeli. Birja Karácsonyi Guidó.

Nagy-Zsám, német f. Temes

Digitized by Google

vgyében, Verseczhez északra 2 mfd., 291 ház és családdal; e közt 16 eredeti oláh család még létezik; 160 egész, 40 telkes, 79 házas német zsellér, és 12 uradalmi házhely. A németek r. katholikusok, szép uj anyatemplommal, rendes iskolával. Első osztálybeli földeiket három fordulóra müvelik, de a harmadik forduló nagy esőzések után árviz által rongáltatik. Gazdagon terem buza, zab, kukoricza és burgonya; a repczét és árpát nem igen kedveli e föld. Az egész urbéri határ 6300 hold, mellyből bázhelyek 245, legelő 560, kaszáló 1130, szántóföld 4334, szorgalomkert 29 hold; erdő, szőlő nincs. Majorság: 1901 h. szántóföld, 468 h. kaszáló, 645 h. legelő, 250 h. szőlő szerződés mellett a lakosoknak adatik, 30 h. belsőtelek, 1323 hold erdő, melly cser és hársfából áll. A föld általában hegyes, kivevén a legelőt és kaszálót, mellyek lapályosok. Nagy-Zsámon keresztül folyik Beruga patak, mellynek ágya majd 3 ölnyi mély, s nagyobb esőzésekkel ugy felduzzad, hogy a legnagyobb hajókat is bátran elfogadhatná. Van rajta az uraságnak egy 4 kerekü felülcsapó igen jövedelmes malma. Birja Nagy-Zsámot Karácsonyi Guido ur, s feje egy uradalomnak, mellyhez még Kis-Zsám falu, és Kernecsa puszta tartosik. És e gyönyörü uradalomban tart az uraság 8000 darab finom birkát, 200 darab gulyát, néhány anyakanczát, 500 darab sertést. Végre csupán szokásból Nagy-Zsámon minden szombaton népes hetivásár tartatik.

Horvát-Zsamánd, Crobotisch Reimersdorf, horvát f. Vas v.-gyében, a németujvári uradalomban, 172 kath. lak.

Német-Zsamánd, német falu Vas vmegyében, szinte a németujvári uradalomban, 184 kath. lak.

Zsámbék, Pest-Pilis vgyében, német-magyar m. v. Fejér vármegye szélén at. post. Budához nyugotra 4 mfld. 3003 kath., 4 evang., 12 ref., 494 zsidó lak. s egy kathol. paroch. templommal. Hajdan a város török basa lakhelye volt, s ezen áll jelenleg az uradalmi kastély. Láthatni itt egy török mecsetet; fördő s csatorna maradványit, mellynek segedelmével a helység felett fekvő forrás vezettetett a városba; továbbá egy felette régi goth szentegyházat a mellé ragasztott épülettel, s egy különös barlang forma nagy üreget, melly pinczének használtatik. Határa első osztálybeli, s mindennel megáldatott: van igen sikeres buzája, árpája, kukoriczája, zabja, bora, erdeje, nádas tava, kevés de jó rétje. F. u. a korona; hanem a határos Csonkatebe pusztát gróf Sándor birja. Van 97 egész urbéri állománya.

Zsámbok, magyar falu, Pest-Pilis vgyében, Heves vmegye szélén, részint rónaságon, részint dombos helyen, Baghoz, melly utolsó postája délre 1½ mfdnyire. Határa mintegy 6200 hold, mellyből szántóföld 2860 hold, a többi része beltelek, rét, legelő vagy szőlő. 53 urbéri telek után 26 holdjával esik 1430 h. szántóföld, s 10 holdjával 530 hold rét, továbbá 400 hold legelő; a többi földesuri majorság. Földe fekete homok, agyaggal vegyes és első osztálybeli, melly terem szép tisztabuzát, rozsot, árpát, zabot és kukoriczát. Lakja 1448 r. kath., 9 evang., 12 ref., 1 görög, 6 zsidó, 87 telkesgazda, zsellér 60, lakó 24, mesterember 5. Kath. paroch. templom. Birják a helységet Beniczky Flórián, Beniczky Ádám özvegye, szül. Majláth Teréz, s annak két fiörökösei Beniczky Ödön és Beniczky Ferencz osztatlan állapotban, végre özv. Májthényi Pálné, szül. Beniczky Mária asszonyság.

Zsámbokrét (Kis), Trencsén

Digitized by Google

m. tót f. Kochanócz mellett: 73 kath., 21 evangel. lak., jó határral. F. u. Zsámbokréty család. U. p. Trencsén.

Zsámbokrét (Nyitra), (Nyitranszke Zsámbokreki), Nyitra m. tót m. v. a Nyitra völgyében, 449 kath., 226 zsidó lak. Van benne kath. paroch. templom, és synagoga. Szántóföldje sok és termékeny; rétei igen jók, erdeje kevés. Van itt egy régi kastély, mellyben tartózkodott I. Károly, midőn Trencséni Máté ellen indult. Eredeti helye a Zsámbokréti családnak. F. u. Simonyi Alajos örökösei. Postahivatal helyben.

Zsámbokrét (Thurócz), Thurócz m. tót f. a liptói országutban, Sz. Mártontól délre 1 órányira: 45 kath., 148 evang., 5 zsidó lak., postahivatal. Lakosai sok kendert és fejes káposztát termesztenek; legelője igen jó s elég; van vizimalma is. F. u. többen.

Zsár, Liptó vm. tót f. 52 kath., 348 evang. lak. Sovány földe; szép erdeje; savanyuvizforrása van. F. u. Szmrcsányi.

Zsarnócza, (Zsarnovicz) Bars m. tót m. v. a Garan jobb partján, u. p. Selmeczhez 2 órányira: 984 kath., 2 evang. lak. Van egy kath. paroch. temploma; urasági kastélya, $^1/_4$ mfdnyire a helységtől egy nézést érdemlő olvasztóháza, hová Selmeczről küldik a nyers érczeket, hires söre és kenyere, melly utolsót Selmeczre hordja. Hegyes de sikeres rozsot termő határját a városon keresztül folyó patak gyakran elönti. — Ezen helyett verte meg Zuza cs. k. hadvezér 1664-ben a törököket. F. u. a k. kamara.

Zsarnóczai olvasztóház, Bars m. népes p. F. Hámor fil. 360 kath. lak.

Zsarnó, Abauj-Torna v. magyar f. a Bodva mellett, Tornához keletre $^3/_4$ mfdnyire: 365 kath., 381 ref., 39 zsidó lak. Ref. anya- és kath. fil. egyház. Több uri lakások. Első osztálybeli határ. F. u. Jakabfalvy, Fáy, Pap, Szendrey s. m. Ut. p. Meczenzéf.

Zsarolyán, Szathmár vm. magyar nemes helység közel N. Szekereshez: 8 kath., 400 ref. lak., ref. anyatemplommal, jó buzát termő róna határral. F. u. többen. Ut. p. Szathmár.

Zsdjár, Sáros v. puszta, Berzeviczéhez 2 órányira: 83 romai, 48 g. kath. lak. Vashámorral.

Zsdjár, Morgenröthe, Szepes v. a Kárpát hegyei közt hosszan elnyuló tót f. Ut. p. Késmárkhoz észak-nyugotra 3 mfd. 1109 kath., 9 evang. lak. Kath. paroch. templom. A templomhoz közel van egy kőszál, mellyben mondola nagyságu markasit is találtatik; továbbá a szántóföldeken fejér kristályt, v. ál-gyémántot lelnek; valamint a vaskapu környékén is (ezt a Tátrának két roppant szirtje képezi) különféle nemes kövekre bukkantak. A vaskapuhoz közel van egy nagy és mély barlang, mellynek torkolatából gyakran gőz és köd emelkedik fel, s ezen jel időváltozást vagy épen zivatart jósol. F. u. b. Palocsay.

Zsebeháza, magyar f. Sopron vgyében, Kapuvárhoz kelet-délre 2 mfd., 252 kath., 314 evang., 12 zsidó lak. Róna határa 600 hold, mellyből 250 h. szántóföld, 350 h. legelő és elpusztult erdő. Agyagos földje minden gabonanemet jól megterem. Vize a Keszegér. Birják apró birtoku nemesek.

Zsebely, németül Schobel, nagy oláh falu, Temes vgyében, Temesvárhoz délre 3 mfd., saját postahivatallal, Van 4654 n. e. óhitü lakosa, s anyatemploma. Róna határa igen termékeny, s van $236^3/_8$ urbéri állománya. Birja az alapitványi kincstár.

Zsebes, Abauj v. tót f. a pesti országutban ut. p. Kassához $1^1/_2$ órányira: 188 kath., 16 evang., 35 ref.

Digitized by Google

lak. Vendégfogadó. — F. u. a szepesi káptalan.

Zsebfalu, Zupcsani, Sáros v. tót f. ut. post. Eperjeshez nyugotra 1 mfd., 314 kath., 43 evang., 51 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Synagoga. Határa részint róna, részint hegyes és elég termékeny; jó rétje, erdeje van. F. u. Erős nemzetség.

Zsédény, magyar f. Vas vgyében, 102 kath., 130 evang. lak. Ut. p. Kőszeg. Birják Chernel és Taar nemzetségbeliek.

Zsegnye, Sáros v. tót f. Kakasfalvához tartozó fil. 55 romai, 41 g. kath., 190 evang., 10 zsidó lak. Ev. szentegyház. F. u. a Keczer nemzetség. Ut p. Böki.

Zsegra, Szepes vm. tót f. Hotkóczhoz $^1/_4$ mfdnyire; 234 kath. lak. Kath. paroch. templom. Uraságí lehenészet. F. u. gr. Csáky Károlyné. Ut. p. Lőcse.

Zsejke, puszta, Győr vgyében, Ásvány mellett, szép majorsággal és juhtenyésztéssel. A hédervári urad. tartozik.

Zseliz, Bars vm. magyar falu a Garan jobb partján a Léváról Esztergomba vivő országutban, 812 kath., 17 evang., 359 ref. lak. Van itt egy kath. anya, s ref. filial szentegyház; csinos uraságí kastély és kert, vendégfogadó, vizimalmok. Róna határa gazdag termékenységü, rétje, legelője bőven levén, a jobbágy sok szarvasmarhát, az uraság pedig gyönyörü merino nyájakat tart. F. u. gr. Eszterházy Jánosné, s feje egy jövedelmes uradalomnak. Postahivatal helyben.

Zsély, Nógrád m. magyar-tót f. 862 kath., 13 evang. lak. Kath. paroch. templom. Földje, rétje, elég; Szőlőt is mivel. A földes uraságnak, t. i. a gr. Zichy senioratusnak még egészen ki nem épült kastélya van itt. Savanyu vizforrás. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Zsély, Posen vm. magyar falu a Szigetközben, Hédervár mellett, 364 kath., 8 zsidó lak., szép rétekkel és földekkel. F. u. gr. Viczay. Ut. p. Győr.

Zsember (Alsó), Honth m. tót f. ut. p. Báthoz $^1/_2$ mfd. 125 kath., 129 evang. lak. Bortermesztés. Szántóföldek. F. u. a Zsembery nemzetség.

Zsember (Felső), Honth m. tót f. 310 kath., 290 evang. lak. Kath. és evang. templomok. Kastély. Szőlőhegy. F. u. a Baros nemzetség. Ut. p. Báth.

Zsemle, vagy Zömle, német falu, Komárom, most Esztergom megyében, K. Tatához $1^1/_{16}$, ut. post. Neszmélyhez $2^6/_{16}$ állomásra, Kozma, Gesztes, Majk, Biborka, Környe, Sikvölgy, Kapberek pusztak a helységek határai közt. Határa 3830 h., mellynek $^2/_3$ része csupa hegyes erdőség, kellemes és vadregényes tájakkal megrakva. A szántóföldek többnyire homokosak és dombosak. A nagy Somlóhegy alatt szép szőlő müveltetik; egy másik szőlőhegy a falutól keletnek terül. Ugyancsak a Somlóhegy alatt neveztes épület s mészkőbányák vannak az egész határban elterülve, az erdőség hegyei alatt pedig kimerithetlen 7—9 láb vastag rétegekben találtatik a barna kőszén, mellynek müvelése 2 akna, és 2 alag által van megnyitva. A kőszéntelep olly gazdag, hogy 50—60 évek folyta alatt huzamosan évenkint 100,000 mázsát is ki lehetne venni, eddig évenkint 40—50,000 mázsa vetetett ki 20—25 hévér és napszámos által; a jövőre van már több évekre 70—75,000 mázsa eladása biztositva, e végre a munkások száma 40—45-re szaporittatván. A bányának közvetlen felügyelése egy számadó bányász, igazgatása pedig egy uradalmi mérnök alatt áll. A bányákban nagy menynyiségben fakadó vizeknek olcsóbb kivezetésére egy 2—2500 öl hosszú

Digitized by Google

alag van munkában, melly mind a két megnyitott bányából a vizeket felfogni és kiereszteni fogja. A kiásott kőszén részszerint a kir. kincstár számára Komáromba és Budapestre szállittatik, részszerint pedig mészégetésre fordittatik, és nehány magánosok által vétetik. Mészkemencze van itt több, csak az uradalmiakban is évenkint több száz mérő mész égettetik. A falu elrendezéséről különös megjegyzést érdemel, hogy az udvarok mind fejérre meszelt kőfalakkal kerittetnek; s ámbár a falu népe vagyonossággal nem dicsekhetik, a gazdasági udvarokat derék pajták ékesitik. A szorgalmas lakosok egyébiránt németek, de magyarul is értenek. És valamint a helység 1735-ben gr. Eszterházy József által alapittatott, ugy Németországból meghivott lakosokkal is szállíttatott meg, kik az alsó-gallaiakkal egy eredetüek, és egy időben költöztek be; azokéval hasonló telepitési szerződéssel láttatván el, annálfogva jelenleg is hasonló igazgatásban részesülvén. Urbéri állomány van 51⅞. Összes népesség 680 rom. kath., saját anyatemplommal, melly sz. Erzsébet tiszteletére épült, s ide népes bucsujárások történnek. Ide kebeleztettek még Gesztes és Kapberek puszták. Birja a falut gr. Eszterházy Miklós.

Zsemlér, Bars m. magyar-tót falu, a Garan bal partján: 555 kath. lak. Kath. paroch. templom. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Léva.

Zsemlér, puszta, Veszprém v.-megyében, Pápa mellett.

Zsena, Krassó v. oláh falu, Szakulhoz fél órányira: 17 kathol., 333 óhitü lak., anyatemplommal, termékeny róna szántóföldekkel. F. u. Markovics család.

Zsennye, lásd Sennye.

Zsére, Nyitra vm. magyar falu, Ghymeshez ½ órányira; 790 kath. lak., kath. paroch. templommal. Földei középszerüek; szőlőhegye, erdeje van. F. u. a nyitrai püspök. Ut. p. Nyitra.

Zsércz, magyar falu, Borsod vmegyében, a Bükk hegység lábánál, igen kies vidéken, Miskolcztól 2³/₁₆, Egertől ¹²/₁₆ állomásra. Hegyes, halmos határának kiterjedése 5302 hold 464 □ öl; ebből beltelek a mivelési használaton kivüli földekkel együtt 163 h. 170 □ öl, szántóföld 595 h. 750 öl, rét 212 h. 228 öl, szőlő 261 h. 490 öl, erdő 4070 h., mellyből 1000 hold legelőül levonandó. A nevezett mennyiségből urbéri kézen van 377 h. 169 öl szántóföld, 95 h. 948 öl rét, 4 h. 354 öl kenderföld, 3 h. 272½ öl káposztás, összesen 480 hold 543½ □ öl föld. Földesuri majorság 56 h. 939 öl szántóföld, 41 h. 147 öl rét, 597 öl kenderföld, 165 öl káposztás, összesen 98 hold 648 □ öl föld. Soronkivüli szabadosok kezén van 150 h. 620 öl szántóföld, 75 h. 333 öl rét, 2 h. 960 öl kenderföld, 299½ öl káposztás, összesen 228 hold 1012½ □ öl föld. A szőlő nagyobb része dézmás, a legelő közös, az erdő majorsági. A föld minősége jobbára nyirkos, kavicsos, és sovány, azonban szorgalmas mivelés és javitás mellett mind őszi, mind tavaszi vetemény alá használtathatván, középszerü terméssel jutalmaz. Az állattenyésztés, takarmány szüke miatt nagyon szoros határok közé van szoritva, azonban a nép növekedő ipara a mezőgazdaságnak mind e mellett szép jövőt igér. Az 1082 főre menő lakosok köztr. kath. férfi 184, nőnemü 134, összesen 318; ref. fi 385, nőnemü 373, összesen 758; zsidó fi 2, nőnemü 4, összesen 6. Telkes van 40, zsellér 179. Van itt pálinka- és hamuzsirfőző-intézet. A r. kath. anyaegyház 1797-ben keletkezett, anyakönyveit azonban 1783-tól kezdi, s hozzá tartoznak a cserép-

Digitized by Google

falui és noszváji fiók-egyházak. A reformatusok szinte helyben birnak anyaegyházat. Zsércz határában két nevezetesebb patak van, egyik az úgynevezett Csortos patak, a kaszáló rétek és szántóföldek között, másik a Cseresnyés kut ere, melly a helységtől egy órányi távolságra eső völgytorkolatnál eredvén, a falu felső végéig több apró forráserekkel szaporodik, és csavargós folyásával a helységet áthasitván, annak közepén egy malmot hajt. A forrásokkal gazdag hegyek derekait cser, tölgy, gyertyán, tetejöket pedig bükkfák lepik, s a kies völgyek kellemes árnyékokkal, szomszédságában állandó nagy nádastava által körülvéve, 232 holdra terjedő róna határa mindent gazdagon termő fekete földből áll. F. u. az egri főkáptalan.

1561. Mező-Tárkány s Szent-Miklós helységek, és Szent-István s Tilaj puszták közt volt határjárás az egri káptalan részére.

Zsetek, Sáros vm. orosz falu, Ternyéhez északra 1 órányira, a bártfai országutban: 14 romai, 163 g. kath., 5 zsidó lak. Ut. p. Bártfa.

Zsibolt, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. p. Szigetvárhoz $^3/_4$ mfd., 40 kath., 120 ref. lak., kik a besenczei anyaekklézsiához tartoznak. F. u. az Ország nemzetség.

Zsibrik, német falu, Baranya vmegyében, 317 evang., 34 ref., 7 kath., 79 zsidó lak. Az evang. fiókgyülekezet az apáti anyaekklézsiához tartozik. Dohányt és bort termeszt. F. u. a Perczel család, s ut. p. Bonyhád.

Zsibritó, Honth m. tót falu, 45 kath., 196 evang. lak., kik a korpenai határban birnak szőlőt. Sovány határ. F. u. h. Coburg. Ut. p. Selmecz.

Zsid, magyar falu, Zala vgyében, ut. p. Szalabér: 1450 kath. lak., paroch. templommal. Nagy határa hegyes, völgyes; erdeje igen szép; szőlőhegye tágas. F. u. gr. Festetics Tasziló.

Zsida, Bács m. puszta, Jankovácz fil., 26 kath. magyar lak. A jankováczi urad. tartozik, s 7097 holdra terjed, melly nagy részben homokos.

Zsidahegy és **Szárazhegy**, 2 összecsolvadt vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban, 481 evang., 62 kath. lak. Zsidahegyen evang. iskola is van.

Horvát-Zsidány, horvát falu, Sopron vmegyében, Kőszeghez 1 mfd., 654 kath. lak., paroch. egyházzal. Határa 2250 hold, mellyből 756 hold szántó, 89 h. rét, 185 h. legelő, 1120 h. erdő, 100 hold szőlő. Földe kövecses. F. u. gr. Eszterházy Ferencz.

Német-Zsidány, (Roggendorf), német falu, Sopron vmegyében, Kőszeghez 1 mfd., 152 evang., 120 kath. lak. Van 320 hold sovány szántóföldje, 20 h. rétje, 40 h. szőlője, 400 hold uraságí erdeje. Urbéri egész telek $17^1/_3$. F. u. h. Eszterházy.

Zsidó, magyar falu, Vas vmegyében, a szent-gothárdi uradalomban, 134 kath. lak.

Zsidó, tót falu, Pest-Pilis vmegyében, Gödöllőhöz északra $1^1/_2$ mfd., 346 kath., 359 evang., 5 zsidó lak. Kath. és evang. szentegyház. Fekszik egy völgyben, erdőktől és szőlőktől körülvételve; határa hegyes, s agyag homokos. Van $15^{16}/_{32}$ urbéri állománya. A gödöllői urad. tartozik.

Zsidófölde, magyar falu, Vas vmegyében, ut. p. Vasvár, s a vasvári urad. tartozik, 550 kath. lak.

Zsidovár, Krassó v. oláh falu, Szakulhoz $^2/_4$ órányira, a Temes mellett: 82 kath., 1211 óhitü lak., óhitü anyatemplommal. Határa részint róna és termékeny, részint hegyes. Erdeje legnagyobb az egész megyében, s 20,000 holdat foglal el. Egy meredek sziklatetőn elpusztult vár nyomait láthatni. A török becsapás előtt a báró

Digitized by Google

Jósika család birta. Most birják Fogarassy, Jurkovics, Trandaphil, Mayer, Klein, Ripl, Schidt, Busböck családok.

Zsidovin, Krassó v. oláh falu, Dognácskához 3 órányira, a Berzava mellett: 5 kath., 1282 óhitü lak., s anyatemplommal. Határa csaknem egészen róna és termékeny. Közel a faluhoz s a Berzava vizéhez egy kies dombon négyszegü sáncz nyomait láthatni, melly alatt sok régi épületek maradványira akadtak. Midőn a mult században a kamarai administratio vizsgálatokat tétetett, egész romai szobákra akadtak, mellyeknek alsó padlózata kis kövecsdarabokkal, s négyszegü égetett téglákkal volt kirakva. Pénzeket is leltek.

Zsigárd, Poson m. nagy magyar falu, a holt Vágh mellett, Nyitra v.-megye szélén: 1014 kath., 986 ref. lak. Kath. és ref. anyaszentegyházakkal. Lakosai sok buzát, árpát, zabot, kölest termesztenek; tágas legelőjökön pedig számos szarvasmarhákat s lovakat tartanak, s azért vagyonosok. F. u. az esztergomi érsek. Ut. p. Szered. 1849-ben jun. havában Görgey seregét itt megverték az egyesült osztrák és muszka császári hadak.

Zsiger, Külső-Szolnok v. puszta, Czibakházához tartozik: 8 kath. lak. F. u. a Földváry nemzetség.

Zsiger, Pest-Pilis vm. puszta, Pánd és T. Ságh közt: 4 ref. lak. F. u. az egri káptalan.

Zsigmondfalva, Torontál v. német falu, Écskához ½ órányira: 992 kath., 12 n. e. óhitü lak., kathol. anyatemplommal. Lakosai contractualisták. F. u. Lázár Zsigmond. Ut. post. N. Becskerek.

Zsihány, Máramaros v. orosz uj telep, lásd Tyuska.

Zsihlevnyik, (Zihlava), Nógrád m. tót falu, 4 kath., 216 evang. lak., kik soványvörös agyag földeiket nagy szorgalommal mivelik. Boruk savanyu. F. u. h. Balassa, gr. Zichy, Madách. Ut. posta Balassa-Gyarmat.

Zsikava, Bars m. tót falu, 335 kath. lak. F. u. gr. Keglevics. Ut. p. Verebély.

Zsip, Gömör v. magyar falu, a Balogh völgyében: 19 kath., 269 ref. lak. Ref. anyaszentegyházzal. F. u. h. Koburg. Ut. p. Rimaszombat.

Zsipfalva, puszta, Somogy v.-megyében, gr. Széchenyi Pál drávamelléki uradalmában.

Zsir, (Zirowcze), Abauj vm. tót falu, Ránkhoz 1 fertálynyira: 54 romai, 41 g. kath., 107 evang., 9 zsidó lak. F. u. gr. Forgács. Ut. p. Kassa.

Zsira, magyar falu, Sopron v.-megyében, Sopronhoz délre 3½ mfd., 600 kath. lak. Van 800 h. szántóföldje, 204 h. rétje, 890 hold erdeje és pagonyja. Földje meglehetős. Erdeje tölgy és cser. F. u. a győri püspök.

Zsires, Békés v. puszta, a Sebes- és Fekete-Körös közt, nádas, kákás határ. Békés és Vésztő közt.

Zsiszekszer, vindus falu, Zala vmegyében, a bellatinczi uradalomban, 353 kath. lak.

Zsittin, Krassó v. oláh falu, Szakulhoz ¾ órányira: 2 kath., 649 óhitü lak., anyatemplommal, erdővel, szilvásokkal. F. u. Liebenberg család.

Zsittna, Trencsén, most A.-Nyitra v. tót falu, a zai-ugróczi uradalomban, 33 kath., 261 evang., 4 zsidó lak. Kőbányája van. Ut. p. Nyitra-Zsámbokrét.

Zsitva, puszta, Somogy vmegyében, Vizvár mellett, nagy erdővel, s nevezetes sertéstenyésztéssel. F. u. gr. Festetics Tasziló.

Felső-Zsitva, magyar falu, Somogy vmegyében, gr. Széchenyi Pál drávamelléki uradalmában, 250 kath. lakossal.

Zakáros, Abauj v. tót-magyar falu, A. Mislyéhez 1 órányira: 240

Digitized by Google

romai, 61 g. kath., 165 ref., 125 zsidó lak. Ref. szentegyház. F. u. Bónis, Csoma, Mariássy, Fekete, Benyó. Ut. p. Kassa.

Zslkócz, Nyitra m. tót falu, Ujvároskához $^1/_2$ órányira: 531 kath., 6 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Galgócz.

Alsó-Zsolcza, magyar falu, Borsod vmegyében, a Sajó melleti, Miskolcztól dél-keletre $^8/_{10}$ állomásra, a sajó-szegedi utvonalban, Kis-Tokaj, Szirma, F. Zsolcza, s Lád helységek által környékezve, róna vidéken. Használat alatti földe a nolaji pusztával együtt 2656$^3/_4$ hold, mellyből 1026$^1/_4$ h. szántóföld, 733$^3/_4$ h. rét s legelő, 896$^1/_4$ hold erdő. Felszabadult urbérisége 11 telek. Lakos 920, ebből 148 romai, 25 g. kath., 732 ref., 7 evang., 8 óhitü. Van ref. anyaegyház, a r. kath. leány-egyház F. Zsolczához tartozik. Birtokosok gr, Vay József, b. Vay Lajos, b. Vay Dánielnő. Van szép urasági kastély.

Felső-Zsolcza, tót falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $^5/_{10}$ állomásra, sík földön, a Bódva és Sajó partján. Határának kiterjedése 2958 hold 600 öl; ebből szántóföld 2361 h. és 2 vékás, legelő 265 h. 2 vékás, rét 219 h. 2 vékás, erdő 12 hold. Az uraság bir ezen összegből 1268 hold szántóföldet, 120 h. legelőt, 12 h. erdőt. Urbéri szántóföld 1093 h. 2 vékás, rét 219 h. 2 vékás, legelő 145 h. 2 vékás. Van ezenkivül az uraságnak ezen határ szomszédságában két pusztája, egyik a simándi puszta 120 h. szántófölddel és 20 kaszás réttel, és Jenke nevü puszta, hol 65 embervágó rét van. A föld minemüsége fekete, terem rozsot, zabot, burgonyát, már árpát és kukoriczát nem olly mértékben; az állattenyésztés az adózók közt a legrosszabb karban van, mit a legelő szük volta és a nép nemgondolása okoz. A lakosok száma összesen 712 lélek, ebből r. kath. 320, óhitü 348, protestans 12, zsidó 32. Nyelvre nézve az egész helység tót, de magyarul mind beszél, csak az a hiba, hogy nem nagy rokonszenvvel viseltetnek a magyar nyelv iránt. Nemre nézve férfi van 382, nő 330; foglalatosság szerint van földesasszony 1, gazdatiszt 3, lelkész 2, éneklész 2, jegyző 1, biró 1, telkesgazda 88, házas zsellér 32, lakó 7, cseléd 47, korcsmáros 5, mesterember 2, u. m. 2 kovács, 1 legény, 2 inas, s 1 csizmadia kontár. A helység alatt folyik a Bódva vize, hol a Sajó vizével egyesül; van még egy állandó tava is. Az uraságnak van egy csinos falusi laka, van azonkivül egy cséplőgépe 6 lóerőre épitve. A helység mostani birtokosa özvegy Plathy Imrénő, született Döry Krisztina.

Zsolna, (Zsilina, Silein), Trencsén vm. északi részén, egy kőfallal körülkeritett privilegiált város, tulajdon tanácscsal. Fekszik a Vágh bal partján, egy termékeny síkságon. Lakosai többnyire tótok, és katholikusok: u. m. 2467 kath., 6 evang., 22 zsidó. Nevezetességei közé tartoznak a kath. négy templomai, mellyek közül egy parochialis, egy a jesuitáké volt, egy pedig sz. Ferencz szerzeteseké, kiknek itt monostorjok van; a kath. gymnasium, mellyben a sz. ferenczek tanitanak; normalis oskola, nagy sóház, katonai raktárak, posta és harminczadhivatal gyógyszertár, derék hid a Vághon által. Négyszegü piacza tágas, s az itt lévő házak átaljában véve erkélyekkel ékeskednek. Földe termékeny, különösen jó rozsot és árpát terem, mellyből főzik aztán a zsolnaiak elhiresedett sörüket. Káposztája is kapós. Kereskedése, kivált a borra, fára, vászonra, gabonára nézve élénk. Említést érdemel az, hogy 1710-ben az evangelikusok itt híres zsinatot tartottak, és hogy ezelőtt itt nékiek virágzó oskolájok s

Digitized by Google

könyvnyomdájuk volt. Földes ura h. Eszterházy.

Zsolna, Zólyom m. tót falu, Zólyomhoz keletészakra egy mértföldnyire: 84 kath., 385 evang. lak. Mind földe mind réte termékeny. Erdeje is van. F. u. h. Eszterházy és a Zsolnay nemzetség.

Zsolnafalva, Nyitra vm. tót f. Csejthe mellett: 370 kath., 7 evang., 8 zsidó lak. F. u. többen. Utol. post. Galgócz.

Zsoor, magyar falu, Gömör v.-gyében, Beje és Otrokocs helységekhez közel nyugotfelé egy domb alatt, közel a Thurócz vizéhez fekszik. Lakosok száma 111, mindnyájan reformátusok, ezek közül férfi 50, nő pedig 61, magyarok. A közbirtok áll $7^{4}/_{8}$ urbéri és $5^{6}/_{8}$ majorsági telekből és 650 hold erdőből. Szántóföldje tisztabuzát, gabonát s egyebet bő mértékben terem, rétje jó és sok takarmányt ad, — a lakosok a szarvasmarha tenyésztést kedvelik, nyáron és télen által hizott marhákkal kereskednek. Birják a helységet Beje földesurai. Ut. p. Tornalja.

Zsörk, puszta, Veszprém vgyében, Pápa vidékén.

Zsubkov, Bars m. telep, F. Hámor fil. 25 kath. lak.

Zsujta, Abauj vm. magyar falu, Gönczhöz 1 órányira: 260 kath., 22 evang., 154 ref., 137 zsidó lak. Ref. szentegyház. Földjei meglehetősek, különösen a Hernád felé jók. F. u. Balogh, Jantó, Baranyi, Kornis, Zsujtay s m. Ut. p. Visoly.

Zsukó, Beregh vm. orosz falu, Munkácshoz észak-nyugotra $1^{1}/_{2}$ mfdnyire: 4 r. kath., 488 g. kath., 7 zsidó lak. Görög kath. parochia. Határa majd hegyes, majd lapályos, szőlőt mivel. F. u. Ruzsák,

Zsumberg, Poson m. népes tót puszta, Bazintól nyugotra $^{1}/_{2}$ órányira: egy gyönyörü völgyben, 62 kath., 7 ev. lak., papiros malommal.

Zsuny (F. és A.), Nógrád m. népes puszta. Lócz fil. 71 kath., 15 ev. lak.

Zsupa, Krassó v. oláh f. Karánsebeshez 1 órányira: 4 kath., 288 óhitü lak., anyatemplommal. Határában sok régi romokat p. o. sánczokat, bástyákat és összeomlott falakat láthatni. Birja Kápra család.

Zsuppán, oláh falu, Krassó vgyében, erdős, hegyes vidéken, ut. p. Lugos. Lakja 430 n. e. óhitü, anyatemplommal. Határa 2643 h., mellyből urbéri beltelek 89, szántóföld 495 h., rét 209 h., legelő 87 h., contractualis szilvás $9^{1}/_{4}$, szorgalmi föld $24^{3}/_{4}$ hold; uradalmi erdő 1155 hold, legelő $357^{2}/_{4}$ hold. Földe agyagos, s főleg kukoriczát terem. Birja a kam.

Zsupunyest, Krassó v. oláh f. Facsethez $1^{3}/_{4}$ órányira: 255 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a kam.

Zsurest, Krassó v. oláh f. Lugoshoz 2 órányira: 10 kath., 252 óhitü lak., s anyatemplommal.

Zsurk, Szabolcs v. magyar f. a Tisza mellett, Ungh és Beregh vgyék szomszédságában: 13 romai, 8 gör. kath., 381 ref., 20 zsidó lak., reform. anyatemplommal, jó rétekkel, igen termékeny határral, $8^{4}/_{8}$ első oszt. egész telekkel. F. u. gr. Forgács, de bir benne az Egry nemzetség is. Ut. p. Kis-Várda.

Zsurszova, Krassó v. oláh f. Székashoz fél órányira, a Karas vize mellett: 11 kath., 1449 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a kamara.

Zubák, Trencsén m. tót f. Lednicztől északra 1 óra: 1109 kath., 13 zsidó lak. Szép erdő. Földje sovány, csak zabtermő. Kath. paroch. templom. F. u. gr. Erdődy György. Ut. p. Trencsén.

Zuberecz, tót f. Árva v. 882 kath., 7 zsidó lak., kik szinte sok durva posztót csinálnak. Vasbányák.

Digitized by Google

44⅛ sessio. A Studenna patakja a falu felett a földben eltünik, és mintegy 600 ölnyi távolságra a föld alatt folyván — ismét látható lesz. Pisztrangjai jó izük miatt hiresek. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Zubogy, magyar falu, Gömör vgyében, felülről Ragály, alulról pedig már Borsod vgyében fekvő Kelecsény helységgel határos, — reformatus templommal s 539 lakossal, kik közül 417 reform., 103 r. kath., 17 evang., és 2 óhitü; mindnyájan magyarok. A közbirtok áll 13⅜ urbéri, 22⅞ majorsági telekből; van 5 zsellér és 2 alzsellér és 994 hold erdő. Szántóföldje buzát, gabonát, árpát, zabot terem, — rétje jó és sok szénát kétszer kaszálva ád. Ezen helységet birják Ragályi urakon kivül Ambrus, Vincze ns családok. Ut. p. Putnok.

Zubricza (Alsó), tót f. Árva v. 1030 kath. lak. Földje csak zabnak való. Sört, pálinkát főz; vásznat szö s kereskedik. Sessioja : 56⅝. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Zubricza (Felső), tót falu, Árva v. 1177 kath., 33 zsidó lak., kik elszórt házakban laknak. Kath. paroch. templom. 40⅝ sessio. Nagy uraságí sörfőzőház. Vászon kereskedés. F. u. az árvai uradalom.

Zubrohlava, tót f. Árva v. 992 kath., 2 evang., 13 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Nagy fejéritő intézet, több épületekkel. Vendégfogadó. Fa lerakóhely. Gyolcscsal igen nevezetes kereskedést üznek Erdélyországba; a honnan a földmüvelést csak nem csupán az asszonyok folytatják. Sessioja : 73⅜. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Zuella, Zemplén v. orosz f. Galiczia határszélén : 2 romai, 598 gör. kath., 10 zsidó lak. G. paroch. templom; hegyes, sziklás, sovány határ. F. u. Szirmay. Ut. p. Nagy-Mihály.

Zúgó, Arad vgye, népes puszta, Dezna mellett : 26 kath., 225 óhitü, 18 evang. lak., vasbányákkal és hámorokkal.

Zugó, magyar f. Vas vgyében, ut. p. Szombathely, 40 kath. lak.

Zvoncsin, Poson, most F. Nyitra v. tót f. a Parna patakja mellett : 375 kath., 7 evang., 9 zsidó lak., jó rozs s buza termő határral, s kövér rétekkel. F. u. a vöröskői uradalom. Ut. p. Nagy-Szombat.

Digitized by Google

PÓTLÉKOK ÉS IGAZITÁSOK.

Alag, puszta, Pest-Pilis megyében, Dunakeszi mellett, a gödöllői uradalomhoz tartozik. Kiterjedése 2702 h. szántóföld, dézmás szőlők. Földe homokos.

Baja városnak az utolsó katonai összeirás szerint van 15,000 magyar és 500 szerb lakosa.

Belmező, puszta, Bihar vgyében, lásd alább Csételeket.

Bikol pusztát Esztergom vgyében már nem Kovács János, hanem Vizer János ur birja.

Bozsaj falut Bihar vgyében $^9/_{10}$ részben a Fráter nemzetség, $^1/_{10}$ részben Tarczaly ur birja. Lásd lentebb Csételeket.

Bölcske, magyar falu, Tolna vármegyében, a Duna jobb partján, ut. p. D. Földvártól délre 1 mfdnyire, 3652 r. kath. és ref. lakossal, kath. és ref. anyatemplomokkal. 1846-ban számállatott 118 r. kath. fiu, 74 leány, 170 ref. fiu és 111 leány elemi tanuló. Határa sárga és fekete homokos, s közép termékenységü. Szőlőskerteket mivel. A paksi birtokhoz tartozván, számos közbirtokosok birják.

Alsó- és Közép Bükk faluban Sopron megyében a birtokos családok közé a Baranyai család is sorozandó.

Cséri, máskép Alsó-Somlyó puszta, Fejér vmegyében, közel Polgárdi faluhoz. E pusztán és Alsó-Polgárdi pusztán volt gróf Batthyáni Lajosnak 2766 hold 964 □ öl majorsági szántó, rét és legelő földe.

Csételek helységhez Bihar vármegyében Belmező és Rogoz puszták is csatolvák, mellyeket a Fráter finemzetségbeliek birnak. Magát Csételeket is egy curián kivül, mellyet a nemes Máguly és Kába oláh nemzetségek tartanak, egészen a Fráterek birják. Csételek, Bozsáj f. $^9/_{10}$, Belmező és Rogoz puszták kiegészitő részei a belmezei kis uradalomnak, melly jelenleg a Fráter családbeliek részéről jogi szempontból Fráter József ur, a belmezei uradalom $^1/_3$ részének örököse által igazgattatik. Diszesitik Csételek helységet a fenemlitett Fráter József ur csinos izlésre cserép és zsindellyel fedett épülete, ki egyuttal már 10 év óta erényedetlen türelemmel törekszik az elhagyott vidéken a szorgalmat ébreszteni, s a népet erkölcsi javitás által

Digitized by Google

sülyedt állapotából felemelni. Okszerü gazdasági ipara által már is igen szép és sikeres tiszta buzát állit elő, melly a margitai piaczon leginkább kerestetik. Azonban jelenleg a határnak $^1/_5$ része sincs czélszerü munkálat alá véve. Csételeken még több Fráterek is laknak.

Csikvár, puszta, Fejér vgyében, Csabda mellett, a gr. Batthyáni nemzetség birtoka. E két pusztában volt gr. Batthyáni Lajosnak 1211 h. szántó, rét és legelő majorsági birtoka és 5 hold 600 □ öl urasági szőlője.

Csomaháza, Vas vmegyében, az ikervári uradalomhoz tartozik 1718 h. majorsági földdel.

Csömör helységben, Pest-Pilis megyében uradalmi majorság 1518 h. föld, roppant majorsági szőlő, a dézmás szőlőkön kivül. Urb. telek $16^{16}/_{28}$.

Csörög puszta (Pest-Pilis megyében), kiterjedése 1502 hold föld és rét, dézmás szőlők.

Dobra mezővárosban, Vas vármegyében, majorsági birtok 257 h.

Dunakeszi helységben, Pest-Pilis vármegyében uradalmi majorság 1000 h. föld, dézmás szőlők. Egész urbéri telek $23^{16}/_{32}$.

Farkasfalu, németül Wolfau helységben, Vas vgyében, majorsági birtok 572 hold.

Göd puszta (Pest-Pilis vgyében) kiterjedése 4966 hold szántóföld rét és legelő, 188 hold erdő.

Gödöllő várost, s a hozzá tartozó roppant uradalmat épen e munka nyomtatása alatt a Grasalkovich h. többi örököseitől, gr. Viczay Károly vette át; ez pedig a b. Sina háznak adta el.

Halom, puszta, Pest-Pilis vgyében, Soroksárhoz közel, a gödöllői uradalomhoz tartozik 5196 holdnyi határral.

Uj-Hartyán helységben, Pest-Pilis vgyében, majorsági szántóföld, rét és legelő 242 hold, erdő 275 h., ezenkivül dézmás szőlők is vannak.

Hatvan várost, s a hozzá tartozó uradalmat a Grasalkovich h. többi örököseitől gr. Viczay Károly vette áll; ez pedig a b. Sina háznak adta el.

Kakucs helységben, Pest-Pilis megyében uradalmi majorsági birtok 724 h. szántóföld, rét s legelő, 961 h. erdő, dézmás és majorsági szőlők, uri lakház, tisztilak, száraz és szélmalom, korcsma.

Kassa városnak összes népessége az utolsó katonai összeirás szerint 13034 lélek, kik közt 4738 tót, 2904 magyar, 2592 német, 729 zsidó, 113 ruthen, 100 czigány, és 2838 idegen.

Kerepes helységben, Pest-Pilis megyében uradalmi majorság 638 h. szántóföld, rét és legelő, 2000 hold erdő, dézmás szőlők. Urbéri egész telek 21.

Komját helységben, Vas vármegyében, majorsági birtok 169 h.

Rába-Kovácsi helységben, Vas vmegyében, Megygyessel együtt uradalmi majorság 830 hold.

Lázi, puszta, Nógrád vármegyében, lásd II. kötet 14 lap. E pusztának nem Balassa-Gyarmat, hanem Losoncz utolsó postája, s a várostól csak $^1/_2$ óra távolságra fekszik, kies vidéken az Ipoly tágas völgyében. Kiterjedése mintegy 1500 hold. Földe termékeny, különösen rétjei igen szépek. Birja $^1/_2$ Beniczky Márton, $^1/_2$ Beniczky Gyula. Ezelőtt Beniczky Lajos itt szép kis ménest tartott.

Lőcs faluban, Sopron vármegyében, a birtokos családok közé Baranyai család is sorozandó.

Lőcse, németül Leutschau, latinul Leucsovia, fővárosa a szép Szepes vármegyének, egy kies dombon, Kassához éjszaknyugotra 8 mfdnyire, saját posta hivatallal. Van 6238 la-

Digitized by Google

kosa, kiknek $^3/_5$ része a r. kath., $^2/_5$ része az ágostai vallást követi; nyelvet illetőleg pedig tótok, kevesebb németek, s még kevesebb magyarok, Székhelye a megyei főnöknek, s a megyei törvényszéknek. Van itt továbbá egy régi s nevezetes ágostai lyceum, kath. gymnasium, egy nevezetes és szép kath. szentegyház a város közepén. A lakosok foglalatossága kézműipar, kereskedés, és földmüvelés, melly az itteni köves és homokos határon jó sikerrel üzetik; névszerint hires a lőcsei borsó. Lőcse hajdan nevezetesb város volt, s nem csak a Szepességnek, hanem egész felső Magyarországnak főhelye vala. IV. Béla szép szabadságokkal megajándékozván, királyi városnak tette. 1601-ben és 1604-ben Bocskay hajdui; 1619-ben Bethlen Gábor, 1682-ben Tököly seregei nyomorgatták.

Mladetincz, vindus falu, Vasvármegyében, nem a mura-szombati, hanem a tót-moráczi uradalomhoz tartozik 194 hold majorsággal.

Tót-Moráez, falu, Vas vmegyében, feje volt gr. Batthyáni Lajos egyik uradalmának, mellyet most a fiskus foglalt el. Majorsági birtok itt 298 hold.

Nemsócz, vindus falu, Vas v.-megyében, nem a mura-szombati, hanem a tót-moráczi urad, tartozik, 137 hold majorsággal.

Nyőgér, helységben, Vas vgyében, uradalmi majorság 1276 hold.

Péterfa, helységben Vas v.-megyében, uradalmi majorság, 1873 hold.

Alsó és Felső Polgárdi, két puszta, Fejér vgyében, Polgárdi falu mellett, a gr. Batthyáni nemzetség öröksége. Alsó Polgárdit lásd Cséri vagy Alsó-Somlyó pusztánál. Felső-Polgárdiban volt gr. Batthyáni Lajosnak 1000 hold 332 □ öl majorsági szántóföldje, rétje és legelője, ugyanott 109 h. 1053 □ öl lakosoknak bérbe kiadva, és 444. h. 374 □ öl kilenczed dézmás szőlője.

Rogoz, puszta, Bihar vmegyében, lásd fentebb Csételeket az igazitás közt.

Somlyó, lásd IV. kötet 37-dik lapján. E puszta 3 részre osztatik, u. m. Alsó-, Felső-, és Kis-Somlyóra. Alsó-Somlyó másképen Cséri-nek is neveztetik.

Soroksár mezővárosban, Pest-Pilis vgyében uradalmi majorság 119 hold föld. Urbéri állomány 70 egész telek.

Sótony helységben, Vas vgyében, uradalmi majorság 1304 hold.

Szabadka városban a népesség az utolsó katonai összeirás szerint 48,823 lélek. Ebből magyar 29,787, dalmát 13,831, szerb 2676, tót 1494, német 826, horvát 14, román 4, osztrák 1, bolgár 1, cseh 27, lengyel 7, morva 6, orosz 1, czigány 148.

Szedres, ujonnan telepitett magyaz falu, Tolna vármegyében, Tolnához 1 órányira, 1846-ban 427 ref. magyar lakossal, és 65 mindkét nemű elemi tanulóval.

Szent-Biborcz, vindus falu Vas vgyében, nem a mura-szombati, hanem a tót-moráczi uradalomhoz tartozik 130 hold majorsággal.

Szent-Lőrincz puszta (Pest-Pilis megyében) kiterjedése 6121 h. szántóföld, rét és legelő, 319 hold erdő.

Kis v. Vácz-Szent-Miklós helységben uradalmi majorság 726 h. szántóföld rét és legelő, 148 h. erdő, dézmás szőlők, 2 vizmalom. Egész urbéri telek 34 $^{16}/_{32}$.

Szent-Tornya pusztán, Békés vármegyében, a Horváth birtokrész Szentgyörgyi Horváth Edmundra szállván: ez egész birtokát eladta Baumgarten Ignácz, Ferdinánd és Móricz testvéreknek és Balla Károly urnak

Digitized by Google

230,000 pengő forintért és 3000 darab cs. k. aranyért.

Szolnok, helyesebben Szalónak mezőváros Vas vgyében; német neve Schlaming. Itt és Barátmajorban uradalmi majorság 321 hold.

Sződ helységben, Pest-Pilis megyében uradalmi majorság 1532 hold föld, dézmás szőlők, 4 vizimalom, tiszti lakás. Urbéri egész telek 32.

Csik-Tarcsa helységben, Pest Pilis vmegyében uradalmi majorság 973 hold szántóföld, rét és legelő, dézmás szőlők, vizimalom. Urbéri állomány 19 telek.

Türke, vindus falu Vas vármegyében, a dobrai uradalomhoz tartozik, 224 hold majorsági birtokkal.

Tót-Ujfalu, puszta, Gömör v.-gyében, Egyházas-Básthoz tartozik, s az ottani birtokosok birják, agyagos de termékeny szántóföldekkel, sok erdővel. Tagositva van.

Ujmajor, Vas vármegyében, a dobrai uradalomhoz tartozik 218 hold majorsággal.

Ungvár városban a legutolsó katonai összeirás szerint van 3205 férfi, 3472 nő lakos. Nemzetiség szerint 197 német, 90 czigány, 1043 tót, 2078 zsidó, 974 ruthen, 2295 magyar. Vallás szerint 2518 romai, 1534 görög katholikus, 93 ágostai, 430 református, 24 görög nem egyesült, 2078 izraelita. Az idegenekkel együtt összesen 8973 lakos.

Utas, puszta, Gömör vmegyében, Egyházas-Básthoz tartozik, s az itteni birtokosok birják.

Vecsés helységben, Pest-Pilis megyében majorsági birtok 1842 h. szántóföld rét és legelő, dézmás szőlők, nagy vendégfogadó, mészárszék, bolt, szárazmalom.

Digitized by Google

A T. CZ. ELŐFIZETŐK NÉVSORA.

Arad vm.

Szentviszlói Deseő Ádám, földbírtokos Silingyián.

Baranya vm.

Mikó János, mérnök Pécsváradon.

Angyal Antal, babarczi plebános, és a mohácsi kerület alesperestje, egyszersmind gyüjtő.

Dlabigh Gusztáv, Szaikon.

Szabó Péter, harkányi ref. lelkész, gyüjtő.

Szakács József, matyi ref. lelkész.

Jérémiás Sámuel, dráva-szabolcsi ref. lelkész.

Bihar vm.

Margitai cs. k. postahivatal.

Belmezei Fráter József, földbirtokos Csétcleken.

Érkeserüi Fráter Gedeon, Terebesen.

Micskei Baranyi Adolf, Verzálban.

Id, Fényes Károly, földbirtokos, Csokajon.

Kovács Imre, adóbizottmányi ülnök, Nagy-Váradon, egysz. gyüjtő.

Józsa Péter, cs. k. adóbizottmányi elnök, stb.

Miklósy Ferencz, cs. k. adóbizottmányi ülnök.

Somossy Lajos, cs. kir. adóbizottmányi titoknok.

Junák István, n.-váradi d. sz. kanon.

Györffy László, nagy-váradi d. sz. kanonok és püspök helyettes.

Krausz Godefrid László, praemonstratensis és academiai tanár.

Kovács József, várad-volenczei r. kath. lelkész és esperest.

Ormós Imre, tarjáni romai kath. lelkész.

Boczkó Athanáz, nem egyesült román főesperest.

Schwarcz Sámuel, ügyvéd Debreczenben, egysz. gyüjtő.

Kmety Pál, orvostanár.

Sápy Sámuel, ügyvéd.

Csanád vm.

Tóth Ferencz lelkész, H. M. Vásárhelyen.

Esztergom vm.

Nagy Károly, Pilis-Maróton.

Hoffman Ágoston, gazdasági intéző Tatán.

Pulay Gábor, Banán.

Fejér vm.

Pellet Antal, tiszttartó Bodajkon.

Győr vm.

Bay Gáspár, földbirtokos Mindszenten.

Hont vm.

Dr. Valykó Endre, Selmeczbányán.

Benyóvszky Péter, földbirtokos Deménden.

Hajdu-Böszörményben:

Pápai Imre, ref. lelk. egysz. gyüjtő.

Digitized by Google

Togze Imre.
Veszprémi Gáspár.
Nagy Imre.
Erdélyi István.
A h.-böszörményi ref. tanoda.

Jászság.

Szita János, Jász-Kiséren.

Krassó vm.

Csiky Mihály, Szurdokon.

Moson vm.

Szulczer Antal, gyógyszerész M.-Óváron, gyüjtő.
Colloseus Gusztáv.
Dorner Ignácz.
Nagy Rudolf.
Major Pál.
Szabadffy.
Markovics.

Nógrád vm.

Szojka Sámuel, ügyv. Szécsényben.

Nyitra vm.

Szabó Miklós Ujlakon.
Tarnóczy Kázmér, földbirtokos Alsó-Lelóczon.
Hamar Pál, primási főügyész Érsekujváron, egysz. gyüjtő.
Hitéri János, érsekujvári káplán.
Szilva Ignácz, érsekujvári járásbiró.
Latkóczy Károly, Kis-Czétényben.

Pest város.

Szántó Ferencz, pesti takarékpénztári ügyész.
Reseta János, nyugalmazott egyetemi tanár.
Kövér János, földbirtokos.
Rökk Szilárd, ügyvéd.
Hegedüs János, megyei kapitány.
Szita István, földbirtokos.
Kanya Pál, tanár a pesti evang. gymnasiumban.
Höke Lajos, cs. k. számvevőtiszt.
Fáy András, földbirtokos, s a m. academia t. tagja.
Szabó János, nyugalmazott országos szemorvos.
Eggenberger pesti könyvárus 6 példány.
Károlyi István.
Zsivora György, ügyvéd, s m. academiai l. tag, gyüjtő.
Wodianer Móricz, földbirtokos és kereskedő, 2 péld.
Schey Frigyes, n. kereskedő.
Koppély Frigyes, földbirtokos.
Fröhlich Frigyes, n. kereskedő.
Garay Imre, iparmütári igazgató, egysz. gyüjtő.
Sárkány G. S. kereskedő.
Herrmann Antal, kereskedő.
Klein Károly, keresk.
Strobl Mátyás, könyvvezető:
Szántó Ferencz, ismét mint gyüjtő.
Grísza Móricz, ügyvéd.
Privorszky Ferencz, pesti polgár és földbirtokos.
Monaszterly Sándor, tanácsnok.
Aigner Mihály, tanácsnok.
Visnya József.
Karay Lajos, ügyvéd.
Ráth Károly, ügyvéd.
Ábrahám Sándor, ügyv.
Esch Antal, ügyv.
Fadgyas Gusztáv, ügyv.
Fadgyas Rudolf, ügyv.
Kralovánszky György, ügyv.
Pfeffer János, ügyv.
Balassa István.
Vancsák József.
Haris Sándor.
Haris György.
From Pál, ügyv.
Elischer Boldizsár, ügyv.
Gamperl Alajos, tanácsnok.
Morlin Imre, tanácsn.
Gombos Bertalan.

Pest-Pilis vm.

Gr. Teleky Sámuel, Gyömrőn.
Guba János, Váczon.
Körmöczy János, gödöllői kerület főszolgabirája.
Ónody Zsigmond, földbirtokos Domonyban.

Digitized by Google

Miskolczy Károly, szentmártonkátai ref. lelkész.
Tápió-szelei könyvolvasótársulat.
Mikuska Károly, uj-hartyáni plebános, s a váczi megyebeli alsónémedi egyházkerület jegyzője, egyszersmind gyüjtő.
Petróczy László, örkényi plebános, és a kecskeméti egyházker. jegyzője.
Selmeczy Ede, irsai segédpap.
Wirther Bertalan, sárii segédpap.
Radimeczky Mihály, uj-hartyáni jegyző.
Lipovniczky Gábor, örkényi urad. irnok.

Pest-Solt vm.

Hajós János, földbirtokos Dömsödön, egysz. gyüjtő.
Fejes Ambrus, Dömsödön.
Kudar Antal, Dömsödön.
Lukácsi István, Dömsödön.
Magyar László, Dömsödön.
Egy valaki, Dömsödön.
Ifj. Földváry Mihály földbirtokos, Tasson.
Bernáth Lajos, földbir. Tasson.
Bernáth György, földbir. Tasson.
Bernáth Boldizsár, földbir. Tasson.
Földváry Endre, földbir. Tasson.
Hajós Menyhért, főszolgab. Tasson.
Szilágyi Lajos, Kun-Szentmiklóson.
Moder Ferencz, egysz. gyüjtő, Kalocsán.
Demeter Alajos, igazgató Kecskeméten, egysz. gyüjtő.
Hornyik János, kecskeméti főjegy.
Fóriss Ferdinand, ferencziek főnöke Kecskeméten.
Kovács Rézmán, tanár.
Kecskemét város könyvtára.
Raácz Károly, főszolgabiró.
Milhoffer István, orvostanár.
Demeter István.
Horváth János, orvostanár.
Gyenes Mihály, mérnök.

Poson vm.

Farkas Ferencz, földbir., Neboiszán.

Somogy vm.

Kapocsffy Imre, ügyész, gyüjtő Kaposvárott.
Viola Eduárd, Somodorban.
Király Lajos, Kaposvárott.
Bereczky Antal.
Páhy János, Csákányban.
Böröczfy Péter.
Lengyeltóti tisztség.
Radenics Ferencz.
Somssich Miklós, földbirtokos.
Somogymegyei olvasótársaság.
Talabér György, taszári plebános.
Orbán Márton, segédlelkész.
Ács Antal, tótgyugyi ispán.

Sopron vm.

Chapó Móricz, egyszermind gyüjtő Sopronban.
Gr. Széchenyi Pál.
Ifj. Fabianics Ignácz cs. k. adóbizottmányi ülnök.
Gervay Károly, Sopronban.
Frank Márton, urad. ügyész.
Högyészy Pál, földbirtokos.
Sebestyén Gábor, cs. kir. soproni kerületi főtörvényszéki ülnök Sopronban, egysz. gyüjtő.
Mendel István, cs. kir. főtörvényszéki ülnök.
Bezerédy Mihály, több urad. kormányzója Pápán.
Balogh Ádám, törvénykezési szolgabiró, Pápán.

Külső-Szolnok vm.

Papszász Ignácz, földbirt. Igaron, 3 példány.
Borbély Sámuel, Roffon.
Domonkos Mihály, Roffon.

Temes vm.

Stockinger Móricz, ügyvéd Temesvárott.
Prepeliczay Sámuel, gazd. vez. ügyv. Szépfaluban, gyüjtő.
Fényes Károly, Rétháton.
Geiger Mihály, lelkész Szépfaluban.

Digitized by Google

Thurócz vm.

Justh István, földbirtokos Neczpálon, egysz. gyüjtő.
Justh Dienes, földbir. Neczpálon.
Justh Imre, földbir. Neczpálon.
Justh György, földbir. Neczpálon.
Szmrcsányi Gábor, földbir. Balásfalván, 2 péld.

Tolna vm.

Visolyi János, földbir. Gyönkön, egysz. gyüjtő.
A gyönki ref. gymnasium.

Vas vm.

Floderer Mihály, a sárvári urad. tisztartója.

Veszprém vm.

Fuchs Tamás, főtiszt. Pápán.

A T. CZ. ALÁIRÓK NÉVSORA.

Sopronban.

Chapó Móricz, ismét mint gyüjtő.
Simon Nep. János, megyei főnök Sopronban.
Stettner Máté, udv. tanács. elnök Sopronban.
Skerlecz Károly, földbirtokos.
Hengelmüller Wilhelm.
Széchenyi János, gróf.
Keim.
Bach.
Kovács.
Niczky Sándor, földbirtokos.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google